

ΕΡΓΟ:

**Εκπόνηση Επιχειρησιακού Σχεδίου για την υλοποίηση του
Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης
Οροσειράς Ροδόπης**

Β' Παραδοτέο

ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ / ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΕΝΩΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

ΕΝΕΡΓΕΙΑ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α. (Ν. ΞΑΝΘΗΣ)

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ
ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΜΑΣ
ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

ΜΑΙΟΣ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
1 ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ.....	5
1.1 Εισαγωγή.....	5
1.2 Θεωρητικό πλαίσιο	7
1.3 Μεθοδολογία.....	7
1.4 Στρατηγική ανάλυση	9
1.5 Στρατηγικός σχεδιασμός-εξειδίκευση προγράμματος.....	13
1.6 Προτεινόμενα έργα και προϋπολογισμός	16
2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	17
2.1 Γενικά στοιχεία ανάθεσης και εκπόνησης του Επιχειρησιακού Σχεδίου	17
2.2 Γενικά στοιχεία προγράμματος	21
2.3 Σκοποί και στόχοι του Επιχειρησιακού Σχεδίου.....	23
2.4 Δομή του Επιχειρησιακού Σχεδίου.....	25
3 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	27
3.1 Θεωρητικό πλαίσιο	27
3.1.1 Εισαγωγή.....	27
3.1.2 Το ενδογενές αναπτυξιακό παράδειγμα	27
3.1.3 Ενδογενής ανάπτυξη στην ύπαιθρο	29
3.1.4 Η ολοκληρωμένη παρέμβαση	31
3.1.5 Συμμετοχικός σχεδιασμός	33
3.1.6 Βιώσιμη και πράσινη ανάπτυξη.....	35
3.1.7 Συμπεράσματα: Θεωρητικές διαστάσεις του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.....	40
3.2 Μεθοδολογία εκπόνησης Επιχειρησιακού Σχεδίου.....	42
3.2.1 Καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης.....	42
3.2.2 Διαβούλευση με τοπικούς φορείς	43
3.2.3 Διαμόρφωση του αναπτυξιακού πλαισίου	45
3.2.4 Τελική διαμόρφωση του Επιχειρησιακού Σχεδίου	46
4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ.....	61
4.1 Φυσικό περιβάλλον.....	61
4.1.1 Γενικά	61

4.1.2	Ανάγλυφο	63
4.1.3	Υδρολογία	65
4.1.4	Κλίμα	67
4.1.5	Χλωρίδα-Οικότοποι	68
4.1.6	Πανίδα	73
4.2	Δημογραφικά-κοινωνικά στοιχεία.....	76
4.2.1	Εισαγωγή.....	76
4.2.2	Δημογραφία.....	76
4.2.3	Κοινωνικά στοιχεία	99
4.2.4	Συμπεράσματα	114
4.3	Διάρθρωση απασχόλησης-ανεργία	116
4.3.1	Εισαγωγή.....	116
4.3.2	Οικονομικώς Ενεργός Πληθυσμός	117
4.3.3	Απασχολούμενοι	120
4.3.4	Είδος Απασχόλησης.....	124
4.3.5	Άνεργοι	125
4.3.6	Χρονική εξέλιξη απασχόλησης και ανεργίας	130
4.3.7	Συμπεράσματα	131
4.4	Τομείς παραγωγής.....	133
4.4A	Πρωτογενής Τομέας	133
4.4A.1	Γεωργία-κτηνοτροφία	133
4.4A.2	Δασοπονία.....	182
4.4B	Δευτερογενής Τομέας	201
4.4B.1	Φύση και χωροθέτηση επιχειρήσεων δευτερογενούς τομέα	201
4.4B.1	Επενδυτικό ενδιαφέρον στο δευτερογενή τομέα	205
4.4Γ	Τριτογενής Τομέας.....	211
4.4Γ.1	Τουρισμός	211
4.4Γ.2	Φύση και χωροθέτηση επιχειρήσεων τριτογενούς τομέα	238
4.4Γ.3	Επενδυτικό ενδιαφέρον στον τριτογενή τομέα.....	242
4.5	Κοινωνική οργάνωση.....	252
4.5.1	Εκπαίδευση	252
4.5.2	Υγεία.....	261
4.5.3	Κοινωνική μέριμνα.....	265

4.5.4	Αθλητισμός	267
4.5.5	Πολιτισμός	270
4.6	Τεχνικές υποδομές	273
4.6.1	Οδικό δίκτυο-συγκοινωνίες.....	273
4.6.2	Ενέργεια-τηλεπικοινωνίες.....	280
4.6.3	Διαχείριση απορριμμάτων	288
4.6.4	Ύδρευση-υποδομή αντιπλημμυρικής προστασίας.....	292
4.6.5	Αποχέτευση-διαχείριση λυμάτων	299
4.7	Χωροταξική-πολεοδομική οργάνωση	303
4.7.1	Εισαγωγή.....	303
4.7.2	Διάρθρωση οικιστικού δικτύου	304
4.8	Πολιτισμικό περιβάλλον	317
4.8.1	Εισαγωγή.....	317
4.8.2	Καταγραφή των πολιτιστικών πόρων	319
5	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	339
5.1	Εισαγωγή.....	339
5.2	Υπάρχον αναπτυξιακό πλαίσιο	339
5.2.1	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.....	340
5.2.2	Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης	345
5.2.3	Το θεσμικό πλαίσιο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις....	348
5.2.4	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Α.Μ.-Θ. 2007-2013	350
5.2.5	Χρηματοδότηση Ιδιωτικών Επενδύσεων	353
5.3	Υποπεριοχή Α.....	355
5.3.1	Ανάλυση PESTEL	355
5.3.2	Ανάλυση SWOT	356
5.3.3	Αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων	360
5.4	Υποπεριοχή Β.....	364
5.4.1	Ανάλυση PESTEL	364
5.4.2	Ανάλυση SWOT	365
5.4.3	Αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων	371
5.5	Γενική θεώρηση του αναπτυξιακού χώρου του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.	374
5.5.1	Αναπτυξιακός Θύλακας Κάτω Νευροκοπίου	375
5.5.2	Αναπτυξιακός Θύλακας Βώλακα	376

5.5.3	Αναπτυξιακός Άξονας Δράμας - Ελατιάς.....	376
5.5.4	Αναπτυξιακός Θύλακας Παρανεστίου	377
5.5.5	Αναπτυξιακός Άξονας Παρανεστίου - Φρακτού.....	377
5.5.6	Αναπτυξιακός Θύλακας Σταυρούπολης	377
5.5.7	Αναπτυξιακός Θύλακας Μύκης	378
5.5.8	Αναπτυξιακός Θύλακας Παπικίου Όρους	380
5.5.9	Αναπτυξιακός Άξονας Κομοτηνής - Νυμφαίας - Ελληνοβουλγαρικών Συνόρων..	380
5.5.10	Αναπτυξιακός Θύλακας Αρριανών - Μ. Δερείου.....	381
6	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ).....	382
6.1	Εισαγωγή.....	382
6.2	Αναπτυξιακό όραμα	383
6.3	Σκοποί	383
6.4	Δομή προγράμματος	386
6.5	Προτεινόμενα έργα και προϋπολογισμός	394
6.5.1	Αναπτυξιακοί Θύλακες Κάτω Νευροκοπίου και Βώλακα.....	395
6.5.2	Αναπτυξιακός Άξονας Δράμας-Ελατιάς.....	403
6.5.3	Αναπτυξιακός Θύλακας Παρανεστίου / Άξονας Παρανεστίου - Φρακτού.....	409
6.5.4	Αναπτυξιακός Θύλακας Σταυρούπολης	415
6.5.5	Αναπτυξιακός Θύλακας Μύκης	427
6.5.6	Αναπτυξιακός Θύλακας Παπικίου Όρους	445
6.5.7	Αναπτυξιακός Άξονας Κομοτηνής - Νυμφαίας - Ελληνοβουλγαρικών Συνόρων..	453
6.5.8	Αναπτυξιακός Θύλακας Αρριανών - Μ. Δερείου.....	458
6.5.9	Οριζόντιες αναπτυξιακές παρεμβάσεις.....	471
6.6	Προτεινόμενες θεσμικές και άλλες ενέργειες.....	476
6.7	Υλοποίηση και υποστήριξη του προγράμματος.....	483
6.7.1	Διαδικασία ένταξης έργων	483
6.7.2	Μηχανισμός υποστήριξης.....	484
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ.....	487

1 ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

1.1 Εισαγωγή

Το παρόν -δυνάμει του Άρθρου 2 της υπ' αριθ. 5956/30.08.2010 σύμβασης εκπόνησης επιχειρησιακού σχεδίου για την υλοποίηση του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης- αποτελεί το Παραδοτέο Β και τελική υποχρέωση του Αναδόχου, ήτοι της Ένωσης Εταιρειών που απαρτίζεται από την Αναπτυξιακή Δράμας Α.Ε., Ενέργεια-Περιβάλλον-Ανάπτυξη, Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α. με έδρα την Ξάνθη και την Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε., προς την Αναθέτουσα Αρχή, Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Α.Μ.-Θ.).

Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης ή Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. είναι ένα Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα έργων και δράσεων προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της τοπικής οικονομικής βάσης με σημαντική προβλεπόμενη συμμετοχή ιδιωτικών επενδύσεων, βελτίωσης της ποιότητας ζωής μέσω της αναβάθμισης-δημιουργίας των αναγκαίων δημοσίων υποδομών, καθώς και διατοπικής, διακρατικής-διασυνοριακής συνεργασίας στην ορεινή περιοχή της Οροσειράς της Ροδόπης (βλ. Χάρτη 1 - Παράρτημα Ι).

Το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. θα εφαρμοστεί σε δυο διακριτές Υποπεριοχές, ήτοι:

- στην Υποπεριοχή Α' - Ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης (βλ. Χάρτη 2 - Παράρτημα Ι), και
- στην Υποπεριοχή Β - Ανατολική Ροδόπη (βλ. Χάρτη 3 - Παράρτημα Ι).

Οι σκοποί του Επιχειρησιακού Σχεδίου υλοποίησης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. είναι:

- η διερεύνηση και κατανόηση των κύριων παραγόντων που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη στην περιοχή καθώς και η ανάδειξη τυχόν διαφοροποιήσεων από περιοχή σε περιοχή,
- ο προσδιορισμός των αναπτυξιακών ευκαιριών και απειλών,
- η διερεύνηση των επιπτώσεων των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών, τεχνολογικών, περιβαλλοντικών και θεσμικών παραγόντων στην προτεινόμενη αναπτυξιακή διαδικασία,
- η κατάστρωση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δημόσιων επενδύσεων το οποίο θα συναρθρώνεται και θα υποστηρίζει (κατά το δυνατό) τις ιδιωτικές επενδύσεις που θα προταθούν σε επόμενη φάση.

Οι επιμέρους στόχοι του είναι, μεταξύ άλλων:

- η αδρή αναγνώριση των επιπτώσεων στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον από την εφαρμογή της υπ' αριθ. 40379/01.10.2009 Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού των προστατευόμενων χερσαίων και υδάτινων περιοχών της Οροσειράς της Ροδόπης καθώς και ο προβληματισμός για τον τρόπο διαχείρισής των επιπτώσεων αυτών,
- η διερεύνηση των αναπτυξιακών ευκαιριών που προκύπτουν για την τοπική παραγωγική βάση από την ίδρυση του Ε.Π.Ο.Ρ. (νέα επαγγέλματα, ενίσχυση τουρισμού υπαίθρου, νέες καλλιέργειες, στροφή προς τις Α.Π.Ε. κ.λπ.),
- ο σχεδιασμός δράσεων και έργων που σε συνδυασμό με το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο προστασίας θα ενισχύσει εμπράκτως την προστασία και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος (έργα δασοπυρόσβεσης, μελέτες προστασίας κ.λπ.),
- η κατάθεση προτάσεων για αλλαγή σημείων του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου προστασίας του Ε.Π.Ο.Ρ. εφόσον κριθεί ότι αυτά δεν ανταποκρίνονται στις τοπικές συνθήκες και ούτε ενισχύουν με ουσιαστικό τρόπο την προστασία των οικοσυστημάτων,
- η διερεύνηση των επιπτώσεων από την οικονομική κρίση, η οποία επιτείνεται από την κατάρρευση του υπάρχοντος παραγωγικού προτύπου που βασίστηκε κυρίως στη μονοκαλλιέργεια του καπνού στην Ανατολική Ροδόπη,
- ο προσδιορισμός των γενικότερων αρνητικών συνθηκών που δυσχεραίνουν την ιδιωτική επιχειρηματικότητα στην ευρύτερη περιοχή (ορεινότητα, έλλειψη πρόσβασης σε πληροφόρηση, δημογραφία κ.λπ.),
- ο προσδιορισμός και η διατύπωση προτάσεων επίλυσης των προβλημάτων τα οποία δυσχεραίνουν την αναπτυξιακή προσπάθεια καθώς και η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, μέσα από διαδικασίες διαβούλευσης,
- η συμβολή στην εξεύρεση ενός νέου παραγωγικού προτύπου καθώς και η μελέτη για την άμβλυνση των δυσκολιών σύνδεσης της Υποπεριοχής Β με το ευρύτερο οικονομικό γίγνεσθαι στην Περιφέρεια Α.Μ.-Θ.,
- η διερεύνηση των τρόπων στήριξης των κατοίκων της Υποπεριοχής Β για την βελτίωση της ποιότητας και του επιπέδου ζωής τους, ώστε να βελτιωθεί περαιτέρω το αίσθημα της ισονομίας και ισοπολιτείας,
- η μελέτη των δυνατοτήτων αναπτυξιακής δικτύωσης της περιοχής με άλλες περιοχές της Ελλάδας και του εξωτερικού που παρουσιάζουν παρόμοια φυσικά χαρακτηριστικά,
- Η διερεύνηση των δυνατοτήτων αύξησης της εξωστρέφειας της περιοχής.

1.2 Θεωρητικό πλαίσιο

Το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., και πάντοτε εξετάζοντας τις θεωρητικές του διαστάσεις, χαρακτηρίζεται από τα εξής:

- Αποτελεί ένα κλασικό παράδειγμα νέο-ενδογενούς πρακτικής όπου ένας ενδιαμέσος φορέας (Περιφέρεια Α.Μ.-Θ.) σε συνεργασία με τον τοπικό αναπτυξιακό μηχανισμό (Τ.Ε.Δ.Κ., Ανάδοχος Ένωση Εταιρειών) σχεδιάζει παρεμβάσεις που θα χρηματοδοτηθούν από εθνικούς και υπερεθνικούς πόρους που διαχειρίζονται από το κεντρικό επίπεδο (Αποκεντρωμένη Διοίκηση-Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ.).
- Είναι ένα άριστο μέσο εμπύχωσης του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού σε επίπεδο φορέων και δυνητικά και της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας. Αυτή η εμπύχωση είναι ιδιαίτερα προφανής στο σχεδιασμό και ειδικότερα σε ότι αφορά στη διαδικασία της καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης και, φυσικά, στη διαδικασία κατάθεσης προτάσεων έργων (διαβούλευση).
- Καθώς ένα τέτοιο πρόγραμμα δεν έχει εφαρμοστεί ξανά στην ευρύτερη περιοχή, ενισχύεται ο τοπικός αναπτυξιακός μηχανισμός (π.χ. Τ.Ε.Δ.Κ., Ανάδοχος Ένωση Εταιρειών), κυρίως μέσα από τη διαδικασία ενασχόλησής του με αναπτυξιακά έργα μεγάλης κλίμακας που ξεφεύγουν από τη σφαίρα των κλασικών προγραμμάτων τοπικής εμβέλειας (π.χ. LEADER).
- Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε «από κάτω προς τα πάνω». Υπό την έννοια αυτή έγινε προσπάθεια για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντιπροσώπευση φορέων στο σχεδιασμό (απόρροια και της δημοσιότητας που έλαβε η φάση της διαβούλευσης). Η αντιπροσωπευτικότητα εξασφαλίζει, πέραν της επίτευξης της ολοκλήρωσης τομέων και συνιστωσών παρέμβασης (δημόσια - ιδιωτικά έργα), και την ευρεία αποδοχή του αναπτυξιακού σχεδίου από την τοπική κοινωνία.
- Το πρόγραμμα, όπως θα δούμε παρακάτω, δίνει τη μεγαλύτερη δυνατή έμφαση στη στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης αφού προσπαθεί να ικανοποιήσει τις πέντε κύριες προϋποθέσεις της (οικονομική πολυμορφία, αυτοδυναμία, εξοικονόμηση ενέργειας, προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, κοινωνική δικαιοσύνη).

1.3 Μεθοδολογία

Αναφορικά με την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή παρέμβασης, αυτή πραγματοποιήθηκε με βάση τα δευτερογενή στοιχεία που ζητήθηκαν από διάφορους φορείς και Υπηρεσίες όπως η Ελληνική Στατιστική Αρχή, οι Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης των Π.Ε. (Π.Ε.) Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου, οι Δασικές Υπηρεσίες, ο Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης κ.λπ.

Παράλληλα διεξήχθη επιτόπια έρευνα για θέματα τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στους Δήμους της περιοχής παρέμβασης με τη χρήση ειδικά διαμορφωμένων ερωτηματολογίων. Αποτυπώθηκε η κατάσταση αναφορικά με την ύδρευση, την αποχέτευση και την διαχείριση στερεών αποβλήτων σε σχέση με τις τεχνικές υποδομές και όσον αφορά στις κοινωνικές υποδομές αποτυπώθηκε η κατάσταση σε σχέση με την παιδεία, την υγεία, τον αθλητισμό, την κοινωνική μέριμνα και τον πολιτισμό. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν σε συνεργασία με την Τεχνική Υπηρεσία εκάστου Δήμου, ή/και με επιτόπιες επισκέψεις της ομάδας εργασίας, είτε μέσω τηλεφωνικών επαφών με τους αρμόδιους φορείς και πρόσωπα.

Αναφορικά με την μεθοδολογία διαβούλευσης με τοπικούς φορείς στην περιοχή παρέμβασης ακολουθήθηκε μία διαδικασία «σπειροειδούς» προσέγγισης για τη διαμόρφωση και συγκεκριμενοποίηση των τελικών προτάσεων των Υπηρεσιών:

- Το 1^ο στάδιο περιελάμβανε μία σειρά συναντήσεων -είτε πολλαπλών αποδεκτών είτε μεμονωμένων- με εκπροσώπους Φορέων (Δήμοι, Υπηρεσίες Περιφέρειας και Αποκεντρωμένης Διοίκησης, άλλες Υπηρεσίες) και στελέχη Υπηρεσιών, όπου παρουσιάστηκε το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. και η βασική αρχιτεκτονική του (Άξονες, Μέτρα, Κατηγορίες Δράσεων). Στη βάση αυτών ζητήθηκε από την Ομάδα Έργου οι Φορείς να καταθέσουν εγγράφως τις προτάσεις τους υπό τη μορφή Ειδικών Τεχνικών Δελτίων που η Ομάδα Έργου είχε διαμορφώσει σε πρωθύστερο στάδιο.
- Το 2^ο στάδιο, μετά την υποβολή (ή μη) προτάσεων εκ μέρους των εμπλεκόμενων Φορέων και την κατ' αρχήν αξιολόγησή τους από την Τοπική Ομάδα Έργου ως προς την σκοπιμότητά τους και την εν γένει ένταξή τους στο σχεδιασμό του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., περιελάμβανε την εξειδικευμένη προσέγγιση των εμπλεκόμενων Φορέων και Υπηρεσιών σε μία διαδικασία επαναπροσδιορισμού των προτεινόμενων έργων και εν γένει της διαμόρφωσης του αναπτυξιακού τους σχεδιασμού σε σχέση με τις βασικές κατευθύνσεις του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Αποτέλεσμα των παραπάνω διαδικασιών ήταν η διαμόρφωση του Επιχειρησιακού Σχεδίου, όχι ως ένα θεωρητικό κατασκεύασμα, αλλά ως ένα Αναπτυξιακό Εργαλείο το οποίο -υπό τις παρούσες συνθήκες- έχει εκτιμήσει «τι πρέπει να γίνει» αλλά και «ποιος μπορεί να το κάνει».

Σημειώνεται ότι η διαδικασία της διαβούλευσης πραγματοποιήθηκε πριν και μετά την εφαρμογή του Ν. 3852/2010, όπως επίσης πριν και μετά την εκλογική διαδικασία του Οκτωβρίου 2010. Αυτό είχε ως συνέπεια την επιβάρυνση της Ομάδας έργου ως προς τον φόρτο εργασίας, αφού οι διαδικασίες διαβούλευσης έγιναν εις διπλούν, με τις παλαιές και νέες Τοπικές και Περιφερειακές αρχές, καθώς και με τις Υπηρεσίες πριν την εφαρμογή του 3852/2010, αλλά και μετά, με τη νέα τους δομή και οργάνωση.

1.4 Στρατηγική ανάλυση

Η διαδικασία της στρατηγικής ανάλυσης περιέλαβε τη διεξαγωγή της συνολικής θεώρησης του στενού και ευρύτερου περιβάλλοντος στο οποίο εντάσσεται η υπό εξέταση περιοχή (ειδικότερα εξετάστηκαν πολιτικοί, κοινωνικοί, οικονομικοί και άλλοι παράγοντες). Στο πλαίσιο αυτό η Ομάδα Έργου εξέτασε προσεκτικά τους αναπτυξιακούς ή από-αναπτυξιακούς παράγοντες, όπως π.χ. οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, οι δημογραφικές εξελίξεις, το νομικό πλαίσιο κ.λπ. οι οποίοι εντάσσονται σε ένα γενικότερο φάσμα πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών, τεχνολογικών, περιβαλλοντικών και νομικών παραγόντων (PESTEL). Από την εξέταση αυτή και με βάση τα δεδομένα της περιγραφής της περιοχής παρέμβασης προέκυψαν οι δυνάμεις, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές (SWOT) για το χώρο.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά τις γενικές αναπτυξιακές ανάγκες και δυνατότητες κάθε Υποπεριοχής, η ανάλυση έδειξε τα εξής:

Υποπεριοχή Α

Η Υποπεριοχή Α διαθέτει ένα απaráμιλλης αξίας φυσικό περιβάλλον. Η αξία αυτή έγκειται τόσο στην άμεση χρήση του ως πόρο (δασοπονία, κτηνοτροφία κ.λπ.) όσο και στην έμμεση χρήση του (οικοτουρισμός). Υπό την έννοια αυτή, και λαμβάνοντας υπόψη τις πιέσεις που ήδη δέχεται ή μπορεί να δεχτεί περαιτέρω στο μέλλον, το φυσικό αυτό περιβάλλον πρέπει να προστατευτεί, να αναδειχθεί και να βελτιωθεί σε όλα τα επίπεδα.

Η τοπική οικονομική βάση της Υποπεριοχής Α πλήττεται από μια σωρεία προβλημάτων που δυσχεραίνουν την επιχειρηματικότητα, προβλήματα τα οποία επιτείνει η παρούσα αρνητική δημοσιονομική συγκυρία. Αυτά θα πρέπει να αντιμετωπιστούν: (α) με την περαιτέρω ενίσχυση των ενδογενών της πόρων μέσω της διαφοροποίησης (π.χ. βιολογική γεωργία, κτηνοτροφία, τουρισμός κ.λπ.) και, (β) με την ενεργοποίηση αδρανοποιημένων πόρων όπως το πολιτιστικό κεφάλαιο.

Οι ελλείψεις της Υποπεριοχής Α σε επίπεδο υποδομών σε όλους τους τομείς της ποιότητας ζωής είναι σημαντικές και επηρεάζουν ανάλογα και την αναπτυξιακή διαδικασία. Θα πρέπει να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα θεραπείας της κατάστασης αυτής, πάντοτε στη βάση της συνέργειας με άλλους τομείς (π.χ. οι υποδομές αθλητισμού και πολιτισμού θα πρέπει να εξυπηρετούν και τον τουρισμό). Επίσης, απαραίτητα θεωρούνται τα μέτρα για την ενίσχυση καινοτόμας υποδομής παραγωγής ενέργειας όπως οι Α.Π.Ε. ως έργα τόσο ουσιαστικά όσο και επιδεικτικά στο πλαίσιο της πράσινης ανάπτυξης. Ένα μείζον ζήτημα που αναδεικνύεται και δημιουργεί σημαντικές πιέσεις στις προστατευόμενες περιοχές είναι και η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού Α και Β επιπέδου (Γ.Π.Σ., Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.).

Στον τομέα της διατοπικής-διακρατικής συνεργασίας, οι προοπτικές είναι μεγάλες (ειδικά στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και του πολιτισμού) με δεδομένα ότι: (α) η περιοχή του Ε.Π.Ο.Ρ. γειτνιάζει με το Εθνικό Πάρκο Α.Μ.-Θ. καθώς και με παραθαλάσσιους προορισμούς αιχμής (Καβάλα, Αλεξανδρούπολη), και (β) μοιράζεται το σύνορο με τη γειτονική Βουλγαρία. Η γειτνίαση αυτή με τη Βουλγαρία είναι ιδιαίτερα σημαντική και για την επιχειρηματικότητα, η οποία θα πρέπει να ενισχυθεί σε διόδους όπως αυτή στο Κάτω Νευροκόπι (Εξοχή).

Υποπεριοχή Β

Η Υποπεριοχή Β, τουλάχιστον στο τμήμα της που αφορά στην Π.Ε. Ξάνθης, διαθέτει σημαντικό ανθρώπινο δυναμικό που παρουσιάζει -ακόμη- ευνοϊκά δημογραφικά δεδομένα, παρά την διαχρονική μείωση του πληθυσμού, γεγονός που θα μπορούσε να συμβάλλει αποφασιστικά προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Είναι γεγονός, αν και αποτυπώνεται εν μέρει στην ανάλυση της παρούσας κατάστασης, ότι στην Υποπεριοχή Β λαμβάνει χώρα «διαρροή» πληθυσμού ως αποτέλεσμα μετακίνησης προς το εσωτερικό ή ακόμη και το εξωτερικό, ιδίως την τελευταία δεκαετία. Το φαινόμενο μπορεί να αντιστραφεί εάν άμεσα ληφθούν μέτρα για την στήριξη ενός νέου παραγωγικού προτύπου στην περιοχή.

Το φυσικό περιβάλλον της εν λόγω Υποπεριοχής, μπορεί να χαρακτηριστεί ως μεταβατικό, υψηλής όμως ποιότητας και ιδιαίτερα σημαντικό κατά περιοχές ως ενδιαίτημα πληθυσμών θηλαστικών και πτηνών, αποτελεί δε την «γέφυρα» προς το Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης, ένα αδιατάρακτο οικοσύστημα που προστατεύεται μέσω Εθνικών και Διεθνών συνθηκών. Ειδικότερα στην περιοχή του Δήμου Ιάσμου υπάρχει η ιδιαιτερότητα της συνύπαρξης του οικοσυστήματος με το πλούσιο μοναστικό παρελθόν της περιοχής του Παπικίου Όρους. Στο πλαίσιο αυτό πολιτικές που προστατεύουν το περιβάλλον και το αναδεικνύουν μέσα από τις αλληλεξαρτήσεις του με το ανθρωπογενές περιβάλλον είναι σημαντικά εργαλεία για την βιώσιμη τοπική ανάπτυξη. Η περιοχή προσφέρεται για ήπιες μορφές ανάπτυξης του ορεινού τουρισμού, που θα αναδείξουν την ιδιόμορφη αρχιτεκτονική και πνευματική κληρονομιά της περιοχής. Δοθέντος ότι στην περιοχή του Ε.Π.Ο.Ρ., υπάρχει σαφής διάκριση των χρήσεων γης που είναι δυνατόν να παραλαμβάνονται, γίνεται εμφανές ότι η Υποπεριοχή Β μπορεί να παραλάβει χρήσης γης, συμβατές με το Ε.Π.Ο.Ρ. και συμπληρωματικές ως προς αυτό, που δεν μπορούν όμως να χωροθετηθούν εκεί.

Η Υποπεριοχή Β χαρακτηρίζεται στο σύνολό της από ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία, τόσο σε ανθρώπινο δυναμικό όσο και σε επίπεδο υλικής και άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς, στοιχείο που πρέπει να ενισχυθεί και να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής. Ταυτόχρονη οφείλει να είναι στο ίδιο πλαίσιο η αύξηση της εξωστρέφειας του τοπικού πληθυσμού με σκοπό την αύξηση των προσόντων που απαιτούνται για την

μετάβαση σε ένα νέο παραγωγικό πρότυπο, που θα απαιτήσει γνώσεις και καλή εφαρμογή πρακτικών.

Η Υποπεριοχή Β παρουσιάζει ισχυρή διασύνδεση με τον πρωτογενή τομέα. Στο επίπεδο αυτό είναι συνδεδεμένη -κατά το μεγαλύτερο ποσοστό- με την φθίνουσα καλλιέργεια του καπνού. Η Κοινή Αγροτική πολιτικών των τελευταίων ετών σήμανε το τέλος των χρηματοδοτήσεων, τουλάχιστον με τον τρόπο που ασκούνταν μέχρι τότε ο μηχανισμός. Οι επιδοτήσεις για μετά το έτος 2013 σαφώς θα είναι κατά πολύ μειωμένες και θα συνδέονται με άλλα σύνθετα κριτήρια. Εκείνο που είναι δεδομένο πλέον είναι ότι η περιοχή, την τελευταία δεκαετία, βιώνει την κατάρρευση αυτού παραγωγικού προτύπου που είχε χτιστεί πάνω στην επιδοτούμενη μονοκαλλιέργεια του καπνού. Παράλληλα η κτηνοτροφία που αναπτύσσεται στην περιοχή ως τμήμα του πρωτογενούς τομέα παραμένει αναποτελεσματική καθώς υπολείπεται βασικής υποδομής και αποτελεσματικών πρακτικών.

Τα υψηλά επίπεδα ανεργίας είναι απόρροια των παραπάνω συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί για την περιοχή καθώς και της οικονομικής κρίσης που επηρεάζει και άλλους τομείς (π.χ. κατασκευαστικό τομέας). Τούτο εάν συνδυαστεί με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο που επικρατεί στην Υποπεριοχή Β και άρα την μειωμένη πιθανότητα για αξιοποίηση των ευκαιριών και των χρηματοδοτικών εργαλείων, οδηγεί σε συνθήκες αποκλεισμού ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού της περιοχής. Η αρνητική οικονομική συγκυρία επιτείνει τον κίνδυνο αυτό. Υπάρχει επιτακτική ανάγκη για προώθηση ενός νέου παραγωγικού προτύπου που θα στρέψει την υπάρχουσα δυναμική (δυναμικό, αγροτική παράδοση) σε πιο ανταγωνιστικά προϊόντα (βιολογικών καλλιεργειών, Π.Ο.Π., βιολογικής κτηνοτροφίας, κλπ) που εντάσσονται στο ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να υπάρξουν στοχευμένα προγράμματα ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων. Επίσης η αναπτυξιακή δυναμική, ειδικά στις Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου, που θα δημιουργηθεί από τις επενδύσεις στις Α.Π.Ε. -ειδικότερα στα αιολικά πάρκα- που πραγματοποιούνται ή δρομολογούνται στην περιοχή δε πρέπει να είναι πρόσκαιρη, αλλά να συμβάλλει αποφασιστικά στην αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου. Τα κεφάλαια που θα εισρεύσουν στην περιοχή θα πρέπει να διοχετευτούν σε αναπτυξιακές επενδύσεις. Προς την ίδια κατεύθυνση πρέπει να κινηθεί και η σύνδεση που θα πρέπει να υπάρξει μεταξύ πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα που θα επιχειρηθεί μέσω καθετοποίησης των διαδικασιών και σύνδεσης στο τέλος της διαδικασιών με εξειδικευμένες εμπειρίες και προϊόντα.

Μείζον ζήτημα σε επίπεδο υποδομών αποτελεί η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού στην Υποπεριοχή Β, που αναστέλλει στην πράξη την αναπτυξιακή διαδικασία. Στο ίδιο επίπεδο αναφοράς, σημαντικά προβλήματα που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης είναι τα ζητήματα που συνδέονται με τους τομείς της ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης υγρών

και στερεών αποβλήτων. Τα ζητήματα επίσης της συνολικής αισθητικής αναβάθμισης είναι μείζονος σημασίας, με δεδομένο ότι οι οικισμοί αποτελούν τους πόλους γύρω από τους οποίους οργανώνεται και διαχέεται η ανάπτυξη της περιοχής, αποτελώντας ταυτόχρονα την «εικόνα» του ορεινού χώρου.

Εκ της θέσεως της περιοχής προκύπτουν σημαντικά πλεονεκτήματα σε σχέση με την διατοπική και την διασυνοριακή συνεργασία: Η αύξηση της επιχειρηματικότητας σε σχέση με την Βουλγαρία, η προώθηση εξειδικευμένων τουριστικών προϊόντων μπορούν να συνεισφέρουν στην αύξηση της εξωστρέφειας αλλά και στην ενίσχυση του βιωματικού τουρισμού στην περιοχή. Σημαντικό ρόλο στη αύξηση της επισκεψιμότητας στην περιοχή θα παίξει ο κάθετος οδικός Άξονας Κομοτηνής-Νυμφαίας-Ελληνοβουλγαρικών συνόρων. Θα πρέπει οι περιοχές πλησίον των σημείων εξόδου από τον Άξονα να προετοιμαστούν κατάλληλα ώστε να εκμεταλλευτούν τα νέα δεδομένα εισροής επισκεπτών και να προσφέρουν σε αυτούς αναβαθμισμένες και ποιοτικές παροχές.

Συνολικά, το νέο παραγωγικό πρότυπο για την περιοχή οφείλει να αξιοποιήσει **με σύνεση, ποιότητα και πιστότητα** κάθε είδους πλουτοπαραγωγική πηγή και να διαμορφώσει ένα νέο περιβάλλον στο οποίο: τα βιολογικά και επώνυμα ποιοτικά τοπικά προϊόντα, η αγροτική οικονομία, το δάσος, οι οικισμοί, τα τοπία, η ιστορία, ο πολιτισμός της περιοχής και οι εκφάνσεις του (χοροί, τραγούδια, μαγειρική, αρχιτεκτονική) καθώς και τα εξειδικευμένα προϊόντα ταξιδιωτικής εμπειρίας (θερμαλισμός, γευστικές και ιστορικές διαδρομές, αγροτουρισμός, κλπ) αποτελούν τα συστατικά της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης για την περιοχή.

Εν συνεχεία, η Ομάδα Έργου προέκυψε στη γενική θεώρηση του αναπτυξιακού χώρου του προγράμματος και στη συγκρότηση της περιοχής του προγράμματος σε αναπτυξιακούς θύλακες ή άξονες. Από αυτήν τη διαδικασία προέκυψε ότι στην περιοχή, και για τους σκοπούς της ανάλυσης προκύπτουν οι εξής περιοχές, όπου εστιάζονται τα έργα του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.:

- Θύλακες Κάτω Νευροκοπίου και Βώλακα
- Άξονας Δράμας-Ελατιάς
- Θύλακας Παρανεστίου και Άξονας Παρανεστίου-Φρακτού
- Θύλακας Σταυρούπολης
- Άξονας Ξάνθης-Σταυρούπολης
- Θύλακας Μύκης
- Θύλακας Παπικίου Όρους
- Άξονας Κομοτηνής-Νυμφαίας-Ελληνοβουλγαρικών συνόρων
- Θύλακας Αρριανών-Μ. Δερείου

1.5 Στρατηγικός σχεδιασμός-εξειδίκευση προγράμματος

Με βάση την στρατηγική ανάλυση προέκυψε ότι το αναπτυξιακό όραμα για το σύνολο της περιοχής της Οροσειράς Ροδόπης δεν μπορεί να είναι άλλο από τη δημιουργία ενός οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμου ορεινού χώρου στον οποίο αξιοποιούνται αειφορικά οι τοπικοί πόροι.

Λόγω των διαφοροποιήσεων που εμφανίζονται, και με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες σε κάθε Υποπεριοχή, το αναπτυξιακό όραμα συγκεκριμενοποιείται για κάθε μια εξ αυτών ως εξής:

Για την Υποπεριοχή Α, είναι:

Η επίτευξη της πράσινης ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης μέσα από τη διατήρηση και ανάδειξη των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και την αναδιάρθρωση της τοπικής παραγωγικής βάσης.

Για την Υποπεριοχή Β, είναι:

Η βελτίωση της ευημερίας, του επιπέδου και της ποιότητας ζωής των κατοίκων μέσω της βελτίωσης της προσπελασιμότητας, της ανασυγκρότησης των τομέων παραγωγής, της παροχής των αναγκαίων κοινωνικών υπηρεσιών και της διατήρησης και αξιοποίησης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Οι γενικοί σκοποί του προγράμματος ταυτίζονται με τους τέσσερις κύριους άξονες προτεραιότητας του προγράμματος. Οι άξονες και άρα γενικοί σκοποί είναι κοινοί και για τις δύο Υποπεριοχές, οι ειδικοί σκοποί όμως μπορεί να διαφοροποιούνται από Υποπεριοχή σε Υποπεριοχή ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες. Παρακάτω, παρατίθενται οι γενικοί και ειδικοί σκοποί του προγράμματος.

Σκοποί, ειδικοί σκοποί και στόχοι του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης

ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α	ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Β
Γενικός σκοπός-Προστασία / βελτίωση / ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος	
Ειδικός σκοπός: Η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος σε παράγοντα ανάπτυξης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας.	Ειδικός σκοπός: Η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος σε παράγοντα ανάπτυξης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας παράλληλα με την προστασία και βελτίωσή του.

Γενικός σκοπός-Ενίσχυση της τοπικής οικονομικής βάσης	
Ειδικός σκοπός: Η τόνωση της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας και η σταδιακή στροφή της τοπικής οικονομίας στην πράσινη ανάπτυξη.	Ειδικοί σκοποί: <ul style="list-style-type: none"> - Η τόνωση της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας μέσω της διαφοροποίησης του τοπικού παραγωγικού μοντέλου. - Κατασκευή δημοσίων υποδομών για την ενίσχυση όλων των τομέων παραγωγής.
Γενικός σκοπός-Βελτίωση υποδομών και ποιότητας ζωής	
Ειδικός σκοπός: Η δημιουργία ενός βιώσιμου κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος.	Ειδικός σκοπός: Η άρση της απομόνωσης, η αναβάθμιση του κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος και η σύγκλιση του επιπέδου ζωής των κατοίκων με αυτό της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ.
Γενικός σκοπός-Διατοπική / διακρατική συνεργασία	
Ειδικός σκοπός: Η εξαγωγή της μοναδικής ταυτότητας της περιοχής, η εισαγωγή καλών αναπτυξιακών πρακτικών και η ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας.	Ειδικός σκοπός: Η ενίσχυση της εξωστρέφειας της περιοχής, η εισαγωγή καλών αναπτυξιακών πρακτικών και η ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας.

Για τον αποτελεσματικότερο συντονισμό της διαδικασίας της διαβούλευσης με τους Ο.Τ.Α., τις Υπηρεσίες και άλλους φορείς, η δομή του προγράμματος σχεδιάστηκε ήδη κατά τη φάση Α' του προγράμματος. Κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης και την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης η δομή προσαρμόστηκε στις αναπτυξιακές ανάγκες και δυνατότητες της περιοχής.

Ως βάση για τη αρχιτεκτονική (δομή) του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν Κατηγορίες Πράξης, Μέτρα ή/και Δράσεις από τα παρακάτω, μεταξύ άλλων:

- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) «Αλέξανδρος Μπαλατατζής»
- Ε.Π. «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».
- Ε.Π. «Ψηφιακή Σύγκλιση».
- Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα».
- Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού».

Με βάση την αρχιτεκτονική των ανωτέρω χρηματοδοτικών εργαλείων και λαμβάνοντας υπόψη τους Άξονες Προτεραιότητας του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., προτάθηκαν για κάθε ένα από αυτούς συγκεκριμένες Κατηγορίες Πράξεων που μπορούν να περιλάβουν έργα δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα. Ένας πέμπτος άξονας (τεχνική βοήθεια) περιλαμβάνει ενέργειες που αφορούν την εκπόνηση μελετών, την ωρίμανση έργων, διοικητικές πράξεις και απαλλοτριώσεις, το κόστος υλοποίησης του προγράμματος αλλά και τη δημοσιότητά του.

Αναλυτικά, οι προτεινόμενες Κατηγορίες Πράξεων κατά Άξονα Προτεραιότητας παρουσιάζονται παρακάτω:

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ / ΒΕΛΤΙΩΣΗ / ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Κατηγορίες Πράξεων:

- 1.1 Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες
- 1.2 Βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος
- 1.3 Μελέτες για την προστασία και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος
- 1.4 Ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

Κατηγορίες Πράξεων:

- 2.1 Ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής
- 2.2 Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας
- 2.3 Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων
- 2.4 Βελτίωση υποδομής παραγωγής ενέργειας για την υποστήριξη της παραγωγικής διαδικασίας
- 2.5 Ενέργειες υποστήριξης της τοπικής οικονομικής βάσης

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Κατηγορίες Πράξεων:

- 3.1 Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας
- 3.2 Βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών
- 3.3 Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας

- 3.4 Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος
- 3.5 Βελτίωση υποδομής παραγωγής ενέργειας για οικιακή και κοινόχρηστη χρήση
- 3.6 Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4

ΔΙΑΤΟΠΙΚΗ / ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Κατηγορίες Πράξεων:

- 4.1 Ενίσχυση συνεργασιών με άλλες περιοχές της Ελλάδας
- 4.2 Ενίσχυση διακρατικής / διασυνοριακής συνεργασίας

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5

ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

Κατηγορίες Πράξεων:

- 5.1 Υλοποίηση προγράμματος
- 5.2 Ενέργειες δημοσιότητας του προγράμματος

1.6 Προτεινόμενα έργα και προϋπολογισμός

Με βάση την ανωτέρω αρχιτεκτονική, προτάθηκαν για κάθε αναπτυξιακό θύλακα συγκεκριμένοι συνδυασμοί Κατηγοριών Πράξεων δημοσίου χαρακτήρα (Χάρτης 12 - Παράρτημα Ι).

Τέλος, προτείνονται συγκεκριμένα έργα και ειδικότερα:

- Έργα που προτείνονται για ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση). Τα έργα αυτά χαρακτηρίζονται ως έργα της Ομάδας Ι (Πίνακας 6.5-1 - Παράρτημα ΙV).
- Έργα που προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) της Ελλάδας «Αλέξανδρος Μπαλατατζής» 2007-2013, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρου Ανάπτυξης (Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.) κ.λπ. Τα έργα αυτά χαρακτηρίζονται ως έργα της Ομάδας ΙΙ (Πίνακας 6.5-2 - Παράρτημα ΙV).
- Έργα ιδιωτικού χαρακτήρα σε μορφή Δράσεων, όπως αυτά προτείνονται ως προτεραιότητες για ορισμένες χωρικές ενότητες (Δήμοι, Δημοτικές-Τοπικές Κοινότητες κ.λπ.) (Πίνακας 6.5-3 - Παράρτημα ΙV).

2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2.1 Γενικά στοιχεία ανάθεσης και εκπόνησης του Επιχειρησιακού Σχεδίου

Το παρόν, δυνάμει του Άρθρου 2 της υπ' αριθ. 5956/30.08.2010 σύμβασης εκπόνησης επιχειρησιακού σχεδίου για την υλοποίηση του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης, αποτελεί το Παραδοτέο Β και τελική υποχρέωση του Αναδόχου, ήτοι της Ένωσης Εταιρειών που απαρτίζεται από την Αναπτυξιακή Δράμας Α.Ε., την «Ενέργεια - Περιβάλλον - Ανάπτυξη» (Ε.Π.Α.) Αναπτυξιακή Α.Ε. Ο.Τ.Α. Ν. Ξάνθης και την Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε., προς την Αναθέτουσα Αρχή, Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Α.Μ.-Θ.).

Για την υλοποίηση του έργου της εκπόνησης του Επιχειρησιακού Σχεδίου, ο Ανάδοχος οργάνωσε το συντονισμό της Ομάδας Έργου ως εξής:

- Το γενικό συντονισμό του σχεδίου ανέλαβε η Αναπτυξιακή Δράμας Α.Ε. και ειδικότερα ο Γενικός Διευθυντής κος Μανόλης Χατζόπουλος,
- Σε κάθε Π.Ε. ορίστηκε ένας τοπικός συντονιστής. Στην Π.Ε. Δράμας, ορίστηκε ο Γενικός Διευθυντής της Αναπτυξιακής Δράμας Α.Ε. και γενικός συντονιστής του έργου κος Μανόλης Χατζόπουλος. Στην Π.Ε. Ξάνθης ο Σύμβουλος Ανάπτυξης της Τ.Ε.Δ.Κ. Ξάνθης κος Νίκος Μίχος. Για τις Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου ορίστηκε ως τοπικός συντονιστής ο Γενικός Διευθυντής της Αναπτυξιακής Ροδόπης Α.Ε. κος Ευστάθιος Κεφαλίδης. Συντονιστικό και καθοδηγητικό ρόλο στην Π.Ε. Δράμας έπαιξε ο κος Μάκης Μουρατίδης, Σύμβουλος Ανάπτυξης της Τ.Ε.Δ.Κ. Δράμας ο οποίος -αν και εκτός της δηλωθείσας Ομάδας Έργου- είναι ένας από τους αρχικούς εμπνευστές της ολοκληρωμένης παρέμβασης για την περιοχή.

Πέραν των ανωτέρω, για την εκπόνηση του παρόντος Επιχειρησιακού Σχεδίου εργάστηκαν οι:

- Δρ Νίκος Θωμαΐδης, Δασοπόνος, M.Sc. Αγροτική-Περιφερειακή Ανάπτυξη, Ph.D. Γεωγραφία, Στέλεχος Αναπτυξιακής Δράμας ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Μαρία Μούτσιου, Χημικός Μηχανικός, Διευθύντρια Τομέα Περιβάλλοντος Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Δήμος Ισπικούδης, Ηλεκτρολόγος Μηχανικός, Στέλεχος Αναπτυξιακής Ροδόπης ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Νικόλαος Καπούλας, Γεωπόνος, Στέλεχος Αναπτυξιακής Ροδόπης ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

- Μαρία Γεωργιτισπούλου, Μηχανικός Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, M.Sc., Στέλεχος Αναπτυξιακής Ροδόπης ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Στέλλα Χάιτα, Οικονομολόγος, Διευθύντρια Τομέα Διοικητικών-Οικονομικών-Νομικών υπηρεσιών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Ανδρέας Ιατρίδης, Ηλεκτρολόγος Μηχανικός και Μηχανικός Η/Υ, Στέλεχος Αναπτυξιακής Δράμας ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Δήμητρα Γώγου, Πολιτικός Μηχανικός, Συνεργάτιδα Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Γεωργία Τσαλίκη, Γραμματεία, Στέλεχος Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Δημήτριος Καλαμούκος, Προγραμματιστής Η/Υ, Συνεργάτης Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Μαλκάκης Ευάγγελος, Περιβαλλοντολόγος M.Sc., Εξωτερικός Συνεργάτης Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Γεωργία Ρώσσιου, Οικονομολόγος, Υπεύθυνη λογιστηρίου, Στέλεχος Αναπτυξιακής Δράμας ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Κώστας Δημούδης, Αρχιτέκτων Μηχανικός, Στέλεχος Αναπτυξιακής Δράμας ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Νίκη Γεωργιάδου, Γεωπόνος, Στέλεχος Αναπτυξιακής Δράμας ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Έφη Μποϊντάρη, Γραμματεία, Στέλεχος Αναπτυξιακής Δράμας ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Συμεών Ασημάκης, Γεωπόνος, Στέλεχος Αναπτυξιακής Ροδόπης ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Παναγιώτα Μπανιώτη, Οικονομολόγος, Στέλεχος Αναπτυξιακής Ροδόπης ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
- Κυριακή Ευστρατιάδου, Στέλεχος Αναπτυξιακής Ροδόπης ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

Καθώς μια από τις βασικές αρχές του σχεδιασμού ήταν η «από κάτω προς τα πάνω» προσέγγιση με απώτερο σκοπό τη συμμετοχική ανάπτυξη, η Ομάδα Έργου προσέγγισε ένα μεγάλο αριθμό Ο.Τ.Α., υπηρεσιών, οργανισμών, ιδρυμάτων κ.λπ. σε όλες τις περιοχές του προγράμματος. Η συμβολή όλων των ανωτέρω φορέων στην εκπόνηση του Επιχειρησιακού Σχεδίου ήταν καθοριστική και τους ευχαριστούμε.

Σε αυτό το σημείο θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα το πολιτικό προσωπικό της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. και των Δήμων της περιοχής παρέμβασης που ανέλαβε το σημαντικότερο έργο της αρχικής σύλληψης, προώθησης και στήριξης του προγράμματος, πριν τις αυτοδιοικητικές εκλογές του Οκτωβρίου 2011.

Ειδικότερα ευχαριστούμε:

- την πρώην Γενική Γραμματέα της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. κα **Θεοδώρα Κόκλα**, για την ισχυρή της πολιτική και ουσιαστική στήριξη κατά τη διάρκεια της δημιουργίας και στη συνέχεια εκπόνησης του προγράμματος,
- την πρώην Δήμαρχο Παρανεστίου κα **Αλεξάνδρα-Μαρίνα (Αλίκη) Σωτηριάδου** για την αρχική σύλληψη της αναγκαιότητας του προγράμματος και την αμέριστη στήριξή της κατά τη διάρκεια εκπόνησής του,
- τον πρώην Δήμαρχο Δράμας κο **Θωμά Μαργαρίτη** και τον πρώην Πρόεδρο της Κοινότητας Σιδηρονέρου κο **Κώστα Σκουλό**, αμφότερους για την πολιτική τους στήριξη,
- τον Δήμαρχο Ξάνθης και Πρόεδρο Δ.Σ. της Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης, κο **Στυλιανίδη Μιχαήλ**, για την πολιτική και ουσιαστική του στήριξη,
- τον πρώην Δήμαρχο Μύκης κο **Αγκά Μουσταφά** και τον πρώην Δήμαρχο Σταυρούπολης κο **Γεώργιο Καρασακαλίδη**, αμφότερους για την πολιτική τους στήριξη,
- τον πρώην Δήμαρχο Κομοτηνής κο **Δημήτριο Κοτσάκη**,
- τον πρώην Δήμαρχο Αρριανών κο **Χαλήτ Μεμέτ**,
- τον πρώην Δήμαρχο Ιάσμου κο **Κυριάκο Αμούτζα**.

Θερμές ευχαριστίες, για την πολιτική στήριξη του εγχειρήματος και την ενεργοποίηση των υπηρεσιών τους, απευθύνονται στις νέο-εκλεγείσες Περιφερειακές και Δημοτικές Αρχές και ειδικότερα στους:

- Περιφερειάρχη Α.Μ.-Θ., κο **Γιαννακίδη Άρη**,
- Δήμαρχο Δράμας, κο **Χαρακίδη Κυριάκο**,
- Δήμαρχο Κάτω Νευροκοπίου, κο **Μαυρίδη Μελέτη**,
- Δήμαρχο Παρανεστίου, κο **Καγιάογλου Νικόλαο**,
- Δήμαρχο Κομοτηνής, κο **Πετρίδη Γεώργιο**,
- Δήμαρχο Αρριανών, κο **Σερήφ Ιμπραήμ**,
- Δήμαρχο Σώστη, κο **Καδή Ισμέτ**,
- Δήμαρχο Μύκης, κο **Τζουκάλ Μουσταφά**.

Καθοριστική ήταν -εξ' αρχής- και παραμένει και η συμβολή του κου **Θανάση Κούρου**, συμβούλου του Περιφερειάρχη Α.Μ.-Θ. στο σχεδιασμό και την ενεργοποίηση του προγράμματος, για αυτό και τον ευχαριστούμε. Για την αμέριστη συμπαράσταση και

κατανόηση τους ευχαριστούμε και τα μέλη της Επιτροπής Επίβλεψης και Παραλαβής του έργου και ειδικότερα τους/τις:

- κο **Κουδουμάκη Παναγιώτη**, στέλεχος της Μονάδας Α της Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ.
- κα **Τσίλια Σουλτάνα**, στέλεχος της Μονάδας Β της Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ.
- κο **Μουλούδη Δημήτριο**, στέλεχος της Μονάδας Β της Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ.

Τέλος, απευθύνουμε ιδιαίτερα θερμές ευχαριστίες (κατά αλφαβητική σειρά) στους:

- **Αντωνιάδη Βασίλη**, Διευθυντή Δασών Δράμας.
- **Βιδάκη Κώστα**, μέλος του Ειδικού Τεχνικού Προσωπικού (Ε.Τ.Π.) του Τμήματος Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του Τ.Ε.Ι. Καβάλας, Παράρτημα Δράμας.
- **Γκαϊτατζή Παντελή**, Μηχανολόγο Μηχανικό Τ.Ε., Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Αρριανών.
- **Γκατρώνη Νικολίτσα**, Ειδική Σύμβουλος Δημάρχου Αρριανών.
- **Γκιουλέ Μαρία**, Στέλεχος της Διεύθυνσης Ανάπτυξης του Δήμου Κομοτηνής.
- **Διαμαντή Ιωάννη**, Καθηγητή του Τομέα Γεωτεχνικής του Δ.Π.Θ.
- **Ζαχαρόπουλο Στράτο**, Στέλεχος της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Παρανεστίου.
- **Ιωσηφίδου Κατερίνα**, Στέλεχος της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Σχεδιασμού του Δήμου Δράμας.
- **Καραθανάση Αθηνά**, Προϊσταμένη Δ/σης Τεχνικών Έργων Π.Ε. Ξάνθης.
- **Καρακασίδου Μαρία**, Στέλεχος της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Παρανεστίου.
- **Καραμπατσάκη Φάνη**, Δασολόγο, Κινηγετικός Σύλλογος Δράμας «Η Άρτεμις».
- **Κοσμίδου Ζωή**, Διευθύντρια Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Κομοτηνής.
- **Κούτσικου Ιωάννα**, Πολιτικό Μηχανικό Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμου Μύκης.
- **Κυρούδη Κύρο**, Δασάρχη Διδυμοτείχου.
- **Δρ Κωνσταντινίδου Έλσα**, Δασάρχη Δράμας.
- **Μαναρίδη Κωνσταντίνο**, Δασολόγο Δασαρχείο Κάτω Νευροκοπίου.
- **Μαραγκό Νικόλαο**, Διευθυντή Δασών Ξάνθης.
- **Μήλιο Χρήστο**, Προϊστάμενο Δασαρχείου Σταυρούπολης.
- **Μπαξεβάνη Μαρία**, Δασολόγο της Διεύθυνσης Δασών Δράμας.
- **Ντίνα Βασίλειο**, Δασάρχη Ροδόπης.

- **Δρ Ξόφη Παντελή**, Δασοπόνο της Διεύθυνσης Δασών Δράμας.
- **Παπασάββα Αθανάσιο**, Γεωπόνο, Δήμος Ίασμου.
- **Παπουτσόγλου Στέλιο**, Ηλεκτρολόγο Μηχανικό, Ειδικό Συνεργάτη Δήμου Μύκης.
- **Παυλίδη Πέτρο**, Προϊστάμενο Τμήματος Προγραμματισμού Δήμου Ξάνθης.
- **Πλουμιστού Δημήτρα**, Πολιτικό Μηχανικό Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμου Μύκης.
- **Σταθάκη Δαμιανό**, Γενικό Διευθυντή Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Π.Α.Μ.-Θ.
- **Σταμπολίδη Αναστάσιο**, Δασάρχη Ξάνθης.
- **Σταμπόλογλου Ευάγγελο**, Αγρονόμο Τοπογράφο, Τημητάρχη Διεύθυνσης Πολιτικής Γης, Τμήμα Τοπογραφίας της Π. Α.Μ.-Θ.
- **Τερλεμέ Νεοπτώλεμο**, Διευθυντή Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμου Αρριανών.
- **Τζίμου Εύη**, Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Α.Μ.-Θ., Τμήμα εμπορίου-τουρισμού Π.Ε. Δράμας.
- **Τηγανούρια Ελευθέριο**, Τμήμα Προγραμματισμού και Μελετών, Τμήμα Σχεδιασμού Δασικής Ανάπτυξης.
- **Τσιπλακίδη Αναστάσιο**, Δασάρχη Κάτω Νευροκοπίου.
- **Χαλκιοπούλου Παρασκευή**, Διοικητική υπάλληλο, Κοινότητα Αμαξάδων.
- **Χαρισμίδου Ευθυμία**, Στέλεχος της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου.
- **Χατζηστεφάνου Κώστα**, Ειδικό Συνεργάτη του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου.
- **Χουβαρδά Κωνσταντίνο**, Προϊστάμενο Δ/σης Προστασίας Π.Α.Μ.-Θ.

2.2 Γενικά στοιχεία προγράμματος

Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης ή Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. όπως θα αναγράφεται εφεξής είναι ένα Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα έργων και δράσεων προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της τοπικής οικονομικής βάσης με σημαντική προβλεπόμενη συμμετοχή ιδιωτικών επενδύσεων, βελτίωσης της ποιότητας ζωής μέσω της αναβάθμισης-δημιουργίας των αναγκαίων δημοσίων υποδομών, καθώς και διατοπικής, διακρατικής-διασυνοριακής συνεργασίας. Το σύστημα διοίκησης του προγράμματος εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. 37597/ΔΕ4867/31.08.2010 απόφαση του Υφυπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητα και Ναυτιλίας.

Το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. θα εφαρμοστεί στην περιοχή της Οροσειράς Ροδόπης (βλ. Χάρτη 1 - Παράρτημα Ι) και ειδικότερα σε δυο διακριτές Υποπεριοχές (βλ. Πίνακα 2.1-1), ήτοι:

- στην Υποπεριοχή Α - Ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης, (βλ. Χάρτη 2 - Παράρτημα Ι) και
- στην Υποπεριοχή Β - Ανατολική Ροδόπη (βλ. Χάρτη 3 - Παράρτημα Ι).

Πίνακας 2.1-1: Διοικητικές ενότητες Υποπεριοχών Α και Β του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α	ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Β
<p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΡΑΜΑΣ (ΤΜ.) ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ (ΤΜ.) <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΡΑΜΑΣ⁽¹⁾ (ΤΜ.)</i> Τοπική Κοινότητα Λιβαδερού Τοπική Κοινότητα Μακρυπλαγίου <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ</i> Τοπική Κοινότητα Σιδηρονέρου Τοπική Κοινότητα Σκαλωτής ΔΗΜΟΣ Κ. ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ Δημοτική Κοινότητα Κ. Νευροκοπίου Τοπική Κοινότητα Αχλαδέας Τοπική Κοινότητα Βαθυτόπου Τοπική Κοινότητα Βύλακος Τοπική Κοινότητα Γρανίτου Τοπική Κοινότητα Δασωτού Τοπική Κοινότητα Εξοχής Τοπική Κοινότητα Καταφύτου Τοπική Κοινότητα Κάτω Βροντούς Τοπική Κοινότητα Λευκογείων Τοπική Κοινότητα Μικροκλεισούρας Τοπική Κοινότητα Μικρομηλέας Τοπική Κοινότητα Οχυρού Τοπική Κοινότητα Παγονερίου Τοπική Κοινότητα Περιθωρίου Τοπική Κοινότητα Ποταμών Τοπική Κοινότητα Χρυσοκεφάλου ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ (ΤΜ.) <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ</i> Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου Τοπική Κοινότητα Θόλου Τοπική Κοινότητα Σίλης ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΞΑΝΘΗΣ (ΤΜ.) ΔΗΜΟΣ ΜΥΚΗΣ (ΤΜ.) <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΤΥΛΗΣ</i> Δημοτική Κοινότητα Κοτύλης <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΥΚΗΣ (ΤΜ.)</i> Τοπική Κοινότητα Ωραιού ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ (ΤΜ.) <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ</i> Τοπική Κοινότητα Σταυρουπόλεως Τοπική Κοινότητα Γέρακα Τοπική Κοινότητα Δαφνώνος Τοπική Κοινότητα Καρυοφύτου Τοπική Κοινότητα Κομνηνών Τοπική Κοινότητα Νεοχωρίου Τοπική Κοινότητα Πασχαλιάς</p>	<p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΒΡΟΥ (ΤΜ.) ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ (ΤΜ.) <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΟΡΦΕΑ (ΤΜ.)</i> Δημοτική Κοινότητα Μικρού Δερείου ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΞΑΝΘΗΣ (ΤΜ.) ΔΗΜΟΣ ΜΥΚΗΣ (ΤΜ.) <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΕΡΜΩΝ</i> Τοπική Κοινότητα Θερμών <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΥΚΗΣ (ΤΜ.)</i> Δημοτική Κοινότητα Μύκης Δημοτική Κοινότητα Εχίνου <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΑΤΡΩΝ</i> Τοπική Κοινότητα Σατρών ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΟΔΟΠΗΣ (ΤΜ.) ΔΗΜΟΣ ΑΡΡΙΑΝΩΝ (ΤΜ.) <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΡΙΑΝΩΝ (ΤΜ.)</i> Τοπική Κοινότητα Αγιοχωρίου Τοπική Κοινότητα Νέδας Τοπική Κοινότητα Πλαγιάς Τοπική Κοινότητα Στροφής <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΧΡΟΥ</i> Τοπική Κοινότητα Κέχρου <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΟΡΓΑΝΗΣ</i> Δημοτική Κοινότητα Οργάνης <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΙΛΛΥΡΑΣ (ΤΜ.)</i> Τοπική Κοινότητα Άνω Δροσινής Τοπική Κοινότητα Δροσιάς Τοπική Κοινότητα Δρύμης Τοπική Κοινότητα Κάτω Δροσινής Τοπική Κοινότητα Ραγάδας Τοπική Κοινότητα Σκιάδας ΔΗΜΟΣ ΙΑΣΜΟΥ (ΤΜ.) <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΜΑΞΑΔΩΝ</i> Τοπική Κοινότητα Αμαξάδων <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΑΣΜΟΥ (ΤΜ.)</i> Δημοτική Κοινότητα Ιάσμου <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΩΣΤΟΥ (ΤΜ.)</i> Τοπική Κοινότητα Κερασέας Τοπική Κοινότητα Πολυάνθου ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ (ΤΜ.) <i>ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ (ΤΜ.)</i> Τοπική Κοινότητα Κάλχαντος Τοπική Κοινότητα Πανδρόσου Τοπική Κοινότητα Πανδρόσου Τοπική Κοινότητα Πανδρόσου</p>

Ο διαχωρισμός αυτός είναι απόρροια της διαφοροποίησης τόσο στο φυσικό, όσο και στο ανθρωπογενές περιβάλλον και υπαγορεύει πως οι αναπτυξιακές προτεραιότητες σε κάθε Υποπεριοχή θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις τοπικές της ιδιαιτερότητες.

Ειδικότερα, η Υποπεριοχή Α περιλαμβάνει την ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης (Ε.Π.Ο.Ρ.) στο δυτικό τμήμα αυτής. Η ανάγκη για το σχεδιασμό αναπτυξιακών παρεμβάσεων σε αυτήν πηγάζει από τα φυσικά και ανθρωπογεωγραφικά δεδομένα της, τα οποία υπαγορεύουν την εφαρμογή αναπτυξιακών μέτρων που θα λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και ευκαιρίες που προκύπτουν από την εφαρμογή της υπ' αριθ. 40379/01.10.2009 Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού των προστατευόμενων χερσαίων και υδάτινων περιοχών της Οροσειράς Ροδόπης ως Εθνικό Πάρκο και θα τονώσουν την ήδη περιορισμένη ιδιωτική επιχειρηματικότητα και στις γύρω περιοχές.

Η δε Υποπεριοχή Β περιλαμβάνει τα τμήματα της Κεντρικής και Ανατολικής Ροδόπης, όπως εκτείνονται στους Νομούς Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. Η περιοχή παρουσιάζει χρόνια αναπτυξιακή υστέρηση ενώ παράλληλα παρουσιάζει σημαντικά πληθυσμιακά μεγέθη σε επιμέρους ενότητες (π.χ. αυξημένος πληθυσμός σε οικισμούς του Νομού Ξάνθης). Η ολοκληρωμένη προσέγγιση των παραμέτρων ανάπτυξης και η εξειδίκευση των προτεινόμενων λύσεων μέσω συγκεκριμένων έργων και παρεμβάσεων, όπως επιχειρείται με την προσπάθεια κατάρτισης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., εκτιμάται ότι θα συμβάλλει δυναμικά στην προσπάθεια ανασυγκρότησης της περιοχής και της άμβλυνσης των επιπτώσεων από την κατάρρευση του σημερινού παραγωγικού προτύπου.

2.3 Σκοποί και στόχοι του Επιχειρησιακού Σχεδίου

Οι σκοποί του Επιχειρησιακού Σχεδίου υλοποίησης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. είναι:

- η διερεύνηση και κατανόηση των κύριων παραγόντων που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη στην περιοχή καθώς και η ανάδειξη τυχόν διαφοροποιήσεων από περιοχή σε περιοχή,
- ο προσδιορισμός των αναπτυξιακών ευκαιριών και απειλών,
- η διερεύνηση των επιπτώσεων των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών, τεχνολογικών, περιβαλλοντικών και θεσμικών παραγόντων στην προτεινόμενη αναπτυξιακή διαδικασία,
- η κατάστρωση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δημόσιων επενδύσεων το οποίο θα συναρθρώνεται και θα υποστηρίζει (κατά το δυνατό) τις ιδιωτικές επενδύσεις που θα προταθούν σε επόμενη φάση.

Οι επιμέρους στόχοι του είναι, μεταξύ άλλων:

- η αδήριτη αναγνώριση των επιπτώσεων στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον από την εφαρμογή της υπ' αριθ. 40379/01.10.2009 Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού των προστατευόμενων χερσαίων και υδάτινων περιοχών της Οροσειράς της Ροδόπης καθώς και ο προβληματισμός για τον τρόπο διαχείρισής των επιπτώσεων αυτών,
- η διερεύνηση των αναπτυξιακών ευκαιριών που προκύπτουν για την τοπική παραγωγική βάση από την ίδρυση του Ε.Π.Ο.Ρ. (νέα επαγγέλματα, ενίσχυση τουρισμού υπαίθρου, νέες καλλιέργειες, στροφή προς τις Α.Π.Ε. κ.λπ.),
- ο σχεδιασμός δράσεων και έργων που σε συνδυασμό με το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο προστασίας θα ενισχύσει εμπράκτως την προστασία και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος (έργα δασοπυρόσβεσης, μελέτες προστασίας κ.λπ.),
- η κατάθεση προτάσεων για αλλαγή σημείων του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου προστασίας του Ε.Π.Ο.Ρ. εφόσον κριθεί ότι αυτά δεν ανταποκρίνονται στις τοπικές συνθήκες και ούτε ενισχύουν με ουσιαστικό τρόπο την προστασία των οικοσυστημάτων,
- η διερεύνηση των επιπτώσεων από την οικονομική κρίση, η οποία επιτείνεται από την κατάρρευση του υπάρχοντος παραγωγικού προτύπου που βασίστηκε κυρίως στη μονοκαλλιέργεια του καπνού στην Ανατολική Ροδόπη,
- ο προσδιορισμός των γενικότερων αρνητικών συνθηκών που δυσχεραίνουν την ιδιωτική επιχειρηματικότητα στην ευρύτερη περιοχή (ορεινότητα, έλλειψη πρόσβασης σε πληροφόρηση, δημογραφία κ.λπ.),
- ο προσδιορισμός και η διατύπωση προτάσεων επίλυσης των προβλημάτων τα οποία δυσχεραίνουν την αναπτυξιακή προσπάθεια καθώς και η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, μέσα από διαδικασίες διαβούλευσης,
- η συμβολή στην εξεύρεση ενός νέου παραγωγικού προτύπου καθώς και η μελέτη για την άμβλυνση των δυσκολιών σύνδεσης της Υποπεριοχής Β με το ευρύτερο οικονομικό γίγνεσθαι στην Περιφέρεια Α.Μ.-Θ.,
- η διερεύνηση των τρόπων στήριξης των κατοίκων της Υποπεριοχής Β για την βελτίωση της ποιότητας και του επιπέδου ζωής τους, ώστε να βελτιωθεί περαιτέρω το αίσθημα της ισονομίας και ισοπολιτείας,
- η μελέτη των δυνατοτήτων αναπτυξιακής δικτύωσης της περιοχής με άλλες περιοχές της Ελλάδας και του εξωτερικού που παρουσιάζουν παρόμοια φυσικά χαρακτηριστικά,
- Η διερεύνηση των δυνατοτήτων αύξησης της εξωστρέφειας της περιοχής.

2.4 Δομή του Επιχειρησιακού Σχεδίου

Πριν την παράθεση της δομής του Επιχειρησιακού Σχεδίου κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνιστεί ότι το παρόν -σε καμία περίπτωση- δεν αποτελεί μια αναπτυξιακή μελέτη. Αντιθέτως, αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για τη χάραξη συγκεκριμένων πολιτικών και για την υλοποίηση συγκεκριμένων έργων δημοσίου κυρίως χαρακτήρα στο πλαίσιο των δυνατοτήτων της περιοχής παρέμβασης, του ευρύτερου χρηματοδοτικού πλαισίου (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας-Θράκης, Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας «Αλέξανδρος Μπαλατζής» 2007-2013 κ.λπ.) και του σχεδιασμού της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. για τις ορεινές περιοχές. Υπό την έννοια αυτή, δεν είναι στους σκοπούς του παρόντος να υπεισέρθει σε ζητήματα ακαδημαϊκής φύσεως (όπως π.χ. οι επιπτώσεις της ίδρυσης του Ε.Π.Ο.Ρ. στον πρωτογενή τομέα) αλλά να αναδείξει ένα αδρά το ευρύτερο κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο της περιοχής της Οροσειράς της Ροδόπης και να φέρει στο προσκήνιο την πρακτική της ολοκληρωμένης παρέμβασης.

Με βάση τα παραπάνω, στο Κεφάλαιο 3 παρατίθεται το θεωρητικό πλαίσιο που διέπει τόσο το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. όσο και τη διαδικασία εκπόνησης του παρόντος Επιχειρησιακού Σχεδίου του. Στόχος μας είναι να καταστεί κατανοητή η αναγκαιότητα του περιφερειακού και τοπικού ολοκληρωμένου σχεδιασμού στην παρούσα πολιτική και οικονομική συγκυρία. Με βάση το θεωρητικό αυτό πλαίσιο, παραθέτουμε ακολούθως τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την υλοποίηση του ανατεθέντος έργου και ειδικότερα για: την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, τη διαβούλευση με τοπικούς φορείς, τη διαμόρφωση του αναπτυξιακού πλαισίου, και την τελική διαμόρφωσή του Επιχειρησιακού Σχεδίου.

Στο Κεφάλαιο 4 καταγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. σε ότι αφορά: τα φυσικά οικοσυστήματα και τη γενικότερη κατάστασή τους, τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού καθώς και αυτά της απασχόλησης και της ανεργίας, τη διάρθρωση της τοπικής παραγωγικής βάσης με έμφαση σε κλάδους όπως η γεωργοκτηνοτροφία και ο τουρισμός, την κοινωνική οργάνωση (υποδομές εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικής μέριμνας, αθλητισμού, πολιτισμού), τις τεχνικές υποδομές (μεταφορές, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες κ.λπ.), τη χωροταξική-πολεοδομική οργάνωση και το πολιτισμικό περιβάλλον. Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να εξεταστούν οι κύριες αναπτυξιακές συνιστώσες και να καταγραφούν τα προβλήματα και οι ευκαιρίες σε κείνους κλάδους της τοπικής οικονομικής και κοινωνικής ζωής της περιοχής παρέμβασης, οι οποίοι σχετίζονται άμεσα με το υπάρχον και διαθέσιμο χρηματοδοτικό πλαίσιο της Δ Προγραμματικής Περιόδου. Έμφαση επίσης δίνεται στην ανάδειξη διαφορών μεταξύ των Υποπεριοχών ή Δήμων οι οποίες υπαγορεύουν διαφορετικές στοχοθετήσεις-αναπτυξιακές προσεγγίσεις.

Ακολουθώντας, στο Κεφάλαιο 5, παρατίθεται ο στρατηγικός-αναπτυξιακός σχεδιασμός για το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. Για κάθε Υποπεριοχή του προγράμματος καταγράφονται οι κύριοι πολιτικοί, οικονομικοί, τεχνολογικοί, περιβαλλοντικοί και νομικοί παράγοντες που επηρεάζουν την αναπτυξιακή διαδικασία (Ανάλυση PESTEL). Ακολουθώντας, γίνεται μια καταγραφή των Δυνάμεων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών (Ανάλυση SWOT) για κάθε Υποπεριοχή με βάση τις κύριες συνιστώσες παρέμβασης του προγράμματος δηλαδή: το φυσικό περιβάλλον, την τοπική οικονομική βάση, τις υποδομές και την ποιότητα ζωής και τη διατοπική / διακρατική συνεργασία. Επίσης, γίνεται η αποτύπωση του λεγόμενου «αναπτυξιακού προφίλ» κάθε τμήματος Δήμου ή Δήμου της περιοχής παρέμβασης με σαφή αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων του καθώς και μια γενική θεώρηση του χώρου του προγράμματος και συγκρότησής του σε αναπτυξιακούς θύλακες-άξονες.

Στο Κεφάλαιο 6 γίνεται η εξειδίκευση του προγράμματος. Συγκεκριμένα, για το σύνολο της Οροσειράς της Ροδόπης αλλά και για κάθε Υποπεριοχή ξεχωριστά, καταστρώνεται το αναπτυξιακό όραμα και καθορίζονται οι κύριοι σκοποί και στόχοι. Εν συνεχεία, και με γνώμονα την εξυπηρέτηση των σκοπών και στόχων αυτών, προτείνεται μια συγκεκριμένη δομή Κατηγοριών Πράξεων και Δράσεων εντός των οποίων μπορεί να «κινηθεί» το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, ενώ προτείνονται συγκεκριμένα έργα δημοσίου χαρακτήρα -όπως αυτά προέκυψαν από τη διαδικασία της διαβούλευσης, του συμμετοχικού σχεδιασμού και της επεξεργασίας από την Ομάδα Έργου-προϋπολογισμού περίπου 130 MEUR. Συγκεκριμένα, προτείνονται έργα προϋπολογισμού 35 MEUR για ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση) και έργα προϋπολογισμού 95 MEUR για ένταξη σε λοιπά συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Δ Προγραμματικής Περιόδου. Τέλος, παρατίθεται και μια σειρά προτάσεων μας θεσμικής φύσεως για την εξυπηρέτηση των στόχων του προγράμματος.

3 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1 Θεωρητικό πλαίσιο

3.1.1 Εισαγωγή

Στο παρόν υποκεφάλαιο θα αναφερθούμε στις βασικές θεωρητικές έννοιες που διέπουν το σχεδιασμό του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. Ειδικότερα αναφερόμαστε στις έννοιες της ενδογενούς και νέο-ενδογενούς ανάπτυξης, στην ολοκληρωμένη παρέμβαση, στο συμμετοχικό σχεδιασμό και τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη. Η γνώση του θεωρητικού πλαισίου υπαγορεύει σε σημαντικό βαθμό την επιλογή της μεθοδολογίας υλοποίησης του Επιχειρησιακού Σχεδίου, την εξειδίκευση του σε Άξονες, Κατηγορίες Πράξης αλλά και την ουσιαστική επιλογή των ίδιων των έργων.

3.1.2 Το ενδογενές αναπτυξιακό παράδειγμα

Έπειτα από το τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου και μέχρι τη δεκαετία του 1970, το επικρατέστερο αναπτυξιακό παράδειγμα ήταν αυτό της απόλυτης κεντρικής παρέμβασης, δηλαδή αυτό του «από επάνω προς τα κάτω» παραδείγματος. Πολύ απλά, το παράδειγμα αυτό πρεσβεύει ότι η ανάπτυξη αρχίζει σε λίγους μόνο τομείς της οικονομίας καθώς και σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές, από όπου τελικά εξαπλώνεται σε άλλους τομείς και σε άλλες περιοχές. Σε παγκόσμιο επίπεδο, πρεσβεύει ότι η ανάπτυξη ξεκινά από «ψηλά» (δηλαδή από τα βιομηχανικά κράτη και τα κέντρα καινοτομίας) και σταδιακά φτάνει «κάτω» στις εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές περιοχές, μέσω ευνοϊκών πολιτικών που διευκολύνουν την κινητικότητα του κεφαλαίου (βλ.: Hansen, 1981· Stöhr, 1981· Παπαδάκη-Τζεδάκη, 1999). Στο «από επάνω προς τα κάτω» αναπτυξιακό παράδειγμα, έμφαση δίνεται στην *«αστική, βιομηχανική ανάπτυξη, την υψηλή τεχνολογία, και τη μέγιστη αξιοποίηση των εξωτερικών οικονομιών καθώς και των οικονομιών κλίμακας»* (Stöhr, 1981: 41). Ο ρόλος της εθνικής και περιφερειακής κυβέρνησης στη διαδικασία αυτή ταυτίζεται με την προσπάθεια για την εξάλειψη κάθε κοινωνικοπολιτικού, πολιτιστικού ή θεσμικού εμποδίου που θα παρεμπόδιζε τη διαδικασία της εξάπλωσης του κεφαλαίου (Stöhr, 1981: 41).

Όμως, έπειτα από την παγκόσμια αναδιάρθρωση της δεκαετίας του 1970, που ήρθε ως απόρροια της πετρελαϊκής κρίσης, διαμορφώθηκε η αντίληψη ότι έπρεπε να εξεταστούν εναλλακτικά αναπτυξιακά παραδείγματα (Stöhr, 1983, 1990). Το αποτέλεσμα ήταν να αναγνωρισθεί βαθμιαία το γεγονός ότι η ανάπτυξη πρέπει να έχει μια χωρική προσέγγιση και ότι πρέπει να ασκείται σε τοπικό επίπεδο, με τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών

(Stöhr, 2001). Αυτό το παράδειγμα προσδιορίστηκε ως το «από κάτω προς τα επάνω» (bottom-up) ή «ενδογενές» αναπτυξιακό παράδειγμα.

Ο βασικός στόχος του ενδογενούς παραδείγματος είναι η ανάληψη αναπτυξιακού έργου σε μια δεδομένη περιοχή μέσα από μια διαδικασία κοινωνικοπολιτικής οργάνωσης και σχεδιασμού σε τοπικό επίπεδο (Stöhr, 1981). Με αυτόν το τρόπο εξασφαλίζεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του τυχόν πλεονάσματος από την ανάπτυξη επενδύεται τοπικά, προσθέτοντας, κατά συνέπεια, και περισσότερη αξία τοπικά. Έτσι, το παράδειγμα εμπεριέχει τουλάχιστον δύο διαστάσεις ή πτυχές: μια οικονομική και μια κοινωνικοπολιτική· πράγματι, η ανάπτυξη δεν είναι προσανατολισμένη μόνο προς τον κλασικό της στόχο (δηλαδή την οικονομική μεγέθυνση) αλλά επίσης και προς την ίδια τη διαδικασία επίτευξής της.

Η οικονομική πτυχή της ενδογενούς ανάπτυξης

Αναφορικά με την πρώτη πτυχή της ενδογενούς ανάπτυξης, δηλαδή την οικονομική, το παράδειγμα ενθαρρύνει την ανάπτυξη πολιτικών οι οποίες: (α) δημιουργούν απασχόληση σε τοπικό επίπεδο και πάντοτε με βάση τις ιδιαιτερότητες των φυσικών και ανθρώπινων πόρων της περιοχής, (β) βελτιώνουν την υποδομή, και (γ) τονώνουν την αλληλεγγύη και την οικονομική ανταλλαγή μεταξύ διαφόρων περιοχών (Bassand, 1986: 135). Επιπρόσθετα για την απασχόληση, η θεωρία υποστηρίζει ότι η ενδογενής ανάπτυξη υποβοηθείται σημαντικά από τη μεγάλη προσφορά εργατικού δυναμικού και από την ύπαρξη πολλών δυνητικών επιχειρηματιών σε τοπικό επίπεδο (Παπαδάκη-Τζεδάκη, 1999).

Στη γειτονική Ιταλία, ο Picchi (1994) υποστήριξε ότι η επιτυχία του εκτεταμένου δικτύου των μικρών και μεσαίων μη γεωργικών επιχειρήσεων στην αγροτική περιοχή της Emilia-Romagna εξαρτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την προσφορά κεφαλαίου και εργατικού δυναμικού από το γεωργικό τομέα. Πράγματι, οι αγρότες ήταν πρόθυμοι να επεκτείνουν τις δεξιότητες και τα δίκτυά τους και να διατηρήσουν την αυτοαπασχόλησή τους που ήταν βαθιά ριζωμένη στην ιστορία τους, στην κουλτούρα τους και στη σχέση τους με την περιοχή. Έτσι, οι ίδιοι και τα παιδιά τους ανέλαβαν επιχειρηματική δράση σε μη γεωργικούς κλάδους, ώστε να δημιουργηθεί μια πληθώρα νέων θέσεων εργασίας. Αυτές οι θετικές πτυχές του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού ενισχύθηκαν περαιτέρω από την ισχυρή δέσμευση των τοπικών και περιφερειακών αρχών στην επίλυση των προβλημάτων της περιοχής, σε μια περίοδο κατά την οποία η εθνική πολιτική δεν είχε απολύτως κανένα όφελος. Άρα, προκύπτει πως στο ενδογενές αναπτυξιακό παράδειγμα, η σημασία της εμπύχωσης και ενδυνάμωσης του ανθρώπινου δυναμικού με σκοπό τη διαφοροποίηση και την απόκτηση νέων ικανοτήτων είναι καθοριστικής σημασίας.

Σε μια άλλη μελέτη της τουριστικής ανάπτυξης στο Ρέθυμνο, η Παπαδάκη-Τζεδάκη (1999) τόνισε τη σημασία της τοπικής επιχειρηματικότητας και της προσφοράς εργασίας στις διαδικασίες της τοπικής κινητοποίησης. Ειδικότερα, η μελέτη διαπίστωσε ότι η τουριστική ανάπτυξη στο Ρέθυμνο βασίστηκε στη διαχρονική απορρόφηση των εργαζομένων από άλλους κλάδους, η οποία τελικά απορρόφηση συνέβαλε στην συνάρθρωση του τουρισμού με τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Η μεγέθυνση του τουριστικού τομέα στο Ρέθυμνο ήταν ουσιαστικά απόρροια της ανάληψης επιχειρηματικού έργου στον τομέα του τουρισμού από τοπικούς επιχειρηματίες οι οποίοι εκμεταλλεύτηκαν το ευνοϊκό χρηματοδοτικό πλαίσιο των δεκαετιών 1960 και 1970.

Η κοινωνικοπολιτική πτυχή της ενδογενούς ανάπτυξης

Η κοινωνικοπολιτική πτυχή του ενδογενούς παραδείγματος θα πρέπει να θεωρείται ως μια δυναμική διαδικασία, η οποία σε κάθε περίπτωση, απαιτεί *«εντατική αλληλεπίδραση, ανταλλαγή πληροφοριών και συνεργασία μεταξύ των τοπικών και υπερτοπικών φορέων»* (Stöhr, 1990: 23). Οι εν λόγω φορείς θα μπορούσαν να είναι η κεντρική, περιφερειακή ή τοπική κυβέρνηση, οι ντόπιοι επιχειρηματίες, οι Μ.Κ.Ο. κ.λπ. Ο κύριος στόχος των φορέων αυτών είναι η οργάνωση, ή η συμμετοχή σε τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες.

Για να γίνει αυτό προαπαιτείται ότι ο ρόλος του κράτους γίνεται λιγότερο «κεντρικός» και ενισχύεται σημαντικά ο ρόλος της περιφερειακής διακυβέρνησης (Bassand, 1986· Garofoli, 1992). Ειδικότερα, ο Bassand (1986: 136) αναγνωρίζει -μεταξύ άλλων- τρεις απαραίτητες διαδικασίες για την επίτευξη της ενδογενούς ανάπτυξης: (α) την ενίσχυση της συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ των τοπικών οργανώσεων και φορέων, (β) την ανάδειξη και στήριξη φορέων που γεννούν τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, (γ) τη δημιουργία πολιτικών θεσμών που επιτρέπουν τη διαχείριση των προβλημάτων σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο (όπως είναι η αιρετή Περιφέρεια).

3.1.3 Ενδογενής ανάπτυξη στην ύπαιθρο

Η πολιτική στην Ευρώπη για την ανάπτυξη της υπαίθρου μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου ήταν αποκλειστικά προσανατολισμένη στην αγροτική παραγωγή. Στο πλαίσιο αυτό, οι αγροτικές περιοχές θεωρήθηκαν ως πηγές τροφίμων, πρώτων υλών και εργασίας για τις σταδιακά αναπτυσσόμενες πόλεις (που έγιναν οι πυρήνες των περιφερειακών οικονομιών) και ταυτίστηκαν βαθμιαία με την εντατική γεωργία. Ο στόχος της αύξησης της γεωργικής παραγωγής για την εξυπηρέτηση του αυξανόμενου πληθυσμού των πόλεων επιτεύχθηκε μέσω της άμεσης ροής κεφαλαίου, της εισαγωγής νέων τεχνολογιών και της παροχής υποδομής στο γεωργικό τομέα. Αυτές οι παρεμβάσεις

σήμαιναν ότι η αγροτική ανάπτυξη καθορίστηκε και ελέγχθηκε κεντρικά (βλ.: Lowe, et al., 1999· Slee, 1993, 1994· Dawe and Bryden, 2000).

Όμως όπως προαναφέρθηκε, γύρω στα μέσα της δεκαετίας του 1970, η εξωγενής-κεντρική παρέμβαση αποδείχθηκε ανεπαρκής (Stöhr, 1983, 1990). Εν μέσω της τότε οικονομικής κρίσης, η δυνατότητα του κεντρικού κράτους να τροφοδοτεί την ανάπτυξη της υπαίθρου (υπό τη μορφή ροής πόρων προς τη γεωργία) κλονίστηκε σοβαρά. Έτσι, η επικρατούσα αντίληψη, που δεν επιθυμούσε ούτως ή άλλως τον κρατικό παρεμβατισμό, διαμόρφωσε βαθμιαία την πεποίθηση ότι οι «νέες» αγροτικές πολιτικές θα έπρεπε να εστιάζουν σε περιοχές μικρότερες της περιφέρειας -ως χωρικά πλαίσια της ανάπτυξης- και με στόχο την υποβοήθηση της τοπικής επιχειρηματικότητας. Αυτή η πεποίθηση ενισχύθηκε περαιτέρω από μια αυξανόμενη αναγνώριση ότι οι αγροτικές περιοχές δεν είναι ομοιογενείς, αλλά εξαιρετικά διαφοροποιημένες ως προς τις κοινωνικοοικονομικές δομές τους (Bryden, 1994· Dawe and Bryden, 2000) και άρα διαφορετικές ως προς τα αποτελέσματα εφαρμογής κεντρικών πολιτικών. Το αποτέλεσμα αυτής της διαλεκτικής ήταν η εμφάνιση ενός νέου αναπτυξιακού παραδείγματος, αυτό της ενδογενούς αγροτικής ανάπτυξης.

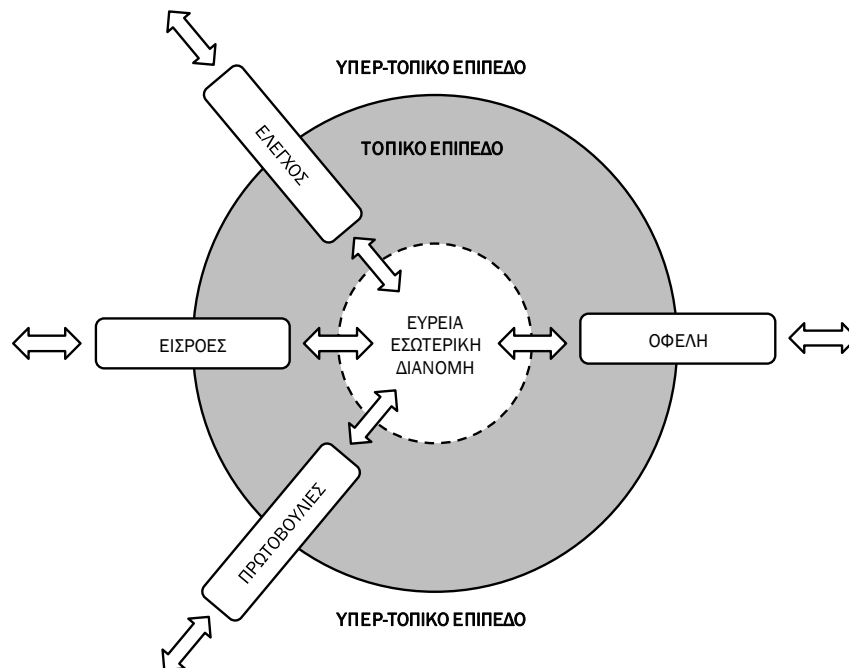
Η θεωρητική συζήτηση για την ενδογενή ανάπτυξη στον αγροτικό χώρο, όπως αυτή γεννήθηκε έκτοτε, επικεντρώθηκε κυρίως στο μέγεθος του βαθμού εξάρτησης του τοπικού από το υπέρ-τοπικό επίπεδο. Πράγματι, όπως μας πληροφορούν οι Lowe, et al. (1999) καθιερώθηκαν δύο παραδείγματα ή πρότυπα ενδογενούς ανάπτυξης. Το πρώτο, και περισσότερο ακραίο είναι αυτό που δίνει έμφαση στην αυτάρκεια, η οποία αμφισβητεί την ίδια την εξάρτηση από το υπέρ-τοπικό επίπεδο. Αυτή η θέση, που υποστηρίζεται από μελετητές όπως ο Friedmann (1986), πρεσβεύει πως η μόνη κατάλληλη απάντηση στην αναπτυξιακή υστέρηση δεν είναι άλλη από την ανάθεση του απόλυτου έλεγχου των πόρων στο τοπικό επίπεδο. Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτήν τη μετάβαση είναι η καθιέρωση διοικητικών οργάνων και θεσμών με μεγάλη αυτονομία στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο.

Το δεύτερο παράδειγμα, που είναι κυρίαρχο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποστηρίζει την ένταξη-ολοκλήρωση του τοπικού στο κεντρικό (δηλαδή σε επίπεδο χώρας) και στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Περιγράφεται γενικά από τους Lowe, et al. (1999) ως ένα αναπτυξιακό παράδειγμα που βασίζεται στην υπέρ-τοπική κινητοποίηση των πόρων, η οποία όμως «χρωματίζεται» τοπικά από τους αναπτυξιακούς φορείς. Η βασική υπόθεση αυτού του αναπτυξιακού προτύπου είναι η τοπική κοινωνία, μέσω της διαδικασίας της ενδυνάμωσης (empowerment), θα αναλάβει να υλοποιήσει χρηματοδοτούμενες πρωτοβουλίες από το υπέρ-τοπικό επίπεδο και θα τις εφαρμόσει στο τοπικό πλαίσιο, με δημοκρατικό τρόπο. Η διαδικασία αυτή αποτυπώνεται διαγραμματικά στο Σχήμα 3.1-1.

Μετεξέλιξη του δεύτερου παραδείγματος είναι και το πλέον πρόσφατο της λεγόμενης «νέο-ενδογενούς» ανάπτυξης, η οποία περιγράφεται από τον εμπνευστή της Ray ως «ενδογενής ανάπτυξη στην οποία οι υπέρ-τοπικοί παράγοντες αναγνωρίζονται δεόντως και θεωρούνται ζωτικής σημασίας ενώ ταυτόχρονα αναγνωρίζεται και η δυνατότητα των τοπικών κοινοτήτων να καθορίζουν το δικό τους μέλλον» (2001: 4).

Στο επίκεντρο της θεωρίας του παραδείγματος αυτού αυτής είναι η υπόθεση ότι οι αγροτικές περιοχές σήμερα μπορούν να αναλάβουν δράση με στόχο τη βελτίωση της κατάστασής τους μέσω της υποκίνησης της ανάπτυξης από τρεις πηγές, οι οποίες δρουν είτε χωριστά είτε από κοινού, οι οποίες είναι: (1) οι τοπικοί παράγοντες (δηλαδή ο τοπικός αναπτυξιακός μηχανισμός), (2) οι εθνικές κυβερνήσεις ή / και η Ευρωπαϊκή Ένωση, (3) το ενδιάμεσο επίπεδο, δηλαδή άλλοι ενδιάμεσοι φορείς που κινούνται μεταξύ του τοπικού και του υπερεθνικού επιπέδου (όπως π.χ. η Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση). Η εκδήλωση της νέο-ενδογενούς ανάπτυξης σε κάθε περιοχή θα είναι το αποτέλεσμα των διαφόρων συνδυασμών των από πάνω και ενδιάμεσων πηγών που αλληλεπιδρούν με το τοπικό επίπεδο (Ray 2001: 8-9).

Σχήμα 3.1-1: Χωρικά επίπεδα και ανάπτυξη

Πηγή: Τροποποιημένο από τον Stöhr (1990: 32)

3.1.4 Η ολοκληρωμένη παρέμβαση

Ο ανωτέρω συνδυασμός των εισροών των τοπικών, υπερ-τοπικών και ενδιάμεσων παραγόντων στο παράδειγμα της νέο-ενδογενούς ανάπτυξης είναι καθοριστικής

σημασίας για την επίτευξη της ανάπτυξης. Αυτός ο συνδυασμός μπορεί να επιτευχθεί μέσω της λεγόμενης «ολοκληρωμένης» παρέμβασης.

Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη είναι το αποτέλεσμα της τοπικής (χωρικής) δράσης (σε επίπεδο μηχανισμού και πόρων), η οποία υποβοηθείται από το κεντρικό σύστημα (σε επίπεδο ελέγχου και πόρων). Η έννοια της ολοκλήρωσης αναφέρεται στην ολοκλήρωση των κοινωνικοοικονομικών τομέων του χώρου και των επιπέδων από όπου προέρχονται (δημόσιο-ιδιωτικό). Χωρίς την υιοθέτηση της ολοκληρωμένης προσέγγισης είναι δύσκολο να συνδυαστούν τα θετικά αποτελέσματα των παρεμβάσεων που σχεδιάζονται κεντρικά και υλοποιούνται τοπικά χωρίς τη συμμετοχή του τοπικού αναπτυξιακού μηχανισμού. Η δυσκολία αυτή αποδίδεται σε διάφορους λόγους, οι κυριότεροι των οποίων είναι ο διοικητικός κατακερματισμός των δράσεων, η ασύγχρονη εφαρμογή τους και η αδυναμία του κεντρικού αναπτυξιακού μηχανισμού να τους υποστηρίξουν και να τους ελέγξουν αποδοτικά.

Απεναντίας, η πρακτική έδειξε ότι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις χωρικής διάστασης μικρής κλίμακας, όπως το LEADER, ήταν περισσότερο επιτυχείς εξαιτίας της τοπικής συμμετοχής στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και τον έλεγχο, γεγονός που επιφέρει και μεγαλύτερη αποδοχή από τους κατοίκους και μεγαλύτερη προβολή των αποτελεσμάτων των τοπικών προγραμμάτων, παρά τη μικρή κλίμακά τους.

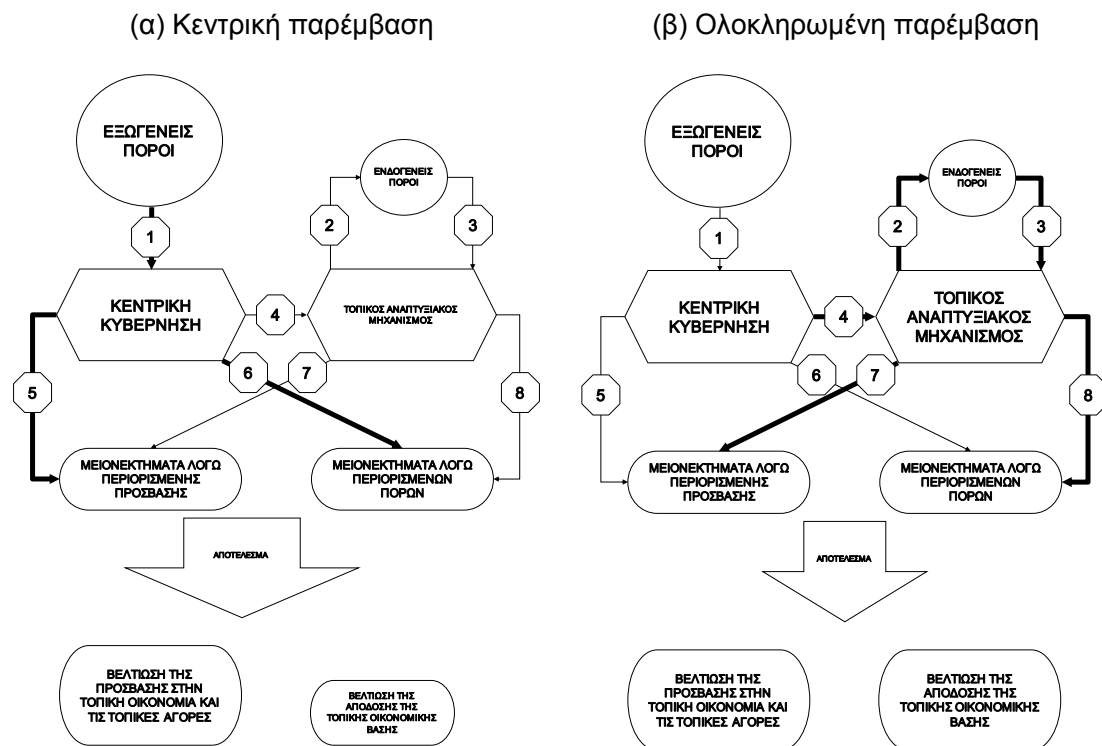
Ένα άλλο πρόβλημα που παρουσιάζεται από την αποσπασματική παρέμβαση είναι και η αδυναμία σύνδεσης των δυο συνιστωσών της ανάπτυξης ήτοι των δημόσιων παρεμβάσεων και της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας. Η ιδιωτική συμμετοχή στην ανάπτυξη (παραγωγικές επενδύσεις, παροχή υπηρεσιών κ.λπ.) πρέπει να υποβοηθείται από τις δημόσιες υποδομές (δρόμοι, τηλεπικοινωνίες, διαδίκτυο κ.λπ.). Η άμεση και ταυτόχρονη ανάπτυξη των δυο αυτών συνιστωσών προσθέτει μεγαλύτερη αξία στην παρέμβαση και απομακρύνει την πιθανότητα μη στοχευμένων παρεμβάσεων δημοσίου χαρακτήρα.

Θεωρητικά, και όπως φαίνεται από το Σχήμα 3.1-2, η ολοκληρωμένη παρέμβαση (σκέλος Β) έχει περισσότερα αναπτυξιακά οφέλη αφού:

- Ο τοπικός αναπτυξιακός μηχανισμός, μέσω της απευθείας στήριξης από την κυβέρνηση (διαδικασία 4), ενδυναμώνεται με αποτέλεσμα να αξιοποιούνται (διαδικασία 2) πιο αποδοτικά οι τοπικοί πόροι και να παράγεται μεγαλύτερη αξία τοπικά (διαδικασία 3).
- Ο τοπικός αναπτυξιακός μηχανισμός, μέσω των διαδικασιών 7 και 8 έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στην αναπτυξιακή διαδικασία, δηλαδή ουσιαστικά στη παρέμβαση για την άρση των μειονεκτημάτων λόγω περιορισμένης πρόσβασης (αγορές, μεταφορές κ.λπ.) ή λόγω περιορισμένων πόρων (οικονομικοί, ανθρώπινοι κ.λπ.).

- Η συνδυασμένη παρέμβαση του κράτους (διαδικασίες 5 και 6) και του τοπικού αναπτυξιακού μηχανισμού έχουν ως αποτέλεσμα και τη βελτίωση της πρόσβασης του κράτους στην τοπική οικονομία αλλά και τη βελτίωση της απόδοσης της τοπικής οικονομικής βάσης. Στο σκέλος Α, δηλαδή στην περίπτωση που η παρέμβαση δεν είναι ολοκληρωμένη, η ανάπτυξη δεν ωφελεί σε σημαντικό βαθμό την απόδοση, άρα και τη βιωσιμότητα, της τοπικής οικονομικής βάσης.

Σχήμα 3.1-2: Θεωρητικά μοντέλα αναπτυξιακών παρεμβάσεων κατά τον Nemes (2005)

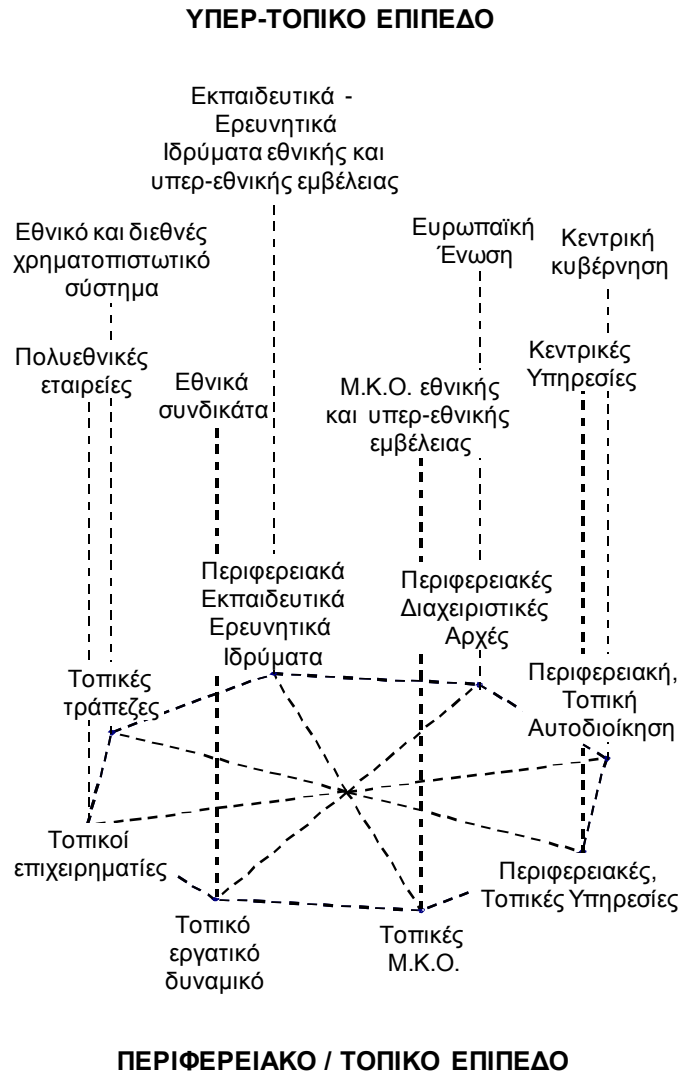
Πηγή: Τροποποιημένο από τον Nemes (2005: 40-41)

3.1.5 Συμμετοχικός σχεδιασμός

Με βάση τα παραπάνω, προκύπτει πως ο σχεδιασμός της (νέο-ενδογενούς) ανάπτυξης ή, αλλιώς, ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός είναι και περισσότερο καθοριστικής σημασίας (σε σχέση με την από «επάνω προς τα κάτω παρέμβαση») αλλά και περισσότερο σύνθετος αφού πολλοί ενδιαφερόμενοι (stakeholders) μπορούν να υπεισέρχονται στη διαδικασία του, ειδικά στο τοπικό επίπεδο (βλ. Σχήμα 3.1-3). Επιπροσθέτως, διοικητικές

μεταρρυθμίσεις ή μεταβιβάσεις αρμοδιοτήτων, μπορεί να μετατοπίζουν φορείς από επίπεδο σε επίπεδο¹.

Σχήμα 3.1-3: Μείζονες φορείς και αλληλεπιδράσεις τους στην τοπική ανάπτυξη

Πηγή: Τροποποιημένο από τον Stöhr (1990: 23)

Έτσι λοιπόν, προκύπτει πως η επιτυχία του αναπτυξιακού σχεδιασμού μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από μια διαδικασία συμμετοχικού σχεδιασμού, όμοια με αυτή που εφαρμόζεται σε προγράμματα όπως το LEADER, που δίνουν μεγάλη έμφαση στη δημόσια διαβούλευση κατά την κατάστρωση της «τοπικής στρατηγικής» όπως λέγεται,

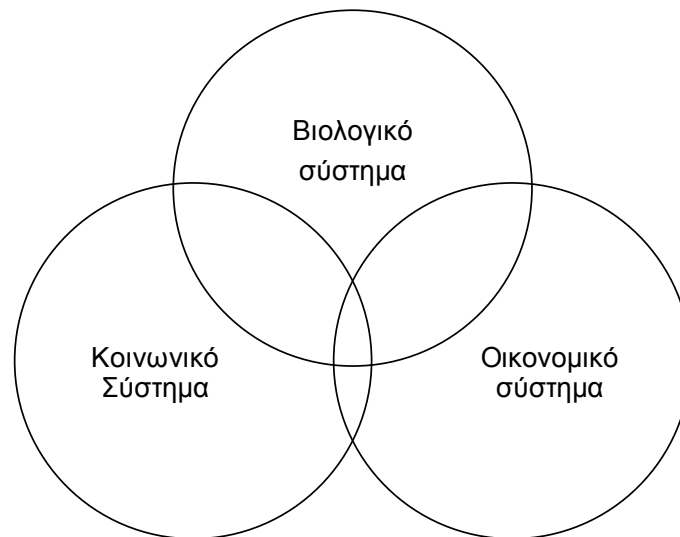
¹ Χαρακτηριστικά αναφέρεται η πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση του «Καλλικράτη» που «μετατόπισε» φορείς όπως η Περιφέρεια από το κεντρικό στο ενδιάμεσο επίπεδο (τη θέση του «κεντρικού» φορέα έχει τώρα η αποκεντρωμένη διοίκηση).

δηλαδή του Επιχειρησιακού Σχεδίου υλοποίησης του προγράμματος σε τοπικό επίπεδο. Επίσης, συνάγεται πως για την ικανοποίηση των αναγκών του συμμετοχικού σχεδιασμού απαιτούνται και καινοτόμες οργανωτικές δομές που συνθέτουν τις αναπτυξιακές επιδιώξεις των πολύ-επίπεδων φορέων και έχουν τη δυνατότητα να «παράξουν» κοινά αποδεκτά αναπτυξιακά σχέδια (Barke and Newton, 1994: 320).

3.1.6 Βιώσιμη και πράσινη ανάπτυξη

Η αειφορική ή βιώσιμη ανάπτυξη ορίστηκε αρχικά (και γενικά) από την Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment and Development) ως «ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες» (WCED, 1987: 43). Η ακαδημαϊκή συζήτηση για τον εν λόγω όρο έχει έκτοτε συνεχιστεί με αμείωτη ένταση αφού το θέμα προσεγγίζεται από πολλές μεριές όπως η οικολογική, η οικονομική, η κοινωνικοπολιτική κ.λπ. Με την πάροδο του χρόνου πάντως, επικράτησε μια απλή και εκλαϊκευμένη εκδοχή της βιώσιμης ανάπτυξης ως ανάπτυξης που προσπαθεί να εξισορροπήσει τις αντίθετες τάσεις μεταξύ του βιολογικού, του οικονομικού και του κοινωνικού συστήματος (Mebratu, 1998) (βλ. Σχήμα 3.1-4).

Σχήμα 3.1-4: Γραφική απεικόνιση μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης

Πηγή: Mebratu, 1998: 513

Πάντως, η παραπάνω απλοϊκή και εκλαϊκευμένη αποτύπωση του μοντέλου της βιώσιμης ανάπτυξης δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να αποτυπώσει το πλήθος των παραγόντων και των συνθηκών που θα πρέπει να ικανοποιούνται ώστε αυτό (το μοντέλο) να αποδίδει. Με τη λέξη «αποδίδει» εννοούμε ουσιαστικά την εκπλήρωση κάποιων γενικών

φιλοσοφικών «προϋποθέσεων» οι οποίες, σύμφωνα με τον Batie (1989 από Bridger and Lulo, 1999: 380), είναι:

- η αντίληψη ότι η βιόσφαιρα επιβάλλει περιορισμούς στην οικονομική ανάπτυξη,
- η αμφισβήτηση ότι η επιστήμη είναι το μόνο μέσο με το οποίο το ανθρώπινο γένος μπορεί να βελτιωθεί,
- η ακραία αποστροφή στην έκθεση του περιβάλλοντος σε κινδύνους,
- η στήριξη των αναδιανεμητικών πολιτικών, η πίστη στη κοινωνική δικαιοσύνη και ισότητα,
- η ανησυχία για την αύξηση του πληθυσμού και η αμφισβήτηση της ανθρώπινης σοφίας,
- η πεποίθηση ότι η επιβίωση των ειδών, η προστασία του περιβάλλοντος και των πολιτισμών αποτελούν στόχους που είναι εξίσου σημαντικοί με αυτόν της οικονομικής ανάπτυξης.

Γίνεται λοιπόν, από τα παραπάνω, σαφές ότι η διαδικασία της επίτευξης της βιώσιμης ανάπτυξης (ειδικά σε επίπεδο εθνικό) είναι μια διαδικασία πολύ δύσκολη στην εφαρμογή και παρακολούθησή της. Για το λόγο αυτό, έχουν τεθεί είτε μια σειρά απλών και γενικών πολιτικών «προδιαγραφών βιωσιμότητας» (όπως αυτά που θεσπίστηκαν σε διεθνές επίπεδο στη διεθνής διάσκεψη του Rio το 1992 ή αυτά της Agenda 21) ή μια σειρά μετρήσιμων σύνθετων δεικτών βιωσιμότητας, που είναι απόρροια χρόνων ερευνητικής δουλειάς και μελέτης της αλληλεπίδρασης των συστημάτων του Σχήματος 3.1-4.

Η δυσκολία αυτή είναι και ένας από τους λόγους για τους οποίους η βιωσιμότητα άρχισε τα τελευταία χρόνια να αναφέρεται σε «χαμηλότερο» επίπεδο. Πράγματι, αναφερόμαστε πλέον και σε «βιώσιμες κοινωνίες» αφού όπως μας πληροφορούν οι Bridger and Lulo (1999: 380):

«Με τη μετατόπιση της εστίασης της βιωσιμότητας σε τοπικό επίπεδο, οι αλλαγές είναι ορατές και απτές με πολύ πιο άμεσο τρόπο. Εξάλλου, η συζήτηση περί «βιώσιμης κοινωνίας» ή «βιώσιμου κόσμου» είναι χωρίς νόημα για τους περισσότερους ανθρώπους, επειδή προϋποθέτει αφαιρετικά επίπεδα που δεν αφορούν στην καθημερινότητά τους. Ο τόπος τους, αντιθέτως, είναι το επίπεδο της κοινωνικής οργάνωσης, όπου οι συνέπειες της υποβάθμισης του περιβάλλοντος αλλά και οι θετικές επιπτώσεις των επιτυχημένων αναπτυξιακών παρεμβάσεων γίνονται περισσότερο αισθητές».

Τι είναι όμως η βιώσιμη τοπική ανάπτυξη και πως μπορεί να εφαρμοστεί; Ο Bridger (1997 από Bridger and Lulo, 1999: 381) υποστηρίζει πως αυτή θα πρέπει να εδράζεται σε πέντε βασικές ειδικές αρχές:

- **Οικονομική πολυμορφία:** Θα πρέπει να υπάρχει μια έμφαση στην τοπική οικονομική πολυμορφία. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση των αγροτικών περιοχών όπου, στο παρελθόν, ταυτίστηκαν με τη γεωργική παραγωγή, με αποτέλεσμα σήμερα να κλονίζονται στο πλαίσιο της μετα-παραγωγικής εποχής.
- **Αυτοδυναμία:** Η διάσταση αυτή είναι στενά συνδεδεμένη με την οικονομική πολυμορφία. Αυτή δεν πρέπει να συγχέεται με την οικονομική αυτάρκεια. Η αυτοδυναμία συνεπάγεται την ανάπτυξη των τοπικών αγορών, της τοπικής παραγωγής, της τοπικής μεταποίησης σε βάρος της εισαγωγής προϊόντων, μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των τοπικών οικονομικών φορέων κ.λπ. Θεωρητικά, οι αυτοδύναμες κοινότητες εξακολουθούν να συνδέονται με μεγαλύτερες οικονομικές δομές.
- **Εξοικονόμηση ενέργειας:** Η τρίτη διάσταση αφορά τη μείωση της χρήσης ενέργειας σε συνδυασμό με την προσεκτική διαχείριση και την ανακύκλωση των αποβλήτων. Ιδανικά, αυτό σημαίνει ότι η χρήση της ενέργειας και των υλικών είναι σε ισορροπία με την ικανότητα της περιοχής να απορροφήσει τα απόβλητα.
- **Προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας:** Η τέταρτη διάσταση επικεντρώνεται στην προστασία και ενίσχυση της βιολογικής ποικιλομορφίας και την προσεκτική διαχείριση των φυσικών πόρων σε όφελος της τωρινής και των μελλοντικών γενεών.
- **Κοινωνική δικαιοσύνη:** Η κοινωνική δικαιοσύνη εμπεριέχει μια πληθώρα «προδιαγραφών» που θα πρέπει να ικανοποιούνται ώστε να υπάρχει μια ισόρροπη διάχυση των ωφελειών της ανάπτυξης στους κατοίκους μιας δεδομένης περιοχής. Το πιο σημαντικό όμως στοιχείο μιας βιώσιμης κοινωνίας είναι ότι οι τοπικοί φορείς και κάτοικοι συμμετέχουν αποτελεσματικά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Young, 1990 από Bridger and Lulo, 1999: 382).

Συνδυάζοντας την έννοια του ολοκληρωμένου-συμμετοχικού σχεδιασμού (βλ. Ενότητες 3.1.4 και 3.1.5.) με τη βιώσιμη ανάπτυξη, εξάγεται το συμπέρασμα ότι δεν υφίσταται πρακτική βιώσιμη ανάπτυξη αν αυτή δεν έχει σχεδιαστεί με βάση την ολοκληρωμένη προσέγγιση και συμμετοχικά σε τοπικό επίπεδο. Πράγματι, έννοιες της βιωσιμότητας όπως η αυτοδυναμία και η κοινωνική δικαιοσύνη είναι απαραίτητα συστατικά του συμμετοχικού σχεδιασμού ενώ η ολοκληρωμένη προσέγγιση απαντά στις απαιτήσεις της οικονομικής πολυμορφίας και της προστασίας και βελτίωσης των φυσικών πόρων.

Συναφής όρος, ο οποίος συνήθως χρησιμοποιείται (λανθασμένα) με ταυτόσημη έννοια με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, είναι η πράσινη ανάπτυξη. Σύμφωνα με τον Χατζημπίρο (2009), «[η] έννοια της πράσινης ανάπτυξης δεν έχει ακόμα αποκτήσει διεθνώς μια σαφώς καθορισμένη σημασία. Οπωσδήποτε όμως χαρακτηρίζεται από

κάποιες αναγκαίες και αλληλένδετες προϋποθέσεις, όπως είναι η αποσύνδεση, η εξοικονόμηση, η αξιοποίηση της τεχνολογίας, η δημιουργία απασχόλησης και ο παρεμβατισμός». Για αυτούς τους λόγους, μπορούμε να πούμε πως η πράσινη ανάπτυξη αποτελεί, εν μέρει, την πολιτική, εκλαϊκευμένη εκδοχή της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία εύκολα μπορεί να ενταχθεί σε πολιτικά προγράμματα και αναπτυξιακές δράσεις.

Οι προϋποθέσεις επίτευξης της πράσινης ανάπτυξης, σύμφωνα με τον Χατζημπίρο (2009), είναι περιληπτικά:

- Η αποσύνδεση: Σημαίνει, ουσιαστικά, αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από το περιβαλλοντικό κόστος. Η αποσύνδεση (decoupling) επιτυγχάνεται όταν η ανάπτυξη απεξαρτάται, σε σημαντικό βαθμό, από τις εισροές ενέργειας και πρώτων υλών.
- Εξοικονόμηση: Αναφέρεται στη συγκράτηση της υπερβολικής κατανάλωσης πόρων, ενέργεια η οποία απαιτεί ευαισθητοποίηση/εκπαίδευση των πολιτών, ώστε να αναπτύξουν περιβαλλοντική συνείδηση και να συμπεριφέρονται πιο ορθολογικά.
- Αξιοποίηση της τεχνολογίας: Η νέα (καθαρή) τεχνολογία μπορεί να δράσει προς όφελος της προστασίας του περιβάλλοντος μέσω της αντιμετώπισης παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων όπως η κλιματική αλλαγή, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η εξάντληση και ρύπανση των υδατικών πόρων και η αύξηση της ποσότητας και επικινδυνότητας των αποβλήτων. Χάρη στην χρήση βελτιωμένων και αποδοτικότερων τεχνολογιών μπορούν να επιτευχθούν χαμηλότερες εισροές υλικών και ενέργειας και χαμηλότερες εκροές ρύπων.
- Δημιουργία απασχόλησης: Ορόσημο αυτής της θέσης αποτέλεσε η Λευκή Βίβλος, που συντάχθηκε με πρωτοβουλία του τέως προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής J. Delors το 1993 (CEC, 1993). Πράγματι, ένα από τα κεντρικά συμπεράσματα της Λευκής αυτής Βίβλου ήταν ότι «τα σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που η Κοινότητα αντιμετωπίζει σήμερα είναι το αποτέλεσμα ορισμένων θεμελιωδών ανεπαρκειών: μιας υποχρησιμοποίησης της ποιότητας και της ποσότητας του εργατικού δυναμικού, συνδυασμένη με την κατάχρηση των φυσικών πόρων». Η πρόκληση ήταν λοιπόν να αυξηθεί η απασχόληση και να μειωθεί η χρήση ενέργειας και άλλων φυσικών πόρων. Κύριο μέσο για την επίτευξη του διπλού στόχου θα ήταν μια πράσινη φορολογική μεταρρύθμιση που θα διόρθωνε τις τιμές, ώστε να εσωτερικευθεί το εξωτερικό οικολογικό και κοινωνικό κόστος, με μετάθεση της φορολογικής επιβάρυνσης από την εργασία στην κατανάλωση φυσικών πόρων. Οι διορθωμένες τιμές θα αποτελούσαν μόνιμο κίνητρο για να ανακοπεί η υποκατάσταση της εργασίας από ενεργοβόρα και σπάταλη τεχνολογία, θα προωθούσαν, δηλαδή, την απασχόληση και θα μείωναν την επιβάρυνση του περιβάλλοντος.

- Παρεμβατισμός: Βασική συστατική παραδοχή αυτής της προϋπόθεσης είναι ότι η προστασία του περιβάλλοντος από τους μηχανισμούς της αγοράς είναι ουτοπία. Χρειάζονται λοιπόν διορθωτικές παρεμβάσεις, με δράσεις του δημόσιου τομέα σε νομοθετικό, διοικητικό, επιστημονικό, οικονομικό και ιδεολογικό επίπεδο. Η δημόσια αυτή παρέμβαση μπορεί να προέρχεται από το κράτος ή διακρατικούς οργανισμούς αλλά και από την κοινωνία των πολιτών.

Σε μεγάλο βαθμό εδράζεται στις παραπάνω προϋποθέσεις και η σημερινή πολιτική φιλολογία στην Ελλάδα για την πράσινη ανάπτυξη. Ειδικότερα, σύμφωνα με το ΠΑΣΟΚ (2009), αυτή χαρακτηρίζεται από τις εξής προτεραιότητες:

- 1η προτεραιότητα: Κλίμα και ενέργεια. Στόχος είναι η μείωση των αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου κατά 65%, μέχρι το 2050 με ενδιάμεσους δεσμευτικούς στόχους προόδου. Στόχος είναι, επίσης, η προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.), η εξοικονόμηση ενέργειας, και η διαχείριση της ενεργειακής ζήτησης.
- 2η προτεραιότητα: Η διαφοροποίηση προς νέα συστήματα παραγωγής και κατανάλωσης με έμφαση στην ασφάλεια και την ποιότητα στα αγροτικά προϊόντα και την «πράσινη επιχειρηματικότητα». Στον τουρισμό, στόχος είναι η διεύρυνση και αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρονται.
- 3η προτεραιότητα: Οικονομία στους φυσικούς πόρους και «πράσινες» υποδομές. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προστασία των υδατικών πόρων αλλά και στη διαχείριση των αποβλήτων. Οι «πράσινες υποδομές» αφορούν συνδυασμένες μεταφορές, ενίσχυση των μαζικών μέσων μεταφοράς με στόχο τον περιορισμό των εκπομπών.

Ιδιαίτερης αξίας είναι η έννοια της πράσινης επιχειρηματικότητας που αφορά σε δυο κατευθύνσεις πολιτικής, σύμφωνα με τις προτεραιότητες πολιτικής της σημερινής κυβέρνησης:

(α) τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και ποιοτικών θέσεων εργασίας στους τομείς της ενέργειας, της διαχείρισης των απορριμμάτων και των νερών, στον αγροδιατροφικό τομέα,

(β) τον τρόπο που οι υφιστάμενες επιχειρήσεις θα προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα, ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και ταυτόχρονα κερδίζοντας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στην παγκόσμια αγορά.

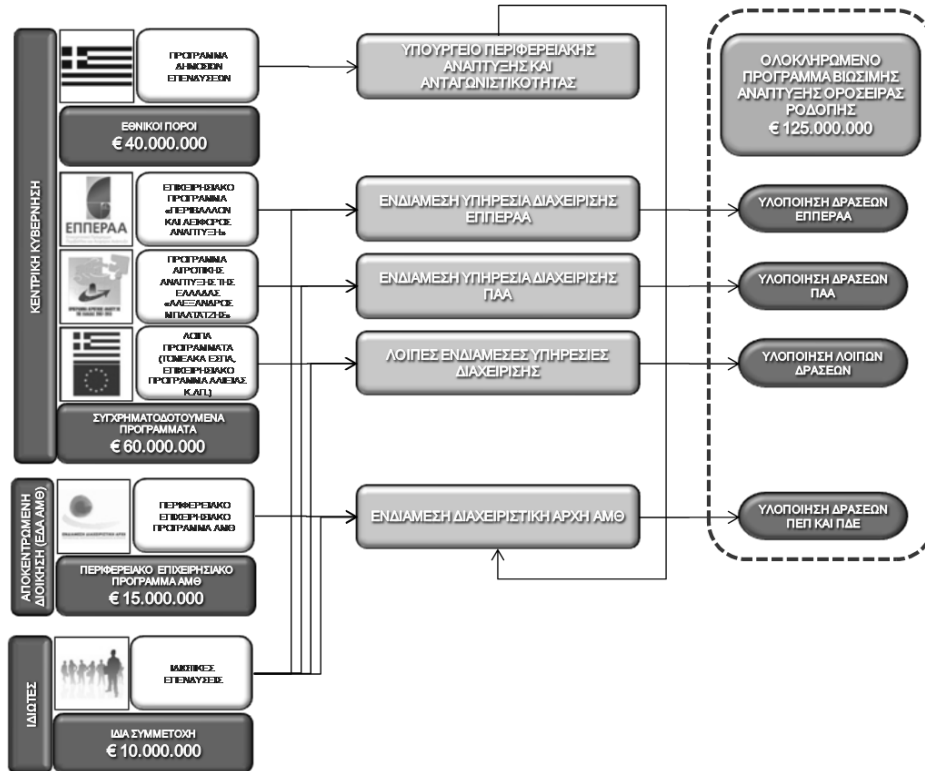
3.1.7 Συμπεράσματα: Θεωρητικές διαστάσεις του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Από την παραπάνω συνοπτική παράθεση του θεωρητικού υποβάθρου των κύριων εννοιών που χρησιμοποιούνται στο παρόν Επιχειρησιακό Σχέδιο προκύπτει σαφώς και η αιτιολόγηση του χαρακτηρισμού του προγράμματος ως «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης». Πράγματι, το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. χαρακτηρίζεται από τα εξής:

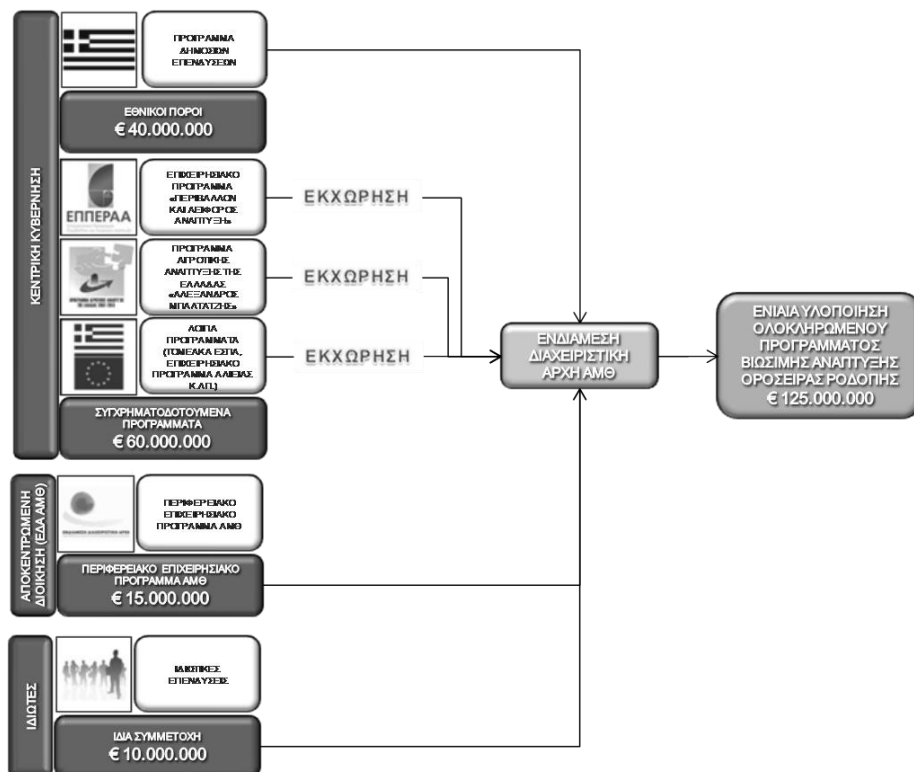
- Αποτελεί ένα κλασικό παράδειγμα νέο-ενδογενούς πρακτικής όπου ένας ενδιάμεσος φορέας (Π. Α.Μ.-Θ.) σε συνεργασία με τον τοπικό αναπτυξιακό μηχανισμό (Τ.Ε.Δ.Κ., Ανάδοχος Ένωση Εταιρειών) σχεδιάζει παρεμβάσεις που θα χρηματοδοτηθούν από εθνικούς και υπερεθνικούς πόρους που διαχειρίζονται από το κεντρικό επίπεδο (Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ.). Η καινοτομία όμως του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. έγκειται στο γεγονός ότι αυτοί οι πόροι δεν προέρχονται από μια πηγή χρηματοδότησης αλλά από διάφορες. Πράγματι, και όπως φαίνεται στο Σχήμα 3.1-5, είτε το πρόγραμμα χρηματοδοτηθεί με τη διαδικασία χωρικά προσδιορισμένων προσκλήσεων επιμέρους προγραμμάτων (σκέλος α) είτε χρηματοδοτηθεί με τη διαδικασία της εκχώρησης πόρων (σκέλος β), αποτελεί μια πρακτική που θα αποτελέσει καλό παράδειγμα στο πλαίσιο της ολοένα και εντονότερης προσπάθειας για εξοικονόμηση πόρων, μεγαλύτερη και στοχευμένη απορρόφηση των Κοινοτικών κονδυλίων.
- Είναι ένα άριστο μέσο εμψύχωσης του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού σε επίπεδο φορέων και δυναμικά και της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας. Αυτή η εμψύχωση είναι ιδιαίτερα προφανής στο σχεδιασμό και ειδικότερα σε ότι αφορά στη διαδικασία της καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης και, φυσικά, στη διαδικασία κατάθεσης προτάσεων έργων (διαβούλευση). Με τις ενέργειες τους αυτές, οι εμπλεκόμενοι φορείς (Δήμοι, Υπηρεσίες Περιφέρειας και Αποκεντρωμένης Διοίκησης, άλλες Υπηρεσίες) συμβάλλουν ενεργά στην εξειδίκευση του σχεδιασμού (συμμετοχικός σχεδιασμός) και αποκτούν πολύτιμες ικανότητες (capacity building).
- Καθώς ένα τέτοιο πρόγραμμα δεν έχει εφαρμοστεί ξανά στην ευρύτερη περιοχή, ενισχύεται ο τοπικός αναπτυξιακός μηχανισμός (π.χ. Τ.Ε.Δ.Κ., Ανάδοχος Ένωση Εταιρειών), κυρίως μέσα από τη διαδικασία ενασχόλησής του με αναπτυξιακά έργα μεγάλης κλίμακας που ξεφεύγουν από τη σφαίρα των κλασικών προγραμμάτων τοπικής εμβέλειας (π.χ. LEADER). Αυτή η απόκτηση πρόσθετων ικανοτήτων στο τοπικό επίπεδο είναι εξαιρετικής σημασίας, με δεδομένο ότι παγκοσμίως και στην Ελλάδα το κράτος «εγκαταλείπει» (λόγω οικονομικών δυσκολιών αλλά και για λόγους αποδοτικότητας) το κλασικό ρόλο του ως κράτος-πάροχο δημοσίων υπηρεσιών. Νέα εταιρικά σχήματα με καινοτόμες μορφές θα κληθούν εφεξής να διαχειριστούν ολοκληρωμένα προγράμματα τα οποία θα χρηματοδοτούνται από το κέντρο αλλά θα σχεδιάζονται και θα διαχειρίζονται σε τοπικό επίπεδο (βλ. π.χ. τα Τοπικά Ολοκληρωμένα Προγράμματα Στήριξης και Απασχόλησης-Τ.Ο.Π.Σ.Α.).

Σχήμα 3.1-5: Γραφική απεικόνιση πιθανών μοντέλων χρηματοδότησης Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

(α) Χρηματοδότηση με τη διαδικασία των χωρικά προσδιορισμένων προσκλήσεων επιμέρους προγραμμάτων

(β) Χρηματοδότηση με τη διαδικασία εκχωρήσεων πόρων

- Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε «από κάτω προς τα πάνω». Υπό την έννοια αυτή έγινε προσπάθεια για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντιπροσώπευση φορέων στο σχεδιασμό (απόρροια και της δημοσιότητας που έλαβε η φάση της διαβούλευσης). Η αντιπροσωπευτικότητα εξασφαλίζει, πέραν της επίτευξης της ολοκλήρωσης τομέων και συνιστωσών παρέμβασης (δημόσια-ιδιωτικά έργα), και την ευρεία αποδοχή του αναπτυξιακού σχεδίου από την τοπική κοινωνία.
- Το πρόγραμμα, όπως θα δούμε παρακάτω, δίνει τη μεγαλύτερη δυνατή έμφαση στη στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης αφού προσπαθεί να ικανοποιήσει τις πέντε κύριες προϋποθέσεις της (οικονομική πολυμορφία, αυτοδυναμία, εξοικονόμηση ενέργειας, προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, κοινωνική δικαιοσύνη).

3.2 Μεθοδολογία εκπόνησης Επιχειρησιακού Σχεδίου

Η Μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. και περιγράφεται παρακάτω, αφορά στις διαδικασίες:

1. της καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης
2. της διαβούλευσης με τοπικούς φορείς
3. της διαμόρφωσης του αναπτυξιακού πλαισίου
4. της τελικής διαμόρφωσης του Επιχειρησιακού Σχεδίου.

3.2.1 Καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης

Αναφορικά με την **καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης** στην περιοχή παρέμβασης, αυτή πραγματοποιήθηκε στη βάση των:

- στοιχείων που ζητήθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή και αφορούσαν **σε δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά σε επίπεδο οικισμού για τα έτη 1951-2001**, όπως επίσης στοιχείων που αφορούσαν **σε δεδομένα απασχόλησης για τα έτη 1981, 1991 και 2001 σε επίπεδο Τοπικού Διαμερίσματος**. Με στόχο τα παραπάνω στοιχεία αλλά και τα αντίστοιχα συμπεράσματα τους να αντικατοπτρίζουν την παρούσα διοικητική δομή, όπως αυτή έχει προκύψει από την πρόσφατη εφαρμογή του Νόμου 3852/2010, έγινε η σχετική χωρική προσαρμογή τους.
- στοιχείων που αναζητήθηκαν σε τοπικό επίπεδο από τις Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης των Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου που αφορούσαν στον **πρωτογενή τομέα** (γεωργία, κτηνοτροφία)

- στοιχείων που αναζητήθηκαν σε τοπικό επίπεδο από τη Διεύθυνση Δασών Α.Μ.-Θ. και τα Δασαρχεία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης που αφορούσαν σε **θέματα δασικής παραγωγής** και διαχειριστικών σχεδίων δασικών συμπλεγμάτων
- στοιχείων που αναζητήθηκαν σε τοπικό επίπεδο από επαγγελματικούς φορείς, όπως είναι τα Εμπορικά και Βιομηχανικά ή Βιοτεχνικά Επιμελητήρια και αφορούσαν σε δεδομένα για τον **δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής**
- στοιχείων που αναζητήθηκαν μέσω του Φορέα Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης που αφορούσαν σε **θέματα χορήγησης αδειών για μικρά Υ/Η φράγματα.**
- στοιχείων που αναζητήθηκαν σε υφιστάμενες μελέτες για την περιοχή παρέμβασης

Παράλληλα διεξήχθη **επιτόπια έρευνα** για θέματα τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στους Δήμους της περιοχής παρέμβασης με **τη χρήση ειδικά διαμορφωμένων ερωτηματολογίων** (βλέπε Παράρτημα). Αποτυπώθηκε η κατάσταση αναφορικά με την ύδρευση, την αποχέτευση και την διαχείριση στερεών αποβλήτων σε σχέση με τις τεχνικές υποδομές και όσον αφορά στις κοινωνικές υποδομές αποτυπώθηκε η κατάσταση σε σχέση με την παιδεία, την υγεία, τον αθλητισμό, την κοινωνική μέριμνα και τον πολιτισμό. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν σε συνεργασία με την Τεχνική Υπηρεσία εκάστου Δήμου, ή/και με επιτόπιες επισκέψεις της ομάδας εργασίας, είτε μέσω τηλεφωνικών επαφών με τους αρμόδιους φορείς και πρόσωπα. Στον Πίνακα 3.2-1 που παρατίθεται στο τέλος του παρόντος Κεφαλαίου, αποτυπώνεται η Έρευνα Πεδίου που πραγματοποιήθηκε από την Ομάδα έργου και αναλύεται η ανταπόκριση των φορέων.

3.2.2 Διαβούλευση με τοπικούς φορείς

Αναφορικά με την **μεθοδολογία διαβούλευσης** με τοπικούς φορείς στην περιοχή παρέμβασης ακολουθήθηκε μία διαδικασία «σπειροειδούς» προσέγγισης για τη διαμόρφωση και συγκεκριμενοποίηση των τελικών προτάσεων των Υπηρεσιών:

Το 1^ο στάδιο περιελάμβανε μία σειρά συναντήσεων, είτε πολλαπλών αποδεκτών είτε μεμονωμένων, με εκπροσώπους Φορέων (Δήμοι, Υπηρεσίες Περιφέρειας και Αποκεντρωμένης Διοίκησης, άλλες Υπηρεσίες) και στελέχη Υπηρεσιών, όπου παρουσιάστηκε το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. και η βασική αρχιτεκτονική του (Άξονες, Μέτρα, Κατηγορίες Δράσεων). Στη βάση αυτών ζητήθηκε από την Ομάδα Έργου οι Φορείς να καταθέσουν εγγράφως τις προτάσεις τους υπό τη μορφή Ειδικών Τεχνικών Δελτίων που η Ομάδα Έργου είχε διαμορφώσει σε πρωθύστερο στάδιο (βλ. Παράρτημα II).

Το 2^ο στάδιο, μετά την υποβολή (ή μη) προτάσεων εκ μέρους των εμπλεκόμενων Φορέων και την κατ' αρχήν αξιολόγησή τους από την Τοπική Ομάδα Έργου ως προς την σκοπιμότητά τους και την εν γένει ένταξή τους στο σχεδιασμό του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.,

περιελάμβανε την εξειδικευμένη προσέγγιση των εμπλεκομένων Φορέων και Υπηρεσιών σε μία διαδικασία επαναπροσδιορισμού των προτεινόμενων έργων και εν γένει της διαμόρφωσης του αναπτυξιακού τους σχεδιασμού σε σχέση με τις βασικές κατευθύνσεις του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. Κατά περίπτωση οργανώθηκαν εξειδικευμένες συναντήσεις στοργυλικής τράπεζας όπου προσκαλέστηκαν εκπρόσωποι Φορέων, Διευθυντές Υπηρεσιών και Στελέχη που εμπλέκονται εκ παραλλήλου σε συγκεκριμένα αντικείμενα ή αλληλοσυμπληρώνονται. Η διαδικασία αυτή οργανώθηκε και κατευθύνθηκε από την κάθε τοπική Ομάδα Έργου, λαμβάνοντας υπόψη:

- την εξειδίκευση του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. που προτάσσει την ανάγκη για συγκεκριμένες κατηγορίες έργων, όπως θέματα προστασίας φυσικού περιβάλλοντος, διαχείρισης υδάτων, λυμάτων και στερεών αποβλήτων καθώς και θεμάτων πολεοδομικής ανασυγκρότησης, εξοικονόμησης ενέργειας και ήπιων τουριστικών παρεμβάσεων
- την παρούσα κατάσταση σε επίπεδο υπηρεσιακού σχεδιασμού, στελέχωσης υπηρεσιών και ανειλημμένων υποχρεώσεων,
- την τρέχουσα οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα που αντικατοπτρίζεται στη διαθεσιμότητα κονδυλίων και χρηματοδοτικών μέσων.

Στόχος της «σπειροειδούς» αυτής διαδικασίας ήταν ο συγκεκρισμός του ευκταίου με το εφικτό για το χρόνο αναφοράς του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. **Υπό την έννοια αυτή κάθε τοπική Ομάδα Έργου έδρασε ως τεχνικός σύμβουλος των Υπηρεσιών/Φορέων ως προς τον προγραμματισμό τους ενόψει του σχεδιασμού του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά και της μετέπειτα υλοποίησής του αφού προγραμματίστηκαν μέτρα και δράσεις ενδο-υπηρεσιακές όπως η έγκαιρη σύνταξη μελετών, η εξασφάλιση πόρων για την εκπόνηση των μελετών, η αναδιάρθρωση και η ενίσχυση των Υπηρεσιών των Δήμων στο πλαίσιο κατάρτισης των νέων Ο.Ε.Υ., αλλά και των Υπηρεσιών των Π.Ε. όπου αυτό ήταν εφικτό.** Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι ακόμη και σε περιπτώσεις που διαγνώσθηκε πρόβλημα ως προς την δυνατότητα υλοποίησης, όπως ανεπάρκεια των Υπηρεσιών σε προσωπικό, δρομολογήθηκαν κατάλληλες λύσεις μέσα από τις διαδικασίες του έργου ώστε οι Φορείς να παρουσιάσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ετοιμότητα για άμεση υλοποίηση των δράσεών τους.

Αποτέλεσμα των παραπάνω διαδικασιών ήταν η διαμόρφωση του Επιχειρησιακού Σχεδίου, όχι ως ένα θεωρητικό κατασκεύασμα, αλλά ως ένα Αναπτυξιακό Εργαλείο το οποίο, υπό τις παρούσες συνθήκες, έχει εκτιμήσει «τι πρέπει να γίνει» αλλά και «ποιος μπορεί να το κάνει».

Σημειώνεται ότι η διαδικασία της διαβούλευσης πραγματοποιήθηκε πριν και μετά την εφαρμογή του Ν. 3852/2010, όπως επίσης πριν και μετά την εκλογική διαδικασία του Οκτωβρίου 2010. Αυτό είχε ως συνέπεια την επιβάρυνση της Ομάδας έργου ως προς τον φόρτο εργασίας, αφού οι διαδικασίες διαβούλευσης έγιναν εις διπλούν, με τις παλαιές και

νέες Τοπικές και Περιφερειακές αρχές, καθώς και με τις Υπηρεσίες πριν την εφαρμογή του 3852/2010, αλλά και μετά, με τη νέα τους δομή και οργάνωση.

Στους Πίνακες 3.2-1 και 3.2-2, που παρατίθενται στο τέλος του παρόντος Κεφαλαίου, παρουσιάζονται, αντιστοίχως:

- οι ανοιχτές διαβουλεύσεις που έλαβαν χώρα, μέσω των οποίων γινόταν η ενημέρωση των φορέων και ταυτοχρόνως η πρόσκλησή τους για υποβολή προτάσεων έργων και,
- οι έγγραφες διαβουλεύσεις όπου αποτυπώνεται η ανταπόκριση των φορέων σε γραπτά και προφορικά αιτήματα της Ομάδας έργου για υποβολή προτάσεων έργων.

3.2.3 Διαμόρφωση του αναπτυξιακού πλαισίου

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την διαμόρφωση του αναπτυξιακού πλαισίου περιελάμβανε τις αναλύσεις SWOT και PESTEL (βλ. Κεφάλαιο 5).

Συγκεκριμένα, μέσω της SWOT ανάλυσης αναλύονται, ποσοτικά και ποιοτικά:

- οι **Δυνάμεις** (Strengths) και οι **Αδυναμίες** (Weaks) της περιοχής παρέμβασης, που αφορούν στα ενδογενή χαρακτηριστικά της,
- οι **Ευκαιρίες** (Opportunities) και οι **Απειλές** (Threats) για την περιοχή παρέμβασης που αντανακλούν τις μεταβλητές του εξωτερικού περιβάλλοντος.

Η SWOT ανάλυση χρησιμοποιείται συνδυαστικά με την PESTEL ανάλυση μέσω της οποίας αναδεικνύονται οι:

- Πολιτικές (Political),
- Οικονομικές (Economic),
- Κοινωνικές (Social),
- Τεχνολογικές (Technological),
- Περιβαλλοντικές (Environmental) και
- Νομικές/ Θεσμικές (Legal),

παράμετροι των ανωτέρω Ευκαιριών και Απειλών της SWOT ανάλυσης.

Και οι δύο αναλύσεις διεξάγονται για την κάθε Υποπεριοχή ξεχωριστά και στη συνέχεια και στη συνέχεια γίνεται αναφορά για τους Δήμους ή τα τμήματα Δήμων εκάστης Υποπεριοχής.

Στη βάση των παραπάνω αναλύσεων προέκυψαν οι αναπτυξιακές ανάγκες και δυνατότητες, δηλ. το αναπτυξιακό προφίλ των Υποπεριοχών με ιδιαίτερη αναφορά στους

Δήμους, το οποίο στη συνέχεια οδήγησε στη συγκρότηση και εξειδίκευση του Προγράμματος, όπου διατυπώθηκαν οι άξονες προτεραιοτήτων, οι γενικοί στόχοι, οι ειδικοί στόχοι και η στρατηγική ανάπτυξη. Στη συνέχεια προέκυψαν τα αναγκαία έργα, τα οποία εκπληρώνουν τους στόχους και τα οποία η Ομάδα έργου επεξεργάστηκε λαμβάνοντας υπόψη και τις διαδικασίες διαβούλευσης που αναφέρθηκαν παραπάνω.

3.2.4 Τελική διαμόρφωση του Επιχειρησιακού Σχεδίου

Σε σχέση με την μεθοδολογία της τελικής διαμόρφωσης του Επιχειρησιακού Σχεδίου επισημαίνεται ότι σε σχέση με τα προτεινόμενα έργα αυτά προέκυψαν από μια μεγάλη «δεξαμενή» έργων που πραγματικά ήταν αναγκαία στη βάση των αναλύσεων που προαναφέρθηκαν. **Δεδομένου ότι η αρχική προσέγγιση και κατεύθυνση ήταν να διαμορφωθεί ένα Επιχειρησιακό Σχέδιο και όχι Αναπτυξιακή Μελέτη, τέθηκε, σε συνεργασία με την Περιφέρεια Α.Μ.-Θ., ένα όριο συνολικού προϋπολογισμού (130 MEUR) το οποίο εκτιμήθηκε ότι θα μπορούσε να διεκδικηθεί για την περιοχή, με βάση τα υπάρχοντα χρηματοδοτικά μέσα, τις βασικές ανάγκες και δυνατότητες της περιοχής με χρονικό ορίζοντα αναφοράς το 2020, μέχρι δηλ. την επόμενη δεκαετία, που θα είναι τα έτη εφαρμογής των νέων Αναπτυξιακών και Χρηματοδοτικών μέσων.**

Τα έργα των 130 MEUR αξιολογήθηκαν και ξεχώρισαν από την «δεξαμενή» των αναγκαίων έργων, με βάση τη σκοπιμότητα και την ωριμότητά τους. Η σκοπιμότητα συνάγεται από το γεγονός ότι εξυπηρετούν τους βασικούς αναπτυξιακούς στόχους, όπως προέκυψαν από τις αναλύσεις και τη διαβούλευση. Η ωριμότητα εκτιμήθηκε μετά από λεπτομερή συνεργασία με τους Φορείς που πρόκειται να υλοποιήσουν τα έργα.

Ας σημειωθεί ότι πρόκειται για ένα σύνολο έργων (δημοσίων και ιδιωτικών) που αποτελούν ένα Πρόγραμμα ανά αναπτυξιακή ενότητα και τα οποία συνδυάζονται με άλλα έργα που δεν περιλαμβάνονται, αλλά βρίσκεται σε εξέλιξη η υλοποίησή τους ή έχουν υποβληθεί προς χρηματοδότηση και τα οποία έχουν ληφθεί υπόψη. Σημειώνεται επίσης ότι ένας σημαντικός αριθμός έργων στην περιοχή παρέμβασης, όπως 3 μονάδες επεξεργασίας λυμάτων στην Π.Ε. Ξάνθης ή οδικοί άξονες, προετοιμάστηκαν και υποβλήθηκαν με την ευκαιρία της διαβούλευσης που βρισκόταν σε εξέλιξη κατά την διαμόρφωση του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. και με την ιδιαίτερη συμβολή της Ε.Δ.Α. και της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ.

Εκτιμάται, λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, ότι το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης αποτελεί ένα καινοτόμο εργαλείο που πρώτη φορά καταρτίζεται στην Περιφέρεια Α.Μ.-Θ.

Πίνακας 3.2-1: Ανταπόκριση φορέων στην έρευνα πεδίου

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
19/01/2011	Επιμελητήριο Δράμας	Δόθηκε πλήρης κατάλογος των επιχειρήσεων στην περιοχή παρέμβασης του προγράμματος σε ηλεκτρονική και έντυπη μορφή
03/02/2011	Εμπορικό Βιομηχανικό Επιμελητήριο Ξάνθης	Απεστάλη λίστα εγγεγραμμένων Επιχειρήσεων σε ηλεκτρονική μορφή
07/02/2011	Διεύθυνση Υδάτων Περιφέρειας Α.Μ.-Θ.	Καμία ανταπόκριση στο αίτημα της Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α. για στοιχεία υποδομών ενέργειας
21/02/2011	Δήμος Κομοτηνής	Απεστάλησαν στοιχεία υποδομών
21/02/2011	Δήμος Μύκης	Συμπλήρωση Ερωτηματολογίου καταγραφής αναγκών για τον τομέα Ύδρευσης
09/03/2011	Δήμος Μύκης	Συμπλήρωση Ερωτηματολογίου καταγραφής Κοινωνικών υποδομών στους τομείς Παιδείας, Υγείας, Αθλητισμού, Πολιτισμού και Κοινωνικής μέριμνας
10/03/2011	Ε.Β.Ε. Ροδόπης	Καταγραφή Επιχειρήσεων Ν. Ροδόπης
14/03/2011	ΟΤΕ	Καταγραφή τηλεπικοινωνιακών υποδομών, αναγκών, μελλοντικών αναβαθμίσεων
16/03/2011	Δ.Ε.Η.	Καταγραφή αναγκών Δικτύου Ηλεκτροδότησης
23/03/2011	Δήμος Ξάνθης	Συμπλήρωση Ερωτηματολογίου καταγραφής κοινωνικών υποδομών στους τομείς Παιδείας, Υγείας, Αθλητισμού, Πολιτισμού και Κοινωνικής μέριμνας
23/03/2011	Δήμος Ξάνθης	Συμπλήρωση Ερωτηματολογίου καταγραφής κοινωνικών υποδομών στους τομείς Ύδρευσης, Αποχέτευσης
23/03/2011	Σύνδεσμος Διαχείρισης Απορριμμάτων Ν. Ξάνθης	Συμπλήρωση Ερωτηματολογίου καταγραφής αναγκών στον τομέα Διαχείρισης Απορριμμάτων για το Δήμο Μύκης
23/03/2011	Σύνδεσμος Διαχείρισης Απορριμμάτων Ν. Ξάνθης	Συμπλήρωση Ερωτηματολογίου καταγραφής αναγκών στον τομέα Διαχείρισης Απορριμμάτων για το Δήμο Σταυρούπολης
28/03/2011	Δήμος Μύκης	Συμπλήρωση Ερωτηματολογίου καταγραφής αναγκών στον τομέα Αποχέτευσης
28/03/2011	ΟΤΕ	Καταγραφή τηλεπικοινωνιακών υποδομών
28/03/2011	Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευση Π.Ε. Ροδόπης	Καταγραφή σχολικών υποδομών
Μάρτιος 2011	ΣΧΟΛΕΙΑ Δ. ΜΥΚΗΣ Δημοτική Κοινότητα (Δ.Κ.) Μύκης: Δημοτικά: Κένταυρος, Γλαύκη, Μύκη, Σμίνθη, Άλμα, Μάνταινα, Αιώρα, Γοργόνα, Προσήλιον, Ζουμπούλι, Κότινο, Χρυσό, Τρίγωνο, Κίρρα Νηπιαγωγείο: Άνω Κίρρα Δ.Κ. Εχίνου: Δημοτικό: Μελίβοια	Συμπλήρωση Ερωτηματολογίου καταγραφής κοινωνικών υποδομών στον τομέα της Παιδείας

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
	<p>Νηπιαγωγείο: Εχίνος</p> <p>Τοπική Κοινότητα (Τ.Κ.) Ωραίου: <u>Δημοτικά:</u> Ωραίο, Ρεύμα, Κύκνος</p> <p>Τ.Κ. Σατρών: <u>Δημοτικά:</u> Σάτρες, Τέμενος</p> <p>Δ.Κ. Κοτύλης: <u>Δημοτικά:</u> Κοτύλη, Δημάρι, Πάχνη</p> <p>Τ.Κ. Θερμών: <u>Δημοτικά:</u> Άνω Θέρμες, Μέδουσα, Θέρμες, Διάσπαρτο</p> <p>ΣΧΟΛΕΙΑ Δ. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ Τ.Κ. Σταυρούπολης: <u>Δημοτικό:</u> Σταυρούπολη</p> <p>Τ.Κ. Δαφνώνας: Νηπιαγωγείο: Δαφνώνας</p>	
01/04/2011	Ε.Β.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ	Απεστάλη κατάλογος Επιχειρήσεων Ν. Ροδόπης
06/04/2011	Διεύθυνση Δασών Δράμας	Θετική ανταπόκριση στο αίτημα παροχής στοιχείων έκτασης και παραγωγής των δασικών συμπλεγμάτων των περιοχών ευθύνης των Δασαρχείων Δράμας και κάτω Νευροκοπίου.

Πίνακας 3.2-2: Έγγραφές διαβουλεύσεις και ανταπόκριση φορέων

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
21/05/2010	Δήμος Σταυρούπολης	Απεστάλησαν Τεχνικά Δελτία προτεινόμενων Έργων
21/05/2010	Δήμος Μύκης	Απεστάλησαν Τεχνικά Δελτία προτεινόμενων Έργων
10/08/2010	Κοινότητα Θερμών	Απεστάλησαν Τεχνικά Δελτία προτεινόμενων Έργων
06/11/2010	Διεύθυνση Δασών Νομού Ροδόπης	Απεστάλησαν Προτάσεις δράσεων-Προϋπολογισμοί-συμπληρωμένα Τ.Δ.Ε.
08/11/2010	Δασαρχείο Σουφλίου	Απεστάλησαν Προτάσεις δράσεων-Προϋπολογισμοί-συμπληρωμένα Τ.Δ.Ε.
08/11/2010	Δασαρχείο Διδυμοτείχου	Απεστάλησαν Προτάσεις δράσεων-Προϋπολογισμοί-συμπληρωμένα Τ.Δ.Ε.
22/11/2010	Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας Α.Μ.-Θ.	Απεστάλησαν Τεχνικά Δελτία Έργων
-	Ένωση Ξενοδόχων Θράκης (Παράρτημα Ξάνθης)	Δεν υπήρξε ανταπόκριση στο αίτημα για προτάσεις έργων και δράσεων
13/01/2011	- Δήμαρχος Δράμας - Δήμαρχος Κάτω Νευροκοπίου - Δήμαρχος Παρανεστίου	Προγραμματίστηκαν οι επόμενες συναντήσεις με τις τεχνικές υπηρεσίες των Δήμων
13/01/2011	Επιμελητήριο Δράμας	Ενημερώθηκε το Δ.Σ. του Επιμελητηρίου Δράμας στις 27/01/2011
13/01/2011	- Τ.Ε.Ι. Καβάλας, Παράρτημα Δράμας, Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος	Πραγματοποιήθηκε άτυπη σύσκεψη με την Προϊσταμένη και απεστάλη πρόταση έργου με τίτλο: «Ολοκληρωμένο σύστημα σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης έργων για βιώσιμη ανάπτυξη της Οροσειράς Ροδόπης»
13/01/2011	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας-Παράρτημα Ανατολικής Μακεδονίας (Δράμα)	Υπήρξε μια σχετική κινητοποίηση από την πλευρά του ΤΕΕ αλλά δεν απεστάλησαν προτάσεις έργων
13/01/2011	Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας-Παράρτημα Ανατολικής Μακεδονίας (Δράμα)	Καμία ανταπόκριση στην πρόταση για ενημερωτική συνάντηση
13/01/2011	Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης (Δράμα)	Πραγματοποιήθηκε άτυπη σύσκεψη με τον Πρόεδρο του Φ.Δ.Ο.Ρ. Δεν εστάλησαν προτάσεις έργων
07/02/2011	Διεύθυνση Υδάτων Περιφέρειας Α.Μ.-Θ.	Προφορική ανταπόκριση στο πλαίσιο συνάντησης με την Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α. για προτάσεις έργων και δράσεων
07/02/2011	- Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Αναδασώσεων Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, - Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης, - Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής,	Μετά τη διαβούλευση στην Π.Ε. Ξάνθης στις 7/2/2011, δεν κατέθεσαν προτάσεις.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
	- Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού, - Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Ξάνθης	
10/02/2011	Οικολογική Κίνηση Δράμας	Καμία ανταπόκριση στο αίτημα για προτάσεις δράσεων
14/02/2011	Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Ξάνθης	Απεστάλησαν γενικές προτάσεις για την ανάπτυξη της Ορεινής ζώνης Π.Α.Μ.-Θ. (βοσκότοποι, αναδασμός)
17/02/2011	Δήμος Ξάνθης	Απεστάλη Πίνακας έργων για τη Δημοτική Ενότητα (Δ.Ε.) Σταυρούπολης
22/02/2011	Κ.Ε.Κ. Ι.Ν.Ε. Γ.Σ.Ε.Ε.-Παράρτημα Αν. Μακεδονίας-Θράκης (Ξάνθη)	Απεστάλη πρόταση για τη δημιουργία Ερευνητικής Μονάδας με τίτλο «Παρατηρητήριο βιώσιμης ανάπτυξης και απασχόλησης στην ορεινή Ροδόπη»
22/02/2011	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος-Περιφερειακό τμήμα Θράκης (Ξάνθη)	Απεστάλησαν Προτάσεις δράσεων-Προϋπολογισμοί
23/02/2011	Δήμος Κομοτηνής	Απεστάλησαν Προτάσεις δράσεων - Προϋπολογισμοί-Τεχνικά Δελτία Έργων
23/02/2011	Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας Π.Ε. Ξάνθης	Απεστάλη Τεχνικό Δελτίο Έργου
25/02/2011	- Δήμαρχος Κάτω Νευροκοπίου - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Κάτω Νευροκοπίου	Ετοιμάστηκε και απεστάλη νέος κατάλογος έργων
25/02/2011	- Δήμαρχος Παρανεοστίου - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Κάτω Νευροκοπίου	Ετοιμάστηκε και απεστάλη νέος κατάλογος έργων
25/02/2011	- Δήμαρχος Δράμας - Διεύθυνση Προγραμματισμού, Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δήμου Δράμας	Ετοιμάστηκε και απεστάλη νέος κατάλογος έργων
03/03/2011	Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (Ξάνθη)	Καμία ανταπόκριση στο αίτημα για προτάσεις έργων και δράσεων τα οποία να είναι ώριμα ή προβλέπεται να καταστούν ώριμα στους επόμενους 6-12 μήνες
08/03/2011	Γ.Δ. Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Π.Ε. Ροδόπης	Απεστάλησαν Προτάσεις δράσεων - Προϋπολογισμοί-Τεχνικά Δελτία Έργων
08/03/2011	Δήμος Μύκης	Απεστάλη Επικαιροποιημένος Πίνακας Έργων με ωριμότητα
10/03/2011	Διεύθυνση Πολιτικής Γης-Τμήμα Τοπογραφίας, Π.Ε. Ροδόπης	Απεστάλησαν Προτάσεις δράσεων - Προϋπολογισμοί-Τεχνικά Δελτία Έργων
17/03/2011	Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Ξάνθης	Απεστάλησαν 3 Τεχνικά Δελτία Έργων
21/03/2011	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης-Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών (Ξάνθη)	Απεστάλησαν: 1. Λίστα απαιτούμενων έργων διαχείρισης υδάτων στην Ορεινή περιοχή 2. Ερευνητική πρόταση σχετικά με την «Διερεύνηση προϋποθέσεων εξασφάλισης νερού»
22/03/2011	Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Ξάνθης	Παραχωρήθηκαν στοιχεία για το έργο «Καταγραφή και ανάδειξη των Θερμών Πηγών στις Θέρμες Ν. Ξάνθης»: Οριστική αρχιτεκτονική μελέτη και Μελέτη εφαρμογής θερμοκηπίου
29/03/2011	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης-Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος (Ξάνθη)	Απεστάλη εκτίμηση κόστους αντιμετώπισης πλημμυρών και διάβρωσης υδρολογικής λεκάνης Κόσυνθου
31/03/2011	Δήμος Μύκης	Απεστάλη Πίνακας Τεχνικών Δελτίων Έργου

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
05/04/2011	Δήμος Ιάσμου	Απεστάλησαν Προτάσεις δράσεων-Προϋπολογισμοί
12/04/2011	Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας Α.Μ.-Θ.	Μετά από αίτημα της Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α., απεστάλη επικαιροποιημένος πίνακας έργων Δασαρχείου Σταυρούπολης
09/05/2011	Δήμος Μύκης	Απεστάλη επικαιροποιημένος πίνακας έργων
20/5/2011	Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας-Παράρτημα Ανατολικής Μακεδονίας (Δράμα)	Έγγραφο με τις απόψεις και προτάσεις του Γ.Ε.Ω.Τ.Ε.Ε., σε απάντηση της από 13/1/2011 επιστολής της Αναπτυξιακής Δράμας για κατάθεση προτάσεων

Πίνακας 3.2-2: Διαβουλεύσεις

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ
25/11/2009	Δημαρχείο Παρανεστίου, Παρανέστι	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμαρχος Παρανεστίου - Δήμαρχος Κάτω Νευροκοπίου - Πρόεδρος Κοινότητας Σιδηρονέρου - Δήμος Κάτω Νευροκοπίου - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Δράμας
09/12/2009	Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμαρχος Παρανεστίου - Πρόεδρος Κοινότητας Σιδηρονέρου - Δήμος Κάτω Νευροκοπίου - Προϊστάμενος Διεύθυνσης Προγραμματισμού Δήμου Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Δράμας - Αναπτυξιακή Δράμας
05/03/2010	Δημαρχείο Παρανεστίου, Παρανέστι (Συνάντηση στην οποία επετεύχθη πολιτική συμφωνία)	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμαρχος Παρανεστίου - Δήμαρχος Μύκης - Πρόεδρος Κοινότητας Σιδηρονέρου - Αντιδήμαρχος Σταυρούπολης - Αντιδήμαρχος Κ. Νευροκοπίου - Αντιδήμαρχος Μύκης - Δημοτικό Διαμέρισμα Ωραίου, Δήμος Μύκης - Προϊστάμενος Διεύθυνσης Προγραμματισμού Δήμου Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Αναπτυξιακή Δράμας - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Κ. Νευροκοπίου - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Σταυρούπολης
11/03/2010	Δημαρχείο Κάτω Νευροκοπίου, Κάτω Νευροκόπι	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμαρχος Κάτω Νευροκοπίου - Αντιδήμαρχος Κάτω Νευροκοπίου - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Δράμας - Αναπτυξιακή Δράμας
16/03/2010	Αναπτυξιακή Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Αναπτυξιακή Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Δράμας - Κοινοτικοί Σύμβουλοι - Κοινοτικός Υπάλληλος - Υλοτόμοι - Κτηνοτρόφος
17/03/2010	Αναπτυξιακή Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Πρόεδρος Φορέα Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Δράμας

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ
30/03/2010	Δημαρχείο Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Αναπτυξιακή Δράμας - Δήμαρχος Δράμας - Προϊστάμενος Διεύθυνσης Προγραμματισμού Δήμου Δράμας - Αναπτυξιακή Δράμας
20/04/2010	Έδρα Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., Κομοτηνή	<ul style="list-style-type: none"> - Γενική Γραμματέας Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Σύμβουλος Γ.Γ. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Προϊστάμενος Μονάδας Α, Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ. - Πρόεδρος Φορέα Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης (Φ.Δ.Ο.Ρ.) - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης - Αναπτυξιακή Δράμας
21/04/2010	Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης, Ξάνθη	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμαρχος Σταυρούπολης - Αντιδήμαρχος Μύκης - Πρόεδρος Κοινότητας Κοτύλης - Δήμος Σταυρούπολης - Κοινότητα Κοτύλης - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Αναπτυξιακή Δράμας
30/04/2010	Έδρα Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., Κομοτηνή	<ul style="list-style-type: none"> - Σύμβουλος Γ.Γ. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Αναπτυξιακή Δράμας - Αναπτυξιακή Ροδόπης
10/05/2010	Έδρα Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., Κομοτηνή	<ul style="list-style-type: none"> - Γενική Γραμματέας Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Σύμβουλος Γ.Γ. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Αναπτυξιακή Δράμας - Αναπτυξιακή Ροδόπης
11/05/2010	Αναπτυξιακή Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Κ. Νευροκοπίου - Αναπτυξιακή Δράμας
18/05/2010	Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης, Ξάνθη	<ul style="list-style-type: none"> - Σύμβουλος Γ.Γ. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Αναπτυξιακή Δράμας - Αναπτυξιακή Ροδόπης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (30/08/2010)		
03/09/2010	Αναπτυξιακή Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Αναπτυξιακή Δράμας

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ
		<ul style="list-style-type: none"> - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Αναπτυξιακή Ροδόπης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
08/09/2010	Δημαρχείο Κάτω Νευροκοπίου, Κάτω Νευροκόπι	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμαρχος Κάτω Νευροκοπίου - Αντιδήμαρχος Κάτω Νευροκοπίου - Αναπτυξιακή Δράμας - Εν δυνάμει επενδυτές
09/09/2010	Δημαρχείο Παρανεστίου, Παρανέστι	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμαρχος Παρανεστίου - Αναπτυξιακή Δράμας - Εν δυνάμει επενδυτές
13/09/2010	Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης, Ξάνθη	<ul style="list-style-type: none"> - Αναπτυξιακή Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α. - Δήμος Σταυρούπολης - Δήμος Μύκης - Κοινότητα Κοτύλης
15/09/2010	Έδρα Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., Κομοτηνή	<ul style="list-style-type: none"> - Γενική Γραμματέας Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Σύμβουλος Γ.Γ. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Α.Μ.-Θ. - Αναπτυξιακή Δράμας - Αναπτυξιακή Ροδόπης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
17/09/2010	Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης, Ξάνθη	<ul style="list-style-type: none"> - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α. - Δήμος Σταυρούπολης
20/09/2010	Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης, Ξάνθη	<ul style="list-style-type: none"> - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α. - Δήμος Μύκης
12/10/2010	Έδρα Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., Κομοτηνή	<ul style="list-style-type: none"> - Γενική Γραμματέας Περιφέρειας Α.ΜΘ. - Διεύθυνση Γεωργικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Διεύθυνση Δασών Ν. Έβρου - Δασάρχης Διδυμοτείχου - Δασαρχείο Διδυμοτείχου - Α/Α Διευθυντής Δασών Ν. Ροδόπης - Διευθυντής Δασών Ν. Ξάνθης

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ
		<ul style="list-style-type: none"> - Α/Α Δασάρχης Ξάνθης - Δασάρχης Σταυρούπολης - Διευθυντής Δασών Ν. Δράμας - Δασάρχης Δράμας - Δασαρχείο Κ. Νευροκοπίου - Συντονίστρια Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. Φ.Δ.Ο.Ρ. - Προϊστάμενος Ε.Δ.Α. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Ε.Δ.Α. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Αναπτυξιακή Δράμας - Αναπτυξιακή Ροδόπης - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
12/10/2010	Έδρα Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., Κομοτηνή	<ul style="list-style-type: none"> - Γενική Γραμματέας Περιφέρειας Α.ΜΘ. - Διεύθυνση Γεωργικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Διεύθυνση Δασών Ν. Έβρου - Δασάρχης Διδυμοτείχου - Δασαρχείο Διδυμοτείχου - Α/Α Διευθυντής Δασών Ν. Ροδόπης - Διευθυντής Δασών Ν. Ξάνθης - Α/Α Δασάρχης Ξάνθης - Δασάρχης Σταυρούπολης - Διευθυντής Δασών Ν. Δράμας - Δασάρχης Δράμας - Δασαρχείο Κ. Νευροκοπίου - Συντονίστρια Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. Φ.Δ.Ο.Ρ. - Προϊστάμενος Ε.Δ.Α. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Ε.Δ.Α. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Αναπτυξιακή Δράμας - Αναπτυξιακή Ροδόπης - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
22/10/2010	Διεύθυνση Δασών Νομού Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Διευθυντής Δασών Ν. Δράμας - Δασάρχης Δράμας

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ
		<ul style="list-style-type: none"> - Δασάρχης Κ. Νευροκοπίου - Αναπτυξιακή Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας
04/11/2010	Διεύθυνση Δασών Νομού Ξάνθης, Ξάνθη	<ul style="list-style-type: none"> - Διευθυντής Δασών Ν. Ξάνθης - Δασαρχείο Σταυρούπολης - Δασαρχείο Ξάνθης - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
06/11/2010	Διεύθυνση Δασών Ν. Ροδόπης	<ul style="list-style-type: none"> - Διεύθυνση Δασών Νομού Ροδόπης - ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.
08/11/2010	Δασαρχείο Σουφλίου	<ul style="list-style-type: none"> - Δασαρχείο Σουφλίου - ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.
08/11/2010	Δασαρχείο Διδυμοτείχου	<ul style="list-style-type: none"> - Δασαρχείο Διδυμοτείχου - ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.
15/11/2010 (Με Τηλεδιάσκεψη)	Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π., Μέτσοβο	<ul style="list-style-type: none"> - Ε.Μ.Π. - Διεπιστημονικό-Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Ανάπτυξη»
18/11/2010	Διεύθυνση Δασών Νομού Ξάνθης	<ul style="list-style-type: none"> - Διεύθυνση Δασών Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
23/11/2010	Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης, Ξάνθη	<ul style="list-style-type: none"> - Ομάδα Εργασίας ΤΕΕ Θράκης για τους οικισμούς της ορεινής Ροδόπης
Ιανουάριος 2011	Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α., Ξάνθη	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμαρχος Μύκης - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Μύκης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
17/01/2011	Περιφερειάρχης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης	<ul style="list-style-type: none"> - Πραγματοποιήθηκε συνάντηση στην Κομοτηνή στις 21/01/2011
21/01/2011	Έδρα Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., Κομοτηνή	<ul style="list-style-type: none"> - Περιφερειάρχης Α.Μ.-Θ. - Σύμβουλος Περιφερειάρχη Α.Μ.-Θ. - Ε.Δ.Α. Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Αναπτυξιακή Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
27/01/2011	Επιμελητήριο Δράμας, Δράμας	<ul style="list-style-type: none"> - Επιμελητηρίου Δράμας - Αναπτυξιακή Δράμας
28/01/2011	Αναπτυξιακή Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμαρχος Κάτω Νευροκοπίου
27/01/2011	Αναπτυξιακή Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Κάτω Νευροκοπίου

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ
07/02/2011	Δημαρχείο Ξάνθης	<ul style="list-style-type: none"> - Αναπτυξιακή Δράμας - Δήμαρχος Ξάνθης - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
07/02/2011	Π.Ε. Ξάνθης	<ul style="list-style-type: none"> - Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Πρωτογενή Τομέα - Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Τομέα Τουρισμού-Πολιτισμού. - Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Τομέα Κοινωνικής Μέριμνας - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Διευθυντής. - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Υδάτων Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Διευθυντής - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Αναδασώσεων Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Διευθύντρια - Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης, Γενικός Διευθυντής - Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Γενικός Διευθυντής - Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού, Διευθυντής. - Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., Προϊστάμενος - Αντιπεριφερειάρχης Ξάνθης - Δήμαρχος Μύκης - Δήμαρχος Ξάνθης - Διεύθυνση Δασών Ν. Ξάνθης, Διευθυντής - Δασαρχείο Ξάνθης, Δασάρχης - Δασαρχείο Σταυρούπολης, Δασάρχης - Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης, Πρόεδρος - Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Ξάνθης, Διευθύντρια - Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Ξάνθης, Διευθύντρια - Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Ξάνθης, Διευθύντρια - Τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Π.Ε. Ξάνθης, Προϊστάμενος - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
08/02/2011	Αίθουσα συσκέψεων Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., Κομοτηνή	<ul style="list-style-type: none"> - Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Πρωτογενή Τομέα - Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Τομέα Τουρισμού-Πολιτισμού - Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Τομέα Κοινωνικής Μέριμνας - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Διευθυντής - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Υδάτων Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Διευθυντής - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Αναδασώσεων Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Διευθύντρια - Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης, Γενικός Διευθυντής - Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Γενικός Διευθυντής

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ
		<ul style="list-style-type: none"> - Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού, Διευθυντής - Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Αντιπεριφερειάρχης Έβρου - Αντιπεριφερειάρχης Ροδόπης - Δήμαρχος Αρριανών - Δήμαρχος Ιάσμου - Δήμαρχος Κομοτηνής - Δήμαρχος Σουφλίου - Διεύθυνση Δασών Ν. Έβρου, Διευθυντής - Διεύθυνση Δασών Ν. Ροδόπης, Διευθυντής - Δασαρχείο Διδυμοτείχου, Δασάρχης - Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Έβρου, Διευθυντής - Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Ροδόπης - Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Έβρου, Διευθυντής - Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Ροδόπης, Διευθυντής - Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Έβρου, Διευθυντής - Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Ροδόπης, Διευθυντής - Τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Π.Ε. Έβρου - Τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Π.Ε. Ροδόπης - Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε.
09/02/2011	Αίθουσα «Ανδρέας Παπανδρέου», Δράμας	<ul style="list-style-type: none"> - Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Πρωτογενή Τομέα - Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Τομέα Τουρισμού-Πολιτισμού - Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Τομέα Κοινωνικής Μέριμνας - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Διευθυντής - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Υδάτων Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Διευθυντής - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης, Διεύθυνση Αναδασώσεων Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Διευθύντρια - Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης, Γενικός Διευθυντής - Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Γενικός Διευθυντής - Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού, Διευθυντής - Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. - Αντιπεριφερειάρχης Δράμας - Δήμαρχος Δράμας - Δήμαρχος Κάτω Νευροκοπίου - Δήμαρχος Παρανεστίου - Διεύθυνση Δασών Δράμας, Διευθυντής - Δασάρχης Δράμας

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ
		<ul style="list-style-type: none"> - Δασάρχης Κ. Νευροκοπίου - Πρόεδρος Φορέα Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης - Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Δράμας, Διευθυντής. - Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Δράμας, Διευθύντρια - Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Δράμας, Διευθυντής - Τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Π.Ε. Δράμας - Αναπτυξιακή Δράμας Α.Ε.
10/02/2011	<ul style="list-style-type: none"> - Τ.Ε.Δ.Κ. Δράμας. - Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Κάτω Νευροκοπίου. - Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Παρανεστίου - Διεύθυνση Προγραμματισμού, Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δήμου Δράμας 	<ul style="list-style-type: none"> - Πραγματοποιήθηκε συνάντηση στη Δράμα στις 16/02/2011
15/02/2011	Π.Ε. Ξάνθης	<ul style="list-style-type: none"> - Διευθυντές Υπηρεσιών Π.Ε. Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
16/02/2011	Αναπτυξιακή Δράμας, Δράμα	<ul style="list-style-type: none"> - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας - Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Κάτω Νευροκοπίου - Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Παρανεστίου - Διεύθυνση Προγραμματισμού, Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δήμου Δράμας
17/02/2011	Δημαρχείο Αρριανών	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμος Αρριανών - ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.
22/02/2011	Δημαρχείο Κομοτηνής	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμος Κομοτηνής - ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.
23/02/2011	Ξενοδοχείο ARCADIA, Κομοτηνή	<ul style="list-style-type: none"> - Σύμβουλος Περιφερειάρχη Α.Μ.-Θ. - Αναπληρωτής Προϊστάμενος Μονάδας Α Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ. - Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ. - Αναπτυξιακή Δράμας - Αναπτυξιακή Ροδόπης - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
01/03/2011	Δημαρχείο Αρριανών	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμος Αρριανών - ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.
02/03/2011	Δημαρχείο Ιάσμου	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμος Ιάσμου

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ
04/03/2011	Δημαρχείο Σουφλίου	- ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε. - Δήμος Σουφλίου - ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.
10/03/2011	Νοσοκομείο Κομοτηνής	- Πρώην Πρόεδρος Κοινότητας Οργάνης - ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.
14/03/2011	Τ.Ε.Δ.Κ. Ξάνθης, Ξάνθη	- Αναπτυξιακή Δράμας - Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας - Αναπτυξιακή Δράμας - Αναπτυξιακή Ροδόπης - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
18/03/2011	Π.Ε. Ξάνθης	- Αντιπεριφερειάρχης Π.Ε. Ξάνθης - Εκπρόσωπος Δ.Π.Θ., Μέλος Δ.Ε.Π. - Διευθύνσεις Π.Ε. Ξάνθης - Διευθύνσεις Αποκεντρωμένης Διοίκησης για θέματα διαχείρισης υδάτων, βοσκοτόπων και αναδασώσεων
21/03/2011	Γραφεία ΕΠΑ, Ξάνθη	- Αντιδήμαρχος Σταυρούπολης - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Ξάνθης - Υπηρεσία Προγραμματισμού Δήμου Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
23/03/2011	Γραφεία ΕΠΑ, Ξάνθη	- Δήμαρχος Μύκης - Ειδικοί συνεργάτες Δήμου Μύκης - Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Μύκης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
05/04/2011	Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ., Κομοτηνή	- Αναπληρωτής Προϊστάμενος Μονάδας Α Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ. - Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ. - Αναπτυξιακή Δράμας - Αναπτυξιακή Ροδόπης - Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Ξάνθης - Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.
18/04/2011	Γραφεία ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.	- Γ.Δ. Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής - ΑΝ.ΡΟ. Α.Ε.

4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Στον παρόν Κεφάλαιο, προχωρούμε σε μια καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης με βάση κυρίως δευτερογενή στοιχεία από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. αλλά και από πρωτογενής έρευνες. Επισημαίνεται ειδικότερα ότι τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. αναφέρονται σε επίπεδο Δημοτικού/Κοινοτικού Διαμερίσματος ή Τοπικού Διαμερίσματος όπως μετονομάστηκαν σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Άρθρο 117 Ν. 3463/2006) και υπό την έννοια αυτή αφορούν και σε οικισμούς εντός Δημοτικών/Κοινοτικών Διαμερισμάτων που δεν περιλαμβάνονται ουσιαστικά στην περιοχή παρέμβασης αλλά τοποθετούνται εκεί για λόγους αναλυτικούς (σημ. σε διαφορετική περίπτωση δεν θα μπορούσαμε να παραθέσουμε δευτερογενή στοιχεία). Η επισήμανση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα στοιχεία της Π.Ε. Ροδόπης, των οποίων οι Δημοτικές/Τοπικές Κοινότητες εκτείνονται και σε πεδινές περιοχές. Συνεπώς η ανάλυση και τα σχετικά συμπεράσματα, ειδικά σε ότι αφορά τη δημογραφία, τα κοινωνικά στοιχεία, την απασχόληση και τον πρωτογενή τομέα πρέπει να αναγνωστούν με την επιφύλαξη της παραπάνω διατύπωσης.

4.1 Φυσικό περιβάλλον

Στο παρόν υποκεφάλαιο παρουσιάζεται και αναλύεται η κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή παρέμβασης. Ειδικότερα παρατίθενται γενικά στοιχεία για τις προστατευόμενες περιοχές, το ανάγλυφο, την υδρολογία, το κλίμα, τη χλωρίδα και την πανίδα.

4.1.1 Γενικά

Υποπεριοχή Α

Ξεκινώντας την ανάλυσή μας από την Υποπεριοχή Α, επισημαίνουμε ότι αυτή αποτελείται από δυο διακριτές ενότητες, αυτή του Ε.Π.Ο.Ρ. και αυτή των δορυφορικών του περιοχών, οι οποίες αδρώς ορίζονται ως οι ορεινές, εκτός πάρκου, περιοχές που βρίσκονται νότια, νοτιοδυτικά του Ποταμού Νέστου (βλ. Χάρτη 2 - Παράρτημα Ι).

Το Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης (Ε.Π.Ο.Ρ.) με τις θεσμοθετημένες ζώνες προστασίας του (βλ. Χάρτη 4 - Παράρτημα Ι) εκτείνεται στα τμήματα της Οροσειράς Ροδόπης που υπάγονται διοικητικά στις Π.Ε. Δράμας και Ξάνθης βορείως του ποταμού Νέστου μέχρι τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Το σύνολο της περιοχής του Ε.Π.Ο.Ρ. ανήκει στο Δημόσιο, με εξαίρεση μικρο-ιδιοκτησίες σε αγροτικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις, οι οποίες όμως δεν επηρεάζουν σημαντικά το καθεστώς διαχείρισης της

περιοχής (Φ.Δ.Ο.Π., 2011). Οι χρήσεις γης κατά CORINE παρουσιάζονται στο Χάρτη 5 (Παράρτημα Ι).

Το Ε.Π.Ο.Π. αποτέλεσε αρχικά, δυνάμει την ενοποίηση των περιοχών NATURA 2000 αλλά και άλλων προστατευόμενων περιοχών των ορεινών περιοχών Δράμας και Ξάνθης. Ειδικότερα, αυτό απαρτίζονταν αρχικά από τις κάτωθι προστατευόμενες περιοχές:

Περιοχές του Δικτύου NATURA 2000

1. GR1120003-Όρος Χαϊντού-Κούλα και Γύρω Κορυφές
2. GR1140001-Δάσος Φρακτού
3. GR1140002-Ροδόπη (Σημύδα)
4. GR1140003-Περιοχή Ελατιά
5. GR1140004-Κορυφές Όρους Φαλακρό
6. GR1140007-Παρθένο Δάσος Κεντρικής Ροδόπης

Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης

1. Περιοχή Τσίχλα-Δρυμού Ν. Ξάνθης
2. Παρθένο Δάσος Φρακτού Κεντρικής Ροδόπης Ν. Δράμας

Καταφύγια θηραμάτων

1. Δάσος Παρανεστίου
2. Αετοράχης
3. Τσανάκ Ντερέ
4. Γέρακα-Ωραίου
5. Δασικό σύμπλεγμα Καρυόφυτου

Δυνάμει του πρόσφατου Ν. 3937/2011² (Φ.Ε.Κ. Α/60/31.03.2011) και της Κ.Υ.Α. υπ' αριθ. Η.Π.37338/1807/Ε.103³ (Φ.Ε.Κ. Β/1495/09.09.2010), στο δίκτυο NATURA 2000 υπάγονται πλέον δυο κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών και συγκεκριμένα οι Ειδικές Ζώνες Διατήρησης ή Ε.Ζ.Δ. (Special Areas of Conservation) και οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας ή Ζ.Ε.Π. (Special Protection Areas). Με βάση αυτήν την τυπολογία, οι περιοχές NATURA 2000 εντός του Ε.Π.Ο.Π. (βλ. Χάρτη 6 - Παράρτημα Ι) είναι πλέον οι κάτωθι:

1. GR1120003 (Ε.Ζ.Δ.)-Όρος Χαϊντού-Κούλα και Γύρω Κορυφές

² «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».

³ «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ».

2. GR1140001 (Ε.Ζ.Δ.)-Δάσος Φρακτού
3. GR1140002 (Ε.Ζ.Δ.)-Ροδόπη (Σημύδα)
4. GR1140003 (Ε.Ζ.Δ.)-Περιοχή Ελατιά
5. GR1140004 (Ε.Ζ.Δ.)-Κορυφές Όρους Φαλακρό
6. GR1140008 (Ζ.Ε.Π.)-Κεντρική Ροδόπης και Κοιλιάδα Νέστου
7. GR1140009 (Ζ.Ε.Π.)-Όρος Φαλακρό

Οι δορυφορικές περιοχές του Ε.Π.Ο.Ρ. περιλαμβάνουν το σύνολο του λεκανοπεδίου του Κάτω Νευροκοπίου και-οριακά-τους ορεινούς όγκους του Όρβηλου και της Βροντούς.

Υποπεριοχή Β

Η Υποπεριοχή Β αποτελείται από τα ορεινά τμήματα των Π.Ε. Έβρου, Ροδόπης και Ξάνθης. Στο μεγαλύτερο τμήμα της το τμήμα αυτό κατοικείται από ορεσίβιους γηγενείς Θρακιώτικους πληθυσμούς (Πομάκοι), ωστόσο η επίδραση που ασκούν στα δασικά οικοσυστήματα είναι χαμηλής, ως επί το πλείστον, έντασης. Η γεωργία ασκείται με παραδοσιακό τρόπο και σε μικρά αγροτεμάχια, η υδρομάστευση δεν έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις, η ξύλευση είναι ελεγχόμενη, το ίδιο και το κυνήγι. Η μόνη σοβαρή επίδραση οφείλεται στην υπερβόσκηση από κοπάδια αιγοπροβάτων. Από το Θρακιώτικο τμήμα της οροσειράς της Ροδόπης αρδεύεται ο ποταμός Νέστος με χείμαρρους και ρυάκια, ενώ επίσης πηγάζει ο ποταμός Κόσυνθος, ο ποταμός Κομψάτος, ο ποταμός Βοσβόζης και ο ποταμός Φιλιούρης (Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου, 2011). Οι χρήσεις γης κατά CORINE παρουσιάζονται στο Χάρτη 7 (Παράρτημα Ι)

Δυνάμει του προαναφερθέντος Ν. 3937/2011 και της ανωτέρω Κ.Υ.Α., εντός της Υποπεριοχής Β τοποθετούνται οι κάτωθι περιοχές του δικτύου NATURA 2000 (βλ. Χάρτη 8 - Παράρτημα Ι):

1. GR1130011 (Ζ.Ε.Π.)-Κοιλιάδα Φιλιούρη
2. GR1130012 (Ζ.Ε.Π.)-Κοιλιάδα Κομψάτου
3. GR1130007 (Ε.Ζ.Δ.)-Ποταμός Κομψάτος (Νέα Κοίτη)
4. GR1110010 (Ζ.Ε.Π.)-Ορεινός Έβρος (Κοιλιάδα Δερείου)
5. GR1110003 (Ε.Ζ.Δ.)-Τρείς Βρύσες

4.1.2 Ανάγλυφο

Υποπεριοχή Α

Το κύριο χαρακτηριστικό της μορφολογίας της Υποπεριοχής Α είναι ο έντονα ορεινός της χαρακτήρας με τις απότομες κλίσεις, τα μεγάλα υψόμετρα και το πολυσχιδές του ανάγλυφου. Με εξαίρεση το λεκανοπέδιο του Κάτω Νευροκοπίου, η Υποπεριοχή Α

στερείται πεδινών εκτάσεων και συγκροτείται κυρίως από υψηλές ορεινές (μέχρι 1.700 μ.) και υπαλπικές (1.700-1.814 μ.) εκτάσεις.

Οι ορεινοί όγκοι που απαντώνται στην Υποπεριοχή Α είναι:

- Το Όρος Όρβηλος, στα δυτικά όρια της, με υψηλότερη κορυφή αυτή του «Αλή Μποτούς» στα σύνορα Ελλάδας-Βουλγαρίας (2.212 μ.).
- Τα Όρη Βροντούς, νοτιότερα του ανωτέρω όρους στα δυτικά όριά της, με υψηλότερη κορυφή εντός της Υποπεριοχής αυτής του «Μαύρου Βουνού» (1.653 μ.).
- Το Όρος Φαλακρό, περίπου στο μέσο της και στα όρια με το πεδινό τμήμα της Π.Ε. Δράμας. Το βουνό συγκροτείται από ένα σύμπλεγμα τριών όγκων: το βορειοδυτικό με ψηλότερη κορυφή το «Άγιο Πνεύμα» (1.629 μ.), το νοτιοδυτικό με ψηλότερη κορυφή τον «Άγιο Παύλο» (1.768 μ.) και στο ανατολικό με ψηλότερη κορυφή τον «Προφήτη Ηλία» (2.232 μ.).
- Η Οροσειρά της Ροδόπης με την πληθώρα των ορεινών εξάρσεων της και κυρίως αυτών της Μαύρης Πέτρας (1.586 μ.), Γυφτόκαμπου (1.827 μ.), Κούλας (1.606 μ.), Γεράνειων (1.548 μ.), Δρυμού (1.608 μ.), Ερμάριου (1.440 μ.) και Ερύμανθου (1.569 μ.).

Υποπεριοχή Β

Η υποπεριοχή Β της Π.Ε. Ξάνθης συνδέεται άμεσα με το δασικό όγκο της Ροδόπης και είναι μια περιοχή καταπράσινη με έντονο ανάγλυφο. Τα κύρια χαρακτηριστικά είναι ο ορεινός χαρακτήρας με απότομες κλίσεις και το πολυσχιδές του ανάγλυφου. Η Οροσειρά της Ροδόπης παρουσιάζει πληθώρα ορεινών εξάρσεων.

Η ορεινή αυτή περιοχή («Διερεύνηση συνθηκών ύδρευσης Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης - Προοπτικές», ερευνητικό πρόγραμμα Τομέα Γεωτεχνικής Μηχανικής ΔΠΘ - ΤΕΔΚ Ν. Ξάνθης, 2001), η οποία εντοπίζεται εμφανίζεται με έντονο πολυσχιδές ανάγλυφο και πυκνό υδρογραφικό δίκτυο, χαρακτηριστικό των αδιαπέρατων πετρωμάτων που αποτελούν τη μεγαλύτερη έκταση της ορεινής μάζας και αποτέλεσμα της δράσης κύρια της μηχανικής διάβρωσης. Ο τεκτονισμός της είναι σημαντικός και οφείλεται κυρίως στις διαταραχές από το περιθωριακό ρήγμα της Ροδόπης. Η δραστηριότητα του ρήγματος αυτού αποτέλεσε και την αιτία δημιουργίας των νότιων πεδινών τμημάτων (βυθίσματα). Ένας μεγάλος αριθμός διακλάσεων, ρωγματώσεων και άλλων ασυνεχειών διατρέχουν την μάζα των πετρωμάτων της περιοχής προς όλες τις κατευθύνσεις και υποβοηθούν έτσι την αποσάθρωση του πετρώματος και τη δημιουργία ενός αποσαθρωμένου μανδύα, ο οποίος κατά θέση φιλοξενεί υπόγεια υδροφόρα στρώματα. Ο αποσαθρωμένος αυτός μανδύας είναι η πηγή των υλικών της ζώνης κορημάτων δηλ. της ζώνης των κρασπέδων. Το πάχος του μανδύα εξαρτάται κύρια από τις κλίσεις του εδάφους και γενικά θεωρείται μικρό επειδή οι σχετικά μεγάλες κλίσεις των πρανών ευνοούν τη μεταφορά των προϊόντων της αποσάθρωσης προς τα χαμηλότερα σημεία, είτε λόγω της επίδρασης της

βαρύτητας (ζώνη κορημάτων) είτε μέσω της δράσης των ρεόντων νερών (ριπίδια, αποθέσεις κάμπου).

Η μορφολογία της Υποπεριοχής Β της Π.Ε. Ροδόπης - Έβρου κατατάσσεται σε δύο ζώνες. Η πρώτη κατέχει το ορεινό τμήμα με κύριο χαρακτηριστικό τον έντονα ορεινό χαρακτήρα με τις απότομες κλίσεις, τα μεγάλα υψόμετρα και το πολυσιχδές του ανάγλυφου. Η δεύτερη εκτείνεται νότια παράλληλα της πρώτης και κατέχει το πεδινό τμήμα της υποπεριοχής μέχρι τις κλιείς της Οροσειράς της Ροδόπης.

Κοντά στο εγκαταλειμμένο χωριό Αστραία, στα ορεινά του Ιάσμου, συστάδες βράχων υψώνονται στην καρδιά του ορεινού όγκου της Ροδόπης, τα Θρακικά Μετέωρα το Παπίκιο όρος. Οι υψηλότερες κορυφές είναι στο Παπίκιο (1.460 μ.), ο Παρατηρητής (986 μ.) και το Μεγάλο Λιβάδι (1.267 μ.).

4.1.3 Υδρολογία

Υποπεριοχή Α

Η Υποπεριοχή Α, σύμφωνα με το ΠΕ.Σ.Δ.Α. (2009), ανήκει κατά βάση στο ευρύτερο υδατικό διαμέρισμα της Θράκης και πολύ μικρή έκτασή της (Όρος Φαλακρό) στο υδατικό διαμέρισμα της Ανατολικής Μακεδονίας. Το κύριο χαρακτηριστικό του υδατικού διαμερίσματος της Θράκης είναι η λεκάνη απορροής του Ποταμού Νέστου με μία έκταση 2.429 km² επί του Ελληνικού εδάφους.

Ο Ποταμός Νέστος, ο οποίος διατρέχει την Υποπεριοχή Α, καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη φυσιογνωμία της Υποπεριοχής από άποψη οικολογική αλλά και αισθητική. Δημιουργεί ένα πλούσιο υδατικό σύστημα που αποτελείται από μια πληθώρα ρευμάτων όπως το Αρκουδόρεμα, το Διαβολόρεμα, το Στραβόρεμα, το Μέγα Ρέμα και τα ρέματα Λειμώνα, Πολυκάρπου και Βαθυτόπου (Ε.Π.Μ. Οροσειράς Ροδόπης, 2006).

Ο Ποταμός Νέστος πηγάζει από το όρος Ρίλα της Βουλγαρίας και εισέρχεται στο ελληνικό έδαφος από τα ΒΔ της Π.Ε. Δράμας. Διασχίζει σχεδόν ολόκληρη την Π.Ε. Δράμας, διέρχεται μεταξύ των συνόρων των Π.Ε. Καβάλας και Ξάνθης και αφού εγκαταλείψει τους ορεινούς όγκους εξαπλώνεται νότια προς το Θρακικό Πέλαγος, απέναντι από τη Θάσο, σχηματίζοντας Δέλτα. Έχει συνολικό μήκος 234 km από τα οποία τα 130 βρίσκονται στο ελληνικό έδαφος (ΠΕ.Σ.Δ.Α., 2009).

Με τα νερά του Νέστου αρδεύονται περί τα 250.000 στρέμματα στις Π.Ε. Δράμας, Καβάλας, Ξάνθης. Ο ποταμός έχει υποστεί αλλοιώσεις από την αναρίθμηση της ροής των υδάτων του, με την κατασκευή των φραγμάτων Θησαυρού και Πλατανόβρυσης προκειμένου τα νερά του να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή ενέργειας και για αρδευτικούς σκοπούς. Δέχεται ρεύματα από αστικά και βιομηχανικά απόβλητα, ρύπανση

από γεωργικές δραστηριότητες. Επίσης, υπάρχει και εισερχόμενη ρύπανση από την Βουλγαρία (ΠΕ.Σ.Δ.Α., 2009).

Υποπεριοχή Β

Η Υποπεριοχή Β, σύμφωνα με το ΠΕ.Σ.Δ.Α. (2009), ανήκει κατά βάση και αυτή στο ευρύτερο υδατικό διαμέρισμα της Θράκης. Οι κυριότεροι ποταμοί της υποπεριοχής είναι οι: Κόσυνθος, Κομψάτος, Φιλιούρης, Βοσβόζης.

Ο ποταμός Κόσυνθος ρέει αποκλειστικά μέσα στα όρια του ελληνικού εδάφους. Πηγάζει από τις κορυφές τις Κούλας (κεντρική Ροδόπη) διασχίζει τα Πομακοχώρια, περνά από τον παραδοσιακό οικισμό της Ξάνθης και, αφού ανοιχτεί στην πεδιάδα, εκβάλλει στα βορειοδυτικά της λίμνης Βιστωνίδας.

Ο ποταμός Κομψάτος (ταυτίζεται με τον Κοσσινίτη ποταμό) έχει συνολικό μήκος 68 χιλιόμετρα και πηγάζει από την οροσειρά της Ροδόπης (περιοχή Διάσπαρτου) και καταλήγει στην λίμνη Βιστωνίδα. Η περιοχή του ποταμού είναι σημαντικός βιότοπος για ορνιθοπανίδα για 130 περίπου είδη πουλιών τα οποία έχουν παρατηρηθεί, ορισμένα από τα οποία είναι απειλούμενα με εξαφάνιση. Ο ποταμός Κομψάτος, ένα από τα πιο σημαντικά ποτάμια της Ελληνικής Θράκης, διασχίζει το νομό Ξάνθης μέσα από τα Πομακοχώρια και ένα τμήμα του νομού Ροδόπης. Η κοιλάδα του ποταμού Κομψάτου ο οποίος καταλήγει στη λίμνη Βιστωνίδα, ξεκινά από την ορεινή περιοχή του νομού Ξάνθης κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα και φτάνει στα νότια ως τη Διαλαμπή. Ανατολικά ορίζεται από το Παπίκιο όρος και δυτικά από τα χωριά Μέδουσα - Πολύσκιο - Υδροχώριο-Έρανο.

Ο ποταμός Βοσβόζης εκβάλλει στη Βόρεια πλευρά της λίμνης Ισμαρίδας ή Μητρικού, ενώ ο ποταμός Φιλιούρης, αφού διασχίσει το Νοτιοανατολικό τμήμα του νομού Ροδόπης, εκβάλλει Νότια της λίμνης στο Θρακικό πέλαγος, ενώ σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων, μπορεί ύδατα του να εισρέουν και στη λίμνη. Ο ποταμός Βοσβόζης πηγάζει από τα υψώματα Βόρεια της Κομοτηνής (πρόποδες Παπίκιου όρους και πρόποδες περιοχής Νυμφαίας), ενώ ο Φιλιούρης από τους πρόποδες των ορέων Βόρεια των Σαπών (περιοχή Ν. Σάντας, Φιλύρας, ύψωμα Άρης κ.ά.). Σήμερα και οι δύο ποταμοί είναι σημαντικά υποβαθμισμένοι σε σχέση με το παρελθόν, τουλάχιστον όσον αφορά την ποσότητα των υδάτων τους, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του Θέρους, οπότε και διακόπτεται η συνέχεια της ροής τους. Ο ποταμός Βοσβόζης δέχεται επίσης λύματα από την πόλη της Κομοτηνής. Στις εκβολές του ποταμού Βοσβόζη, έχει αναπτυχθεί δενδρώδης βλάστηση από σκλήθρα, ιπιές και λεύκες. εκεί όπου εκβάλλει ο Φιλιούρης επικρατούν τα αρμυρίκια. (Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου, 2011).

Η περιοχή που βρίσκεται κοντά στα βουνά του Έβρου, είναι μία κοιλάδα με απότομες πλαγιές και βραχώδεις όψεις η οποία κατεβαίνει από τους λόφους του Ντεμίρ Τσαλ.

Αποτελείται από δάση δρυός και βοσκότοπους. Ο ποταμός Φιλιούρης (Λίσσος) έχει μεγάλο μήκος και αποτελείται από πολλά ρέματα. Απειλείται από την αλόγιστη αναδάσωση με πεύκα σε ανοίγματα του δρυοδάσους, από την κατασκευή δρόμων και την ανάπτυξη γενικότερα. Υπάρχουν επίσης άφθονα λείψανα παραποτάμιων δασών τόσο κατά μήκος του ποταμού όσο και διάσπαρτα στις καλλιέργειες (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2011).

Ειδικότερα η υποπεριοχή Β΄ της Π.Ε. με το πυκνό υδρογραφικό δίκτυο («Διερεύνηση συνθηκών ύδρευσης Δήμων και Κοινοτήτων Ν.Ξάνθης - Προοπτικές», ερευνητικό πρόγραμμα Τομέα Γεωτεχνικής Μηχανικής ΔΠΘ - ΤΕΔΚ Ν.Ξάνθης, 2001) έχει ως τελικούς αποδέκτες τους χειμάρρους Κόσυνθο και Κομψάτο, καθώς και έναν αριθμό μικρότερων χειμάρρων που καταλήγουν στην έξοδο της ορεινής μάζας προς τον κάμπο. Το υδρογραφικό δίκτυο της ομάδας των χειμάρρων καταλήγουν στη Λίμνη Βιστωνίδα, ενώ εμφανίζεται στο μεγαλύτερο μέρος με έντονη δενδριτική μορφή, εξαιτίας της επικράτησης των σκληρών αδιαπέρατων πετρωμάτων.

Η κύρια υδρολογική λεκάνη (ΠΕΣΔΑ 2009) της εν λόγω περιοχής είναι του Ξηρορέματος (Κομψάτου). Η Λεκάνη Ξηρορέματος (Κομψάτου) έχει έκταση 596 km² . Ο ποταμός Κομψάτος διασχίζει την υποπεριοχή Β΄ της Π.Ε. Ξάνθης και η κοιλάδα του καταλήγει στη Λίμνη Βιστωνίδα, ξεκινάει από την περιοχή κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα και φθάνει νότια ως τη Διαλαμπή. Ανατολικά ορίζεται από το Παπίκιο όρος και δυτικά από τα χωριά Μέδουσα-Πολύσκιο - Υδροχώριο - Έρανο. Περιλαμβάνει τους οικισμού Κοτάνης, Γιδότοπο, Δουργούτη και Πολύανθο.

Οι σπουδαιότερες από άποψη δυναμικότητας υδροφορίας υδρογεωλογική ενότητα της εν λόγω περιοχής εντοπίζεται σε κλασικές τεταρτογενείς αποθέσεις της Λεκάνης Ξάνθης - Κομοτηνής και πρόκειται για αποθέσεις από άμμους, κροκάλες και αργίλους, που παρουσιάζουν έντονη λιθολογική μεταβολή, με επικράτηση των αδρόκοκκων στοιχείων στις κοίτες των χειμάρρων Κοσύνθου και Κομψάτου.

4.1.4 Κλίμα

Σύμφωνα με την Ε.Π.Μ. Οροσειράς Ροδόπης (2006: 30) «το κλίμα της περιοχής Ροδόπης μπορεί να χαρακτηριστεί ως μεταβατικό από μεσογειακό προς μεσευρωπαϊκό, με τόνο υγρού ηπειρωτικού. Χαρακτηρίζεται από δριμείς χειμώνες, μικρής διάρκειας θερμά καλοκαίρια και από μια σχετικά ομοιόμορφη κατανομή των βροχοπτώσεων στη διάρκεια του έτους. Από βιοκλιματική άποψη η περιοχή έχει χαρακτήρα αξηρικό (ο χαρακτήρας αυτός δεν ανήκει στα μεσογειακά βιοκλίματα, αλλά πλησιάζει ή ανήκει στα βιοκλίματα της Μεσευρώπης) και υπάγεται στον υγρό βιοκλιματικό όροφο, με δριμύ χειμώνα και συγκεκριμένα σε έναν ανώτερο υπέρυγρο βιοκλιματικό υπόροφο».

Το μέσο ύψος βροχής στην Υποπεριοχή Α είναι 1.200-1.500 mm, όταν στην Ελλάδα οι περιοχές που δέχονται βροχή από 601-1.000 mm καλύπτουν το 50,6% και από 1.001-1.400mm είναι μόνο το 22,3%. Την προηγούμενη δεκαετία διαπιστώθηκε μείωση των βροχοπτώσεων κατά 70 mm/έτος και μεταβολή των θερμών μηνών σε θερμότερους κατά +1,1°C, ενώ οι ψυχροί μήνες μεταβάλλονται σε ελάχιστα ψυχρότερους κατά -0,4°C (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας, 2011).

Ενδιαφέρον, από κλιματική άποψη και για τους σκοπούς της γεωργικής παραγωγής, παρουσιάζει και το λεκανοπέδιο Κάτω Νευροκοπίου στην **Υποπεριοχή Α**. Το λεκανοπέδιο είναι ηπειρωτικό οροπέδιο εύκρατης ζώνης, με υψόμετρο 600 μέτρα πάνω από την θάλασσα και απόσταση 60 km από αυτήν και περιβάλλεται από ορεινούς δασωμένους όγκους. Για το λόγο αυτό, ο χειμώνας είναι βαρύς και μεγάλης διάρκειας το δε καλοκαίρι δροσερότερο των πεδινών περιοχών, με θερμοκρασίες 28-32°C την ημέρα και 12-16°C τη νύχτα (Χατζηδημητρίου, 2009).

Στην **Υποπεριοχή Β**, οι βροχοπτώσεις διακρίνονται σε δύο επάλληλες ζώνες: την ημιορεινή και ορεινή με αντίστοιχα βροχομετρικά ύψη σε εκατοστόμετρα: 100-120/160-180 (Θρακιώτικος Σύλλογος Ludenscheid).

Ειδικότερα το κλίμα **στην υποπεριοχή Β της Π.Ε. Ξάνθης** είναι μεσογειακό με συχνές βροχές και χιόνια, αλλά και δριμείς χειμώνες. Στα υψηλότερα σημεία των βουνών, πάνω από τα 1.000μ. υψόμετρο, επικρατεί ηπειρωτικό κλίμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι εποχές του έτους είναι υγρές.

Η μέση ετήσια θερμοκρασία («Διερεύνηση συνθηκών ύδρευσης Δήμων και Κοινοτήτων Ν.Ξάνθης - Προοπτικές», ερευνητικό πρόγραμμα Τομέα Γεωτεχνικής Μηχανικής ΔΠΘ - ΤΕΔΚ Ν.Ξάνθης, 2001) είναι εξαιτίας του υψομέτρου < 22ο C και η βροχή παρουσιάζει μια τάση ισοκατανομής μέσα σε ολόκληρο το χρόνο και ο αντίστοιχος κλιματικό τύπος είναι Cfb. Πρόκειται για κλιματική ιδιαιτερότητα εντός του κλιματικού πλαισίου της Ελληνικής επικράτειας η οποία χαρακτηρίζει την οροσειρά της Ροδόπης.

4.1.5 Χλωρίδα-Οικότοποι

Στην Οροσειρά της Ροδόπης (**δηλαδή στο σύνολο της υπό εξέταση περιοχής**), σύμφωνα με τους Πέτρου και Βιδάκη (2009), απαντώνται σχεδόν όλες οι ευρωπαϊκές ζώνες βλάστησης και συγκεκριμένα:

- Τα αζωνικά υδροχαρή δάση του Νέστου. Αυτά χαρακτηρίζονται από φυτά όπως οι ιπιές (*Salix ssp.*), οι λεύκες (*Populus spp.*), ο πλάτανος (*Platanus orientalis*), οι κλήθρες (*Alnus glutinosa*, *A. incana*), τα γέα (*Geum spp.*), η οξαλίδα (*Oxalis acetosella*), η κάλθα (*Caltha palustris*) κ.λπ.

- Η ευμεσογειακή ζώνης βλάστησης, εκατέρωθεν των στενών του Νέστου, με κύριο χαρακτηριστικό τα σκληρόφυλλα αείφυλλα πλατύφυλλα της όπως οι αγριελιές (*Olea europaea*) και οι κουμαριές (*Arbutus unedo*).
- Η παραμεσογειακή ζώνη βλάστησης. Στη ζώνη αυτή κυριαρχούν ξηρόφιλα φυλλοβόλα δάση πλατύφυλλης και χνοώδους δρυός (*Quercus frainetto*, *Q. rubescens*). Συχνά απαντώνται εκτάσεις με θαμνώνες από πουρνάρια (*Quercus coccifera*), οι οποίοι αποτελούν το αποτέλεσμα ανθρώπινων επεμβάσεων (βοσκή, πυρκαγιά, καυσοξύλευση).
- Η ζώνη οξιάς-ελάτης με κυρίαρχο στοιχείο τα δάση οξιάς (*Fagus sylvatica*). Εδώ, το κλίμα είναι ορεινό μεσογειακό και προσεγγίζει αυτό της Μεσευρώπης. Εμφανίζεται στις ορεινές περιοχές των Π.Ε. Δράμας και Ξάνθης. Κατακόρυφα φθάνει μέχρι τα ανθρωπογενή δασοόρια (1.800-1.900 μ). Η ζώνη αυτή καλύπτεται τόσο από μικτά δάση οξιάς-ελάτης, όσο και αμιγή δάση οξιάς. Τα δάση της μαύρης πεύκης (*Pinus nigra*) εμφανίζονται στο γεωγραφικό χώρο εξάπλωσης της οξιάς και ελάτης αλλά και στο χώρο της παραμεσογειακής ζώνης βλάστησης και οι φυτοκοινωνίες της παρουσιάζουν πολύ μικρή χλωριδική συγγένεια με αυτές της ελάτης και της οξιάς.
- Η ζώνη των ψυχροβίων κωνοφόρων, η οποία εμφανίζεται στις ψηλότερες κορυφές της οροσειράς και αποτελείται από «λείψανα» δασών. Χαρακτηριστικά είδη που σχηματίζουν εκτενή δάση είναι η ερυθρελάτη (*Picea abies*) και η δασική πεύκη (*Pinus sylvestris*). Η ερυθρελάτη αποτελεί δασικό είδος της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης με νοτιότερο όριο εξάπλωσης την περιοχή της Ελατίας, ενώ η δασική πεύκη, επίσης είδος της Βόρειας Ευρώπης, επεκτάθηκε ιδιαίτερα στις περιοχές που εγκαταλείφθηκαν από τον άνθρωπο στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα. Από τα ενδιαφέροντα είδη των δασών της περιοχής είναι η σπάνια πενταβέλονη ή βαλκανική πεύκη (*Pinus peuce*), είδος ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου. Σ' αυτή τη ζώνη εμφανίζεται ως πρόδρομο είδος το *Betula pendula* (σημύδα).

Οι κυριότεροι δασικοί οικότοποι που εμφανίζονται στην περιοχή, απόρροια της παραπάνω ζωνοποίησης, σύμφωνα τους Πέτρου και Βιδάκη (2009), είναι οι κάτωθι:

Θαμνώνες

Ως θαμνότοποι ή θαμνολίβαδα χαρακτηρίζονται οι εκτάσεις στις οποίες κυριαρχούν οι θάμνοι σε συνδυασμό (περισσότερο ή λιγότερο) με ποώδη βλάστηση. Εκτός από την προφανή λιβαδική τους αξία (ιδιαίτερα για τα ζώα), τα θαμνολίβαδα προσφέρονται και για άλλες χρήσεις, όπως είναι η συγκράτηση και προστασία του εδάφους, η ευνοϊκή ρύθμιση της υδρολογίας των λεκανών απορροής, η παραγωγή καυσοξύλων, η ανάδειξη του τοπίου κ.ά.

Θαμνώνες πουρναριού (πρινώνες-pseudomaquis)

Η εμφάνιση των pseudomaquis του πουρναριού (*Quercus coccifera*) είναι αποτέλεσμα της σταθερής αλλά και μακροχρόνιας υποβάθμισης των εδαφικών συνθηκών. Κύρια χρήση των εκτάσεων αυτών αποτελεί η βόσκηση αγροτικών ζώων. Τα pseudomaquis του πουρναριού αποτελούν πολύτιμες εκτάσεις, τόσο οικονομικά, εξαιτίας της μεγάλης αξίας που έχουν για την παραγωγή καυσόξυλων και ιδιαίτερα βοσκήσιμης ύλης για την κτηνοτροφία, όσο και οικολογικά, εξαιτίας της μεγάλης φυτοποικιλότητας αλλά και της τροφής και κάλυψης που παρέχουν στην άγρια πανίδα.

Θαμνώνες φυλλοβόλων πλατύφυλλων (sibljak)

Πολλές φορές τα δάση λόγω της συνεχούς ξύλευσης και της υπέρμετρης βόσκησης, καταστρέφονται. Στη θέση τους εγκαθίστανται άλλα είδη, όπως φυλλοβόλοι θάμνοι, που πολλές φορές φέρουν αγκάθια. Οι θαμνώνες αυτοί χαρακτηρίζονται ως sibljak, ενώ στη Βόρεια Ελλάδα ονομάζονται συνήθως «τσαλιά», που σημαίνει "λεπτά ξύλα". Τα «τσαλιά» λειτουργούν είτε ως φυσικοί φράκτες-σύνορα των ιδιόκτητων γεωργικών εκτάσεων είτε ως όρια των βοσκήσιμων εκτάσεων. Τα sibljak έχουν μεγάλη σημασία για την άγρια πανίδα, γιατί αποτελούν σημαντικό καταφύγιο δίπλα σε καλλιέργειες και λιβάδια αλλά και γιατί περιέχουν πολλά είδη με εδώδιμους καρπούς για την άγρια πανίδα.

Φυλλοβόλα δάση

Στην Ροδόπη απαντώνται σχεδόν όλα τα δάση φυλλοβόλων πλατύφυλλων που υπάρχουν στην Ευρώπη και γι' αυτό είναι από τις λίγες περιοχές της γης που οι εποχές του χρόνου διαφοροποιούνται τόσο έντονα.

Δρυοδάση

Οι δρυς εξαπλώνονται σε όλη την Ευρώπη και δημιουργούν δάση εκτεταμένα και σημαντικά τόσο από οικολογική όσο και οικονομική άποψη. Στη Ροδόπη τα δάση δρυός εμφανίζονται από τα 200 μέχρι τα 1300 μέτρα και συνίστανται από τέσσερα κυρίως δασικά είδη (*Quercus frainetto*, *Q. petraea*, *Q. pubescens* και *Q. cerris*). Συναντώνται στην περιοχή της Ελατιάς, στο αισθητικό δάσος Νέστου, στην περιοχή Χαϊντού-Κούλα, στο δάσος Σημύδας και στο ανατολικό τμήμα της Ροδόπης (προς τον ομώνυμο νομό). Η διαχείριση των δρυοδασών αποσκοπεί κυρίως στην παραγωγή καυσόξυλων.

Δάση οξιάς

Στη Ροδόπη τα πιο εκτεταμένα φυλλοβόλα δάση είναι αυτά της οξιάς (*Fagus sylvatica*). Συναντώνται στο Φρακτό, στην Ελατιά, στην περιοχή Χαϊντού-Κούλα (όπου έχει χαρακτηριστεί Μνημείο της Φύσης μια μικρής έκτασης συστάδα οξιάς), στο Δάσος Σημύδας και στο Παρθένο Δάσος Ροδόπης.

Δάση σημύδας

Η σημύδα εξαπλώνεται κυρίως στη Βόρεια Ευρώπη και το νοτιότερο όριο εξάπλωσής της είναι η Ελλάδα και συγκεκριμένα η Βορειοανατολική Ελλάδα. Συνήθως εμφανίζεται εκεί όπου το δάσος καταστρέφεται από φυσικές ή ανθρωπογενείς αιτίες και γι' αυτό η παρουσία της και τα δάση που σχηματίζει είναι συνήθως πρόσκαιρα. Η Ροδόπη αποτελεί το νοτιότερο άκρο που η σημύδα σχηματίζει δάσος γι' αυτό και χρήζει ιδιαίτερης διαχείρισης.

Κωνοφόρα δάση

Τα δάση αυτά έχουν πολύ μεγάλη οικονομική σημασία και έχουν πρωταρχικό ρόλο στον εφοδιασμό της αγοράς με ξύλο, αφού οι κορμοί των δένδρων είναι ευθυτενείς, χωρίς σφάλματα και προβλήματα.

Δάση μαύρης πεύκης

Η μαύρη πεύκη (*Pinus nigra*) αποτελεί ένα από τα κυριότερα δασοπονικά είδη της Ελλάδας. Στη Ροδόπη σχηματίζει μικτά δάση κυρίως με την οξιιά (*Fagus sylvatica*) και την ελάτη (*Abies borisii-regis*). Εξαπλώνεται κυρίως από τα 900 μέχρι τα 1300μ. Συναντάται στα δάση Στάμνας, Φρακτού και Ελατιάς σε μείξη με οξιές (*Fagus sylvatica*), βαλανιδιές (*Quercus spp.*) και δασική πεύκη (*Pinus sylvestris*).

Δάση δασικής πεύκης

Τα μεγαλύτερα δάση δασικής πεύκης (*Pinus sylvestris*) στην Ελλάδα και γενικά στη Νότια Ευρώπη εμφανίζονται στη Ροδόπη κυρίως πάνω από τα 800 μ., αμιγή ή και μικτά με ερυθρελάτη (*Picea excelsa*) και οξιιά (*Fagus sylvatica*).

Δάση πενταβέλονης πεύκης

Η πενταβέλονη πεύκη (*Pinus peuce*) είναι ενδημικό της Βαλκανικής Χερσονήσου. Στη Ροδόπη μεμονωμένα άτομα συναντώνται στην περιοχή του Φρακτού, ενώ στο Γυφτόκαστρο σχηματίζει συστάδες σε μείξη με δασική πεύκη (*Pinus sylvestris*), οξιιά (*Fagus sylvatica*) και υβριδογενή ελάτη (*Abies borissi-regis*).

Δάση ερυθρελάτης

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα δάση ερυθρελάτης (*Picea excelsa*) που εμφανίζονται στην Ελλάδα μόνο στη Ροδόπη. Η περιοχή αυτή αποτελεί το νοτιότερο όριο εξάπλωσης του είδους στην Ευρώπη. Αμιγές δάσος ερυθρελάτης υπάρχει στην περιοχή της Ελατιάς, ενώ μικτές συστάδες με άλλα είδη συναντώνται στα Δάση Φρακτού και Σημύδας. Τα δάσος που σχηματίζει η ερυθρελάτη αποκαλείται «Καράντερε» δηλαδή «Μαύρο Δάσος» λόγω του πυκνού φυλλώματος του είδους που δεν επιτρέπει να φτάσει το φως του ήλιου στο έδαφος.

Υγρότοποι-Υγροτοπικά δάση

Πρόκειται για δάση που αποτελούνται κυρίως από είδη που επιβιώνουν στις συνθήκες κατάκλισης ή στην υψηλή στάθμη του υπόγειου νερού. Ο ορεινός όγκος της Ροδόπης διατρέχεται από ένα πυκνό δίκτυο ρυακιών μόνιμης ροής, που συμβάλλουν στην πολυπλοκότητα και τον οικολογικό της πλούτο. Τα ρυάκια είναι πολύ ευαίσθητα οικοσυστήματα. Μικρής έκτασης επεμβάσεις οδηγούν σε διαταραχές μη αναστρέψιμες. Οι βασικότεροι κίνδυνοι είναι η ρίψη απορριμμάτων, η διάνοιξη δρόμων και η εκμετάλλευση για ύδρευση ή άρδευση.

Υγροτοπικά δάση ιτιάς

Οι ιτιές βρίσκουν το άριστο της ανάπτυξής τους σε περιοχές υψηλής εποχιακής κατάκλισης και υψηλής στάθμης υπόγειου και υπέργειου ρέοντος ύδατος καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Στη Ροδόπη οι ιτιές (*Salix alba*, *S. amplexicaulis* κ.ά.) σχηματίζουν, κυρίως στα χαμηλότερα υψόμετρα μαζί με τις λευκές και τις μαύρες λεύκες (*Populus alba*, *P. nigra*), στοές που πολλές φορές είναι αδιαπέραστες.

Υγροτοπικά δάση κλήθρας

Στη Ροδόπη εμφανίζονται δυο είδη κλήθρας: η κολλώδης κλήθρα (*Alnus glutinosa*), που εμφανίζεται σε πολλές περιοχές στην Ελλάδα, και η πόλια κλήθρα (*Alnus incana*), που η μοναδική της εμφάνιση στην Ελλάδα είναι στη Ροδόπη και ανακαλύφθηκε πρόσφατα (1989).

Υγροτοπικά δάση πλατάνου

Τα πλατάνια απαιτούν εδάφη χαλαρά με καλό αερισμό των ριζών τους, με αποτέλεσμα να μην αντέχουν υψηλή υπόγεια στάθμη νερού και γι' αυτό εμφανίζονται σε περιοχές όπου υπάρχει τρεχούμενο νερό. Παγκοσμίως η παρουσία τους περιορίζεται στους ποταμούς Νέστο και Στρυμόνα.

Σφαγνώνες

Πρόκειται για χαμηλή ποώδη βλάστηση που εμφανίζεται σε περιοδικά ή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους κατακλυζόμενους σταθμούς όπου κυριαρχούν τα σφάγνα (είδος βρύου). Στην Ελλάδα είναι σπάνιος τύπος βλάστησης, που εμφανίζεται μόνο σε υψηλά όρη του Βορρά και γι' αυτά τα δεδομένα ο αριθμός τους στη Ροδόπη είναι αρκετά μεγάλος. Στους σφαγνώνες η φυσιολογία αλλά και τα φυτικά είδη αλλάζουν δραστικά σε σχέση με τα λιβάδια που συνήθως τους περιτριγυρίζουν και εμφανίζονται σπάνια και εντυπωσιακά είδη, όπως π.χ. το σαρκοφάγο είδος *Drosera rotundifolia*.

Ψευδαλπικά Λιβάδια

Τα ψευδαλπικά λιβάδια εμφανίζονται μετά τα δασοόρια και είναι ανθρωπογενή. Αποτελούν πολύτιμα φυσικά οικοσυστήματα για την κτηνοτροφία, το περιβάλλον και την

ανάπτυξη γενικά ορεινών περιοχών. Αν και στο ελληνικό τμήμα της Ροδόπης απουσιάζει αυτή η ζώνη, εντούτοις έχουμε την εμφάνιση ψευδαλπικών λιβαδιών. Το υψόμετρο στο οποίο συναντώνται δεν είναι σταθερό, αφού επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, όπως το γεωγραφικό μήκος, το κλίμα της περιοχής και τον όγκο της οροσειράς. Στην Ελλάδα η αλπική ζώνη ξεκινάει από τα 1600-1800μ, ενώ στο ελληνικό τμήμα της οροσειράς τα λιβάδια αυτά εμφανίζονται σαν κηλίδες μέσα στα δάση.

Βράχια

Συνήθως τα βράχια δίνουν την αίσθηση της φτωχής χλωρίδας και πανίδας και της κυριαρχίας του ανόργανου στοιχείου. Παρ' όλα αυτά όμως εμφανίζεται μεγάλος αριθμός φυτικών ειδών, πολλά εκ των οποίων είναι σπάνια και ενδημικά, και σημαντικός αριθμός ζώων, όπως αρπακτικά πουλιά και πολλά ερπετά. Από τα πιο σπάνια φυτικά είδη που εμφανίζονται σε βραχώδεις οικοτόπους της Ροδόπης είναι η *Haberlea rhodopensis*.

Ιδιαίτερες είναι, λόγω μορφολογικών διαφοροποιήσεων, οι διαφορές που παρουσιάζονται μεταξύ της Υποπεριοχής Α και της Υποπεριοχής Β. Πράγματι, η σημαντική διαφοροποίηση ως προς το υψόμετρο μεταξύ των δυο Υποπεριοχών (βλ. Ενότητα 4.1.2) -αλλά και άλλοι γεωλογικοί παράγοντες- καθιστούν την Υποπεριοχή Α ένα χώρο εξάπλωσης υψηλών παραγωγικών δασών της ζώνης των ψυχροβίων κωνοφόρων αλλά και αυτών της οξιάς-ελάτης. Η διαφοροποίηση αυτή αποτυπώνεται σαφώς στα δεδομένα της δασικής παραγωγής που θα εξετάσουμε στο Υποκεφάλαιο 4.4Α.

Απόρροια της ανωτέρω ποικιλίας οικοτόπων είναι, όπως μας πληροφορούν οι Πέτρου και Βιδάκης (2009), να εμφανίζονται στην περιοχή και αρκετά ενδημικά είδη, τα οποία είναι: Η αβερλία της Ροδόπης (*Haberlea rhodopensis*), ο κρίνος της Ροδόπης (*Lilium rhodopaeum*), η σολδανέλα της Ροδόπης (*Soldanella rhodopaea*), το γέο της Ροδόπης (*Geum rhodopaeum*), η βιόλα του Γκανιάτσα (*Viola ganiatsasi*), η βιόλα της Ροδόπης (*Viola rhodopeja*), καθώς και τα είδη *Anthemis orbelica* και *Anthemis stribrnyi*. Στο όρος Φαλακρό απαντάται και το είδος *Dryas octopetala* που υπάρχει και στο τμήμα της βουλγαρικής Ροδόπης. Στη Ροδόπη επίσης εμφανίζονται 10 ελληνικά ενδημικά είδη, 80 βαλκανικά ενδημικά, 71 βαλκανικά υποενδημικά, ενώ 59 αναφέρονται σε κάποιον κατάλογο ή υπόκεινται σε καθεστώς προστασίας.

4.1.6 Πανίδα

Σύμφωνα με τους Πέτρου και Βιδάκη (2009), το πολυσχιδές του ανάγλυφου, η πληθώρα των διαφορετικών οικοτόπων και η δυσκολία πρόσβασης στην περιοχή αποτελούν τους κύριους λόγους για τους οποίους η πανίδα διακρίνεται από μεγάλη ποικιλότητα και αντιπροσωπεύεται από είδη που έχουν σημαντικά μειωθεί ή εξαφανιστεί σε άλλες

περιοχές της χώρας. Ανά μεγάλη κατηγορία, τα ζώα **στο σύνολο της περιοχής της Οροσειράς της Ροδόπης** περιγράφονται αδρά από την ανωτέρω πηγή:

Θηλαστικά

Στα δάση της περιοχής ζουν όλα τα μεγάλα σπληφόρα συμπεριλαμβανομένων των αγριογούρουνων (*Sus scrofa*) και των ζαρκαδιών (*Capreolus capreolus*) τα οποία είναι κοινά σε όλη την περιοχή, σε αντίθεση με τα ελάφια (*Cervus elaphus*) τα οποία είναι λιγοστά. Επίσης υπάρχουν λύκοι (*Canis lupus*) σε μικρούς αριθμούς, και σε μεγαλύτερους αριθμούς, άλλοι θηρευτές όπως η αλεπού (*Vulpes vulpes*), η αγριόγατα (*Felis sylvestris*), το πετροκούναβο (*Martes foina*) και η νυφίτσα (*Mustela nivalis*).

Το χαρακτηριστικότερο και πλέον σπάνιο θηλαστικό της περιοχής είναι η καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*), η οποία -σημειωτέον- διαβιεί σε άλλον ένα πυρήνα στην Ελλάδα (ο πληθυσμός τους στην περιοχή της Ροδόπης υπολογίζεται σε 25-30 άτομα). Άλλο σημαντικό είδος για την περιοχή είναι το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*), το οποίο ζει διάσπαρτα μόνο στις απόκρημνες βραχοπλαγιές του Φρακτού και ο συνολικός πληθυσμός του εκτιμάται σε λίγες δεκάδες άτομα. Και τα δυο αυτά είδη απαντώνται στην Υποπεριοχή Α.

Ορινοθοπανίδα

Σύμφωνα με την ανωτέρω πηγή, στην περιοχή έχουν καταγραφεί συνολικά 139 είδη πουλιών. Χαρακτηριστικά είδη της περιοχής είναι η δασόκοτα (*Bonasa bonasia*) και ο αγριόκουρκος (*Tetrao urogalus*) στα πιο δυσπρόσιτα σημεία, κυρίως κατά μήκος των συνόρων με τη Βουλγαρία. Άλλα σημαντικά είδη είναι η μπεκάτσα (*Scolopax rusticola*), ο δασοφυλλοσκόπος (*Phylloscopus sibilatrix*) και ο καρυοθραύστης (*Nucifraga caruocatactes*).

Αμφίβια-Ερπετά

Από τα 18 είδη αμφιβίων που υπάρχουν στην Ελλάδα, τα 15 συναντώνται στη Ροδόπη. Από αυτά τα 5 είναι τρίτωνες και σαλαμάνδρες και τα υπόλοιπα 10 βatrάχια και φρύνοι. Στην περιοχή απαντώνται και 36 από τα 55 είδη ερπετών της Ελλάδας (4 χελώνες, 16 σαύρες και 16 φίδια).

Έντομα

Αν και δεν έχει συστηματικά καταγραφεί η εντομοπανίδα της περιοχής, ωστόσο είναι γνωστά περισσότερα από 200 είδη λεπιδοπτέρων στην περιοχή, ενώ μια και μόνο οικογένεια σκαθαριών (*Carabidae*) χαρακτηρίζεται από διπλάσιο αριθμό ειδών στην ίδια περιοχή. Οι γρύλοι και οι ακρίδες, με τουλάχιστον 150 είδη, αποτελούν σημαντικό κομμάτι της πανίδας των λιβαδιών και δασών της Ροδόπης.

Ειδικότερα για την Υποπεριοχή Β, η πανίδα της περιοχής εμπλουτίζεται από είδη που προέρχονται από τη περιοχή του Δέλτα του Έβρου και του δάσους Δαδιάς ανατολικά, του συμπλέγματος υγροτόπων της Ισμαρίδας στο νότο και της οροσειράς της Ροδόπης στο βορρά. Αυτοί οι τέσσερις βιότοποι αποτελούν βιότοπους παγκόσμιας σημασίας. Ανάμεσα από αυτά τα είδη ξεχωρίζει ο χρυσαετός που ζει σε απόκρημνες πλαγιές. Στα σημαντικά αρπακτικά της Υποπεριοχής Β ανήκουν, ο ασπροπάρης, ο φίδαετός, ο κραυγαετός, το τσιχλογέρακο, η γερακίνα, το κικινέζι. Επίσης η περιοχή της νέας κοίτης του ποταμού Κομψάτου αποτελεί καταφύγιο υψηλής αξίας για τα αρπακτικά πτηνά της Ελλάδας και η υπάρχουσα ποικιλία των ειδών εμπλουτίζεται από τη γειτονία με τη λίμνη Βιστωνίδα.

Τη χειμερινή περίοδο στους γειτονικούς υγροτόπους της Υποπεριοχής Β, του Δέλτα του Έβρου και της Ισμαρίδας λίμνης, ξεχειμωνιάζουν πολλά υδρόβια πουλιά, πολλά από τα οποία φιλοξενεί και ο ποταμός Λίσσος: πάπιες (πρασινοκέφαλη, βαρβάρη), χήνες, κύκνοι, κορμοράνοι, ερωδιοί (λευκοσικνιάς, σταχτοσικνιάς), λαγγόνες, φαλαρίδες, καλαμοκανάδες, πελαργοί, μαυροπελαργοί, γλάροι.

4.2 Δημογραφικά-κοινωνικά στοιχεία

4.2.1 Εισαγωγή

Στο παρόν τμήμα ακολουθεί μια ανάλυση των κύριων δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών της περιοχής παρέμβασης του προγράμματος βάσει δευτερογενών δεδομένων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έμφαση δίνεται στην ανάδειξη στοιχείων που διαφοροποιούν περιοχές (και ιδιαίτερα τις δυο Υποπεριοχές του προγράμματος). Τα κυριότερα δημογραφικά μεγέθη που εξετάζονται είναι αυτά της πυκνότητας πληθυσμού, του ρυθμού μείωσης του πληθυσμού και των δημογραφικών δεικτών. Από τα κοινωνικά στοιχεία εξετάζεται το επίπεδο ανέσεων των νοικοκυριών και του επιπέδου εκπαίδευσης του πληθυσμού. Όλοι οι πίνακες που αναφέρονται στο παρόν υποκεφάλαιο, είναι εκτεταμένοι και για αυτό παρατίθενται στο Παράρτημα ΙΙΙ.

4.2.2 Δημογραφία

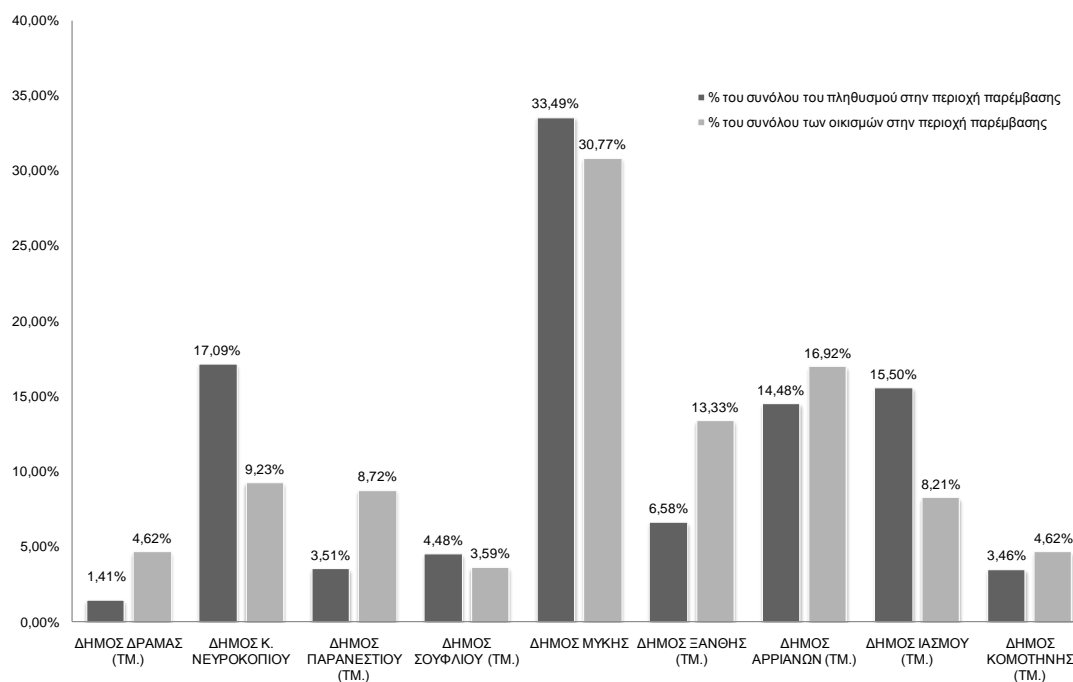
Πληθυσμός-Μέσο μέγεθος οικισμών

Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής παρέμβασης ανέρχονταν το 2001 σε 46.952 κατοίκους (16.932 στην Υποπεριοχή Α και 30.020 στην Υποπεριοχή Β), οι οποίοι διασπείρονταν σε 195 οικισμούς. Οι περισσότεροι κάτοικοι βρίσκονταν στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης (18.814 κάτοικοι ή το 40,07% του συνολικού πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης) και ακολουθούσαν: το τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης (15.703 κάτοικοι ή 33,44%), το τμήμα της Π.Ε. Δράμας (10.332 κάτοικοι ή 22,01%) και το τμήμα της Π.Ε. Έβρου (2.103 κάτοικοι ή 4,48%) (βλ. Πίνακα 4.2-1).

Η επεξεργασία των στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. έδειξε ότι το μέσο μέγεθος οικισμού για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης το 2001 ήταν 240,78 κάτοικοι (βλ. Πίνακα 4.2-2). Όταν το ίδιο μέγεθος εξετάζεται σε επίπεδο τμήματος Π.Ε., προκύπτει πως αυτό του Έβρου έχει την πρωτιά (300,43 κάτοικοι), ενώ το μικρότερο μέσο μέγεθος οικισμού παρατηρείται στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας (234,82 κάτοικοι). Έντονη διαφοροποίηση όμως εμφανίζεται όταν εξετάζουμε το μέγεθος αυτό σε επίπεδο Δήμου ή τμήματος Δήμου· πράγματι, όπως φαίνεται στο Γράφημα 4.2-1, ο Δήμος Μύκης συγκεντρώνει τόσο το υψηλότερο ποσοστό πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης (33,49%) όσο και το μεγαλύτερο ποσοστό οικισμών στην περιοχή παρέμβασης (30,77%), γεγονός το οποίο, μαζί με τη μελέτη του Πίνακα 4.2-2, δείχνει ότι σε αυτόν το Δήμο (Μύκης) υπάρχουν συγκριτικά πολυπληθέστεροι και περισσότεροι οικισμοί. Αυτό το φαινόμενο δεν παρατηρείται σε περιοχές όπως αυτή του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου, όπου ναι μεν συγκέντρωνε το 2001 το 17,09% του πληθυσμού αλλά μόλις το 9,23% των οικισμών του συνόλου της περιοχής

παρέμβασης. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η Δημοτική αλλά και οι Τοπικές Κοινότητες του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου απαρτίζονται από έναν μόνο οικισμό (βλ. Πίνακα 4.2-2).

Γράφημα 4.2-1: Ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού και αριθμού οικισμών ανά Δήμο-τμήμα Δήμου

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-2

Η κατάταξη των οικισμών της περιοχής παρέμβασης με βάση το μέγεθος του πληθυσμού τους το 2001 και την ποσοστιαία διαφορά τους με το μέσο οικισμό (βλ. Πίνακα 4.2-3) δείχνει πως οι 10 πρώτοι οικισμοί από άποψη κατάταξης είναι οι: Ίασμος, Κένταυρος, Εχίνος, Κάτω Νευροκόπι, Βώλακας, Γλαύκη, Μύκη, Πάχνη, Αμαξάδες και Κοπερών. Ειδικά οι τέσσερις πρώτοι οικισμοί εμφανίζουν μια ποσοστιαία διαφορά άνω του 760% με το μέσο μέγεθος του οικισμού στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης και οι τρεις πρώτοι εξ αυτών (δηλαδή Ίασμος, Κένταυρος, Εχίνος) βρίσκονται στην Υποπεριοχή Β.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι 85 οικισμοί το 2001 είχαν πληθυσμό ίσο ή κάτω από 100 κατοίκους, με 18 εξ' αυτών με πληθυσμό ίσο ή κάτω από 10 κατοίκους. Επίσης, 4 οικισμοί είχαν κατά την απογραφή του πληθυσμού το 2001 δεν είχαν κανέναν κάτοικο. Για τις τελευταίες αυτές κατηγορίες, θα είναι ενδιαφέρον να μελετήσουμε τα αποτελέσματα της επικείμενης απογραφής του 2011.

Πυκνότητα πληθυσμού

Γενικά, η πυκνότητα πληθυσμού είναι ένα στοιχείο που διαφοροποιεί σχετικά έντονα τις δυο Υποπεριοχές του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., όταν αυτές εξετάζονται στο σύνολό τους (χωρίς να λαμβάνουμε υπόψη τοπικές ιδιαιτερότητες εντός των Υποπεριοχών). Πράγματι, η επεξεργασία των στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το 2001 έδειξε ότι η πυκνότητα πληθυσμού στην Υποπεριοχή Α το 2001 ανέρχονταν σε 6,21 κατοίκους ανά τ.χμ. και στην Υποπεριοχή Β σε 15,83 κατοίκους ανά τ.χμ.: η διαφορά των δυο πυκνοτήτων σε απόλυτη τιμή είναι 9,62 κάτοικο ανά τ.χμ.

Από μια πρώτη ανάγνωση του Πίνακα 4.2-4 προκύπτει ότι η πυκνότητα του πληθυσμού το 2001 ήταν ιδιαίτερα υψηλή στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης (157,84 κάτοικοι ανά τ.χμ.) συγκρινόμενη με τις αντίστοιχες πυκνότητες των τμημάτων της Π.Ε. Δράμας (4,68 κάτοικοι ανά τ.χμ.), του Έβρου (5,31 κάτοικοι ανά τ.χμ.) και της Ροδόπης (15,07 κάτοικοι ανά τ.χμ.). Η υψηλή αυτή πυκνότητα του τμήματος της Π.Ε. Ξάνθης οφείλεται στην υψηλή πυκνότητα πληθυσμού στο Δήμο Μύκης (148,80 κάτοικοι ανά τ.χμ.) και συγκεκριμένα στη Δ.Ε. (Δημοτική Ενότητα) Μύκης. Ειδικότερα, η Δημοτική Κοινότητα (Δ.Κ.) Μύκης (τμήμα της Υποπεριοχής Β) με 54,86 κατοίκους ανά τ.χμ. εμφανίζει την υψηλότερη συγκέντρωση πληθυσμού από όλες τις Κοινότητες στην περιοχή παρέμβασης.

Διαφοροποίηση όμως παρατηρείται και μεταξύ των δυο διοικητικών τμημάτων που απαρτίζουν την Π.Ε. Ξάνθης, δηλαδή αυτού του Δήμου Μύκης και της Δ.Ε. Σταυρούπολης του Δήμου Ξάνθης. Πράγματι, η πυκνότητα του πληθυσμού στη Δ.Ε. Σταυρούπολης ανέρχονταν το 2001 σε 9,04 κατοίκους ανά τ.χμ., υπολείπεται δηλαδή κατά πολύ της προαναφερθείσας πυκνότητα στο Δήμο Μύκης. Επισημαίνεται επίσης ότι οι Κοινότητες που εμφάνιζαν την υψηλότερη πυκνότητα πληθυσμού στη Δ.Ε. Σταυρούπολης το 2001 ήταν αυτές του Δαφνώνα (29,31 κάτοικοι ανά τ.χμ.), του Νεοχωρίου (10,72 κάτοικοι ανά τ.χμ.) και των Κομνηνών (11,63 κάτοικοι ανά τ.χμ.) με τις δυο πρώτες εξ αυτών να είναι Ημιορεινές και όχι Ορεινές σύμφωνα με την κατάταξη της ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η «αντίστροφη» ανάγνωση των δεδομένων του ίδιου πίνακα δείχνει ότι οι πλέον αραιοκατοικημένες περιοχές το 2001 ήταν αυτές του τμήματος της Π.Ε. Δράμας. Πράγματι, οι λιγοστοί διάσπαρτοι οικισμοί που βρίσκονται εντός των δασικών οικοσυστημάτων της Π.Ε. Δράμας (ορεινό τμήμα Δ.Ε. Δράμας, Δ.Ε. Σιδηρονέρου, Δ.Ε. Παρανεστίου) συνθέτουν Τοπικές Κοινότητες των οποίων η πυκνότητα πληθυσμού δεν ξεπερνούσε το 2001 τους 1,35 κατοίκους ανά τ.χμ.

Ένας «θύλακας» οικονομικής δραστηριότητας που απαρτίζεται από σχετικά πυκνοκατοικημένες Κοινότητες για τα δεδομένα της Π.Ε. Δράμας είναι αυτός του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου. Εδώ, η πυκνότητα πληθυσμού για το σύνολο του Δήμου ανέρχονταν

το 2001 σε 15,07 κατοίκους ανά τ.χμ., εξαιτίας κυρίως της Δ.Κ. Κάτω Νευροκοπίου (30,90 κάτοικοι ανά τ.χμ.), η οποία είναι και η έδρα του Δήμου, αλλά και της Τοπικής Κοινότητας Περιθωρίου (25,90 κάτοικοι ανά τ.χμ.).

Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού

Η διαχρονική μελέτη του μεγέθους του πληθυσμού στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης επιβεβαιώνει το γνωστό και επικρατούν πρότυπο για τις αγροτικές περιοχές της Ελλάδας και ειδικά για τις ορεινές περιοχές· αυτό δηλαδή της σταδιακής μείωσης και γήρανσης⁴ του πληθυσμού. Αυτό που αξίζει να επισημανθεί στην ανάλυση αυτή είναι ότι υπάρχει καταγεγραμμένη διαφορά ανάμεσα στις δυο Υποπεριοχές του προγράμματος.

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 4.2-2 (βάσει στοιχείων του Πίνακα 4.2-5), ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής παρέμβασης για την περίοδο 1951-2001 μειώνονταν από το 1961 και έπειτα, λιγότερο ή περισσότερο ραγδαία, πέφτοντας από 62.160 κατοίκους το 1951 σε 46.952 κατοίκους το 2001 (μια μείωση της τάξης του 24% περίπου). Η περισσότερο ραγδαία περίοδος μείωσης πληθυσμού είναι αυτή της δεκαετίας 1961-1971.

Ακριβώς το ίδιο μοτίβο παρατηρείται όταν εξετάζουμε την Υποπεριοχή Α· η διαχρονική μείωση του πληθυσμού όμως σε αυτήν την περιοχή είναι πολύ πιο ισχυρή και ανέρχεται σε ένα ποσοστό της τάξης του 47% περίπου. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο πληθυσμός της εν λόγω περιοχής μειώθηκε από 31.731 το 1951 σε 16.932 το 2001 (δηλαδή κατά 14.799 κατοίκους). Αντίθετα, στην Υποπεριοχή Β η μείωση του πληθυσμού για την ίδια περίοδο είναι κατά πολύ μικρότερη και συγκεκριμένα της τάξης του 1,34%, ενώ κατά τη δεκαετία της «μεγάλης εξόδου» 1961-1971, στην Υποπεριοχή αυτή δεν παρατηρήθηκε μείωση αλλά, αντίθετα, αύξηση πληθυσμού.

Αν εξεταστεί διαχρονικά το απόλυτο μέγεθος του πληθυσμού σε επίπεδο τμήματος Π.Ε., τότε προκύπτει, και φαίνεται στο Γράφημα 4.2-3, πως το τμήμα με τη μεγαλύτερη μείωση πληθυσμού είναι αυτό της Π.Ε. Δράμας. Πράγματι, το τμήμα αυτό υπέστη μια διαχρονική μείωση (1951-2001) της τάξης του 46% περίπου, την ίδια ώρα που η αντίστοιχη μείωση ήταν της τάξης του 24% στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης ενώ, αντίθετα, στο τμήμα της Π.Ε. Έβρου σημειώθηκε αξιοσημείωτη αύξηση πληθυσμού της τάξης του 107%.

---

⁴ Επισημαίνεται βέβαια ότι η γήρανση του πληθυσμού είναι γενικότερο φαινόμενο στον Ελληνικό χώρο και όχι μόνο των ορεινών περιοχών.

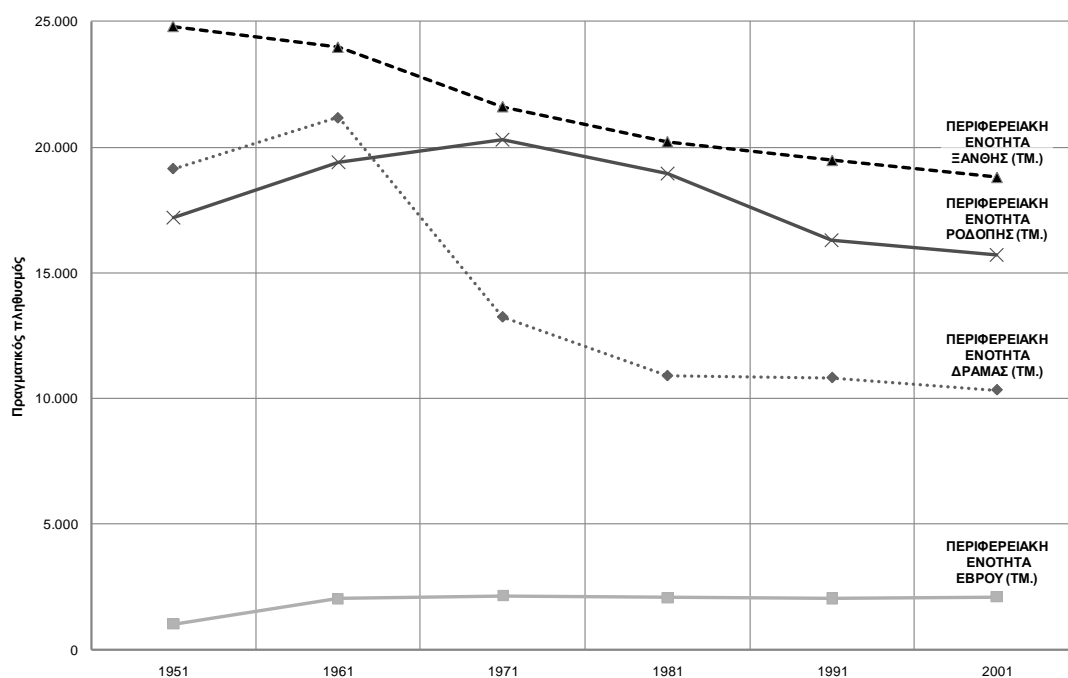

Γράφημα 4.2-2: Εξέλιξη απόλυτου μεγέθους πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης ανά Υποπεριοχή

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-5

Γράφημα 4.2-3: Εξέλιξη απόλυτου μεγέθους πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης ανά Π.Ε.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-5

Στον Πίνακα 4.2-6-όπου παρουσιάζεται μια συμπυκνωμένη και επεξεργασμένη μορφή του Πίνακα 4.2-5-μπορεί να γίνει καλύτερη μελέτη της εξέλιξης του μεγέθους του πληθυσμού σε επίπεδο (τμημάτων) Δήμων, Δ.Ε. και Δημοτικών-Τοπικών Κοινοτήτων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι στην περίπτωση του τμήματος της Π.Ε. Δράμας όλες οι Δημοτικές-Τοπικές Κοινότητες εμφανίζουν μια διαχρονική μείωση του πληθυσμού τους με εξαίρεση αυτήν της Τοπικής Κοινότητας Βώλακα στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, η οποία παρουσίασε αύξηση της τάξης του 8,48%.

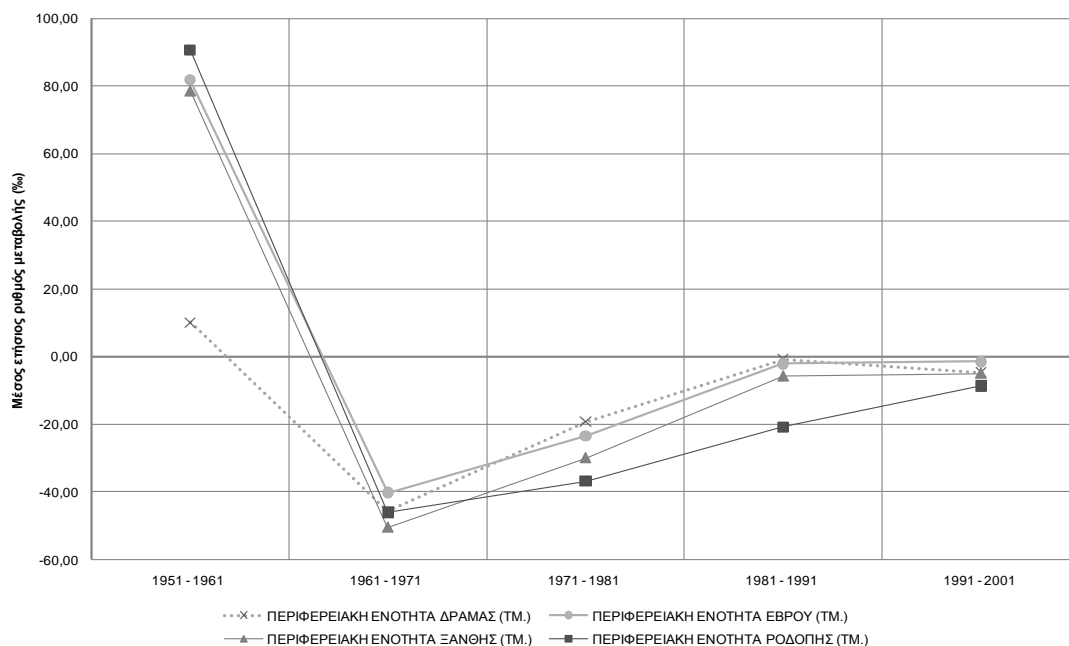
Έντονες διαφορές παρατηρούνται στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης. Πράγματι, στον Πίνακα 4.2-6 φαίνεται ξεκάθαρα η διαφορά μεταξύ των Δήμων Μύκης και του τμήματος του Δήμου Ξάνθης. Κατά την περίοδο 1951-2001, ο πρώτος (Δήμος Μύκης) εμφάνισε μια πρακτικά αμελητέα διαχρονική μείωση του πληθυσμού του, της τάξης του 1,7%· το τμήμα του Δήμου Ξάνθης αντίθετα, παρουσίασε μια πολύ σημαντική μείωση της τάξης του 64,9%. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί και η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού (75,6%) στη Δ.Κ. Μύκης.

Αναφορικά με το τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης μπορούμε να πούμε πως η Δ.Ε. Αμαξάδων είναι αυτή που εμφανίζει (εντός του τμήματος) τη μεγαλύτερη αύξηση πληθυσμού (67,12%), με τη Δ.Ε. Αρριανών να ακολουθεί (16,91%). Αντίθετα, τμήματα Ενοτήτων όπως αυτά του Σώστου και της Κομοτηνής παρουσιάζουν μεγάλες διαχρονικές μειώσεις (56,30% και 42,44 αντίστοιχα). Τέλος, η μοναδική Δ.Κ. του τμήματος της Π.Ε. Έβρου (Μικρού Δερείου) εμφάνισε μια διαχρονική αύξηση πληθυσμού κατά 106,78%.

Αν εξετάσουμε το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του πληθυσμού (βλ. Πίνακα 4.2-7 και Γράφημα 4.2-4), θα διαπιστώσουμε πως αυτός δεν διαφέρει ιδιαίτερα από τμήμα σε τμήμα, με εξαίρεση το τμήμα της Π.Ε. Δράμας όπου ο ρυθμός μεταβολής ήταν σαφώς μικρότερος. Στις δεκαετίες που έπονται, επίσης δεν παρατηρείται κάποια αξιόλογη διαφοροποίηση μεταξύ του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής του πληθυσμού από τμήμα σε τμήμα. Μάλιστα, την τελευταία δεκαετία 1991-2001, ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής τείνει να σταθεροποιείται και είναι σχεδόν ίδιος για όλα τα τμήματα των Π.Ε. που εξετάζουμε.

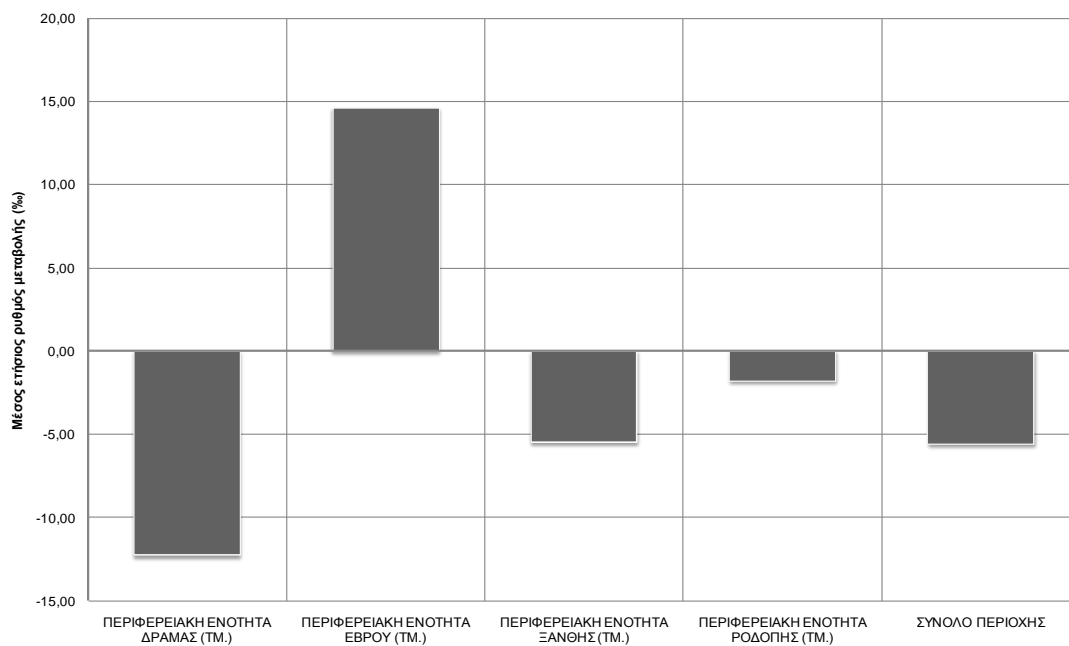
Αν εξετάσουμε το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής για το σύνολο της 50ετίας 1951-2001, τότε (όπως φαίνεται χαρακτηριστικά στο Γράφημα 4.2-5) προκύπτει ότι κάθε έτος από το 1951 έως και το 2001 το τμήμα της Π.Ε. Δράμας είχε μια μέση ετήσια «απώλεια» περίπου 12 κατοίκων από κάθε χιλιάδα του. Αντίθετα, σε κάθε χιλιάδα του τμήματος της Π.Ε. Έβρου, δηλαδή στη Δ.Κ. Μικρού Δερείου, προστίθεντο κατά μέσο όρο άλλα 15 άτομα ετησίως. Μικρότερες αυξομειώσεις χωρίς ιδιαίτερη σημασία καταγράφονται για τα λοιπά τμήματα.

Γράφημα 4.2-4: Εξέλιξη μέσου ετησίου ρυθμού μεταβολής (r) πραγματικού πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης ανά Π.Ε. (Δεκαετίες '50, '60, '70, '80, '90)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-7

Γράφημα 4.2-5: Εξέλιξη μέσου ετησίου ρυθμού μεταβολής (r) πραγματικού πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης ανά Π.Ε. (1951-2001)

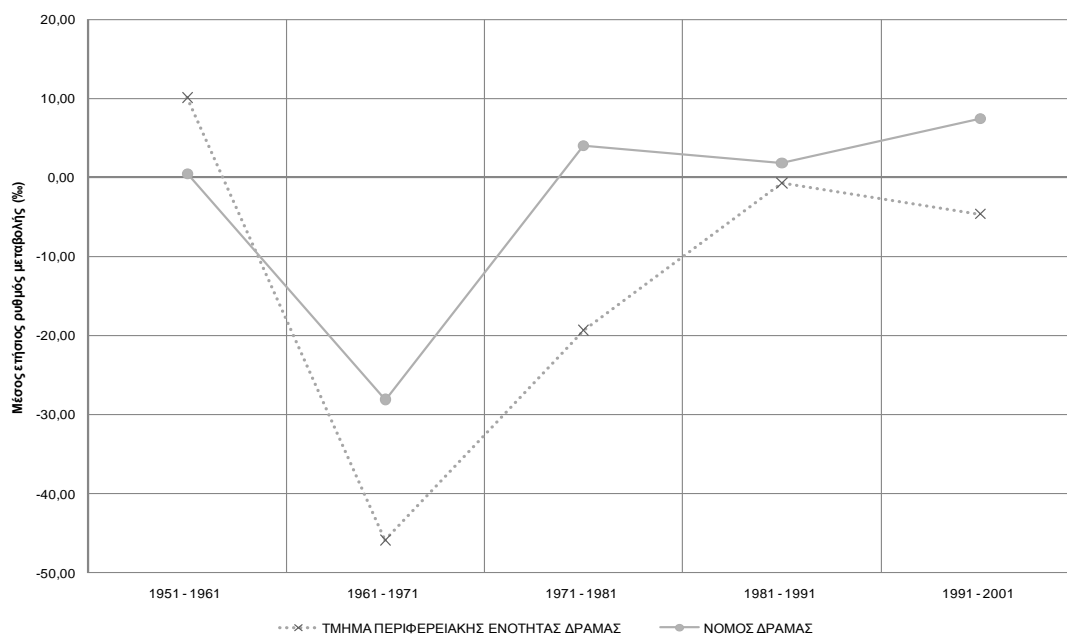
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-7

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ανάγνωση του Πίνακα 4.2-8, όπου κατατάσσονται οι Δημοτικές-Τοπικές Κοινότητες με βάση το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής (r) του πληθυσμού για το διάστημα 1951-2001. Στις πρώτες δέκα θέσεις της κατάταξης με θετικό ρυθμό μεταβολής περιλαμβάνονται οι: Δ.Κ. Μικρού Δερείου, Δ.Κ. Μύκης, Τοπική Κοινότητα (Τ.Κ.) Αμαξάδων, Τ.Κ. Δροσιάς, Τ.Κ. Αγιοχωρίου, Δ.Κ. Κοτύλης, Δ.Κ. Ιάσμου, Τ.Κ. Πλαγιάς, Τ.Κ. Νέδας και Τ.Κ. Βώλακος.

Στον Πίνακα 4.2-9 και στα Γραφήματα 4.2-6-4.2-9 παρατίθεται η σύγκριση της εξέλιξης του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής (r) πραγματικού πληθυσμού μεταξύ των τμημάτων Π.Ε. της περιοχής παρέμβασης και των Π.Ε. (πρώην νομών) στο σύνολό τους. Από τη μελέτη των ανωτέρω προκύπτουν ορισμένα ενδιαφέροντα ευρήματα:

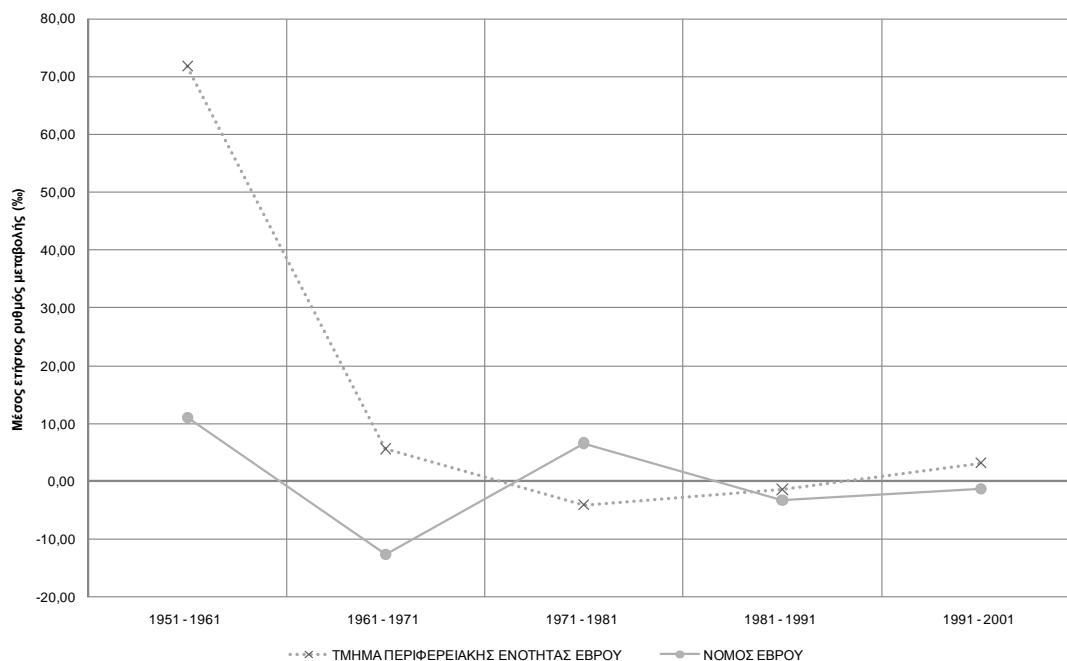
- Όλα τα τμήματα των Π.Ε. που εξετάζονται, παρουσίαζαν κατά τη δεκαετία 1951-1961 μια περισσότερο ραγδαία ετήσια αύξηση του πληθυσμού τους συγκρινόμενα με αυτά των πρώην Νομών όπου ανήκαν.
- Τη δεκαετία 1961-1971, ο πληθυσμός του τμήματος της Π.Ε. Δράμας μειώνονταν κατά μέσο όρο ετήσια με περισσότερο γοργούς ρυθμούς σε σχέση με αυτό του πρώην Νομού Δράμας. Στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης, ο ρυθμός μείωσης του ορεινού τμήματος που εξετάζουμε (αν και μεγαλύτερος) δεν διέφερε σημαντικά από αυτόν του πρώην Νομού Ξάνθης. Τέλος, οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής του πληθυσμού στα τμήματα των Π.Ε. Έβρου και Ροδόπης ήταν οριακά θετικοί (ενώ οι αντίστοιχοι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των Νομών Έβρου και Ροδόπης ήταν αρνητικοί).
- Κατά τη δεκαετία 1971-1981, τα δεδομένα αντιστρέφονται και ο ορεινός χώρος χάνει την παραδοσιακή πληθυσμιακή δυναμικότητα που είχε στον Ελληνικό χώρο. Έτσι, και όπως φαίνεται στα σχετικά γραφήματα, ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού γίνεται θετικός για το σύνολο των Νομών και γίνεται αρνητικός για τις ορεινές περιοχές. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο πληθυσμός στα τμήματα των Π.Ε. που εξετάζουμε μειώνονταν με γρήγορους ρυθμούς ενώ στο σύνολο των Νομών ο πληθυσμός αυξάνονταν, έστω και οριακά.
- Τέλος, κατά τις δεκαετίες 1981-1991 και 1991-2001, ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού πληθυσμού στα τμήματα των Π.Ε. που εξετάζουμε φαίνεται, σε γενικές γραμμές, να αυξάνεται σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες.

Γράφημα 4.2-6: Εξέλιξη μέσου ετησίου ρυθμού μεταβολής (r) πραγματικού πληθυσμού μεταξύ τμήματος Π.Ε. Δράμας και (πρώην) Νομού Δράμας (Δεκαετίες '50, '60, '70, '80, '90)

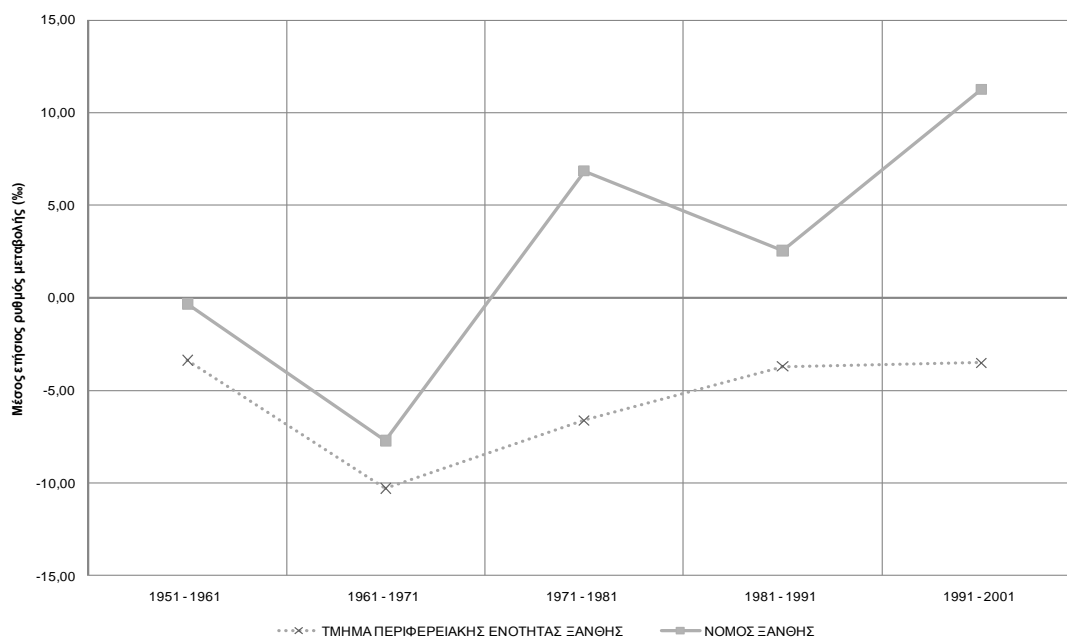
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-9

Γράφημα 4.2-7: Εξέλιξη μέσου ετησίου ρυθμού μεταβολής (r) πραγματικού πληθυσμού μεταξύ τμήματος Π.Ε. Έβρου και (πρώην) Νομού Έβρου (Δεκαετίες '50, '60, '70, '80, '90)

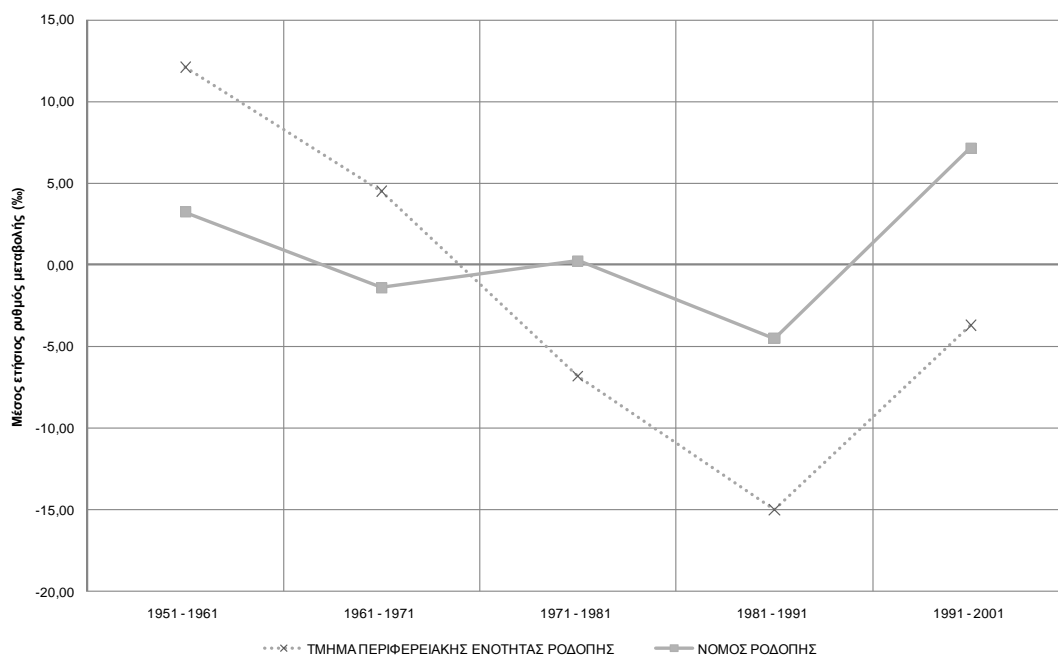
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-9

Γράφημα 4.2-8: Εξέλιξη μέσου ετησίου ρυθμού μεταβολής (r) πραγματικού πληθυσμού μεταξύ τμήματος Π.Ε. Ξάνθης και (πρώην) Νομού Ξάνθης (Δεκαετίες '50, '60, '70, '80, '90)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-9

Γράφημα 4.2-9-Εξέλιξη μέσου ετησίου ρυθμού μεταβολής (r) πραγματικού πληθυσμού μεταξύ τμήματος Π.Ε. Ροδόπης και (πρώην) Νομού Ροδόπης (Δεκαετίες '50, '60, '70, '80, '90)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-9

Τα παραπάνω ευρήματα -και ελλείπει στοιχείων κίνησης πληθυσμού σε επίπεδο μικρότερο του Νομού- επιβεβαιώνουν εν μέρει το γνωστό μοτίβο των «εξόδων» από τις αγροτικές περιοχές. Κατά τη δεκαετία 1961-1971 το πρώτο μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα προς το εξωτερικό επηρέασε το σύνολο της περιοχής· το δεύτερο (1971-1981) συνδέεται προφανώς με την αστυφιλία, δηλαδή οδήγησε σε αύξηση του πληθυσμού των αστικών κέντρων εις βάρος των αγροτικών (και ιδιαίτερα των ορεινών) περιοχών.

Δομικοί δείκτες πληθυσμού-ηλικιακές πυραμίδες

Χρήσιμα εργαλεία για την κατανόηση της ανθρωπογεωγραφίας ενός χώρου μπορούν να είναι οι δομικοί δείκτες του πληθυσμού, αφού η «υποκίνηση» της ανάπτυξης είναι υπόθεση (ή τουλάχιστον θεωρούμε πως θα πρέπει να είναι) του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού (ενδογενής ανάπτυξη). Οι δείκτες ονομάζονται «δομικοί» ακριβώς επειδή εξετάζουν τη δομή του πληθυσμού, και μπορούν να βοηθήσουν προς την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για τη «δυναμικότητά» του, κυρίως από οικονομική άποψη.

Στο παρόν Επιχειρησιακό Σχέδιο χρησιμοποιήσαμε τους πλέον διαδεδομένους δομικούς δείκτες, δηλαδή, σύμφωνα το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2011), τους κάτωθι:

1. Δείκτης αναλογίας φύλων

$\frac{P(h)_j}{P(f)_j} \times 100$, όπου $P(h/f)$ ο συνολικός πληθυσμός ανδρών / γυναικών στην αρχή ή τη μέση του έτους αντίστοιχα και j αναφέρεται στο αντίστοιχο χωρικό επίπεδο (Χώρα, Περιφέρεια, Περιφερειακή Ενότητα, Δήμος, Δημοτική-Τοπική Κοινότητα). Στο παρόν σχέδιο υπολογίσαμε το δείκτη συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας 0-14 στο σύνολο του πληθυσμού έτσι ώστε να έχουμε μια εικόνα του ποσοστού των νέων στην περιοχή παρέμβασης.

2. Δείκτες συμμετοχής στο σύνολο του πληθυσμού των μεγάλων ηλικιακών ομάδων

$\frac{P_{ij}}{P_j} \times 100$, όπου (όπως και για όλους τους δείκτες) το P αναφέρεται στο συνολικό πληθυσμό, το i αναφέρεται στον πληθυσμό των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων (0-14, 15-64, ≥ 65 ετών) και το j αναφέρεται στο αντίστοιχο χωρικό επίπεδο.

3. Δείκτης εξάρτησης

$\frac{(P_{(0-14),j} + P_{(\geq 65),j})}{P_{(15-64),j}} \times 100$, όπου $P_{(0-14, 15-64, \geq 65)}$ ο πληθυσμός των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων και j το αντίστοιχο χωρικό επίπεδο. Με αυτόν το δείκτη μετράται η εξάρτηση των μη παραγωγικών ηλικιακών ομάδων $P_{(0-14, \geq 65)}$ από τις παραγωγικές $P_{(15-64)}$.

4. Δείκτης γήρανσης

$\frac{P_{(\geq 65),j}}{P_{(0-14),j}} \times 100$, όπου $P_{(0-14, \geq 65)}$ ο πληθυσμός των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων και j το αντίστοιχο χωρικό επίπεδο. Σκοπός του δείκτη αποτελεί ο προσδιορισμός της αναλογίας

«γέροι» προς «νέοι», δηλαδή πόσα άτομα ηλικίας 65 και άνω αντιστοιχούν σε άτομα ηλικίας 0-14 ετών. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης τόσο πιο «γηρασμένος» είναι ο πληθυσμός.

5. Δείκτης αντικατάστασης (A)

$\frac{P_{(10-14),j}}{P_{(60-64),j}} \times 100$, όπου $P_{(10-14, 60-64)}$ ο πληθυσμός των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων και j το αντίστοιχο χωρικό επίπεδο. Εκφράζει την εναλλαγή μεταξύ των ατόμων που ετοιμάζονται να εισέλθουν στην παραγωγική διαδικασία $P_{(10-14)}$ και αυτών που ετοιμάζονται να εξέλθουν $P_{(60-64)}$.

6. Δείκτης αντικατάστασης (B)

$\frac{P_{(15-19),j}}{P_{(65-69),j}} \times 100$, όπου $P_{(15-19, 65-69)}$ ο πληθυσμός των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων και j το αντίστοιχο χωρικό επίπεδο. Εκφράζει την εναλλαγή μεταξύ των νεοεισελθέντων στην παραγωγική διαδικασία $P_{(10-14)}$ και αυτών που έχουν εξέλθει $P_{(65-69)}$.

7. Δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων

$\frac{P_{(\geq 65),j}}{P_{(15-64),j}} \times 100$, όπου $P_{(\geq 65, 15-64)}$ ο πληθυσμός των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων και j το αντίστοιχο χωρικό επίπεδο. Εκφράζει την αναλογία συνταξιούχων προς εργαζόμενους.

Όλοι οι ανωτέρω δείκτες υπολογίστηκαν σε επίπεδο Δημοτικής-Τοπικής Κοινότητας για την περιοχή παρέμβασης για το έτος 2001 και παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.2-10. Εντούτοις, η ανάλυση επικεντρώθηκε στους τέσσερεις βασικούς δομικούς δείκτες δηλαδή στους δείκτες γήρανσης, αντικατάστασης (A), αντικατάστασης (B) και εξάρτησης ηλικιωμένων. Για τους δε δείκτες γήρανσης και εξάρτησης ηλικιωμένων -και όπου ήταν δυνατόν λόγω της έλλειψης στοιχείων σε ορισμένες περιπτώσεις- έγινε και ενδεικτική σύγκριση μεταξύ των τιμών τους κατά τα έτη 1991 και 2001.

Μια πρώτη ανάγνωση των δεικτών γήρανσης, αντικατάστασης (A), αντικατάστασης (B) και εξάρτησης ηλικιωμένων, σε επίπεδο Δήμου ή τμήματος Δήμου ανέδειξε τις μεγάλες διαφορές που εμφανίζουν αυτοί/αυτά μεταξύ τους. Για παράδειγμα, όπως χαρακτηριστικά φαίνεται στο Γράφημα 4.2-10, υψηλούς δείκτες γήρανσης παρουσίαζαν το 2001 όλοι οι Δήμοι ή τμήματα αυτών στην Π.Ε. Δράμας καθώς και το τμήμα του Δήμου Ξάνθης (δηλαδή η Δ.Ε. Σταυρούπολης).

Επισημαίνεται βέβαια ότι όλες οι Δημοτικές-Τοπικές Κοινότητες βρίσκονταν σε διαδικασία «γήρανσης», όπως φαίνεται και στον Πίνακα 4.2-10: ένα στοιχείο που τις διαφοροποιεί όμως είναι ο ρυθμός της γήρανσης. Πράγματι, και όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.2-11 που συγκρίνει -μεταξύ άλλων- την τιμή του δείκτη γήρανσης για τα έτη 1991 και 2001, ο ρυθμός γήρανσης σε Δημοτικές-Τοπικές Κοινότητες όπως αυτές του τμήματος Δήμου Δράμας και σε κάποιες του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου είναι υψηλότερος. Χαρακτηριστικά:

στην Τ.Κ. Λιβαδερού ο δείκτης γήρανσης αυξήθηκε από 58,33 το 1991 σε 400 το 2001· στην Τ.Κ. Σιδηρονέρου από 81,25 το 1991 σε 283,33 το 2001· στην Τ.Κ. Κατάφυτου από 59,52 το 1991 σε 423,08 το 2001. Αντίθετα, σε άλλες περιοχές, ο δείκτης γήρανσης να μην κινήθηκε ανοδικά αλλά όχι τόσο έντονα. Για παράδειγμα, στη Δ.Κ. Μικρού Δερείου αυξήθηκε από 34 το 1991 σε 59,38 το 2001 και στη Δ.Κ. Μύκης από 20,30 το 1991 σε 31,86 το 2001. Γενικά, πρώτο στο μέγεθος της μεταβολής (δηλαδή αύξησης) του δείκτη γήρανσης κατατάσσεται το τμήμα της Π.Ε. Δράμας (με αύξηση κατά 88,82 μονάδες), δεύτερο το τμήμα της Π.Ε. Έβρου (δηλαδή η Δ.Κ. Μικρού Δερείου) (με αύξηση κατά 25,37 μονάδες) και τρίτο το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης (με αύξηση κατά 23,69 μονάδες)⁵. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί πως εντός της Π.Ε. Ξάνθης, υπάρχουν καταγεγραμμένες μεγάλες διαφορές μεταξύ των Δήμων ή τμημάτων τους. Πράγματι, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.2-11 η αύξηση της τιμής του δείκτη γήρανσης ήταν σαφώς κατώτερη στο Δήμο Μύκης (18,03) σε σχέση με αυτήν στο τμήμα του Δήμου Ξάνθης (96,69).

Αναφορικά με τους δείκτες αντικατάστασης, και όπως φαίνεται στο Γράφημα 4.2-10, αυτοί εμφανίζονταν το 2001 σχετικά αυξημένοι στο Δήμο Μύκης, στο τμήμα του Δήμου Σουφλίου (δηλαδή στη Δ.Κ. Μικρού Δερείου), και στο τμήμα του Δήμου Αρριανών. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι, πάντοτε σε σχέση με τις άλλες περιοχές στις χωρικές αυτές ενότητες, ένας μεγαλύτερος αριθμός νέων εισερχόταν ή είχε ήδη εισέλθει στην παραγωγική διαδικασία σε σχέση με αυτούς που αποσύρονταν ή είχαν ήδη αποσυρθεί από αυτήν.

Ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων ήταν σε κάθε περιοχή θετικός το 2001, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι υπήρχαν περισσότεροι συνταξιούχοι από ότι εργαζόμενοι⁶. Χαρακτηριστικό είναι πάντως ότι ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων δεν εμφάνιζε το 2001 μεγάλες διακυμάνσεις από Δήμο ή τμήμα Δήμου σε άλλο. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι σε όλες τις περιοχές οι συνταξιούχοι ήταν εξίσου «εξαρτημένοι» από τις παραγωγικές ηλικίες. Σε κάποιες περιπτώσεις, όπως π.χ. στο τμήμα του Δήμου Δράμας, απλά δεν υπήρχαν αρκετά άτομα μεταξύ 15-64 ετών. Έτσι, προκύπτει πως θα πρέπει να εξετάζουμε αυτόν το δείκτη πάντοτε σε συνάρτηση και με τους δείκτες αντικατάστασης.

Η διαχρονική εξέταση του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων υπέδειξε ένα σχέδιο όμοιο με αυτό της εξέλιξης του δείκτη γήρανσης (βλ. παραπάνω). Πράγματι, και όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.2-11, η μεταβολή του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων σε Δημοτικές-Τοπικές

⁵ Για το τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης δεν μπορεί να υπολογιστεί ο δείκτης γήρανσης για το έτος 1991 λόγω της έλλειψης στοιχείων σε επίπεδο Δημοτικής-Τοπικής Κοινότητας για το εν λόγω έτος (βλ. υποσημειώσεις Πίνακα 1.11).

⁶ Αυτός ο δείκτης άλλωστε συνδέεται άμεσα με το δείκτη γήρανσης, ο οποίος ήταν και αυτός θετικός σε όλες τις περιπτώσεις.

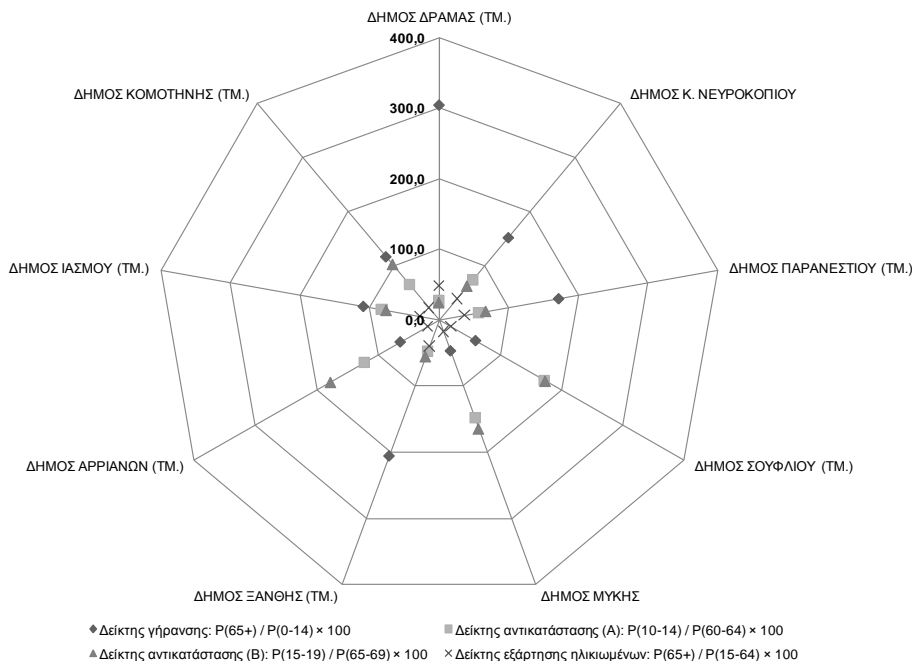
Κοινότητες όπως αυτές του τμήματος Δήμου Δράμας και σε κάποιες του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου ήταν υψηλότατος. Χαρακτηριστικά: στην Τ.Κ. Λιβαδερού ο δείκτης αυξήθηκε από 14,48 το 1991 σε 41,67 το 2001· στην Τ.Κ. Σιδηρονέρου από 19,48 το 1991 σε 49,04 το 2001· στην Τ.Κ. Κατάφυτου από 16,56 το 1991 σε 56,70 το 2001. Αντίθετα, σε άλλες περιοχές, ο δείκτης ναί μεν κινήθηκε ανοδικά αλλά όχι τόσο έντονα. Για παράδειγμα, στη Δ.Κ. Μικρού Δερείου αυξήθηκε από 12,32 το 1991 σε 19,15 το 2001, ενώ στη Δ.Κ. Μύκης από 13,37 το 1991 σε 17,26 το 2001. Γενικά, πρώτο στο μέγεθος της μεταβολής (δηλαδή αύξησης) του δείκτη γήρανσης κατατάσσεται το τμήμα της Π.Ε. Δράμας (με αύξηση κατά 18,21 μονάδες), δεύτερο το τμήμα της Π.Ε. Έβρου (δηλαδή η Δ.Κ. Μικρού Δερείου) (με αύξηση κατά 6,83 μονάδες) και τρίτο το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης (με αύξηση κατά 5,40 μονάδες)⁷. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί πως εντός της Π.Ε. Ξάνθης, υπάρχουν καταγεγραμμένες μεγάλες διαφορές μεταξύ των Δήμων. Πράγματι, και όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.2-11 η αύξηση της τιμής του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων ήταν σαφώς κατώτερη στο Δήμο Μύκης (4,09) σε σχέση με αυτήν στο τμήμα του Δήμου Ξάνθης (14,64).

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι οι δημογραφικά δυναμικές περιοχές είναι αυτές που εμφανίζουν χαμηλό (σχετικά) δείκτη γήρανσης και χαμηλό (σχετικά) δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων σε συνδυασμό με υψηλούς (σχετικά) δείκτες αντικατάστασης. Η προσεκτική μελέτη του Πίνακα 4.2-10 και η παρατήρηση του Γραφήματος 1.10 δείχνει ότι περιοχές τέτοιου είδους το 2001 ήταν ο Δήμος Μύκης, το τμήμα του Δήμου Σουφλίου (δηλαδή η Δ.Κ. Μικρού Δερείου) και ο Δήμος Αρριανών. Αντίθετα, περιοχές όπως ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου, το τμήμα του Δήμου Παρανεστίου, το τμήμα του Δήμου Ξάνθης και ιδιαίτερα το τμήμα του Δήμου Δράμας βρίσκονταν το ίδιο έτος σε μια κατάσταση δημογραφικού μαρασμού.

---

⁷ Για το τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης δεν μπορεί να υπολογιστεί ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων για το έτος 1991 λόγω της έλλειψης στοιχείων σε επίπεδο Δημοτικής-Τοπικής Κοινότητας για το εν λόγω έτος (βλ. υποσημειώσεις Πίνακα 1.11).

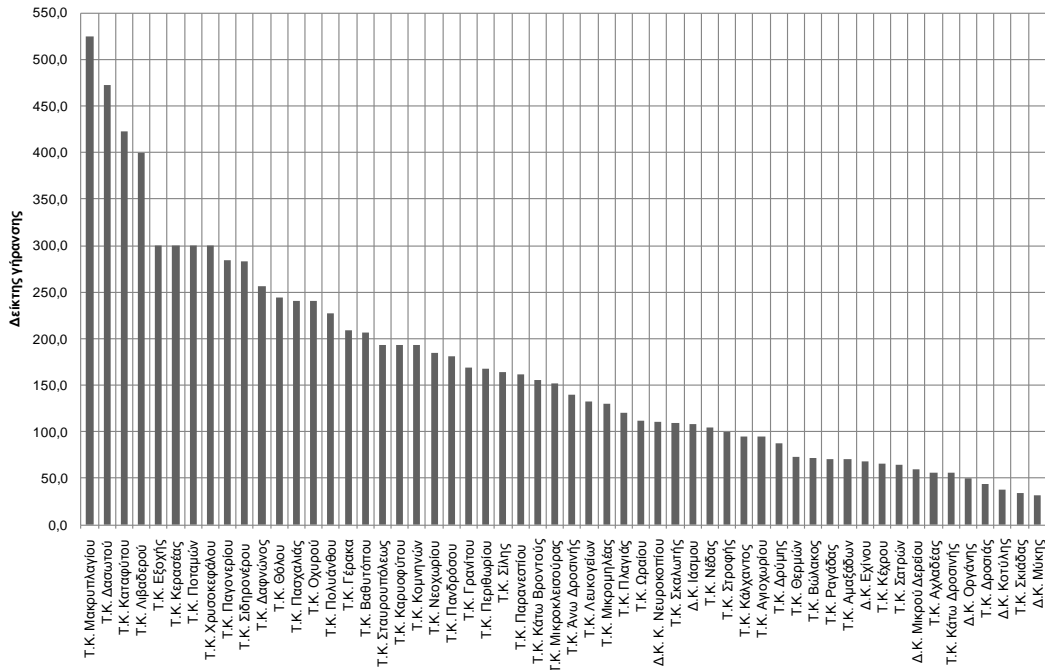
Γράφημα 4.2-10: Γραφική απεικόνιση δομικών δεικτών πληθυσμού ανά Δήμο / τμήμα Δήμου

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-10

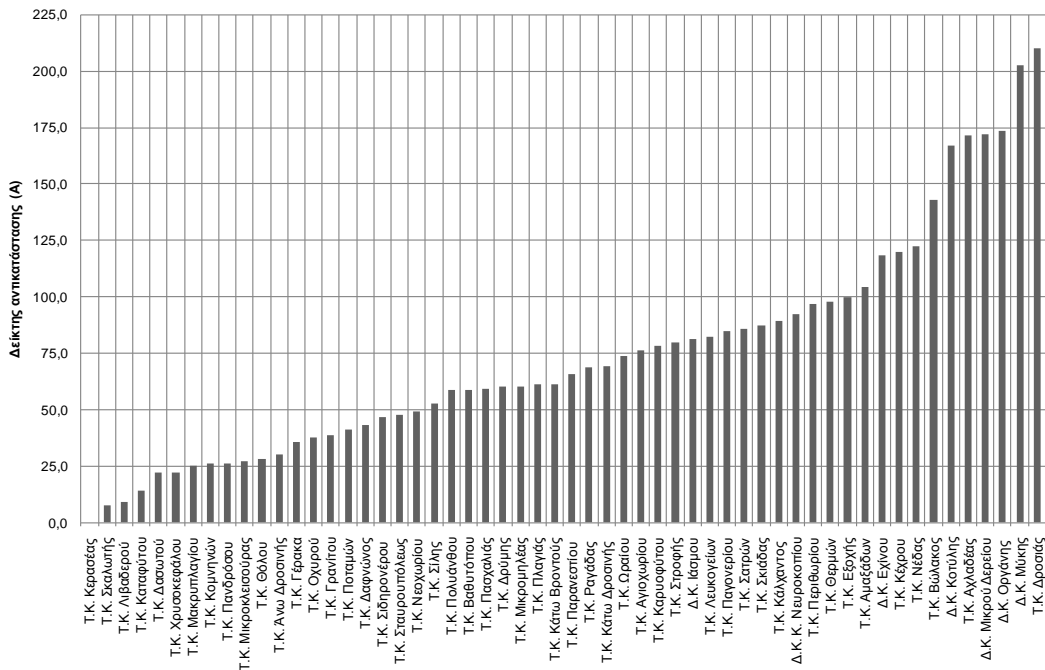
Τέλος, η μελέτη της κατάταξης των Δημοτικών-Τοπικών Κοινοτήτων με βάση τους δείκτες γήρανσης, αντικατάστασης (Α), αντικατάστασης (Β) και εξάρτησης ηλικιωμένων μπορεί επίσης να βοηθήσει προς την κατεύθυνση της εξαγωγής συμπερασμάτων σχετικών με τη δομή του πληθυσμού και τις διαφορές μεταξύ διαφορετικών, μικρότερων περιοχών. Αυτή η μελέτη είναι δυνατή μέσω του Πίνακα 4.2-12 καθώς και των σχετικών Γραφημάτων 4.2-11-4.2-14. Ειδικά ως προς τα γραφήματα, η λογική ανάγνωσης τους είναι ότι όσο μετακινούμαστε προς τα δεξιά τόσο ευνοϊκότερα δημογραφικά δομικά δεδομένα έχουμε δηλαδή χαμηλότερο δείκτη γήρανσης, υψηλότερους δείκτες αντικατάστασης και χαμηλότερο δείκτη εξάρτησης.

Γράφημα 4.2-11: Κατάταξη Δημοτικών-Τοπικών Κοινοτήτων με βάση το δείκτη γήρανσης

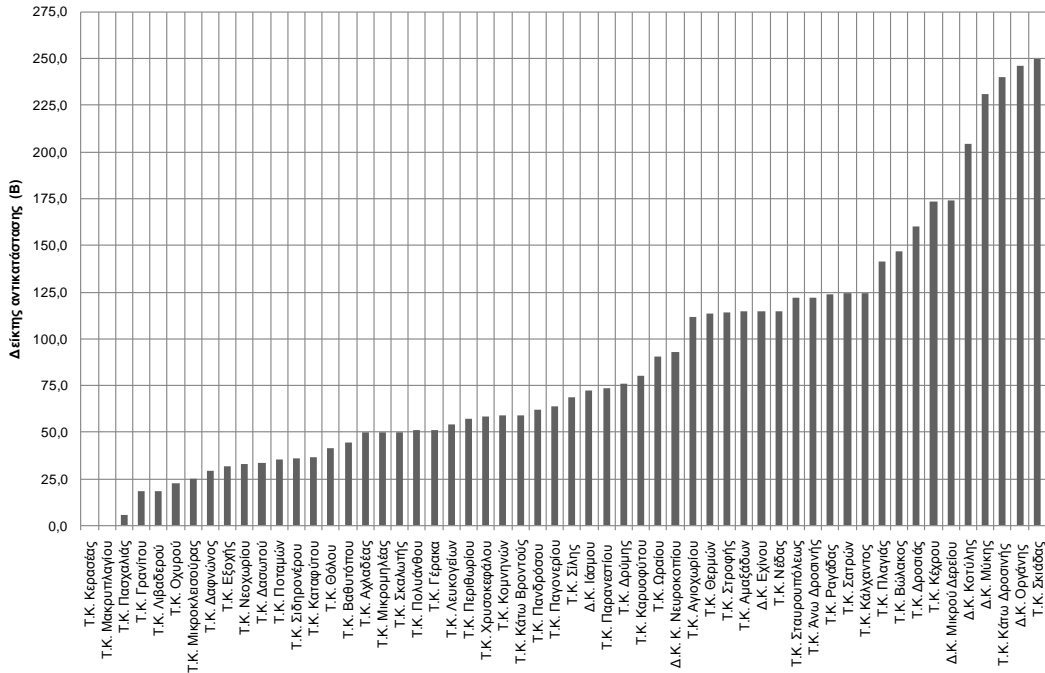
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-12

Γράφημα 4.2-12: Κατάταξη Δημοτικών-Τοπικών Κοινοτήτων με βάση το δείκτη αντικατάστασης (Α)

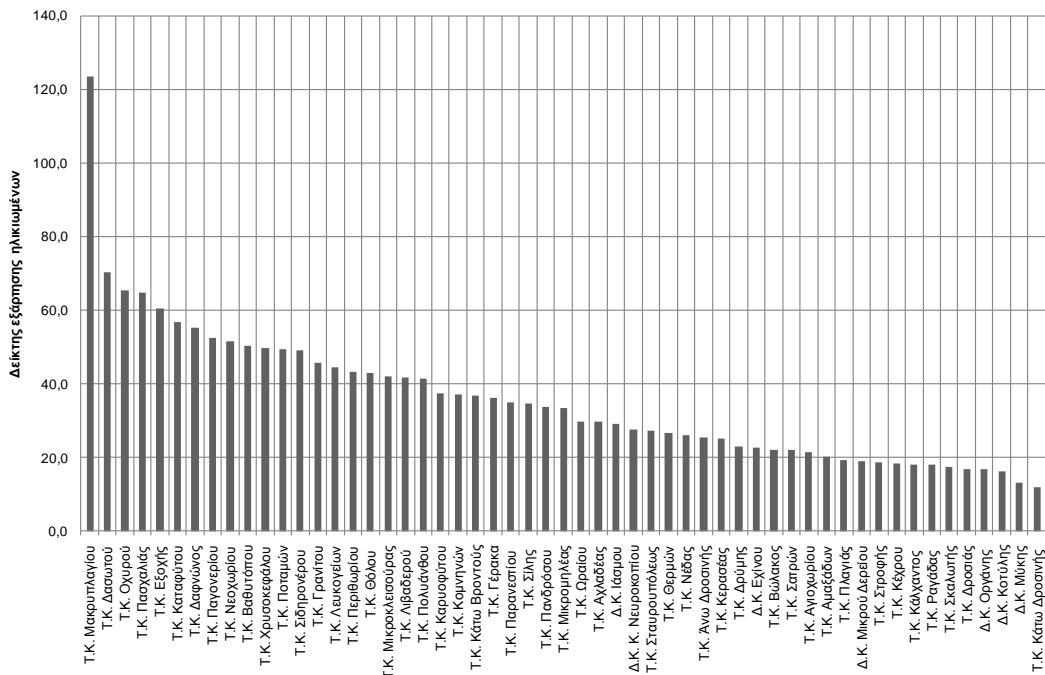
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-12

Γράφημα 4.2-13: Κατάταξη Δημοτικών-Τοπικών Κοινοτήτων με βάση το δείκτη αντικατάστασης (B)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-12

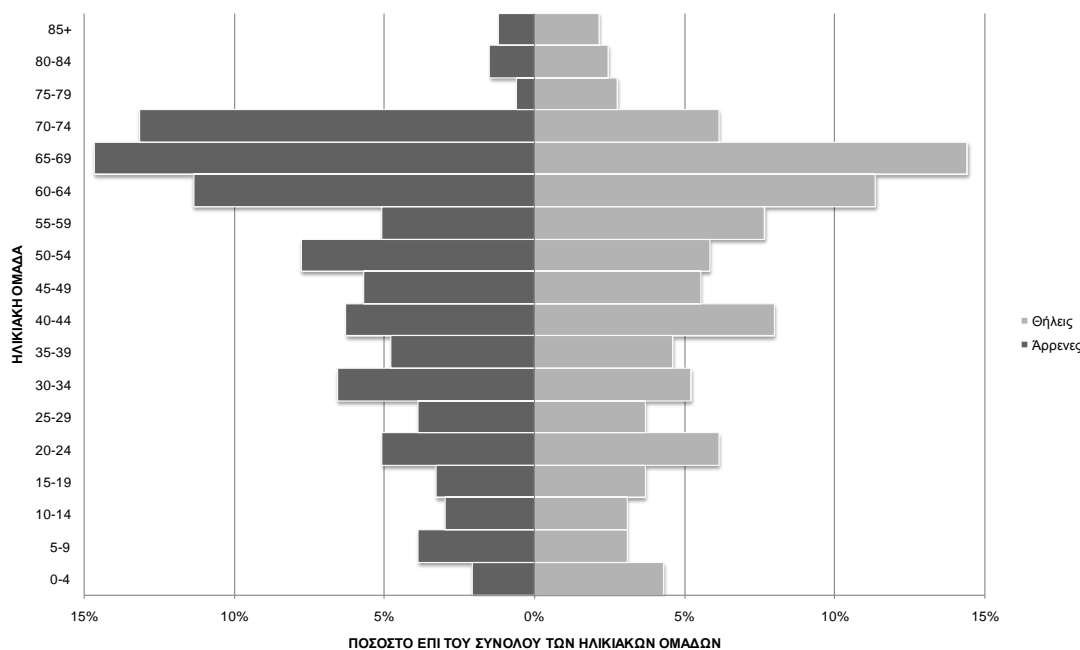
Γράφημα 4.2-14: Κατάταξη Δημοτικών-Τοπικών Κοινοτήτων με βάση το δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-12

Χρήσιμα εργαλεία για την εξέταση της δομής του πληθυσμού είναι και οι ηλικιακές πυραμίδες, οι οποίες στη δική μας περίπτωση κατασκευάστηκαν σε επίπεδο Δήμων ή τμημάτων Δήμων με βάση τις «μικρές» ηλικιακές ομάδες (δηλαδή μικρότερου εύρους), σε αντίθεση με τους δομικούς δείκτες που συνήθως υπολογίζονται με βάση τις «μεγάλες» ηλικιακές ομάδες (δηλαδή μεγαλύτερου εύρους). Η επιφάνεια της πυραμίδας υποδεικνύει το συνολικό πληθυσμό, η «μορφή» της (το προφίλ της) μας πληροφορεί σχετικά με τη δομή του πληθυσμού κατά ηλικία, γεγονός που παραπέμπει στις συνθήκες γονιμότητας και θνησιμότητας (και στη περίπτωση που ο πληθυσμός μας δεν είναι κλειστός, και στις μεταναστεύσεις⁸). Η πυραμίδα έχει μια βάση τόσο πιο ευρεία, όσο η γονιμότητα είναι έντονη, και μια κορυφή τόσο πιο επιμήκη, όσο η θνησιμότητα είναι χαμηλή. Οι εσοχές και εξοχές της πυραμίδας μεταφράζουν τις διακυμάνσεις της γονιμότητας και της θνησιμότητας. Ο πραγματικός πληθυσμός των Δήμων ή των τμημάτων Δήμων της περιοχής παρέμβασης του προγράμματος ανά «μικρή» ηλικιακή ομάδα για το έτος 2001 παρουσιάζεται στον Πίνακα 4.2-13 ενώ οι σχετικές ηλικιακές πυραμίδες σε επίπεδο Δήμου ή τμήματος Δήμου στα Γραφήματα 4.2-15 έως 4.2-24.

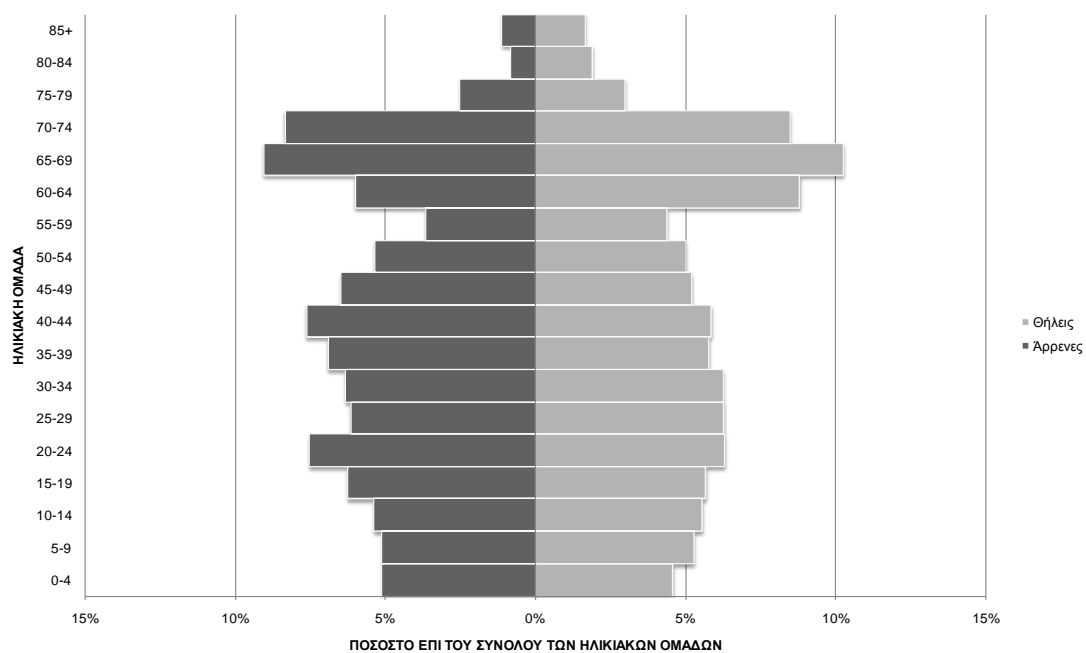
Γράφημα 4.2-15: Ηλικιακή πυραμίδα του τμήματος Δήμου Δράμας το έτος 2001

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-13

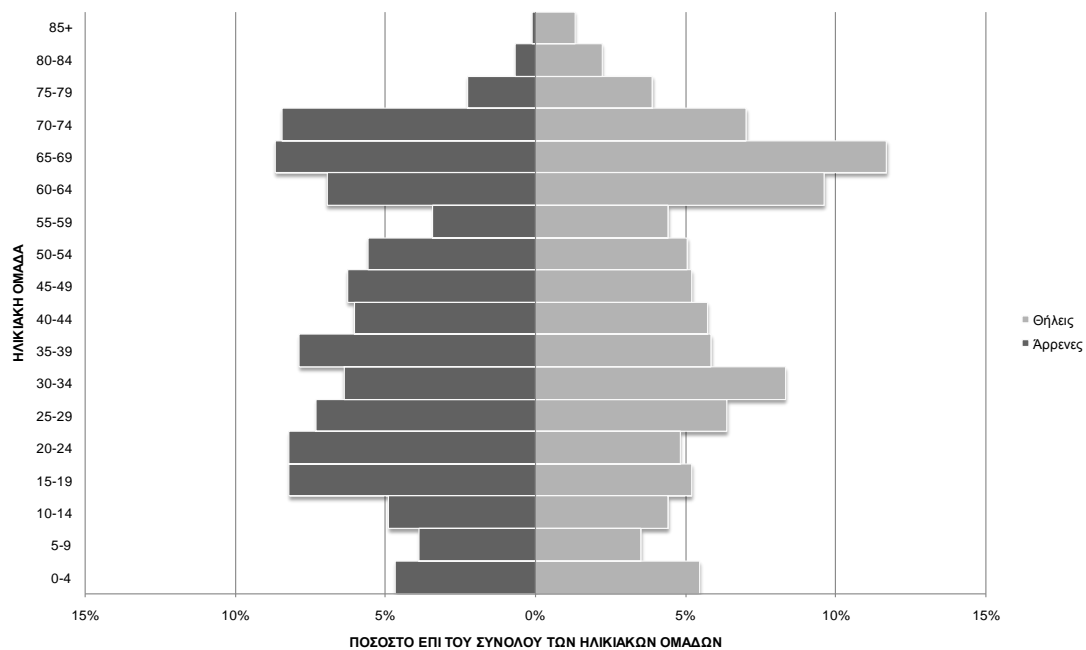
⁸ Στο παρόν Επιχειρησιακό Σχέδιο δεν στάθηκε δυνατόν να ερευνηθεί το ζήτημα των μεταναστεύσεων (κίνηση πληθυσμού) καθώς τα στοιχεία αυτά δεν είναι διαθέσιμα σε επίπεδο χαμηλότερο της Π.Ε. (πρώην Νομού).

Γράφημα 4.2-16: Ηλικιακή πυραμίδα του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου το έτος 2001

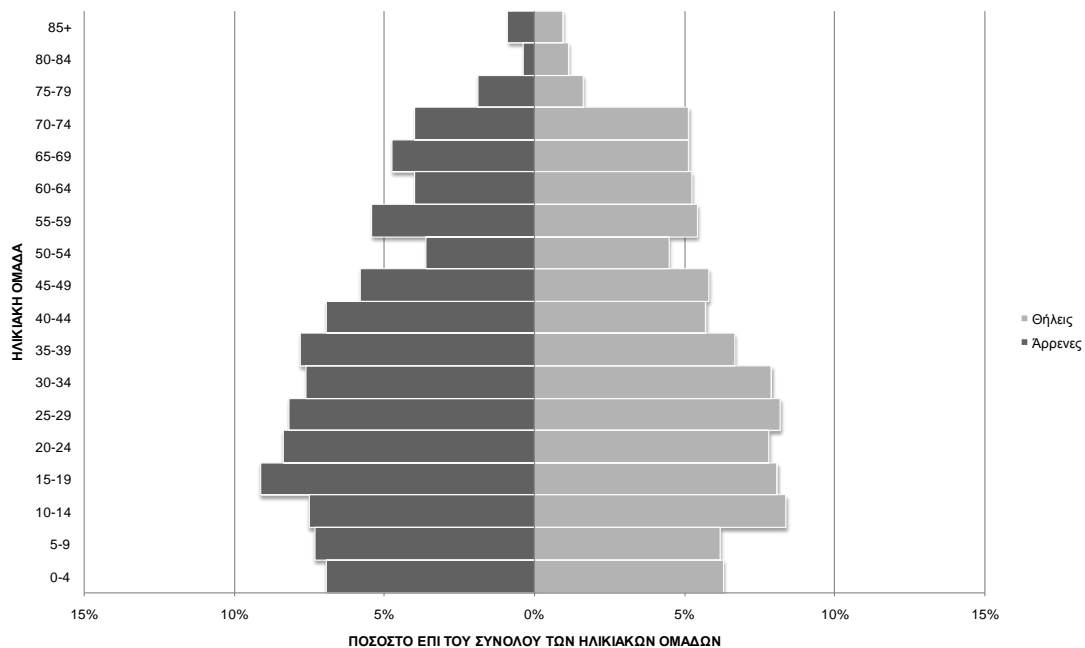
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-13

Γράφημα 4.2-17: Ηλικιακή πυραμίδα του τμήματος Δήμου Παρανεστίου το έτος 2001

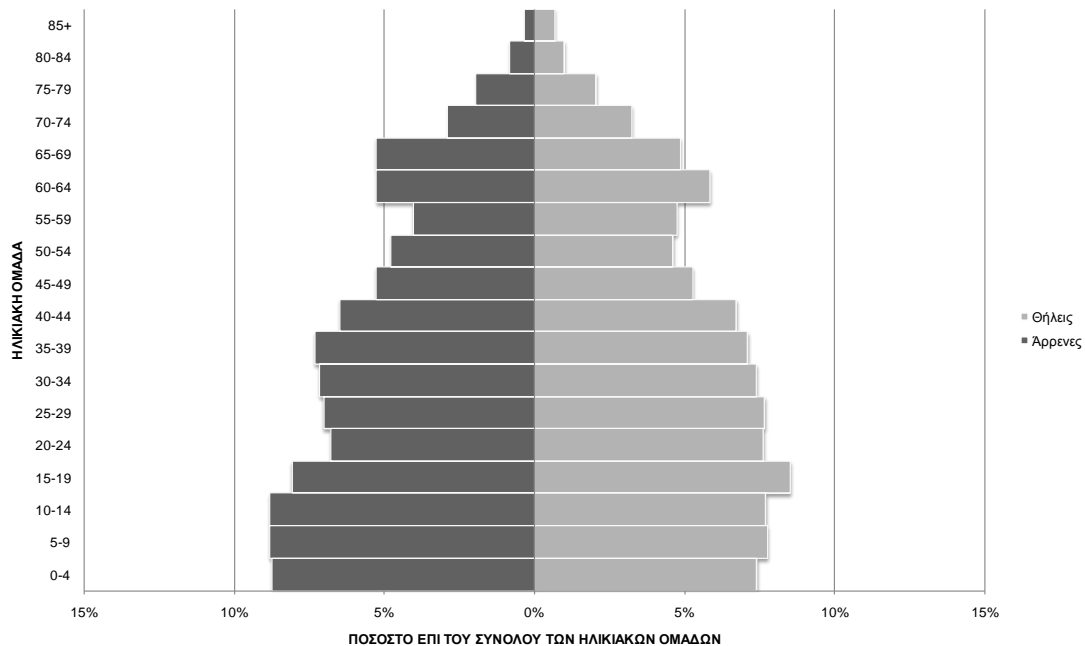
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-13

Γράφημα 4.2-18: Ηλικιακή πυραμίδα του τμήματος Δήμου Σουφλίου το έτος 2001

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-13

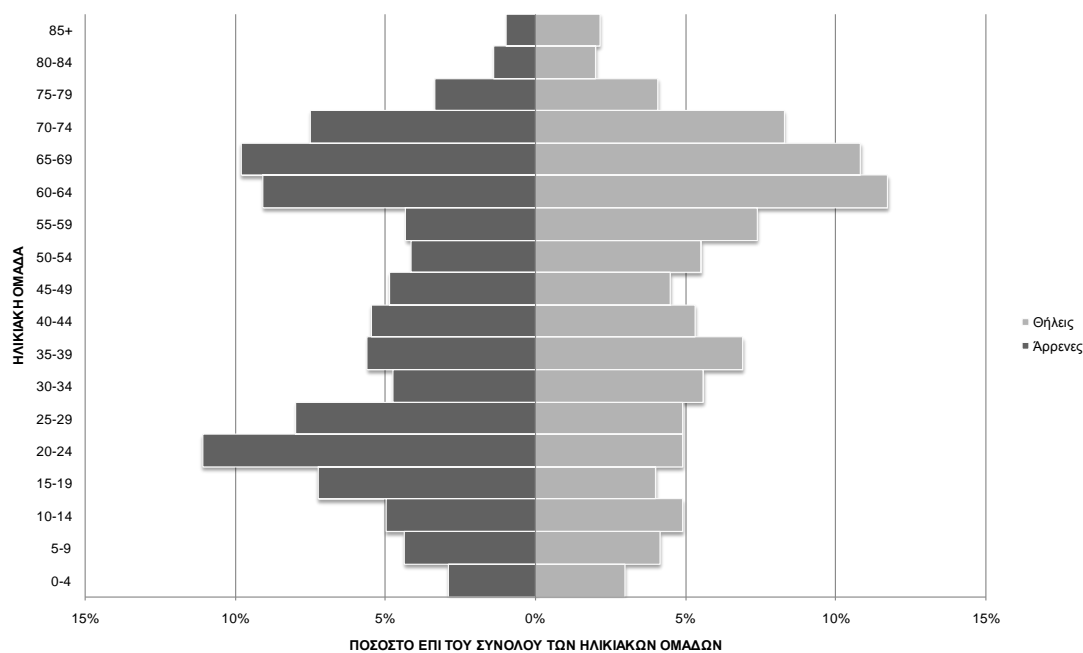
Γράφημα 4.2-19: Ηλικιακή πυραμίδα του Δήμου Μύκης το έτος 2001

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-13

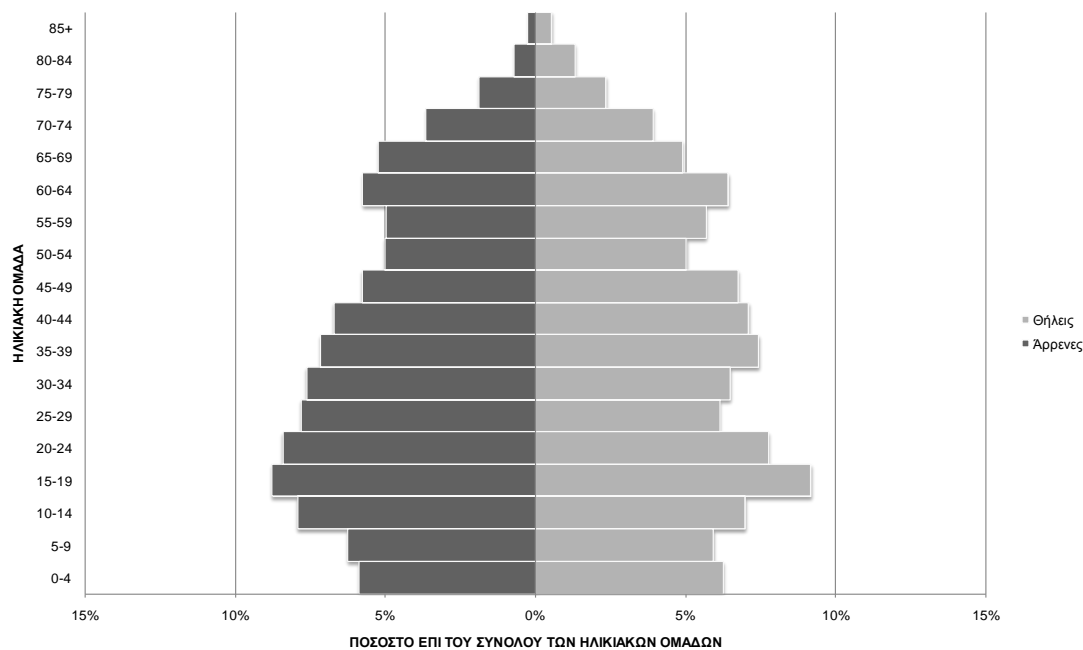

Γράφημα 4.2-20: Ηλικιακή πυραμίδα του τμήματος Δήμου Ξάνθης το έτος 2001

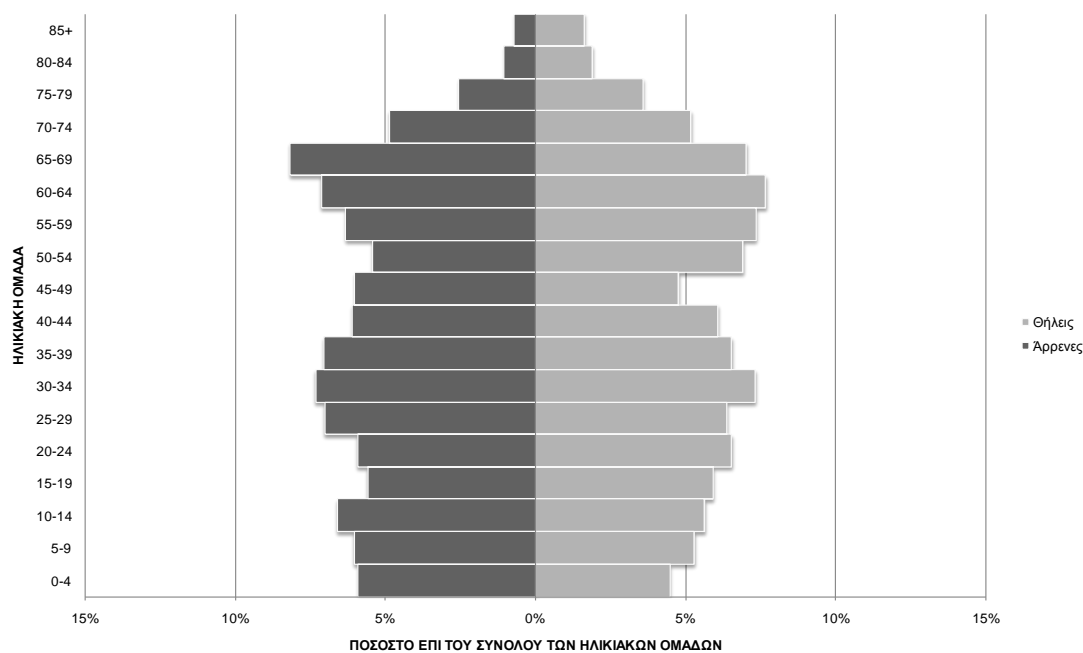
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-13

Γράφημα 4.2-21: Ηλικιακή πυραμίδα του τμήματος Δήμου Αρριανών το έτος 2001

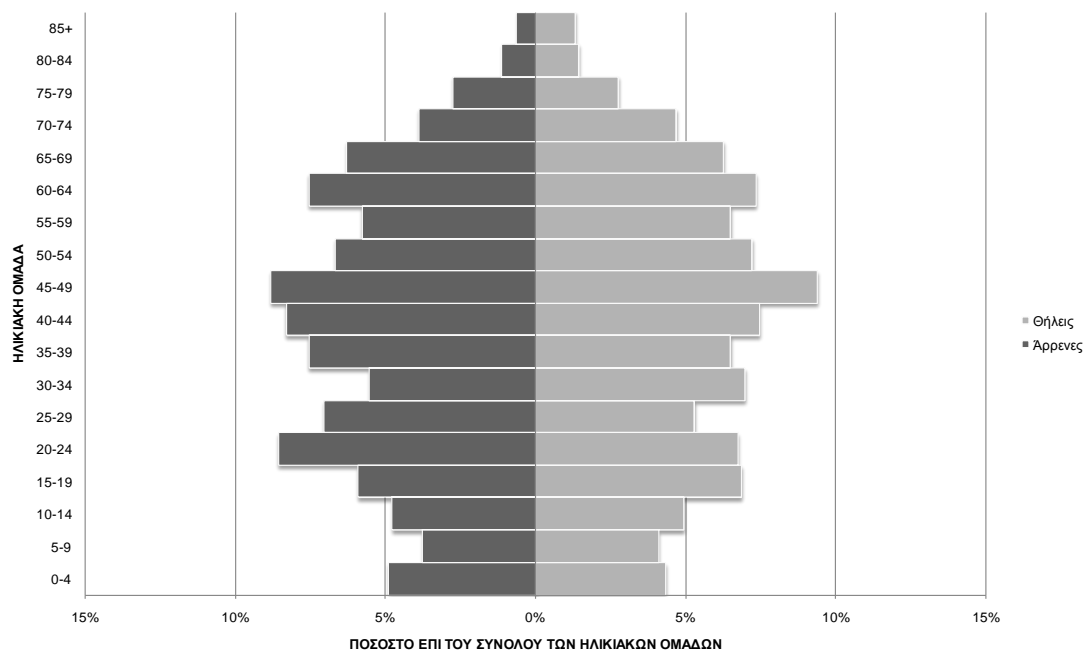
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-13

Γράφημα 4.2-22: Ηλικιακή πυραμίδα του τμήματος Δήμου Ιάσμου το έτος 2001

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-13

Γράφημα 4.2-23: Ηλικιακή πυραμίδα του τμήματος Δήμου Κομοτηνής το έτος 2001

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-13

Οι «χειρότερες» -από δημογραφική άποψη- μορφές πυραμίδας (δηλαδή «με αντεστραμμένη βάση» ή αυτής που έτεινε προς την κατεύθυνση αυτή) ήταν το 2001 αυτές του τμήματος Δήμου Δράμας, του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου και του τμήματος Δήμου Παρανεστίου· αυτό σημαίνει ότι σε αυτές τις περιοχές οι μεγαλύτερες ηλικίες υπερτερούσαν σημαντικά το 2001. Περίπου της ίδιας μορφής είναι και η πυραμίδα του τμήματος του Δήμου Ξάνθης· εμφανίζει όμως και μια έξαρση του πληθυσμού των ανδρών ηλικίας 15-29 ετών, γεγονός το οποίο μπορεί να αποδίδεται στη μετανάστευση προς την περιοχή αυτή το 2001.

Σε άλλες περιοχές, η μορφή της πυραμίδας το 2001 ήταν περισσότερο «κλασική» (δηλαδή με διευρυμένη βάση που στενεύει προς την κορυφή). Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση του τμήματος του Δήμου Σουφλίου (δηλαδή στη Δ.Κ. Μικρού Δερείου) και στο Δήμο Μύκης και σημαίνει ότι οι περιοχές αυτές ήταν το 2001 περισσότερο «νεανικές» σε σχέση με τις άλλες που περιλαμβάνονται στην περιοχή παρέμβασης.

Στο τμήμα του Δήμου Ιάσμου και στο τμήμα του Δήμου Κομοτηνής, η μορφή είναι λογχοειδής, δηλαδή η βάση και η κορυφή της πυραμίδας είναι στενές. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία είτε μιας πιο κλασσικής πυραμίδας (με την αύξηση των γεννήσεων από το 2001 και μετά) είτε σε μια αντίστροφη πυραμίδα (αν οι γεννήσεις παρέμειναν σταθερές).

Συμπερασματικά, και σε σχέση με τα δημογραφικά στοιχεία της περιοχής παρέμβασης, μπορούν να εξαχθούν τα κάτωθι συμπεράσματα:

- Η Υποπεριοχή Α φαινόταν το 2001 να είναι στο σύνολό της λιγότερο δυναμική δημογραφικά, συγκρινόμενη με την Υποπεριοχή Β. Πράγματι, η δεύτερη χαρακτηρίζονταν από σχετικά ηπιότερη γήρανση, μεγαλύτερη πιθανότητα αντικατάστασης των συνταξιούχων ή σχεδόν συνταξιούχων από παραγωγικούς κατοίκους και χαμηλότερη εξάρτηση των ηλικιωμένων από τις παραγωγικές ηλικίες.
- Η Υποπεριοχή Α δεν είναι ενιαία όσον αφορά στη δομή του πληθυσμού της. Συγκεκριμένα, διαφαίνεται (με βάση τα στοιχεία του 2001) ένα δημογραφικό πρότυπο που αφορά στο τμήμα του Δήμου Δράμας, στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, στο τμήμα του Δήμου Παρανεστίου και στο τμήμα του Δήμου Ξάνθης. Αυτό το πρότυπο χαρακτηρίζεται από σχετικά εντονότερη γήρανση, μικρότερη πιθανότητα αντικατάστασης των συνταξιούχων ή σχεδόν συνταξιούχων από παραγωγικούς κατοίκους και υψηλότερη εξάρτηση των ηλικιωμένων από τις παραγωγικές ηλικίες. Το λοιπό τμήμα της Υποπεριοχής Α, δηλαδή αυτού που ανήκει στο Δήμο Μύκης είναι περισσότερο δυναμικό και εμπίπτει καλύτερα στο δημογραφικό πρότυπο της Υποπεριοχής Β (βλ. παραπάνω).

- Ο Δήμος Μύκης -όταν εξετάζεται ενιαία στο σύνολό του- φαίνεται να είναι ο πλέον δυναμικός από δημογραφική άποψη.
- Το τμήμα του Δήμου Δράμας (δηλαδή ο ορεινός χώρος της Δ.Ε. Δράμας και η Δ.Ε. Σιδηρονέρου) φαίνεται να είναι το λιγότερο δυναμικό από δημογραφική άποψη τμήμα της περιοχής παρέμβασης με μεγάλες και έντονες διαχρονικές απώλειες.

4.2.3 Κοινωνικά στοιχεία

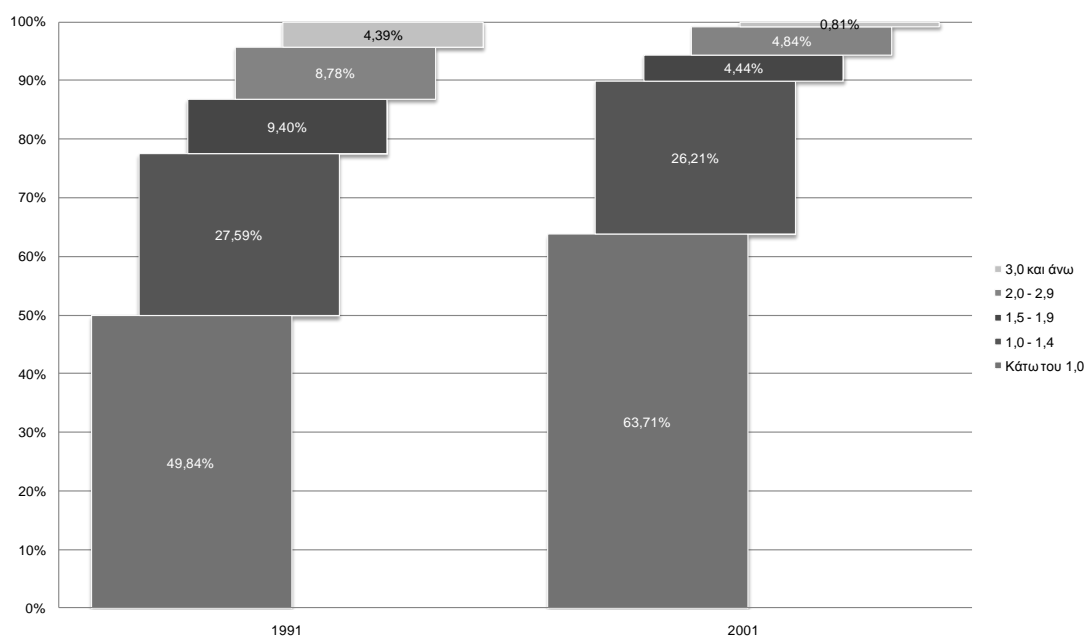
Πυκνότητα κατοίκησης και ανέσεις νοικοκυριών

Η διαθεσιμότητα των δευτερογενών κοινωνικών στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για την περιοχή παρέμβασης θα πρέπει να θεωρείται περιορισμένη, ειδικά δε αυτών που αφορούν απογραφές πληθυσμού προγενέστερες του 2001. Τα στοιχεία τα οποία τελικά συλλέξαμε από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. σε επίπεδο Δημοτικής-Τοπικής Κοινότητας αφορούσαν τα νοικοκυριά και ειδικότερα την πυκνότητα κατοίκησης των (αριθμός μελών ανά δωμάτιο) και τις ανέσεις σε αυτά το έτος 2001. Τα ίδια στοιχεία, με εξαίρεση ελάχιστες Κοινότητες του τμήματος της Π.Ε. Ροδόπης, ήταν διαθέσιμα και για το έτος 1991, επιτρέποντας έτσι και την εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων για τη διαχρονικότητά τους. Ειδικότερα, όπως φαίνεται στους Πίνακες 4.2-14 και 4.2-15, πέραν της πυκνότητας κατοίκησης εξετάστηκαν οι κάτωθι ανέσεις νοικοκυριών:

- Κουζίνα.
- Ηλεκτρικό φως.
- Λουτρό ή ντους.
- Ύδρευση με βρύση μέσα στην κατοικία.
- Κεντρική θέρμανση.
- W.C. με υδραυλική εγκατάσταση μέσα στην κατοικία.
- Αποχέτευση (σύνδεση με δίκτυο).

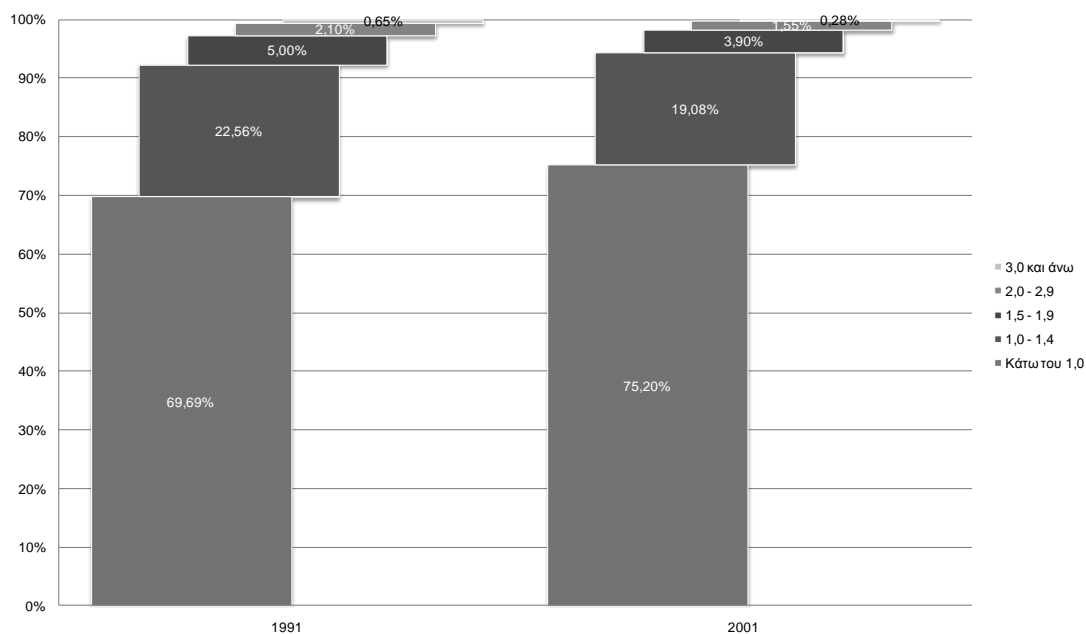
Αρχικά, η ανάλυσή μας επικεντρώθηκε στην εξέταση της μεταβολής -από το 1991 στο 2001- του ποσοστού των νοικοκυριών που ανήκαν σε κάθε κατηγορία πυκνότητας κατοίκησης σε επίπεδο Δήμου ή τμήματος Δήμου, με βάση τα στοιχεία των Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15. Η ανάλυση αυτή επέτρεψε τόσο την εξέταση των διαφορών από περιοχή σε περιοχή όσο και της διαχρονικής εξέλιξης του υπό εξέταση χαρακτηριστικού. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται γραφικά στα Γραφήματα 4.2-24 έως 4.2-32.

Γράφημα 4.2-24: Ποσοστό νοικοκυριών κατά πυκνότητα κατοίκησης (αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο) στο τμήμα του Δήμου Δράμας (1991 και 2001)

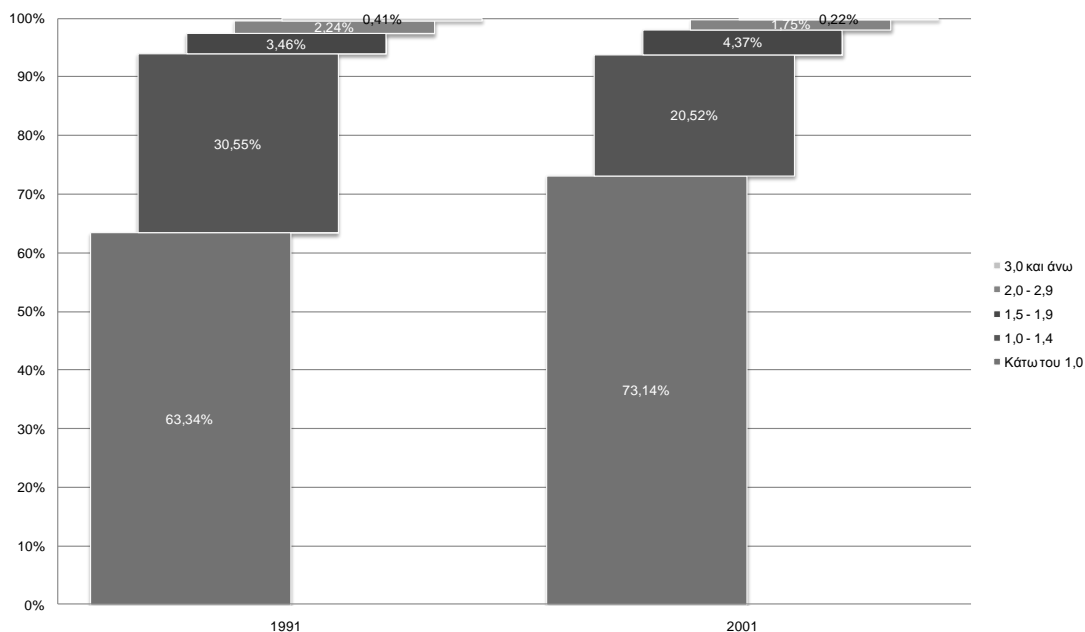
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15

Γράφημα 4.2-25: Ποσοστό νοικοκυριών κατά πυκνότητα κατοίκησης (αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο) στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου (1991 και 2001)

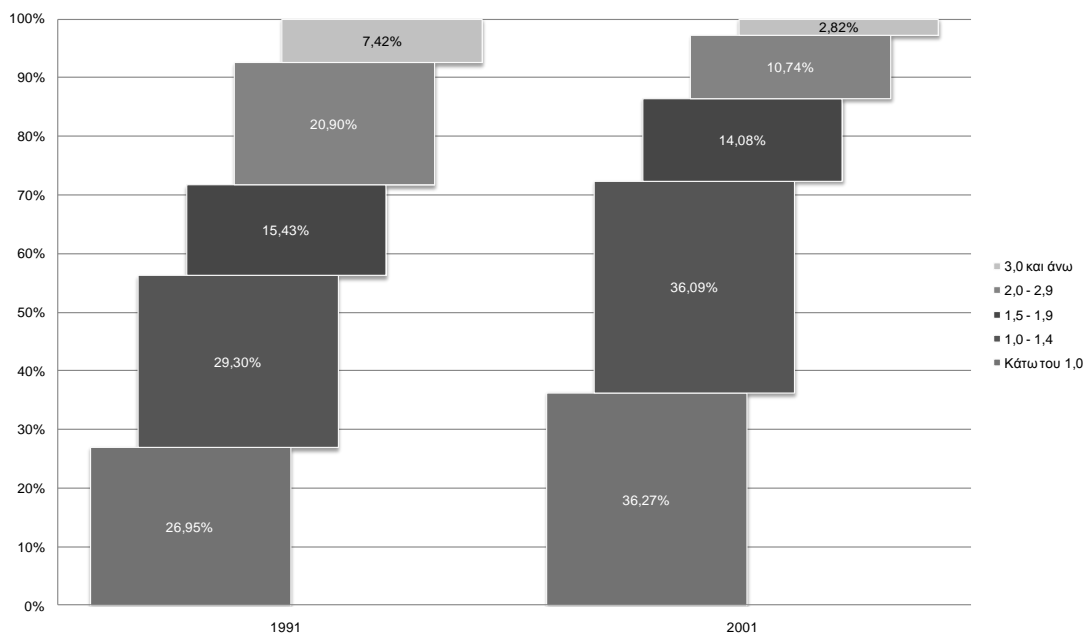
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15

Γράφημα 4.2-26: Ποσοστό νοικοκυριών κατά πυκνότητα κατοίκησης (αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο) στο τμήμα του Δήμου Παρανεστίου (1991 και 2001)

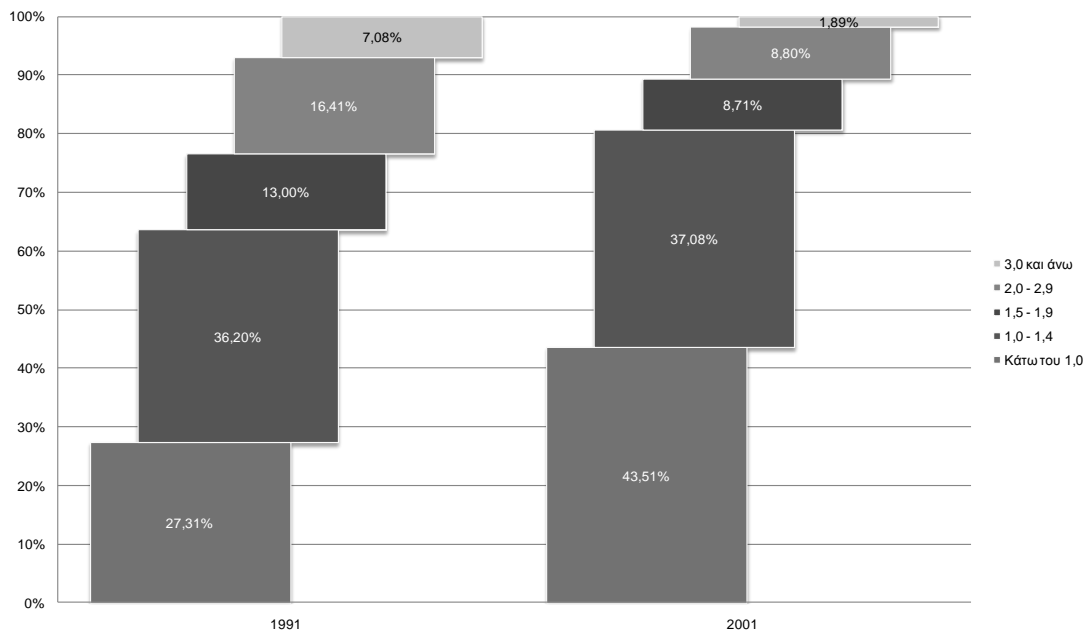
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15

Γράφημα 4.2-27: Ποσοστό νοικοκυριών κατά πυκνότητα κατοίκησης (αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο) στο τμήμα του Δήμου Σουφλίου (1991 και 2001)

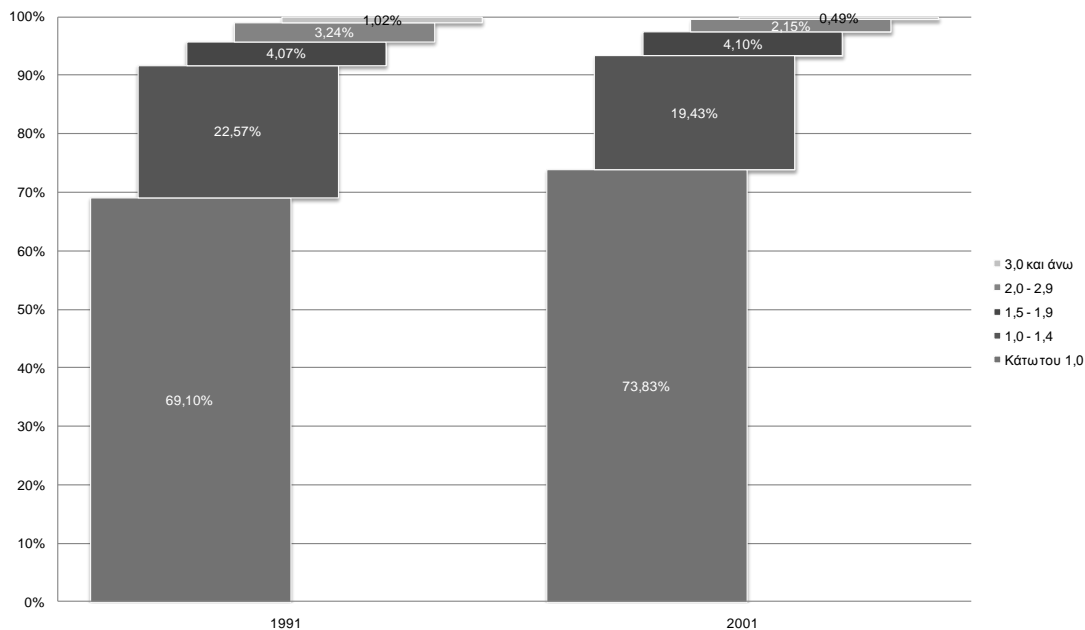
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15

Γράφημα 4.2-28: Ποσοστό νοικοκυριών κατά πυκνότητα κατοίκησης (αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο) στο Δήμο Μύκης (1991 και 2001)

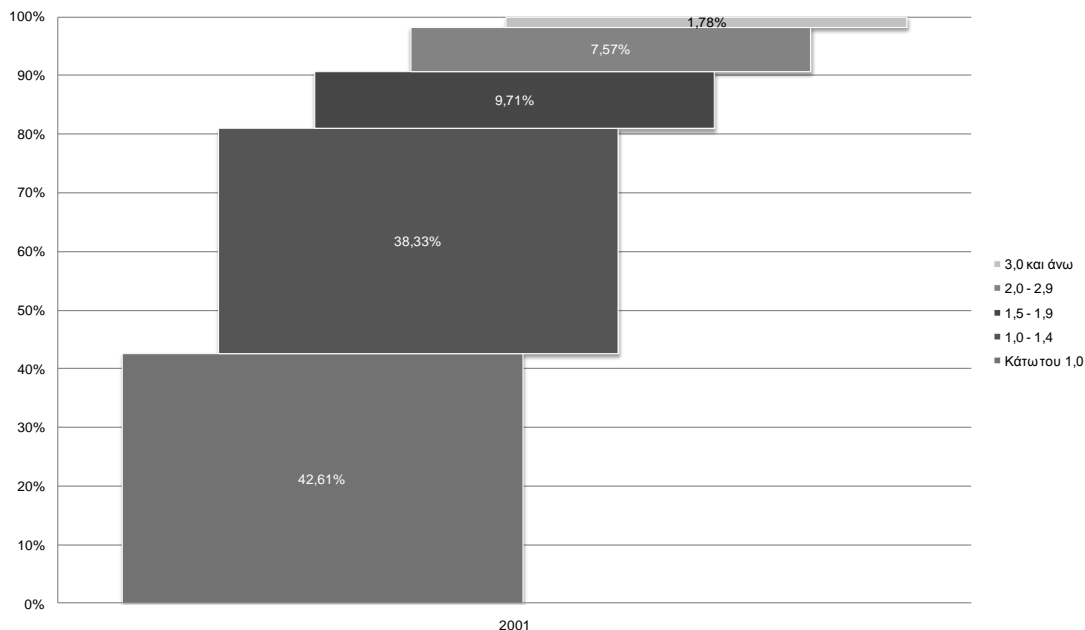
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15

Γράφημα 4.2-29: Ποσοστό νοικοκυριών κατά πυκνότητα κατοίκησης (αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο) στο τμήμα του Δήμου Ξάνθης (1991 και 2001)

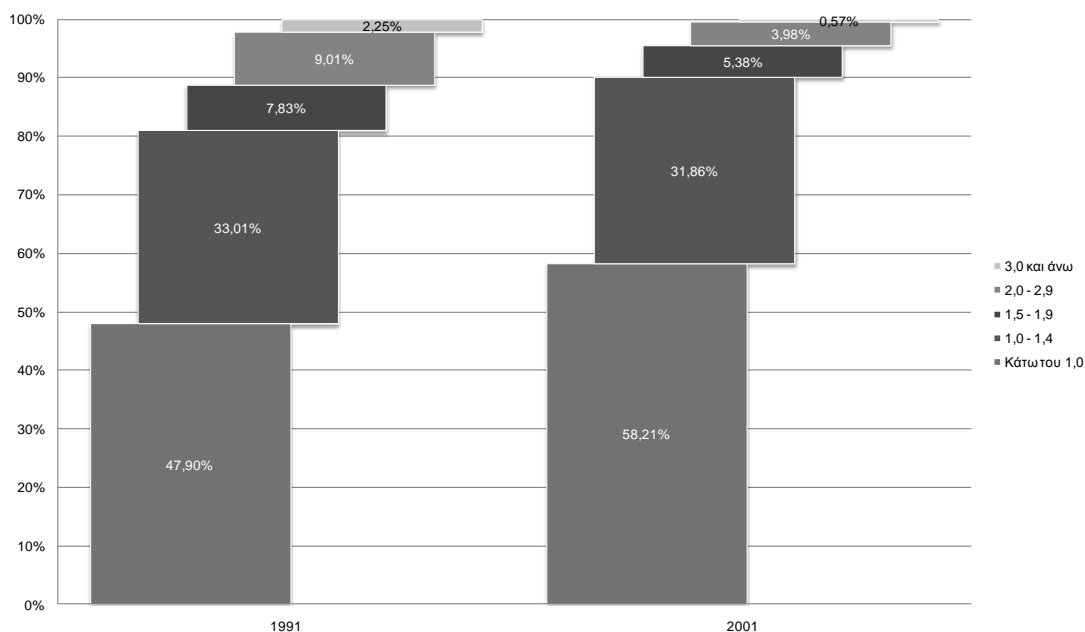
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15

Γράφημα 4.2-30: Ποσοστό νοικοκυριών κατά πυκνότητα κατοίκησης (αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο) στο τμήμα του Δήμου Αρριανών (2001)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-15

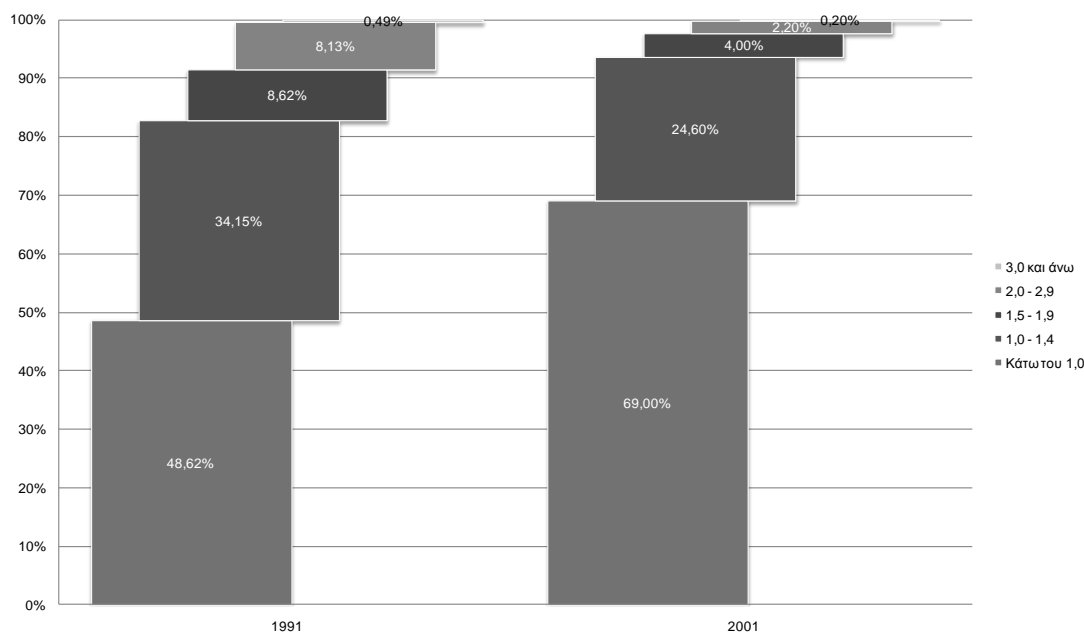
Γράφημα 4.2-31: Ποσοστό νοικοκυριών κατά πυκνότητα κατοίκησης (αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο) στο τμήμα του Δήμου Ιάσμου (1991 και 2001)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15

Γράφημα 4.2-32: Ποσοστό νοικοκυριών κατά πυκνότητα κατοίκησης (αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο) στο τμήμα του Δήμου Κομοτηνής (1991 και 2001)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15

Από τη μελέτη των παραπάνω γραφημάτων προκύπτουν τα εξής:

- Σε όλους σχεδόν τους Δήμους ή τμήματά τους, το ποσοστό των νοικοκυριών των οποίων ο αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο ήταν μικρότερος της μονάδας ήταν σαφώς μεγαλύτερο των άλλων κατηγοριών νοικοκυριών τόσο κατά το έτος 1991 όσο και κατά το έτος 2001. Αυτό το γεγονός δεν θα πρέπει να ερμηνευτεί ως απόρροια της κατασκευής μεγαλύτερων οικιών σε αυτές τις περιοχές αλλά ως απόρροια της γήρανσης του πληθυσμού και της ελάττωσης των γεννήσεων (πράγμα που οδηγεί σε λιγότερο πολυπληθή νοικοκυριά).
- Εξάιρεση στην ανωτέρω διαπίστωση αποτελούν ο Δήμος Μύκης, το τμήμα του Δήμου Σουφλίου (δηλαδή η Δ.Κ. Μικρού Δερείου) και το τμήμα του Δήμου Αρριανών. Πράγματι, στα τμήματα αυτά, τα ποσοστά των δυο μικρότερων κατηγοριών πυκνότητας κατοίκησης («κάτω του 1,0» και «1,0-1,4» άτομα ανά δωμάτιο) δεν διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους ενώ τα ποσοστά των μεγαλύτερων κατηγοριών πυκνότητας κατοίκησης, όταν εξετάζονται σε σχέση με αυτά των άλλων Δήμων-τμημάτων Δήμων, είναι σαφώς μεγαλύτερα.
- Σε γενικές γραμμές, και αναφορικά με όλους τους Δήμους ή τμήματα Δήμων που απαρτίζουν την περιοχή παρέμβασης ισχύει ο κανόνας της διαχρονικής αύξησης από

το 1991 στο 2001 των πολύ μικρών σε αριθμό μελών νοικοκυριών εις βάρος των μεγαλύτερων⁹.

Οι καταγεγραμμένες διαφορές στην πυκνότητα κατοίκησης του Δήμου Μύκης, του τμήματος του Δήμου Σουφλίου (δηλαδή η Δ.Κ. Μικρού Δερείου) και του τμήματος του Δήμου Αρριανών με τους λοιπούς Δήμους ή τμήματα Δήμων της περιοχής παρέμβασης είναι προφανείς και στον Πίνακα 4.2-16 ο οποίος είναι αποτέλεσμα της επεξεργασίας των Πινάκων 4.2-14 και 4.2-15 και παραθέτει -μεταξύ άλλων- και το απλό κλάσμα: αριθμός μελών ανά νοικοκυριό. Πράγματι, όπως φαίνεται στον πίνακα αυτό, οι περιοχές αυτές έχουν τόσο κατά το 1991 όσο και κατά το 2001 τον υψηλότερο αριθμό μελών ανά νοικοκυριό.

Οι ανέσεις αποτελούν έμμεσους δείκτες ευημερίας, οπότε η μελέτη τους θα πρέπει να στραφεί προς τη διερεύνηση της ύπαρξής τους στα νοικοκυριά της περιοχής παρέμβασης. Για το σκοπό αυτό, υπολογίστηκε το ποσοστό των νοικοκυριών που διαθέτουν τις ανέσεις που αναφέραμε παραπάνω (κουζίνα, ηλεκτρικό φως κ.λπ.) σε επίπεδο Δημοτικής-Τοπικής Κοινότητας για τα έτη 1991 και 2001 (βλ. Πίνακα 4.2-16). Καθώς ένας ακόμη σκοπός της ανάλυσης ήταν να εκτιμηθεί η «εξέλιξη» (δηλαδή έμμεσα και η μεταβολή του βιοτικού επιπέδου) κατασκευάστηκε (βάσει των στοιχείων του Πίνακα 4.2-16) ο Πίνακας 4.2-17 που παραθέτει τη διαχρονική μεταβολή (1991-2001) των ποσοστών των νοικοκυριών που διαθέτουν κάποια άνεση σε επίπεδο Δημοτικής-Τοπικής Κοινότητας. Αν αναλύσουμε τα δεδομένα αυτά (δηλαδή της μεταβολής του ποσοστού των νοικοκυριών με ανέσεις) σε επίπεδο Δήμου-τμήματος Δήμου, τότε προκύπτει το Γράφημα 4.2-33.

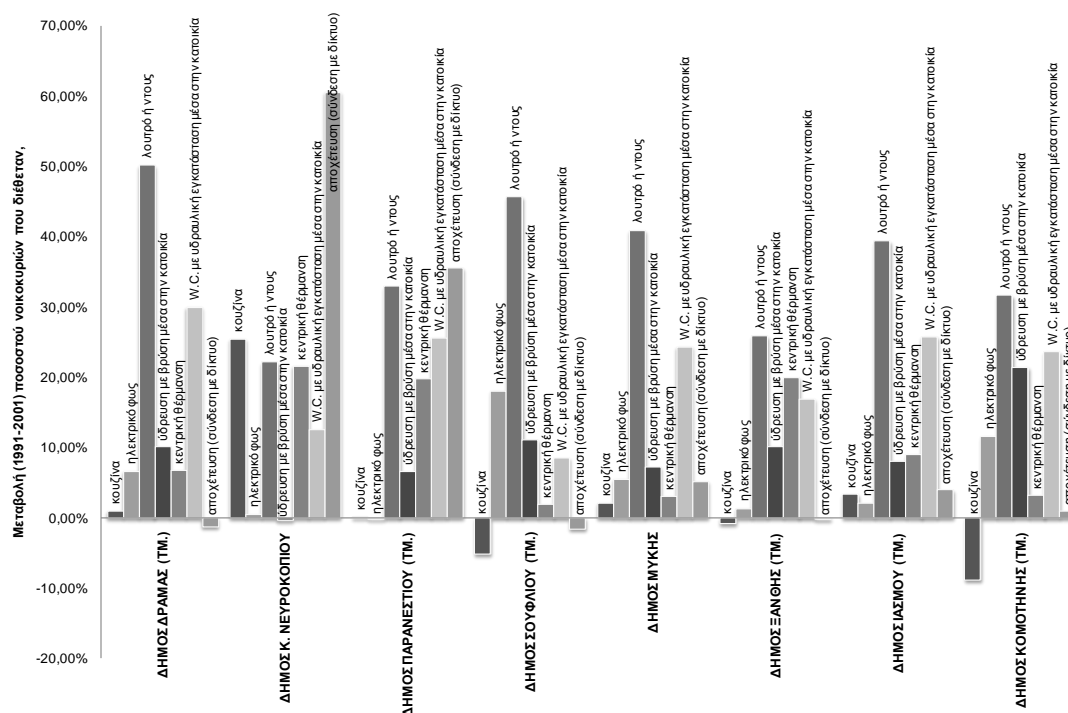
Από τη μελέτη του Γραφήματος 4.2-33 και του Πίνακα 4.2-17 προκύπτουν τα εξής κυριότερα συμπεράσματα:

- Παρατηρείται μια θεαματική αύξηση του ποσοστού των νοικοκυριών που συνδέθηκαν με το αποχετευτικό δίκτυο κατά τη δεκαετία 1991-2001 στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου (60,25%) και σχετικά μικρότερες αλλά σημαντικές αυξήσεις στο τμήμα του Δήμου Παρανεστίου (35,61%) και στο τμήμα του Δήμου Ξάνθης (33,86%). Οι αυξήσεις αυτές πέραν της διαχρονικής βελτίωσης της κατασκευής των οικιών υποδηλώνει και την ανάπτυξη της δημόσιας υποδομής στις εν λόγω περιοχές.

---

⁹ Η διαπίστωση αυτή διατυπώνεται με επιφύλαξη για το τμήμα του Δήμου Αρριανών καθώς δεν μπόρεσε να κατασκευαστεί στο Γράφημα 4.2-30 η ποσοστιαία κατανομή για το έτος 1991 ελλείψει στοιχείων (βλ. σχόλια Πίνακα 4.2-14).

Γράφημα 4.2-33: Μεταβολή ποσοστού νοικοκυριών με ανέσεις (1991-2001)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-17

- Στις Δ.Ε. Κέχρου και Οργάνης του τμήματος του Δήμου Αρριανών¹⁰ καταγράφεται μια μεγάλη αύξηση στο ποσοστό των νοικοκυριών που εξηλεκτρίζονται μεταξύ 1991 και 2001. Ειδικότερα, τα ποσοστά αυτά από 22,77% στη Δ.Ε. Κέχρου και 61,08% στη Δ.Ε. Οργάνης το 1991 αυξάνονται σε 94,88% και 97,63% αντίστοιχα για το έτος 2001 (βλ. Πίνακα 4.2-16)· η μεταβολή αυτή, δηλαδή, είναι ιδιαίτερα θεαματική στη Δ.Ε. Κέχρου.
- Ιδιαίτερης σημασίας για το επίκαιρο θέμα της ενεργειακής κατανάλωσης φαίνεται να είναι και η μεταβολή του ποσοστού των νοικοκυριών που διαθέτουν κεντρική θέρμανση στην περιοχή παρέμβασης. Όπως προκύπτει, στις περιοχές του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου, του τμήματος του Δήμου Παρανεστίου και του τμήματος του Δήμου Ξάνθης, μεταξύ του διαστήματος 1991-2001 σημαντική ήταν η αύξηση του ποσοστού των νοικοκυριών που διέθεταν κεντρική θέρμανση (21,63%, 19,78% και 19,96% αντίστοιχα) σε αντίθεση με την αύξηση του αντίστοιχου ποσοστού σε περιοχές όπως ο Δήμος Ιάσμου (9,08%), το τμήμα του Δήμου Δράμας (6,77%) και το τμήμα του Δήμου Κομοτηνής (3,15%). Σημαντικά μικρή αύξηση ή και μείωση του

¹⁰ Δεν μπορούν να εξαχθούν στοιχεία για το σύνολο του τμήματος του Δήμου Αρριανών λόγω έλλειψης επιμέρους στοιχείων στις Δ.Ε. Αρριανών και Φιλλύρας (βλ. επεξηγήσεις Πίνακα 4.2-17).

αντίστοιχου ποσοστού παρατηρείται σε περιοχές του Δήμου Αρριανών όπως η Δ.Ε. Κέχρου (0,03%) και Οργάνης (-0,14%).

Επίπεδο εκπαίδευσης πληθυσμού

Το επίπεδο της εκπαίδευσης του πληθυσμού είναι ένας κοινωνικός παράγοντας που σχετίζεται έμμεσα και άμεσα με μια πληθώρα άλλων μεταβλητών όπως το βιοτικό επίπεδο, τη δυνατότητα ανάληψης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας κ.λπ. Υπό την έννοια αυτή, η εξέταση του είναι ιδιαίτερα χρήσιμη και, μάλιστα, ακόμη χρησιμότερη στο παραγωγικό κομμάτι της κοινωνίας (15-64 ετών).

Από την εξέταση του Πίνακα 4.2-19 (με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για τις ηλικίες 10 ετών και άνω) προκύπτει ότι για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης -για το έτος αναφοράς 2001- ίσχυε ο γενικός κανόνας της ύπαρξης πολύ λίγων πτυχιούχων και πολλών κατοίκων με στοιχειώδη εκπαίδευση (ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι απόφοιτοι Δημοτικού Σχολείου ανέρχονταν στο 54,08% του συνόλου των κατοίκων στην περιοχή παρέμβασης). Αίσθηση προκαλεί η ύπαρξη ενός σχετικά χαμηλού ποσοστού αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης (6,55%) και ενός διόλου ευκαταφρόνητου ποσοστού της τάξεως του 16% που αντιπροσώπευε αυτούς που δεν γνώριζαν γραφή και ανάγνωση. Φυσικά, θα πρέπει να διευκρινιστεί εδώ ότι το επίπεδο εκπαίδευσης είναι μια μεταβλητή που συνδέεται άμεσα με την ηλικία. Εφόσον η περιοχή παρέμβασης χαρακτηρίζεται από έντονη γήρανση, και με δεδομένο ότι στο παρελθόν οι άνθρωποι μορφώνονταν λιγότερο, τα αποτελέσματα είναι αναμενόμενα. Αυτό ίσως που δεν είναι αναμενόμενο είναι το μεγάλο ποσοστό των αγράμματων ανθρώπων, αλλά όπως θα δούμε και παρακάτω αυτό αποδίδεται στα μεγάλα ποσοστά τους σε Δήμους ή τμήματα Δήμων της Υποπεριοχής Β.

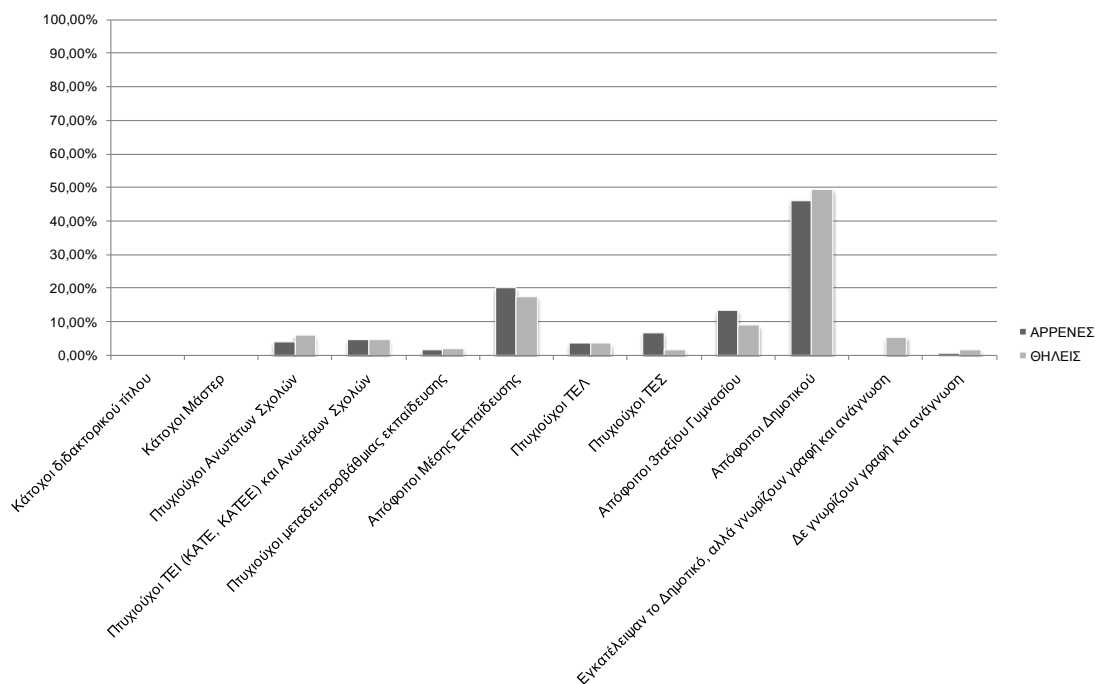
Δεν μπορούν να εξαχθούν συγκεντρωτικά στοιχεία για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης για το έτος 1991 (βλ. υποσημειώσεις Πίνακα 4.2-18) για τους κατοίκους ηλικίας 10 ετών και άνω. Εντούτοις, από την εξέταση των στοιχείων των επιμέρους Δήμων ή τμημάτων Δήμων προκύπτει ότι το ανωτέρω πρότυπο ίσχυε και μια δεκαετία νωρίτερα, το 1991. Πράγματι, οι πτυχιούχοι ήταν σαφώς λιγότεροι σε σχέση με αυτούς που είτε είχαν στοιχειώδη εκπαίδευση ενώ σχετικά μεγάλα ποσοστά ανθρώπων που δεν γνώριζαν γραφή ή ανάγνωση εμφανίζονταν σχεδόν σε όλους τους Δήμους της Υποπεριοχής Β.

Η μελέτη των ανωτέρω πινάκων μπορεί να αναδείξει και τις διαφορές μεταξύ των Δήμων της περιοχής παρέμβασης. Πράγματι, ενδεικτικά αναφέρεται ότι στο τμήμα του Δήμου Σουφλίου, στο Δήμο Μύκης, στο τμήμα του Δήμου Αρριανών, στο τμήμα του Δήμου Ιάσμου και στο τμήμα του Δήμου Κομοτηνής το ποσοστό των ανθρώπων με καμία γνώση ανάγνωσης και γραφής ήταν υψηλότερο σε σχέση με τις άλλες περιοχές τόσο το 1991

όσο και το 2001. Πάντως διαχρονικά βλέπουμε μια τάση βελτίωσης του μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

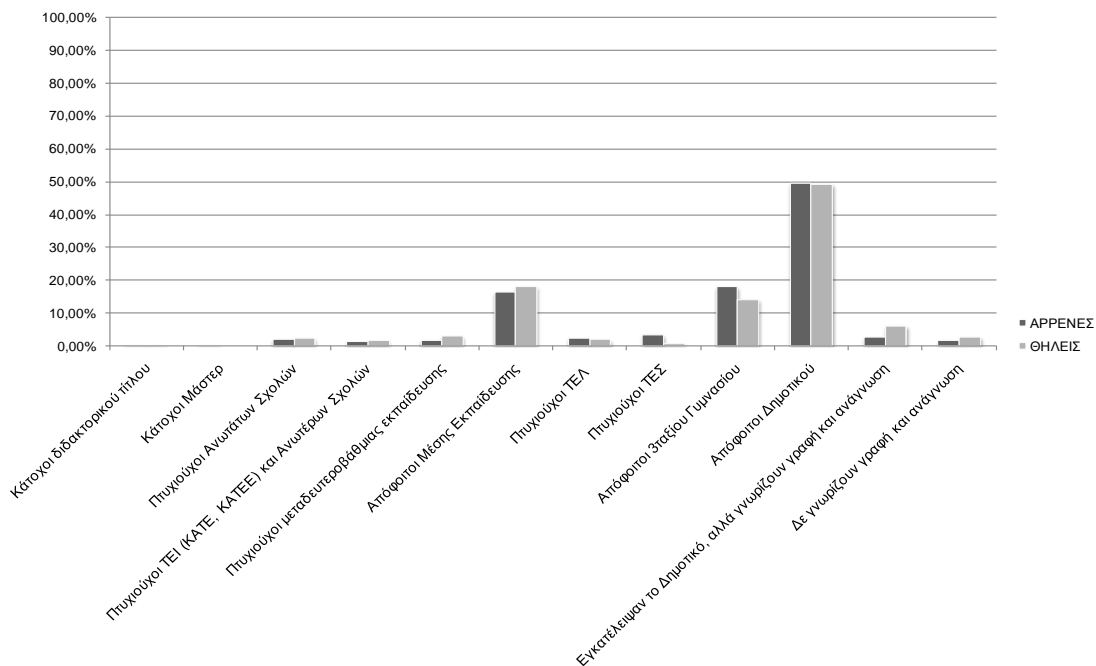
Η εξέταση των στοιχείων των Πινάκων 1.18 και 1.19 μπορεί να αναδείξει και άλλες διαφορές ανάμεσα στους Δήμους της περιοχής παρέμβασης, όπως π.χ. στο ποσοστό των κατοίκων που αποφοίτησαν από τη μέση εκπαίδευση. Θεωρούμε όμως περισσότερο χρήσιμο να εστιάσουμε την ανάλυσή μας και να αναδείξουμε τις διαφορές αυτές στον πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών, δηλαδή στο παραγωγικό τμήμα της κοινωνίας. Για να διευκολυνθεί η εξέταση των στοιχείων αυτών κατασκευάστηκε ο Πίνακας 1.20 με στοιχεία μόνο για το έτος 2001. Βάσει του Πίνακα 4.2-20 κατασκευάστηκαν τα Γραφήματα 4.2-34 έως 4.2-43, τα οποία παρουσιάζονται παρακάτω.

Γράφημα 4.2-34: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-τμήμα Δήμου Δράμας

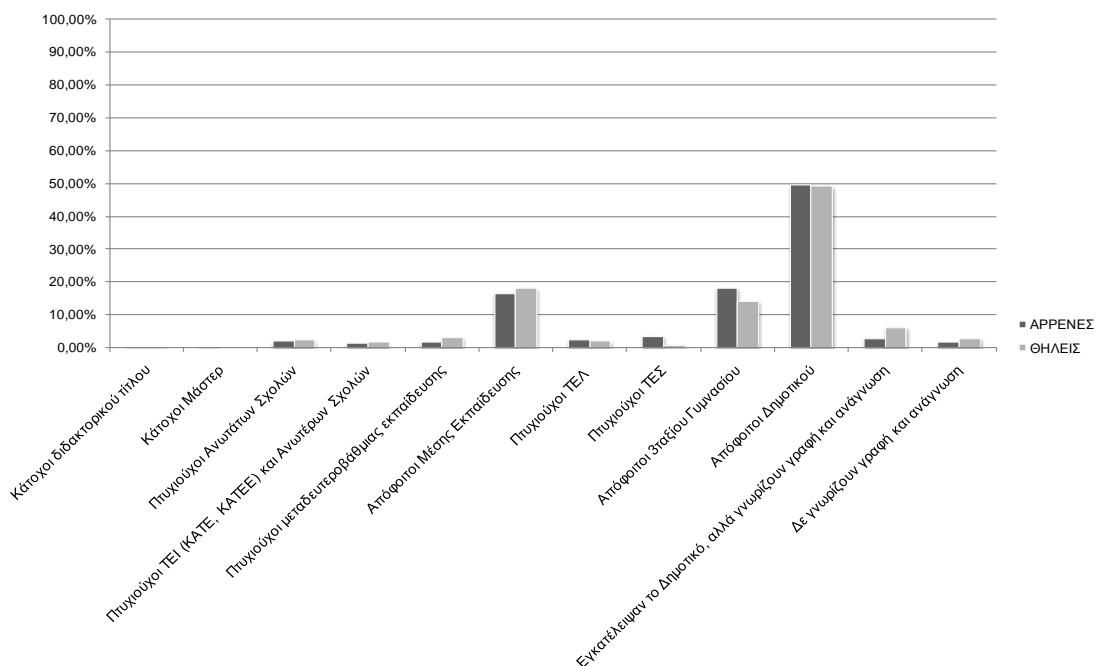
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

Γράφημα 4.2-35: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-Δήμος Κάτω Νευροκοπίου

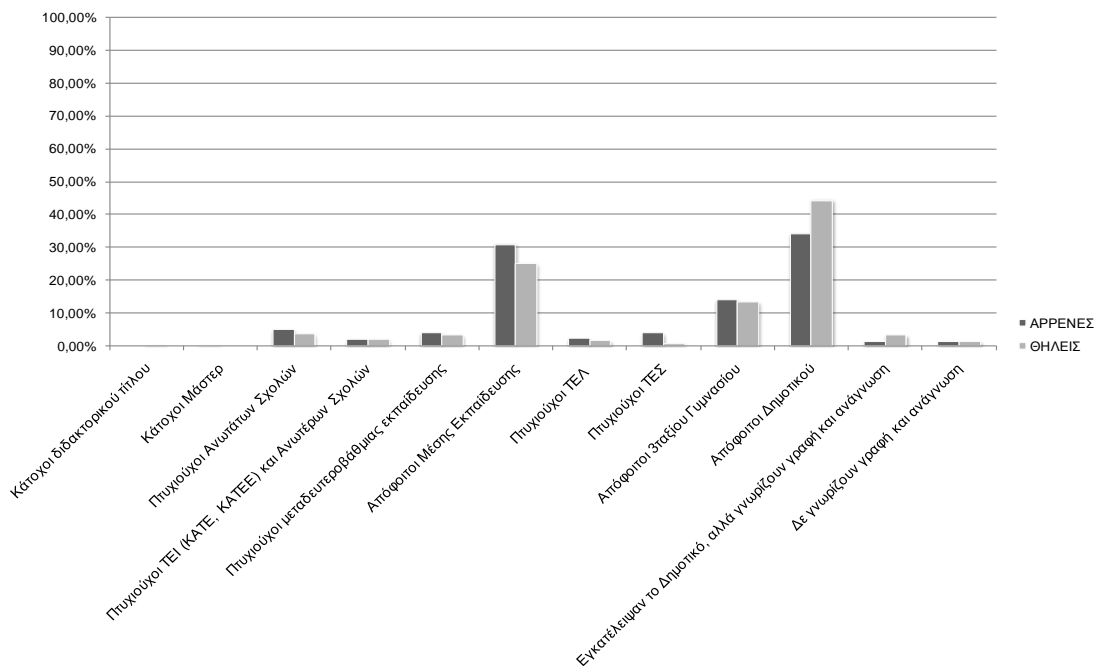
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

Γράφημα 4.2-36: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-Δήμος Κάτω Νευροκοπίου

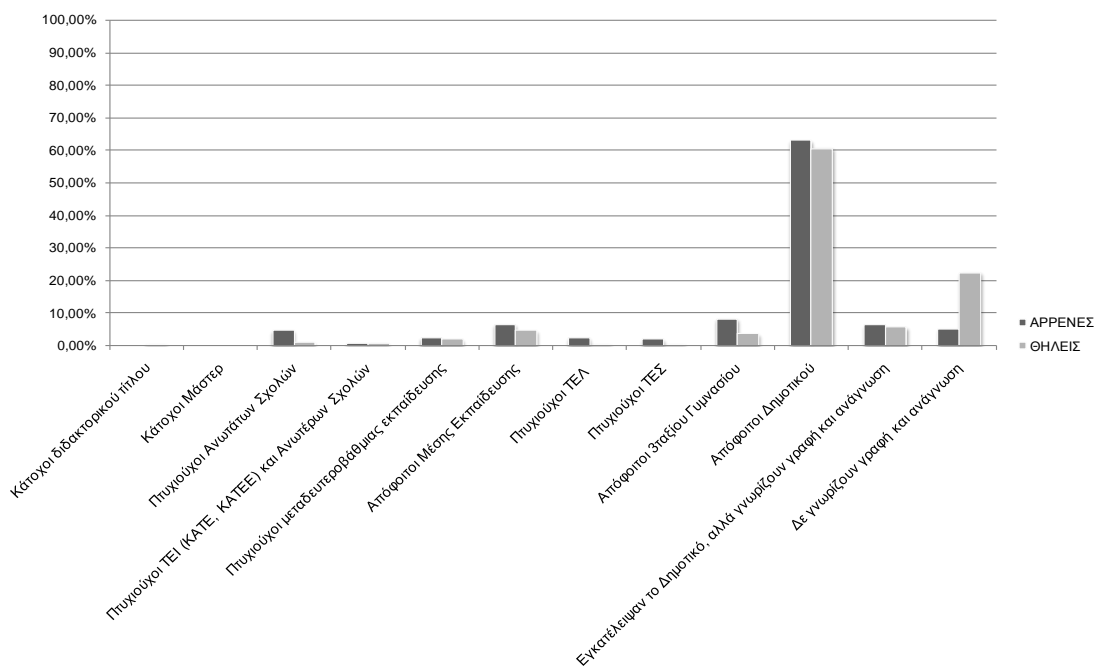
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

Γράφημα 4.2-37: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-τμήμα Δήμου Παρανεστίου

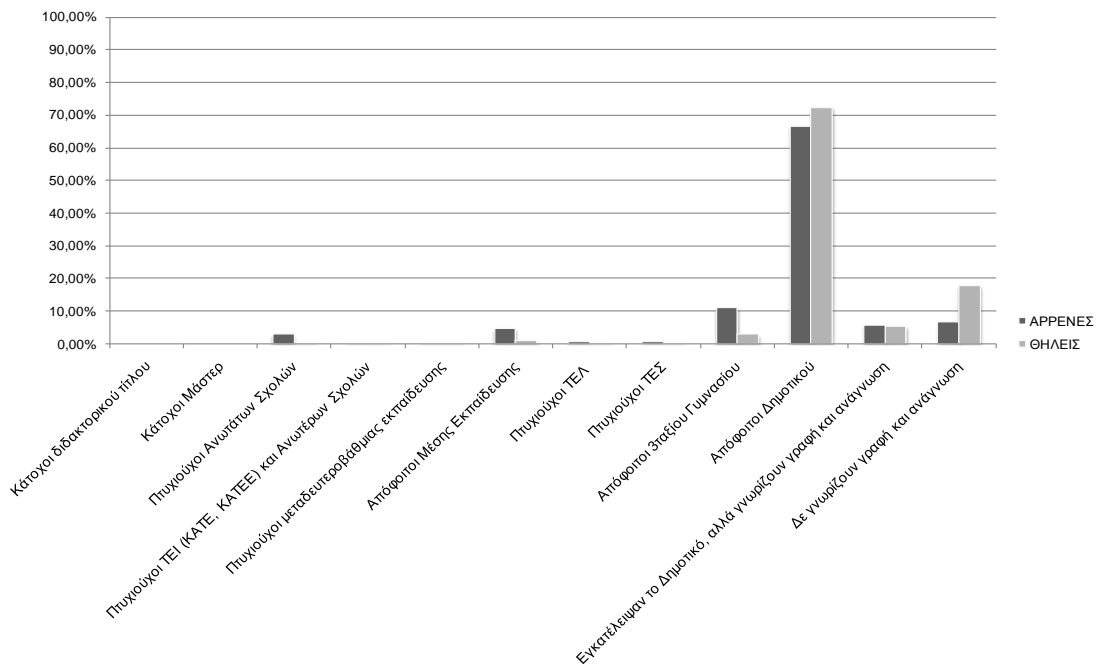
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

Γράφημα 4.2-38: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-τμήμα Δήμου Σουφλίου

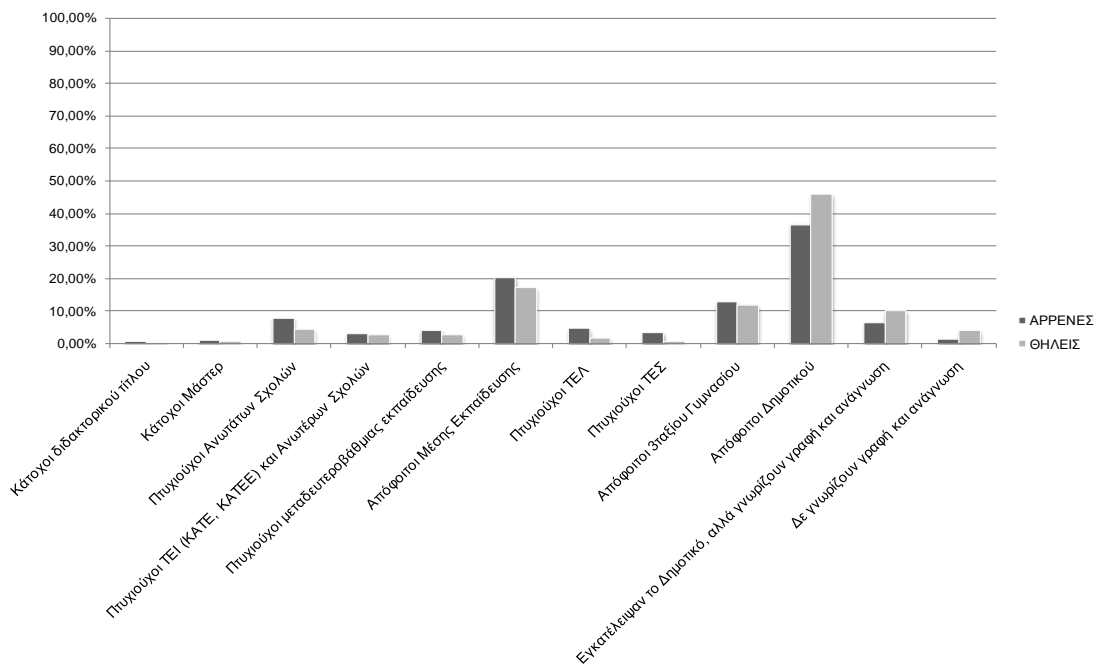
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

Γράφημα 4.2-39: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-Δήμος Μύκης

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

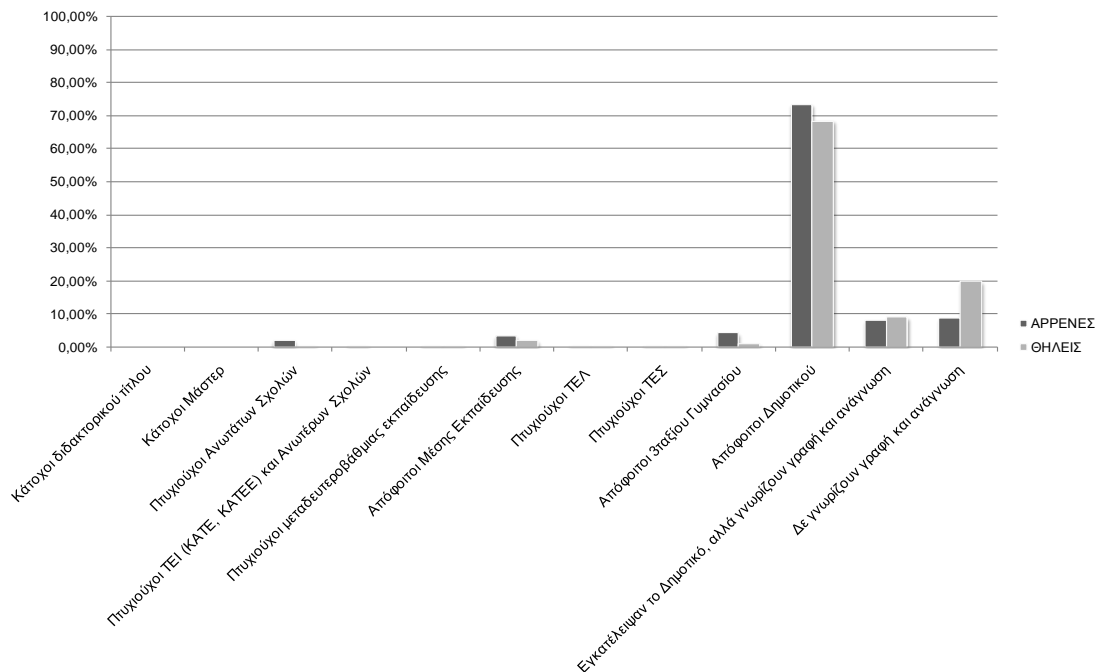
Γράφημα 4.2-40: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-τμήμα Δήμου Ξάνθης

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

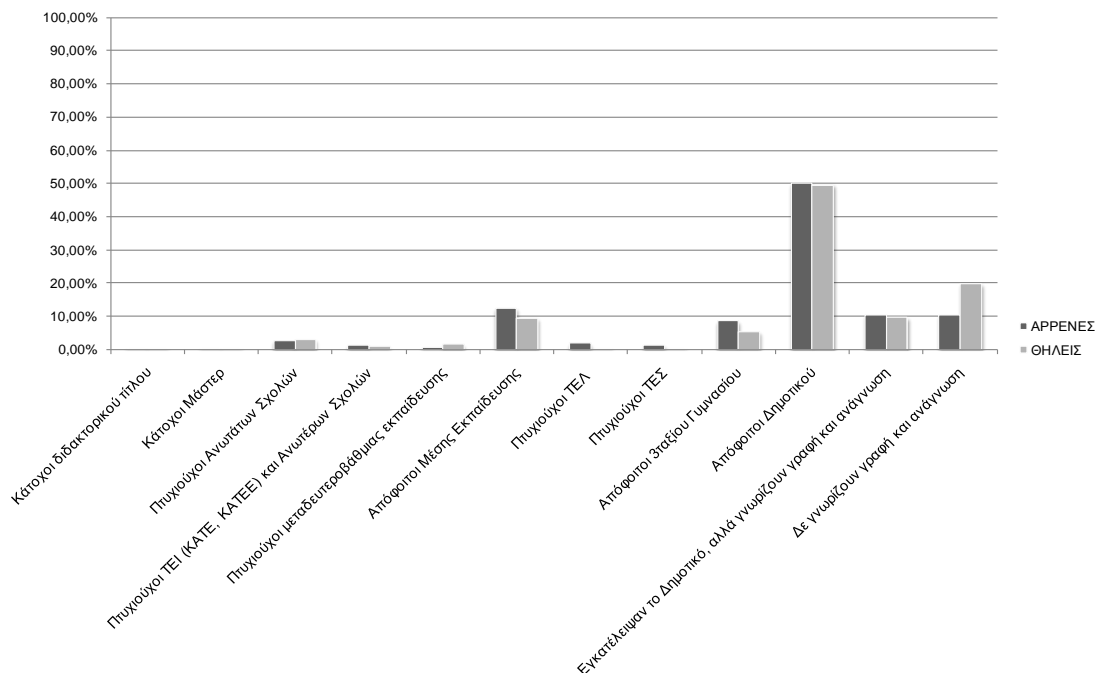

Γράφημα 4.2-41: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-τμήμα Δήμου Αρριανών

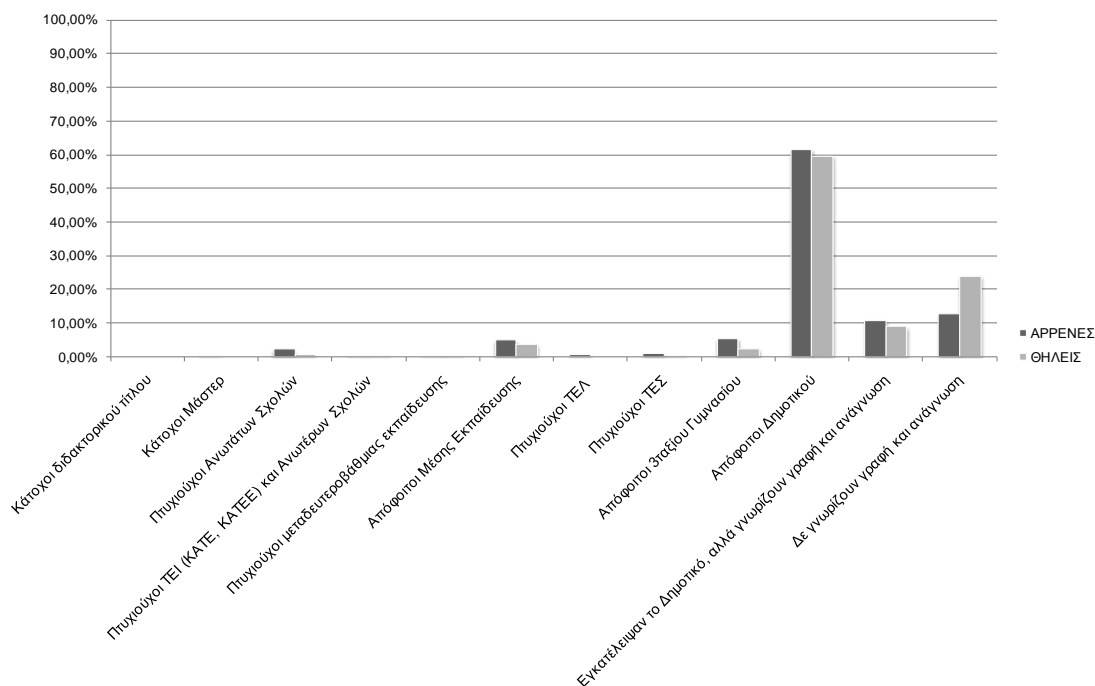
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

Γράφημα 4.2-42: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-τμήμα Δήμου Αρριανών

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

Γράφημα 4.2-43: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2001)-τμήμα Δήμου Κομοτηνής

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.2-20

Από την εξέταση των ανωτέρω γραφημάτων προκύπτουν τα εξής κύρια συμπεράσματα:

- Το τμήμα του Δήμου Δράμας, ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου, το τμήμα του Δήμου Παρανεστίου και το τμήμα του Δήμου Ξάνθης (δηλαδή σχεδόν το σύνολο της Υποπεριοχής Α) είχαν κοινά χαρακτηριστικά το 2001. Πράγματι, στις εν λόγω περιοχές καταγράφηκαν: ένα αξιόλογο (για τα δεδομένα της περιοχής) ποσοστό αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης (κατά μέσο όρο 20,73%), ένα χαμηλό (κατά μέσο όρο 1,78%) ποσοστό ατόμων που δεν γνώριζαν γραφή και ανάγνωση και μικρά αλλά αναγνωρίσιμα ποσοστά κατοίκων με μεταδευτεροβάθμια, ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση.
- Αντίθετα είναι τα δεδομένα που καταγράφηκαν στα τμήματα της Υποπεριοχής Β και στο τμήμα του Δήμου Μύκης που ανήκει στην Υποπεριοχή Α, δηλαδή στο τμήμα του Δήμου Σουφλίου, στο Δήμο Μύκης, και στα τμήματα των Δήμων Αρριανών, Ιάσμου και Κομοτηνής. Στις εν λόγω περιοχές καταγράφηκαν το 2001: ένα πολύ μικρό ποσοστό αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης (κατά μέσο όρο 5,83%), ένα υψηλό (κατά μέσο όρο 15,32%) ποσοστό ατόμων που δεν γνώριζαν γραφή και ανάγνωση και σχεδόν ανύπαρκτα ποσοστά κατοίκων με μεταδευτεροβάθμια, ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση.

- Σε γενικές γραμμές δεν εμφανίζονταν το 2001 διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, εκτός ίσως από την περίπτωση των τμημάτων της Υποπεριοχής Β, όπου το ποσοστό των γυναικών που δεν γνώριζαν γραφή και ανάγνωση ήταν σχεδόν διπλάσιο από αυτό των ανδρών.

4.2.4 Συμπεράσματα

Η ανάλυσή μας έδειξε ότι υπάρχουν σαφείς και ξεκάθαρες διαφορές μεταξύ δυο ευρύτερων θυλάκων ή συγκροτημάτων της περιοχής παρέμβασης και συγκεκριμένα μεταξύ: (α) αυτού που απαρτίζεται από το τμήμα του Δήμου Δράμας, το Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, το τμήμα του Δήμου Παρανεστίου και το τμήμα του Δήμου Ξάνθης και (β) αυτού που απαρτίζεται από το τμήμα του Δήμου Σουφλίου, το Δήμο Μύκης και τα τμήματα των Δήμων Αρριανών, Ιάσμου και Κομοτηνής. Οι διαφορές αυτές καθορίζουν δυο διαφορετικούς «χώρους» εντός της περιοχής παρέμβασης και -με δεδομένο ότι οι δυο αυτοί χώροι σχεδόν συμπίπτουν με τις Υποπεριοχές Α και Β¹¹- δικαιολογούν εν μέρει την επιλογή της Ομάδας Έργου για διαχωρισμό της περιοχής παρέμβασης. Για λόγους απλότητας θεωρούμε ότι οι διαφορές αυτές μεταξύ των δυο θυλάκων είναι ουσιαστικά διαφορές μεταξύ των Υποπεριοχών Α και Β του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Επί της ουσίας λοιπόν, οι σχετικές διαφορές μεταξύ των δυο Υποπεριοχών του προγράμματος το 2001 θα μπορούσαν να συνοψιστούν στο παρακάτω πλαίσιο ως εξής:

ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α	ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Β
<ul style="list-style-type: none"> • Μικρότερη πυκνότητα πληθυσμού. • Ραγδαία διαχρονική μείωση του πληθυσμού. • Δυσμενέστεροι δημογραφικοί δείκτες: εντονότερη γήρανση, μικρότερη πιθανότητα αντικατάστασης των συνταξιούχων ή σχεδόν συνταξιούχων από παραγωγικούς κατοίκους και υψηλότερη εξάρτηση των ηλικιωμένων από τις παραγωγικές ηλικίες. • Χαμηλότερη πυκνότητα κατοίκησης (λίγα άτομα ανά νοικοκυριό). • Μεγαλύτερο ποσοστό νοικοκυριών με επιλεγμένες ανέσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγαλύτερη πυκνότητα πληθυσμού. • Βραδύτερη διαχρονική μείωση του πληθυσμού. • Ευνοϊκότεροι δημογραφικοί δείκτες: ηπιότερη γήρανση, μεγαλύτερη πιθανότητα αντικατάστασης των συνταξιούχων ή σχεδόν συνταξιούχων από παραγωγικούς κατοίκους και χαμηλότερη εξάρτηση των ηλικιωμένων από τις παραγωγικές ηλικίες. • Υψηλότερη πυκνότητα κατοίκησης (πολλά άτομα ανά νοικοκυριό). • Μικρότερο ποσοστό νοικοκυριών με επιλεγμένες ανέσεις.

¹¹ Πράγματι, αν ο διαχωρισμός της περιοχής παρέμβασης δεν λάμβανε υπόψη τα όρια του Ε.Π.Ο.Ρ., τότε θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε το σύνολο του Δήμου Μύκης ως μέρος της Υποπεριοχής Β.

• Αξιόλογο ποσοστό αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης, χαμηλό ποσοστό ατόμων που δεν γνώριζαν γραφή και ανάγνωση και μικρά αλλά αναγνωρίσιμα ποσοστά κατοίκων με μεταδευτεροβάθμια, ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση.	• Μικρό ποσοστό αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης, υψηλό ποσοστό ατόμων που δεν γνώριζαν γραφή και ανάγνωση και σχεδόν ανύπαρκτα ποσοστά κατοίκων με μεταδευτεροβάθμια, ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση.

4.3 Διάρθρωση απασχόλησης-ανεργία

4.3.1 Εισαγωγή

Στο παρόν τμήμα παρουσιάζονται μεγέθη που σχετίζονται με τα ζητήματα απασχόλησης και ανεργίας στην περιοχή παρέμβασης.

Επισημαίνεται ότι τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση αναφέρονται σε επίπεδο Δημοτικού/Κοινοτικού Διαμερίσματος ή Τοπικού Διαμερίσματος όπως μετονομάστηκαν σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Άρθρο 117 Ν. 3463/2006) και υπό την έννοια αυτή αφορούν και σε οικισμούς εντός Δημοτικών/Κοινοτικών Διαμερισμάτων που δεν περιλαμβάνονται στην περιοχή παρέμβασης. Συνεπώς η ανάλυση και τα σχετικά συμπεράσματα πρέπει να αναγνωστούν με την επιφύλαξη της παραπάνω διατύπωσης. Είναι γεγονός ότι εξαιτίας της παραπάνω συνθήκης, τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται σημαντικά, ειδικότερα για το τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης. Τα ανωτέρω στοιχεία παρουσιάζονται υπό τη μορφή εκτεταμένων πινάκων στο Παράρτημα ΙΙΙ.

Επίσης τα στατιστικά δεδομένα που ήταν διαθέσιμα μέσω της ΕΛ.ΣΤΑΤ. αφορούσαν στα έτη 2001, 1991 και 1981, χωρίς όμως να είναι στο σύνολό τους συγκρίσιμα μεταξύ τους εξαιτίας της διαφορετικής αποτύπωσης των εξεταζόμενων παραμέτρων. Για την αποτύπωση της παρούσας κατάστασης χρησιμοποιήθηκαν μόνον τα στατιστικά δεδομένα των ετών 1991 και 2001, με ιδιαίτερη αναφορά στα στοιχεία του 2001. Τα στοιχεία του 1981 περιελάμβαναν πολύ χαμηλό επίπεδο οργάνωσης των πληροφοριών - π.χ. αφορούσαν σε δειγματοληπτικό έλεγχο για θέματα απασχόλησης και ανεργίας σε οικισμούς άνω των 2.000 κατοίκων- που εάν χρησιμοποιούνταν για συγκρίσεις με τα επόμενα έτη απογραφών θα διαστρέβλωνε περαιτέρω την προσέγγιση της κατάστασης που επιχειρήθηκε αναφορικά με την απασχόληση και την ανεργία.

Επεξεργασμένα στατιστικά μεγέθη και δείκτες παρουσιάζονται σε επίπεδο Υποπεριοχών, Π.Ε. και Δήμων με στόχο να αναδειχθούν οι όποιες ομοιότητες, διαφορές και εν γένει οι χωρικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με την απασχόληση και την ανεργία, με εκτενή παρουσίαση για το έτος 2001, ενώ αποτυπώνεται και η εξέλιξη της ανεργίας και της απασχόλησης για την δεκαετία 1991-2001.

Εκείνο που χαρακτηρίζει τα μεγέθη της απασχόλησης και της ανεργίας στην υπό εξέταση περιοχή είναι η ραγδαία αρνητική εξέλιξή τους στη δεκαετία 2001-2011, σημάδια της οποίας είχαν ήδη διαφανεί από την προηγούμενη δεκαετία. Εν πολλοίς, το φαινόμενο είναι ακόμη σε εξέλιξη. Η ραγδαία αυτή επιδείνωση, που σε ορισμένες περιπτώσεις έχει οδηγήσει και στην κατάρρευση του παραγωγικού προτύπου, σηματοδοτήθηκε από ένα σημαντικό ρεύμα μετανάστευσης (εσωτερικού και εξωτερικού) ως αποτέλεσμα

εφαρμογής της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής που επηρέασε αρνητικά την καλλιέργεια του καπνού. Το γεγονός αυτό οδήγησε συνακόλουθα στη μείωση του συνολικά οικονομικώς ενεργού πληθυσμού στην περιοχή λόγω μετανάστευσης (εσωτερικού ή εξωτερικού) και ταυτοχρόνως στην αύξηση του αριθμού των ανέργων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στατιστικά στοιχεία για την τελευταία δεκαετία απουσιάζουν ως αποτέλεσμα των παρακάτω παραγόντων:

- Τα όποια στοιχεία ανεργίας μέσω δευτερογενών πηγών που εντοπίστηκαν βιβλιογραφικά δεν ήταν δυνατόν να αξιοποιηθούν, γιατί αφορούσαν σε ευρύτερα χωρικά σύνολα, σε σχέση με την περιοχή παρέμβασης. Στις περιπτώσεις αυτές δεν ήταν εφικτός ο επιμερισμός των μεγεθών στην περιοχή παρέμβασης.
- Ο Ο.Α.Ε.Δ. δεν ήταν σε θέση να παράσχει στοιχεία ανεργίας για την περιοχή παρέμβασης για οποιοδήποτε έτος.
- Η απογραφή του 2011 πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2011 και τα αποτελέσματα των αναλύσεων της δεν θα είναι διαθέσιμα εντός εύλογου χρονικού διαστήματος.

4.3.2 Οικονομικώς Ενεργός Πληθυσμός

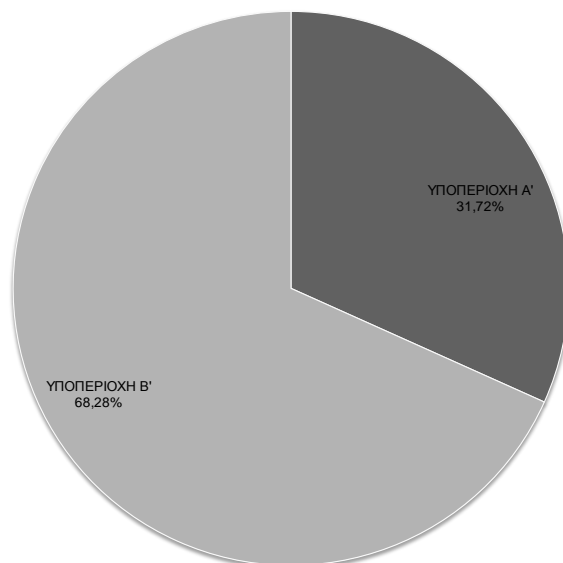
Το σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης (έτος αναφοράς 2001) ανέρχεται σε 20.052 άτομα αποτελώντας το 48,75% του συνολικού πληθυσμού αναφοράς (οικονομικώς ενεργών και μη πληθυσμών). Οι άντρες αντιπροσωπεύουν το 61,24% του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού και οι γυναίκες το 38,76%.

Η Υποπεριοχή που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό των οικονομικώς ενεργών ατόμων είναι η Υποπεριοχή Β (68,28%-13.692 άτομα) ενώ στην Υποπεριοχή Α βρίσκεται το 31,72% (6.360 άτομα) του συνόλου του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού (βλ. Πίνακα 4.3-1).

Παρατηρείται μία σημαντική διαφοροποίηση των δύο Υποπεριοχών σε σχέση με τον οικονομικώς ενεργό πληθυσμό, ως αποτέλεσμα μίας αντίστοιχης πληθυσμιακής διαφοράς μεταξύ τους.

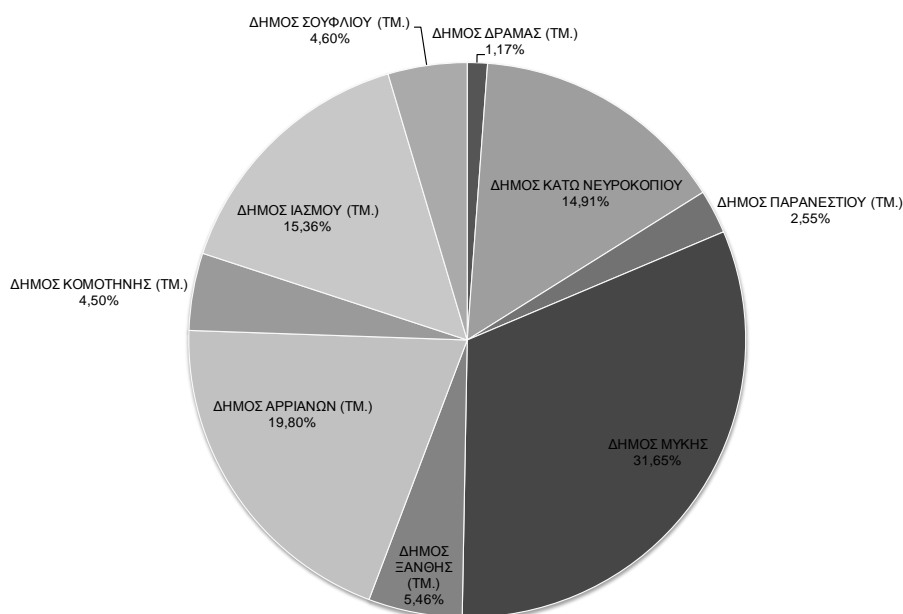
Ο Δήμος ή τμήμα Δήμου που εκπροσωπείται περισσότερο δυναμικά είναι ο Δήμος Μύκης που αντιπροσωπεύει το 31,65% (6.347 άτομα) του συνόλου των οικονομικώς ενεργών πληθυσμών της περιοχής παρέμβασης, έπεται το τμήμα του Δήμου Αρριανών με ποσοστό 19,80% (3.970 άτομα) και ακολουθεί το τμήμα του Δήμου Ιάσμου με ποσοστό 15,36% (3.079 άτομα). Το τμήμα με την χαμηλότερη εκπροσώπηση στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης σε σχέση με τον οικονομικώς ενεργό πληθυσμό είναι αυτό του Δήμου Δράμας (1,17% και 235 άτομα) (Πίνακας 4.3-2).

Γράφημα 4.3-1: Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός ανά Υποπεριοχή

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-1

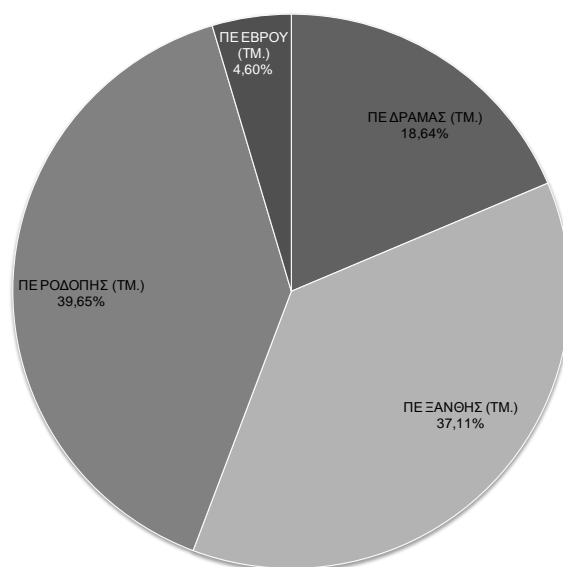
Γράφημα 4.3-2: Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός ανά Δήμο/τμήμα Δήμου

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-2

Σε επίπεδο τμήματος Π.Ε., το υψηλότερο ποσοστό οικονομικώς ενεργών πληθυσμών επί του συνολικού πληθυσμού οικονομικώς ενεργών πληθυσμών στην περιοχή παρέμβασης, παρατηρείται στο τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης (39,65% και 7.951 άτομα), ακολουθεί αυτό της Π.Ε. Ξάνθης (37,11% και 7.442 άτομα) και έπονται τα τμήματα των η Π.Ε. Δράμας (18,64%-3.737 άτομα) και Π.Ε. Έβρου (4,60%-922 άτομα) (βλ. Γράφημα 4.3-3).

Γράφημα 4.3-3: Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός ανά τμήμα Π.Ε.

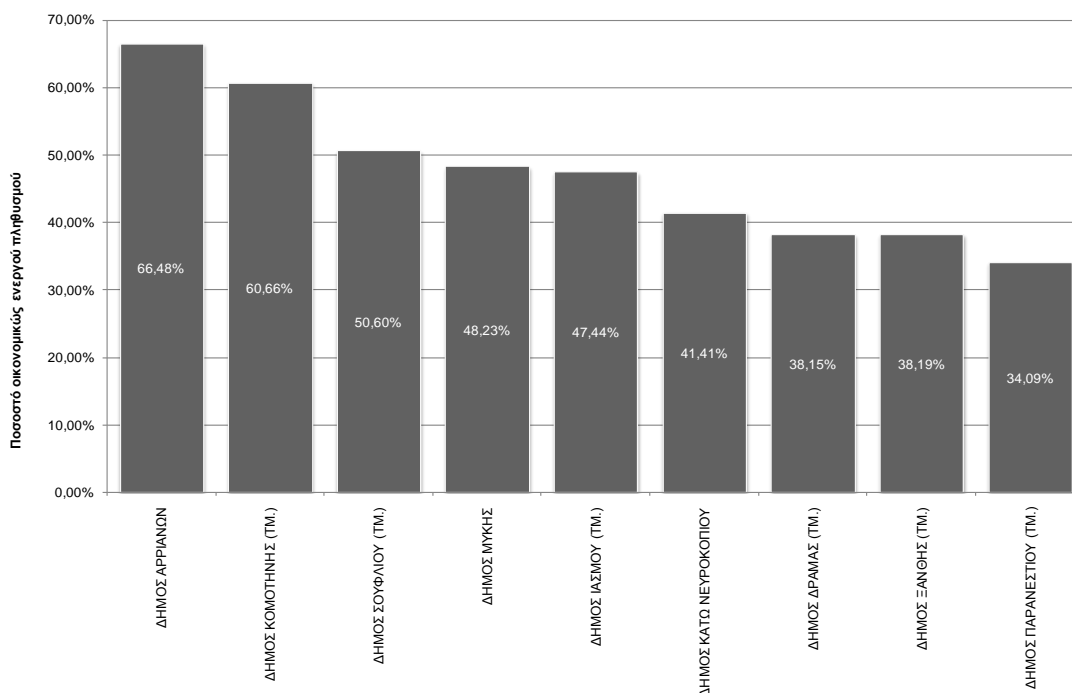

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-3

Με πλαίσιο αναφοράς τον πληθυσμό εκάστου Δήμου / τμήματος Δήμου, διαπιστώνεται ότι τα υψηλότερα ποσοστά οικονομικώς ενεργού πληθυσμού εμφανίζουν τα τμήματα των Δήμων Αρριανών (66,48%-3.970 άτομα) και Κομοτηνής (60,66%-902 άτομα), ενώ το μικρότερο ποσοστό εμφανίζεται στο τμήμα του Δήμου Παρανεστίου (34,09%-512 άτομα). Σχετικά χαμηλά είναι επίσης και τα αντίστοιχα ποσοστά για το τμήμα του Δήμου Ξάνθης (38,19%-1.095 άτομα) και το τμήμα του Δήμου Δράμας (38,15%-235 άτομα). Σε ενδιάμεσες ποσοστιαίες τιμές κυμαίνονται τα αντίστοιχα ποσοστά των Δήμων Μύκης (48,23%-6.347 άτομα), των τμημάτων των Δήμων Ιάσμου (47,44%-3.079 άτομα) και Σουφλίου (43,87%-2.428 άτομα) και του Δήμου Κ. Νευροκοπίου (41,48%-2.990 άτομα) (Πίνακας 4.3-3). Οι υψηλές τιμές οικονομικώς ενεργών πληθυσμών επί του συνολικού πληθυσμού εκάστου Δήμου / τμήματος Δήμου αντικατοπτρίζουν το εργατικό δυναμικό εκάστου Δήμου / τμήματος Δήμου και υπό την έννοια αυτή σκιαγραφούν τη δυναμική του σε σχέση με τις δυνατότητες επέκτασης της απασχόλησης.

Γράφημα 4.3-4: Ποσοστιαία κατανομή οικονομικώς ενεργών πληθυσμών για κάθε Δήμο (2001)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-2

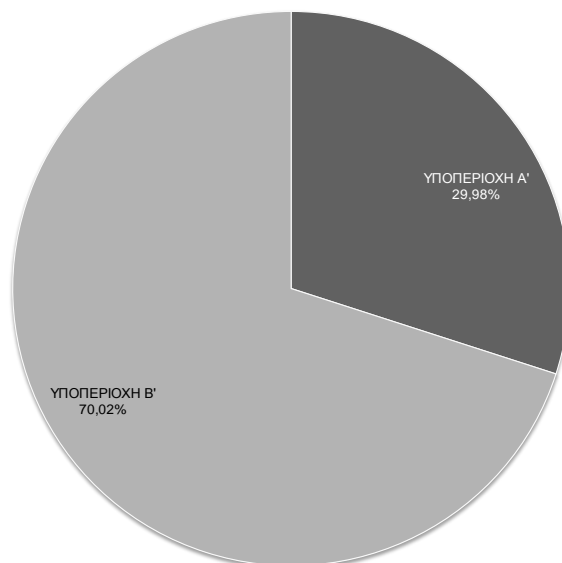
4.3.3 Απασχολούμενοι

Το σύνολο των απασχολούμενων στην περιοχή παρέμβασης, με έτος αναφοράς το 2001, ήταν 18.048 άτομα που αντιστοιχεί σε ποσοστό 90,01% του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού. Εξ' αυτών, 60,98% ήταν άντρες (11.005 άτομα) και 39,02% (7.043 άτομα) ήταν γυναίκες. Τα στατιστικά στοιχεία επαληθεύουν την αναμενόμενη σημαντική εκπροσώπηση των ανδρών στην απασχόληση σε σχέση με τις γυναίκες για την περιοχή παρέμβασης.

Στην Υποπεριοχή Α συγκεντρώνεται το 29,98% (5.410 άτομα) των απασχολούμενων και στην Υποπεριοχή Β το 70,02% (12.638 άτομα) επί του συνόλου των απασχολούμενων στην περιοχή παρέμβασης (Γράφημα 4.3-5).

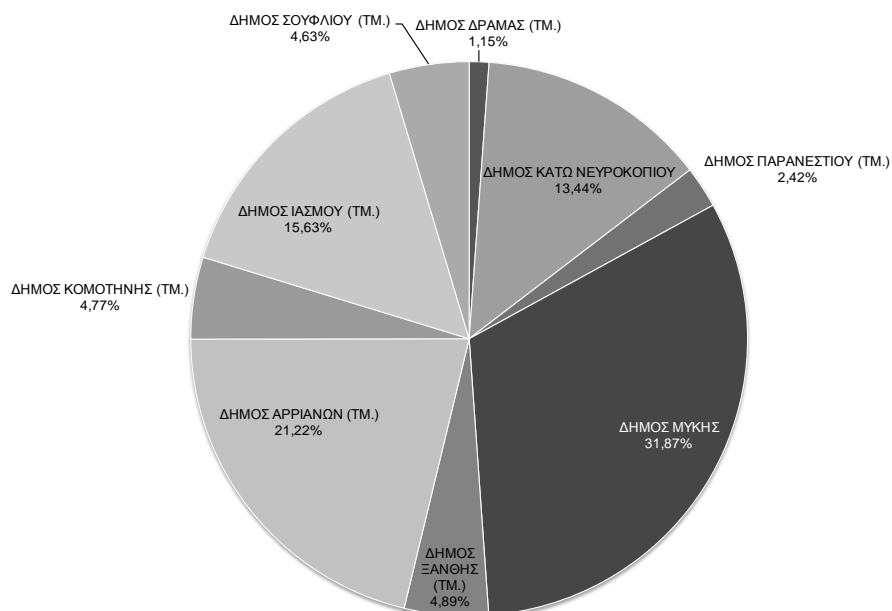
Η εκπροσώπηση των Δήμων / τμημάτων Δήμων στην απασχόληση αποτυπώνεται στο Γράφημα 4.3-6. Προκύπτει ότι ο Δήμος Μύκης και το τμήμα του Δήμου Αρριανών -κατ' αντιστοιχία με τα αυξημένα επίπεδα οικονομικώς ενεργών πληθυσμών που παρουσιάστηκαν παραπάνω- κατέχουν και τα υψηλότερα επίπεδα απασχόλησης επί του συνόλου των απασχολούμενων στην περιοχή παρέμβασης. Τα ποσοστά είναι 31,87% και 21,22% αντιστοίχως. Δηλαδή τα δυο αυτά τμήματα συγκεντρώνουν το 53,09% της συνολικής απασχόλησης σε ολόκληρη την περιοχή παρέμβασης.

Γράφημα 4.3-5: Απασχολούμενοι ανά Υποπεριοχή (2001)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-2

Γράφημα 4.3-6: Ποσοστιαία εκπροσώπηση απασχολούμενων ανά Δήμο (2001)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-2

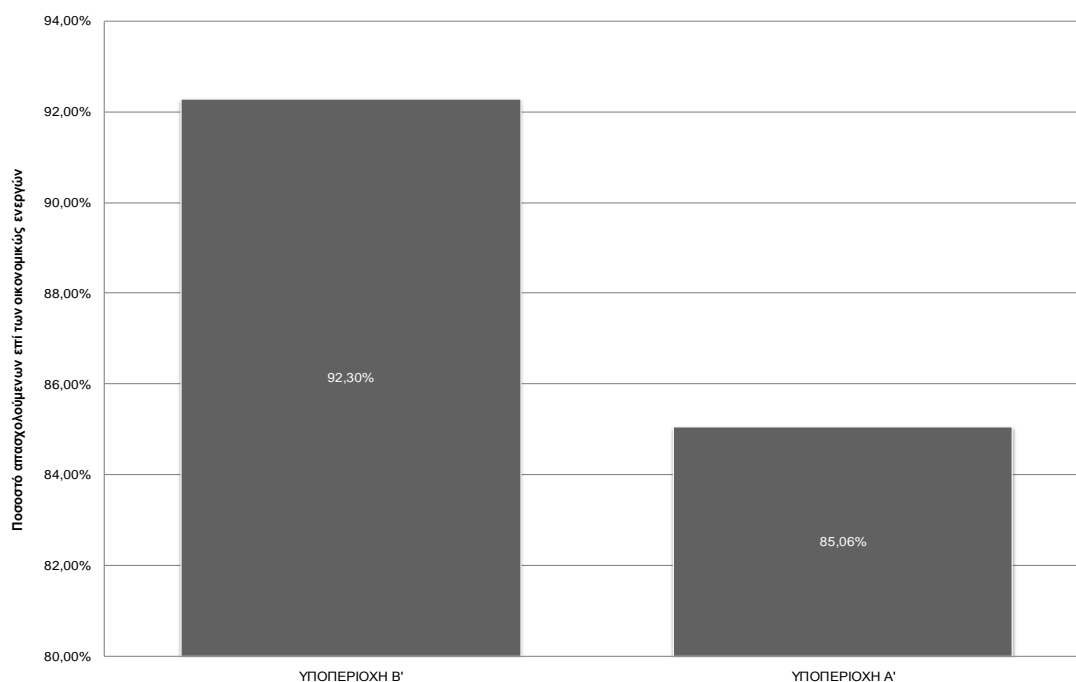
Σε σχέση με τον δείκτη απασχολούμενοι/οικονομικά ενεργοί, προκύπτει ότι η Υποπεριοχή Β διαθέτει αυξημένο τον δείκτη αυτό σε σχέση με την Υποπεριοχή Α. Στην Υποπεριοχή Β ο δείκτης αυτός είναι 92,30% σε σχέση με την Υποπεριοχή Α που είναι 85,06% (βλ. Γράφημα 4.3-7).

Στην Υποπεριοχή Α οι άντρες απασχολούμενοι αντιστοιχούν στο 64,60% (3.495) και οι γυναίκες στο 35,40% (1.915) επί των απασχολουμένων της Υποπεριοχής Α ενώ για στην Υποπεριοχή Β τα σχετικά ποσοστά είναι 59,42% (7.510) και 40,58% (5.128) αντιστοίχως, επί των απασχολουμένων της Υποπεριοχής Β. (Βλέπε Πίνακα 4.3-1)

Επίσης, σε σχέση με τον ίδιο δείκτη, στο Γράφημα 4.3-8 αποτυπώνεται σε φθίνουσα κατάταξη το αντίστοιχο ποσοστό για κάθε Δήμο. Τα σχετικά ποσοστά κυμαίνονται από 80,55%-96,45%. Προκύπτει ότι το υψηλότερο ποσοστό απασχολούμενων επί του οικονομικώς ενεργού του πληθυσμού, έχει ο Δήμος Αρριανών (96,45%) ενώ το χαμηλότερο εμφανίζεται στο τμήμα Δήμου Ξάνθης (80,55%).

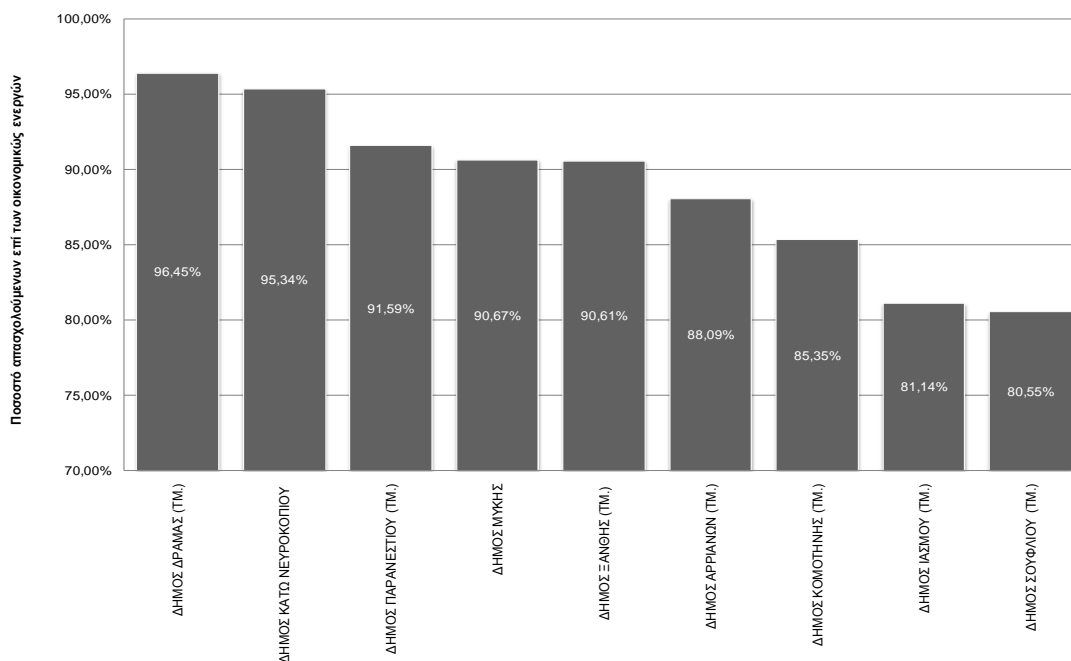
Σε επίπεδο Π.Ε., ο παραπάνω δείκτης αποτυπώνεται στο Γράφημα 4.3-9, απ' όπου προκύπτει ότι η σειρά κατάταξης των τμημάτων Π.Ε.: Πρώτο εμφανίζεται αυτό της Π.Ε. Ροδόπης με 94,44%, ακολουθεί αυτό της Π.Ε. Έβρου, με 90,67%, το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης με 89,13% ενώ τελευταίο είναι το τμήμα της Π.Ε. Δράμας με ποσοστό 82,15%.

Γράφημα 4.3-7: Ποσοστό απασχολούμενων επί των οικονομικώς ενεργών ατόμων στις Υποπεριοχές Α και Β (2001)

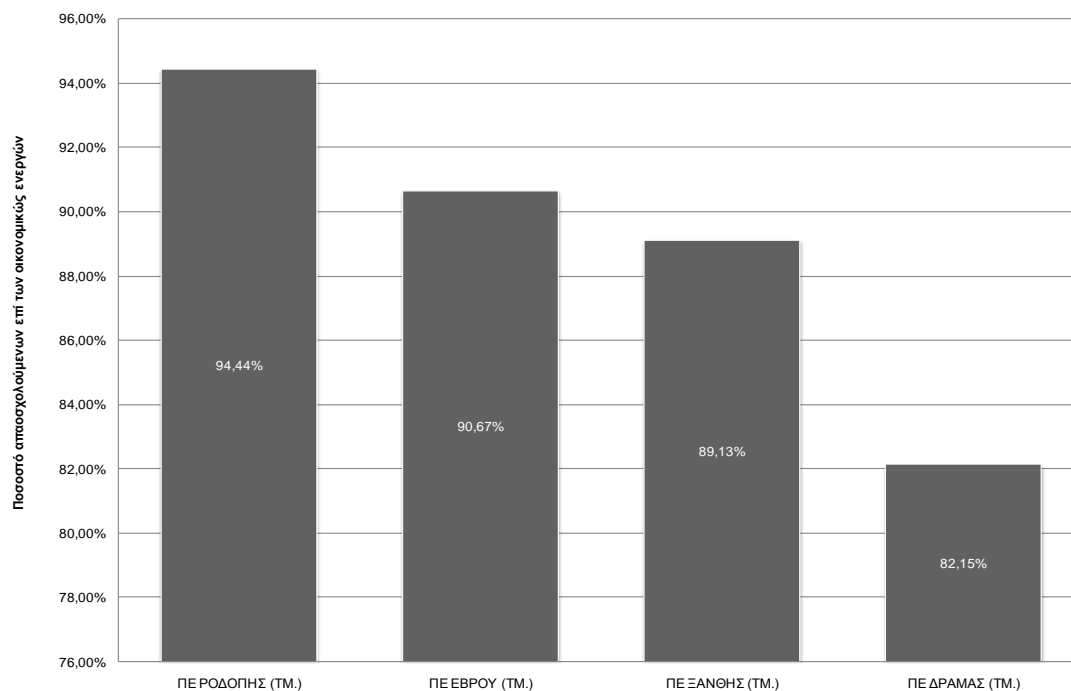
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-1

Γράφημα 4.3-8: Ανά Δήμο/τμήμα Δήμου ποσοστά απασχολούμενων επί των οικονομικώς ενεργών πληθυσμών των Δήμων (2001)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-2

Γράφημα 4.3-9: Ανά τμήμα Π.Ε. ποσοστά απασχολούμενων επί των οικονομικώς ενεργών πληθυσμών των Π.Ε. (2001)

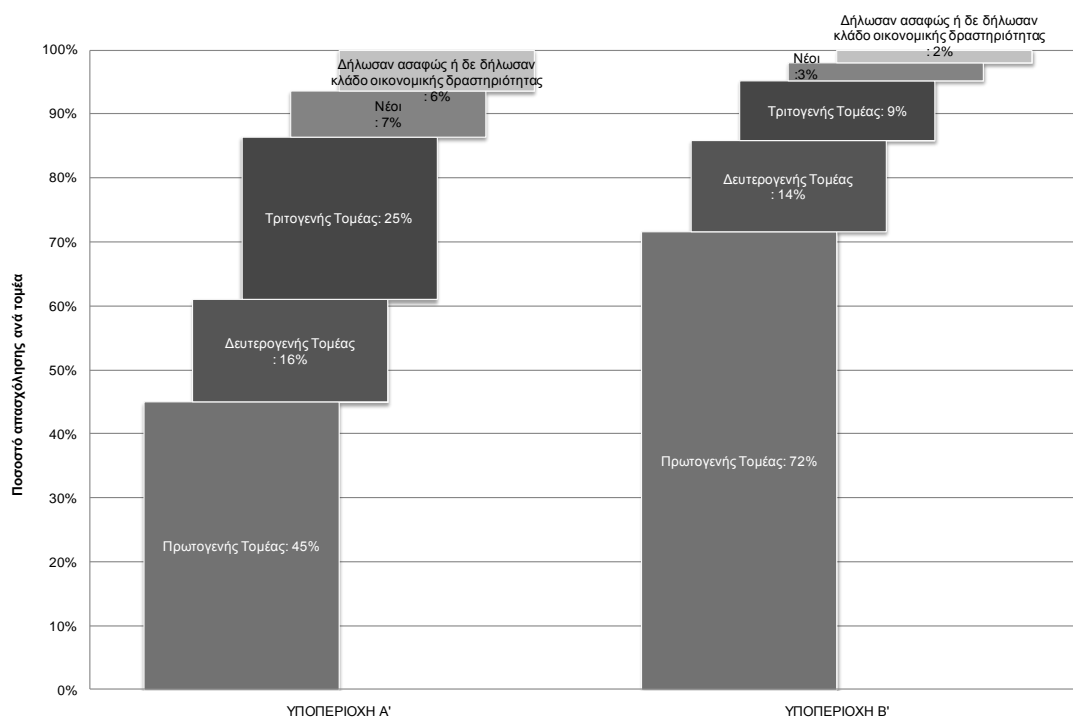
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-3

4.3.4 Είδος Απασχόλησης

Αναφορικά με το είδος της απασχόλησης στην περιοχή παρέμβασης, προκύπτει (βλ. Γράφημα 4.3-10) ένας ξεκάθαρος διαχωρισμός μεταξύ των Υποπεριοχών Α και Β, που θα ήταν μάλιστα περισσότερο έντονος εάν στην Υποπεριοχή Α δεν ενσωματωνόταν τμήματα του Δήμου Μύκης. Έτσι στην Υποπεριοχή Β κατά 72% οι απασχολούμενοι εργάζονται στον πρωτογενή τομέα (καλλιέργεια καπνού) και 14% στον δευτερογενή τομέα, κυρίως ως ειδικευμένοι τεχνίτες και οικοδόμοι. Μόλις 9% απασχολείται στον τριτογενή τομέα. Τα στοιχεία αυτά για την Υποπεριοχή Β, για το έτος 2001 που αντιστοιχούν, δείχνουν την μεγάλη εξάρτηση της από τον πρωτογενή τομέα, αλλά και την βαρύτητα του πρωτογενή τομέα που έχει αναπτυχθεί διαχρονικά στην περιοχή.

Στην Υποπεριοχή Α, υφίσταται ομοίως ένα υψηλό ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα (45%), χωρίς ωστόσο να συγκρίνεται με αυτό της Υποπεριοχής Β (72%). Διαφαίνεται ωστόσο ότι η περιοχή Α είναι μία Υποπεριοχή υπό μετάβαση σε ένα άλλο παραγωγικό πρότυπο: Το ποσοστό απασχόλησης στον τριτογενή τομέα είναι ιδιαίτερα αυξημένο (25%) σε σχέση με την Υποπεριοχή Β (9%), ενώ το ποσοστό απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα είναι άμεσα συγκρίσιμο με αυτό της Υποπεριοχής Β (16% έναντι 14%).

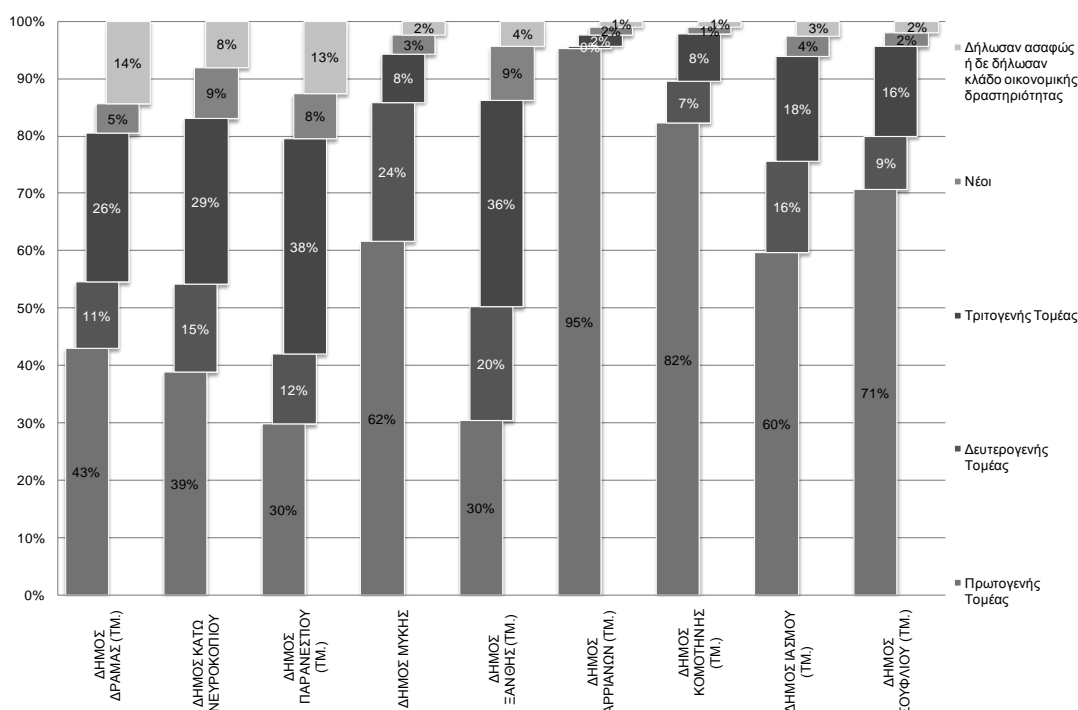
Γράφημα 4.3-10: Ποσοστά απασχόλησης στους τομείς παραγωγής ανά Υποπεριοχή

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-4

Σε επίπεδο Δήμων/τμημάτων Δήμων, οι σχετικές κατανομές παρουσιάζονται συνθετικά στο Γράφημα 4.3-11: τα τμήματα των Δήμων Αρριανών, Κομοτηνής (τμήμα), Σουφλίου και ο Δήμος Μύκης κατέχουν ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα πάρα πολύ υψηλά. Για παράδειγμα, στο τμήμα του Δήμου Αρριανών το 92% των απασχολούμενων εργάζεται στον πρωτογενή τομέα. Και στο Δήμο Μύκης το 62% των απασχολούμενων. Τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή απαντώνται στα τμήματα των Δήμων Παρανεστίου (30%) και Ξάνθης (τμήμα) (30%) Αντίθετα σ' αυτά ακριβώς τα τμήματα παρατηρείται αυξημένη απασχόληση στον τριτογενή τομέα, γεγονός που εξηγείται εύκολα από την ύπαρξη μικρών επιχειρήσεων συνδεδεμένων με τον τουρισμό.

Γράφημα 4.3-11: Ποσοστά απασχόλησης στους τομείς παραγωγής ανά Δήμο

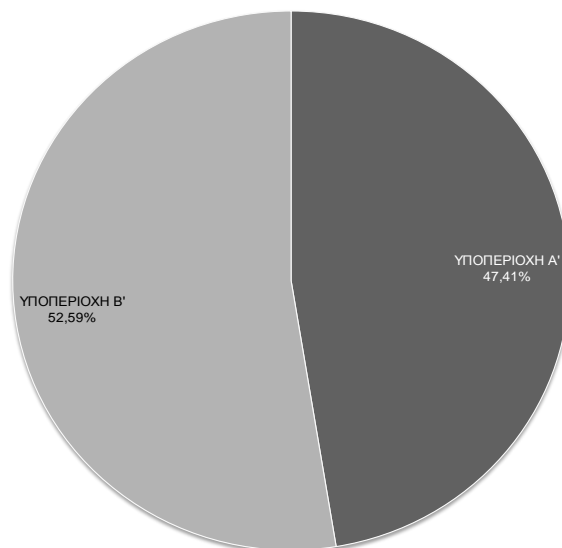
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-5

4.3.5 Άνεργοι

Ο αριθμός ανέργων στην περιοχή παρέμβασης ήδη από το 2001 κινείται σε υψηλά επίπεδα, προσεγγίζοντας ~ το 10% του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού. Η Υποπεριοχή Β φαίνεται ότι συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό ανέργων (επί του συνόλου των ανέργων), όπως παρουσιάζεται και στο Γράφημα 4.3-12. Συγκεκριμένα το 52,59% του συνόλου των ανέργων που αντιστοιχεί σε 1.054 άτομα είναι συγκεντρωμένα στην Υποπεριοχή Β. Στην Υποπεριοχή Α συγκεντρώνεται αντιστοίχως το 47,41% (950 άτομα).

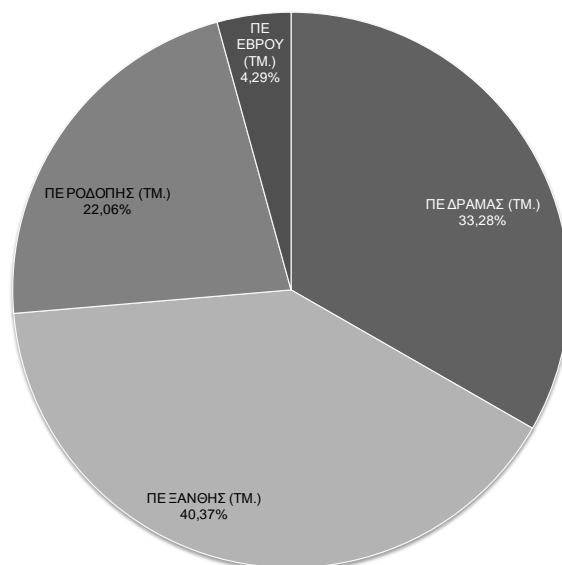
Με χωρικό επίπεδο αναφοράς το τμήμα της Π.Ε., οι άνεργοι κατανέμονται, σύμφωνα με το Γράφημα 4.3-13.

Γράφημα 4.3-12: Άνεργοι ανά Υποπεριοχή

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-1

Γράφημα 4.3-13: Άνεργοι ανά Π.Ε.

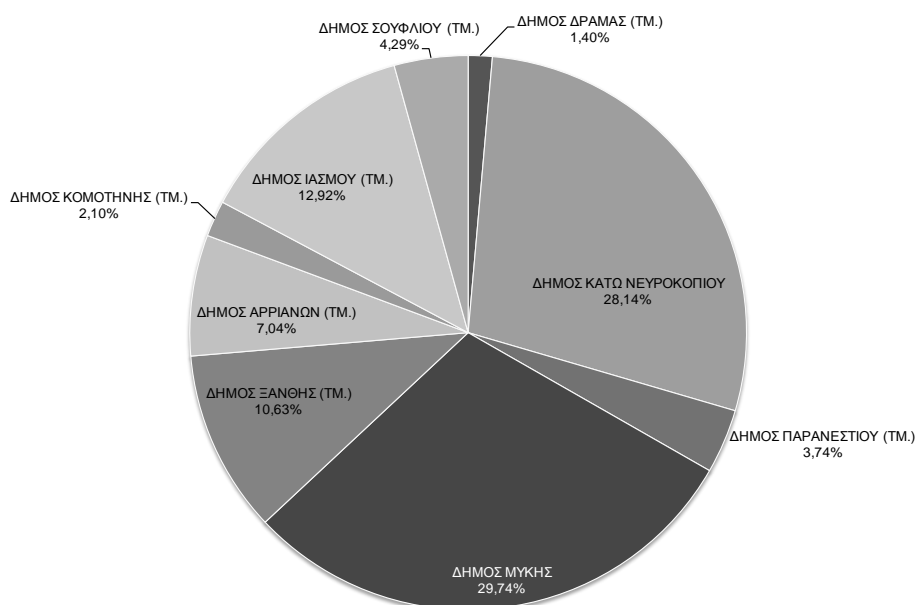

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-2

Διαπιστώνεται ότι το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης κατέχει το υψηλότερο ποσοστό ανέργων επί του συνόλου των ανέργων της περιοχής και συγκεκριμένα ποσοστό 40,37% και 809 άτομα. Ακολουθεί το τμήμα της Π.Ε. Δράμας με 33,28% και 667 άτομα, το τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης με 22,06% και 442 άτομα και έπεται αυτό της Π.Ε. Έβρου με 4,29% και 86 άτομα.

Με χωρικό επίπεδο αναφοράς τον Δήμο, διακρίνεται σύμφωνα με το Γράφημα 4.3-14, ότι ο Δήμος Μύκης είναι αυτός με την υψηλότερη εκπροσώπηση ανέργων επί του συνόλου των ανέργων της περιοχής παρέμβασης. Με 596 ανέργους συγκεντρώνει το 29,74% των ανέργων της περιοχής παρέμβασης. Συγκρίσιμος αριθμός ανέργων υπάρχει και στο Δήμο Κ. Νευροκοπίου (28,14% και 564 άτομα). Ο μικρότερος αριθμός ανέργων, ως ποσοστό επί του συνόλου των ανέργων, εντοπίζεται στο τμήμα του Δήμου Δράμας: 1,40% και 28 άτομα.

Γράφημα 4.3-14: Άνεργοι ανά Δήμο

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-2

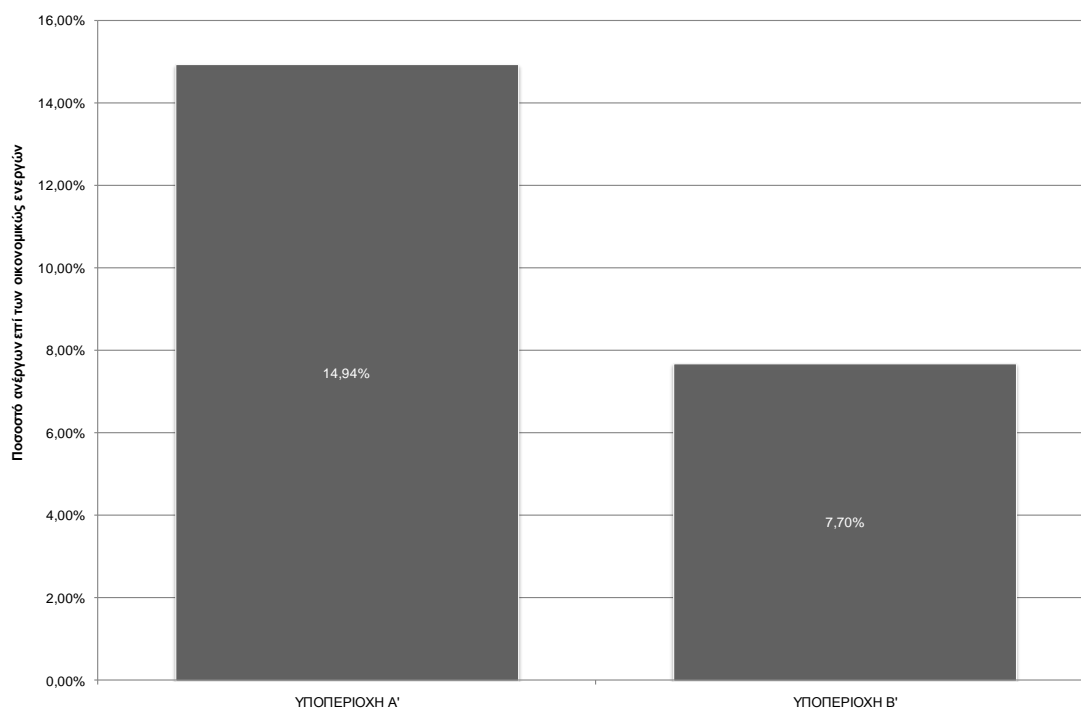
Όπως αναφέρθηκε αρχικώς το μέσο ποσοστό ανέργων για όλη την περιοχή παρέμβασης είναι ~10%, και συγκεκριμένα 9.99% του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού, δηλ. 2.004 άτομα.

Με βάση το δείκτη άνεργοι/οικονομικώς ενεργός πληθυσμός προκύπτει ότι η Υποπεριοχή Α χαρακτηρίζεται από διπλάσια, σχεδόν, τιμή αυτού του δείκτη, ως αποτέλεσμα του

χαμηλού οικονομικώς ενεργού πληθυσμού. Έτσι ενώ στην Υποπεριοχή Α οι άνεργοι αποτελούν το 14,94% των οικονομικών ενεργών πληθυσμών αυτής της περιοχής, στην Υποπεριοχή Β το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόλις 7,70% (βλ. Γράφημα 4.3-15).

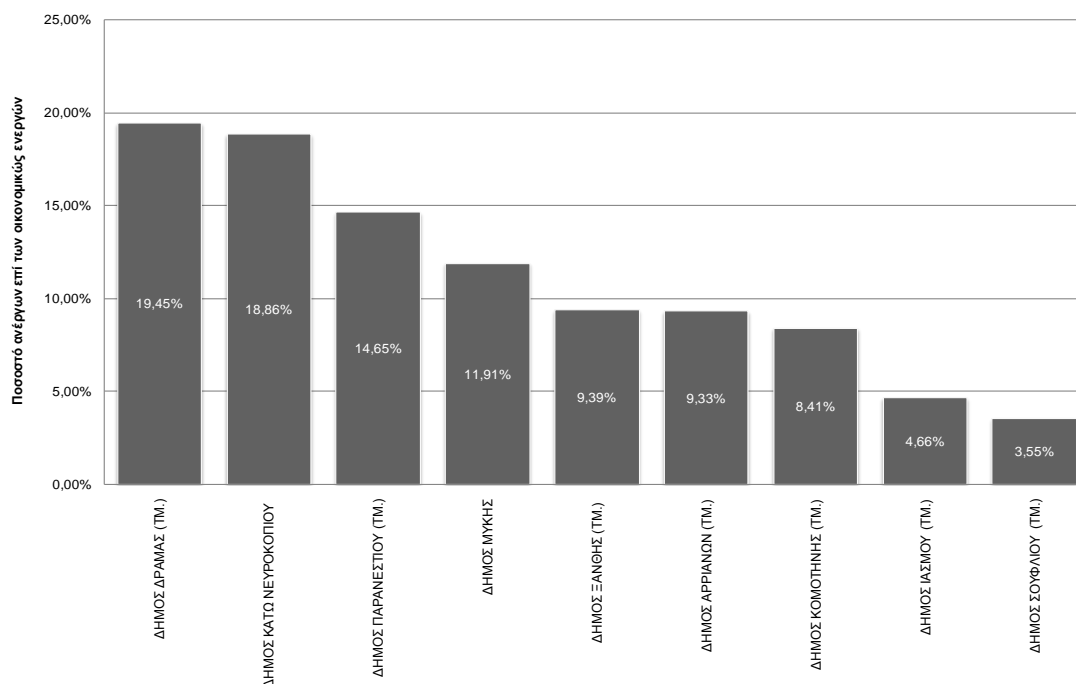
Γράφημα 4.3-15: Ποσοστά ανέργων επί των οικονομικώς ενεργών πληθυσμών για τις Υποπεριοχές Α και Β

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-1

Την τιμή του δείκτη άνεργοι/οικονομικώς ενεργός πληθυσμός σε επίπεδο Δήμου/τμήματος Δήμου αποτυπώνει ως τμήμα με υψηλότερο δείκτη το τμήμα του Δήμου Δράμας με 19,45%, ακολουθούμενο από το Δήμο Κ. Νευροκοπίου με 18,86% και τον το τμήμα του Δήμου Παρανεστίου με ποσοστό 14,65% επί των αντιστοίχων οικονομικώς ενεργών πληθυσμών τους. Τα τμήματα των Δήμων Κομοτηνής, Ιάσμου και Σουφλίου διαθέτουν τις τρεις χαμηλότερες τιμές σε σχέση με τον εν λόγω δείκτη, όπως φαίνεται και στο Γράφημα 4.3-16, αντιστοίχως 8,41%, 4,66% και 3,55%. Οι υπόλοιποι Δήμοι ή τμήματα Δήμων κατατάσσονται σε ενδιάμεσες τιμές, με τον Δήμο Μύκης να κατέχει σχετικά υψηλό ποσοστό (11.91%), το τμήμα του Δήμου Ξάνθης 9,39% και το τμήμα του Δήμου Αρριανών 9,33%.

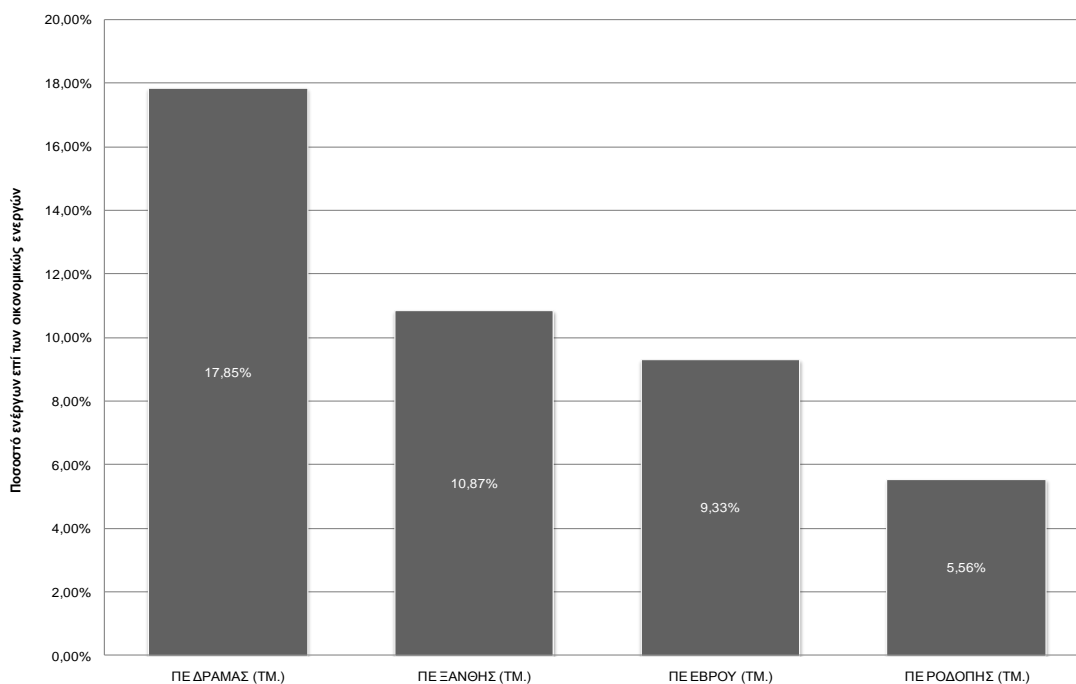
Γράφημα 4.3-16: Ανά Δήμο/τμήμα Δήμου ποσοστό ανέργων επί του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού του

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-2

Τέλος, σε επίπεδο Π.Ε. ο σχετικός δείκτης (άνεργοι / οικονομικώς ενεργός πληθυσμός αντίστοιχης Π.Ε.), εμφανίζει την κατανομή όπως αυτή αποτυπώνεται στο Γράφημα 4.3-17. Συγκεκριμένα τον υψηλότερο δείκτη εμφανίζει το τμήμα της Π.Ε. Δράμας με ποσοστό 17,85% του οικονομικώς ενεργού του πληθυσμού να είναι άνεργοι. Αντιστοίχως στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης οι άνεργοι/οικονομικώς ενεργούς ανέρχονται σε 10,87%, σε αυτό της Π.Ε. Έβρου στο 9,33% και στο τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης ο δείκτης αυτός πέφτει στο 5,56%.

Γράφημα 4.3-17: Ανά τμήμα Π.Ε. ποσοστό ανέργων επί του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού της

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-3

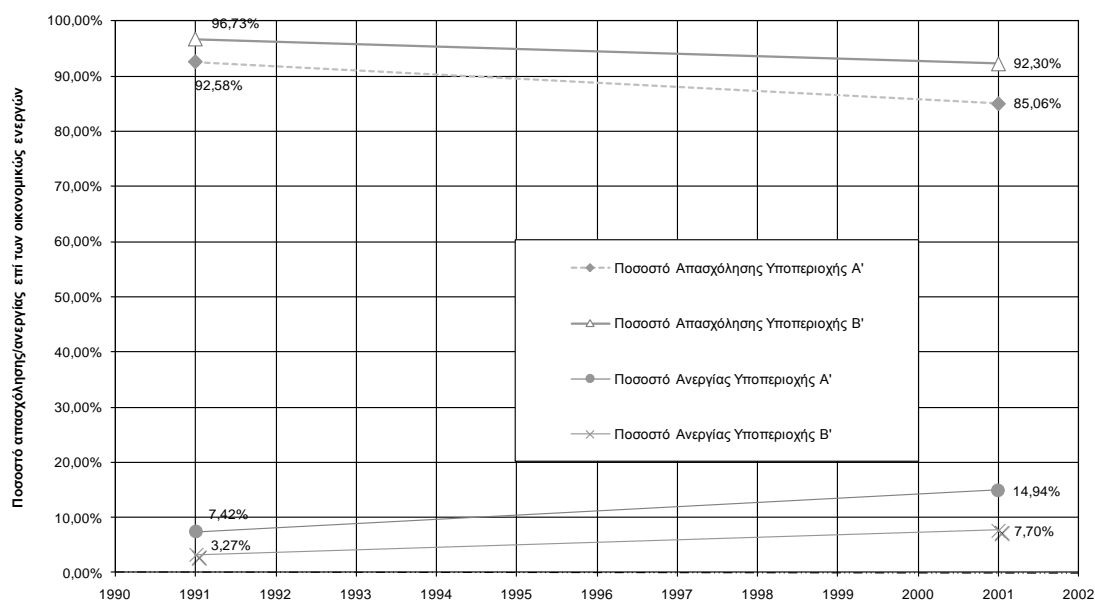
4.3.6 Χρονική εξέλιξη απασχόλησης και ανεργίας

Σε σχέση με την χρονική εξέλιξη της απασχόλησης και της ανεργίας στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης για τα έτη 1991-2001 παρατηρούνται τα ακόλουθα (βλ. Γράφημα 4.3-18):

- Τόσο στην Υποπεριοχή Α όσο και στην Υποπεριοχή Β ο δείκτης «ποσοστό ανέργων / οικονομικώς ενεργός πληθυσμός» αυξήθηκε σημαντικά, υπερδιπλασιάστηκε.
- Στην Υποπεριοχή Α εκτινάχτηκε από 7,42% σε 14,94% επί των οικονομικά ενεργών πληθυσμών της και στην Υποπεριοχή Β από 3,27% σε 7,70%. Αυτό μπορεί να οφείλεται είτε σε αύξηση του αριθμού των ανέργων, είτε σε μείωση των οικονομικώς ενεργών πληθυσμών, είτε και στα δύο. Δοθείσης της εμπειρίας της ομάδας, το σενάριο που είναι πιο πιθανό είναι ότι οφείλεται και στα δύο. Υπήρξε δηλαδή αύξηση του απόλυτου αριθμού των ανέργων αλλά ταυτοχρόνως και μείωση του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού λόγω μετακίνησης πληθυσμών, ειδικά για την Υποπεριοχή Β ή λόγω γήρανσης πληθυσμού ειδικά για την Υποπεριοχή Α. Σε κάθε περίπτωση ο δείκτης χαρακτηρίζει την ισχυρή μετάλλαξη που υφίσταται το παραγωγικό μοντέλο στην περιοχή παρέμβασης, που σηματοδοτείται από την έξοδο απασχολουμένων από τον πρωτογενή τομέα. Είναι πεποίθηση της ομάδας, που προκύπτει από τη γνώση της περιοχής αλλά και από περιορισμένη έρευνα πεδίου μέσω συνεντεύξεων

ότι το φαινόμενο είναι σε εξέλιξη, πιθανότατα με ταχύτερους ρυθμούς απ' ό,τι την προηγούμενη δεκαετία.

Γράφημα 4.3-18: Διαχρονική εξέλιξη (1991, 2001) απασχόλησης και ανεργίας επί των οικονομικά ενεργών πληθυσμών στις Υποπεριοχές Α και Β

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.3-6

4.3.7 Συμπεράσματα

Με έτος αναφοράς το 2001, ισχύουν τα ακόλουθα:

- Το σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης (έτος αναφοράς 2001) ανέρχεται σε 20.052 άτομα αποτελώντας το 48,75% του συνολικού πληθυσμού αναφοράς (οικονομικώς ενεργών και μη πληθυσμών). Οι άντρες αντιπροσωπεύουν το 61,24% του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού και οι γυναίκες το 38,76%.
- Η Υποπεριοχή Β συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό οικονομικώς ενεργού πληθυσμού (68,28%), απασχολουμένων (70,02%) και ανέργων (52,59%) επί των αντιστοίχων συνόλων της περιοχής παρέμβασης
- Ο Δήμος Μύκης συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό οικονομικώς ενεργών ατόμων επί του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού όλης της περιοχής παρέμβασης (29,44%)
- Το τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό οικονομικώς ενεργών ατόμων επί του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού όλης της περιοχής παρέμβασης (39,65%). Το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης ακολουθεί πολύ κοντά με 37,11%.

- Το τμήμα του Δήμου Αρριανών έχει τον υψηλότερο οικονομικώς ενεργό πληθυσμό επί του συνόλου του πληθυσμού του (66,48%) ενώ το μικρότερο ποσοστό εμφανίζεται στο τμήμα του Δήμου Παρανεστίου (34,09%).
- Το σύνολο των απασχολούμενων στην περιοχή παρέμβασης ήταν 18.048 άτομα που αντιστοιχεί σε ποσοστό 90,01% του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού. Εξ' αυτών, 60,98% ήταν άντρες (11.005 άτομα) και 39,02% (7.043 άτομα) ήταν γυναίκες.
- Ο Δήμος Μύκης και το τμήμα του Δήμου Αρριανών συγκεντρώνουν το 53,09% των απασχολούμενων επί του συνόλου των απασχολούμενων σε ολόκληρη την περιοχή παρέμβασης.
- Στην Υποπεριοχή Β κατά 72% οι απασχολούμενοι εργάζονται στον πρωτογενή τομέα. Στην Υποπεριοχή Α το αντίστοιχο ποσοστό είναι 45%
- Ο αριθμός ανέργων στην περιοχή παρέμβασης ήδη από το 2001 κινείται σε υψηλά επίπεδα, προσεγγίζοντας ~ το 10% του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού. Στην Υποπεριοχή Α. Στην Υποπεριοχή Α οι άνεργοι αποτελούν το 14,94% των οικονομικών ενεργών πληθυσμών αυτής της περιοχής και στην Υποπεριοχή Β το αντίστοιχο ποσοστό είναι 7,70%.
- Το 52,59% του συνόλου των ανέργων της περιοχής παρέμβασης είναι συγκεντρωμένα στην Υποπεριοχή Β.
- Στην Υποπεριοχή Α ο δείκτης «ποσοστό ανέργων/οικονομικώς ενεργός πληθυσμός» μεταβλήθηκε από 7,42% σε 14,94% κατά την δεκαετία 1991-2001. Στην Υποπεριοχή Β ο ίδιος δείκτης μεταβλήθηκε από 3,27% σε 7,70%. Ο παραπάνω δείκτης χαρακτηρίζει την ισχυρή μετάλλαξη που υφίσταται το παραγωγικό μοντέλο στην περιοχή παρέμβασης, που σηματοδοτείται από την έξοδο απασχολούμενων από τον πρωτογενή τομέα, την εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση αλλά και την γήρανση του πληθυσμού. Το φαινόμενο είναι σε εξέλιξη, πιθανώς με ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία, και δεν έχει ολοκληρωθεί.
- Αξίζει να σημειωθεί, ότι από έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε στην Π.Ε. Ξάνθης, μέσω συνεντεύξεων, σε μέλη ομάδας καπνοπαραγωγών, προκύπτει ότι την τελευταία δεκαετία (2001-2011) η παραγωγή του καπνού μειώθηκε κατά 80%. Εξαιρετικά επίσης αυξημένη είναι η ανεργία στον κλάδο των οικοδόμων όπου σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Σωματίου Οικοδόμων Ξάνθης, το ποσοστό ανέργων του κλάδου είναι 70%. Επισημαίνεται ότι ο κλάδος των οικοδόμων -που στην παραπάνω ανάλυση είναι ενταγμένος στον δευτερογενή τομέα- στην Υποπεριοχή Β αντιστοιχούσε -για το 2001- στο 14% της απασχόλησης.

4.4 Τομείς παραγωγής

Στο παρόν υποκεφάλαιο παρουσιάζονται η διάρθρωση και τα κύρια χαρακτηριστικά του πρωτογενούς, του δευτερογενούς και του τριτογενούς τομέα παραγωγής στην περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. Ειδικότερα, στο Υποκεφάλαιο 4.4Α παρουσιάζεται η ανάλυση του πρωτογενούς τομέα σε ότι αφορά τη γεωργία-κτηνοτροφία και ειδικότερα τη δασοπονία, καθώς αυτή αποτελεί ένα σημαντικό πόρο (ειδικά για την Υποπεριοχή Α).

Στο Υποκεφάλαιο 4.4Β εξετάζουμε το δευτερογενή τομέα, τόσο όσον αφορά τη διάρθρωσή του μέσω δευτερογενών στοιχείων όσο και ότι αφορά την καταγεγραμμένη πρόσφατη επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω προγραμμάτων τοπικής αγροτικής ανάπτυξης (LEADER, Ο.Π.Α.Α.Χ.).

Τέλος, στο Υποκεφάλαιο 4.4Γ, εξετάζεται η δομή και η διάρθρωση του τριτογενούς τομέα. Όπως και στο Υποκεφάλαιο 4.4Α, εξετάζονται δυο διακριτοί κλάδοι του τομέα αυτού δηλαδή ο τουρισμός και οι λοιπές υπηρεσίες.

4.4Α Πρωτογενής Τομέας

Παρακάτω παρουσιάζεται η διάρθρωση του πρωτογενούς τομέα, με σαφή αναφορά σε δυο ιδιαίτερους κλάδους για την ορεινή περιοχή της Ροδόπης: Τη γεωργία-κτηνοτροφία και τη δασοπονία. Η ανάλυση της γεωργίας-κτηνοτροφίας βασίζεται σε δευτερογενή στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. και παρατίθενται ανά Δήμο / τμήμα Δήμου. Ο δε κλάδος της Δασοπονίας αναλύεται σε επίπεδο Υποπεριοχής με εξαίρεση την ανάλυση των τμημάτων Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου όπου ο κλάδος θεωρείται χαμηλής βαρύτητας για το τοπικό οικονομικό σύστημα και δεν ξετάζεται.

4.4Α.1 Γεωργία-κτηνοτροφία

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περιοχή σχετικά με την διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Κύριο χαρακτηριστικό εξαιτίας της θέσης και της ομοιότητας της περιοχής είναι η ομοιότητα των καλλιεργειών και των εκτροφών, ο μικρός κλήρος στους τομείς που δραστηριοποιούνται καθώς επίσης και την επικράτηση σε είδη τα οποία θεωρούνται αποκλειστικής ή επικρατέστερης παρουσίας σε σχέση με το υπόλοιπη επιφάνεια της περιοχής του Δήμου και της Π.Ε. Για παράδειγμα η επικράτηση της καλλιέργειας της πατάτας στην περιοχή της Δράμας και ειδικότερα στον Δήμο Νευροκοπίου καθώς επίσης και του καπνού ανατολικού τύπου στην περιοχή μελέτης των Π.Ε. Ξάνθης και Ροδόπης. Επίσης η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας με επικράτηση των μικρών ζώων αιγών και προβάτων αποτελούν τον δυναμικό ιστό παραγωγής. Η τελευταία απογραφή της γεωργικής παραγωγής πραγματοποιήθηκε μόλις πέρυσι το

2010 χωρίς ακόμη βρίσκονται σε κατάσταση δημοσίευσης και έτσι χρησιμοποιήθηκαν επεξεργασμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ της απογραφής 2006.

Προκειμένου το αντικείμενο της μελέτης να γίνει κατανοητό και να αποσαφηνισθεί η δυναμική της κάθε περιοχής χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία της ΕΣΥΕ με τη μορφή ομάδων. Η πρώτη ομάδα αφορά τις Τοπικές Ενότητες οι οποίες ανήκουν στην περιοχή μελέτης και σε συγκεκριμένο δήμο. Η επόμενη ομαδοποίηση αφορά την καθαυτό γεωργοκτηνοτροφική δραστηριότητα, σε καλυπτόμενη επιφάνεια όπου εκφράζεται σε αριθμό στρεμμάτων ανά καλλιέργεια και αριθμό παραγωγικών ζώων που εκτρέφονται σε κάθε Τ.Κ. Οι τομείς είναι: α) η διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων β) η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση, γ) οι μεγάλες καλλιέργειες-κτηνοτροφικά βιομηχανικά φυτά δ) η δενδροκομία ε) η καλλιέργεια λαχανικών στ) η κτηνοτροφία, και τέλος η εκμηχάνιση της γεωργίας-κτηνοτροφίας.

Οι Πίνακες 4.4Α-1 έως 4.4Α-11 στους οποίους αναφέρονται τα γραφήματα του παρόντος Υποκεφαλαίου παρουσιάζονται στο Παράρτημα ΙΙΙ.

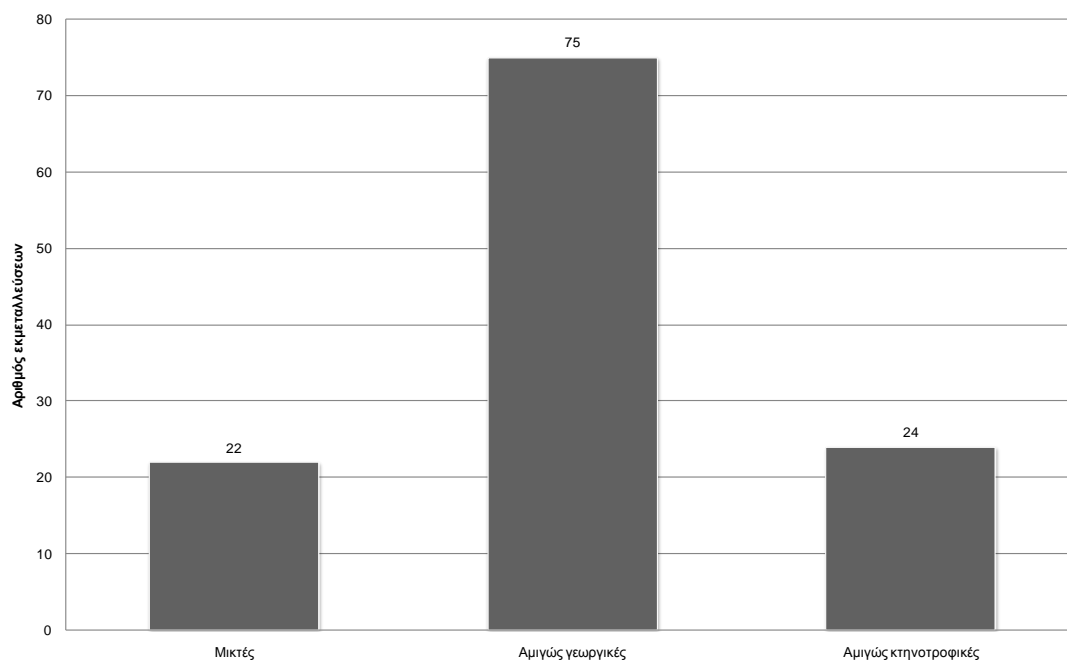
Τμήμα Δήμου Δράμας

Ξεκινώντας την ανάλυσή μας από το τμήμα του Δήμου Δράμας, αναφέρεται ότι ο συνολικός καταγεγραμμένος αριθμός εκμεταλλεύσεων το 2006 ήταν 121. Ο κύριος χαρακτήρας της αγροτικής εκμετάλλευσης είναι αυτός της αμιγώς γεωργικής με ποσοστό 62% (βλ. Γράφημα 4.4Α-1).

Η κάθε Τ.Κ. του τμήματος του Δήμου Δράμας παρουσιάζει ιδιομορφία ως προς την συνολική επιφάνεια που κατέχεται από κάθε εκμετάλλευση. Όπως φαίνεται και παρακάτω ο μέσος κλήρος ανά εκμετάλλευση είναι μικρός και αυτό έχει ως αποτέλεσμα ότι και το μέγεθος των παραγόμενων προϊόντων στην περιοχή είναι σχετικά μικρό διότι οι καλλιεργούμενες επιφάνειες είναι ελάχιστες έτσι στην Τ.Κ. Μακρυπλαγίου είναι 71,67 στρ. η οποία παρουσιάζει και τον μεγαλύτερη συγκριτικά επιφάνεια ανά εκμετάλλευση με τις υπόλοιπες περιοχές οι οποίες είναι πολύ μικρές. Έτσι για την Τ.Κ. Λιβαδερού 2,13 στρ. για την Τ.Κ. Σιδηρονέρου 6,28 στρ. και για την Τ.Κ. Σκαλωτής 2,27 στρ. (βλ. Γράφημα 4.4Α-2).

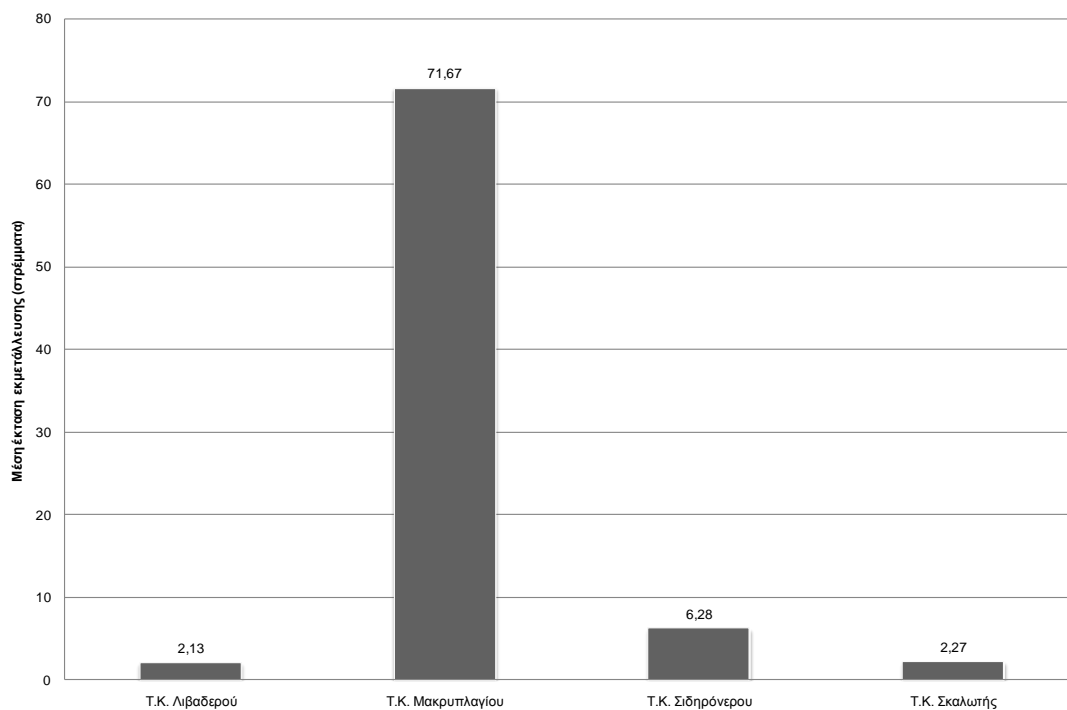
Ως προς την διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, αναφέρεται ότι στην περιοχή του τμήματος του Δήμου Δράμας καλλιεργούνται φυτά μεγάλων καλλιεργειών με σειρά κυρίως βρώμη για σανό η οποία αποτελεί και την κύρια καλλιέργεια σε ποσοστό 50%. Ακολουθούν: σιτάρι μαλακό, μηδική, κριθάρι για σανό, καλαμπόκι χωρίς συγκαλλιέργεια καθώς και άλλες καλλιέργειες χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η καλλιεργούμενη επιφάνεια θεωρείται σχετικά μικρή και ως επί το πλείστον τα καλλιεργούμενα είδη εκτός του μαλακού σίτου χρησιμοποιούνται κυρίως για ζωοτροφή (βλ. Γράφημα 4.4Α-3).

Γράφημα 4.4Α-1: Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων (τμήμα Δήμου Δράμας)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-1

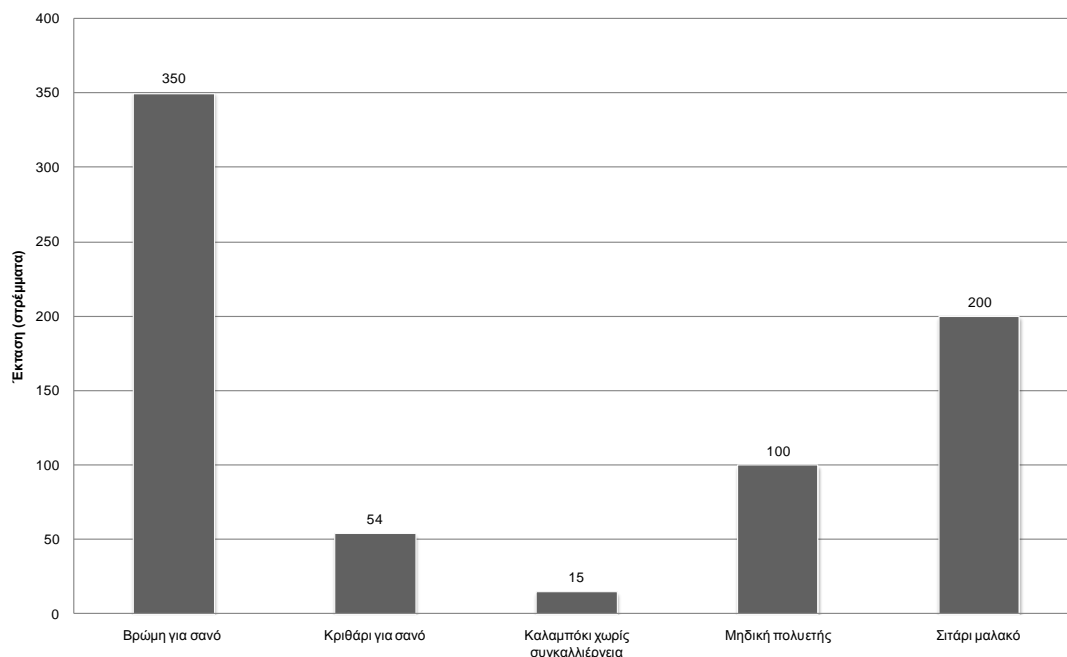
Γράφημα 4.4Α-2: Μέση έκταση ανά εκμετάλλευση (τμήμα Δήμου Δράμας)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-1

Γράφημα 4.4Α-3: Μεγάλες καλλιέργειες κτηνοτροφικά και βιομηχανικά φυτά (τμήμα Δήμου Δράμας)

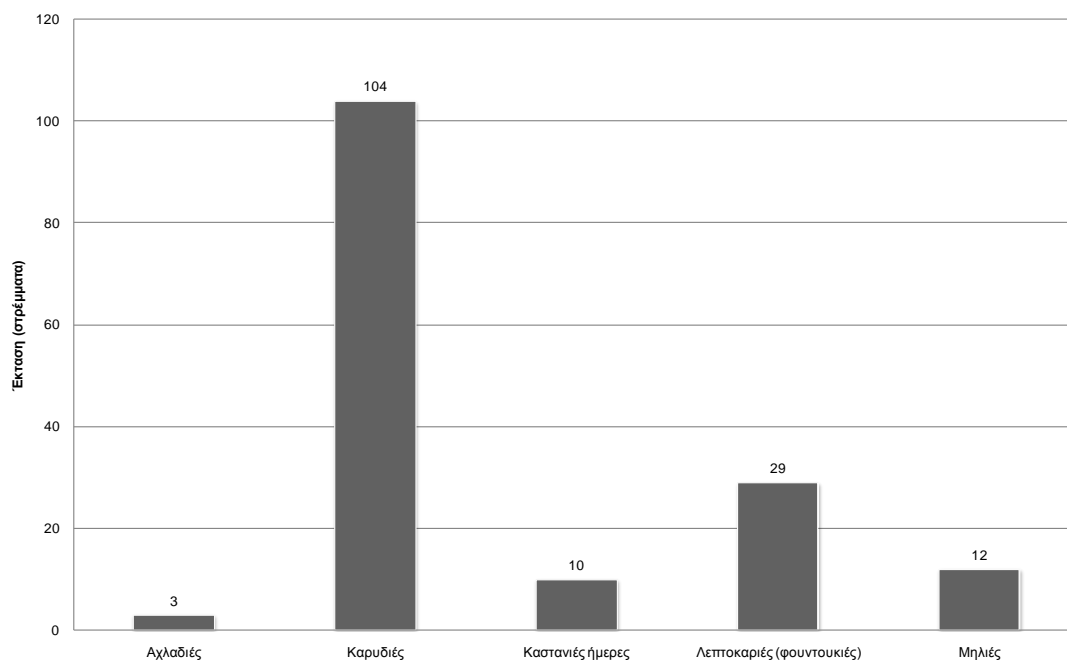

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-1

Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες που αναπτύσσονται στο τμήμα του Δήμου Δράμας κυρίως καταγράφεται η καλλιέργεια της καρυδιάς με ποσοστό 9%. Ακολουθούν οι λεπτοκαρυές (φουντουκιές), μηλιές, καστανιές και οι αχλαδιές. Το μέγεθος της επιφάνειας που καλύπτεται θεωρείται ότι είναι σχετικά μικρό και η διάθεση των παραγόμενων προϊόντων γίνεται σε τοπικό επίπεδο. Στην περιοχή καλλιεργούνται και άλλα είδη τα οποία βρίσκονται στους αγρούς μεμονωμένα σε ελάχιστο αριθμό και εξυπηρετούν τις ανάγκες των κατοίκων σε φρούτα (βλ. Γράφημα 4.4Α-4).

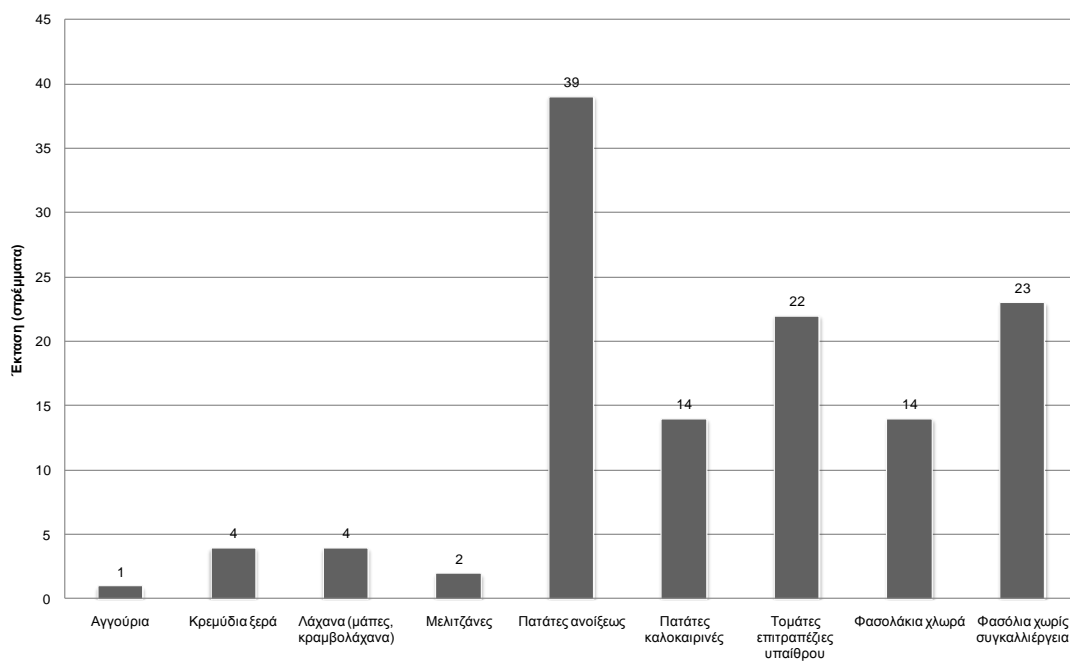
Σχετικά με τα καλλιεργούμενα είδη λαχανικών και πατάτας, σημειώνεται ότι στο τμήμα του Δήμου Δράμας ενδιαφέρον παρουσιάζει η καλλιέργεια της πατάτας. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις των παραγόμενων λαχανικών είναι μικρές. Επίσης καλλιεργείται η τομάτα επιτραπέζια, νωπά φασολάκια και φασόλια, και πλήθος άλλων λαχανικών που χρησιμοποιούνται καθημερινά στη διατροφή χωρίς να παρουσιάζουν κάποια ιδιαιτερότητα για την περιοχή (βλ. Γράφημα 4.4Α-5).

Γράφημα 4.4A-4: Δενδρώδεις καλλιέργειες (τμήμα Δήμου Δράμας)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-1

Γράφημα 4.4A-5: Καλλιέργειες λαχανικών (τμήμα Δήμου Δράμας)

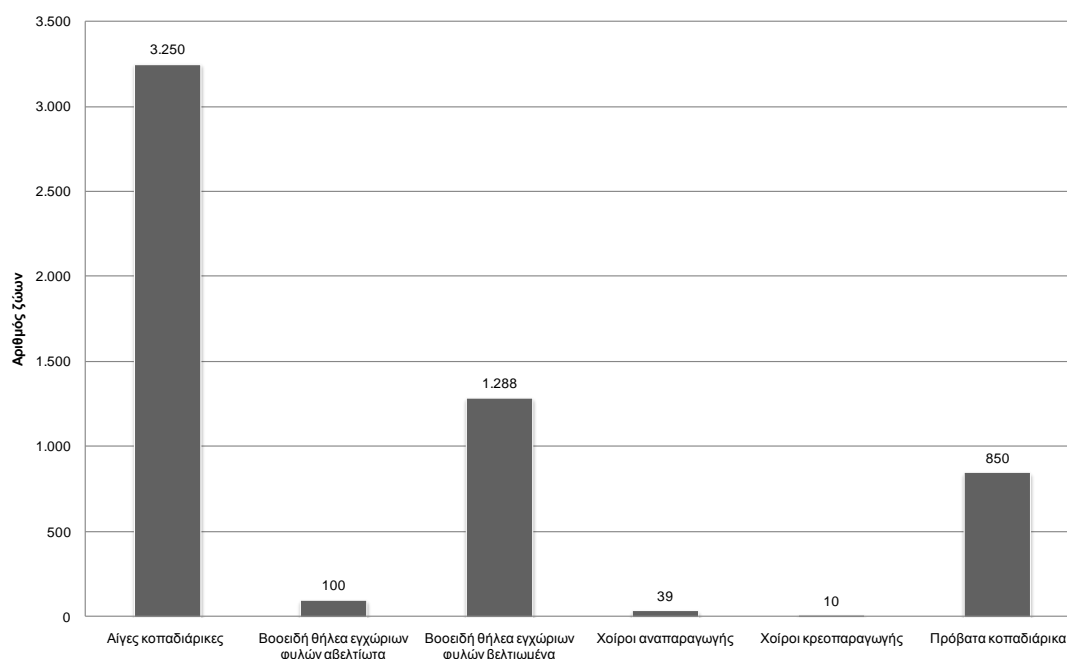

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-1

Ως προς τις εκτροφές των αγροτικών ζώων στην περιοχή, σημειώνεται ότι στο τμήμα του Δήμου Δράμας εκτρέφονται όλα τα είδη. Επικρατέστερη εκτροφή είναι αυτή των αιγών κοπαδιάρικων σε ποσοστό 4%, ακολουθούν τα βοοειδή θήλεα βελτιωμένα, τα πρόβατα κοπαδιάρικα, και οι όρνιθες χωρικής εκτροφής (βλ. Γράφημα 4.4A-6). Επίσης παρουσιάζονται χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον εκτροφές χοίρων, αβελτίωτων βοοειδών και ζώα εργασίας όπως όνοι και ίπποι. Αντίστοιχη είναι και η παραγωγή γάλακτος (βλ. Γράφημα 4.4A-7) η οποία είναι ανάλογη του μεγέθους της εκτροφής των κοπαδιάρικων αιγών. Μέρος της παραγωγής γάλακτος στην περιοχή του Σιδηρονέρου μεταποιείται σε τυρί μαλακό.

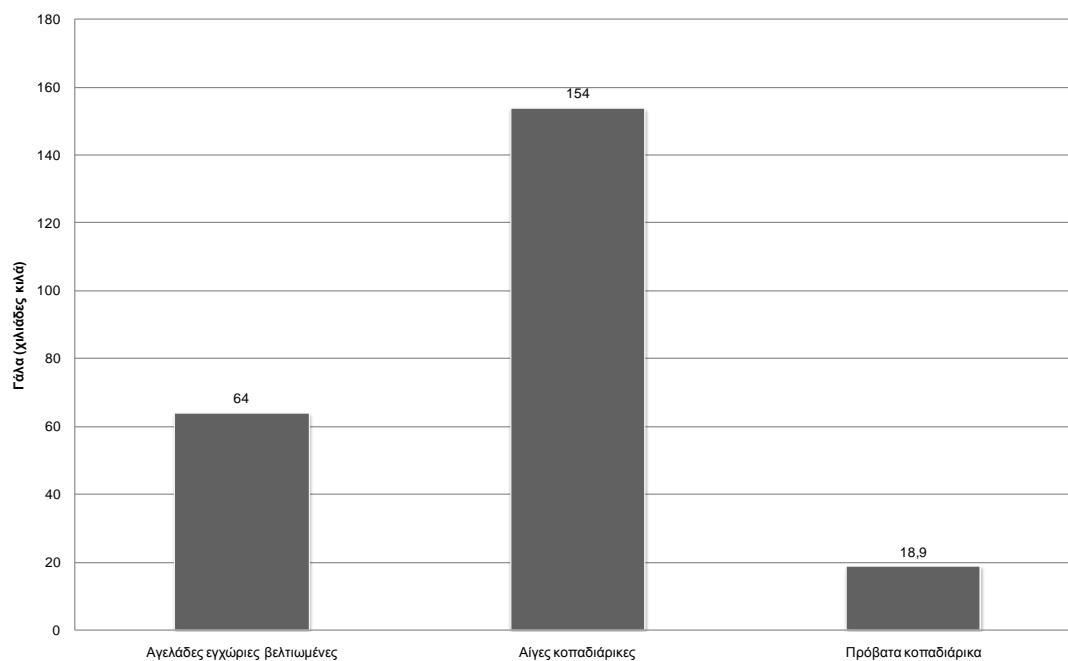
Η εκμηχάνιση της αγροτικής παραγωγής σύμφωνα με το παράρτημα είναι ικανοποιητική και περιλαμβάνει τον απαραίτητο εξοπλισμό προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις στην δημιουργία των προϊόντων (βλ. Γράφημα 4.4A-8).

Γράφημα 4.4A-6: Κτηνοτροφία (τμήμα Δήμου Δράμας)

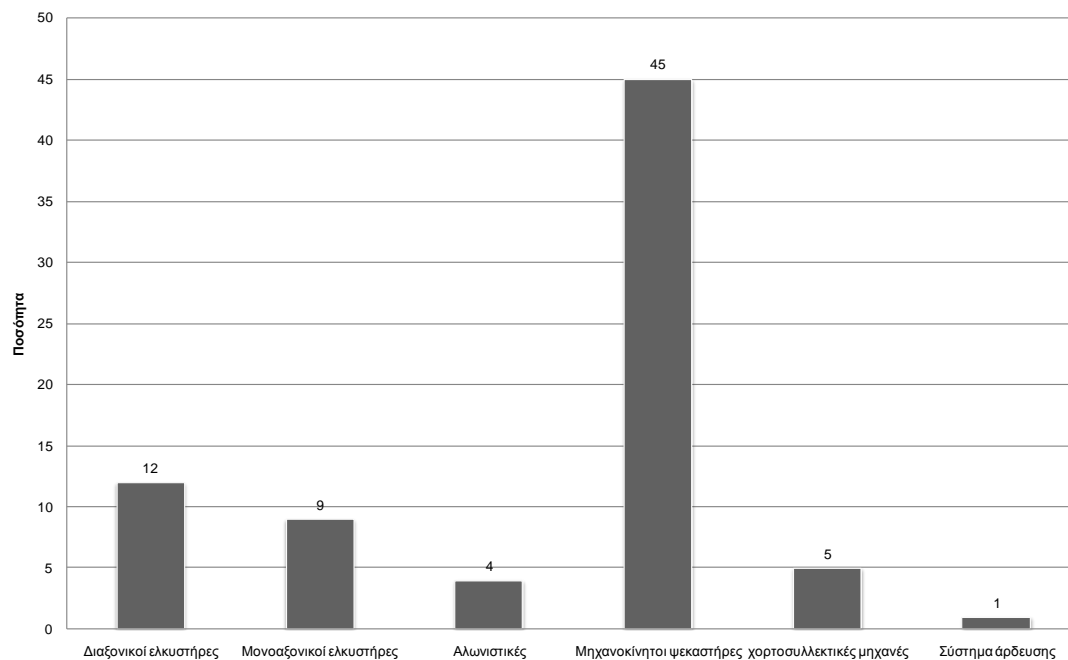
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-1

Γράφημα 4.4A-7: Παραγωγή γάλακτος (τμήμα Δήμου Δράμας)

Πηγή Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-1

Γράφημα 4.4A-8: Εκμηχάνιση της γεωργίας-κτηνοτροφίας (τμήμα Δήμου Δράμας)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-1

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε πως οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην περιοχή μελέτης του Δήμου Δράμας είναι αμιγώς γεωργικές, η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση για την πλειονότητα της περιοχής κυρίως είναι έως 6 στρέμματα, εκτός της περιοχής Μακρυπλαγίου που είναι στα 71,67 στρέμματα. Ως προς την διάρθρωση των μεγάλων καλλιεργειών στην περιοχή καλλιεργούνται κυρίως κτηνοτροφικά φυτά που προορίζονται για ζωοτροφές, από τις δενδρώδεις καλλιέργειες κυρίως αναπτύσσεται η καλλιέργεια της καρυδιάς. Η καλλιέργεια της πατάτας είναι η κύρια καλλιέργεια της περιοχής χωρίς να καταλαμβάνει ιδιαίτερη θέση λόγω της μικρής επιφανείας. Οι αίγες κοπαδιάρικες αποτελούν την κύρια εκτροφή αγροτικών ζώων καθώς και παραγωγή αντίστοιχης ποσότητας γάλακτος σε σχέση με τις υπόλοιπες εκτροφές και μεταποίηση μέρους του γάλακτος σε τυρί μαλακό. Η εκμηχάνιση θεωρείται ικανοποιητική διότι τα είδη των αγροτικών μηχανημάτων ικανοποιούν στο σύνολό τους τις απαιτήσεις της παραγωγικής διαδικασίας, με έλλειψη στις μηχανές άλμεξης των ζώων. Επίσης στην περιοχή του Σιδηρονέρου (Καλλίκαρπος) υπάρχουν δυο εκμεταλλεύσεις σε εσωτερικά ύδατα με σημαντική ποσότητα πέστροφας.

Δήμος Κάτω Νευροκοπίου

Αναφορικά με το Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, και όπως θα δείξουμε παρακάτω, αυτός παρουσιάζει ιδιαιτερότητα σε σχέση πάντα με τα παραγόμενα προϊόντα. Κύριο προϊόν είναι η πατάτα, χωρίς βέβαια να υπολείπονται σε δυναμική και οι άλλες καλλιέργειες, καθώς και οι εκτροφές ζώων και τα παραγόμενα προϊόντα όπως το γάλα.

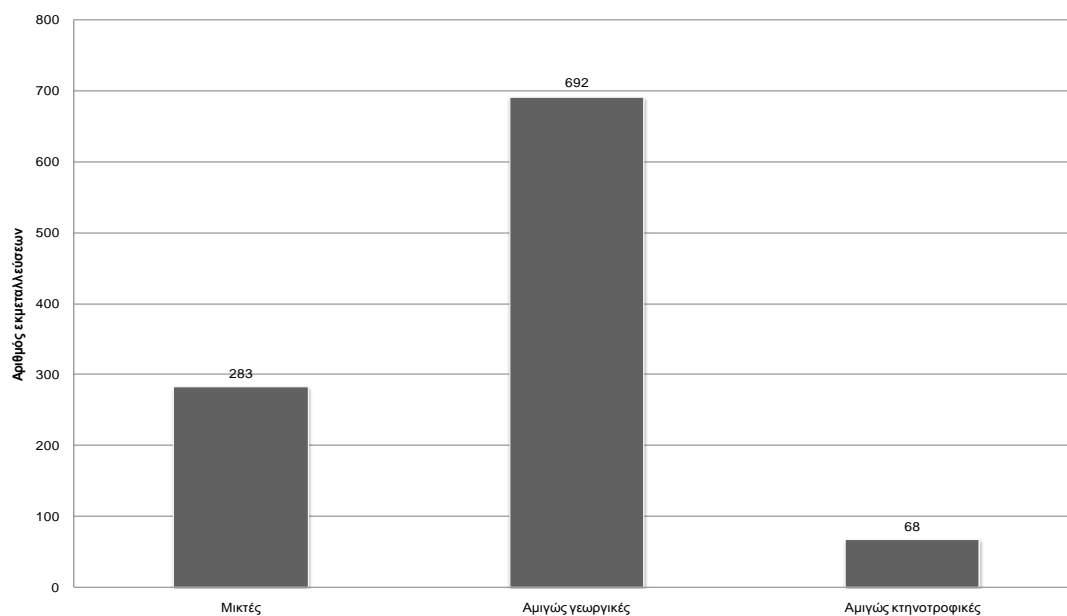
Η περιοχή του Κάτω Νευροκοπίου ξεπερνά σε αριθμό τις 1.043 εκμεταλλεύσεις. Ως προς την διάρθρωση τους κύρια είναι γεωργικές και λιγότερο κτηνοτροφικές (βλ. Γράφημα 4.4A-9).

Η μέση έκταση την οποία διαθέτει η κάθε εκμετάλλευση ανά Δημοτική/Τοπική κοινότητα στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου είναι ως επί το πλείστον ικανοποιητική προκειμένου να λειτουργήσει σε ικανοποιητικό από άποψη παραγωγής βαθμό (βλ. Γράφημα 4.4A-10).

Ως προς τη διάρθρωση των μεγάλων καλλιεργειών και βιομηχανικών φυτών, αυτή ταυτίζεται σχεδόν με τις καλοκαιρινές πατάτες με 95% (12.802 στρέμματα) και τις πατάτες φθινοπώρου με 98% (16.385). Σε μεγάλες εκτάσεις καλλιεργείται καλαμπόκι σε ποσοστό 13% στην, σιτάρι μαλακό (19%), και σιτάρι σκληρό (9%) (βλ. Γράφημα 4.4A-11).

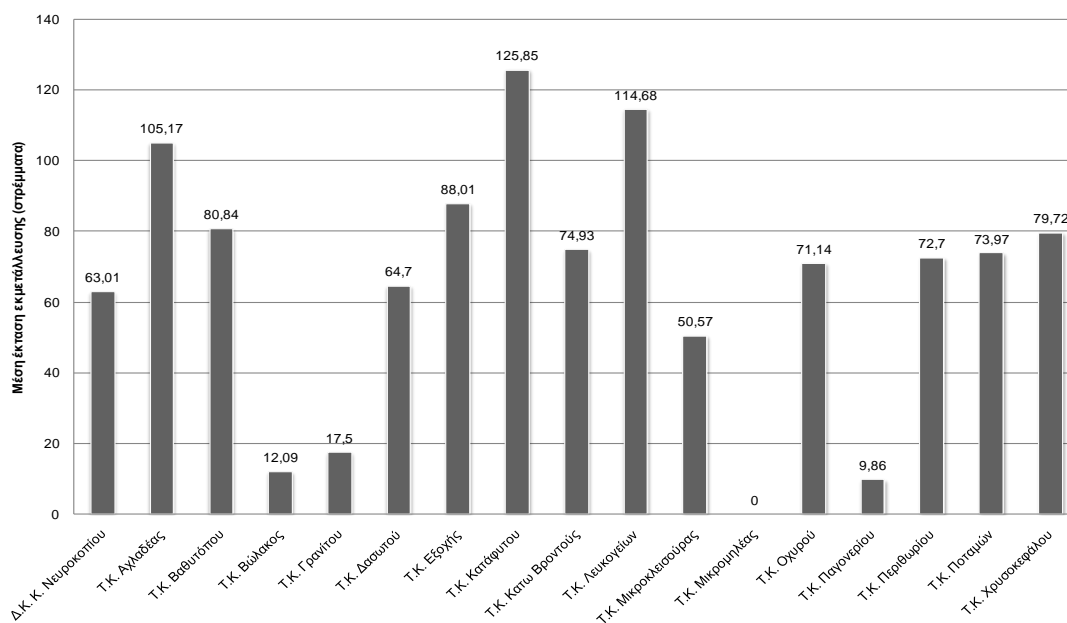
Στην περιοχή του Κάτω Νευροκοπίου παρατηρείται μειωμένο ενδιαφέρον στην καλλιέργεια των λαχανικών εκτός της καλλιέργειας των φασολιών χωρίς συγκαλλιέργεια η οποία καταλαμβάνει το 92% της καλλιεργούμενης επιφάνειας σε σχέση το υπόλοιπο τμήμα. Επίσης στην περιοχή καλλιεργούνται και άλλα είδη ελαχίστου ενδιαφέροντος όπως: αγγουράκια, ξερά κρεμμύδια, μαρούλια, μελιτζάνες υπαίθρου, τομάτες για νωπή χρήση και φασολάκια χλωρά (βλ. Γράφημα 4.4A-12).

Γράφημα 4.4A-9: Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)

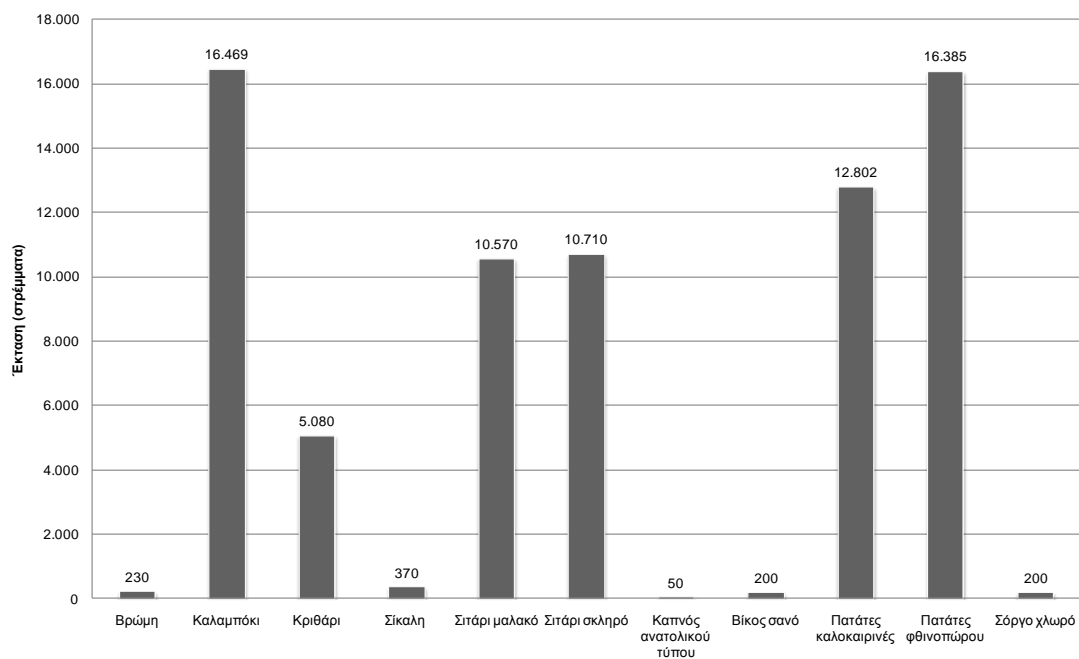
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων πίνακα 4.4A-2

Γράφημα 4.4A-10: Μέση έκταση ανά εκμετάλλευση (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)

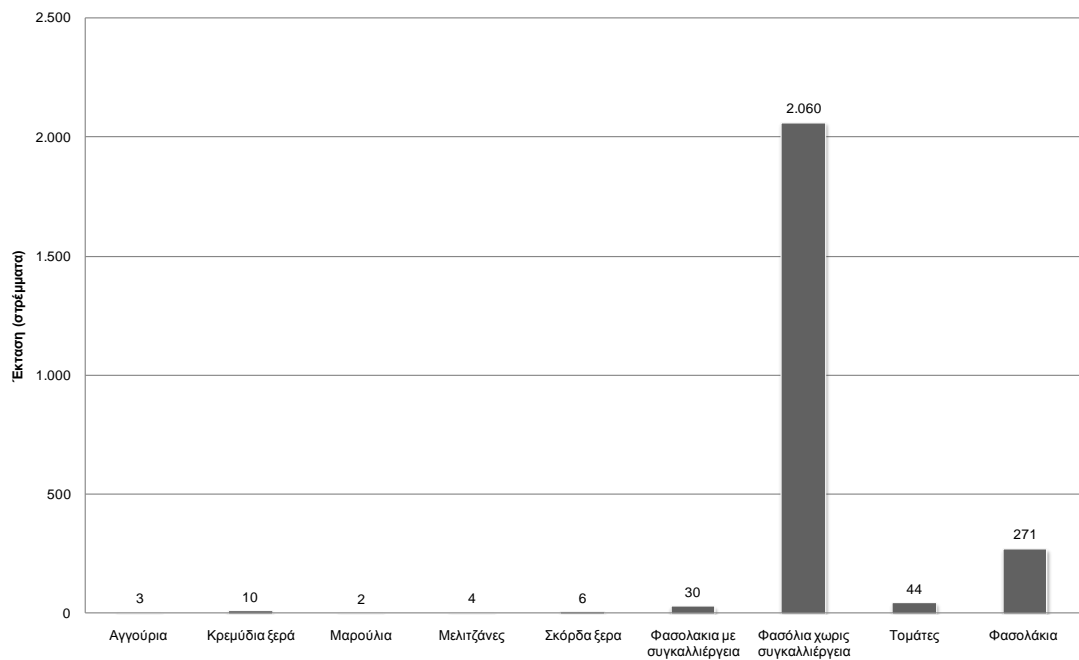
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-2

Γράφημα 4.4A-11: Μεγάλες Καλλιέργειες (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-2

Γράφημα 4.4A-12: Καλλιέργεια λαχανικών (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)

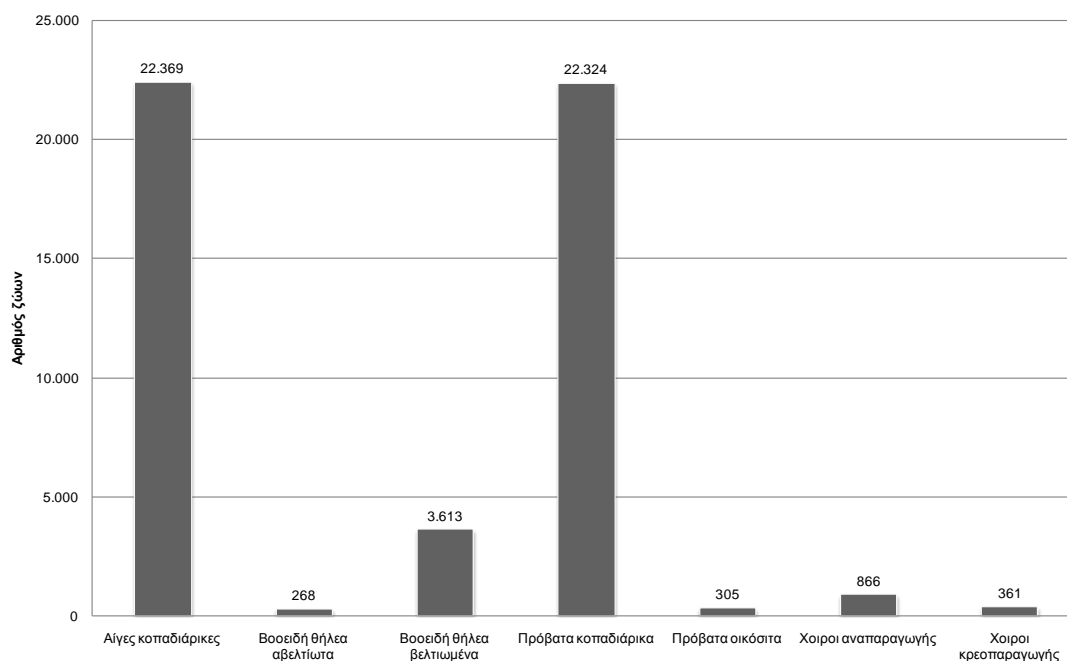
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-2

Στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, η διάρθρωση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων αφορά ως επί το πλείστον στις εκτροφές μικρών ζώων όπως αίγες κοπαδιάρικες με ποσοστό 28% και πρόβατα κοπαδιάρικα (25%) και βοοειδή θήλεα βελτιωμένα (23%). Επίσης σημειώνεται η εκτροφή χοίρων και αβελτίωτων βοοειδών (βλ. Γράφημα 4.4A-13). Σημαντική είναι και η παραγωγή γάλακτος (βλ. Γράφημα 4.4A-14) από αγελάδες και αιγοπρόβατα. Επίσης εκτρέφονται μέλισσες και καταγράφεται και παραγωγή μελιού σε ποσοστό 18,8% επί του συνόλου της Π.Ε. Δράμας.

Η δένδροκομία δεν αποτελεί ιδιαίτερο κλάδο της παραγωγικής διαδικασίας στον πρωτογενή τομέα δεδομένου ότι η μόνη καλλιέργεια που έχει υψηλό ποσοστό 33% είναι η καλλιέργεια της καρυδιάς. Σε ελάχιστο επίπεδο εμφανίζονται οι καλλιέργειες της αχλαδιάς, της κερασιάς, της μηλιάς και της λεπτοκαρυάς (βλ. Γράφημα 4.4A-15).

Η εκμηχάνιση του συνόλου της αγροτικής παραγωγής για το Δήμο Κάτω Νευροκοπίου θεωρείται ικανοποιητική σύμφωνα με το Γράφημα 4.4A-16. Στην περιοχή χρησιμοποιούνται όλα τα είδη του μηχανολογικού εξοπλισμού για τις γεωργικές εργασίες όπως: διαξονικοί ελκυστήρες, σπαρτικές μηχανές, συστήματα αρδεύσεως, θεριστικές και αλωνιστικές μηχανές καθώς επίσης και αρμεκτικές μηχανές οι οποίες στηρίζουν την υγιεινή του γάλακτος.

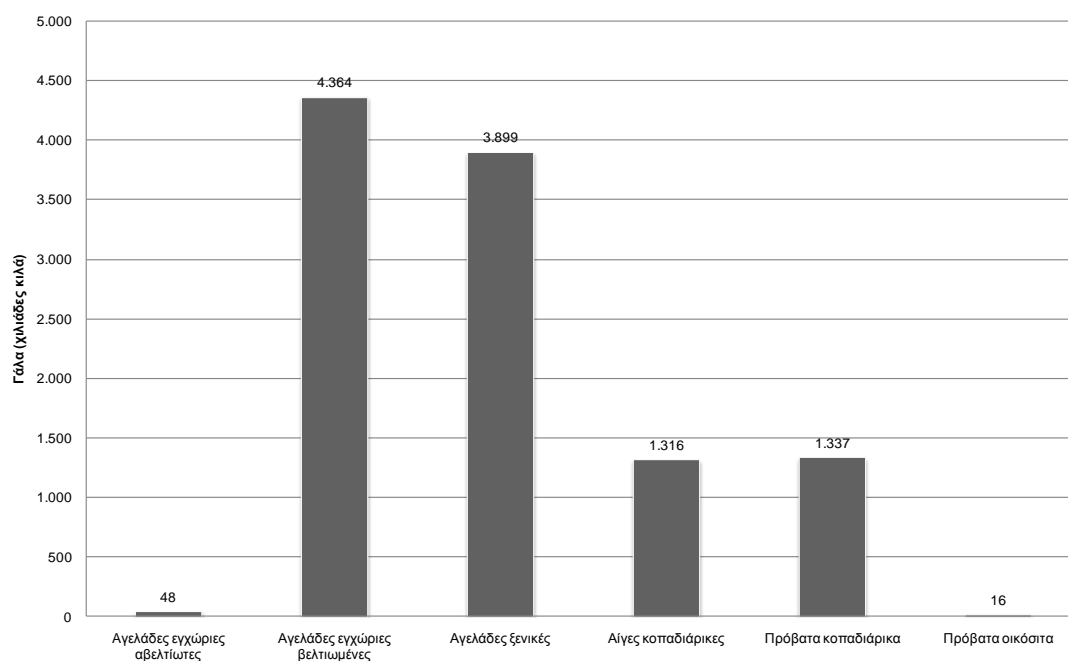
Γράφημα 4.4A-13: Κτηνοτροφία (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-2

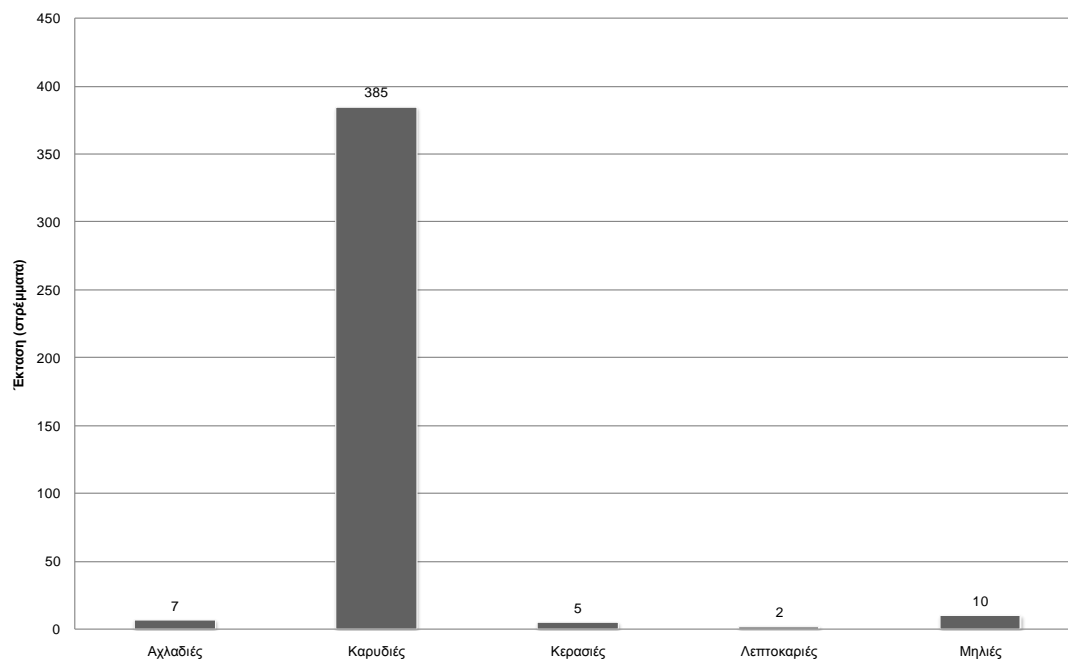

Γράφημα 4.4A-14: Παραγωγή γάλακτος (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)

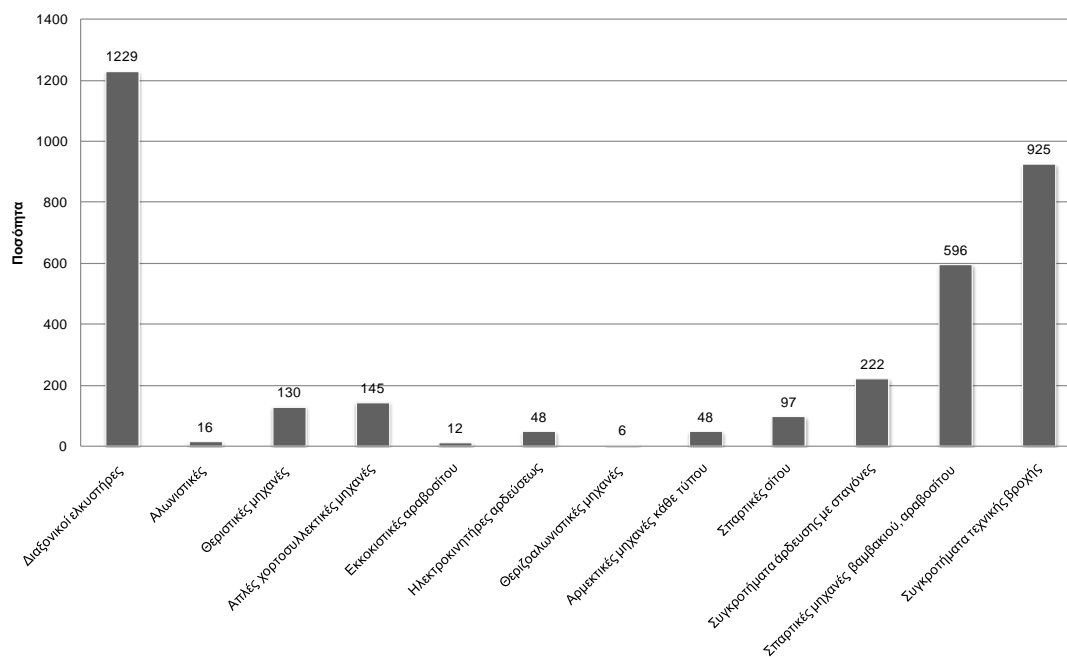
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-2

Γράφημα 4.4A-15: Δενδρώδεις καλλιέργειες (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-2

Γράφημα 4.4A-16: Εκμηχάνιση γεωργίας-κτηνοτροφίας (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)

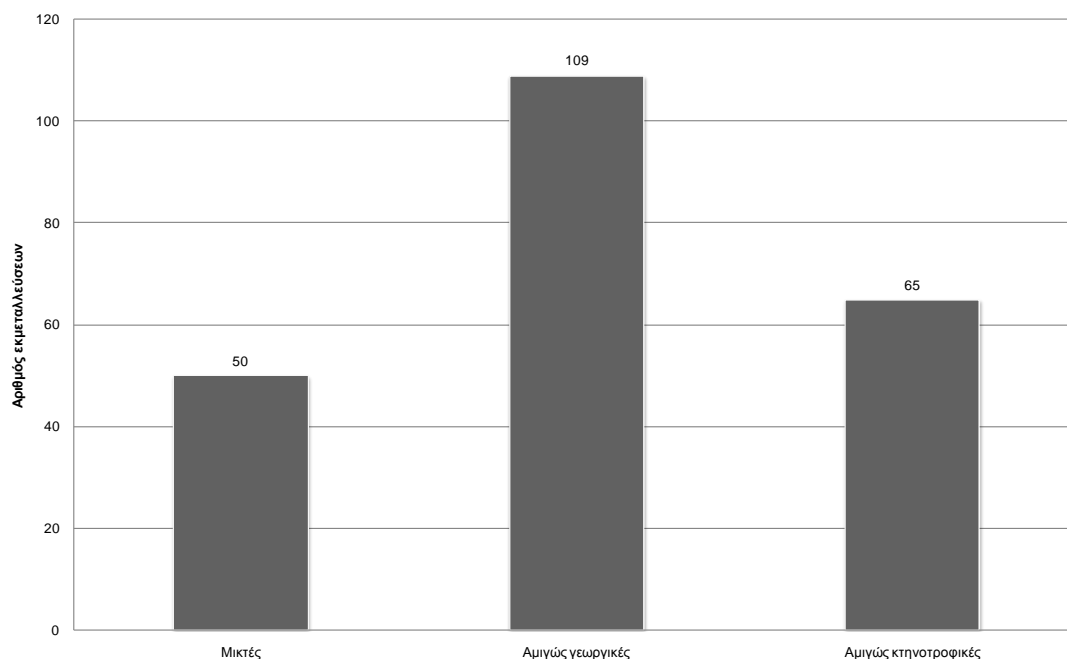
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-2

Συμπερασματικά, επισημαίνεται ότι στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου υπάρχει σημαντική αγροτική δραστηριότητα. Η παραγωγή της πατάτας θεωρείται το σημαντικότερο αγροτικό προϊόν για την τοπική οικονομία. Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η συνολική επιφάνεια που κατέχει στην Π.Ε. Δράμας ανέρχεται στο ποσοστό του 95% ενώ το ποσοστό της επιφάνειας που καλλιεργείται στην Περιφέρεια Α.Μ.-Θ. ανέρχεται στο 64,8%. Επίσης, στην περιοχή καλλιεργούνται και άλλα συναφή είδη καλλιέργειας με τις εδαφικές απαιτήσεις σε σημαντικά πολύ μικρότερη επιφάνεια. Οι μεγάλες καλλιέργειες θεωρούνται εξ ίσου σημαντικές όπως η παραγωγή καλαμποκιού και σιτηρών. Ο τομέας της κτηνοτροφίας θεωρείται επίσης σημαντικός στην περιοχή τόσο σαν αριθμός ζώων όσο και σε παραγόμενα πρωτογενή κτηνοτροφικά προϊόντα κρέας και γάλα. Στον τομέα της δενδροκομίας η καλλιέργεια της καρυδιάς ποσοστιαία καταλαμβάνει σημαντικό ποσοστό στην Π.Ε. Δράμας.

Τμήμα Δήμου Παρανεστίου

Αναφορικά με το Δήμο Παρανεστίου, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., το σύνολο των εκμεταλλεύσεων είναι 224 εκ των οποίων το 49% είναι αμιγώς γεωργικές, το 29% είναι αμιγώς κτηνοτροφικές, και το 22% είναι μικτές. Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι 20,42 στρέμματα. Το μέγεθος της εκμετάλλευσης είναι σχετικά μικρό (βλ. Γράφημα 4.4A-17).

Γράφημα 4.4A-17: Διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων (τμήμα Δήμου Παρανεστίου)

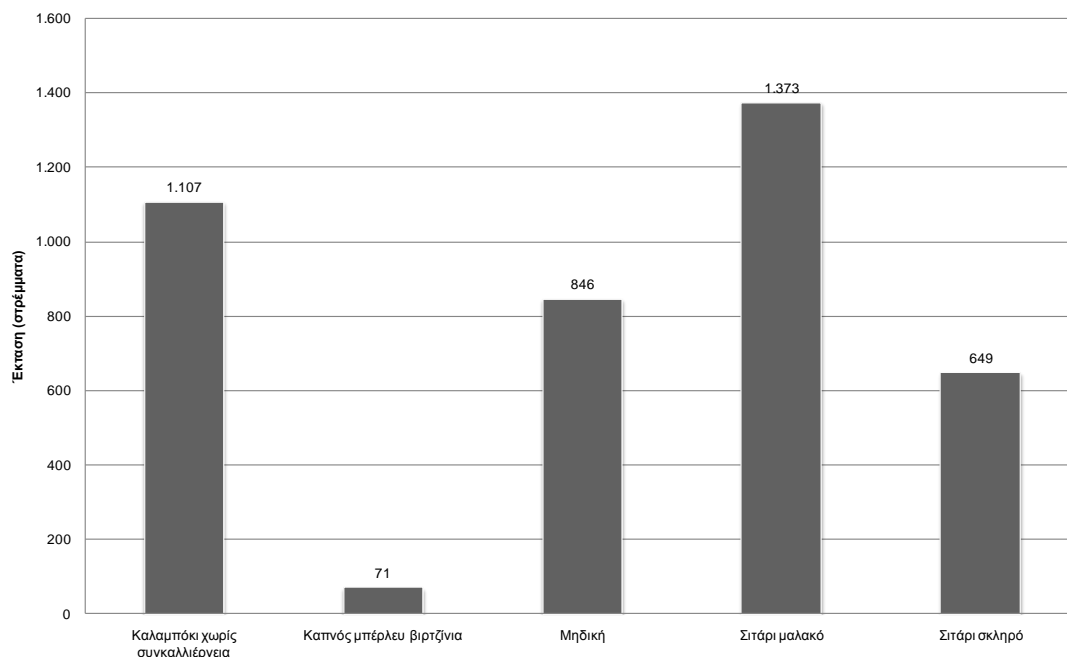
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-3

Στην περιοχή του τμήματος του Δήμου Παρανεστίου, καταγράφεται σημαντική δραστηριότητα στην γεωργική παραγωγή με κορυφαία την παραγωγή σκληρού σίτου. Ακολουθούν το καλαμπόκι χωρίς συγκαλλιέργεια, το μαλακό σιτάρι και το σκληρό σιτάρι (βλ. Γράφημα 4.4A-18).

Σχετικά με τη λαχανοκομία, επισημαίνεται ότι το 20% των ξερών κρεμμυδιών παράγονται στο Δήμο Παρανεστίου. Επίσης στην περιοχή, σε μικρότερες εκτάσεις, παράγονται αγγουράκια, αντίδια, κολοκυθάκια, κουνουπίδια, φασολάκια, λάχανα, μαρούλια, μελιτζάνες, μπιζέλια, φασόλια χωρίς συγκαλλιέργεια, πατάτες φθινοπώρου, πράσα, ρεβίθια, επιτραπέζιες τομάτες σε ποσοστό 7%, και σπανάκι (βλ. Γράφημα 4.4A-19).

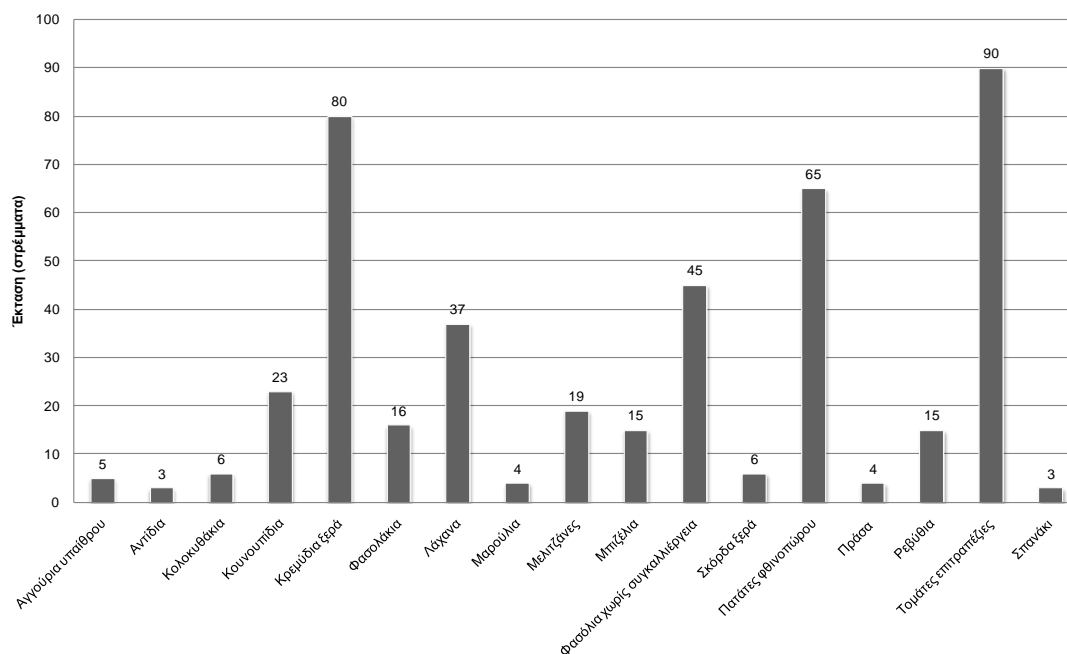
Σημαντική επίσης, στο τμήμα του Δήμου Παρανεστίου, είναι και η εκτροφή αγροτικών ζώων (βλ. Γράφημα 4.4A-20) όπως αιγοπρόβατα και βοοειδή με μια σχετικά μικρή ποσότητα παραγόμενου γάλακτος (βλ. Γράφημα 4.4A-21). Επίσης, εκτρέφονται και μέλισσες.

Γράφημα 4.4Α-18: Μεγάλες καλλιέργειες, κτηνοτροφικά και βιομηχανικά φυτά (τμήμα Δήμου Παρανεστίου)

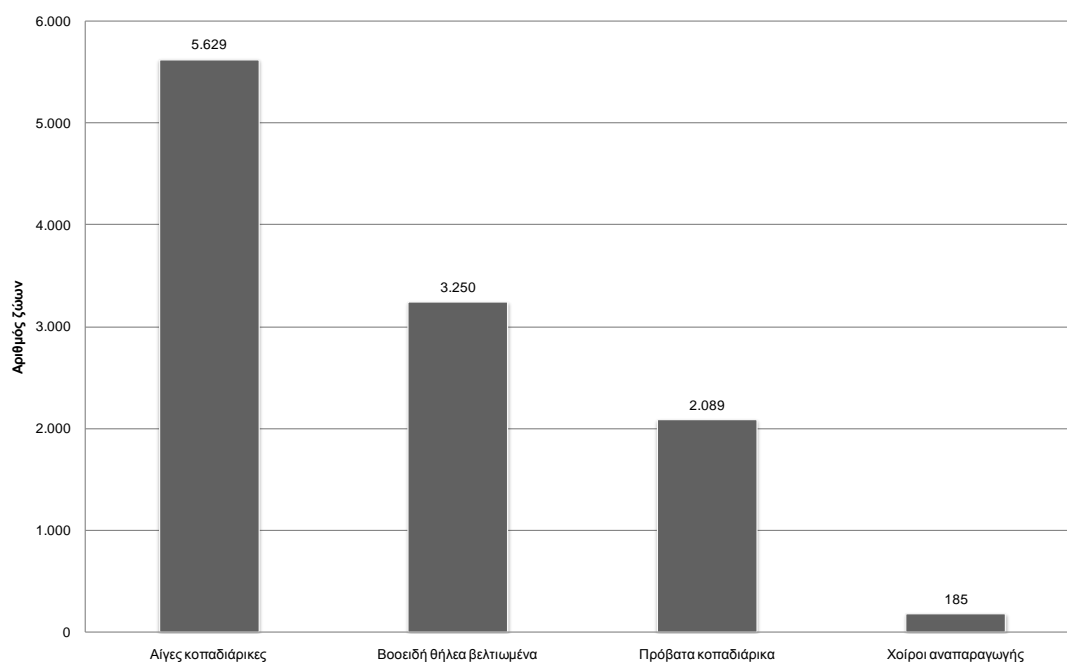
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-3

Γράφημα 4.4Α-19: Καλλιέργειες λαχανικών (τμήμα Δήμου Παρανεστίου)

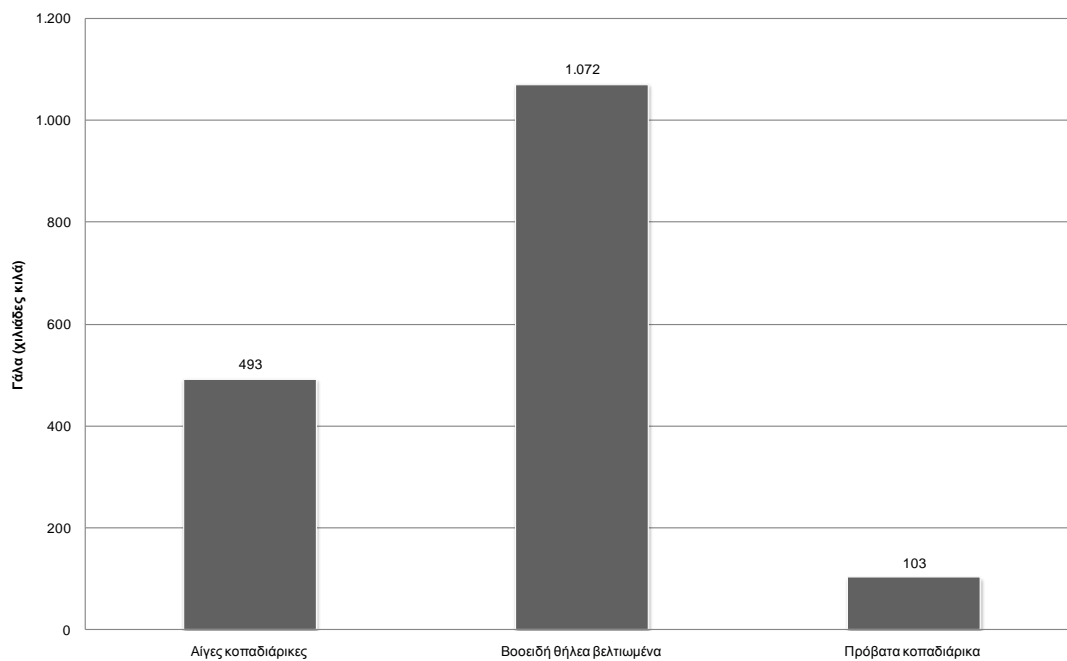
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-3

Γράφημα 4.4A-20: Κτηνοτροφία (τμήμα Δήμου Παρανεστίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-3

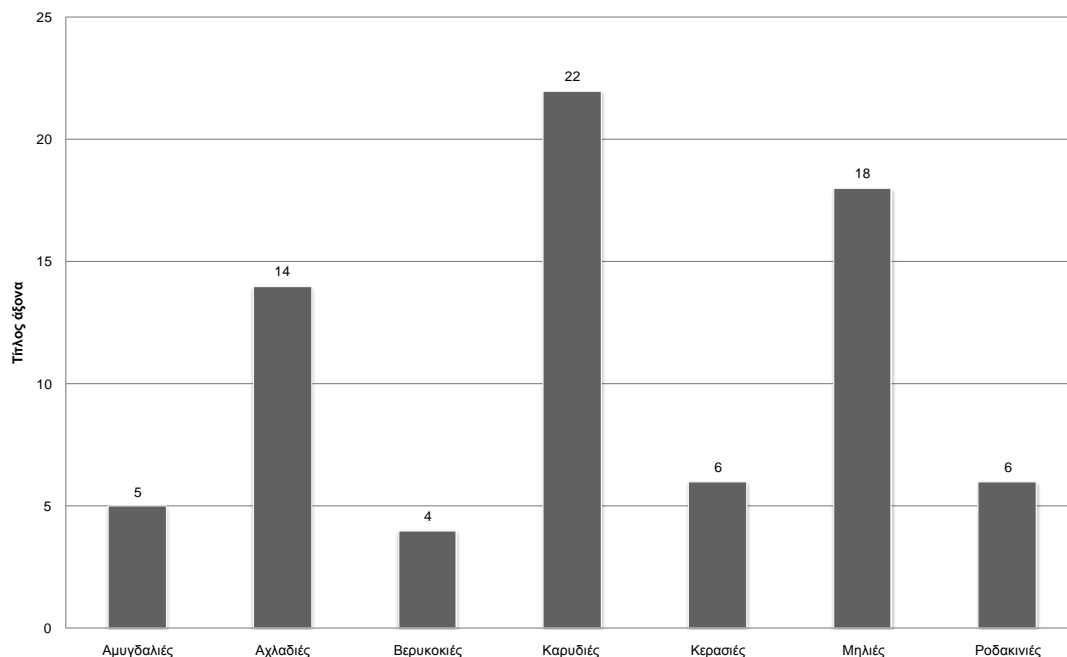
Γράφημα 4.4A-21: Παραγωγή γάλακτος (τμήμα Δήμου Παρανεστίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-3

Δενδροκομικές καλλιέργειες συναντούμε σχεδόν στο σύνολο των εκτάσεων του τμήματος του Δήμου Παρανεστίου χωρίς να παρουσιάζουν κάλυψη σημαντικών επιφανειών (βλ. Γράφημα 4.4A-22).

Γράφημα 4.4A-22: Δενδρώδεις καλλιέργειες (τμήμα Δήμου Παρανεστίου)

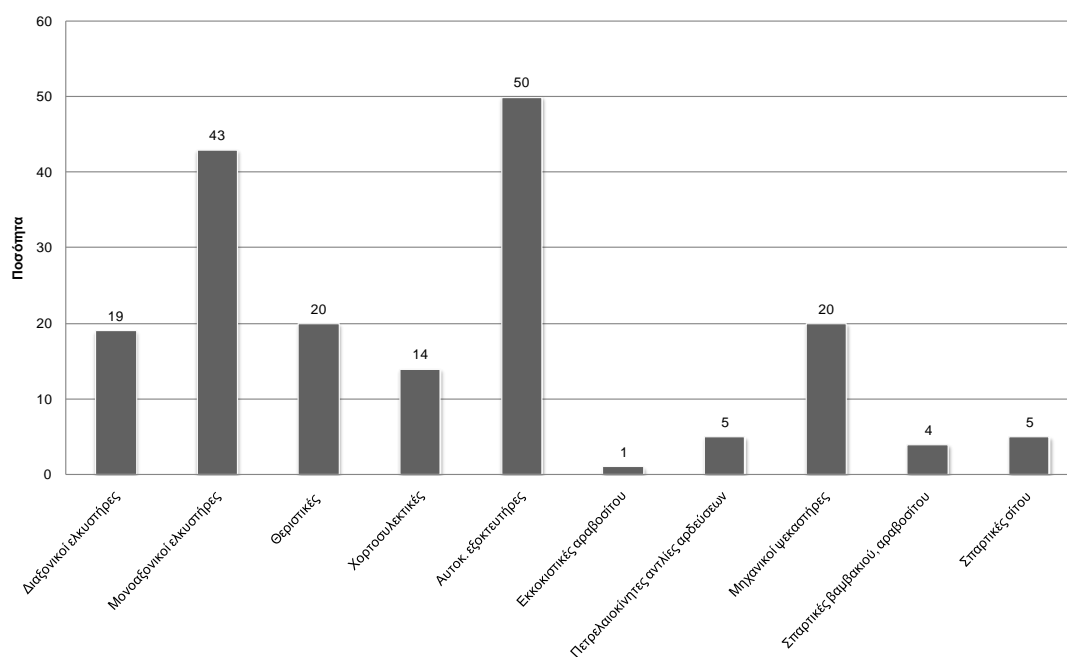

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-3

Η εκμηχάνιση της γεωργικής παραγωγής στο τμήμα του Δήμου Παρανεστίου θεωρείται ικανοποιητική ως προς το είδος και το πλήθος μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται στην άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας. Έλλειψη παρουσιάζεται στην κτηνοτροφική δραστηριότητα ως προς την άλμεξη των παραγωγικών ζώων όπου δεν υπάρχει ο ανάλογος εξοπλισμός αρμεκτικές μηχανές (βλ. Γράφημα 4.4A-23).

Συμπερασματικά, για το τμήμα του Δήμου Παρανεστίου μπορούμε να πούμε τα εξής: Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι περίπου τα 20 στρέμματα. Ως προς τις μεγάλες καλλιέργειες, η περιοχή του Παρανεστίου παράγει σιτηρά και κτηνοτροφικά φυτά τα οποία χρησιμοποιούνται στην αναπτυγμένη κτηνοτροφία η οποία επικεντρώνεται στην εκτροφή βοοειδών θηλέων βελτιωμένων και στην εκτροφή αιγών. Επίσης, στην περιοχή καλλιεργούνται όλα τα είδη των κηπευτικών με ιδιαίτερη σημασία στα ξερά κρεμμύδια, και τις επιτραπέζιες τομάτες. Η δενδροκομία με έμφαση στα οπωροφόρα δένδρα θεωρείται αναπτυγμένη σε σχέση με τις άλλες περιοχές του τμήματος της Π.Ε. Δράμας με τα ποσοστά να είναι κάπως υψηλά αλλά οι καλυπτόμενες επιφάνειες για κάθε είδος είναι σχετικά μικρές.

Γράφημα 4.4A-23: Εκμηχάνιση γεωργίας-κτηνοτροφίας (τμήμα Δήμου Παρανεστίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-3

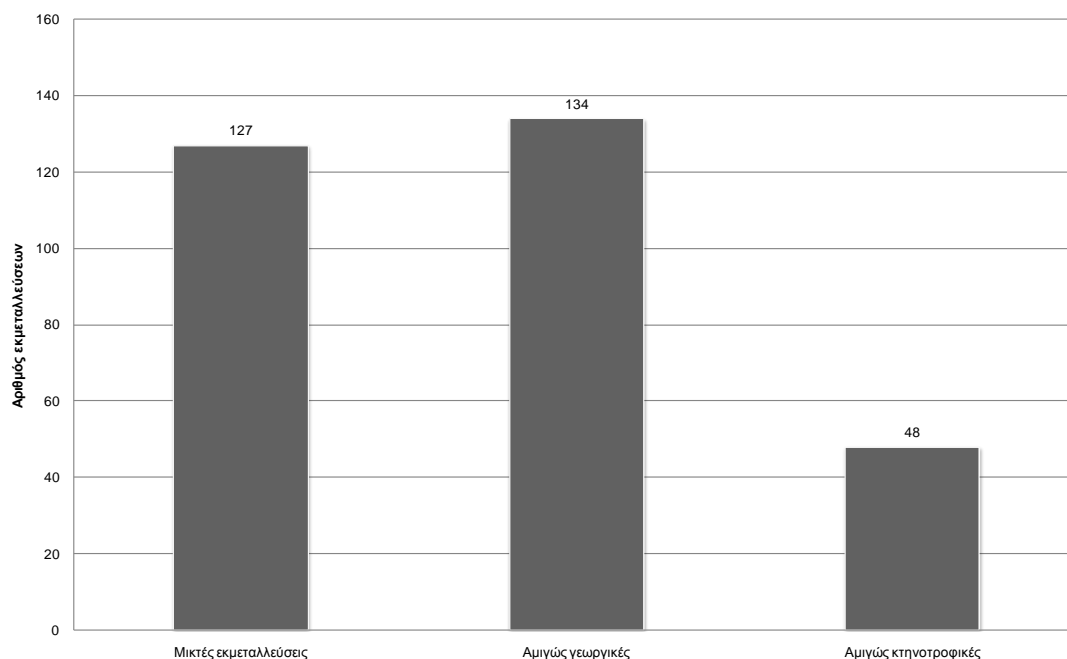
Τμήμα Δήμου Ξάνθης

Συνεχίζοντας την ανάλυση μας προς δυσμάς, περνούμε στο τμήμα του Δήμου Ξάνθης όπου, όπως φαίνεται στο Γράφημα 4.4A-24, ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων είναι 309, εκ των οποίων το 41% μικτές, το 43% αμιγώς γεωργικές και το 16% αμιγώς κτηνοτροφικές.

Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση παρουσιάζει διαφορές. Έτσι για την Τ.Κ. Σταυρούπολης είναι 16,77 στρ., για την Τ.Κ. Γέρακα 9,69 στρ., για την Τ.Κ. Δαφνώνα 11,54 στρ., για την Τ.Κ. Καρυόφυτου 9,71 στρ., για την Τ.Κ. Νεοχωρίου 47,37 στρ., για την Τ.Κ. Πασχαλιάς 30,1 στρ., και για την Τ.Κ. Κομνηνών 30,4 στρ. (βλ. Γράφημα 4.4A-25).

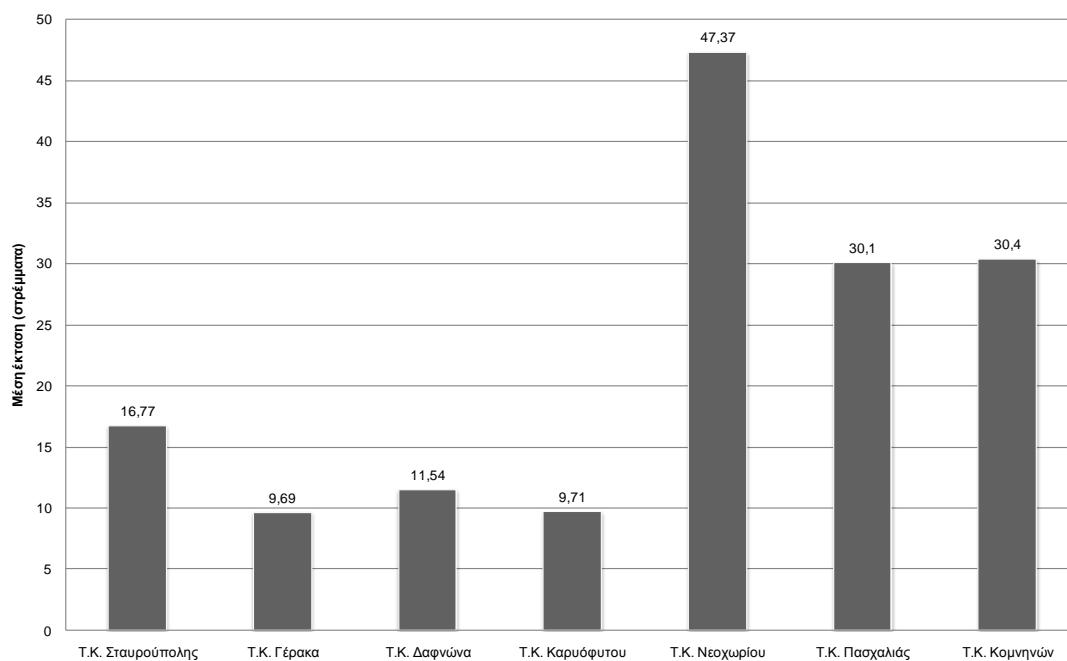
Η διάρθρωση των μεγάλων καλλιεργειών χαρακτηρίζεται από την καλλιέργεια του καλαμποκιού χωρίς συγκαλλιέργεια. Ακολουθούν οι καλοκαιρινές πατάτες με ποσοστό 32% του συνόλου του τμήματος της Π.Ε. Ξάνθης, τα τριφύλλια, το χλωρό καλαμπόκι, το κριθάρι για γρασίδι, βρώμη για σανό, και κριθάρι (βλ. Γράφημα 4.4A-26).

Γράφημα 4.4A-24: Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων (τμήμα Δήμου Ξάνθης)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-4

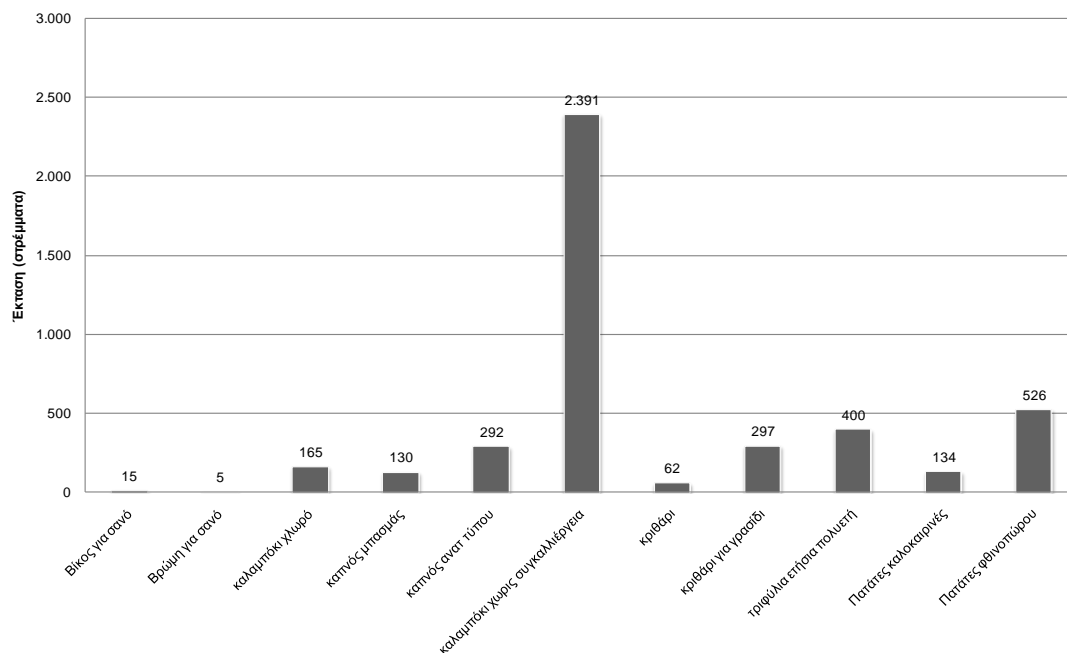
Γράφημα 4.4A-25: Μέση έκταση ανά εκμετάλλευση (τμήμα Δήμου Ξάνθης)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-4

Γράφημα 4.4A-26: Μεγάλες καλλιέργειες κτηνοτροφικά και βιομηχανικά φυτά (τμήμα Δήμου Ξάνθης)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-4

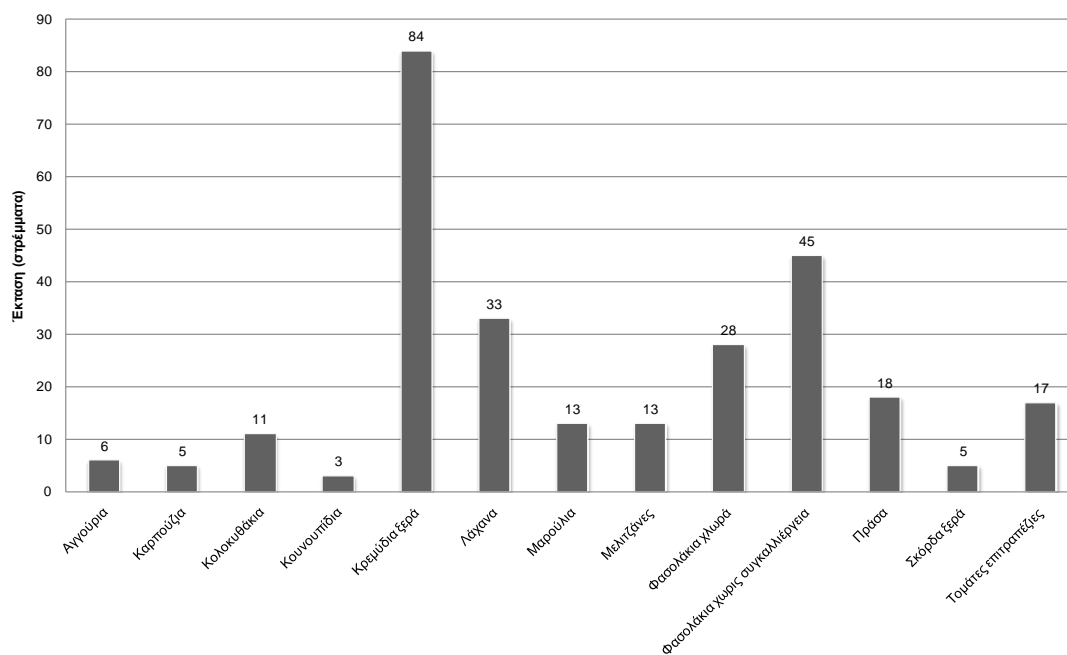
Στην περιοχή καλλιεργούνται σε σημαντική επιφάνεια ξερά κρεμμύδια. Επίσης η καλλιέργειες των υπολοίπων λαχανικών καταλαμβάνουν σημαντική επιφάνεια. Σημειώνονται οι εξής καλλιέργειες για το τμήμα του Δήμου Ξάνθης: λάχανα, αγγούρια, καρπούζια, κολοκυθάκια, κουνουπίδια, μελιτζάνες, πράσα, σκόρδα ξερά, επιτραπέζιες τομάτες, φασολάκια χλωρά, φασολάκια χωρίς συγκλλιέργεια (βλ. Γράφημα 4.4A-27).

Στην περιοχή του τμήματος του Δήμου Ξάνθης, κύρια καλλιέργεια στον δενδροκομικό τομέα αποτελεί η ήμερη καστανιά και ακολουθούν οι άμπελοι για οινοπαραγωγή και οι σταφιδάμπελοι. Μικρότερη έκταση καταλαμβάνουν οι αχλαδιές, κερασιές και οι μηλιές (βλ. Γράφημα 4.4A-28).

Σημαντικό ενδιαφέρον για το ίδιο τμήμα παρουσιάζουν οι εκτροφές αγροτικών ζώων όπως οι αίγες κοπαδιάρικες με 21%, τα βοοειδή θήλεα αβελτίωτα με 23%, βοοειδή θήλεα βελτιωμένα με 13% και τα πρόβατα κοπαδιάρικα με 4%. Επίσης, εκτρέφονται βοοειδή αβελτίωτα και αίγες οικόσιτες, και μέλισσες με ποσοστό 20% (βλ. Γράφημα 4.4A-29). Στο Γράφημα 4.4A-30 παρουσιάζεται και η ποσότητα της γαλακτοπαραγωγής κατά είδος.

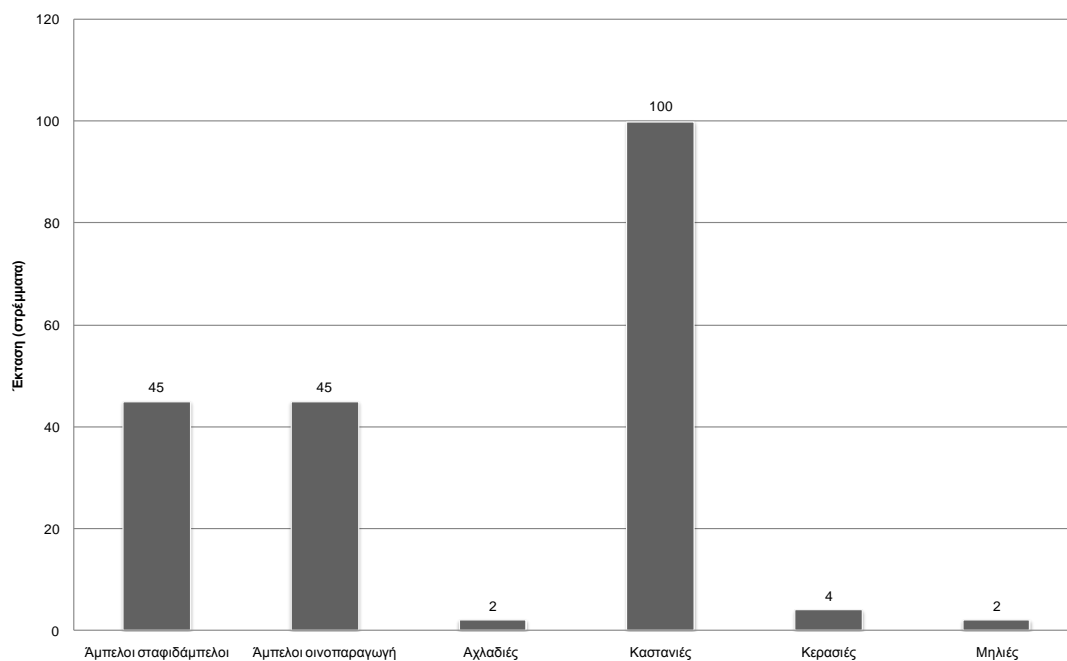
Τα είδη των μηχανημάτων καθώς και ο αριθμός τους θεωρείται ικανοποιητικός για την άσκηση της γεωργικής και της κτηνοτροφικής δραστηριότητας (βλ. Γράφημα 4.4A-31).

Γράφημα 4.4A-27: Καλλιέργειες λαχανικών (τμήμα Δήμου Ξάνθης)

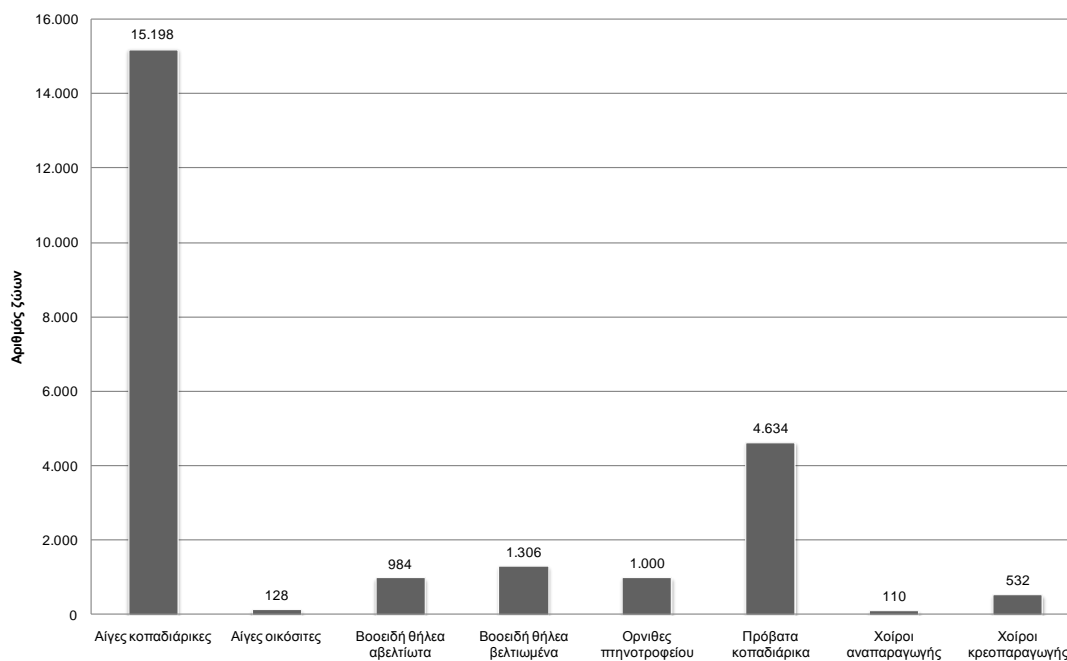
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-4

Γράφημα 4.4A-28: Δενδροκομία-αμπελουργία (τμήμα Δήμου Ξάνθης)

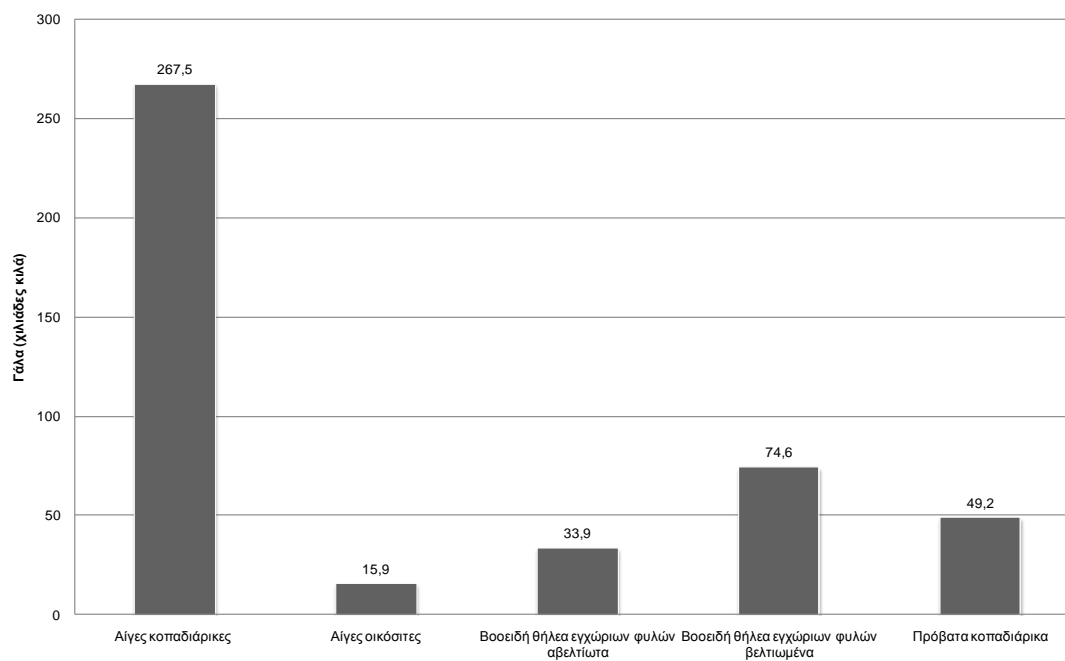
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-4

Γράφημα 4.4A-29: Κτηνοτροφία (τμήμα Δήμου Ξάνθης)

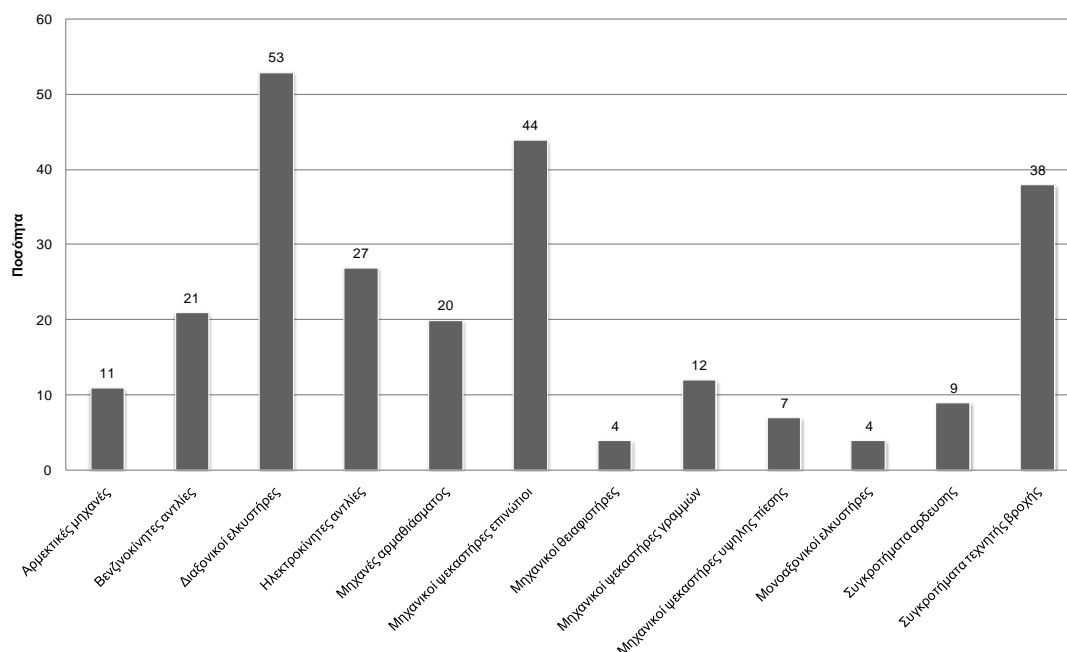
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-4

Γράφημα 4.4A-30: Παραγωγή γάλακτος (τμήμα Δήμου Ξάνθης)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-4

Γράφημα 4.4A-31: Εκμηχάνιση γεωργίας-κτηνοτροφίας (τμήμα Δήμου Ξάνθης)

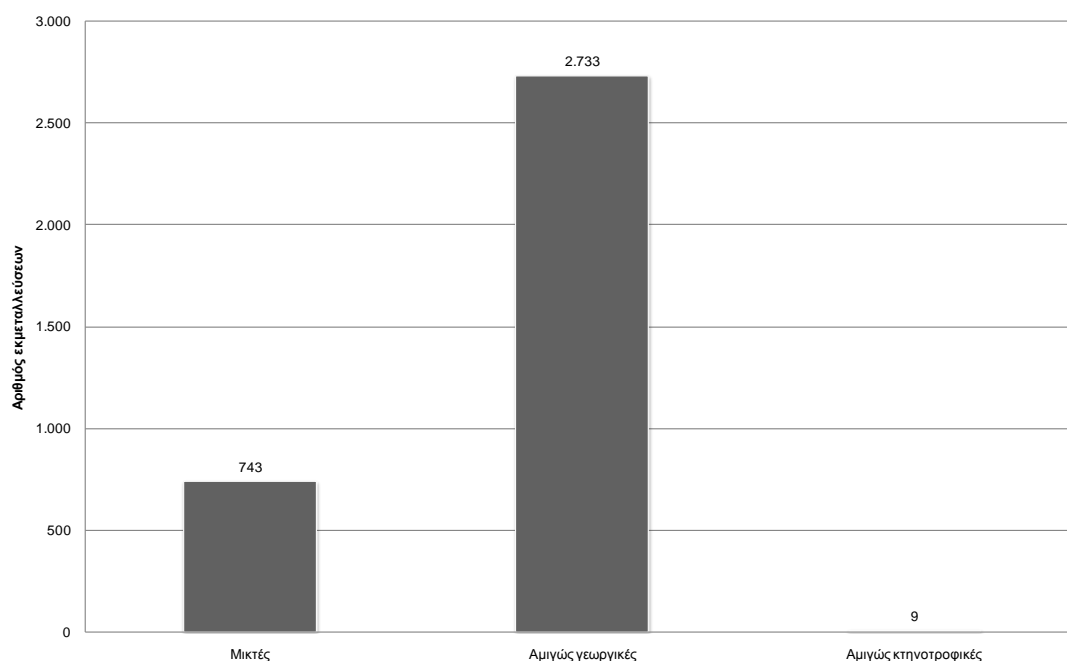
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-4

Συμπερασματικά, για το τμήμα του Δήμου Ξάνθης έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής: Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι από 10 έως 40 στρέμματα. Ως προς τις μεγάλες καλλιέργειες στην περιοχή καλλιεργούνται κυρίως καλαμπόκι και σιτηρά τα οποία χρησιμοποιούνται ως ζωτροφές χωρίς να παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ως προς την καλλιεργούμενη επιφάνεια διότι οι εκτάσεις είναι σχετικά μικρές σε σχέση με τις συνολικές της Π.Ε. Ξάνθης. Ιδιαιτερότητα παρουσιάζει η καλλιέργεια της καλοκαιρινής πατάτας η οποία φτάνει στο 32%, επίσης καλλιεργούνται όλα τα υπόλοιπα λαχανικά σε πολύ μικρότερη επιφάνεια εξυπηρετώντας πρωτίστως τις ανάγκες της τοπικής αγοράς. Η κτηνοτροφία αποτελεί κύριο κλάδο παραγωγής με επικρατέστερη αυτής της αιγοτροφίας και των βοοειδών με αντίστοιχες ποσότητες γάλακτος.

Δήμος Μύκης

Αναφορικά με τα στοιχεία που αφορούν στο Δήμο Μύκης, επισημαίνεται ότι αυτός παρουσιάζει σημαντική δυναμική στον αγροτικό τομέα με 3.485 εκμεταλλεύσεις εκ των οποίων οι μικτές αποτελούν το 21%, οι αμιγώς γεωργικές το 78% και οι αμιγώς κτηνοτροφικές το 1% (βλ. Γράφημα 4.4A-32).

Γράφημα 4.4A-32: Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων (Δήμος Μύκης)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-5

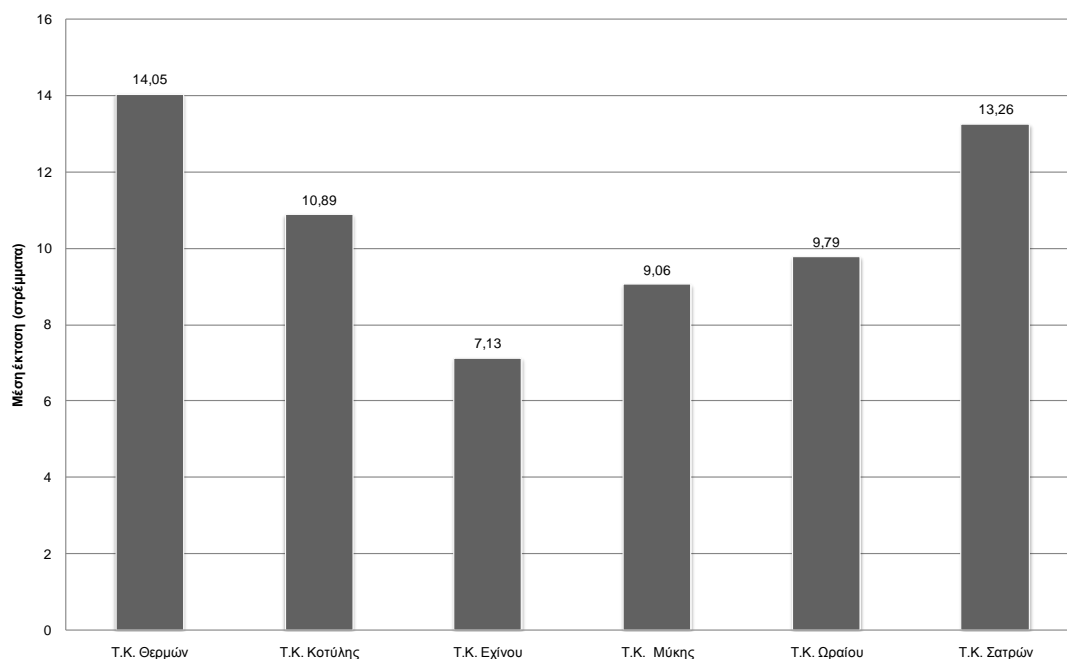
Σε αντίθεση με τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων, η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση στο Δήμο Μύκης είναι πολύ μικρή και έχει ως εξής: Για το Τ.Κ. Θερμών ανέρχεται στα 14,05 στρ., για το Τ.Κ. Κοτύλης στα 10,89 στρ., για το Τ.Κ. Εχίνου στα 7,13 στρ. για το Τ.Κ. Μύκης στα 9,06 στρ. Για το Τ.Κ. Ωραίου στα 9,79 στρ. και για το Τ.Κ. Σατρών στα 13,26 στρ. (βλ. Γράφημα 4.4A-33).

Στην περιοχή του Δήμου Μύκης καλλιεργείται το 68% του καπνού ανατολικού τύπου και το 87% της σίκαλης. Καλλιεργούνται επίσης πατάτες καλοκαιρινές, πατάτες φθινοπώρου, βίκος για σανό, καλαμπόκι χωρίς συγκαλλιέργεια, καλαμπόκι χλωρό, καλαμπόκι με συγκαλλιέργεια, κριθάρι σανό, μηδική πολυετής, σιτάρι μαλακό, κριθάρι για γρασίδι, τα οποία κυρίως χρησιμοποιούνται ως ζωτροφές λόγω και της αναπτυγμένης κτηνοτροφίας (βλ. Γράφημα 4.4A-34).

Επίσης καλλιεργείται το 31% της Π.Ε. Ξάνθης σε ξερά κρεμμύδια, φασόλια χωρίς συγκαλλιέργεια 83% καλλιεργούνται αγγουράκια, κολοκυθάκια, κουνουπίδια, μαρούλια, λάχανα, μπάμιες, πράσα, σκόρδα ξερά, φασολάκια, φασόλια με συγκαλλιέργεια, φασόλια χωρίς συγκαλλιέργεια (βλ. Γράφημα 4.4A-35).

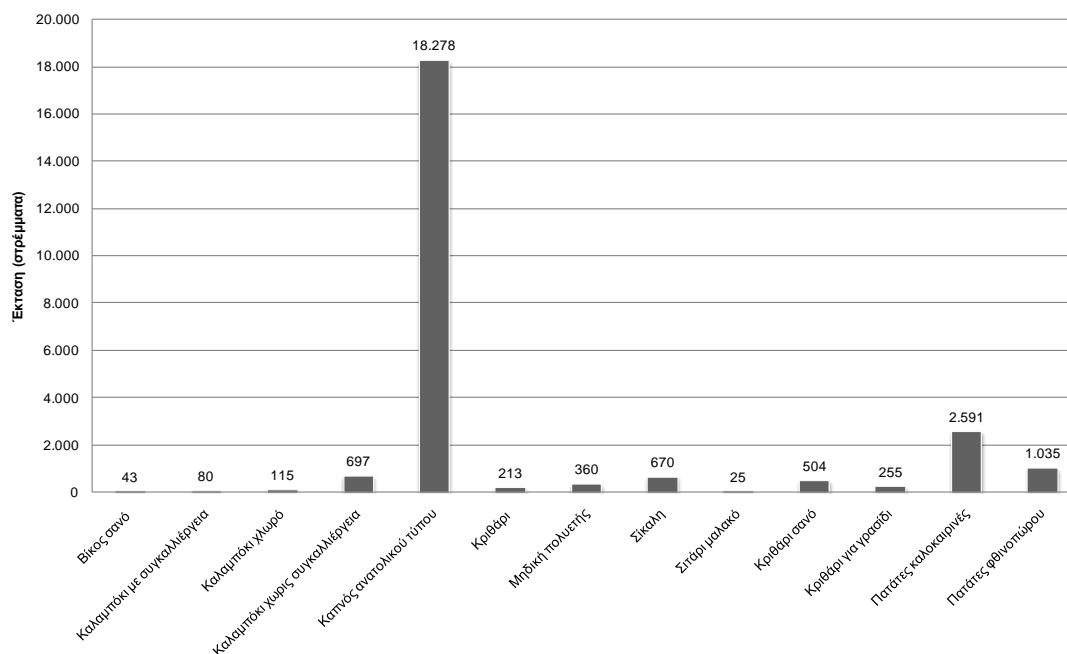
Αναφορικά με τις δένδρωδεις καλλιέργειες σημειώνεται ότι στο Δήμο Μύκης καλλιεργούνται κυρίως καρυδιές σε ποσοστό 9,6%, καστανιές σε ποσοστό 14,5%, αχλαδιές σε ποσοστό 29%, κερασιές σε ποσοστό 17% καθώς επίσης μηλιές και βερικοκιές σε πολύ μικρότερη επιφάνεια (βλ. Γράφημα 4.4A-36).

Γράφημα 4.4A-33: Μέση έκταση ανά εκμετάλλευση (Δήμος Μύκης)

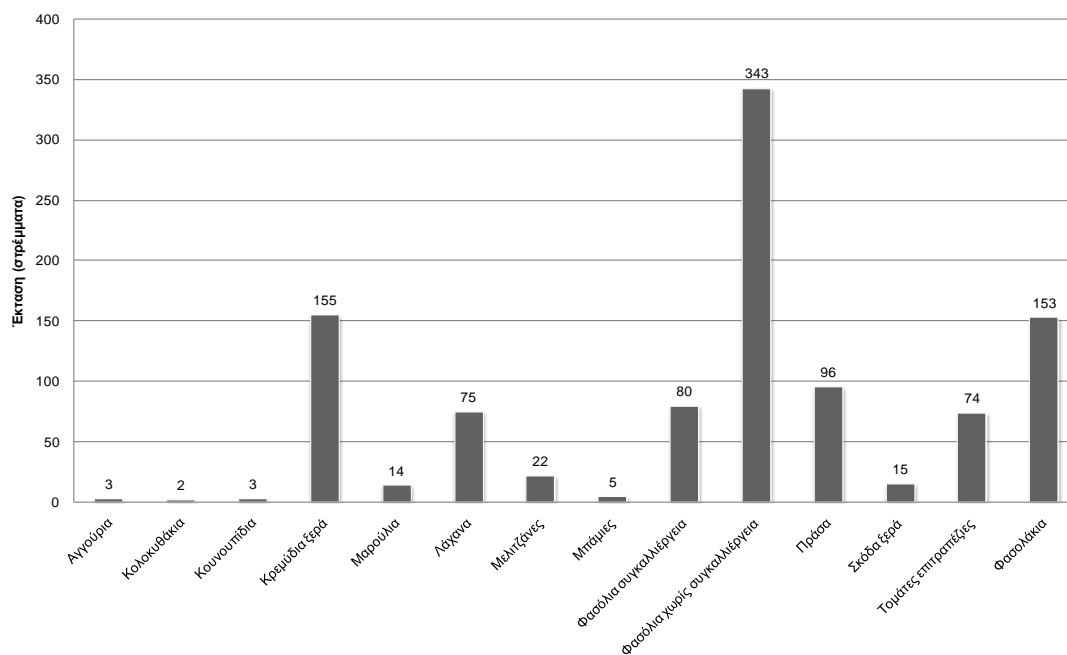
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-5

Γράφημα 4.4A-34: Μεγάλες καλλιέργειες-κτηνοτροφικά φυτά (Δήμος Μύκης)

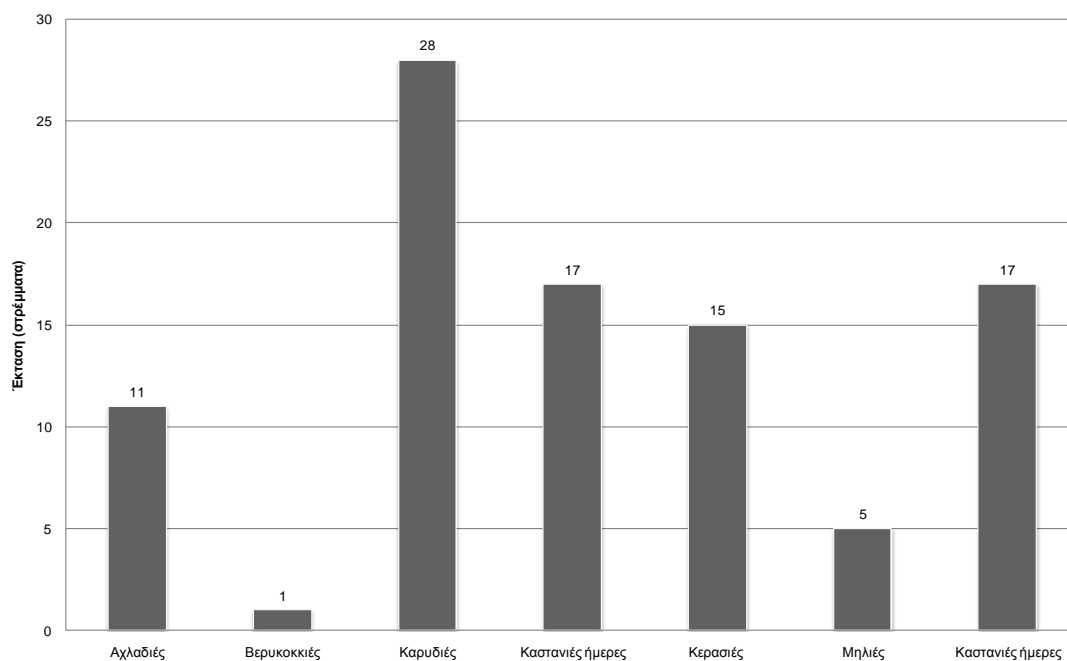
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-5

Γράφημα 4.4A-35: Καλλιέργειες λαχανικών (Δήμος Μύκης)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-5

Γράφημα 4.4A-36: Δενδρώδεις καλλιέργειες (Δήμος Μύκης)

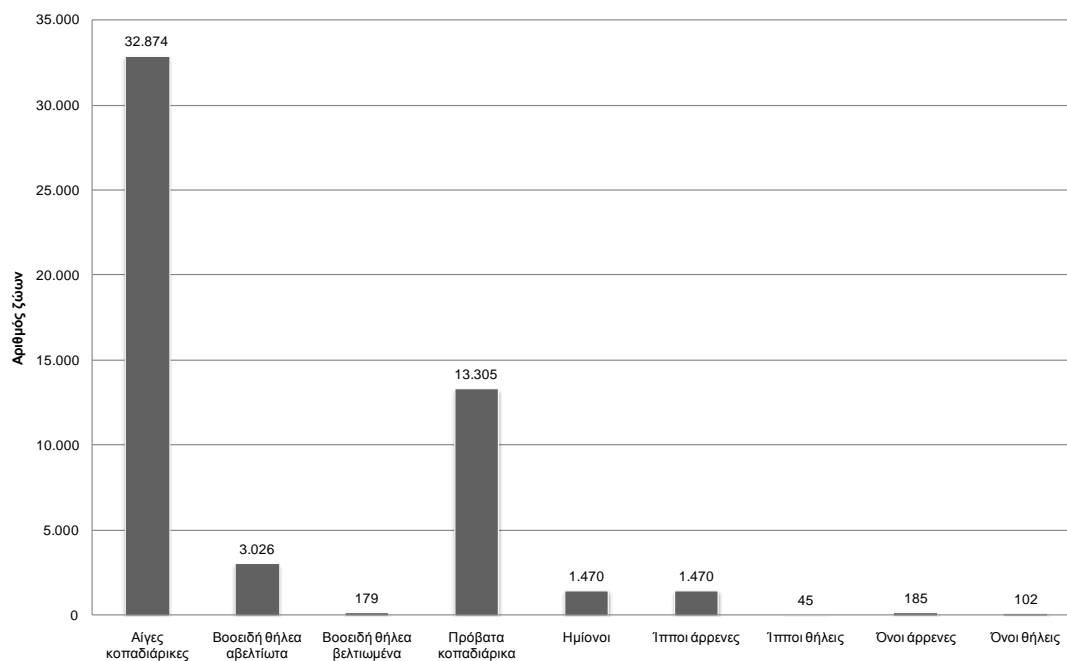

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-5

Η περιοχή του Δήμου Μύκης παρουσιάζει έντονη δραστηριότητα ως προς τις εκτροφές των ζώων. Στην κορυφή βρίσκονται οι αίγες κοπαδιάρικες με ποσοστό 44%, βοοειδή θήλεα αβελτίωτα (72%), πρόβατα κοπαδιάρικα (13%), βοοειδή θήλεα βελτιωμένα και ζώα εργασίας όπως όνοι, ημίονοι και ίπποι (βλ. Γράφημα 4.4A-37). Για την παραγωγή του γάλακτος βλ. Γράφημα 4.4A-38.

Η εκμηχάνιση της γεωργικής παραγωγής στο Δήμο Μύκης εντοπίζεται κυρίως στις δύο καλλιέργειες που θεωρούνται επικρατέστερες, δηλαδή της πατάτας και του καπνού. Βασική έλλειψη ως προς τον εξοπλισμό παρατηρείται στην κτηνοτροφική παραγωγή και ειδικότερα στην άλμεξη των ζώων. Ο μεγάλος αριθμός των παραγωγικών ζώων και οι σύγχρονες απαιτήσεις στην υγιεινή των κτηνοτροφικών προϊόντων επιβάλλουν τη χρήση μηχανών άλμεξης (βλ. Γράφημα 4.4A-39).

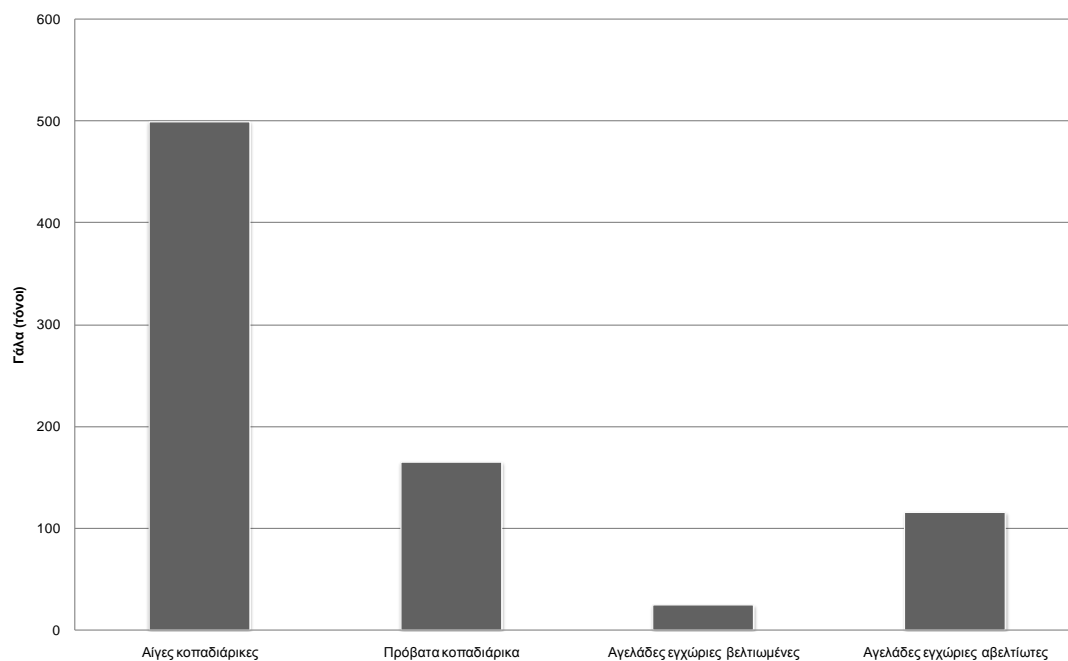
Γράφημα 4.4A-37: Κτηνοτροφία (Δήμος Μύκης)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-5

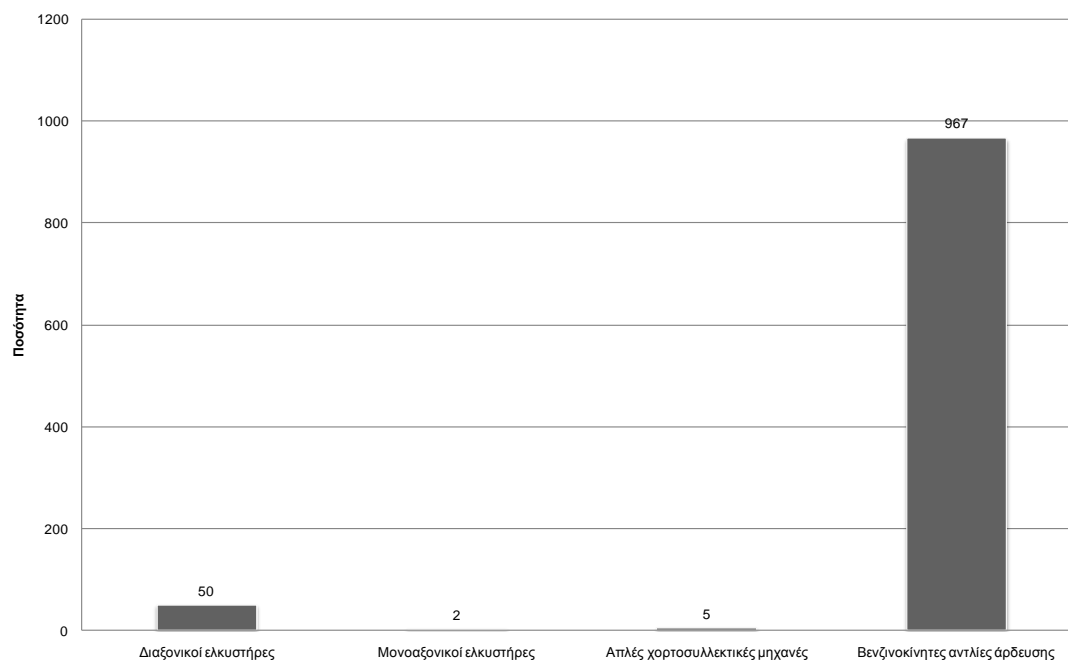

Γράφημα 4.4A-38: Παραγωγή γάλακτος (Δήμος Μύκης)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-5

Γράφημα 4.4A-39: Εκμηχάνιση γεωργίας-κτηνοτροφίας (Δήμος Μύκης)

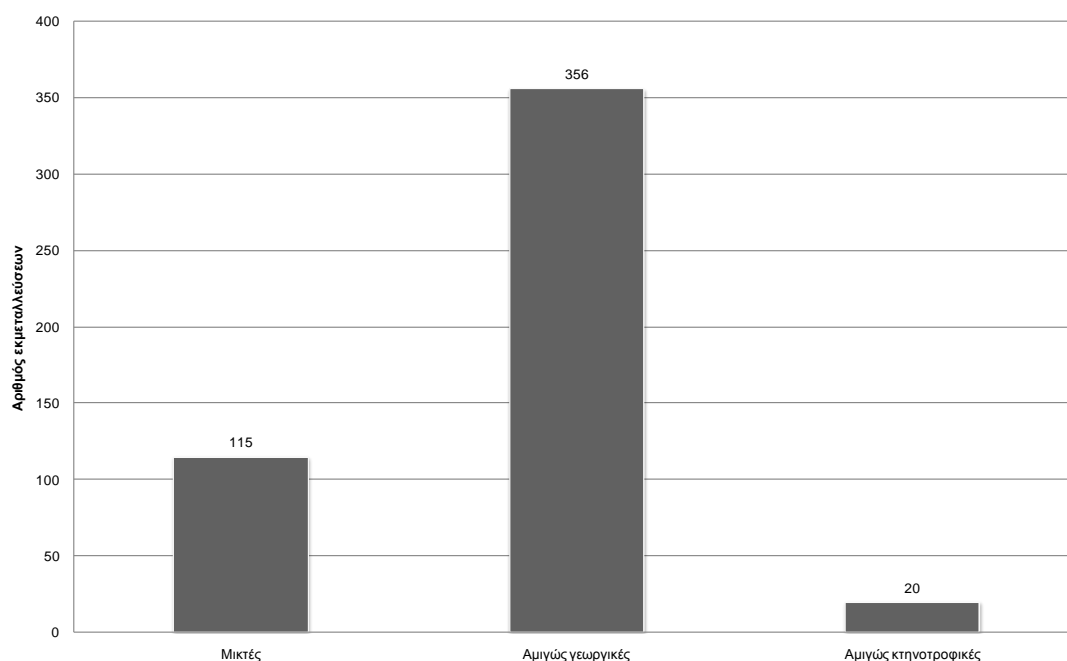
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-5

Συμπερασματικά, και όσον αφορά το Δήμο Μύκης, επισημαίνονται τα εξής: Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι περίπου στα 10 στρέμματα. Η περιοχή ήταν κυρίως καπνοπαραγωγική με καπνά ανατολικού τύπου καθώς και υψηλού ποσοστού παραγωγής σίκαλης. Επίσης καλλιεργούνται σιτηρά που προορίζονται για ζωοτροφές όπως βίκος, καλαμπόκι, κριθάρι, μηδική, κριθάρι για γρασίδι. Στην περιοχή καλλιεργούνται ξερά κρεμμύδια, πατάτες καλοκαιρινές, πατάτες φθινοπώρου, κυρίως φασόλια χωρίς συγκαλλιέργεια, και όλα τα υπόλοιπα είδη λαχανικών σε πολύ μικρότερες επιφάνειες. Σχετικά με τις εκτροφές αγροτικών ζώων στην περιοχή επικρατεί η αιγοτροφία, χωρίς να υπολείπεται σε ένταση τα πρόβατα κοπαδιάρικα, τα βοοειδή θήλεα με αντίστοιχη την παραγωγή γάλακτος. Αξιοσημείωτη είναι η παραγωγή νωπού βουτύρου, τυριού μαλακού και μυζήθρας.

Τμήμα Δήμου Κομοτηνής

Σε ότι αφορά το τμήμα του Δήμου Κομοτηνής, αναφέρεται ότι το σύνολο των εκμεταλλεύσεων είναι 491, εκ των οποίων οι μικτές εκμεταλλεύσεις αποτελούν το 23%, οι αμιγώς γεωργικές το 73%, και οι αμιγώς κτηνοτροφικές το 4% (βλ. Γράφημα 4.4Α-40).

Γράφημα 4.4Α-40: Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων (τμήμα Δήμου Κομοτηνής)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-6

Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι για την Τ.Κ. Κάλχαντος 31,78 στρ. και για την Τ.Κ. Πανδρόσου 20,18 στρ. Στην περιοχή καλλιεργείται κυρίως σκληρό σιτάρι, βαμβάκι,

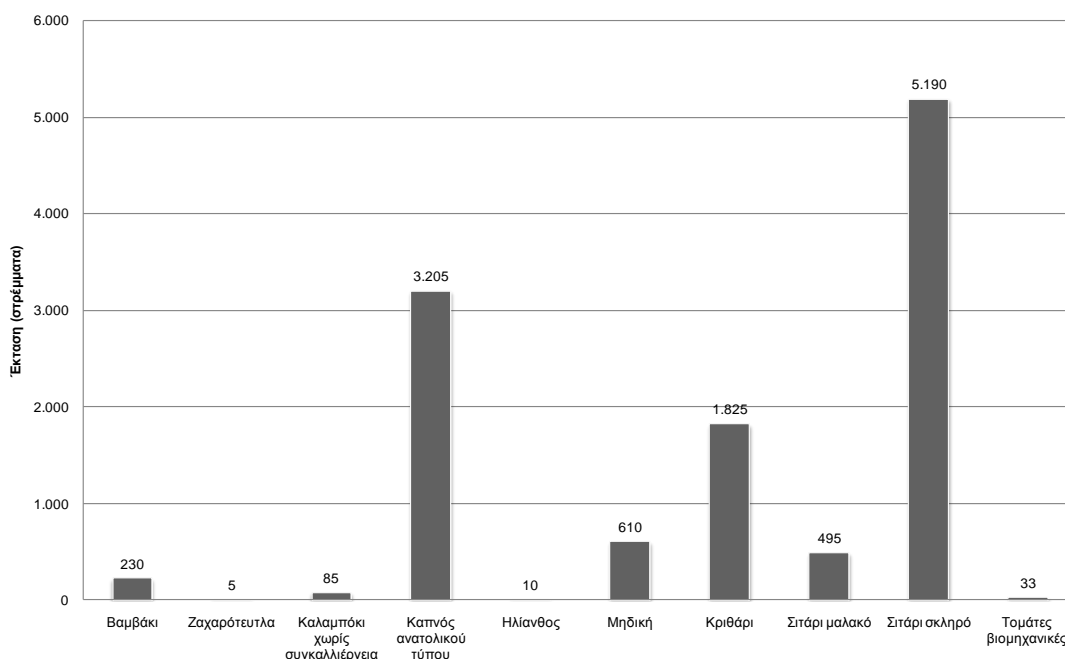
ζαχαρότευτλα, καλαμπόκι, καπνός ανατολικού τύπου, ηλίανθο, μηδική, κριθάρι, και σιτάρι μαλακό (βλ. Γράφημα 4.4Α-41).

Επίσης, όσον αφορά τα λαχανικά, στην περιοχή καλλιεργούνται σε σημαντικές επιφάνειες επιτραπέζιες τομάτες, ξερά κρεμμύδια, λάχανα, κολοκυθάκια, καρπούζια, πεπόνια, πράσα και φασολάκια (βλ. Γράφημα 4.4Α-42).

Ως επί το πλείστον, οι εκτροφές αγροτικών ζώων στο τμήμα του Δήμου Κομοτηνής αφορούν τις αίγες κοπαδιάρικες, τα θήλεα βοοειδή βελτιωμένα και αβελτίωτα, πρόβατα κοπαδιάρικα γαλοπούλες και τις όρνιθες. (βλ. Γράφημα 4.4Α-43). Για την παραγωγή του γάλατος βλ. Γράφημα 4.4Α-44.

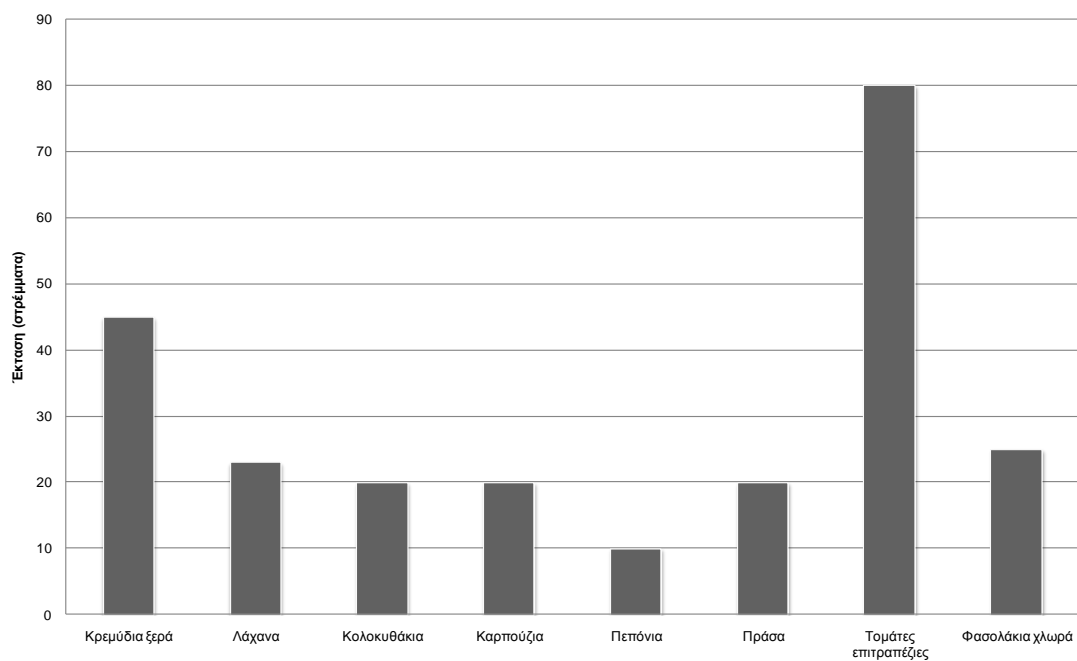
Τέλος, η εκμηχάνιση της γεωργίας στο εν λόγω μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική για την εκπλήρωση των απαιτήσεων στην αγροτική δραστηριότητα. Έλλειψη παρουσιάζεται στην εκμηχάνιση της κτηνοτροφίας όσον αφορά στην άλμεξη η οποία γίνεται ακόμη με παραδοσιακό τρόπο (βλ. Γράφημα 4.4Α-45).

Γράφημα 4.4Α-41: Μεγάλες καλλιέργειες-βιομηχανικά φυτά (τμήμα Δήμου Κομοτηνής)

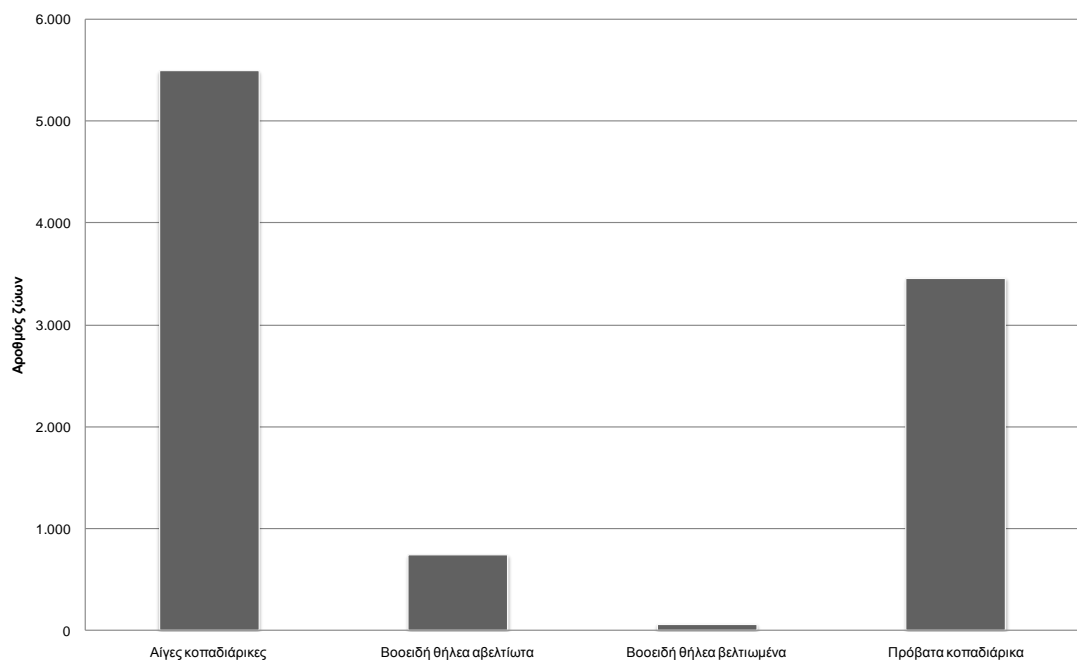
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-6

Γράφημα 4.4A-42: Καλλιέργειες λαχανικών (τμήμα Δήμου Κομοτηνής)

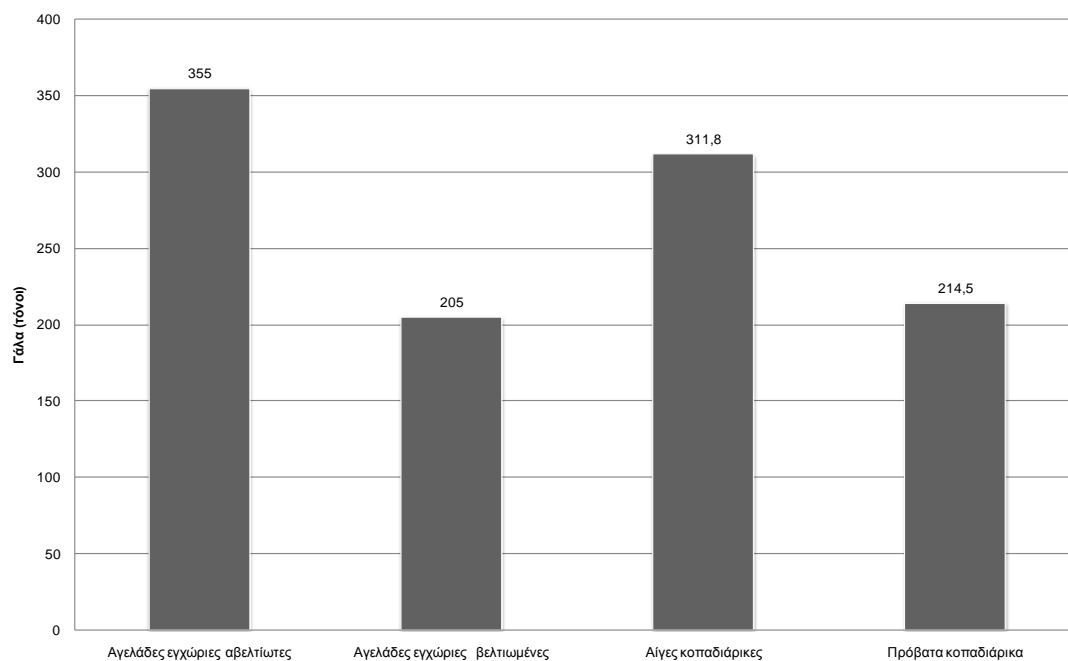
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-6

Γράφημα 4.4A-43: Κτηνοτροφία (τμήμα Δήμου Κομοτηνής)

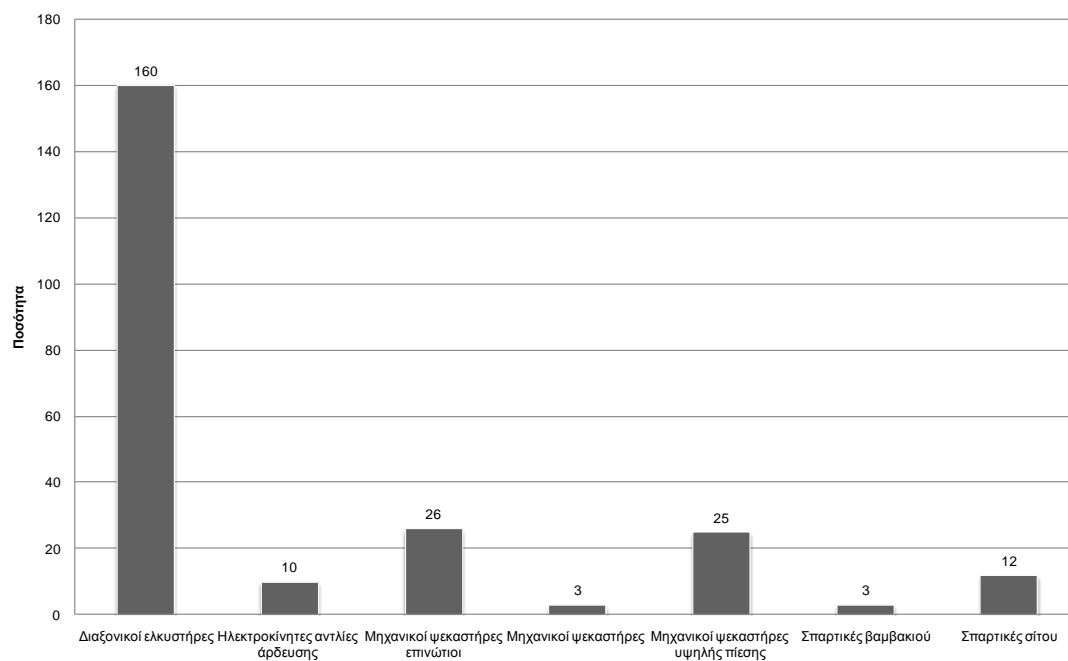
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-6

Γράφημα 4.4A-44: Παραγωγή γάλακτος (τμήμα Δήμου Κομοτηνής)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-6

Γράφημα 4.4A-45: Εκμηχάνιση γεωργίας-κτηνοτροφίας (τμήμα Δήμου Κομοτηνής)

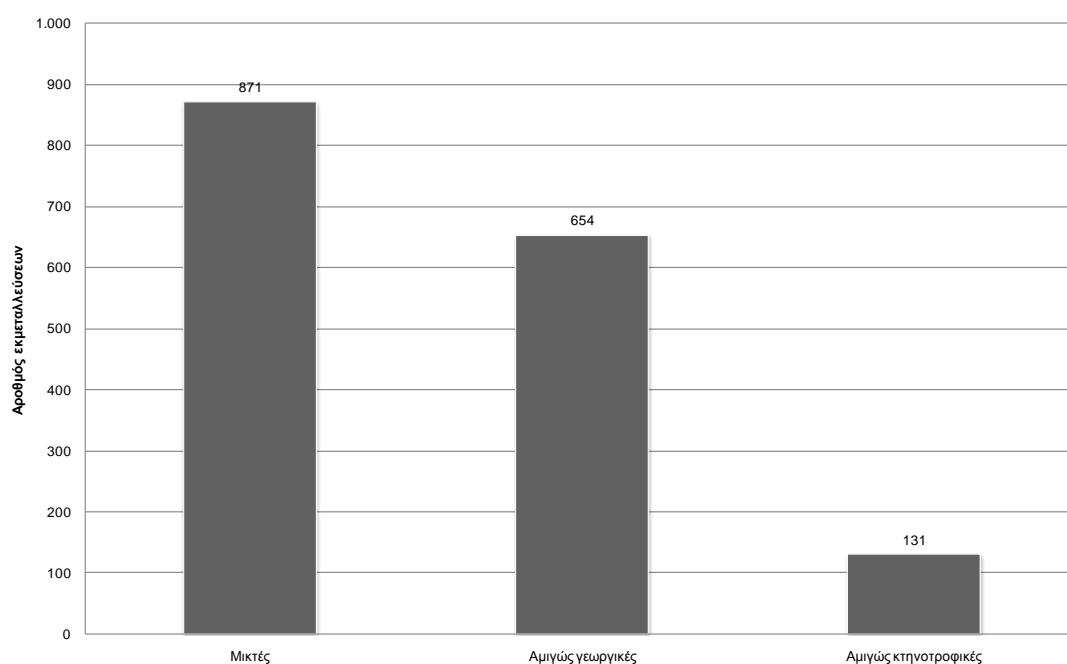
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-6

Συμπερασματικά, και σε ότι αφορά το τμήμα του Δήμου Κομοτηνής, επισημαίνονται τα εξής: Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι έως 30 στρέμματα. Κύριες καλλιέργειες στην περιοχή είναι το σκληρό σιτάρι και ο καπνός ανατολικού τύπου. Στην περιοχή καλλιεργούνται όλα τα είδη των λαχανικών. Από αυτά ξεχωρίζουν οι επιτραπέζιες τομάτες, τα ξερά κρεμμύδια καθώς επίσης τα λάχανα, κολοκυθάκια, καρπούζια, πεπόνια, πράσα, και φασολάκια. Βασική εκτροφή είναι οι αίγες κοπαδιάρικες, ακολουθούν τα πρόβατα κοπαδιάρικα και τα βοοειδή θήλεα αβελτίωτα. Η κύρια ποσότητα γάλακτος παράγεται από αγελάδες εγχώριες αβελτίωτες, ακολουθούν οι αίγες κοπαδιάρικες, τα πρόβατα κοπαδιάρικα και οι αγελάδες αβελτίωτες.

Τμήμα Δήμου Αρριανών

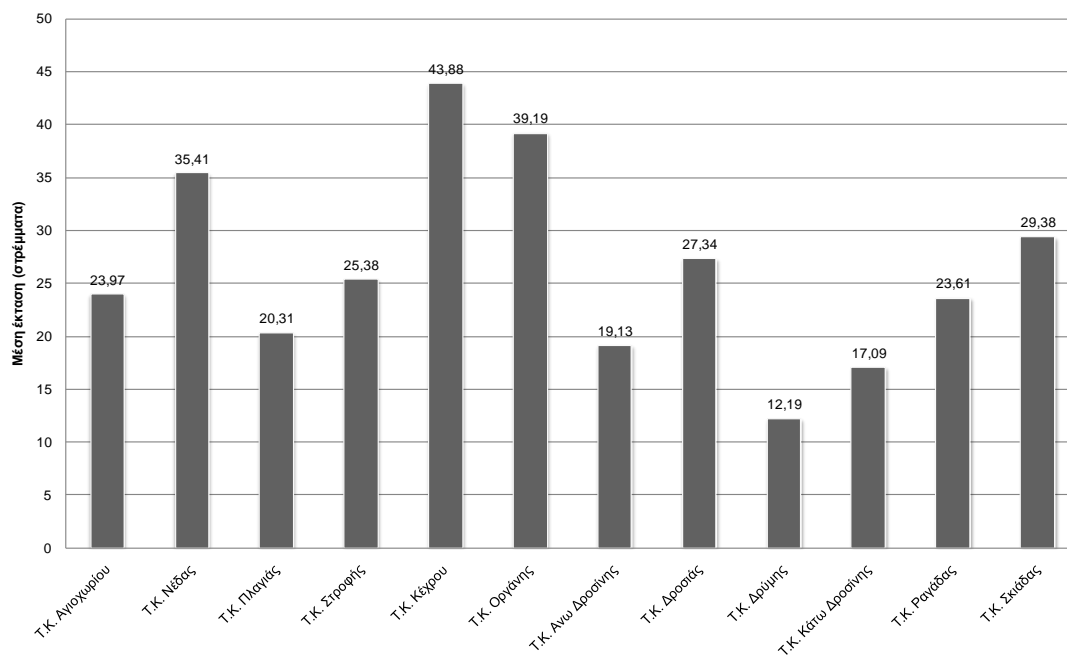
Σχετικά με το τμήμα του Δήμου Αρριανών, η ανάλυση έδειξε ότι το σύνολο των εκμεταλλεύσεων είναι 1.656 εκ των οποίων οι μικτές εκμεταλλεύσεις αποτελούν το 53%, οι αμιγώς γεωργικές το 39% και οι αμιγώς κτηνοτροφικές το 8% (βλ. Γράφημα 4.4A-46). Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση κατά Τ.Κ. στο τμήμα του Δήμου Αρριανών παρατίθεται στο Γράφημα 4.4A-47.

Γράφημα 4.4A-46: Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων (τμήμα Δήμου Αρριανών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-7

Γράφημα 4.4A-47: Μέση έκταση ανά εκμετάλλευση (τμήμα Δήμου Αρριανών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-7

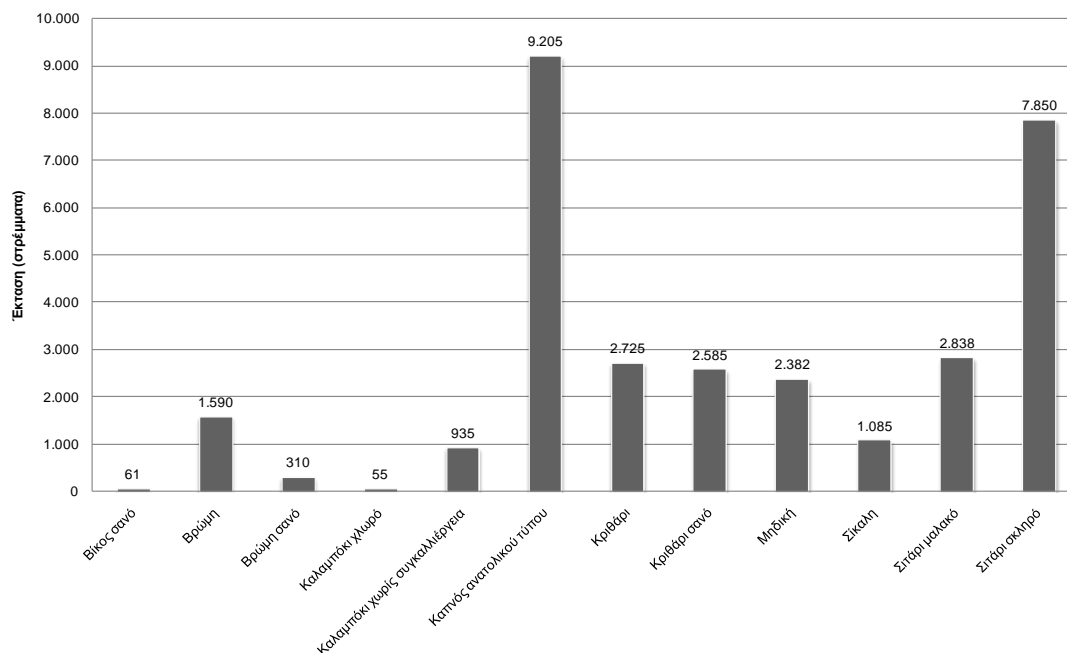
Ως προς τις μεγάλες καλλιέργειες η περιοχή του τμήματος Δήμου Αρριανών καλλιεργεί κυρίως καπνό ανατολικού τύπου σε ποσοστό 13,7%, ακολουθεί το σιτάρι σκληρό, σιτάρι μαλακό, κριθάρι για σανό, κριθάρι, σίκαλη, μηδική. Κυρίως αυξημένα μεγέθη καλλιεργειών παρατηρούνται στις Τ.Κ. Κέχρου και Οργάνης (βλ. Γράφημα 4.4A-48).

Η περιοχή του τμήματος του Δήμου Αρριανών παρουσιάζει ιδιαιτερότητα σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές. Ειδικότερα, καλλιεργούνται κυρίως άμπελοι κυρίως για επιτραπέζια σταφύλια, και άμπελοι σταφιδάμπελοι, αμυγδαλιές σε σημαντική έκταση καθώς και ελαιόδεντρα για βρώσιμες και ελαιοποιήσεως ελιές (βλ. Γράφημα 4.4A-49).

Σε ποσοστό 28% εκτρέφονται αίγες κοπαδιάρικες και 18% τα πρόβατα κοπαδιάρικα επίσης εκτροφές αφορούν τα βοοειδή θήλεα αβελτίωτα και βελτιωμένα, επίσης και ζώα εργασίας ημίονοι, ίπποι άρρηνες και θήλεις όνοι άρρηνες και θήλεις. Ανάλογη είναι και η παραγωγή γάλακτος, καθώς επίσης και του τυριού (βλ. Γραφήματα 4.4A-50 και 4.4A-51).

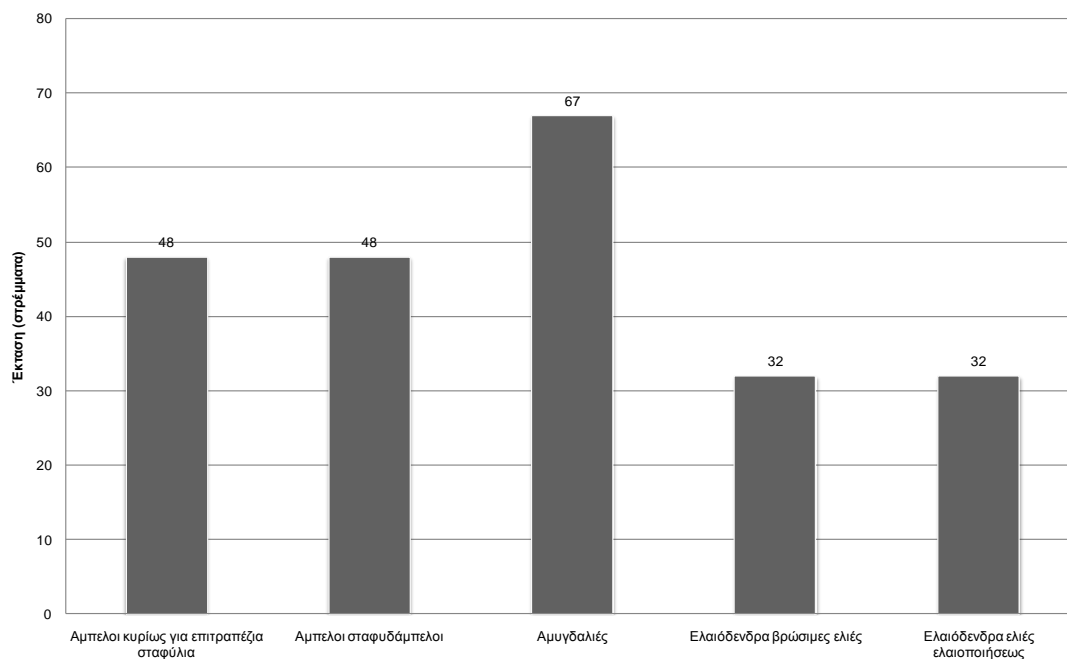
Όσον αφορά τα κηπευτικά, παράγεται το 68% της καλοκαιρινής πατάτας της συνολικής ποσότητας που παράγεται στην Π.Ε. Ροδόπης επίσης σημαντικές είναι οι επιφάνειες των φασολιών χωρίς συγκαλλιέργεια, της τομάτας επιτραπέζιας. Επίσης, όλα τα υπόλοιπα είδη καλύπτουν σημαντικές επιφάνειες παραγωγής που μπορούν να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής (βλ. Γράφημα 4.4A-52).

Γράφημα 4.4Α-48: Μεγάλες καλλιέργειες, βιομηχανικά-κτηνοτροφικά φυτά (τμήμα Δήμου Αρριανών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-7

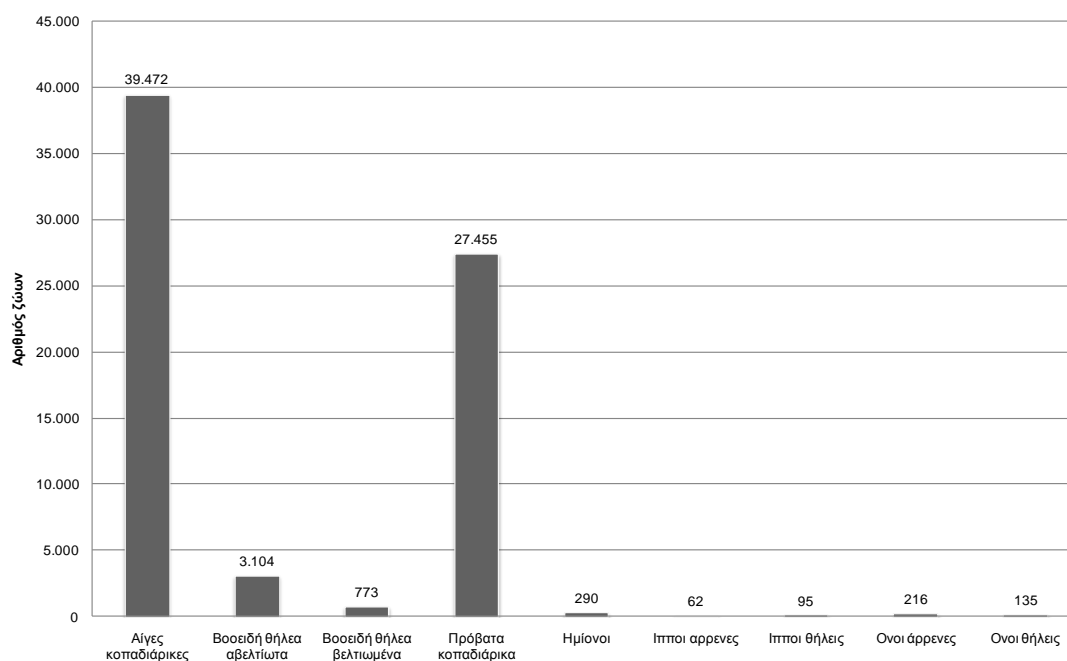
Γράφημα 4.4Α-49: Δενδροκομία-αμπελουργία (τμήμα Δήμου Αρριανών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-7

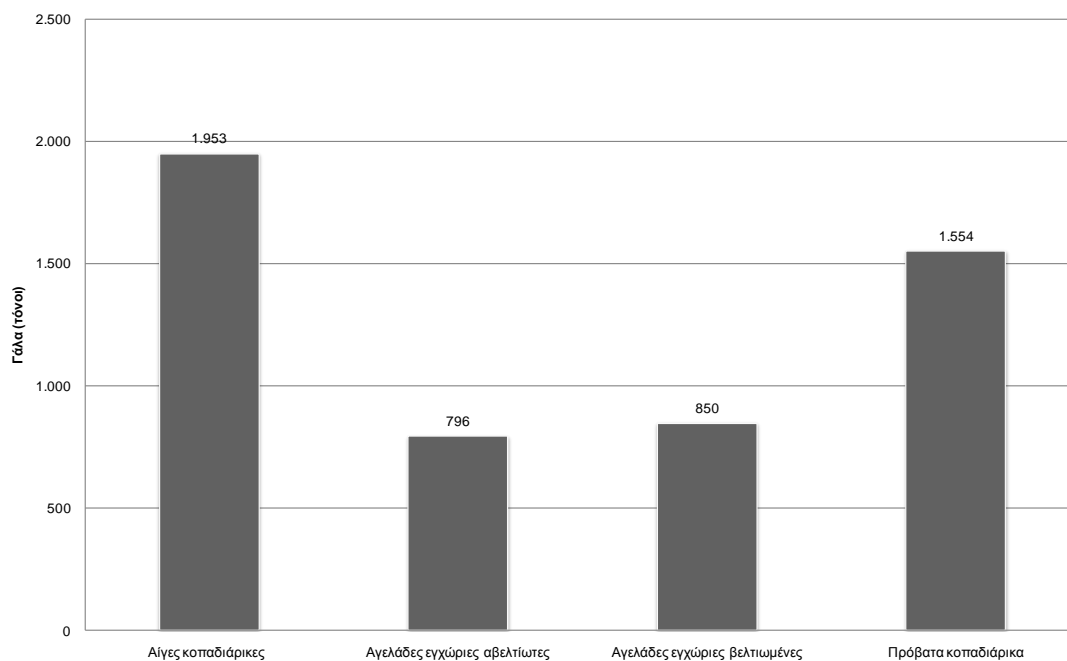

Γράφημα 4.4A-50: Κτηνοτροφία (τμήμα Δήμου Αρριανών)

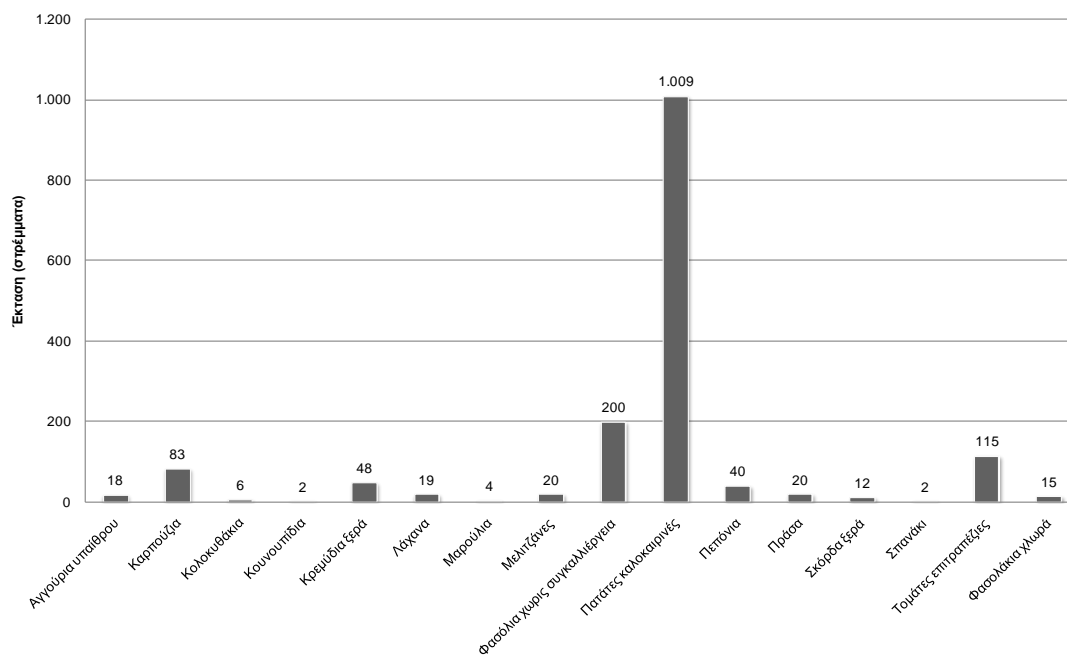
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-7

Γράφημα 4.4A-51: Παραγωγή γάλακτος (τμήμα Δήμου Αρριανών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-7

Γράφημα 4.4A-52: Καλλιέργειες λαχανικών (τμήμα Δήμου Αρριανών)

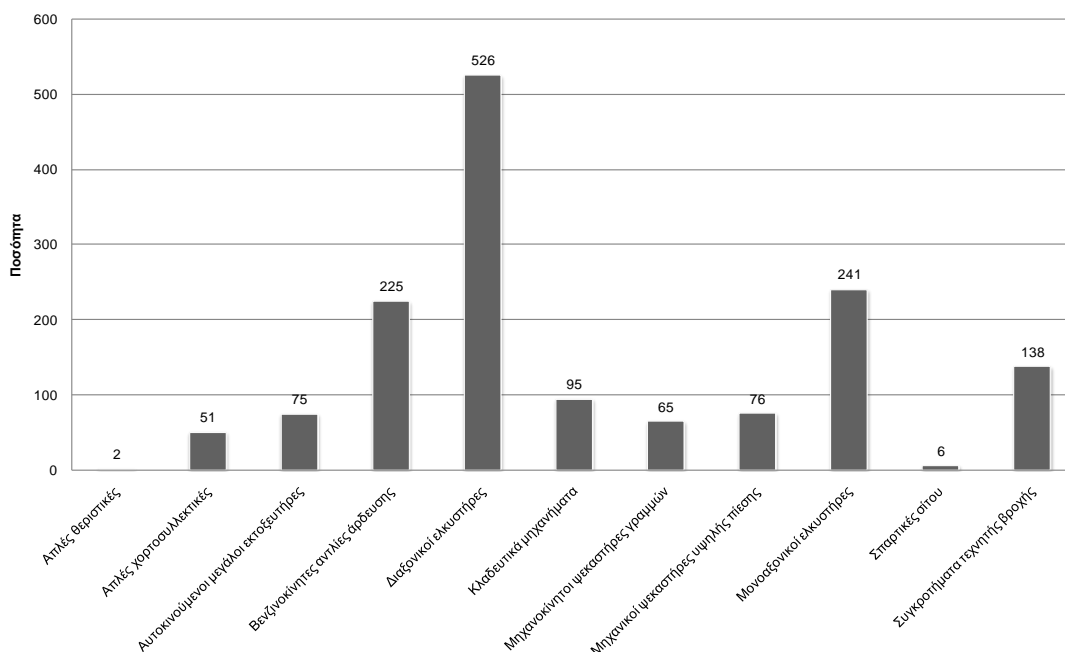

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-7

Τα είδη και το μέγεθος των γεωργικών μηχανημάτων σύμφωνα με το παράρτημα είναι ικανοποιητική καλύπτουν όλους τους τομείς και όλες τις φάσεις της γεωργικής δραστηριότητας ικανοποιώντας τις απαιτήσεις ως προς τα καλλιεργούμενα εδάφη. Στον τομέα της κτηνοτροφίας διαπιστώνεται η έλλειψη αρμεκτικών μηχανών έτσι η συγκεκριμένη δραστηριότητα γίνεται με τον παραδοσιακό τρόπο (βλ. Γράφημα 4.4A-53).

Συμπερασματικά και όσον αφορά το τμήμα του Δήμου Αρριανών, η πλειονότητα των εκμεταλλεύσεων είναι μικτές, δηλαδή γεωργικές και κτηνοτροφικές. Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι από 15 έως 40 στρέμματα. Κυρίως καλλιεργούνται σιτηρά και τα κτηνοτροφικά φυτά και ο καπνός ανατολικού τύπου. Η κτηνοτροφία είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη με πρώτη θέση τις αιγες κοπαδιάρικες ακολουθούν τα πρόβατα, τα βοοειδή θήλεα. Αντίστοιχες είναι και οι ποσότητες γάλακτος. Η περιοχή παράγει το 68% της πατάτας καλοκαιρινής καθώς και σημαντικές ποσότητες φασολιών και τομάτας επιτραπέζιας. Η καλλιέργεια οπωροφόρων δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη. Η εκμηχάνιση της γεωργίας είναι ικανοποιητική ενώ στην κτηνοτροφία υπάρχει έλλειψη μηχανών και η άλμεξη γίνεται με τον παραδοσιακό τρόπο.

Γράφημα 4.4A-53: Εκμηχάνιση γεωργίας-κτηνοτροφίας (τμήμα Δήμου Αρριανών)

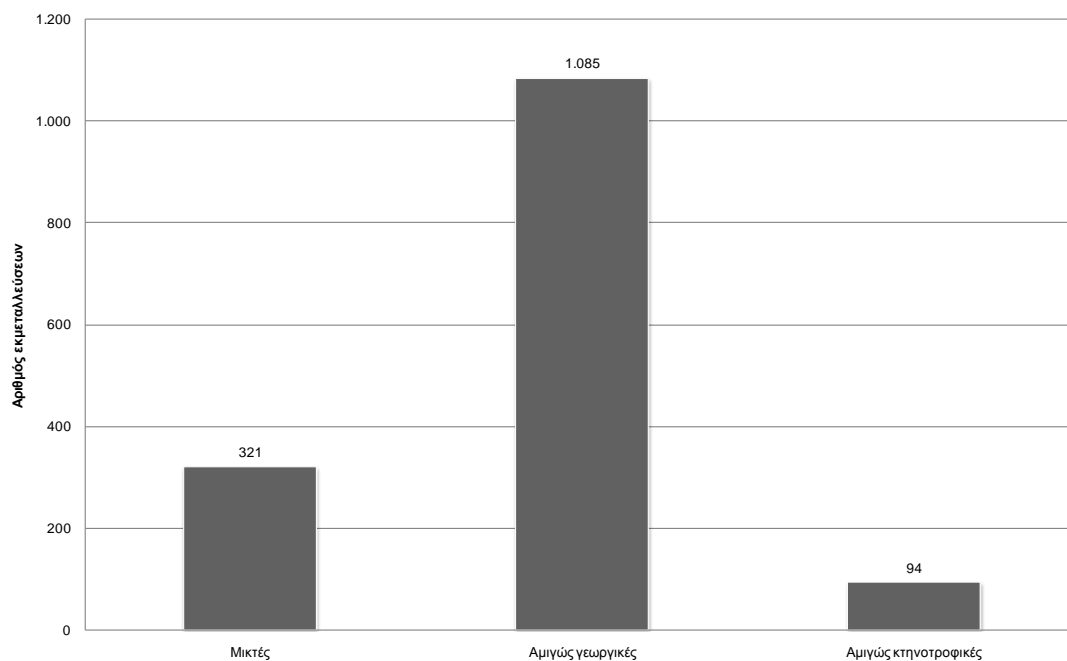
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-7

Τμήμα Δήμου Ιάσμου

Σε ότι αφορά την υφιστάμενη κατάσταση στον πρωτογενή τομέα στο τμήμα του Δήμου Ιάσμου αναφέρεται ότι οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις είναι 1.500. Το 21% αποτελεί μικτές εκμεταλλεύσεις, το 72% αμιγώς γεωργικές και το 7% αμιγώς κτηνοτροφικές (βλ. Γράφημα 4.4A-54).

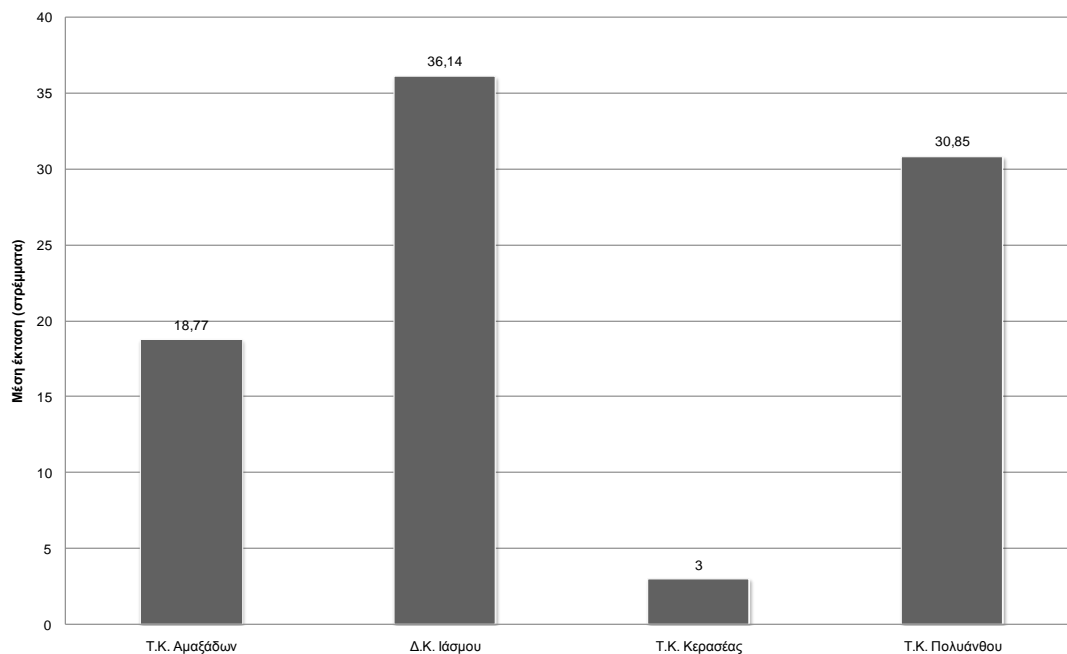
Η μέση έκταση της Τ.Κ. Αμαζάδων είναι 18,77 στρ., της Δ.Κ. Ιάσμου 36,14 στρ., της Τ.Κ. Κερασέας 3 στρ., και της Τ.Κ. Πολυάνθου 30,85 στρ. (βλ. Γράφημα 4.4A-55). Σε ότι αφορά τις μεγάλες καλλιέργειες, τα κτηνοτροφικά και τα βιομηχανικά φυτά επισημαίνεται ότι αυτές παρουσιάζουν δυναμικό χαρακτήρα λόγω και της μορφολογίας του εδάφους (σημ. οι καλλιέργειες επικεντρώνονται στα σιτηρά και στα κτηνοτροφικά φυτά) (βλ. Γράφημα 4.4A-56). Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα δευτερογενή στοιχεία μπορεί να αποδειχθούν παραπλανητικά ως προς την πραγματική διάρθρωση του πρωτογενούς τομέα στην περιοχή, αφού ένα μεγάλο κομμάτι του τμήματος του εν λόγω Δήμου είναι πεδινό, με δυναμική γεωργία. Ο μόνος λόγος για τον οποίο εξετάζονται και παρουσιάζονται αυτά τα στοιχεία είναι επειδή η Ομάδα Έργου θεωρεί ως χωρική βάση της ανάλυσης την Δημοτική / Τ.Κ. (ή Τοπικό Διαμέρισμα παλαιότερα). Ειδικά στην περίπτωση της Π.Ε. Ροδόπης, οι Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες εκτείνονται σε σημαντικό βαθμό σε πεδινές περιοχές που (ουσιαστικά) βρίσκονται εκτός περιοχής παρέμβασης.

Γράφημα 4.4A-54: Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων (τμήμα Δήμου Ιάσμου)

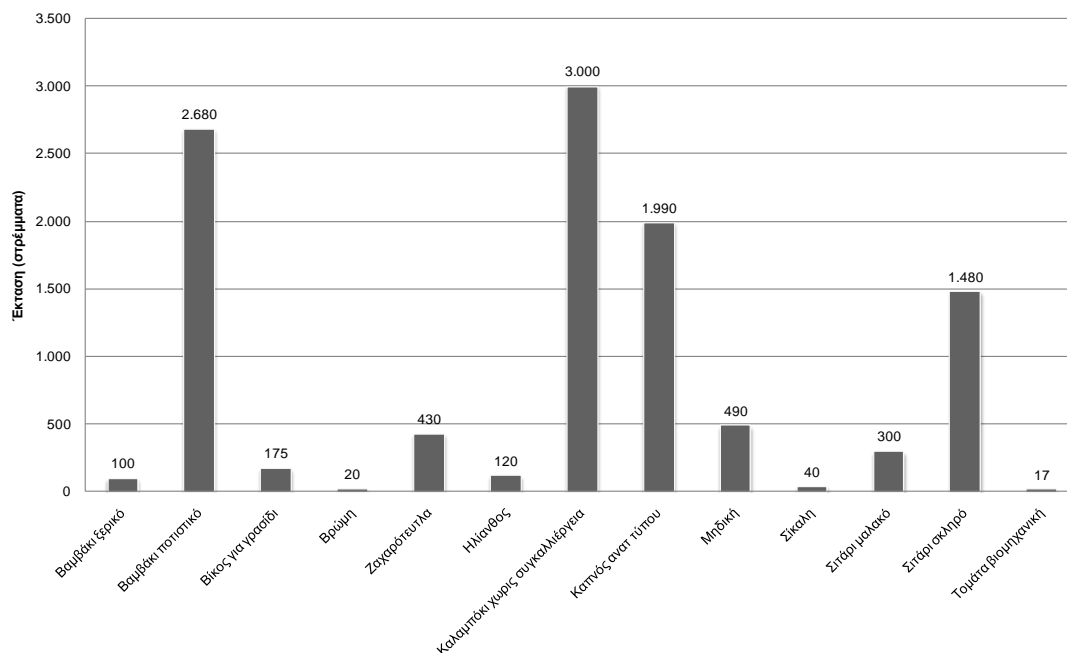
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-8

Γράφημα 4.4A-55: Μέση έκταση ανά εκμετάλλευση (τμήμα Δήμου Ιάσμου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-8

Γράφημα 4.4A-56: Μεγάλες καλλιέργειες, κτηνοτροφικά-βιομηχανικά φυτά (τμήμα Δήμου Ιάσμου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-8

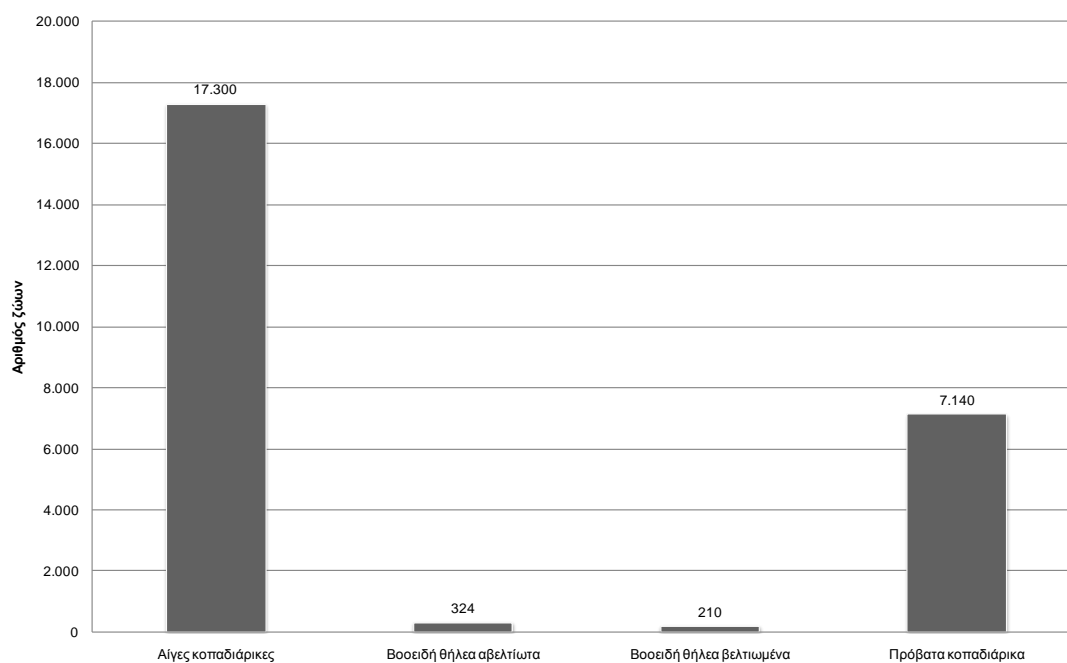
Ως προς τις εκτροφές αγροτικών ζώων στο τμήμα του Δήμου Ιάσμου, αναφέρεται ότι εκτρέφονται αίγες κοπαδιάρικες σε ποσοστό 12% και πρόβατα σε ποσοστό 5% (επί του συνόλου των αντίστοιχων ζώων στο τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης). Επίσης εκτρέφονται βοοειδή θήλεα αβελτίωτα και βελτιωμένα (βλ. Γράφημα 4.4A-57). Η παραγωγή γάλατος κατά είδος παρουσιάζεται στο Γράφημα 4.4A-58).

Στην ευρύτερη περιοχή του τμήματος Δήμου Ιάσμου καλλιεργούνται λαχανικά όπως αγγουράκια, καρπούζια, κολοκυθάκια, κουνουπίδια, ξερά κρεμμύδια, λάχανα, μαρούλια, μελιτζάνες, πατάτες καλοκαιρινές, πεπόνια, σκόρδα ξερά, επιτραπέζιες τομάτες, φασολάκια (βλ. Γράφημα 4.4A-59).

Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες στο τμήμα του Δήμου Ιάσμου, ξεχωρίζουν τα ελαιόδεντρα για ελιές ελαιοποίησης καθώς και για βρώσιμες ελιές. Ακολουθούν σε σημαντικές επιφάνειες αχλαδιές, αμυγδαλιές και καρυδιές (βλ. Γράφημα 4.4A-60).

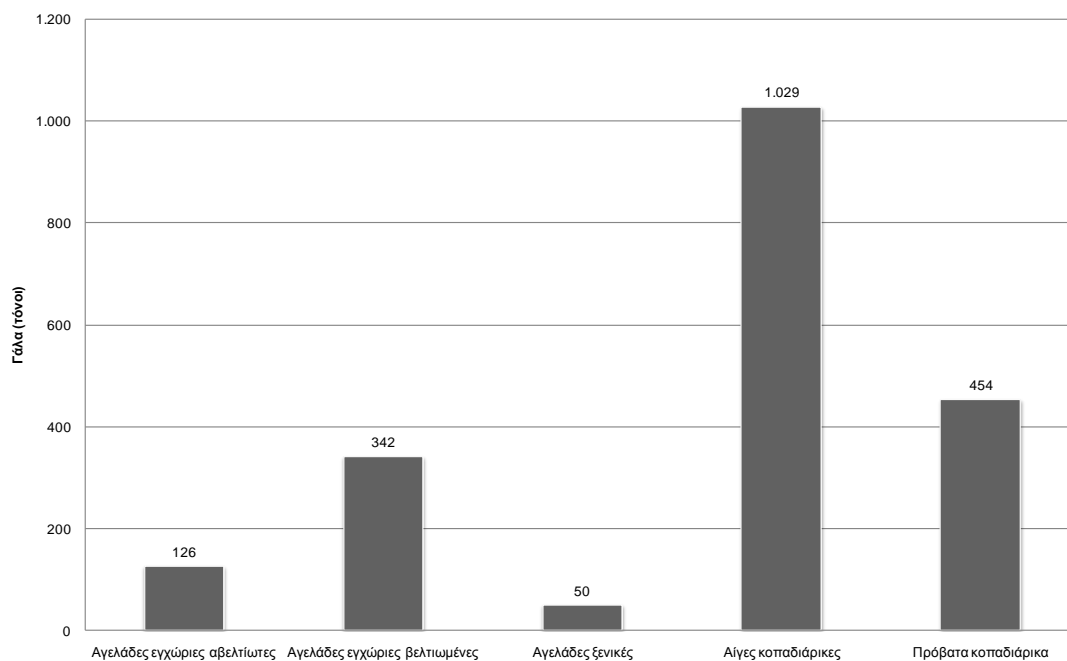
Η εκμηχάνιση καλύπτει όλες τις απαιτήσεις στην γεωργική παραγωγική διαδικασία. Έλλειψη παρουσιάζεται στην κτηνοτροφία λόγω του παραδοσιακού τρόπου άλμεξης των παραγωγικών ζώων (βλ. Γράφημα 4.4A-61).

Γράφημα 4.4A-57: Κτηνοτροφία (τμήμα Δήμου Ιάσμου)

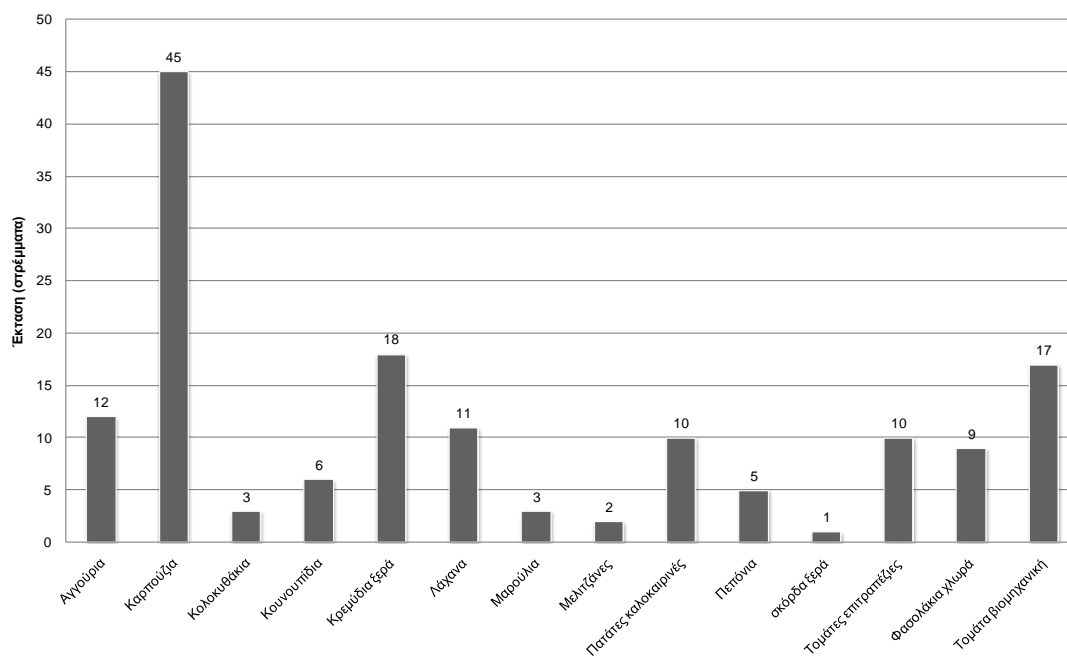
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-8

Γράφημα 4.4A-58: Παραγωγή γάλακτος (τμήμα Δήμου Ιάσμου)

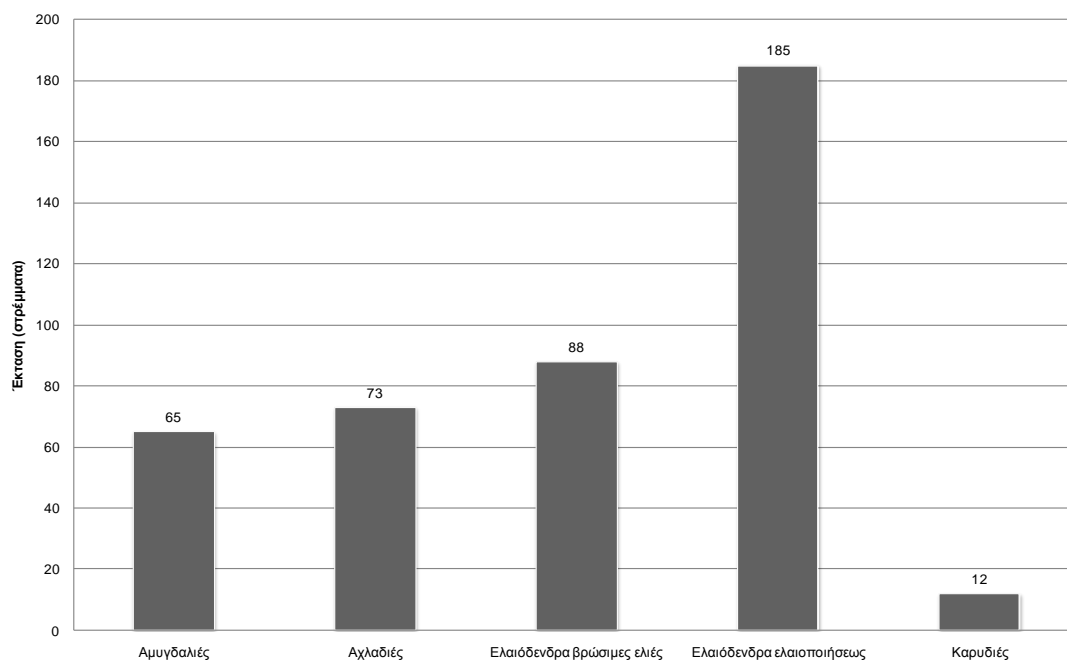
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-8

Γράφημα 4.4A-59: Καλλιέργεια λαχανικών (τμήμα Δήμου Ιάσμου)

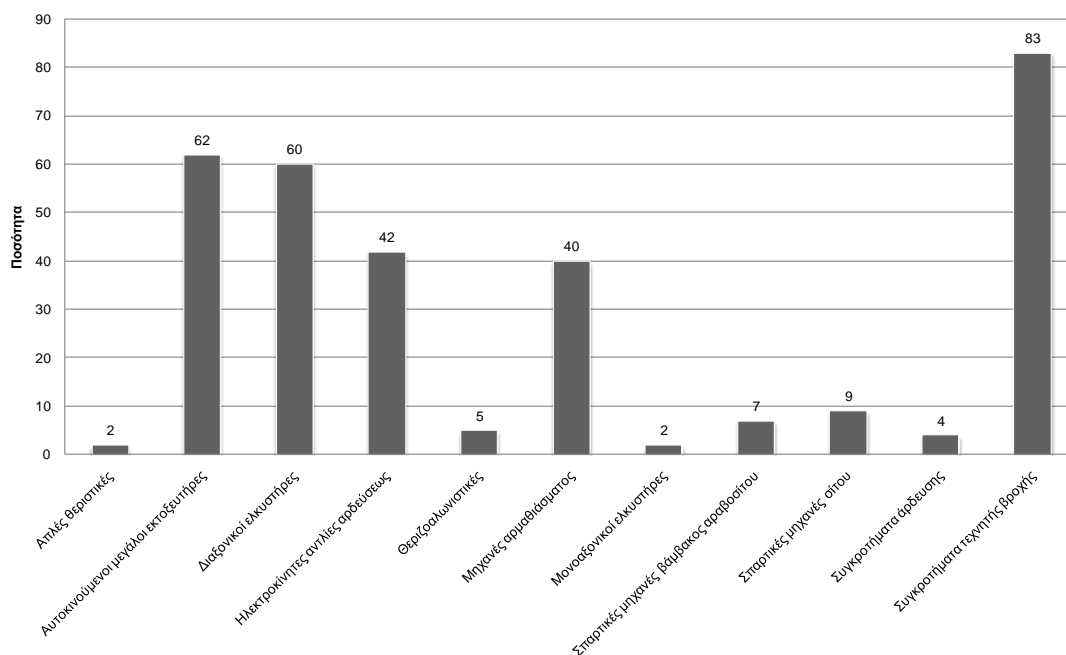
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-8

Γράφημα 4.4A-60: Δενδρώδεις καλλιέργειες (τμήμα Δήμου Ιάσμου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-8

Γράφημα 4.4A-61: Εκμηχάνιση της γεωργίας-κτηνοτροφίας (τμήμα Δήμου Ιάσμου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-8

Συμπερασματικά, και σε ότι αφορά το τμήμα του Δήμου Ιάσμου αναφέρεται ότι: Η πλειονότητα των εκμεταλλεύσεων είναι γεωργικές. Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση της περιοχής μελέτης είναι έως 20 στρέμματα. Στην περιοχή καλλιεργούνται κυρίως σιτηρά και κτηνοτροφικά φυτά λόγω της αναπτυγμένης κτηνοτροφίας ειδικότερα των μικρών ζώων αίγες και πρόβατα με αντίστοιχη παραγωγή γάλακτος. Επίσης αναπτύσσεται η δενδροκομία με σημαντικές εκτάσεις χωρίς όμως να παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περιοχή μελέτης. Η εκμηχάνιση της γεωργίας θεωρείται ικανοποιητική εκτός της κτηνοτροφίας

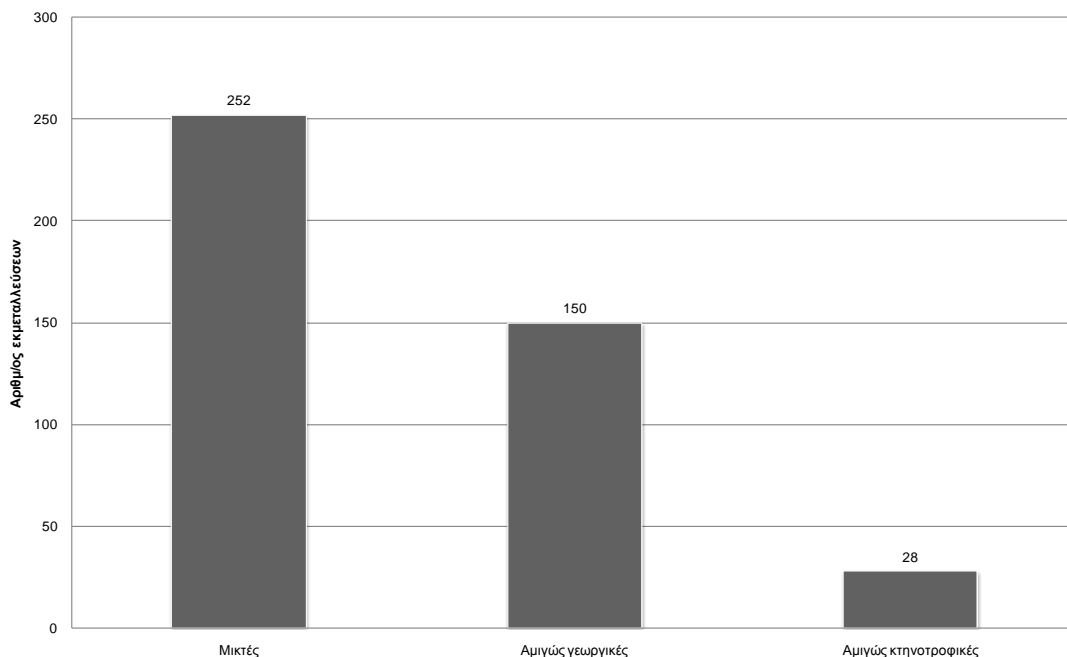
Τμήμα Δήμου Σουφλίου

Σχετικά με τον τελευταίο τμήμα της υπό εξέταση περιοχής, δηλαδή αυτό του τμήματος του Δήμου Σουφλίου στην Π.Ε. Έβρου, αναφέρεται ότι στην περιοχή του Μικρού Δερείου ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων είναι 430, εκ των οποίων το 59% είναι μικτές, το 35% είναι αμιγώς γεωργικές, και το 6% είναι αμιγώς κτηνοτροφικές. Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι 37,4 στρ. (βλ. Γράφημα 4.4A-62).

Οι μεγάλες καλλιέργειες του τμήματος του Δήμου Σουφλίου αφορούν σιτάρι σκληρό, σιτάρι μαλακό, κριθάρι, βρώμη, σίκαλη, καλαμπόκι χωρίς συγκαλλιέργεια, λοιπά σιτηρά, καπνό ανατολικού τύπου και ηλιάνθο (βλ. Γράφημα 4.4A-63).

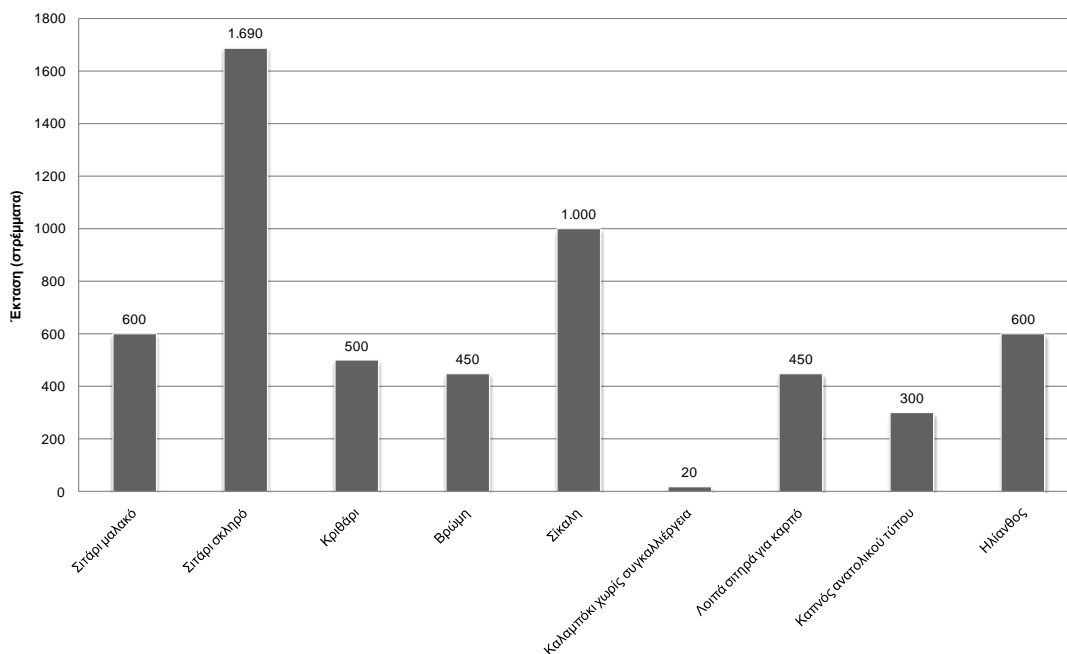

Γράφημα 4.4A-62: Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων (τμήμα Δήμου Σουφλίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-9

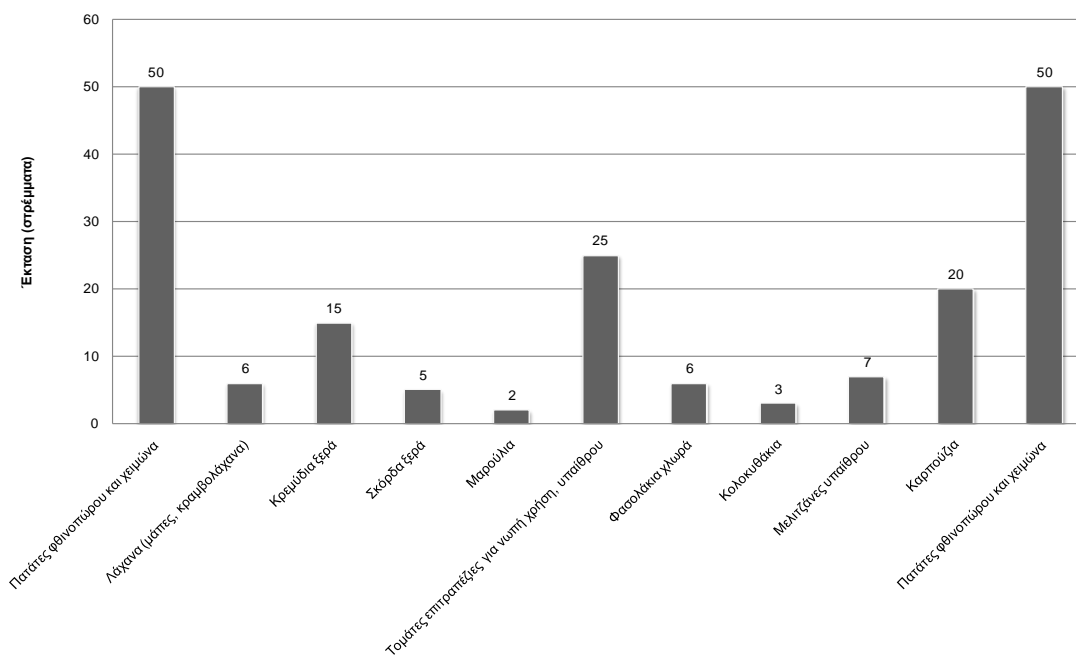
Γράφημα 4.4A-63: Μεγάλες καλλιέργειες κτηνοτροφικά-βιομηχανικά φυτά (τμήμα Δήμου Σουφλίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-9

Ως προς τα λαχανικά καλλιεργούνται πατάτες φθινοπώρου και χειμώνα, λάχανα, ξερά κρεμμύδια, σκόρδα ξερά, μαρούλια, επιτραπέζιες τομάτες, φασολάκια χλωρά, κολοκυθάκια, μελιτζάνες υπαίθρου, και καρπούζια (βλ. Γράφημα 4.4A-64).

Γράφημα 4.4A-64: Καλλιέργειες λαχανικών (τμήμα Δήμου Σουφλίου)

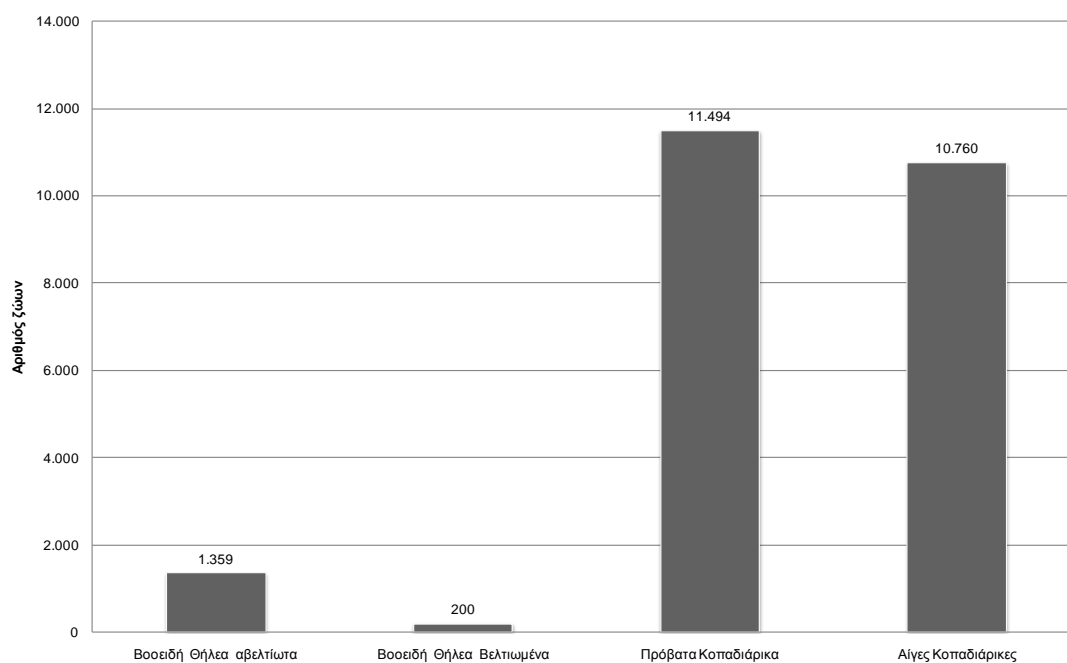

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-9

Στην περιοχή του τμήματος του Δήμου Σουφλίου εκτρέφονται πρόβατα κοπαδιάρικα σε ποσοστό 12%, αίγες κοπαδιάρικες σε ποσοστό 10% και βοοειδή θήλεα αβελτίωτα σε ποσοστό 69% επί του συνόλου των ζώων στην Π.Ε. Έβρου (βλ. Γράφημα 4.4A-65). Η παραγωγή γάλατος κατά είδος παρουσιάζεται στο Γράφημα 4.4A-66).

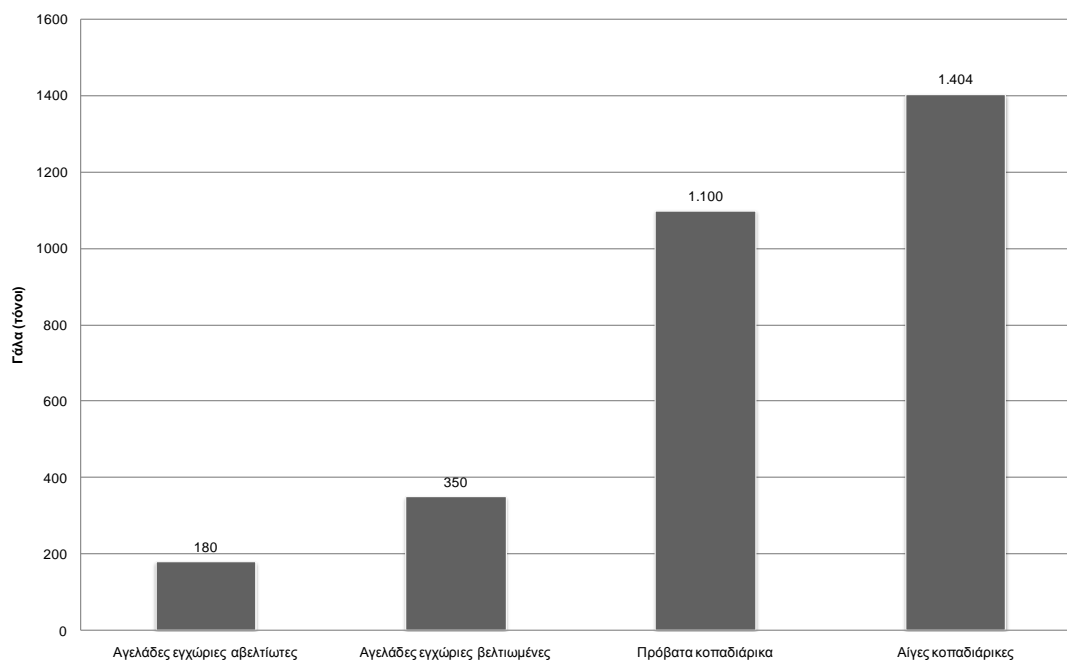
Ως προς την εκμηχάνιση, επισημαίνεται ότι η περιοχή διαθέτει όλα τα είδη του εξοπλισμού προκειμένου να υλοποιηθεί η γεωργική δραστηριότητα εκτός της κτηνοτροφίας. Σημαντικός είναι ο αριθμός των κλαδευτικών μηχανημάτων τα οποία χρησιμοποιούνται στην υλοτομία (βλ. Γράφημα 4.4A-67).

Γράφημα 4.4A-65: Κτηνοτροφία (τμήμα Δήμου Σουφλίου)

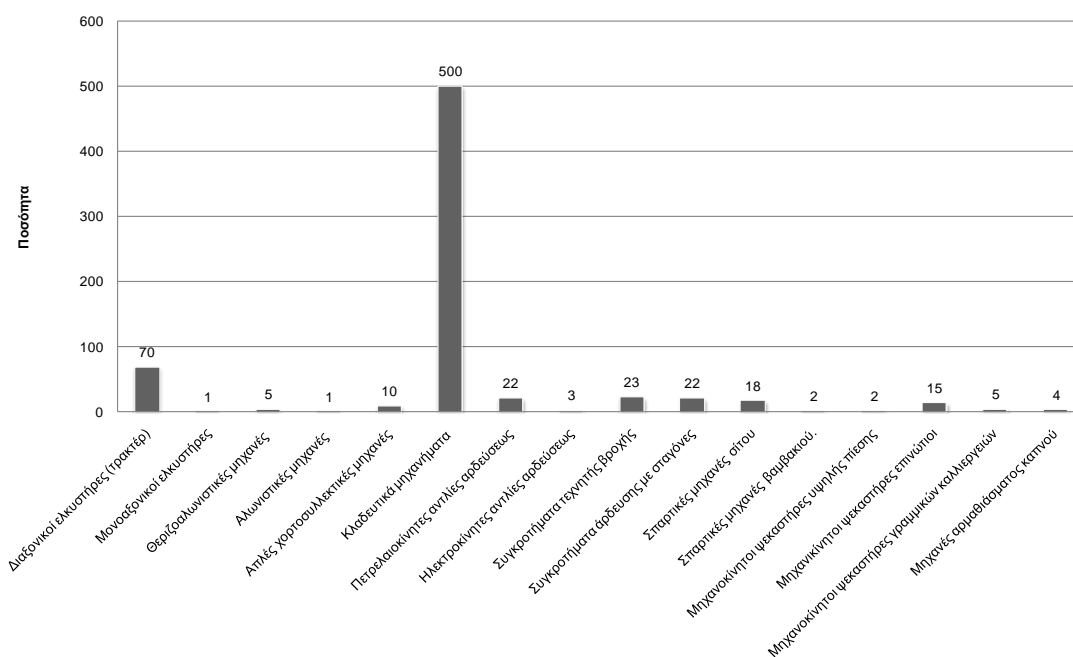
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-9

Γράφημα 4.4A-66: Παραγωγή γάλακτος (τμήμα Δήμου Σουφλίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-9

Γράφημα 4.4A-67: Εκμηχάνιση γεωργίας-κτηνοτροφίας (τμήμα Δήμου Σουφλίου)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-9

Συμπερασματικά, και σε ότι αφορά το τμήμα του Δήμου Σουφλίου, επισημαίνονται τα εξής: Η πλειονότητα των εκμεταλλεύσεων είναι μικτές, δηλαδή γεωργικές και κτηνοτροφικές. Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι 37 στρέμματα. Στην περιοχή καλλιεργούνται σιτηρά, και κτηνοτροφικά φυτά, καπνός ανατολικού τύπου και ηλιάνθος. Επίσης στην περιοχή καλλιεργούνται όλα τα είδη των λαχανικών με έμφαση στις πατάτες. Οι εκτροφές ζώων είναι ιδιαίτερα σημαντικές και αυτό το εκφράζει το μέγεθος του πληθυσμού των αγροτικών ζώων, ιδιαίτερα των αιγών των προβάτων και των βοοειδών. Αντίστοιχη είναι και η παραγωγή γάλακτος.

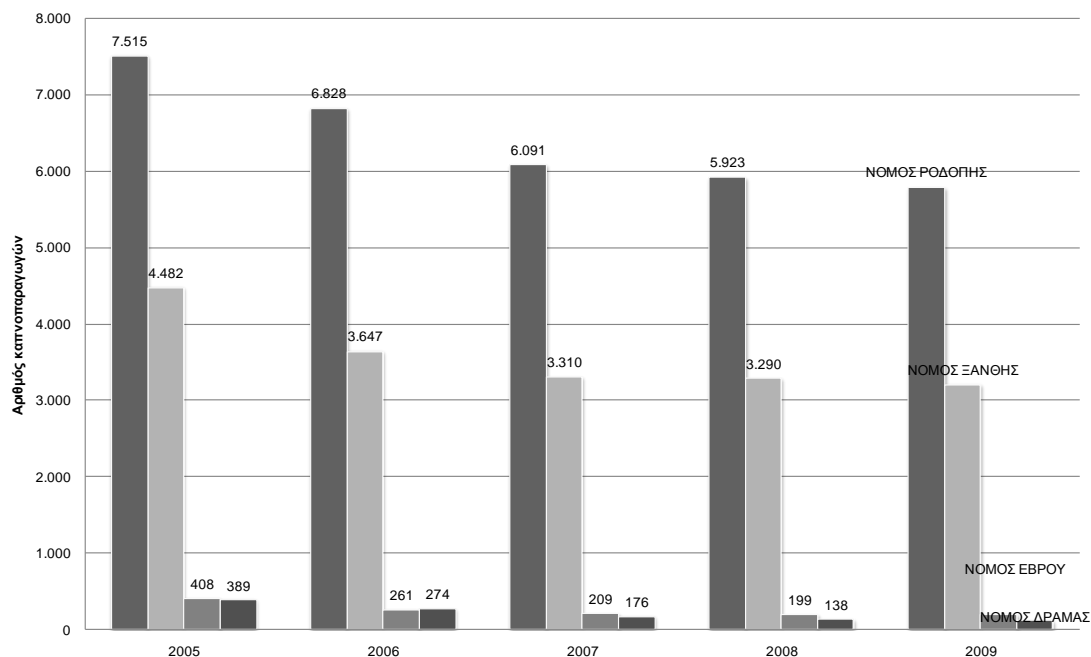
Καπνός

Η καλλιέργεια του καπνού στην περιοχή μελέτης αποτέλεσε τον κύριο παράγοντα οικονομικής δραστηριότητας στην ορεινή περιοχή κυρίως της Ξάνθης και της Ροδόπης.

Η μείωση του αριθμού των καπνοπαραγωγών μέσα στην τετραετία από το 2005 έως το 2009 καταγράφεται ως εξής (βλ. Γράφημα 4.4A-68): Π.Ε. Ροδόπης: 1.724 καπνοπαραγωγοί (-23%), Π.Ε. Ξάνθης: 1.269 καπνοπαραγωγοί (-28%), Π.Ε. Έβρου: 205 καπνοπαραγωγοί (-50%), Π.Ε. Δράμας: 268 καπνοπαραγωγοί και ποσοστό (-50%).

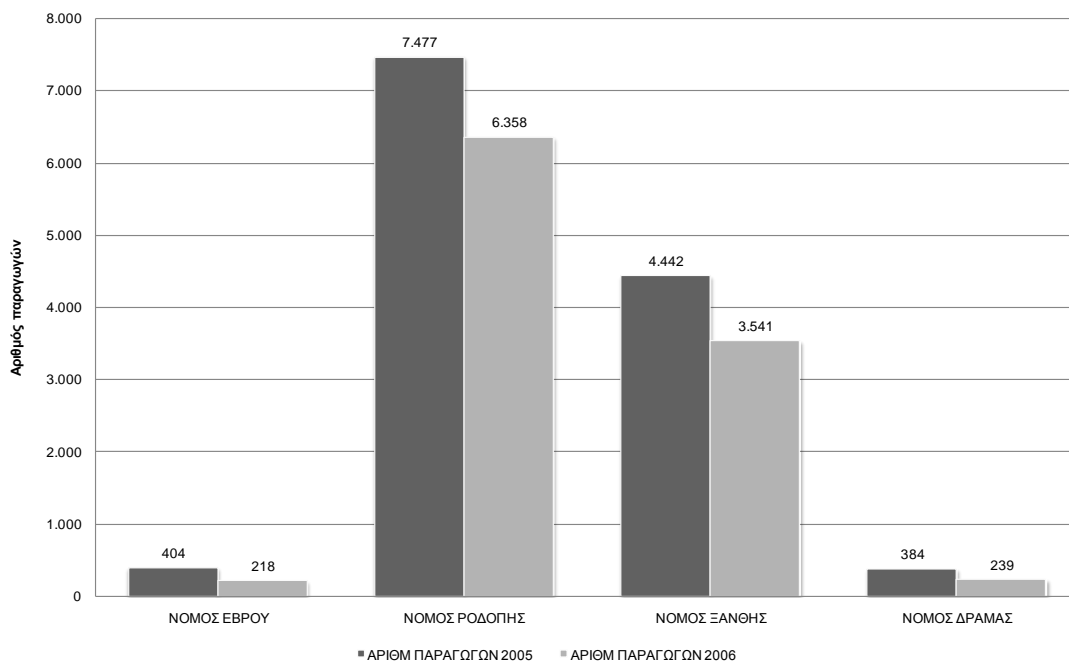
Στα Γραφήματα 4.4A-69 και 4.4A-70 παρουσιάζονται αντίστοιχα ο αριθμός παραγωγών καπνού κατά την μεταβατική περίοδο 2005-2006 και η συνολική επιφάνεια καλλιέργειας καπνού κατά την ίδια περίοδο.

Γράφημα 4.4Α-68: Μείωση αριθμού καπνοπαραγωγών την πενταετία 2005-2006 στους Νομούς Ροδόπης, Ξάνθης, Έβρου και Δράμας

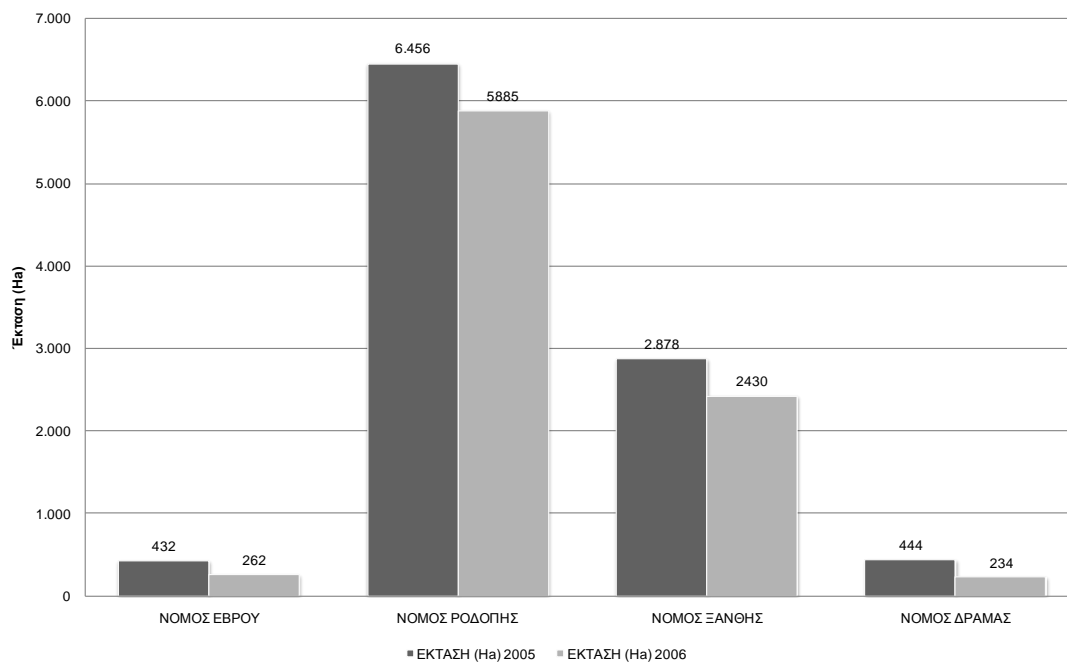
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-10

Γράφημα 4.4Α-69: Αριθμός παραγωγών καπνού την μεταβατική περίοδο 2005-2006

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-11

Γράφημα 4.4Α-70: Συνολική επιφάνεια (Ha) καλλιέργειας καπνού την μεταβατική περίοδο 2005-2006

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-11

Γενικά συμπεράσματα

Συνοψίζοντας την ανάλυση η περιοχή παρουσιάζει ομοιογένεια ως προς την μορφή και τα είδη των καλλιεργειών και των εκτροφών. Ως προς την περιοχή μελέτης, δυναμική στον τομέα γεωργίας-κτηνοτροφίας παρουσιάζεται στην Υποπεριοχή Α και ειδικά στην περιοχή του Κάτω Νευροκοπίου όπου επικρατεί η παραγωγή της πατάτας σε ποσοστό 64,8% σε επίπεδο περιφέρειας Α.Μ.-Θ. Στην περιοχή επίσης σημειώνεται σημαντική δραστηριότητα στις μεγάλες καλλιέργειες όπως καλαμποκιού χωρίς συγκαλλιέργεια, κριθαριού, σιταριού μαλακού και σκληρού. Έντονη παρουσιάζεται και η κτηνοτροφική δραστηριότητα με εκτροφές μικρών και μεγάλων ζώων.

Επίσης περιοχή με μεγάλη δραστηριότητα στην Υποπεριοχή Β είναι αυτή του Δήμου Μύκης, στην οποία κύρια καλλιέργεια στα ορεινά τμήματα είναι ο καπνός ανατολικού τύπου ο οποίος βέβαια λόγω της μείωσης των επιδοτήσεων έχει μειωθεί δραστικά χωρίς βέβαια να έχει πάψει να καλλιεργείται. Κυρίως στην περιοχή καλλιεργούνται κτηνοτροφικά φυτά λόγω της κτηνοτροφίας η οποία είναι επίσης αναπτυσσόμενη όπως και η παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων όπως τυρί μαλακό, βούτυρο και μυζήθρα. Η καλλιέργεια της πατάτας καταλαμβάνει σημαντική θέση όπως και τα ξερά κρεμμύδια.

Στο τμήμα του Δήμου Αρριανών, κύρια καλλιέργεια είναι ο καπνός ανατολικού τύπου. Ως προς τις μεγάλες καλλιέργειες επικρατούν τα κτηνοτροφικά φυτά τα οποία χρησιμοποιούνται ως ζωτροφές για την επίσης αναπτυσσόμενη κτηνοτροφία και των

κτηνοτροφικών προϊόντων καθώς και των ζώων εργασίας τα οποία χρησιμοποιούνται για την συγκέντρωση και αποθήκευση των προϊόντων υλοτομίας. Στις υπόλοιπες περιοχές η αγροτική δραστηριότητα είναι παρόμοια και δεν παρουσιάζει κάποια ιδιαιτερότητα.

4.4A.2 Δασοπονία

Υποπεριοχή Α

Η συμβολή της δασοπονίας στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας είναι υψίστης σημασίας, υπό την έννοια ότι αυτή χαρακτηρίζεται από πλούσια διαχειριζόμενα δασικά οικοσυστήματα (βλ. Υποκεφάλαιο 4.1) με κύριο χαρακτηριστικό τους τα υψηλά παραγωγικά δάση. Πράγματι, και σύμφωνα με τον Ευθυμίου (2004), η πρώτη εθνική απογραφή των ελληνικών δασών, της οποίας τα αποτελέσματα δημοσιεύθηκαν από το Υπουργείο Γεωργίας το 1992, χαρακτήρισε την Π.Ε. Δράμας ως μια από τις πλέον δασοσκεπείς περιοχές της Ελλάδος με μια παραγωγή που στέκεται στις πρώτες θέσεις σε εθνικό επίπεδο και δικαίως της αποδίδουν το χαρακτηρισμό «μητρόπολη της δασοπονίας». Πράγματι, τα δάση της περιοχής χαρακτηρίζονται από ένα υψηλό παραγωγικό δυναμικό προς διάφορες κατευθύνσεις: ξύλο, βοσκήσιμη ύλη (κτηνοτροφία), γεωργία, μελισσοκομία, βότανα, αρωματικά φυτά, νερό. Αποτελούν δε πολύτιμη πηγή απασχόλησης και εισοδήματος για τους τοπικούς πληθυσμούς της ορεινής ζώνης¹². Η διαχείριση των δασών της περιοχής πραγματοποιείται βάσει διαχειριστικών μελετών οι οποίες συντάσσονται για κάθε δασικό σύμπλεγμα από τα Δασαρχεία Δράμας και Κάτω Νευροκοπίου. Τα δυο αυτά Δασαρχεία, μαζί με τη Διεύθυνση Δασών Δράμας, υπάγονται στην Γενική Διεύθυνση Δασών & Αγροτικών Υποθέσεων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας-Θράκης και έχουν την αποκλειστική ευθύνη διαχείρισης των δασών της περιοχής.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία που παρασχέθηκαν από τη Διεύθυνση Δασών Δράμας (βλ. Πίνακα 4.4A-12) προκύπτει πως η πλειοψηφία των δασικών συμπλεγμάτων της Π.Ε. Δράμας βρίσκεται εντός της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. Ειδικότερα, επί του συνόλου των 11 συμπλεγμάτων των οποίων διαχειρίζεται το Δασαρχείο Δράμας και των 3 συμπλεγμάτων που διαχειρίζεται το Δασαρχείο Κάτω Νευροκοπίου, μόνο 4 βρίσκονται εκτός περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. Επισημαίνεται ότι το σύνολο των δασικών συμπλεγμάτων που διαχειρίζονται τα Δασαρχεία Δράμας και Κάτω Νευροκοπίου ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο.

¹² Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας εντός της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. δραστηριοποιούνται 53 δασικοί συνεταιρισμοί με 421 μέλη. Τα μέλη αυτά αντιπροσωπεύουν το 74% του συνολικού αριθμού μελών των συνεταιρισμών σε όλη την Π.Ε. Δράμας.

Πίνακας 4.4Α-12*: Στοιχεία διαχειριζόμενων δασικών συμπλεγμάτων Π.Ε. Δράμας

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ & ΟΝΟΜΑ ΔΑΣΟΥΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	ΔΑΣΟΣΚΕΠΕΙΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΜΕΡΙΚΩΣ ΔΑΣΟΣΚΕΠΕΙΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ)	ΓΥΜΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΑΓΟΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	ΚΥΡΙΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗ	ΞΥΛΟΠΟΘΕΜΑ (Κ.Μ.)	ΜΕΣΟ ΕΤΗΣΙΟ ΛΗΜΜΑ (Κ.Μ.)
ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΔΡΑΜΑΣ										
Τραχωνίου-Διποτάμων και Δρυμού	2009-2018	98.340,0	10.452,5	28.361,5	4.563,5	1.555,0	143.272,5	Οξιά, Δασική Πεύκη	1.414.100,0	11.765,0
Μενοικίου Όρους	2010-2019	28.729,0	42.181,0	21.515,0	14.602,0	57.894,0	164.921,0	Οξιά, Καστανιά	372.300,0	4.211,4
Περιβλέπτου-Πολυκάρπου	2005-2014	121.220,0	59.170,0	40.440,0	4.410,0	8.720,0	233.960,0	Δρυς, Οξιά	613.378,0	6.045,1
Πτελέας-Πλατανιάς-Πλατανόβρυσης	2007-2016	99.050,0	59.200,0	31.160,0	9.550,0	35.940,0	234.900,0	Δρυς, Οξιά	269.902,0	1.633,0
Λιβαδερού - Μυρσινέρου - Αετού - Ξηροποτάμου - Καλλιφύτου-Μοναστηρακίου	2004-2013	196.644,0	11.664,0	60.521,0	6.724,0	56.240,0	331.793,0	Δρυς, Οξιά	847.926,0	11.687,0
Θόλου-Αμισινού	2004-2014	29.172,6	19.376,8	19.854,9	2.316,7	6.199,5	76.920,5	Δρυς, Οξιά	160.618,0	3.328,0
Βώλακα - Πύργων-Πετρούσας κ.λπ.	2001-2011	62.580,0	90.865,0	62.620,0	38.000,0	46.895,0	300.960,0	Δρυς, Οξιά	478.383,0	5.010,0
Δυτικού Νέστου	2007-2016	501.941,5	98.940,1	51.344,3	11.708,5	8.416,5	672.350,9	Ερυθρελάτη, Δασική Πεύκη	5.694.498,8	44.785,3
ΒΑ Ν. Δράμας	2008-2017	243.422,5	27.105,1	14.265,4	6.990,5	1.164,0	292.947,5	Οξιά	4.557.031,8	34.375,5

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ & ΟΝΟΜΑ ΔΑΣΟΥΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	ΔΑΣΟΣΚΕΠΕΙΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΜΕΡΙΚΩΣ ΔΑΣΟΣΚΕΠΕΙΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ)	ΓΥΜΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΑΓΟΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	ΚΥΡΙΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗ	ΕΥΛΑΠΘΕΜΑ (Κ.Μ.)	ΜΕΣΟ ΕΤΗΣΙΟ ΛΗΜΜΑ (Κ.Μ.)
Δημόσιοι Τεχνητοί Λευκώνες	2008-2017	240,7	93,6	467,2	0,0	283,2	1.084,7	Λεύκη	3.391,8	3.391,8
Τεχνητά Δάση Πεύκης Δασαρχείου Δράμας	2008-2017	5.472,0	817,0	1.865,0	122,0	414,0	8.690,0	Τραχεία Πεύκη	38.858,0	111,4
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΣΩΝ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΔΡΑΜΑΣ		1.386.812,3	419.865,1	332.414,3	98.987,2	223.721,2	2.461.800,1		14.450.387,5	126.343,6
ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ										
Λειβαδακίου	2005-2014	56.170,0	15.370,0	14.170,0	730,0	12.530,0	98.970,0	Δρυς, Μαύρη Πεύκη	343.155,1	3.890,5
Εξοχής - Λευκογείων-Κ. Νευροκοπίου	2005-2014	114.050,0	35.708,0	25.211,0	4.028,0	39.498,0	218.495,0	Δρυς, Μαύρη Πεύκη	481.946,0	7.523,6
Δυτικής και ΝΔ Λεκάνης Κ. Νευροκοπίου	2006-2015	133.780,2	27.998,3	34.299,8	1.351,5	4.098,6	201.528,4	Οξιά, Δρυς	1.852.829,0	21.913,3
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΣΩΝ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ		304.000,2	79.076,3	73.680,8	6.109,5	56.126,6	518.993,4		2.677.930,1	33.327,4
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΣΩΝ Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ		1.690.812,5	498.941,4	406.095,1	105.096,7	279.847,8	2.980.793,5		17.128.317,5	159.671,0

Πηγή: Διεύθυνση Δασών Δράμας

* Αρίθμηση σε συνέχεια από το Παράρτημα ΙΙΙ.

Σημ.: (1) Με γραμμοσκίαση παρουσιάζονται δασικά συμπλέγματα ή τμήματα τους που βρίσκονται εκτός περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (2) Το Μέσο Ετήσιο Λήμμα είναι αυτό που προσδιορίζεται στην διαχειριστική μελέτη και όχι το πραγματικό (δεν εκτιμώνται ιδιαίτερες αποκλίσεις).

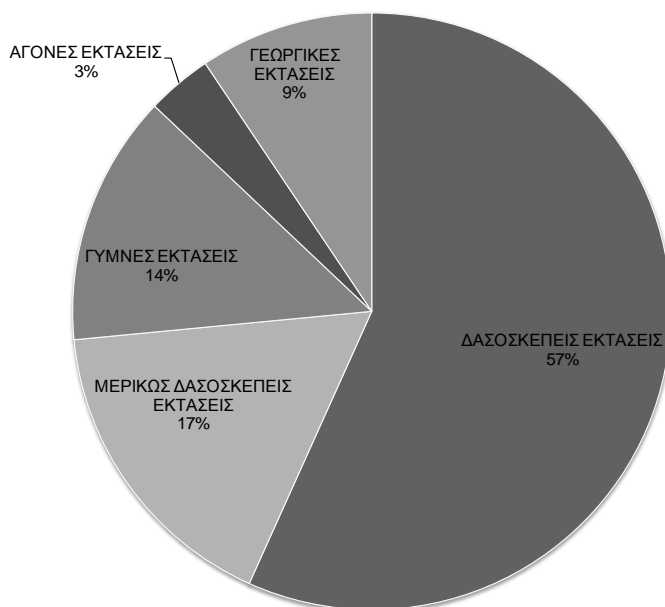
Αν εξαιρέσουμε τα δυο συμπλέγματα που βρίσκονται στο σύνολό τους εκτός περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., τότε -για το σύνολο του τμήματος της Π.Ε. Δράμας εντός της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.- προκύπτει ο ακόλουθος συγκεντρωτικός Πίνακας 4.4Α-13 και το Γράφημα 4.4Α-71. Από το συνδυασμό της επιφάνειας των δασοσκεπών εκτάσεων και των στοιχείων παραγωγής προκύπτει ότι σε αντίθεση με τα δάση των λοιπών περιοχών του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., τα δάση της Π.Ε. Δράμας είναι υψηλά και με μεγάλη παραγωγικότητα.

Πίνακας 4.4Α-13: Συγκεντρωτικά στοιχεία διαχειριζόμενων δασικών συμπλεγμάτων τμήματος Π.Ε. Δράμας περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΔΑΣΟΣΚΕΠΕΙΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΜΕΡΙΚΩΣ ΔΑΣΟΣΚΕΠΕΙΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ)	ΓΥΜΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΑΓΟΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΣΤΡ.)	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	ΞΥΛΑΠΟΘΕΜΑ (Κ.Μ.)	ΜΕΣΟ ΕΤΗΣΙΟ ΛΗΜΜΑ (Κ.Μ.)
1.685.099,8	498.030,8	403.762,9	104.974,7	279.150,6	2.971.018,8	17.086.067,7	156.167,7

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Α-12

Γράφημα 4.4Α-71: Κατανομή επιφάνειας ανά τύπο έκτασης διαχειριζόμενων δασικών συμπλεγμάτων τμήματος Π.Ε. Δράμας περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Α-13

Πράγματι, μια απλή ανάγνωση του Πίνακα 4.4Α-13 και μια πρόχειρη σύγκρισή του με τους αντίστοιχους πίνακες των τμημάτων Π.Ε. Ξάνθης δείχνει την τεράστια ποσοτική διαφορά της παραγωγής. Αυτό αποδίδεται και στην έκταση των συμπλεγμάτων του Νομού Δράμας (είναι 3.5 φορές μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των συμπλεγμάτων της Π.Ε. Ξάνθης) αλλά και στα οικολογικά χαρακτηριστικά τους (π.χ. ύπαρξη συγκροτημένων υψηλών δασών Ερυθρελάτης). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το ξυλαπόθεμα των διαχειριζόμενων δασών του τμήματος της Π.Ε. Δράμας ανέρχεται σε 17 περίπου εκατομμύρια κ.μ. όταν το συνολικό ξυλαπόθεμα των διαχειριζόμενων δασών της Π.Ε. Ξάνθης (και στις δυο Υποπεριοχές Α και Β του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.) ανέρχεται σε λιγότερο από 5 εκατομμύρια κ.μ. Αντίστοιχα, το μέσο ετήσιο λήμμα στο τμήμα Π.Ε. Δράμας ανέρχεται σε 156.167,7 κ.μ. όταν το λήμμα δεκαετίας για το τμήμα Π.Ε. Ξάνθης της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. ανήλθε σε 675.600 κ.μ., δηλαδή το μέσο ετήσιο λήμμα σε 67.560 κ.μ.

Τα δασικά συμπλέγματα του τμήματος της Π.Ε. Δράμας περιλαμβάνουν τις εξής βασικές διαχειριστικές κλάσεις (διαχειριστικές κατηγορίες που βασίζονται στο δασοπονικό είδος): ψυχροβίων κωνοφόρων (ερυθρελάτης, δασικής πεύκης, ελάτης), μαύρης πεύκης, οξιάς, δρυός, μικτών κωνοφόρων με διάφορα πλατύφυλλα (οξιάς, σημύδας κ.λπ.), δρυός και λοιπών βραδυαυξών ειδών, παραποτάμιων ειδών και υγροτόπων και αείφυλλων πλατύφυλλων. Από αυτές, εξαιρετικά σημαντική από άποψη μοναδικότητας και ποιότητας θα πρέπει να θεωρηθεί η κλάση των ψυχροβίων κωνοφόρων (κυρίως Ερυθρελάτης και Δασικής Πεύκης) στο σύμπλεγμα «Δυτικού Νέστου» με ένα μέσο ετήσιο λήμμα 44.785,3 κ.μ. και ένα ξυλαπόθεμα που ξεπερνά τα 5,5 εκατομμύρια κ.μ. Σημαντική θεωρείται και η διαχειριστική κλάση της Μαύρης Πεύκης η οποία απαντάται κυρίως στα δασικά συμπλέγματα «Λειβαδακίου» και «Εξοχής - Λευκογείων-Κ. Νευροκοπίου» του Δασαρχείου Κάτω Νευροκοπίου.

Αναφορικά με την παραγωγή στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., θα πρέπει να επισημάνουμε πέραν της ποσότητας και την ποιότητα αλλά και το είδος των παραγόμενων προϊόντων. Αν και δεν στάθηκε δυνατή η λήψη στοιχείων παραγωγής ανά σύμπλεγμα από τη Διεύθυνση Δασών Δράμας εντούτοις εξάγεται εύκολα το συμπέρασμα (με βάση τις διαχειριστικές κλάσεις που προαναφέρθηκαν) ότι ποιοτικά προϊόντα όπως η στρογγύλη ξυλεία ερυθρελάτης, δασικής πεύκης, μαύρης πεύκης και οξιάς παράγονται αποκλειστικά σχεδόν στα ορεινά υψηλά δάση της περιοχής.

Αθροιστικά πάντως και διαχρονικά για τα έτη 2001-2010, η παραγωγή των Δασαρχείων Δράμας και Κάτω Νευροκοπίου (παρουσιάζεται στο Γράφημα 4.4Α-72) φαίνεται να ακολουθεί μια φθίνουσα πορεία. Ακριβώς το ίδιο φαινόμενο αποτυπώνεται στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης (και στις δυο Υποπεριοχές του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.).

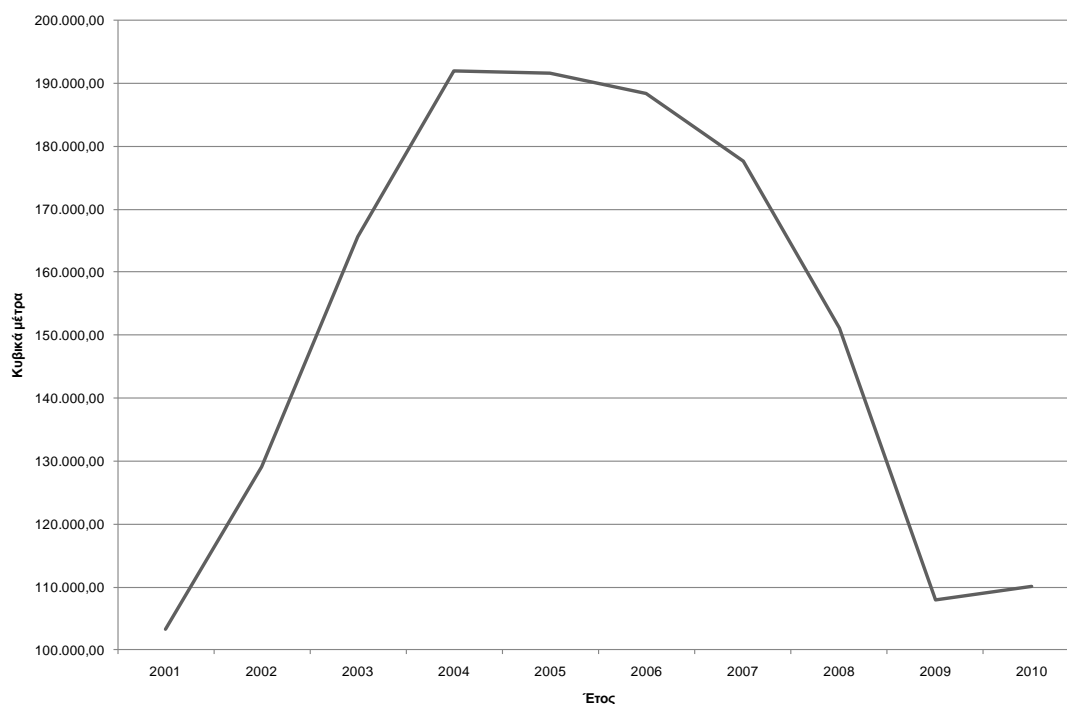
Πίνακας 4.4Α-13: Πίνακας παραγωγής δασικών συμπλεγμάτων Π.Ε. Δράμας ανά έτος (2001-2010)

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ	ΜΟΝΑΔΑ	ΕΤΟΣ									
			2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	Στρογγύλη ξυλεία Ερυθρελάτης	κ.μ.	10.935,00	15.412,00	23.491,75	21.359,12	31.424,98	27.576,88	20.834,92	15.143,86	6.739,51	8.875,78
2	Στρογγύλη ξυλεία Ελάτης	κ.μ.	0,00	48,00	60,04	404,39	0,00	174,43	0,00	30,58	0,00	0,00
3	Στρογγύλη ξυλεία Δ. Πεύκης	κ.μ.	23.860,62	30.569,44	36.037,57	36.442,06	28.028,57	25.250,82	26.546,61	18.349,08	13.360,65	12.452,11
4	Στρογγύλη ξυλεία Μ. Πεύκης	κ.μ.	5.350,00	9.152,00	4.997,37	10.233,20	13.090,14	7.504,87	1.830,62	5.129,17	327,93	9.258,29
5	Στρογγύλη ξυλεία Τ. Πεύκης	κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	171,90	0,00	0,00
6	Στρογγύλη ξυλεία Οξιάς	κ.μ.	12.023,88	10.814,05	11.053,85	16.818,37	15.042,07	21.468,74	18.675,38	12.383,10	14.288,07	6.913,77
7	Στρογγύλη ξυλεία Δρυός	κ.μ.	28,00	258,10	346,18	576,81	141,07	135,44	114,60	280,22	161,30	131,29
8	Στρογγύλη ξυλεία Καστανιάς	κ.μ.	319,00	1.850,00	940,02	2.201,84	891,03	377,68	1.483,96	1.131,86	1.124,10	1.109,85
9	Στρογγύλη ξυλεία Λεύκης	κ.μ.	321,00	350,00	156,23	215,99	6,70	353,13	27,60	307,14	357,30	0,00
10	Στρογγύλη ξυλεία Σκλήθρου	κ.μ.	129,70	8,00	554,59	199,53	718,00	0,00	296,40	170,47	204,50	19,59
11	Στρογγύλη ξυλεία Σημύδας	κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	180,43	185,35
12	Στρογγύλη ξυλεία Κερασιάς	κ.μ.	76,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
13	Στρογγύλη ξυλεία λοιπ. Πλατυφύλλων	κ.μ.	0,00	220,00	131,74	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	Λεπτή Στρογγύλη ξυλεία Μ. Πεύκης	κ.μ.	0,00	12,00	6,46	0,00	4,12	161,09	1,37	18,13	0,00	2,43
15	Λεπτή Στρογγύλη ξυλεία Πεύκης	κ.μ.	576,89	530,91	452,33	319,15	114,11	38,89	366,04	127,75	75,26	91,33
16	Λεπτή Στρογγύλη ξυλεία Ερυθρελάτης	κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7,99
17	Λεπτή Στρογγύλη ξυλεία Οξιάς	κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	127,00	0,00
18	Λεπτή Στρογγύλη ξυλεία Λεύκης	κ.μ.	0,00	5,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
19	Λεπτή Στρογγύλη ξυλεία Καστανιάς	κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	111,28	33,49
20	Στύλοι Δ.Ε.Η. Μ. Πεύκης	κ.μ.	648,00	988,00	966,58	949,31	2.253,59	1.533,17	1.692,74	4.237,85	284,75	7.342,19
21	Στύλοι Δ.Ε.Η. Δ. Πεύκης	κ.μ.	5.174,09	4.770,02	3.592,76	5.165,14	6.137,52	10.563,43	17.689,21	15.063,55	1.129,26	9.174,12
22	Στύλοι Ο.Τ.Ε. Μ. Πεύκης	κ.μ.	122,00	165,00	175,28	160,00	150,66	64,54	0,16	0,00	6,16	0,00
23	Στύλοι Ο.Τ.Ε. Δ. Πεύκης	κ.μ.	1.006,59	569,51	296,82	164,77	32,48	69,81	48,90	17,90	1,12	1,63
24	Στρογγύλια Δ. Πεύκης	χ.κ.μ.	382,00	538,00	21,04	131,55	1.597,63	576,52	1.434,21	1.100,03	863,78	480,41
25	Στρογγύλια Μ. Πεύκης	χ.κ.μ.	4.821,40	1.923,20	116,70	319,66	241,09	1.124,30	0,00	15,18	0,00	0,00
26	Στρογγύλια Ερυθρελάτης	χ.κ.μ.	0,00	484,00	0,00	0,00	313,86	62,60	40,90	0,00	0,00	0,00
27	Στρογγύλια Τ. Πεύκης	χ.κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	50,00	0,00
28	Στρογγύλια Ελάτης	χ.κ.μ.	0,00	0,00	11,10	11,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
29	Στρογγύλια Οξιάς	χ.κ.μ.	1.029,30	912,90	385,82	916,49	717,59	1.221,40	823,32	567,19	569,98	519,46
30	Στρογγύλια Δρυός	χ.κ.μ.	366,00	1.367,90	1.634,77	832,29	939,48	2.621,63	682,16	1.384,89	1.234,21	228,39
31	Στρογγύλια Καστανιάς	χ.κ.μ.	13,00	36,00	10,01	20,82	0,00	0,00	10,68	0,00	0,00	0,00

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ	ΜΟΝΑΔΑ	ΕΤΟΣ										
			2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
32	Στρογγύλια Λεύκης	χ.κ.μ.	0,00	716,00	43,76	50,40	5,04	54,15	0,00	0,00	0,00	0,00	
33	Στρογγύλια Σημιύδας	χ.κ.μ.	277,40	277,40	19,50	19,50	0,00	121,50	0,00	50,90	439,90	107,60	
34	Στρογγύλια Σκλήθρου	χ.κ.μ.	315,00	84,00	214,60	0,00	186,50	0,00	35,70	0,00	0,00	0,00	
35	Στρογγύλια λοιπ. Πλατυφύλλων	χ.κ.μ.	20,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
36	Βιομηχανικό Ελάτης	χ.κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	23,30	0,00	0,00	0,00	0,00	
37	Βιομηχανικό Ερυθρελάτης	χ.κ.μ.	280,00	1.060,00	350,92	100,32	1.017,20	0,00	97,85	255,68	123,43	196,43	
38	Βιομηχανικό Δ. Πεύκης	χ.κ.μ.	5.595,00	7.179,00	7.199,00	9.503,06	12.500,61	20.109,90	19.830,03	12.823,21	5.914,95	5.659,87	
39	Βιομηχανικό Μ. Πεύκης	χ.κ.μ.	349,00	735,00	5.569,18	10.133,73	7.030,72	7.049,43	134,20	1.034,55	96,67	925,38	
40	Βιομηχανικό Τ. Πεύκης	χ.κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
41	Βιομηχανικό Οξιός	χ.κ.μ.	0,00	1.689,00	56,17	448,60	310,55	161,87	0,00	0,00	73,42	0,00	
42	Βιομηχανικό Σημιύδας	χ.κ.μ.	464,50	464,50	1.350,70	787,70	1.138,70	122,30	1.074,80	513,10	569,40	920,50	
43	Βιομηχανικό Λεύκης	χ.κ.μ.	0,00	513,00	409,95	7,94	42,89	267,55	264,00	1.026,65	720,16	0,00	
44	Βιομηχανικό Καστανιάς	χ.κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	29,52	
45	Βιομηχανικό Σκλήθρου	χ.κ.μ.	374,60	374,60	803,20	136,80	0,00	0,00	856,50	0,00	0,00	0,00	
46	Καυσόξυλα Δ. Πεύκης	χ.κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	214,08	29,12	0,00	91,44	0,00	
47	Καυσόξυλα Μ. Πεύκης	χ.κ.μ.	0,00	0,00	0,00	39,18	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
48	Καυσόξυλα Τ. Πεύκης	χ.κ.μ.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
49	Καυσόξυλα Οξιός	χ.κ.μ.	15.304,40	14.634,40	18.361,16	25.270,29	31.199,31	38.972,00	38.470,91	26.700,43	25.261,41	22.916,86	
50	Καυσόξυλα Δρυός	χ.κ.μ.	33.434,40	47.962,40	90.743,35	89.889,05	80.058,15	70.239,24	70.596,23	72.331,21	66.419,67	49.474,84	
51	Καυσόξυλα Καστανιάς	χ.κ.μ.	0,00	240,00	0,00	320,29	51,87	0,00	55,46	148,51	289,73	19,42	
52	Καυσόξυλα Λεύκης	χ.κ.μ.	6,00	0,00	43,06	77,37	1.475,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
53	Καυσόξυλα Σκλήθρου	χ.κ.μ.	0,00	0,00	0,00	1.593,80	0,00	0,00	0,00	0,00	275,30	0,00	
54	Καυσόξυλα λοιπ. ειδών	χ.κ.μ.	6.954,40	6.567,40	9.673,00	20.277,90	16.348,40	11.211,40	11.633,60	12.537,70	12.265,70	9.258,10	
ΣΥΝΟΛΟ			κμ.	103.285,33	129.011,19	165.715,49	191.972,57	191.539,91	188.343,03	177.553,01	151.167,92	107.949,90	110.174,86

Πηγή: Διεύθυνση Δασών Δράμας

Γράφημα 4.4A-72: Κατανομή επιφάνειας ανά τύπο έκτασης διαχειριζόμενων δασικών συμπλεγμάτων τμήματος Π.Ε. Δράμας περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4A-13

Η μείωση της δασικής παραγωγής στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας αλλά και στα υπόλοιπα τμήματα της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., όπως θα δούμε και παρακάτω, αποτελεί μια σημαντική απόρροια των βασικών δομικών προβλημάτων της ελληνικής δασοπονίας. Αυτά τα προβλήματα συνοψίζονται από τον Γκατζογιάννη (2011) ως εξής:

- Το πρότυπο της δασικής οικονομίας, το οποίο βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην ξυλοπονία.
- Το δαιδαλώδες και παρωχημένο θεσμικό και τεχνικό πλαίσιο διαχείρισης των δασών.
- Το χαμηλό επίπεδο του εκσυγχρονισμού των μεθόδων παραγωγής και της εισαγωγής της σύγχρονης τεχνολογίας στη διαχείριση.
- Οι περιορισμένοι οικονομικοί πόροι και η ελλιπής χρηματοδότηση της Ελληνικής δασοπονίας από την κεντρική κυβέρνηση, μερική συνέπεια της κατάργησης του συστήματος της Κρατικής Εκμετάλλευσης Δασών (Κ.Ε.Δ.) και της εισαγωγής του Π.Δ. 126/86 βάσει του οποίου οι δασικοί συνεταιρισμοί μετατράπηκαν σε εμπόρους δασικών προϊόντων.
- Η ευρωπαϊκή πολιτική για το περιβάλλον και το χαρακτηρισμό προστατευόμενων περιοχών.

Από τα παραπάνω, ιδιαίτερη σημασία για την άσκηση της δασοπονίας στην Υποπεριοχή Α, και ειδικότερα στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας, έχουν οι δυο τελευταίοι παράγοντες με δεδομένο ότι με βάση την Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού του Ε.Π.Ο.Ρ. (και ειδικότερα τις παραγράφους 2.2.6 και 2.3.9) προβλέπεται η τροποποίηση του συστήματος διαχείρισης από το ισχύον σύστημα (Π.Δ. 126/86) σε αυτό της δασικής εκμετάλλευσης με αυτεπιστασία από τα Δασαρχεία. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η παρούσα κατάσταση των Δασαρχείων αναφορικά με τη στελέχωση και χρηματοδότησή τους δεν είναι ευνοϊκή, εύλογα γεννήθηκαν προβληματισμοί από το Φορέα Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης, τους δασικούς συνεταιρισμούς αλλά και τα Δασαρχεία της περιοχής για το κατά πόσο θα μπορούσαν τα τελευταία να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες της δασικής διαχείρισης. Αν και με συντονισμένες ενέργειες επιτεύχθηκε η αναστολή από το Υπουργείο Π.Ε.Κ.Α. της παραπάνω διάταξης για εφαρμογή της εκμετάλλευσης με αυτεπιστασία, ωστόσο θα πρέπει να δοθεί μια οριστική λύση στο πλαίσιο του επερχόμενου Προεδρικού Διατάγματος χαρακτηρισμού της περιοχής το οποίο και βρίσκεται σε φάση διαβούλευσης από τους τοπικούς φορείς.

Κρίνεται επίσης σκόπιμο να διερευνηθούν σε βάθος οι επιπτώσεις του χαρακτηρισμού του Ε.Π.Ο.Ρ. στη δασική παραγωγή της περιοχής, στο πλαίσιο μια συνολικής μελέτης που θα εξετάζει τις επιπτώσεις και σε άλλους παραγωγικούς κλάδους του πρωτογενούς τομέα όπως η γεωργία και η κτηνοτροφία.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί πως σημαντικά είναι τα προβλήματα των υποδομών της δασικής διαχείρισης σε όλους τους τομείς όπως δρόμοι, κτίρια, μέσα κ.λπ. Στο πλαίσιο αυτό δυσχεραίνεται η αποστολή των Δασικών Υπηρεσιών και τίθεται σε κίνδυνο ένα σημαντικό κομμάτι της δημόσιας περιουσίας της χώρας.

Αναφορικά με το τμήμα της Υποπεριοχής Α που εντάσσεται διοικητικά στα όρια της Π.Ε. Ξάνθης επισημαίνεται ότι αυτό καλύπτεται από ένα αρκετά μεγάλο όγκο δασικών εκτάσεων και απαρτίζεται από 5 κύρια δασικά συμπλέγματα: Καλύβας-Μαργαριταρίου, Πασχαλιάς, Δρυμού, Ωραίου και Κοτύλης όπως φαίνεται αναλυτικά και στον πίνακα που ακολουθεί και αποτυπώνει τις εκτάσεις των δασικών συμπλεγμάτων ανά κατηγορία γης (Πίνακας 4.4Α-14).

Πίνακας 4.4Α-14: Στοιχεία διαχειριζόμενων δασικών συμπλεγμάτων τμήματος Π.Ε. Ξάνθης στην Υποπεριοχή Α

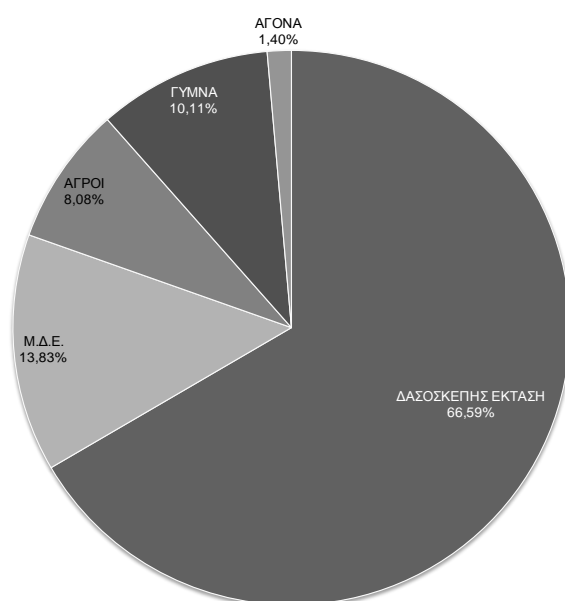
ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ	ΔΑΣΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ	ΔΑΣΟΣΚΕΠΗΣ ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	Μ.Δ.Ε.	ΑΓΡΟΙ	ΓΥΜΝΑ	ΑΓΟΝΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΞΥΛΑΠΟΘΕΜΑ (m ³)	ΛΗΜΜΑ 10ΕΤΙΑΣ (m ³)
ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΚΑΛΥΒΑΣ-ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΟΥ	71.113	9.693	6.557	5.312	479	93.154	80.645	8064
	ΠΑΣΧΑΛΙΑΣ	39.200	15.890	5.740	4.685	545	66.060	194.918	38.136
ΞΑΝΘΗΣ	ΔΡΥΜΟΥ	17.861	3.096	407	10.965	276	32.605	374.381	37440
ΞΑΝΘΗΣ	ΩΡΑΙΟΥ	70.172	15.005	8.321	13.941	1.637	109.076	1.044.873	125.150
ΞΑΝΘΗΣ	ΚΟΤΥΛΗΣ	58.577	9.680	10.134	4.100	2.455	84.946	704.096	88.996
ΣΥΝΟΛΟ		256.923	53.364	31.159	39.003	5.392	385.841	2.398.913	297.786

Πηγή: Δασαρχεία Ξάνθης, Σταυρούπολης

Η συνολική έκταση των δασικών συμπλεγμάτων που υπάγονται στο τμήμα της Υποπεριοχής Α είναι 385.841 στρέμματα, εκ των οποίων, όπως φαίνεται και στο Γράφημα 4.4A-73 παρακάτω ποσοστό περίπου 67% είναι δασοσκεπείς εκτάσεις, ενώ ποσοστό 14% αντιστοιχεί σε μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις (Μ.Δ.Ε.). Παράλληλα, περίπου το 10% της συνολικής επιφάνειας αντιστοιχεί σε γυμνές εκτάσεις και μόνο το 8% της συνολικής έκτασης είναι αγροί, ενώ 1,5% είναι άγονες εκτάσεις που δεν μπορούν να αξιοποιηθούν.

Γράφημα 4.4A-73: Ποσοστιαία κατανομή χρήσεων γης τμήματος Υποπεριοχής Α Π.Ε. Ξάνθης

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-14

Η πολυμορφία που παρουσιάζεται σε όλες τις θέσεις των Δασικών Συμπλεγμάτων, με θαυμάσιες εναλλαγές τοπίου, καθώς και η βιοποικιλότητα των ειδών οδηγεί στο διαχωρισμό του δάσους σε διαχειριστικές κλάσεις αναλόγως του δασοπονικού είδους που κυριαρχεί και όχι της δασοπονικής μορφής με την οποία αυτό εμφανίζεται. Έτσι, στο σύνολο των 5 παραπάνω δασικών συμπλεγμάτων εντοπίστηκαν επτά βασικές (7) διαχειριστικές κλάσεις, οι οποίες είναι: (1) η διαχειριστική κλάση δρυός, (2) η διαχειριστική κλάση δρυός-οξιάς, (3) η διαχειριστική κλάση οξιάς, (4) η διαχειριστική κλάση δρυός-πεύκης, (5) η διαχειριστική κλάση οξιάς-πεύκης, (6) η διαχειριστική κλάση πεύκης και η διαχειριστική κλάση διαφόρων πλατύφυλλων. Η συνολική παραγωγή των συμπλεγμάτων σε κυβικά μέτρα (m³) της τελευταίας δεκαετίας αποτυπώνεται στον Πίνακα 4.4A-15 που ακολουθεί:

Πίνακας 4.4Α-15: Πίνακας παραγωγής δασικών συμπλεγμάτων τμήματος Π.Ε. Ξάνθης Υποπεριοχής Α ανά έτος (2001-2010)

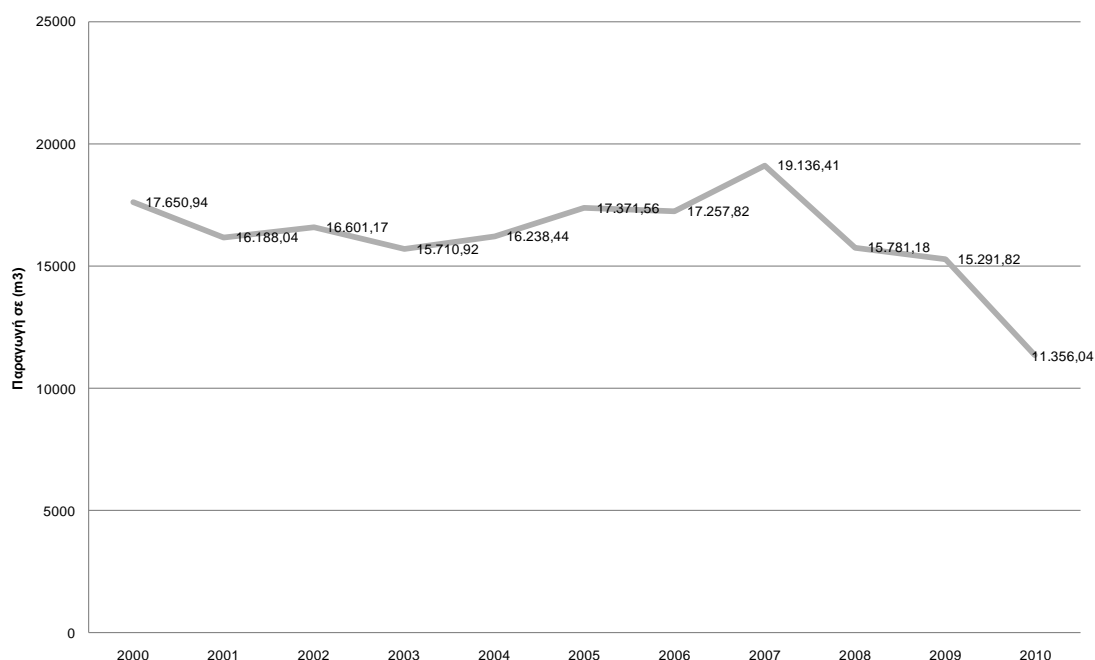
ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	ΣΥΝΟΛΟ (m ³)
ΔΡΥΜΟΥ	5.336,77	4.583,68	3.173,14	2.937,68	2.172,52	5.171,99	811,95	3.210,06	4.999,74	2.635,07	1.557,81	36.590,41
ΚΟΤΥΛΗΣ	525,44	1.270,85	3.453,26	1.675,92	1.569,19	656,94	1.357,34	2.227,27	986,41	3.043,56	0,00	16.766,18
ΩΡΑΙΟΥ	2.388,73	3.270,71	4.271,97	5.882,62	7.878,43	5.522,03	5.219,03	5.133,88	3.529,83	3.190,29	4.365,13	50.652,65
ΚΑΛΥΒΑ-ΜΑΡΓΑΡΙΤΙ	9.400,00	7.062,80	3.562,70	4.284,70	4.303,90	4.638,60	9.760,30	8.565,20	5.082,60	6.422,90	4.099,50	67.183,2
ΠΑΣΧΑΛΙΑ	0,00	0,00	2.140,10	930,00	314,40	1.382,00	109,20	0,00	1.182,60	0,00	1.333,60	7.391,9
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗΣ Α	17.650,94	16.188,04	16.601,17	15.710,92	16.238,44	17.371,56	17.257,82	19.136,40	15.781,18	15.291,82	11.356,04	178.584,3

Πηγή: Δασαρχεία Ξάνθης, Σταυρούπολης

Όπως παρατηρείται, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 2000-2010 η συνολική παραγωγή σε δασικά προϊόντα (κυρίως καυσόξυλα και χρήσιμη ξυλεία σε μικρότερες ποσότητες) ήταν περίπου 180.000 m³, με τη μεγαλύτερη παραγωγή να εμφανίζεται στο δασικό σύμπλεγμα Καλύβας-Μαργαριταρίου, ενώ δεύτερο σε παραγωγή είναι το δασικό σύμπλεγμα Ωραίου. Τα υπόλοιπα δασικά συμπλέγματα (κυρίως της Πασχαλιάς και της Κοτύλης) εμφανίζουν αρκετά πιο υποβαθμισμένη παραγωγή και αυτό κυρίως οφείλεται σε ζημιογόνες ανθρωπογενείς επεμβάσεις, όπως η λαθροϋλοτομία και η υπερβόσκηση, οι οποίες βλάπτουν μακροπρόθεσμα το οικοσύστημα. Σημαντικό πρόβλημα επίσης εντοπίζεται και σε εκχερσώσεις που γίνονται, αλλά και στην χαμηλή γονιμότητα του εδάφους, που δεν ευνοεί ιδιαίτερα την παραγωγή στα συγκεκριμένα δασικά συμπλέγματα.

Κατά το διάστημα 2000-2006 η παραγωγή των 5 παραπάνω δασικών συμπλεγμάτων εμφανίζεται σχετικά σταθερή, περίπου στα 16.500 m³, με μια σημαντική αύξηση κατά το διάστημα 2006-2007, ενώ αργότερα επανήλθε στα ίδια περίπου επίπεδα. Την τελευταία διετία εμφανίζεται αρκετά σημαντική πτώση της συνολικής παραγωγής, όπως παρατηρείται και στο Γράφημα 4.4Α-74 που απεικονίζει την εξέλιξη της κατά την τελευταία δεκαετία.

Γράφημα 4.4Α-74: Εξέλιξη Παραγωγής Δασικών Συμπλεγμάτων: Πασχαλιάς, Καλύβας-Μαργαριταρίου, Δρυμού, Ωραίου, Κοτύλης (2000-2010)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4Α-15

Ο ρόλος και η χρησιμότητα των παραπάνω δασικών συμπλεγμάτων ποικίλει καθώς το δάσος συμβάλει όχι μόνο στην ικανοποίηση των πάσης φύσεως αναγκών του δασόβιου και παραδασόβιου πληθυσμού, στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων της περιοχής, αλλά και στην οικότουριστική και γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να συμβάλει το κράτος ως ο κύριος δασοκτήμονας, με ενέργειες που κατευθύνονται προς την ποιοτική βελτίωση των δασών και του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού, όπως για παράδειγμα:

1. η ενίσχυση της ποιοτικής και ποσοτικής παραγωγής του ξυλώδους κεφαλαίου,
2. η ανόρθωση-ανασυγκρότηση των υποβαθμισμένων δασοσχηματισμών,
3. η αύξηση των δασικών εκτάσεων με δασώσεις και αναδασώσεις των γυμνών επιφανειών,
4. η διατήρηση της φυσικής εξέλιξης και συγκρότησης του δάσους,
5. η προστασία του δάσους και των δασικών εν γένει εκτάσεων (από πυρκαγιές, έντομα, ασθένειες, λαθρούλοτομία, παράνομες εκχερσώσεις καταπάτηση μέσω βοσκής, λαθροθηρία),
6. η βελτίωση και ασφαλτόστρωση επιλεγμένων δασικών δρόμων,
7. η ενίσχυση του αγροτουρισμού με έργα υποδομής και έργα που θα αναδείξουν την υπάρχουσα φυσική κληρονομιά,
8. η κατάρτιση των μελών των δασικών συνεταιρισμών (δασεργατών) σε θέματα όπως νέες πρακτικές υλοτομίας, ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης κλπ,
9. η ανάπτυξη περιβαλλοντικού πνεύματος στο σύνολο των κατοίκων της περιοχής,
10. η άμεση προστασία των διαβρωσιγενών επιφανειών,
11. η παροχή ευκαιριών εργασίας στους κατοίκους της περιοχής.

Υποπεριοχή Β

Αναφορικά με το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης που εντάσσεται στην Υποπεριοχή Β, σημειώνεται κατ' αρχάς ότι αυτή είναι αρκετά μικρότερη σε έκταση από την αντίστοιχη του τμήματος που υπάγεται στην Υποπεριοχή Α. Αυτό οφείλεται κατά βάση στο γεγονός ότι η περιοχή αποτελείται από 3 βασικά συμπλέγματα: του Εχίνου, των Θερμών-Σατρών και της Μύκης. Η συνολική επιφάνεια και των 3 δασικών συμπλεγμάτων είναι περίπου 442.000 στρέμματα, αποτελούμενη κατά κύριο λόγο από δασοσκεπείς εκτάσεις, αλλά και από μερικές δασοσκεπείς εκτάσεις (Μ.Δ.Ε), αγρούς, γυμνές και άγονες εκτάσεις. Τα παραπάνω αποτυπώνονται αναλυτικά στον Πίνακα 4.4Α-16 που ακολουθεί.

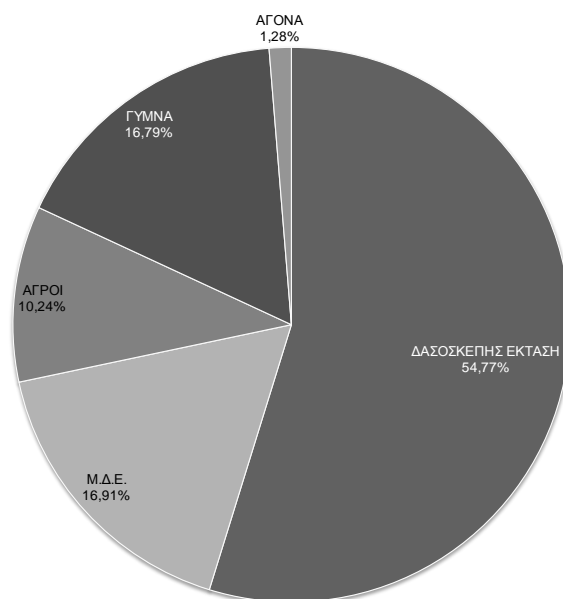
Πίνακας 4.4Α-16: Στοιχεία διαχειριζόμενων δασικών συμπλεγμάτων τμήματος Π.Ε. Ξάνθης στην Υποπεριοχή Β

ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ	ΔΑΣΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ	ΔΑΣΟΣΚΕΠΗΣ ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	Μ.Δ.Ε.	ΑΓΡΟΙ	ΓΥΜΝΑ	ΑΓΟΝΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΞΥΛΑΠΟΘΕΜΑ (m ³)	ΛΗΜΜΑ 10ΕΤΙΑΣ (m ³)
ΞΑΝΘΗΣ	ΕΧΙΝΟΥ	64.410	480	8.324	4.996	780	78.990	669.502	74.190
	ΘΕΡΜΩΝ-ΣΑΤΡΩΝ	111.180	60.265	18.780	44.200	2.940	237.365	1.206.239	258.480
	ΜΥΚΗΣ	66.530	14.010	18.155	25.040	1.955	125.690	562.288	45.144
ΣΥΝΟΛΟ		242.120	74.755	45.259	74.236	5.675	442.045	2.438.029	377.814

Πηγή: Δασαρχείο Ξάνθης

Συγκεκριμένα, όπως αποτυπώνεται και στο Γράφημα 4.4A-75, ποσοστό 54,77% αντιστοιχεί σε δασοσκεπείς εκτάσεις, 16,91% είναι μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις, ενώ σχετικά μεγάλο ποσοστό (16,79%) είναι γυμνές εκτάσεις. Επίσης, ποσοστό 10,24% των εκτάσεων είναι αγροί, ενώ 1,26% άγονες εκτάσεις.

Γράφημα 4.4A-75: Ποσοστιαία κατανομή Χρήσεων γης Υποπεριοχής Β που εντάσσονται διοικητικά στη Π.Ε. Ξάνθης

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-16

Στο σύνολο των 4παραπάνω δασικών συμπλεγμάτων εντοπίστηκαν τρεις (4) βασικές διαχειριστικές κλάσεις, οι οποίες είναι: (1) Διαχειριστική κλάση δρυός, (2) Διαχειριστική κλάση οξιάς, (3) Διαχειριστική κλάση οξιάς-δρυός, (4) Διαχειριστική κλάση Πεύκης.

Παράλληλα, η συνολική παραγωγή των συμπλεγμάτων σε κυβικά μέτρα (m³) της τελευταίας δεκαετίας αποτυπώνεται στον Πίνακα 4.4A-17.

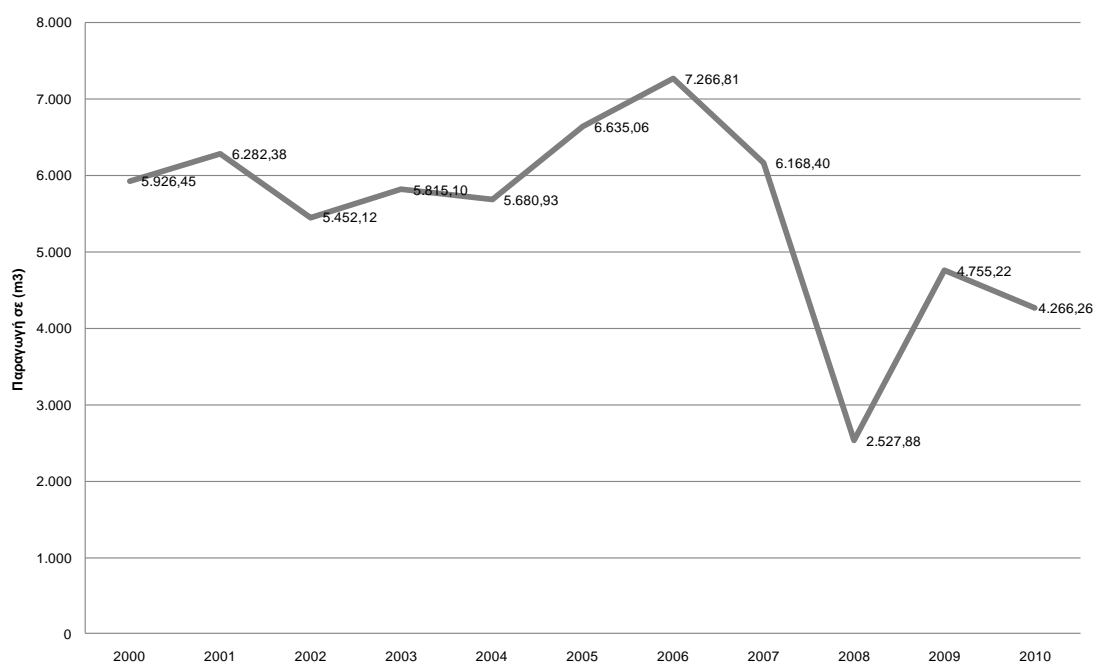
Πίνακας 4.4Α-17: Πίνακας παραγωγής δασικών συμπλεγμάτων τμήματος Π.Ε. Ξάνθης Υποπεριοχής Β ανά έτος (2001-2010)

ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΩΝ (m ³)
ΕΧΙΝΟΥ	3.130,32	1.052,87	3.393,43	3.725,39	2.527,91	4.937,02	3.840,57	3.314,06	526,39	3.463,99	2.240,36	32.152,31
ΜΥΚΗΣ	0,00	0,00	473,06	0,00	1.718,08	190,01	1.735,78	770,75	0,00	523,85	0,00	5.411,53
ΘΕΡΜΩΝ-ΣΑΤΡΩΝ	2.796,13	5.229,51	1.585,63	2.089,71	1.434,94	1.508,03	1.690,46	2.083,59	2.001,49	767,38	2.025,90	23.212,77
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗΣ Β	5.926,45	6.282,38	5.452,12	5.815,10	5.680,93	6.635,06	7.266,81	6.168,40	2.527,88	4.755,22	4.266,26	60.776,61

Πηγή: Δασαρχείο Ξάνθης

Το δάσος στην εξεταζόμενη περιοχή και ειδικότερα το δασικό σύμπλεγμα Θερμών-Σατρών παρουσιάζει μεγάλη ανομοιομορφία στη δομή του. Παρατηρώντας, όμως, τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι η μεγαλύτερη σε όγκο παραγωγή προέρχεται από το δασικό σύμπλεγμα Εχίνου, με δεύτερο σε σειρά το δασικό σύμπλεγμα Θερμών-Σατρών. Από την άλλη το δασικό σύμπλεγμα Μύκης υστερεί σε παραγωγή, με εμφανή τάση μείωσης της παραγωγής την τελευταία τετραετία ειδικότερα. Η μεγαλύτερη συνολικά σε όγκο παραγωγή και των τριών δασικών συμπλεγμάτων παρατηρείται στα μέσα περίπου της δεκαετίας (2006), ενώ μόλις δύο χρόνια αργότερα (2008) η παραγωγή μειώνεται ραγδαία, κυρίως λόγω της μεγάλης πτώσης που σημειώνεται στο δασικό σύμπλεγμα Εχίνου. Αναλυτικά η εξέλιξη της παραγωγής κατά την τελευταία δεκαετία αποτυπώνεται στο Γράφημα 4.4A-76 που ακολουθεί, όπου φαίνεται και η κατακόρυφη πτώση κατά το χρονικό διάστημα 2007-2008.

Γράφημα 4.4A-76: Εξέλιξη Παραγωγής Δασικών Συμπλεγμάτων Θερμών-Σατρών, Εχίνου, Μύκης (2000-2010)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 4.4A-17

Λαμβάνοντας υπόψη τη χρησιμότητα του δάσους για την οικονομική και τουριστική ανάπτυξη, καθώς και για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της περιοχής θα πρέπει να τονιστεί η σημασία και ο ρόλος του κράτους, το οποίο οφείλει να μεριμνήσει τόσο για τη φροντίδα, όσο και για την προστασία των δασικών συμπλεγμάτων. Είναι

λοιπόν απαραίτητη η άσκηση ορθολογικής δασοπονίας και η πραγματοποίηση ενεργειών οι οποίες:

- θα αναδείξουν το δάσος,
- θα συμβάλλουν στην προστασία και στην αύξηση της βιοποικιλότητας,
- για τη βελτίωση και σταθερότητα του οικοσυστήματος,
- θα συμβάλλουν στην βελτίωση της παραγωγικότητας του οικοσυστήματος,
- θα συμβάλλουν στην αύξηση της δασοσκεπούς επιφάνειας,
- θα εξασφαλίσουν συστηματική και αποτελεσματική προστασία των δασικών συμπλεγμάτων (από φυσικά φαινόμενα, έντομα, ασθένειες, αλλά και από τον καταστροφικό ανθρώπινο παράγοντα: λαθροϋλοτομία, εκχερσώσεις, κλαδονομή, βοσκή κτλ),
- θα παρέχουν ευκαιρίες εργασίας στους κατοίκους της περιοχής
- θα προσφέρουν ευκαιρίες για κάλυψη ψυχοπνευματικών αναγκών των πολιτών.

4.4B Δευτερογενής Τομέας

Στο παρόν υποκεφάλαιο εξετάζονται ζητήματα του δευτερογενούς τομέα στην περιοχή παρέμβασης. Συγκεκριμένα εξετάζονται: η φύση και χωροθέτηση των επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα αλλά και η καταγεγραμμένη επιχειρηματικότητα μέσω της χρήσης χρηματοδοτικών προγραμμάτων της Β και Γ Προγραμματικής Περιόδου. Για την καταγραφή της φύσης και χωροθέτησης των επιχειρήσεων χρησιμοποιούνται στοιχεία των Επιμελητηρίων Δράμας και Ξάνθης. Δυστυχώς δεν κατέστη δυνατή η αξιοποίηση στοιχείων των Επιμελητηρίων Ροδόπης και Έβρου.

4.4B.1 Φύση και χωροθέτηση επιχειρήσεων δευτερογενούς τομέα

Υποπεριοχή Α

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της περιοχής παρέμβασης αναφορικά με την διάρθρωση της τοπικής επιχειρηματικότητας στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας εντός της Υποπεριοχής Α, είναι ο σχετικά χαμηλός αριθμός επιχειρήσεων μεταποίησης και κατασκευών (βλ. Πίνακα 4.4B-1), γεγονός το οποίο διαφαίνεται άλλωστε έμμεσα και από την διάρθρωση της απασχόλησης στην Υποπεριοχή Α (βλ. Υποκεφάλαιο 4.3).

Ομοίως, η ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα στο έτερο τμήμα της Υποπεριοχής Α, δηλαδή στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης (Δ.Ε. Σταυρούπολης, Δ.Κ. Κοτύλης και Τ.Κ. Ωραίου) είναι γενικά περιορισμένη. Συνολικά στο τμήμα της Υποπεριοχής που υπάγεται στην Π.Ε. Ξάνθης δραστηριοποιούνται 36 επιχειρήσεις, οι περισσότερες από τις οποίες εξειδικεύονται στον κατασκευαστικό τομέα (19) καθώς και στον τομέα της μεταποίησης (11). Ο κύριος αριθμός των επιχειρήσεων εμφανίζεται στη Δ.Ε. Σταυρούπολης (33) και μόνο 3 επιχειρήσεις του δευτερογενούς τομέα δραστηριοποιούνται στις Δ.Κ. Κοτύλης και Τ.Κ. Ωραίου (βλ. Πίνακα 4.4B-2).

Σε κάθε περίπτωση πάντως, και όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.4B-1, ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου αποτελεί το αδιαμφισβήτητο κέντρο της μεταποιητικής και κατασκευαστικής δραστηριότητας στον ορεινό όγκο της Δράμας και προφανώς σε όλη την Υποπεριοχή Α. Πράγματι, στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου συγκεντρώνονται συνολικά 55 από τις 101 επιχειρήσεις του δευτερογενούς τομέα στην Υποπεριοχή Α. Από τις επιχειρήσεις αυτές του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου, η πλειονότητα αφορά μικρές μεταποιητικές (22) και κατασκευαστικές (28) επιχειρήσεις.

Πίνακας 4.4B-1: Αριθμός επιχειρήσεων δευτερογενούς τομέα κατά κλάδο NACE* και Δήμο/τμήμα Δήμου στο Τμήμα Π.Ε. Δράμας του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΤΑ NACE (Κ.Α.Δ. 2008)	ΔΗΜΟΣ / ΤΜ. ΔΗΜΟΥ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΔΡΑΜΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	
Β-ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ		3		3
Γ-ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		22	4	26
Δ-ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	2	2		4
ΣΤ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	2	28	2	32
ΣΥΝΟΛΟ	4	55	6	65

* *Nomenclature générale des activités économiques dans les Communautés européennes*

Πηγή: Επιμελητήριο Δράμας (Επεξεργασία από Ομάδα Έργου)

Πίνακας 4.4B-2: Αριθμός Επιχειρήσεων δευτερογενούς τομέα κατά κλάδο NACE και Δήμο/τμήμα Δήμου στο τμήμα Π.Ε. Ξάνθης της Υποπεριοχής Α του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΤΑ NACE (Κ.Α.Δ. 2008)	ΔΗΜΟΣ / Δ.Ε. / Δ.Κ.-Τ.Κ.			ΣΥΝΟΛΟ
	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	ΩΡΑΙΟ	ΚΟΥΓΛΗ	
Β-ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	5			5
Γ-ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	10		1	11
Δ-ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	1			1
ΣΤ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	17	2		19
ΣΥΝΟΛΟ	33	2	1	36

Πηγή: Επιμελητήριο Ξάνθης (Επεξεργασία από Ομάδα Έργου)

Μια σημαντική συνιστώσα που επηρεάζει σημαντικά τις προοπτικές ανάπτυξης του δευτερογενούς τομέα στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου είναι και ο ρόλος του ως «κέντρο ενίσχυσης άξονα ανάπτυξης» (βλ. Υποκεφάλαιο 5.2) με την επιμέρους λειτουργία του ως ενδιάμεσος σταθμός εμπορικής δραστηριότητας και διασυνοριακής συνεργασίας. Πράγματι, το άνοιγμα του τελωνείου Εξοχής θεωρείται ότι επέφερε μια σταθερή και

διαρκή αύξηση των εμπορικών δραστηριοτήτων με τη Βουλγαρία τόσο σε περιφερειακό επίπεδο (π.χ. σύνδεση με το λιμάνι της Καβάλας) όσο και σε τοπικό. Σχετικά με τη θετική επίπτωση σε τοπικό επίπεδο, αναφέρεται ενδεικτικά η πρόσφατη ίδρυση και λειτουργία μεγάλης ιδιωτικής μονάδας παραγωγής pellet, πολύ κοντά στη μεθόριο.

Οι επιχειρήσεις που υπάγονται στον τομέα της μεταποίησης στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου αφορούν κυρίως στην παραγωγή ειδών διατροφής, ενδυμάτων, επεξεργασίας ξυλείας και γεωργικών μηχανημάτων. Ο κλάδος των κατασκευών περιλαμβάνει μικρές επιχειρήσεις στον τομέα των χωματοουργικών έργων και σε αντικείμενα του οικοδομικού κλάδου (ηλεκτρολογικά, γυψοσανίδες, αλουμινοκατασκευές κ.λπ.).

Με εξαίρεση τις μεγάλες ή μεσαίες εταιρείες που υπάγονται στους τομείς Β (Ορυχεία και λατομεία), και Δ (Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού), η πλειονότητα των επιχειρήσεων του τμήματος της Π.Ε. Δράμας είναι μικρές και πολύ μικρές ατομικές επιχειρήσεις. Αυτό επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία κάθε επιχείρησης που υπάρχουν στη διάθεση της Ομάδας Έργου και για ευνόητους λόγους δεν εμφανίζονται στο παρόν σχέδιο.

Εξετάζοντας τα στοιχεία που αφορούν στο **τμήμα της Υποπεριοχής Α της Π.Ε. Ξάνθης** προκύπτει ότι και στο συγκεκριμένο τμήμα της Υποπεριοχής υπάρχει έλλειψη μεγάλων επιχειρήσεων με σημαντικό όγκο παραγωγής. Εκτός από τα Ορυχεία και Λατομεία, οι περισσότερες από τις επιχειρήσεις που λειτουργούν είναι μικρού ή μεσαίου μεγέθους, οι οποίες απασχολούν μικρό αριθμό εργαζομένων, ή ακόμα και ατομικές επιχειρήσεις οικογενειακού, κυρίως, χαρακτήρα, όπως, ξυλουργεία, αρτοποιασκευαστήρια κ.α. Εκτός από τις μεσαίες επιχειρήσεις που υπάγονται στους τομείς Β (Ορυχεία και Λατομεία) και Δ (Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού) οι περισσότερες επιχειρήσεις, που ασχολούνται με τον τομέα της μεταποίησης, εστιάζονται κυρίως στην παραγωγή βασικών καταναλωτικών αγαθών, όπως ενδύματα, είδη διατροφής, είδη ενδυμασίας καθώς και επεξεργασία ή εκμετάλλευση ξυλείας. Οι επιχειρήσεις του τομέα των κατασκευών είναι μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις και ασχολούνται κυρίως με οικοδομικές εργασίες, αλουμινοκατασκευές, σιδηροκατασκευές, χωματοουργικές εργασίες και γύψινες κατασκευές.

Υποπεριοχή Β

Σε ότι αφορά την **Υποπεριοχή Β**, και ειδικότερα σε αυτό που εντάσσεται στην Π.Ε. **Ξάνθης**, παρατηρώντας τα στοιχεία του Πίνακα 4.4B-3, προκύπτει ότι ο Δευτερογενής τομέας δεν έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα στην εν λόγω περιοχή. Οι ανάγκες κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, η εξεύρεση γης σε συνδυασμό με τη θεσμοθέτηση κατάλληλων

χρήσεων και ύπαρξης κινήτρων είναι ορισμένες από τις ανάγκες που πρέπει να ικανοποιηθούν κατά προτεραιότητα.

Συνολικά στη περιοχή του τμήματος Π.Ε. Ξάνθης λειτουργούν 29 επιχειρήσεις που ασχολούνται στον τομέα της μεταποίησης (4) και των κατασκευών (25). Ο κύριος όγκος του πληθυσμού που δεν ασχολείται με τη γεωργία, απασχολείται σε οικοδομικές εργασίες (οικοδόμοι, τεχνίτες κ.λπ.). Κατά συνέπεια, οι περισσότερες επιχειρήσεις εντοπίζονται στον τομέα των κατασκευών, συμπεριλαμβανομένων των γύψινων κατασκευών, αλουμινοκατασκευών και σιδηροκατασκευών, ενώ κάποιες άλλες στην παραγωγή αρτοποιημάτων ή στην κατασκευή επίπλων.

Πίνακας 4.4B-3: Αριθμός Επιχειρήσεων δευτερογενούς τομέα κατά κλάδο NACE και Δήμο/Δ.Κ./Τ.Κ. στο τμήμα Υποπεριοχής Β Π.Ε. Ξάνθης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΤΑ NACE (Κ.Α.Δ. 2008)	ΔΗΜΟΣ/ΔΗΜΟΤΙΚΗ/ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ				ΣΥΝΟΛΟ
	ΘΕΡΜΕΣ	ΕΧΙΝΟΣ	ΜΥΚΗ	ΣΑΤΡΕΣ	
Β-ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ					0
Γ-ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		3		1	4
Δ-ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ					0
ΣΤ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ		13	8	4	25
ΣΥΝΟΛΟ	0	16	8	5	29

Πηγή: Επιμελητήριο Ξάνθης (Επεξεργασία από Ομάδα Έργου)

Η Βιομηχανική Παραγωγή είναι σχεδόν ανύπαρκτη στην περιοχή και όλες οι μονάδες μεταποίησης ή κατασκευής που λειτουργούν είναι μικρής έκτασης. Ως εκ τούτου, προκύπτει η ανάγκη στήριξης των ιδιωτικών επενδύσεων για την επέκταση των υφιστάμενων μονάδων παραγωγής, αλλά και για την ίδρυση νέων, δίνοντας έμφαση:

- στον εκσυγχρονισμό του πρωτογενούς τομέα και στη σύνδεσή του με τις δραστηριότητες του τριτογενούς τομέα (αγροτουρισμός, τοπικά παραδοσιακά προϊόντα, προώθηση συστημάτων τοπικής ετικέτας),
- στην εκμετάλλευση των τοπικών προϊόντων με όρους ποιότητας,
- στην δικτύωση των παραγωγών αλλά και στη δημιουργία κοινοπρακτικών σχημάτων.

Όσον αφορά τα Δευτερογενή τομέα τα στοιχεία για τα τμήματα της Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου, επισημαίνεται ότι δεν κατέστη δυνατή η λήψη ή χρήση στοιχείων από τα τοπικά Επιμελητήρια Ροδόπης και Έβρου.

4.4B.1 Επενδυτικό ενδιαφέρον στο δευτερογενή τομέα

Η λίστα των επιχειρήσεων από τα Επιμελητήρια Δράμας και Ξάνθης αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για την κατανόηση της διάρθρωσης του δευτερογενούς τομέα, ωστόσο η Ομάδα Έργου θεώρησε ότι η συμπληρωματική παράθεση των υλοποιηθεισών ιδιωτικών επενδύσεων του δευτερογενούς τομέα από προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης της Β και Γ Προγραμματικής Περιόδου μπορούν να αποδώσουν (συμπληρωματικά) μια διαχρονική αίσθηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος στην περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., αίσθηση η οποία είναι χρήσιμη για το παρόν σχέδιο με δεδομένο ότι το πρόγραμμα λαμβάνει πρόνοια για ιδιωτικές επενδύσεις (βλ. Κεφάλαιο 6).

Υποπεριοχή Α

Η Β Προγραμματική Περίοδος ταυτίστηκε ουσιαστικά στην περιοχή της Π.Ε. Δράμας με την εφαρμογή της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας (Κ.Π.) LEADER II (1996-2001). Το εν λόγω πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε μια περιοχή που περιλάμβανε 2 Δήμους και 27 πρώην Κοινότητες και συγκεκριμένα, το σύνολο των Δήμων Κάτω Νευροκοπίου και Παρανεστίου (νυν Δ.Ε. Παρανεστίου του Δήμου Παρανεστίου), τμήμα του Δήμου Προσοτσάνης, την Κοινότητα Σιδηρονέρου (νυν Δ.Ε. Σιδηρονέρου Δήμου Δράμας) και την νυν Τ.Κ. Λιβαδερού του Δήμου Δράμας. Η περιοχή περιελάμβανε το σύνολο των ορεινών εκτάσεων και ένα τμήμα των ημιορεινών, του βόρειου τμήματος της νυν Π.Ε. Δράμας.

Παρατηρώντας, κατ' αρχάς, την κατανομή των ιδιωτικών έργων του δευτερογενούς τομέα κατά Δήμο του τμήματος της Π.Ε. Δράμας (Πίνακας 4.4B-4) δεν μπορούμε παρά να διαπιστώσουμε ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία τα έργα αυτά υλοποιήθηκαν στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου. Πράγματι, από ένα πλήθος 18 έργων τα 16 υλοποιήθηκαν στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου ενώ μόνο 2 στο Δήμο Παρανεστίου. Η συνολική Δημόσια Δαπάνη των ιδιωτικών έργων του δευτερογενούς τομέα στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου ανήλθε στα 1.188.365,4 € ενώ στο Δήμο Παρανεστίου στα 176.316 €. Αναφορικά με τη φύση των έργων, και σε συμφωνία και με την κατάσταση των επιχειρήσεων που αποκτήθηκε από το Επιμελητήριο Δράμας παρατηρούμε μια άμεση σύνδεση των έργων με την παραγωγική βάση της περιοχής και ειδικότερα με την πρωτογενή παραγωγή.

Πίνακας 4.4B-4: Έργα LEADER II δευτερογενούς τομέα στο τμήμα Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	75.029,00	45.017,40
ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΥΔΡΑΥΛΙΚΩΝ ΕΛΑΣΤΙΚΩΝ ΣΩΛΗΝΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΠΙΕΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	127.175,00	76.305,00
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΛΕΥΚΩΝ ΕΙΔΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	164.966,00	98.979,60
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΙΚΟΥ ΓΕΡΑΝΟΥ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	29.347,00	17.608,20
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΔΙΠΛΩΝ ΥΑΛΟΠΙΝΑΚΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	30.814,00	18.488,40
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΣΥΝΕΡΓΕΙΟΥ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	251.980,00	151.188,00
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΕΩΜΗΛΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΒΡΟΝΤΟΥΣ	97.482,00	58.489,20
ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΠΑΤΑΤΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΒΡΟΝΤΟΥΣ	97.482,00	58.489,20
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ-ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΠΑΤΑΤΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	234.483,00	140.689,80
ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΗΡΙΟ ΠΑΤΑΤΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	225.532,00	135.319,20
ΔΙΑΛΟΓΗΤΗΡΙΟ-ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΗΡΙΟ ΓΕΩΜΗΛΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΛΕΥΚΟΓΕΙΩΝ	50.677,00	30.406,20
ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΗΡΙΟ ΠΑΤΑΤΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΛΕΥΚΟΓΕΙΩΝ	58.694,00	35.216,40
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΞΗΡΩΝ ΚΑΡΠΩΝ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	150.060,00	90.036,00
ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΣΙΛΗΣ	143.800,00	86.280,00
ΠΡΙΣΤΗΡΙΟ ΞΥΛΕΙΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΟΧΥΡΟΥ	223.481,00	134.088,60
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΟΠΗΣ-ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΦΕ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	95.877,00	57.526,20
ΙΔΡΥΣΗ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	82.987,00	49.792,20
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	134.603,00	80.761,80
ΣΥΝΟΛΟ			2.274.469,00	1.364.681,40

Πηγή: Αρχείο Αναπτυξιακής Δράμας

Δεν καταγράφηκε επενδυτικό ενδιαφέρον για το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης της Υποπεριοχής Α κατά τη Β Προγραμματική Περίοδο.

Η επόμενη (Γ') Προγραμματική Περίοδος στην ορεινή περιοχή της Π.Ε. Δράμας χαρακτηρίστηκε αντίστοιχα από την εφαρμογή της Κ.Π. LEADER+ (συνέχεια της Κ.Π. LEADER II) και την εφαρμογή των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.) του Άξονα 7 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006».

Η συνολική περιοχή παρέμβασης LEADER+ αποτελούνταν από δύο τμήματα:

- την «επικαλυπτόμενη περιοχή» (το τμήμα Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.), που περιελάμβανε τους Δήμους Κ. Νευροκοπίου, Παρανεστίου και την Κοινότητα Σιδηρονέρου, στην οποία εφαρμόστηκε παράλληλα το τοπικό πρόγραμμα LEADER+ και τα Ο.Π.Α.Α.Χ.
- την «καθαρή περιοχή», που περιελάμβανε δημοτικά διαμερίσματα στα οποία εφαρμόστηκε μόνο η Κ.Π. LEADER+.

Στην «καθαρή περιοχή» μπορούσε να υλοποιηθεί το σύνολο των δράσεων του τοπικού προγράμματος LEADER+, ενώ στην «επικαλυπτόμενη περιοχή» η εφαρμογή του τοπικού προγράμματος LEADER+ ήταν δυνατή μόνο για δράσεις δημοσίου χαρακτήρα, πιλοτικές δράσεις, δράσεις προβολής κ.λπ. και όχι ιδιωτικής φύσεως. Έτσι, το σύνολο των ιδιωτικών συγχρηματοδοτούμενων επενδύσεων του δευτερογενούς τομέα στη νυν περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. επιδοτήθηκε από τα Ο.Π.Α.Α.Χ., όπως άλλωστε φαίνεται και στον Πίνακα 4.4B-5. Και στην περίπτωση των έργων της Γ' Προγραμματικής Περιόδου (συνολικής Δημόσιας Δαπάνης 601.074,00 €) ο θεματικός προορισμός δεν αλλάζει: επικεντρώνεται στους τομείς της επεξεργασίας των αγροτικών προϊόντων ή των μεθόδων τυποποίησής τους, στον τομέα της διατροφής και στην κατασκευή αγροτικών μηχανημάτων.

Πίνακας 4.4B-5: Έργα Ο.Π.Α.Α.Χ. δευτερογενούς τομέα στο τμήμα Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΑΛΕΞΕΩΣ (ΚΟΠΗΣ) ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΦΕ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	155.000,00	93.000,00
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	105.120,35	63.072,21
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ-ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΛΕΥΚΩΝ ΕΙΔΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	80.943,40	48.566,04
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΗΡΙΟΥ-ΔΙΑΛΟΓΗΤΗΡΙΟΥ ΠΑΤΑΤΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	277.005,02	138.502,51
ΕΠΕΚΤΑΣΗ-ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	261.388,74	156.833,24
ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (Σ.Ο.Δ.) ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΑΤΑΣ. ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ HACCP ΚΑΙ ISO 9001/2000 ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΗΤΗΡΙΟΥ-ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	70.000,00	52.500,00
ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (Σ.Ο.Δ.) ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΑΤΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	19.800,00	14.850,00
ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (Σ.Ο.Δ.) ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΑΤΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	45.000,00	33.750,00
ΣΥΝΟΛΟ			1.014.257,51	601.074,00

Πηγή: Αρχείο Αναπτυξιακής Δράμας

Σχετικά με την ανάπτυξη των ιδιωτικών επενδύσεων και την ύπαρξη επενδυτικού ενδιαφέροντος κατά την Γ' Προγραμματική Περίοδο **στο τμήμα της Υποπεριοχής Α και ειδικότερα στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης** τα συμπεράσματα που προκύπτουν δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Οι μοναδικές προσπάθειες για ενίσχυση του δευτερογενούς τομέα που καταβλήθηκαν στην περιοχή της Κοτύλης, μέσω του προγράμματος

Ο.Π.Α.Α.Χ., αφορούσε την κατασκευή παραδοσιακών στολών και ενδυμάτων αλλά τελικά δεν απέδωσαν αποτελέσματα, εφόσον τελικά δεν υπήρξε χρηματοδότηση. Σχετικά με την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+ δεν εμφανίστηκε κάποια κινητικότητα στην ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων.

Υποπεριοχή Β

Σε ότι αφορά το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης εντός της Υποπεριοχής Β του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., σημειώνεται ότι σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν στην Ομάδα Έργου από την Αναπτυξιακή Ξάνθης Α.Ε. δεν προέκυψε ότι υπήρξε κάποια ενίσχυση του δευτερογενούς τομέα μέσω συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων (Κ.Π. LEADER II, LEADER+, Ο.Π.Α.Α.Χ). Η μοναδική προσπάθεια για τη δημιουργία μιας μικρής μονάδας κατασκευής παραδοσιακών στολών στις Σάτρες δεν ολοκληρώθηκε.

Η Β Προγραμματική Περίοδος στην περιοχή της Π.Ε. Ροδόπης (Υποπεριοχή Β) ταυτίστηκε ουσιαστικά με την εφαρμογή της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας (Κ.Π.) LEADER II (1996-2001). Το εν λόγω πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε μια περιοχή που περιλάμβανε και τον Δήμο Ιάσμου όπου όπως φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 4.4B-6 υλοποιήθηκε ένα έργο πολύ μικρού προϋπολογισμού. Άρα κατά τη Β Προγραμματική Περίοδο το ιδιωτικό επενδυτικό ενδιαφέρον ήταν σχεδόν ανύπαρκτο.

Πίνακας 4.4B-6: Έργα LEADER II δευτερογενούς τομέα στο τμήμα Π.Ε. Ροδόπης της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ ΜΠΛΙΓΟΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΟΣΠΡΙΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΑΣΜΟΥ	ΣΩΣΤΟΥ	352.164,34	169.038,88
ΣΥΝΟΛΟ			352.164,34	169.038,88

Πηγή: Αρχείο Αναπτυξιακής Ροδόπης

Η Γ' Προγραμματική Περίοδος στην ορεινή περιοχή της Π.Ε. Ροδόπης χαρακτηρίστηκε αντίστοιχα από την εφαρμογή της Κ.Π. LEADER+ (συνέχεια της Κ.Π. LEADER II) και την εφαρμογή των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.) του Άξονα 7 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006». Στους παρακάτω πίνακες φαίνεται το μοναδικό που υλοποιήθηκε στην ορεινή περιοχή της Π.Ε. Ροδόπης μέσω των Ο.Π.Α.Α.Χ. στα χρονικά πλαίσια που έθετε η Γ Προγραμματική Περίοδος.

Πίνακας 4.4B-7: Έργα Ο.Π.Α.Α.Χ. δευτερογενούς τομέα στο τμήμα Π.Ε. Ροδόπης της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ- ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	ΙΑΣΜΟΥ	ΣΩΣΤΟΥ	50.000,00	30.000,00
ΣΥΝΟΛΟ			50.000,00	30.000,00

Πηγή: Αρχείο Αναπτυξιακής Ροδόπης

4.4Γ Τριτογενής Τομέας

Στο παρόν υποκεφάλαιο εξετάζεται ο τομέας των υπηρεσιών με ιδιαίτερη έμφαση στον τουρισμό. Ειδικότερα, εξετάζονται τα θέματα της τουριστικής υποδομής (κυρίως της φιλοξενίας) και επιχειρείται μια αποτύπωση του χώρου συγκέντρωσης της τουριστικής δραστηριότητας σε κάθε τμήμα Π.Ε. Επισημαίνεται ότι η ανάλυση -μετά την παράθεση κάποιων γενικών στοιχείων τουρισμού για το σύνολο των περιοχών Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου- παρατίθεται ανά τμήμα Π.Ε. της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

4.4Γ.1 Τουρισμός

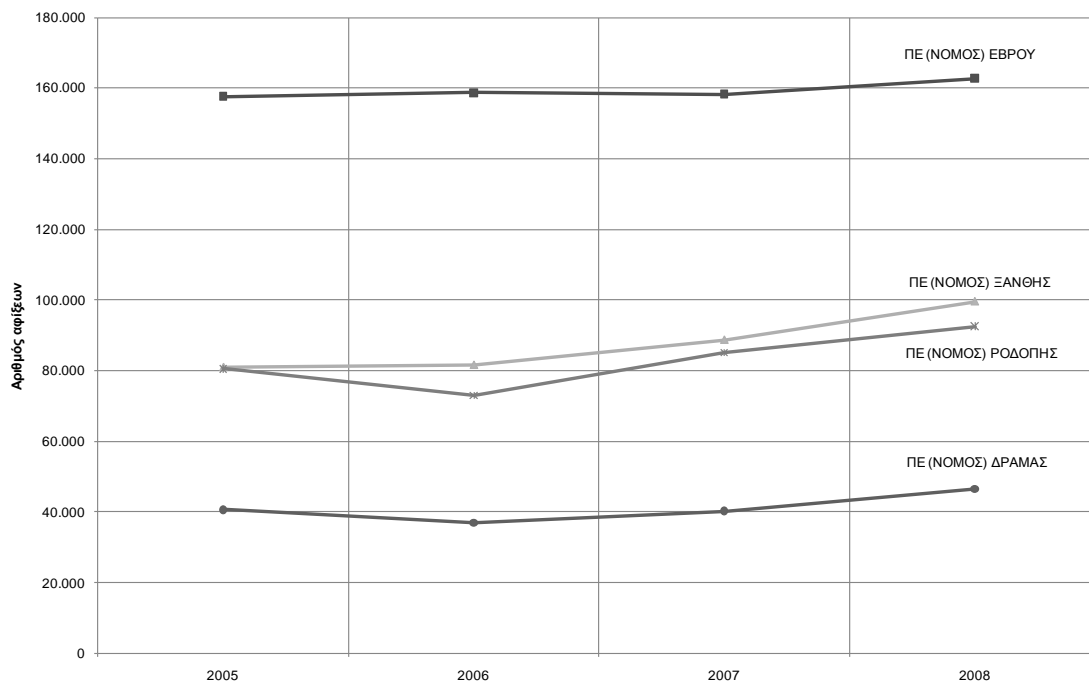
Στην παρούσα ενότητα θα εξεταστούν η φύση, τα χαρακτηριστικά και η διάρθρωση του τουρισμού στην περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. δοθείσας της μεγάλης σημασίας που έχει αυτός, ειδικά για την Υποπεριοχή Α. Σημαντικές είναι, φυσικά, και οι δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης στην Υποπεριοχή Β, με ένα προϊόν που μπορεί να εμφανίζει μια σχετική διαφοροποίηση από αυτό του τμήματος του Εθνικού Πάρκου και των δορυφορικών του περιοχών.

Πριν από την παράθεση ειδικότερων πληροφοριών για κάθε Υποπεριοχή ξεχωριστά, παρατίθενται γενικά συγκεντρωτικά δευτερογενή στοιχεία τουρισμού για το σύνολο των περιοχών των Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου, έτσι ώστε να γίνει σαφές το γενικότερο πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι υπό εξέταση ορεινές περιοχές. Η περιγραφή αυτή γίνεται και για λόγους ανάγκης με δεδομένο ότι δεν παρέχονται πλέον από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. στοιχεία τουριστικής κίνησης σε επίπεδο Δημοτικής-Τοπικής Κοινότητας.

Γενικά

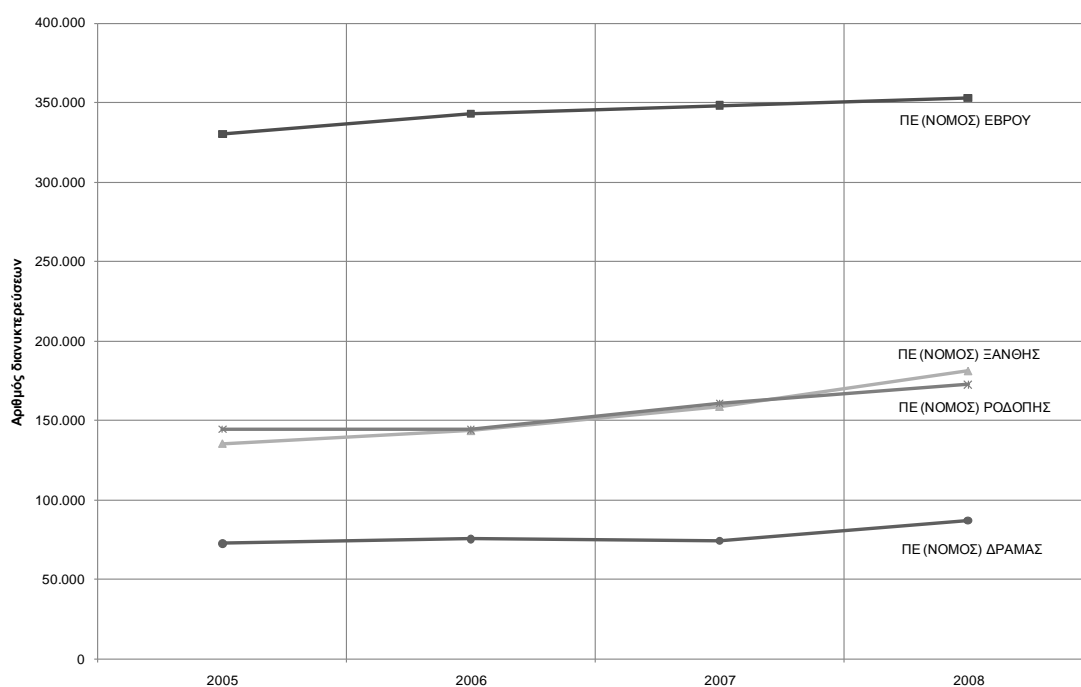
Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. σε επίπεδο Π.Ε. (πρώην νομού) παρουσιάζονται στο Παράρτημα ΙΙΙ (Πίνακες 4.4Γ-1 έως 4.4Γ-3). Σε αυτούς παρουσιάζονται στοιχεία αφίξεων, διανυκτερεύσεων και πληρότητας για τα έτη 2005-2008. Αναφορικά με τις αφίξεις, (βλ. Γράφημα 4.4Γ-1), η Π.Ε. Έβρου φαίνεται να αποτελούσε κατά την υπό εξέταση περίοδο τον πιο σημαντικό προορισμό από τις υπό εξέταση περιοχές. Αυτό φυσικά οφείλεται στην αδιαμφισβήτητη αξία του παραθαλάσσιου τουρισμού, δραστηριότητα η οποία εμφάνιζε και εμφανίζει εξαιρετικό ενδιαφέρον για περιοχές όπως η Νήσος Σαμοθράκη. Οι Π.Ε. Ξάνθης και Ροδόπης εμφανίζουν πανομοιότυπα στοιχεία αφίξεων ενώ η Π.Ε. Δράμας υπολείπεται μακράν των λοιπών Π.Ε. σε ότι αφορά την τουριστική ζήτηση. Αντίστοιχη είναι και η κατάσταση με τις διανυκτερεύσεις (Γράφημα 4.4Γ-2).

Γράφημα 4.4Γ-1: Αριθμός αφίξεων στις Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου (2005-2008)

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Γ-1

Γράφημα 4.4Γ-2: Αριθμός διανυκτερεύσεων στις Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου (2005-2008)

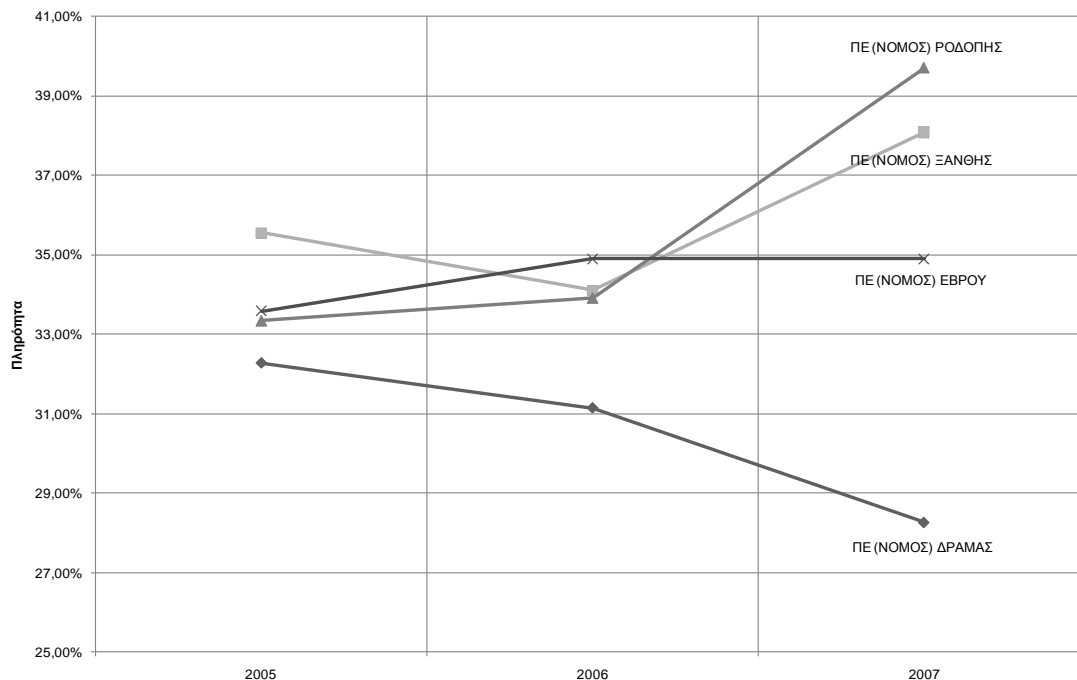

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Γ-2

Η εξέταση των στοιχείων της πληρότητας των ξενοδοχείων των υπό εξέταση περιοχών κατά την περίοδο 2005-2008 (Πίνακας 4.4Γ-3) παράγει και αυτή, με τη σειρά της, κάποια ενδιαφέροντα ευρήματα. Ειδικότερα:

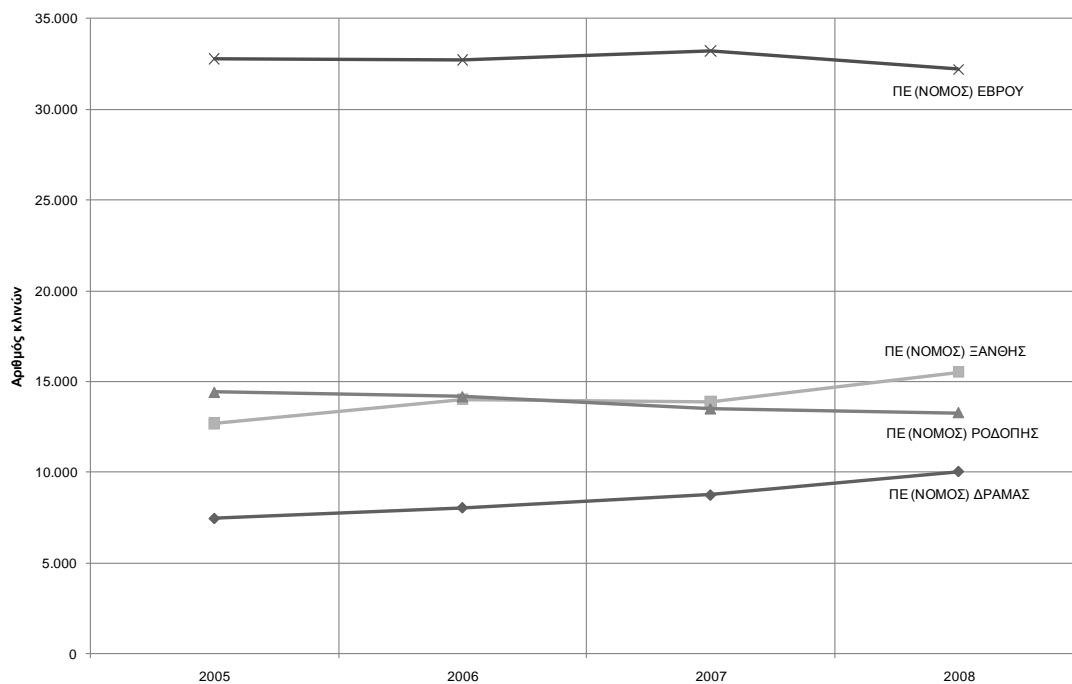
- Όπως φαίνεται στο Γράφημα 4.4Γ-3 παρακάτω, οι Π.Ε. Ροδόπης και Ξάνθης κατά την υπό εξέταση τριετία εμφάνισαν μια αξιοσημείωτη αύξηση στην πληρότητα των ξενοδοχειακών τους καταλυμάτων. Αντίθετα, η Π.Ε. Δράμας εμφάνισε μια σημαντική μείωση της πληρότητας, γεγονός το οποίο μπορεί να συνδέεται με τη δημιουργία νέων κλινών, με μείωση της επισκεψιμότητας ή συνδυασμό και των δυο. Η πληρότητα των ξενοδοχειακών κλινών της Π.Ε. Έβρου κατά την υπό εξέταση τριετία παρέμεινε σταθερή.
- Ο αριθμός διαθέσιμων ξενοδοχειακών κλινών στις ανωτέρω Π.Ε. δεν εμφανίζει ιδιαίτερες μεταβολές κατά την υπό εξέταση περίοδο (βλ. Γράφημα 4.4Γ-4). Εντούτοις, μπορεί να σημειωθεί ότι αύξηση των κλινών παρουσιάζεται στις Π.Ε. Δράμας και Ξάνθης. Η αύξηση των κλινών στην Π.Ε. Δράμας εξηγεί εν μέρει και την πτώση των πληροτήτων των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της (βλ. ανωτέρω σημείο) κατά την περίοδο 2005-2008. Εξαιρετικά δυναμικός προορισμός εμφανίζεται η Π.Ε. Ξάνθης τόσο με αύξηση της πληρότητας όσο και με παράλληλη αύξηση των διαθέσιμων κλινών των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της.
- Από μια ενδεικτική παράθεση των πληροτήτων των ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά μήνα για το έτος 2008 (βλ. Γράφημα 4.4Γ-5) προκύπτει πως η Π.Ε. Έβρου παρουσίασε τη μέγιστη πληρότητα των ξενοδοχειακών της καταλυμάτων κατά τους μήνες των θερινών διακοπών (ιδίως από τον Ιούλιο έως και το Σεπτέμβριο), κατατάσσοντας την έτσι στην κλασική κατηγορία των θερινών προορισμών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διακύμανση της πληρότητας στις Π.Ε. Ξάνθης και Ροδόπης αφού αυτή υποδεικνύει (τουλάχιστον για το έτος 2008) δυο διακριτές περιόδους τουριστικής έξαρσης, δηλαδή μια κατά την περίοδο της Άνοιξης (Απρίλιο για τη Ξάνθη, Μάιο για τη Ροδόπη) και μια κατά την περίοδο του τέλους του καλοκαιριού (Αύγουστο για τη Ξάνθη, Σεπτέμβριο για τη Ροδόπη). Η διακύμανση αυτή δεν επιτρέπει την κατάταξη των προορισμών αυτών στους καθαρά θερινούς. Τέλος, για την Π.Ε. Δράμας αδιαμφισβήτητη είναι η επίδραση της χιονοδρομίας (όπως θα δούμε και παρακάτω) και του ετήσιου θεσμού της «Ονειρούπολης» με δεδομένο ότι η μέγιστη πληρότητα των καταλυμάτων της καταγράφηκε το έτος αναφοράς 2008 κατά το μήνα Δεκέμβριο. Μια μικρότερη έξαρση που εμφανίζει η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Π.Ε. Δράμας κατά το μήνα Σεπτέμβριο αποδίδεται στη διεξαγωγή, κατά το μήνα αυτό, του Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους.

Γράφημα 4.4Γ-3: Εξέλιξη πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στις Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου (2005-2008)

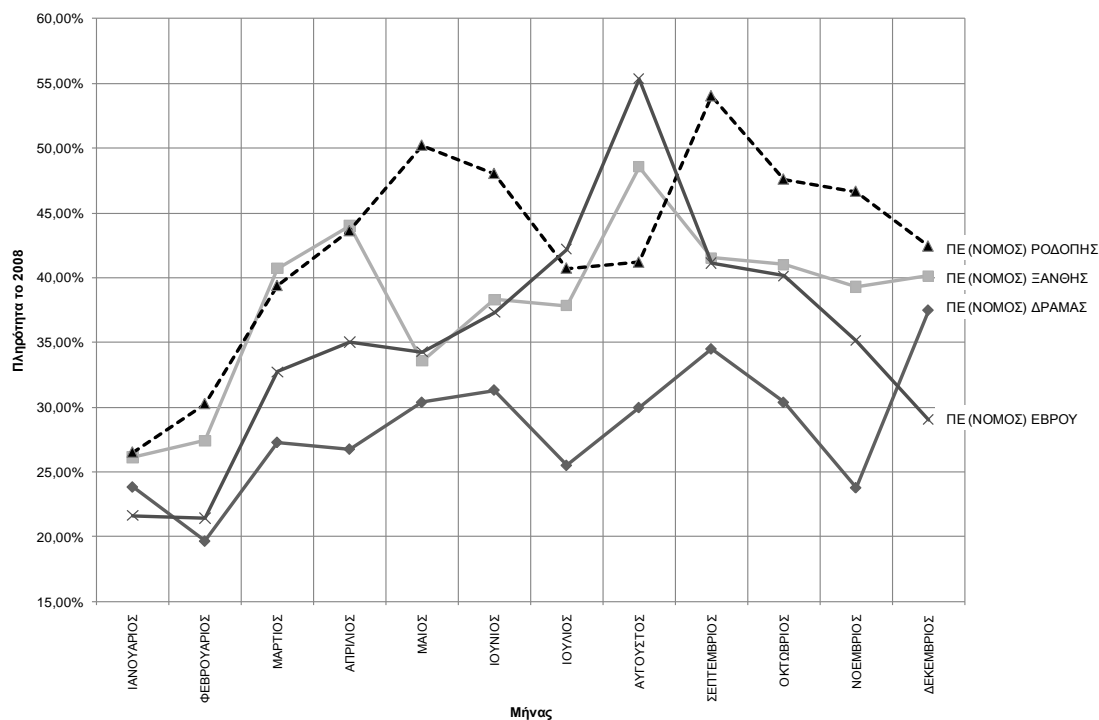
Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Γ-3

Γράφημα 4.4Γ-4: Εξέλιξη του αριθμού κλινών των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στις Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου (2005-2008)

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Γ-3

Γράφημα 4.4Γ-5: Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων στις Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου (2008)

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Γ-3

Από την παραπάνω αδρομερή ανάλυση εξάγεται το συμπέρασμα ότι με εξαίρεση την Π.Ε. Έβρου, οι Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης και Ροδόπης δεν είναι δυνατόν να καταταχθούν σε κάποια συγκεκριμένη κατηγορία προορισμού (π.χ. χειμερινός, θερινός) για τους παρακάτω λόγους ή συνδυασμό τους:

- Η διακύμανση της πληρότητας των ξενοδοχειακών τους κλινών κατά τη διάρκεια του έτους υποδηλώνει ότι είναι ακόμη αναδυόμενοι προορισμοί των οποίων το προϊόν δεν είναι σαφές.
- Σε διαφορετικές χωρικές ενότητες της ίδιας Π.Ε. προσφέρονται διαφορετικά τουριστικά προϊόντα δημιουργώντας εποχιακές εξάρσεις.
- Η μικρή γενικά τουριστική κίνηση επηρεάζεται άμεσα και αποφασιστικά από εποχιακές εκδηλώσεις (π.χ. «Ονειρούπολη», Γιορτές Παλιάς Πόλης Ξάνθης).

Παρακάτω παρατίθεται η ανάλυση για κάθε τμήμα Π.Ε. της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. ξεχωριστά.

Τμήμα Π.Ε. Δράμας

Χωρίς αμφιβολία, το πλούσιο φυσικό περιβάλλον του τμήματος Π.Ε. Δράμας είναι ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους αυτή αποτελεί την τελευταία δεκαετία έναν (αργά αλλά σταθερά) αναδυόμενο προορισμό αγροτικού τουρισμού. Φυσικά, αυτό είναι ιδιαίτερα προφανές στις περιοχές του Ε.Π.Ο.Ρ. (Παρανέστι, Ελατιά), για τους λόγους οι οποίοι αναλύθηκαν στο Υποκεφάλαιο 4.1 του παρόντος. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο και τη συμβολή του κυνηγιού στην επισκεψιμότητα της περιοχής με ένα σημαντικό αριθμό κυνηγών (όχι κατ' ανάγκη τουριστών με την κλασική έννοια) να επισκέπτονται την περιοχή του Ε.Π.Ο.Ρ.¹³.

Πέραν όμως από τους φυσικούς πόρους οι οποίοι προωθούνται περισσότερο ως τουριστικά πλεονεκτήματα, μπορούμε να αναγνωρίσουμε ένα σημαντικό απόθεμα πολιτισμικών πόρων (τόσο άυλων όσο και υλικών) του οποίου ο ρόλος στην τουριστική αναπτυξιακή διαδικασία θα μπορούσε να ενισχυθεί περαιτέρω, πάντοτε με γνώμονα τον εμπλουτισμό της τουριστικής εμπειρίας.

Αυταπόδεικτο είναι επίσης ότι και η τουριστική υποδομή είναι ακόμη ένας πόρος-συστατικό του τουριστικού συστήματος με σημαντικά γνωρίσματα όπως η ποιότητα, η προσβασιμότητα κ.λπ.

Μπορούμε να πούμε λοιπόν ότι το λεγόμενο «τουριστικό σύστημα» της περιοχής, εδράζεται και αναπτύσσεται πάνω σε τρεις κύριες κατηγορίες πόρων:

1. Το φυσικό κεφάλαιο.
2. Το πολιτισμικό κεφάλαιο (άυλο και υλικό).
3. Την τουριστική υποδομή.

Οι δυο πρώτες κατηγορίες πόρων, οι οποίες αποτελούν ή θα μπορούσαν να αποτελέσουν αναπτυξιακά πλεονεκτήματα για τον τουρισμό παρουσιάστηκαν αναλυτικά σε προηγούμενες ενότητες του σχεδίου. Η τρίτη κατηγορία πόρων (τουριστική υποδομή) απαρτίζεται κυρίως από τις μονάδες φιλοξενίας και σίτισης, καθώς, επίσης, και από ένα πλέγμα υποστηρικτικών υπηρεσιών όπως οι σταθμοί ανεφοδιασμού καυσίμων, υπηρεσίες υγείας, πολιτισμού κ.α.

Από τις ανωτέρω συνιστώσες της τουριστικής υποδομής, εξαιρετικά σημαντικές πρέπει να θεωρούνται οι άμεσες τουριστικές υπηρεσίες, δηλαδή αυτές οι οποίες έχουν να

---

¹³ Σύμφωνα με στοιχεία του Κυνηγετικού Συλλόγου Δράμας για την κυνηγητική περίοδο 2009-2010, και με βάση στοιχεία επιτόπιας έρευνας του στο χώρο του ΕΠΟΡ, καταμετρήθηκαν 755 κυνηγοί με έναν εκτιμώμενο συνολικό αριθμό ημερήσιων κυνηγητικών εξορμήσεων που άγγιξε τις 22.483. Δεν υπάρχουν αντίστοιχα στοιχεία για το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης.

κάνουν με τη διαμόρφωση της εμπειρίας του τουρίστα αλλά και την απόδοση ενός σαφούς χαρακτήρα στην περιοχή (φιλοξενία, σίτιση, δραστηριότητες, πληροφόρηση κ.λπ.).

Αναφορικά με τις δραστηριότητες (και όσον αφορά τη δημόσια υποδομή), σημειώνεται ότι οι Δασικές Υπηρεσίες και οι Ο.Τ.Α. συνέβαλαν αποφασιστικά στη δημιουργία ενός σχετικά πυκνού δικτύου οικοτουριστικών μονοπατιών και χώρων αναψυχής στο δασικό χώρο, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης και μεγάλες ανάγκες συντήρησης. Εντούτοις ειδική αναφορά θα πρέπει να γίνει σε μια υποδομή πανευρωπαϊκής εμβέλειας (και με αναφορά σε όλη την περιοχή του Ο.Π.Β.Α.Ο.Π.) και ειδικότερα το μονοπάτι Ε6. Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε6, το οποίο ξεκινά από τη Φινλανδία, εισέρχεται στο νομό Δράμας από τα βουνά της Βροντούς, καλύπτοντας μια απόσταση περίπου 115 χιλιομέτρων. Αφού διασχίσει σχεδόν το σύνολο του ορεινού τόξου της Π.Ε. Δράμας εισέρχεται στην Π.Ε. Ξάνθης από το Λειβαδίτη και συνεχίζει προς τη Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου.

Σε ότι αφορά τις υποδομές φιλοξενίας, επισημαίνεται ότι ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι υπηρεσίες αυτές έγκειται στο γεγονός ότι αποτελούν καρπούς της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και αποτέλεσμα (ως επί το πλείστον) προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης όπως το LEADER τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ. κ.λπ.). Πράγματι, σημειώνεται ότι πριν από την έναρξη της υλοποίησης της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER II δεν υπήρχε καμία μονάδα φιλοξενίας στην περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Π. Τόσο το LEADER II όσο και τα επερχόμενα LEADER+ και Ο.Π.Α.Α.Χ. ενίσχυσαν περαιτέρω τη διαφοροποίηση της οικονομίας στην περιοχή και οδήγησαν -σε συνδυασμό φυσικά με τα πλεονεκτήματα της περιοχής- στη δημιουργία ενός σταθερού και σταδιακά αυξανόμενου τουριστικού ρεύματος.

Η κατάσταση αναφορικά με τον τύπο, την τοποθεσία, την ποιότητα και τη δυναμικότητα των καταλυμάτων του τμήματος Π.Ε. Δράμας της περιοχής αποτυπώνεται στον Πίνακα 4.4Γ-4 παρακάτω. Η γεωγραφική κατανομή των καταλυμάτων αυτών ανά τοποθεσία (Πίνακας 4.4Γ-5) αποτελεί και την πρώτη ένδειξη της χωροταξίας της υπάρχουσας τουριστικής δραστηριότητας στο ορεινό τμήμα της Π.Ε. Δράμας.

Βάσει αυτής της χωροταξίας -σε συνδυασμό με τους πόρους- μπορούμε να επιχειρήσουμε τη χωρική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας και κατ' επέκταση την αναγνώριση ευρύτερων ή στενότερων περιοχών στις οποίες συγκεντρώνεται η δραστηριότητα στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας.

Πίνακας 4.4Γ-4: Τύπος καταλύματος, κατηγορία και αριθμός κλινών ανά τοποθεσία στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας

Α/Α	ΤΥΠΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ
1	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ	4 ΚΛΕΙΔΙΩΝ	14
2	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΤΑΞΙΑΡΧΕΣ	4 ΚΛΕΙΔΙΩΝ	30
3	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΛΙΒΑΔΕΡΟ	4 ΚΛΕΙΔΙΩΝ	15
4	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΒΩΛΑΚΑΣ	3 ΚΛΕΙΔΙΩΝ	6
5	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	3 ΚΛΕΙΔΙΩΝ	12
6	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΜΙΚΡΟΜΗΛΙΑ	2 ΚΛΕΙΔΙΩΝ	8
7	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	2 ΚΛΕΙΔΙΩΝ	24
8	ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	ΒΩΛΑΚΑΣ	-	24
9	ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	ΒΩΛΑΚΑΣ	-	36
10	ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	ΒΩΛΑΚΑΣ	-	20
11	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΓΡΑΝΙΤΗΣ	4 ΑΣΤΕΡΩΝ	62
12	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ	3 ΑΣΤΕΡΩΝ	47
13	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΕΛΑΤΙΑ	3 ΑΣΤΕΡΩΝ	20
14	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	3 ΑΣΤΕΡΩΝ	23
15	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	3 ΑΣΤΕΡΩΝ	42
16	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΒΩΛΑΚΑΣ	3 ΑΣΤΕΡΩΝ	24
17	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΒΩΛΑΚΑΣ	3 ΑΣΤΕΡΩΝ	44
18	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	1 ΑΣΤΕΡΑ	20
19	ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ	ΧΙΟΝ. ΚΕΝΤΡΟ ΦΑΛΛΑΚΡΟΥ	-	80
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ				551

Πηγή: Αναπτυξιακή Δράμας (2010), Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας (2011)

Πίνακας 4.4Γ-5: Γεωγραφική κατανομή της υποδομής φιλοξενίας στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας

ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ	ΚΛΙΝΕΣ	
		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΒΩΛΑΚΑΣ	6	154	28%
ΓΡΑΝΙΤΗΣ	1	62	11%
ΕΛΑΤΙΑ	1	20	4%
ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	3	56	10%
ΛΙΒΑΔΕΡΟ	1	15	3%
ΜΙΚΡΟΜΗΛΙΑ	1	8	1%
ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	2	65	12%
ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ	2	61	11%
ΤΑΞΙΑΡΧΕΣ	1	30	5%
ΧΙΟΝ. ΚΕΝΤΡΟ ΦΑΛΛΑΚΡΟΥ	1	80	15%
ΣΥΝΟΛΟ	19	551	100%

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Γ-4

Οι περιοχές συγκέντρωσης του τουρισμού στην Π.Ε. Δράμας είναι οι εξής:

ΠΕΡΙΟΧΗ ΦΑΛΑΚΡΟΥ-ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Το χιονοδρομικό κέντρο (βλ. Φωτογραφίες 4.4Γ-1) βρίσκεται στο Όρος Φαλακρό εντός των ορίων του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου. Όπως φαίνεται και στον παραπάνω Πίνακα 4.4Γ-4, ο κύριος όγκος των καταλυμάτων που εξυπηρετούν τους τουρίστες που επισκέπτονται το χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται στο Βώλακα (154 κλίνες ή 28% του συνολικού αριθμού των κλινών), στο Γρανίτη (62 κλίνες ή 11% του συνολικού αριθμού των κλινών) και στο Κάτω Νευροκόπι (56 κλίνες ή 10% του συνολικού αριθμού των κλινών). Εντός του χιονοδρομικού κέντρου υπάρχει επίσης και καταφύγιο δυναμικότητας 80 κλινών (15% του συνολικού αριθμού των κλινών). Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι από ποσοτική άποψη, ο κύριος όγκος της υποδομής φιλοξενίας του ορεινού τμήματος της Δράμας συγκεντρώνεται σε αυτήν την περιοχή.

Φωτογραφίες 4.4Γ-1: Το χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού

(α) Διαγωνιστική χιονοδρομία

(β) Γενική άποψη

Πηγή: Κώστας Βιδάκης

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Φαλακρού είναι το βορειότερο της χώρας. Βρίσκεται σε απόσταση 44 km από την πόλη της Δράμας και 42 km από το Κ. Νευροκόπι. Απέχει 210 χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη, 110 km από τις Σέρρες και 80 χιλιόμετρα από την Καβάλα. Οι εγκαταστάσεις και οι πίστες του βρίσκονται σε υψόμετρο που κυμαίνεται από 1.650-2.200 μ. επιτρέποντας του -θεωρητικά- να έχει την μακρύτερη χιονοδρομική περίοδο. Το κέντρο διαθέτει 22 χιλιόμετρα φυσικών πιστών και θεωρείται ένα από τα καλύτερα της Ελλάδας ως προς την ικανοποίηση των απαιτήσεων της χιονοδρομίας. Με χιόνι καλής ποιότητας από τον Δεκέμβριο έως τον Απρίλιο συγκεντρώνει κατά μέσο όρο, σύμφωνα με τους Τζήμου, κ.α. (2006) 70.000 επισκέπτες ετησίως.

Οι τεχνικές υποδομές εξυπηρέτησης της χιονοδρομίας αλλά και της προσβασιμότητας σε αυτό αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα του κέντρου, αφού είναι στο σύνολό τους σχετικά σύγχρονες. Ειδικότερα, το χιονοδρομικό διαθέτει 9 αναβατήρες (5 συρόμενους, 2 εναέριους, 2 baby lift) ενώ έργο μεγάλης τουριστικής υποδομής αποτελεί η εγκατάσταση και λειτουργία της τετραθέσιας εναέριας αποσυμπλεκόμενης καρέκλας, μήκους 1.500 μ. Η πρόσβαση στο χιονοδρομικό κέντρο εξασφαλίζεται από ένα σχετικά καλό ασφαλτοστρωμένο οδικό δίκτυο.

Τα θετικά πάντως φυσικά και τεχνητά χαρακτηριστικά του Χιονοδρομικού Κέντρου Φαλακρού δεν μπόρεσαν να αποτρέψουν το προσωρινό κλείσιμο του χιονοδρομικού κέντρου κατά τη χειμερινή περίοδο 2010-2011 λόγω των μη αναστρέψιμων προβλημάτων που προέκυψαν και περιληπτικά είναι:

- Προβλήματα οικονομικής-διαχειριστικής φύσεως: Η διαχειρίστρια εταιρεία «Αναπτυξιακή Φαλακρού» αναγκάστηκε να διακόψει τη λειτουργία του κέντρου λόγω μεγάλων χρεών σε ασφαλιστικά ταμεία, εργαζόμενους κ.λπ.
- Το χρονίζον πρόβλημα του ιδιοκτησιακού καθεστώτος: Μέχρι και σήμερα δεν έχει αποσαφηνιστεί με αποτέλεσμα να υπάρχει σοβαρό πρόβλημα νομιμότητας κατασκευών και υποδομών.
- Μετεωρολογικές-κλιματικές συνθήκες: Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια όλο και μεγαλύτερη μείωση των χιονοπτώσεων κατ' έτος στην περιοχή. Το φαινόμενο αυτό ήταν εξαιρετικά έντονο τη χειμερινή περίοδο 2010-2011. Το γεγονός αυτό μπορεί να είναι τυχαίο και να οφείλεται στις μετεωρολογικές συνθήκες που επικράτησαν κατά την εν λόγω περίοδο ή να οφείλεται στην κλιματική αλλαγή που -ούτως ή άλλως- επηρεάζει τις περιοχές χιονοδρομίας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Επισημαίνεται σε αυτό το σημείο ότι η μονοκαλλιέργεια του τουριστικού προϊόντος (χιονοδρομία) σε αυτήν την περιοχή οδηγεί σε μια «αδράνεια» των λοιπών τουριστικών πόρων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν: στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου πέραν της χειμερινής και στην ευρύτερη χωρική διασπορά των τουριστικών δραστηριοτήτων. Το μεγαλύτερο και αυταπόδεικτο πρόβλημα όμως που δημιουργεί αυτή η «μονοκαλλιέργεια» είναι η «αδράνεια» των πόρων τουριστικής υποδομής ως αποτέλεσμα της «προσκόλλησης» των ιδιωτικών τουριστικών επενδύσεων στη χιονοδρομία. Ιδιαίτερα κατά τη χειμερινή περίοδο 2010-2011, σύμφωνα με τον τοπικό Τύπο αλλά και ιδιωτικές συζητήσεις με τους ιδιοκτήτες καταλυμάτων, προέκυψε μια μεγάλη μείωση της ζήτησης για φιλοξενία της τάξης του 70% περίπου.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, θεωρούμε ότι το Όρος Φαλακρό θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια ενιαία τουριστική ενότητα της οποίας μέρος αποτελεί και το

χιονοδρομικό κέντρο. Παράλληλα, για να επαναποτελέσει το χιονοδρομικό κέντρο ένα σημαντικό πόρο για την περιοχή αυτή αλλά και ευρύτερα αυτό θα πρέπει να επιλυθούν όλα τα ανωτέρω προβλήματά του.

Σύμφωνα με τους Τζήμου, κ.α. (2006), πόροι του Όρους Φαλακρού -εντός της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.- οι οποίοι θα μπορούσαν να συμβάλλουν προς την κατεύθυνση της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος αλλά και προς την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου είναι φυσικοί και πολιτισμικοί. Ειδικότερα αναφέρονται:

- Οι ορθοπλαγιές και οι μεγάλες κορυφές που σχηματίζονται στη νότια πλευρά από τις κορυφές Καρτάλκα (2.035 μ.), Χιονότρυπα (2.111 μ.), Προφήτης Ηλίας (2.232 μ.) και Ψευτοδόντι (2.020 μ.), δημιουργώντας μια απόκρημνη αλλά πολύ εντυπωσιακή χοάνη. Σ' αυτές τις ορθοπλαγιές βρίσκονται τα αναρριχητικά πεδία του Φαλακρού. Διαθέτουν πολλές διαδρομές υψομετρικών διαφορών από 50 έως 1.000 μέτρων και χαρακτηρίζονται από τα συναρπαστικότερα του ελλαδικού χώρου.
- Τα υποαλπικά-αλπικά οροπέδια και λιβάδια. Η ιδιαιτερότητα που παρουσιάζουν έχει περισσότερο σχέση με τα χαρακτηριστικά της βλάστησης και με την αισθητική του τοπίου του.
- Βάραθρα: Το πιο σημαντικό είναι το σπηλαιοβάραθρο της Χιονότρυπας στα 2.100 μέτρα όπου στον πυθμένα του (στα 100 μέτρα βάθος) βρίσκεται ένας παγετώνας κάτω από τον οποίο κρύβεται μια σπηλιά με αληθινά γλυπτά πάγου που δημιούργησε η φύση.
- Τα πολιτιστικά δρώμενα στο Βώλακα. Ο Βώλακας αποτελεί ένα σημαντικό κέντρο πολιτιστικής κληρονομιάς, του οποίου η αξία θα πρέπει να καταγραφεί και να αναδειχθεί μέσα από δράσεις που θα σχετίζονται με την προβολή και ερμηνεία του πολιτιστικού κεφαλαίου.

Επισημαίνεται ότι δυνατότητες προσφέρονται για τη δημιουργία και ενός μικρότερου τουριστικού προορισμού στην περιοχή του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου, ο οποίος θα πρέπει να συνδέεται με αυτόν του Φαλακρού-χιονοδρομικού κέντρου. Τα κύρια θέλητρα του δυνητικού αυτού προορισμού θα μπορούσαν να συνδέονται με το πολιτισμικό κεφάλαιο (βλ. Υποκεφάλαιο 4.8) και ειδικότερα με τη Ναοδομία της περιοχής (Δασωτό, Κάτω Βροντού, Περιθώρι, Λευκόγεια, Παγονέρι, Βώλακα, Βαθύτοπο, Κ. Νευροκόπι, Εξοχή, Γρανίτη, Οχυρό, Λιβαδάκι), τους χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς του Παγονερίου και του Περιθωρίου, τα ιστορικά οχυρά Λίσσε και τη σχετική αμυντική γραμμή του Β Παγκοσμίου Πολέμου με τις υποδομές της, σε μικρή απόσταση από τη Τ.Κ. Οχυρού στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου.

Σημαντικό είναι επίσης να εξεταστεί το κατά πόσο η τουριστική ανάπτυξη στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου επηρεάζεται από τη διασυνοριακότητα που αυτός έχει. Ειδικότερα θα πρέπει να εξεταστεί η σχέση με τη Βουλγαρία ως πηγή τουριστών (εισροές), ως προορισμός (εκροές) αλλά και ως περιοχή της οποίας ορισμένοι πόροι θα μπορούσαν να υποκαταστήσουν αυτούς της περιοχής του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού, λόγω των εγγενών προβλημάτων και ελλείψεων του σε υποδομές, τείνει να υποκατασταθεί από τα κοντινά κέντρα χιονοδρομίας στο Bansko και το Pamprogono της Βουλγαρίας.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΜΑΣ-ΕΛΑΤΙΑΣ

Στον άξονα αυτό (βλ. Φωτογραφία πλαισίου 4.4Γ-2), το κύριο χαρακτηριστικό είναι το δασικό οικοσύστημα της Ελατιάς με τις ποικίλες αλλά μη αξιοποιημένες πλήρως δυνατότητες οικοτουριστικής ανάπτυξης. Ένας άλλος πόρος που εμφανίζει ενδιαφέρον κατά μήκος αυτού του άξονα είναι ο Νέστος και οι τεχνητή του λίμνη, η γέφυρα των Παπάδων, κ.λπ. Η ιδιωτική υποδομή φιλοξενίας αναπτύσσεται σε αυτόν τον άξονα εντός των ορίων των οικισμών Ταξιαρχών, Λιβαδερού, Σιδηρονέρου αλλά και στην Ελατιά, σε πολύ κοντινή απόσταση από το δασικό εργοτάξιο Ελατιάς. Η συνολική δυναμικότητα σε κλίνες ανέρχεται σε 127 κλίνες (23% του συνόλου των κλινών).

Φωτογραφία 4.4Γ-2: Χαρακτηριστικοί τουριστικοί πόροι του άξονα Δράμας-Ελατιάς

(α) Δασικό εργοτάξιο Ελατιάς

(β) Ποταμός Νέστος

Πηγή: Κώστας Βιδάκης

Στο τέλος του άξονα, το δασικό χωριό Ελατιάς αποτελεί αναπτυξιακή πρόκληση για τους τοπικούς φορείς λόγω των ποικίλων δυνατοτήτων χρήσης του. Επισημαίνεται ότι το δασικό χωριό είναι εργοτάξιο των δασικών υπηρεσιών της περιοχής (Διεύθυνση Δασών, Δασαρχείο) και προς το παρόν χρησιμοποιείται για τους σκοπούς της διαχείρισης του δάσους αλλά και για τη δωρεάν φιλοξενία ειδικών ομάδων όπως οι φοιτητές του

Τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Φυσικών Πόρων του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, Μ.Κ.Ο., κ.λπ.

Η πρόσβαση στο δασικό οικοσύστημα Ελατιάς, το οποίο και αποτελεί την κορωνίδα των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του άξονα, επιτυγχάνεται από τη Δράμα μέχρι και τον οικισμό της Σκαλωτής μέσω ασφαλτοστρωμένου δρόμου καλής ποιότητας και από την Σκαλωτή μέχρι και το δασικό εργοτάξιο Ελατιάς μέσω χαλικόστρωτου δρόμου προδιαγραφών δασικού δρόμου Α κατηγορίας παρά το γεγονός ότι αυτός βάσει του Β.Δ. 6/08.07.1956 (Φ.Ε.Κ. Α/47) χαρακτηρίζεται ως επαρχιακός δρόμος.

Ενδιαφέρον για τις προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης παρουσιάζουν, εντός της περιοχής, μεταξύ άλλων:

- Ο χώρος υπαίθριας αναψυχής του Στραβορέματος, σε απόσταση επτά χιλιομέτρων από το δασικό χωριό Ελατιάς.
- Το δίκτυο μονοπατιών της περιοχής, το οποίο συνέδεε παλαιότερα τους πλέον εγκαταλειμμένους οικισμούς της περιοχής και σε πολλές περιπτώσεις περιλαμβάνει και στοιχεία της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς (γεφύρια). Ενδεικτικά αναφέρεται το μονοπάτι του Μεγάλου Ρέματος στην Ελατιά.
- Το δίκτυο των δασικών δρόμων της περιοχής που προσφέρεται για τετρακίνητη οδήγηση. Επισημαίνεται ότι για τους σκοπούς της διαχείρισης του δάσους η περιοχή της Ελατιάς διαθέτει ένα σχετικά πυκνό δασικό οδικό δίκτυο που θα μπορούσε να εξυπηρετήσει και τουριστικές ανάγκες πέρα από τις δασικές διαχειριστικές με προϋπόθεση τη χωροθέτηση-ζωνοποίηση συγκρουόμενων χρήσεων όπως η υλοτομία και ο τουρισμός.
- Η τεχνητή λίμνη του Νέστου με την ιδιαίτερη αισθητική της αξία (π.χ. γέφυρα Παπάδων).
- Οι οικισμοί κατά μήκος του άξονα (Ταξιάρχες, Λιβαδερό, Σιδηρόνερο, Σκαλωτή) οι οποίοι θα μπορούσαν λειτουργήσουν ως χώροι πληροφόρησης και ερμηνείας των δασικών οικοσυστημάτων της Ελατιάς ή εφαιτήρια εξορμήσεων. Το ενδιαφέρον τους έγκειται στο γεγονός ότι θα μπορούσαν να αποτελέσουν κέντρα συγκέντρωσης των τουριστικών υποδομών που θα απέτρεπαν την πίεση στο Ε.Π.Ο.Ρ.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ-ΦΡΑΚΤΟΥ

Ο άξονας αυτός χαρακτηρίζεται κυρίως από την αρχή του, δηλαδή από τον οικισμό του Παρανεστίου με τη σταθερή ανάπτυξή του σαν κέντρο οικοτουρισμού και αθλητικού τουρισμού και από το τέλος του, δηλαδή από το δάσος Φρακτού και το Παρθένο Δάσος Κεντρικής Ροδόπης (Φωτογραφία 4.4Γ-3). Στον άξονα αυτό συγκεντρώνεται το 12% της δυναμικότητας σε κλίνες της περιοχής, γεγονός το οποίο έρχεται σε αντίφαση με τη

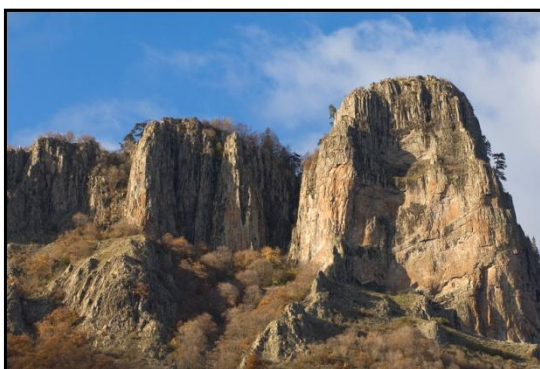

μεγάλη προοπτική που εμφανίζει ο συγκεκριμένος χώρος για την ανάπτυξη του οικότουρισμού.

Φωτογραφία 4.4Γ-3: Χαρακτηριστικοί πόροι του άξονα Παρανεστίου-Φρακτού

(α) Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ροδόπης
(Παρανέστι)

(β) Δάσος Φρακτού

Πηγή: Κώστας Βιδάκης

Ο οικισμός του Παρανεστίου, αν και δεν διαθέτει τον αριθμό κλινών που διαθέτει η περιοχή Φαλακρού-χιονοδρομικού κέντρου, αποτελεί ένα σημαντικό αναπτυξιακό κέντρο για τον τουρισμό λόγω του γεγονότος ότι τα τελευταία χρόνια διαφοροποιεί το τουριστικό του προϊόν σημαντικά προς την κατεύθυνση της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και του εμπλουτισμού της τουριστικής εμπειρίας. Ενδεικτικά στοιχεία αυτής της διαφοροποίησης αποτελούν:

- το γεγονός ότι στον οικισμό του Παρανεστίου τοποθετείται η μοναδική μονάδα παροχής εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων, η οποία ιδρύθηκε με τη συγχρηματοδότηση των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου,
- η διοργάνωση του Υπερμαραθωνίου του Παρθένου Δάσους από το 2007 και μετά, ένα γεγονός το οποίο αποκτά όλο και μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα και προσελκύει όλο και περισσότερους επισκέπτες,
- το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ροδόπης: Το μουσείο απευθύνεται τόσο σε παιδιά όσο και σε ενήλικες και παρέχει πλούσια πληροφόρηση για τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής και για τον πλούτο της Χλωρίδας και της Πανίδας της. Λειτουργεί από τον Οκτώβριο του 2002 σε έναν εκθεσιακό χώρο που ξεπερνά τα 300 τ.μ. Προσφέρει στον επισκέπτη την ευκαιρία να γνωρίσει από κοντά το φυσικό περιβάλλον της Ροδόπης και της κοιλάδας του Νέστου. Επίσης προσφέρει πληροφόρηση για τη γεωλογία, τα πετρώματα και τα απολιθώματα της περιοχής, τη

χλωρίδα, την πανίδα κ.λπ. Η παρουσίαση των εκθεμάτων έγινε έπειτα από μελέτη που εκπονήθηκε από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης.

Ίσως ο οικολογικά πιο σημαντικός και ταυτόχρονα πιο ευαίσθητος φυσικός πόρος είναι το μοναδικό στην Ευρώπη Παρθένο Δάσος της Κεντρικής Ροδόπης το οποίο βρίσκεται στο Δήμο Παρανεστίου. Εκτείνεται σε μια έκταση 589,2 ha, έχει χαρακτηριστεί ως «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης» ενώ προστατεύεται και μέσω του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Ειδικών Ζωνών «NATURA 2000». Η εν λόγω περιοχή βρίσκεται υπό καθεστώς απόλυτης προστασίας με αυστηρότατους περιορισμούς ως προς την είσοδο επισκεπτών στον πυρήνα του. Το ευρύτερο δασικό συγκρότημα στο οποίο ανήκει το Παρθένο Δάσος, στο οποίο επιτρέπεται η πρόσβαση των επισκεπτών, είναι το Δάσος του Φρακτού (και αυτό προστατευόμενο) το οποίο παρουσιάζει εξαιρετικό τουριστικό ενδιαφέρον. Το ενδιαφέρον αυτό έγκειται στο γεγονός ότι η περιοχή, πέραν της μοναδικής της οικολογικής αξίας, διαθέτει και μια αξιόλογη υποδομή οικότουρισμού, δηλαδή ένα καλά διατηρημένο δίκτυο μονοπατιών καθώς και το εργοτάξιο του Δασαρχείου Δράμας στο οποίο υπάρχει και ένα σχετικό κέντρο επισκεπτών. Η υποδομή χρήζει βελτιώσεων και προσθηκών, έτσι ώστε να αναδειχθεί το πολύτιμο αυτό οικοσύστημα.

Άλλα σημαντικά θέλητρα κατά μήκος της διαδρομής είναι οι καταρράκτες που βρίσκονται διάσπαρτοι στην περιοχή (π.χ. Αγίας Βαρβάρας, Λεπίδα). Έργα δασικής αναψυχής έχουν κατασκευαστεί σε διάφορα σημεία των καταρρακτών αυτών. Ενδιαφέρον από τουριστική, πέραν της αυταπόδεικτης οικονομικής σημασίας, παρουσιάζει και το φράγμα του Θησαυρού κοντά στον οικισμό του Παρανεστίου.

Σημαντική είναι και θα πρέπει να ενισχυθεί η συμβολή του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) Παρανεστίου στην αναπτυξιακή διαδικασία του τουρισμού. Το κέντρο, το οποίο στεγάζεται κάτω από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, δραστηριοποιείται κυρίως σε δύο τομείς:

- στον σχεδιασμό και την υλοποίηση σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και
- στην πραγματοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για μαθητές όλων των βαθμίδων.

Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι με απόφαση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έχει περιέλθει στην κατοχή του Δήμου Παρανεστίου για τους σκοπούς του Κ.Π.Ε., ο οικισμός της Δ.Ε.Η. Μεσοχωρίου. Ο οικισμός αυτός αποτέλεσε μέρος του εργοταξίου της Δ.Ε.Η. κατά την εποχή που κατασκευάζονταν τα δυο μεγάλα φράγματα της περιοχής (Θησαυρού και Πλατανόβρυσης) και αυτήν τη στιγμή αποτελεί έναν ιδανικό πόρο υποδομής. Οικήματα στον εν λόγω οικισμό μπορούν να

διαμορφωθούν και να φιλοξενήσουν ειδικές ομάδες του πληθυσμού (όπως παιδιά, εθελοντές, ηλικιωμένους κ.α.) στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Σχετικό έργο προτείνεται για άμεση ένταξη από την Ομάδα Έργου στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Ένα σημαντικό και δυσεπίλυτο ζήτημα είναι αυτό των Ιαματικών Πηγών Θερμιών. Όπως είναι γνωστό, στην περιοχή των Θερμιών στη Δ.Κ. Σίλης του Δήμου Παρανεστίου, υπάρχει ένα αξιόλογο θερμαλιστικό πεδίο, το οποίο έχει υποβαθμιστεί αισθητικά από την ύπαρξη -πλησίον των πηγών- αυθαίρετων παραγκών. Άμεσης προτεραιότητας είναι ο ιαματικός τουρισμός να λάβει οργανωμένη μορφή και να αποκατασταθεί το τοπίο με την απομάκρυνση των όποιων αυθαίρετων κατασκευών. Η υπό αξιοποίηση έκταση έχει συνολικό εμβαδόν 55.000 m² και αποτελείται από 4 αγροτεμάχια εκ των οποίων τα 3 (εμβαδού 33.900 m²) έχουν ήδη παραχωρηθεί στο Δήμο Παρανεστίου και για το άλλο έχουν ξεκινήσει τις διαδικασίες για την παραχώρησή του. Η πηγή έχει ανακηρυχθεί ως ιαματική πηγή τοπικής σημασίας με το Π.Δ. 319/98 και έχει παραχωρηθεί στο Δήμο Παρανεστίου για 25 χρόνια με το Π.Δ. 29/2006.

Ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα που προκύπτουν κατά τη διαδικασία της διαμόρφωσης της εμπειρίας του τουρίστα είναι και η προσπελασιμότητα των τουριστικών πόρων. Αυτή, στην περιοχή της Π.Ε. Δράμας αφορά τόσο στη σύνδεση των πόρων της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα της ευρύτερης περιοχής όσο και τη σύνδεση των ανωτέρω αναπτυξιακών θυλάκων μεταξύ τους.

Αναφορικά με τη σύνδεση των πόρων με το αστικό κέντρο της Δράμας είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι αυτή -κατ' επέκταση- αφορά στη σύνδεση της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. με τα γειτονικά ή λιγότερο γειτονικά αστικά κέντρα (Θεσσαλονίκη, Καβάλα, κ.λπ.) και υπό την έννοια αυτή θα πρέπει να ενισχυθεί. Από μια πρόχειρη εκτίμηση ποιότητας σύνδεσης του αστικού κέντρου της Δράμας με τους ανωτέρω τουριστικούς αναπτυξιακούς θύλακες αλλά και τα αστικά κέντρα της ευρύτερης περιοχής προκύπτουν τα εξής:

- Ενισχύεται περαιτέρω η ανάγκη κατασκευής του Οδικού Άξονα 61, «Σέρρες - Δράμα-Καβάλα», συνολικού μήκους 115 km περίπου, ο οποίος θα βελτιώσει άρδην τη σύνδεση της Δράμας (και κατά συνέπεια της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.) με τα αστικά κέντρα της Θεσσαλονίκης, των Σερρών και της Καβάλας. Επισημαίνεται ειδικότερα ότι η σύνδεση της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. με την Π.Ε. Καβάλας (συμπεριλαμβανομένης της Θάσου), η οποία αποτελεί τον υπ' αριθ. 1 τουριστικό πόλο της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για τον τουριστικό σχεδιασμό στην Περιφέρεια με δεδομένο ότι αυτή θα υποβοηθήσει τη δημιουργία ενός πολυσχιδούς και άκρως ενδιαφέροντος τουριστικού προϊόντος που θα βασίζεται στο δίπτυχο «Βουνό-Θάλασσα».
- Το αστικό κέντρο της Δράμας θα πρέπει να συνδεθεί άμεσα και με ασφάλεια με έναν από τους σημαντικότερους οικοτουριστικούς πόρους της Π.Ε. Δράμας, το Δάσος της

Ελατιάς. Υπό την έννοια αυτή, ύψιστης προτεραιότητας θα πρέπει να θεωρηθεί η κατασκευή του τμήματος Σκαλωτής-Ελατιάς, έργο το οποίο προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αν και λόγω υψηλού προϋπολογισμού δεν προτείνεται για χρηματοδότηση από την Αγροτική Αναγέννηση.

- Η Εθνική Οδός Νο 14 Δράμας-Ξάνθης, η οποία στο μεγαλύτερο ποσοστό της βρίσκεται εντός της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., θα πρέπει κατά θέσεις να βελτιωθεί. Επισημαίνεται ότι η βελτίωση αυτή (αντίστοιχη προτείνεται και στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης) θα εξυπηρετήσει και τη σύνδεση του προορισμού του Παρανεστίου με αυτόν της Σταυρούπολης.

Ειδικότερα, και αναφορικά με το ζήτημα της σύνδεσης των τουριστικών περιοχών της Π.Ε. Δράμας μεταξύ τους, επισημαίνονται τα εξής:

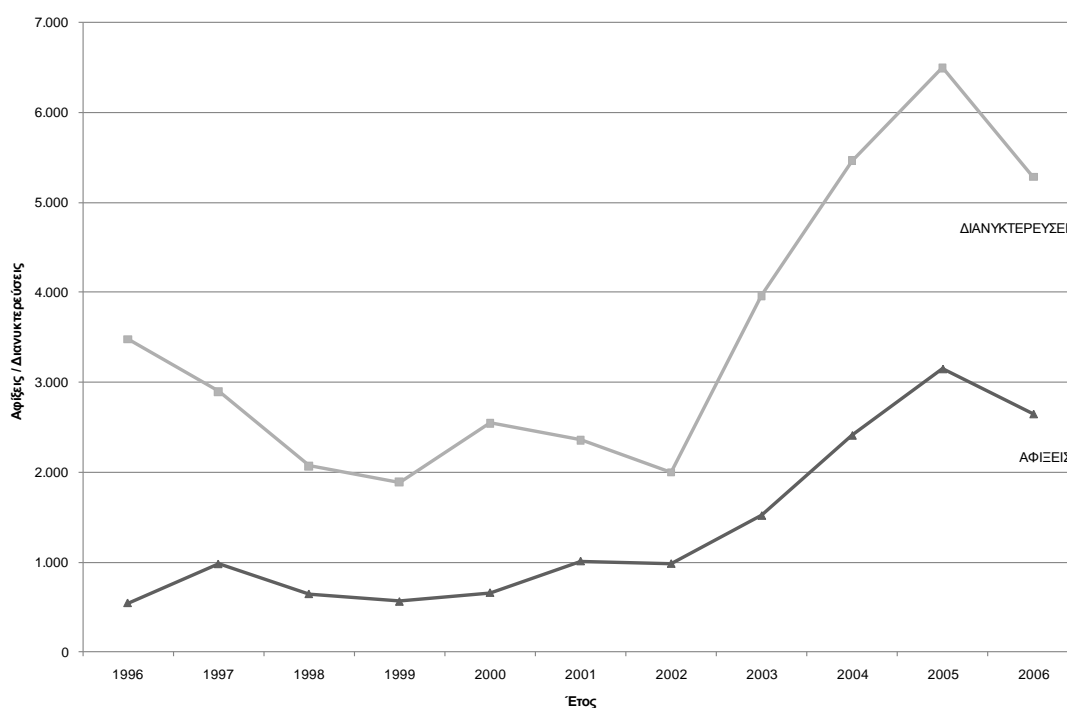
- Άμεση είναι η ανάγκη σύνδεσης του τουριστικού άξονα Δράμας-Ελατιάς με αυτόν του προορισμού Φαλακρού-χιονοδρομικού κέντρου και της ευρύτερης περιοχής του Κάτω Νευροκοπίου. Η σύνδεση αυτή θα επιτευχθεί με την κατασκευή του οδικού τμήματος Παπάδων-Μικρομηλιάς, έργο το οποίο προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αν και λόγω υψηλού προϋπολογισμού δεν προτείνεται για χρηματοδότηση από την Αγροτική Αναγέννηση.
- Στην ευαίσθητη περιοχή των οικοσυστημάτων της Κεντρικής Ροδόπης (Ελατιά, Φρακτό), θα πρέπει να ενισχυθεί το δασικό οδικό δίκτυο Α κατηγορίας. Σκοπός της ενίσχυσης αυτής είναι η σύνδεση του άξονα Δράμας-Ελατιάς με αυτόν του Παρανεστίου-Φρακτού. Η σύνδεση αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσω ειδικότερων παρεμβάσεων (προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.) σε δασικούς δρόμους όπως σε αυτόν του «Οροπεδίου-Φράγματος Θησαυρού» (τμήμα της οδού Σιδηρονέρου-Θησαυρού) και του «Πιστόλα-Ζήτα» (τμήμα του ευρύτερου δικτύου που συνδέει την Ελατιά με το Φρακτό).

Η μελέτη παλαιότερων στοιχείων¹⁴ για την περιοχή του τμήματος Π.Ε. Δράμας αλλά και η γνώση της Ομάδας Έργου για την περιοχή του τμήματος της Π.Ε. Δράμας καθιστούν σαφές ότι πριν από τις δυο προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους Β και Γ' (1994-1999 και 2000-2006 αντίστοιχα) η τουριστική κίνηση στην περιοχή του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας ήταν ανύπαρκτη έως μηδαμινή. Το Γράφημα 4.4Γ-6, που βασίζεται σε στοιχεία της Αναπτυξιακής Δράμας που δεν παρατίθενται στο παρόν, επιβεβαιώνει πλήρως αυτήν τη θέση: οι αφίξεις στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας εντός της

¹⁴ Πρόκειται για στοιχεία που αφορούν την Π.Ε. Δράμας και έχουν ληφθεί από την Αναπτυξιακή Δράμας πριν την παύση της δημοσιοποίησης στοιχείων ανά Δημοτικό Διαμέρισμα από την ΕΛΣΤΑΤ. Τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιούνται μόνο συγκεντρωτικά και δεν παρατίθενται στο παράρτημα λόγω της «απαγόρευσης» της δημοσίευσής τους από την ΕΛΣΤΑΤ.

περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. φαίνεται να αυξάνονται από το 1999 μέχρι το 2006 (οι διανυκτερεύσεις δεν ακολουθούν ανάλογη πορεία αλλά συνολικά αυξάνονται και αυτές), περίοδο εφαρμογής των προγραμμάτων LEADER II, LEADER+ και Ο.Π.Α.Α.Χ. Ραγδαία φαίνεται να είναι η αύξηση τόσο στις αφίξεις όσο στις διανυκτερεύσεις ιδίως από το έτος 2002 και μετά (Γ' Προγραμματική Περίοδος). Η αύξηση αυτή αποδίδεται στη δημιουργία ξενοδοχειακών κλινών οι οποίες έθεσαν τις βάσεις για τη σταδιακή και σταθερή δημιουργία ενός διακριτού οικοτουριστικού προϊόντος στο ορεινό τόξο της Π.Ε. Δράμας.

Γράφημα 4.4Γ-6: Εξέλιξη αριθμού αφίξεων και διανυκτερεύσεων στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας εντός της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (1996-2006)

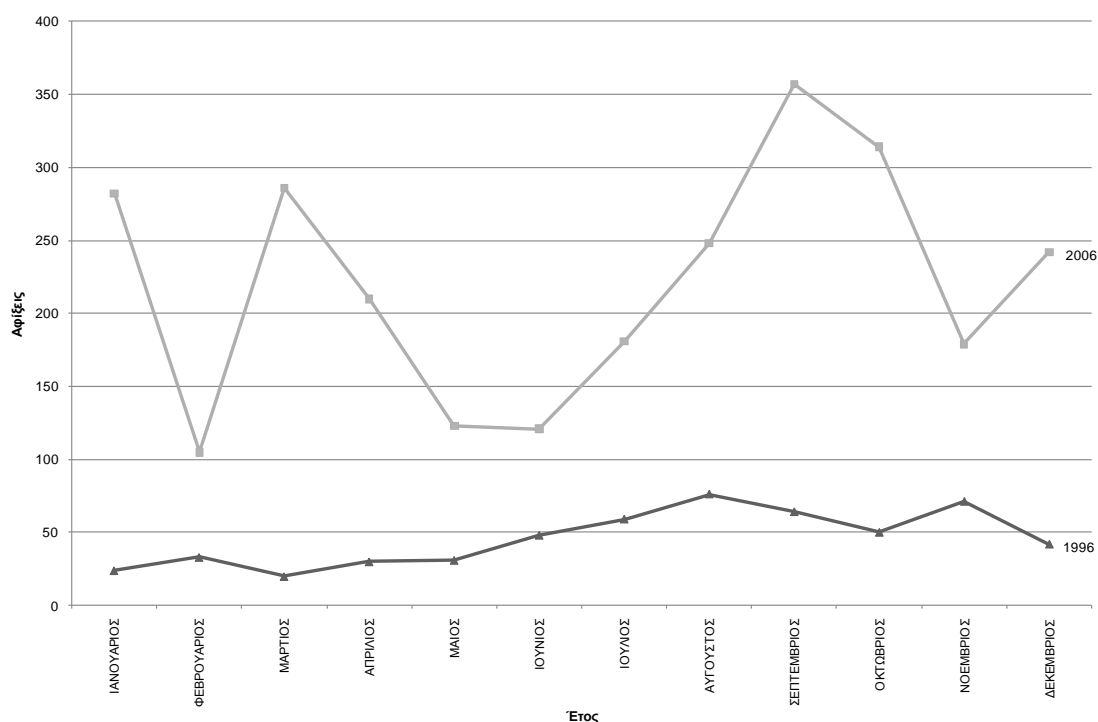

Πηγή: Αναπτυξιακή Δράμας

Το γεγονός ότι ο τουρισμός στο ορεινό τμήμα της Π.Ε. Δράμας απέκτησε ένα σαφή αναψυχικό ρόλο φαίνεται στη σύγκριση της εποχικότητας των αφίξεων μεταξύ των ετών 1996 και 2006. Πράγματι, όπως προκύπτει από το Γράφημα 4.4Γ-7, η σχετικά ομοιόμορφη ζήτηση για ξενοδοχειακές κλίνες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους 1996 υποδηλώνει μια ζήτηση απαλλαγμένη από αναψυχικές δραστηριότητες· η ζήτηση αυτή προφανώς συνδέεται με άλλους λόγους επίσκεψης πέραν των καθαρά αναψυχικών όπως επαγγελματικοί ή επίσκεψης συγγενών. Αντίθετα, η εξέταση της εποχικότητας της

ζήτησης κατά το έτος 2006 έδειξε περιόδους έξαρσης της ζήτησης: (α) κατά τη χειμερινή περίοδο (Δεκέμβριος-Μάρτιος), (β) την περίοδο του Απριλίου και (γ) την περίοδο Αυγούστου-Οκτωβρίου. Η πρώτη περίοδος συνδέεται σαφώς με τη δραστηριότητα της χιονοδρομίας, η δεύτερη με την περίοδο του Πάσχα ενώ η τρίτη αποτελεί μια ένδειξη του αυξανόμενου κύματος οικοτουριστών στην περιοχή (σημειώνεται ότι η πλειονότητα των ενεργητικών δραστηριοτήτων αναψυχής λαμβάνουν χώρα κατά την περίοδο του τέλους του καλοκαιριού και του φθινοπώρου). Η έξαρση που εμφανίζουν οι αφίξεις το Σεπτέμβριο μπορεί να συν-αποδίδεται και στη διεξαγωγή του Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας κατά το μήνα αυτό, ένα γεγονός το οποίο οδηγεί σε διασπορά της τουριστικής κίνησης σε όλη την Π.Ε. Δράμας λόγω της μεγάλης πληρότητας που εμφανίζουν τα ξενοδοχεία της πόλης της Δράμας.

Γράφημα 4.4Γ-7: Σύγκριση εποχικότητας αφίξεων στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας εντός της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (έτη 1996 και 2006)

Πηγή: Αναπτυξιακή Δράμας

Τέλος, και σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας, η πλειοψηφία των τουριστών είναι Έλληνες με το ποσοστό των αλλοδαπών τουριστών να μην διαφοροποιείται σημαντικά από την περίοδο της «τουριστικής ανάπτυξης» και μετά.

Τα ανωτέρω δευτερογενή στοιχεία σε συνδυασμό με τα στοιχεία κάποιων πρωτογενών-εμπειρικών ερευνών βοηθούν προς την κατεύθυνση της καλύτερης κατανόησης της

φύσης του τουρισμού αλλά και των ειδικότερων χαρακτηριστικών των τουριστών που επισκέπτονται την περιοχή του ορεινού τμήματος της Π.Ε. Δράμας. Παρακάτω παραθέτουμε στοιχεία από τις εμπειρικές έρευνες των Thomaidis (2003), Απτόγλου (2007) και της εταιρείας ΑΤΛΑΝΤΙΣ (2007).

Η έρευνα του Thomaidis (2003), που εκτός των άλλων επιχείρησε να δώσει μια εικόνα του τουρίστα που επισκέπτονταν την περιοχή, έδειξε ότι η πλειονότητα των τουριστών ήταν Έλληνες που ταξίδευαν κυρίως από τα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, είχαν ένα σχετικά υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και εισόδημα και είχαν μάθει για την περιοχή από συγγενείς και φίλους. Ίσως λόγω του χαρακτήρα αυτού επέλεξαν (κατά τη διεξαγωγή της έρευνας) να επιδοθούν σε δραστηριότητες σχετικές με τη φύση (περπάτημα, περιήγηση στη φύση, κλπ.) ενώ θεωρούσαν-σε ένα βαθμό-τους εαυτούς τους «εξερευνητές». Η έρευνα επίσης έδειξε ότι η μορφή του τουρισμού στο ορεινό «τόξο» της Π.Ε. Δράμας πριν μια δεκαετία περίπου παρουσίαζε μια σχετικά μικρή διάρκεια παραμονής, έλλειψη σύνδεσης με τα τοπικά προϊόντα και τον πολιτισμό της περιοχής αλλά και ένα έντονο καταγεγραμμένο ενδιαφέρον για επιστροφή στην περιοχή. Οι κυριότεροι προορισμοί των τουριστών ήταν το Δάσος της Ελατιάς, το Δάσος του Φρακτού, το Χιονοδρομικό Κέντρο Φαλακρού κ.λπ.

Νεότερη έρευνα που εξέτασε ειδικά την ανάπτυξη του οικοτουρισμού στις περιοχές NATURA 2000 του Φρακτού και της Ελατιάς (Απτόγλου, 2007) έδειξε ότι η πλειοψηφία των επισκεπτών το 2007 αποτελούνταν από άτομα με έντονη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και άρτια ενημέρωση σχετικά με τις περιοχές που επισκέπτονται, με βασικές πηγές πληροφόρησής τους το οικείο περιβάλλον (συγγενείς, φίλοι) και το έντυπο υλικό (βιβλία, τουριστικά φυλλάδια). Οι περισσότεροι, είχαν επισκεφθεί τους εν λόγω προορισμούς και στο παρελθόν (κυρίως οι ντόπιοι), ενώ εξέφρασαν τη σχετική ικανοποίησή τους, δηλώνοντας ότι θα επιθυμούσαν να επανέλθουν στις περιοχές αυτές και στο προσεχές μέλλον. Τα συμπεράσματα αυτά έρχονται σχεδόν σε πλήρη ταύτιση με αυτήν της προαναφερθείσας έρευνας (Thomaidis, 2003), δείχνοντας έτσι-κατά κάποιον τρόπο-και την «παγίωση» του προορισμού ως κατά βάση οικοτουριστικό.

Ενδιαφέροντα, ωστόσο, είναι τα ευρήματα του Απτόγλου (2007) αναφορικά με την πρόθεση επανεπίσκεψης στις περιοχές Ελατιάς και Φρακτού. Πολλοί ήταν αυτοί που, προκειμένου να επαναλάβαν την επίσκεψή τους, έθεσαν ως απαραίτητη προϋπόθεση τη βελτίωση των υπαρχουσών συνθηκών, υποδομών και υπηρεσιών που προσφέρονταν, γεγονός το οποίο συνδέεται άμεσα με τα ζητήματα προσπελασιμότητας των τουριστικών αναπτυξιακών θυλάκων που θέσαμε παραπάνω.

Σύμφωνα με δειγματοληπτική έρευνα επισκεπτών που εκτόνησε το 2007 η εταιρεία συμβούλων «ΑΤΛΑΝΤΙΣ» για λογαριασμό του Επιμελητηρίου Δράμας στο πλαίσιο του τοπικού προγράμματος LEADER+ Νομού Δράμας, το χιονοδρομικό κέντρο αποτελεί

πόλο έλξης για κυρίως ημερήσιους επισκέπτες από την ευρύτερη περιοχή (κατά σειρά προτεραιότητας: Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Ξάνθη, Σέρρες, Δράμα, Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή, Αθήνα, λοιπή Ελλάδα). Οι τουρίστες (δηλαδή αυτή που κάνουν τουλάχιστον μια διανυκτέρευση) κάνουν από μια έως δυο διανυκτερεύσεις κυρίως σε ξενοδοχεία της Δράμας και του Βώλακα με περιόδους έντασης αυτές των μηνών Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου. Εξαιρετικά ενδιαφέρον θεωρείται το εύρημα της έρευνας ότι λόγω της μικρής διάρκειας επίσκεψης ένα ποσοστό άνω του 60% του δείγματος δεν είχε επισκεφτεί κάποιους άλλους τουριστικούς πόρους της Π.Ε. Δράμας, εύρημα το οποίο συνδέεται ξεκάθαρα και με την έλλειψη σύνδεσης του Φαλακρού-χιονοδρομικού κέντρου με τους άξονες Δράμας-Ελατίας και Παρανεστίου-Φρακτού (ΑΤΛΑΝΤΙΣ, 2007: 114-119).

Με δεδομένο ότι οι συνθήκες επισκεψιμότητας δεν έχουν αλλάξει, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη το σχετικά «παγιωμένο» προφίλ του τουρίστα στις περιοχές αυτές, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η υποβοήθηση του οικοτουρισμού με τη δημιουργία δημόσιων και ιδιωτικών υποδομών θα πρέπει να αποτελέσει την υπ' αριθ. 1 αναπτυξιακή επιλογή για το ορεινό τόξο της Δράμας.

Τμήμα Π.Ε. Ξάνθης (Υποπεριοχή Α και Β)

Γενικότερα, ο ορεινός χώρος της Π.Ε. Ξάνθης περιλαμβάνει αξιόλογους πόρους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον οι οποίοι εντάσσονται σε ένα σύστημα χωρικού συνόλου, δικτύων οικισμών, μνημείων, διαδρομών, προωθώντας ένα πρότυπο ήπιων μορφών τουρισμού, με έμφαση στον οικοτουρισμό. Η εικόνα διαφοροποιείται όσον αφορά στις Υποπεριοχές αφού η Δ.Ε. Σταυρούπολης αποτελεί τμήμα του Εθνικού Πάρκου με περιοχές μοναδικής οικολογικής αξίας, η δε Υποπεριοχή Β διαθέτει στο μεγαλύτερο τμήμα της ανάλογο φυσικό περιβάλλον αλλά και ένα πλούσιο και ενεργό οικιστικό δίκτυο με διαφοροποιημένα τα πολιτισμικά στοιχεία.

Το φυσικό της περιβάλλον, οι οικισμοί και οι πολιτιστικοί πόροι αποτελούν τα πλεονεκτήματα για τουριστική ανάπτυξη της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. της Π.Ε. Ξάνθης. Πέραν όμως αυτών των αναπτυξιακών πλεονεκτημάτων η τουριστική υποδομή αποτελεί προϋπόθεση για ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού.

Η τουριστική υποδομή της περιοχής συντίθεται κυρίως από τουριστικές μονάδες μικρής κλίμακας, μονάδες σίτισης και μονάδες δραστηριοτήτων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πχ. ιππασία, καγιάκ, κανό κλπ.).

Αξιοσημείωτο είναι ότι η υποδομή αυτή αναπτύχθηκε κυρίως από ιδιωτική πρωτοβουλία μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου και προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης, όπως το LEADER τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ. κ.λπ.).

Οι υποδομές διανυκτέρευσης στην περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. της Π.Ε. Ξάνθης συγκεντρώνονται στην περιοχή της Δ.Ε. Σταυρούπολης (Υποπεριοχή Α) και μόνο στον οικισμό των Θερμών στην Υποπεριοχή Β (βλ. Πίνακες 4.4Γ-6 και 4.4Γ-7). Η χωροταξική κατανομή της υπάρχουσας τουριστικής υποδομής στην περιοχή Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. της Π.Ε. Ξάνθης παρουσιάζεται στον Πίνακα 4.4Γ-8.

Πίνακας 4.4Γ-6: Τύπος καταλύματος και αριθμός κλινών ανά τοποθεσία στο τμήμα της ΔΕ Σταυρούπολης (Υποπεριοχή Α)

Α/Α	ΤΥΠΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ
1	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ	26
2	ΞΕΝΩΝΕΣ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	7
3	ΞΕΝΩΝΕΣ ΤΥΠΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ	ΓΕΡΑΚΑΣ	
4	ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ	62
5	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΞΕΝΩΝΑΣ-ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ	ΔΡΥΜΙΑ	10
6	ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ	ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ	36
7	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΚΟΜΝΗΝΑ	18
8	ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ	ΣΤΑΥΡΟΧΩΡΙ	
9	ΞΕΝΩΝΕΣ ΤΥΠΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ	ΚΑΛΛΙΘΕΑ	20
10	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	ΑΝΩ ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	30
11	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	12
12	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	12
13	ΞΕΝΩΝΕΣ ΤΥΠΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ	ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ	20
14	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΚΟΜΝΗΝΑ	70
15	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	10
16	ΞΕΝΩΝΕΣ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	14
17	ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ	ΔΡΥΜΙΑ	80
18	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	12
19	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	22
20	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΛΥΚΟΔΡΟΜΙΟ	20
	ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ		497

Πηγή: Αναπτυξιακή Ξάνθης Α.Ε.

Πίνακας 4.4Γ-7: Τύπος καταλύματος και αριθμός κλινών ανά τοποθεσία στο τμήμα της ΔΕ Θερμών (Υποπεριοχή Β)

Α/Α	ΤΥΠΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ
1	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΘΕΡΜΕΣ	54
2	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΘΕΡΜΕΣ	20
3	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΘΕΡΜΕΣ	12
4	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΘΕΡΜΕΣ	20
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ			106

Πηγή: Έρευνα πεδίου Ομάδας Έργου

Πίνακας 4.4Γ-8: Χωροταξική κατανομή της υπάρχουσας τουριστικής υποδομής στην περιοχή Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. της Π.Ε. Ξάνθης

Α/Α	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ
1	ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ	26
2	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	55
3	ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ-ΔΑΣΙΚΟ ΧΩΡΙΟ	118
4	ΔΡΥΜΙΑ	90
5	ΚΟΜΝΗΝΑ	88
6	ΚΑΛΛΙΘΕΑ	20
7	ΑΝΩ ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	30
8	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	24
9	ΛΥΚΟΔΡΟΜΙΟ	20
10	ΘΕΡΜΕΣ	106
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ		577

Πηγή: Επεξεργασία Πινάκων Πίνακας 4.4Γ-6 και 4.4Γ-7

Στη συνέχεια εξετάζονται περιοχές όπου συγκεντρώνεται η τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. της Π.Ε. Ξάνθης.

ΠΕΡΙΟΧΗ Δ.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

Τα Στενά του Ποταμού Νέστου και η Ορεινή Ροδόπη, συνθέτουν ένα μωσαϊκό σπάνιας φυσικής ομορφιάς στην περιοχή της Σταυρούπολης. Η Σταυρούπολη αποτελεί έναν οικισμό με πλούσια αρχιτεκτονική κληρονομιά, όπου συναντάμε εξαιρετικά δείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Η μονοκαλλιέργεια του καπνού καθώς και εθνολογικές ιδιαιτερότητες κατά το παρελθόν συνέβαλαν προς αυτό. Αξίζει να σημειωθεί η ύπαρξη λαογραφικού μουσείου με συλλογές παλιών αντικειμένων, καθημερινών εργαλείων, μουσικών οργάνων, κ.τ.λ. και το Τηλεματικό δίκτυο 'Ιχνηλάτης', για την παρατήρηση του ποταμού Νέστου και την προστασία του Αισθητικού Δάσους και όλων των Στενών του Νέστου. Νοτιότερα βρίσκονται τα Κομνηνά, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον το Μακεδονικό Τάφο. Προς το Ιωνικό σώζονται τα ερείπια του κάστρου της Καλύβας. Με βορειοδυτική

κατεύθυνση από τη Σταυρούπολη, διασχίζοντας πανέμορφα δάση από οξιά, ορεινή πεύκη και έλατα, βρίσκεται ο καταρράκτης του Λειβαδίτη, ο μεγαλύτερος στα Βαλκάνια, σε υψόμετρο 1.200 μ. και ύψους 45 μέτρων. Σε 10 χιλιόμετρα απόσταση βρίσκουμε το Δασικό χωριό αποτελούμενο από ξύλινους οικίσκους, πλήρως εξοπλισμένους.

Στα όρια του Δήμου Σταυρούπολης βρίσκονται ένα πλήθος αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων, όπως:

- Μακεδονικός Τάφος στον οικισμό των Κομνηνών.
- Κάστρο της Καλύβας.
- Φρουριακός περίβολος στη θέση Καλέ, στον οικισμό Πασχαλιάς.
- Εκκλησία του Αγίου Νικολάου στον οικισμό Μαργαριτίου.
- Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στον οικισμό Δρυμιάς.
- Εκκλησία της Παναγίας Ευαγγελίστριας στον οικισμό Σταυρούπολης.

Αναλυτικότερα:

Οικισμός Σταυρούπολης

- Λαογραφικό μουσείο Σταυρούπολης.
- Τηλεματικό δίκτυο «ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ».
- Εκκλησία της Παναγίας Ευαγγελίστριας.

Οικισμός Κομνηνών

- Μακεδονικός τάφος.

Οικισμός Καλύβας

- Κάστρο της Καλύβας.

Οικισμός Μαργαριτίου

- Εκκλησία του Αγίου Νικολάου στον οικισμό Μαργαριτίου.

Οικισμοί Πασχαλιάς-Δρυμιάς

- Φρουριακός περίβολος στη θέση Καλέ, στον οικισμό Πασχαλιάς.
- Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στον οικισμό Δρυμιάς.

Ειδικές διαδρομές για επίσκεψη είναι:

- Λειβαδίτης-Καταρράκτες.
- Λειβαδίτης-Δασικό Χωριό Χαϊντού-Γυφτόκαστρο.
- Στενά Νέστου.

- Λυκοδρόμιο-Καλλιθέα-Μαργαρίτης-Καρυόφυτο.
- Λυκοδρόμιο-Καλλιθέα-Λειβαδίτης-Καρυόφυτο-Σταυρούπολη.

Στο Δήμο Σταυρούπολης, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι παραδοσιακοί οικισμοί, Καλλιθέα, Καλό Νερό, Καστανίτης, Λειβαδίτης, Κομνηνά, Νεοχώρι και Καλύβα. Οι οικισμοί επικοινωνούσαν μεταξύ τους με δρόμους εκείνης της εποχής που ήταν στη πλειονότητά τους λιθόστρωτα μονοπάτια. Τα μονοπάτια αυτά διασχίζουν πλαγιές και δασικές εκτάσεις περνώντας ρέματα με περίτεχνες θολωτές πέτρινες γέφυρες. Το δίκτυο αυτό εκτός από ιστορικό, λαογραφικό, τεχνικό, αρχαιολογικό παρουσιάζει και έντονο τουριστικό ενδιαφέρον. Τέτοιες διαδρομές μπορούν να ενταχθούν σε ένα δίκτυο ενημέρωσης-πληροφόρησης όπου αυτά τα μονοπάτια βρίσκονται σε διαδικασία αναγνώρισης, καταγραφής, συντήρησης και σήμανσης ώστε να αποτελέσουν τουριστικές διαδρομές. Όπως:

- Λειβαδίτης-Δασικό Χωριό(Χαϊντού)-Γυφτόκαστρο-Μαύρη Πέτρα-Λιβάδι-Μικρή Στάμνα-Γιδότοπος.
- Κομνηνά-ευρύτερη περιοχή Δ.Ε. Σταυρούπολης.

Επίσης σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού της περιοχής παίζουν και τα παραδοσιακά-πολιτιστικά δρώμενα και έθιμα που είναι πλούσια στη Δ.Ε. Σταυρούπολης.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ

Από τουριστικής πλευράς πρόκειται για ένα ενδιαφέρον κομμάτι της ορεινής περιοχής της Π.Ε. Ξάνθης. Στην περιοχή αναπτύσσεται ένα ενδιαφέρον οικιστικό δίκτυο όπως Σμίνθη, Μύκη, Εχίνος, Ωραίο, Μελίβοια, Κοτύλη, Δημάριο, Θέρμες κλπ. Τόποι απaráμιλλης ομορφιάς και μοναδικότητας όπου κανείς έρχεται σε επαφή με τη φύση και τη ζωή και γίνεται μάρτυρας και κοινωνός μιας διαφορετικής καθημερινότητας που απέχει πολύ από τη σύγχρονη κουλτούρα των πόλεων. Περιοχή πλούσια σε πέτρινα γεφύρια και παραδοσιακούς οικισμούς και με ιδιαίτερη ιστορική και λαογραφική πολυμορφία.

Η οροσειρά της Ροδόπης αποτελεί το 70% της συνολικής έκτασης της Π.Ε. Ξάνθης. Χωρίζεται στη μέση από το ρέμα του Εχίνου, στα δυτικά από το Δάσος του Δρυμού (Χαϊντού) και στα ανατολικά τα χωριά της ορεινής περιοχής του Δήμου Μύκης.

Ο Εχίνος είναι το γεωγραφικό κέντρο των χωριών της ορεινής Ροδόπης. Από παλιά αποτελούσε μαζί με τη Μύκη το εμπορικό κέντρο της περιοχής και σήμερα ο Εχίνος είναι ο πιο μεγάλος οικισμός της περιοχής, αποτελεί εμπορικό και συγκοινωνιακό κέντρο και συγκεντρώνει υπηρεσίες, σχολεία κλπ.

Στην ορεινή αυτή περιοχή χαρακτηριστικό είναι το άγριο τοπίο και τη φύση, καμαρωτές γέφυρες που χρονολογούνται από την εποχή του Βυζαντίου, καθώς και εγκαταλελειμμένοι οικισμοί και νερόμυλοι. Τουριστικός πόλος είναι τα Ιαματικά Λουτρά

στις Θέρμες όπου υπάρχουν εγκαταστάσεις και εκεί συγκεντρώνεται και όλη η τουριστική υποδομή διανυκτέρευσης. Ενδιαφέρον ρόλο για την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή του Εχίνου κατέχει η αρχιτεκτονική των ορεινών οικισμών καθώς και η ζωή των κατοίκων της περιοχής (η οποία κατοικείται μόνο από μουσουλμάνους).

Αξιοσημείωτα κτίσματα των ορεινών οικισμών είναι:

- Αερικό.

Είναι γνωστός από το κάστρο του, παρόμοιο με αυτό της Μυρτούσας και της Καλύβας, που χρονολογείται από τον 3ο-4ο π.Χ. αιώνα.

- Βασιλοχώρι.

Υπήρχαν παλιότερα δύο γέφυρες. Η μία έχει παρασυρθεί από το ποτάμι και έχει αντικατασταθεί από μια ξύλινη. Αυτή που διατηρείται είναι η γέφυρα του Σταμάτη, ένα εντυπωσιακό πέτρινο κατασκεύασμα με τρεις αψίδες.

- Θεοκάτο-Ακραίο-Γιαννοχώριο.

Σε όλη τη διαδρομή υπάρχει καταπληκτική θέα, μαϊάνδροι του ποταμού των Σατρών, ο οποίος ενώνεται πιο κάτω με τον ποταμό Κομψάτο.

- Καλότυχο.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το τζαμί που βρίσκεται δίπλα στο Δημοτικό σχολείο. Και το μικρό γεφύρι που έχει πάνω του μια αραβική επιγραφή. Το γεφύρι πρέπει να είναι ηλικίας περίπου 150 χρόνων.

- Κοτάνη.

Πάνω από το χωριό υπάρχει ένα μουσουλμανικό παρεκκλήσι, που πάνω του έχει μια τεράστια κοτρώνα. Οι ντόπιοι λένε πως εκεί την έβαλε ο Θεός.

Πολλοί από τους παραδοσιακούς οικισμούς της ορεινής Ξάνθης παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για επίσκεψη με αυτοκίνητο, πεζοπορία ή ακόμα και για την πραγματοποίηση εκπαιδευτικών επισκέψεων γνωριμίας με την πολιτιστική κληρονομιά και την ορεινή χλωρίδα και πανίδα.

Ενδεικτικά αναφέρονται:

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ

- Σμίνθη-Ωραίο-Θεοτόκο-Σταμάτι-Βασιλοχώρι
- Θέρμες-Μέδουσα-Κοτάνη
- Σάτρες-Ρεματιά-Ακραίο

ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

- Ακραίο-Γιαννοχώριο-Θεοτοκάτο-Δουργούτη.
- Σάτρες-Πολύσκιο-Κορφοβούνιο.
- Κοπτάνη-Κούνδουρος-Λυκότοπος.
- Κοπτάνη-Κούνδουρος-Τσαλαπετεινός-Καλότυχο-Λυκότοπος-Κοπτάνη.
- Σάτρες-Δουργούτη-Τσαλαπετεινός-Καλότυχο-Λυκότοπος-Κοπτάνη.
- Κοπτάνη-Τσαλαπετεινός-Δουργούτη-Θεοτοκάτο-Γιαννοχώρι-Ακραίο-Σάτρες.
- Ωραίο-Κούλα.
- Κοτύλη-Κούλα-Γυφτόκαστρο.

Τμήματα Π.Ε. Ροδόπης-Έβρου

Όσον αφορά τον τουρισμό στη περιοχή παρέμβασης που αφορά τις Π.Ε. Ροδόπης-Έβρου, γενικότερα στην περιοχή και ευρύτερα της περιοχής παρέμβασης δε σημειώθηκε αξιόλογη τουριστική ανάπτυξη, τόσο του θερινού όσο και του χειμερινού τουρισμού (τουρισμός ορεινών δραστηριοτήτων). Οι τοπικοί φορείς και το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής δεν κατάφεραν να αναπτύξουν ένα ρεύμα επισκεπτών τόσο Ελλήνων όσο και αλλοδαπών, οι οποίοι επικεντρώνονται κυρίως στα παράλια των δύο νομών (Φανάρι-Μαρώνεια-Δίκελλα-Μάκρη-Σαμοθράκη) Τα πράγματα επιδεινώθηκαν ακόμα περισσότερο με την πτώση των επιχειρηματικών διανυκτερεύσεων στην περιοχή λόγω της ύφεσης και το κλείσιμο ή τη συρρίκνωση των παραγωγικών μονάδων της περιοχής. Παρόλο που υπάρχει αρνητικό κλίμα ή άνοδος των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (εκκλησιαστικός, εκδρομικός κ.λπ.) θα μπορούσε να είναι παράγοντας αύξησης της κίνησης της περιοχής, αλλά η έλλειψη οργανωμένων τουριστικών υποδομών διανυκτέρευσης, υποδοχής φιλοξενούμενων και η απουσία ποιοτικών επιχειρήσεων εστίασης στην περιοχή δεν επιτρέπει στο φιλοξενούμενο την πολύωρη παραμονή στη περιοχή και κατ' επέκταση τη δυνατότητα του να συμβάλλει στις εισροές της μικροοικονομίας της περιοχής. Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν μόνο 2 οργανωμένα καταλύματα (Σύλλογος Ξενοδόχων Θράκης, 2011). Και τα δύο χωροθετούνται στο Δήμο Ιάσμου το πρώτο Βρίσκεται στη περιοχή Αστραίας της Δ.Κ. Ιάσμου με χωρητικότητα 10 κλίνες και το δεύτερο στον οικισμό της Κερασιάς της Δ.Κ. Ιάσμου με χωρητικότητα 14 κλινών. Αντίστοιχα οι υπηρεσίες εστίασης παρουσιάζουν ανάπτυξη μόνο στον οικισμό της Πανδρόσου λόγω της εγγύτητας με τον πολεοδομικό ιστό της Κομοτηνής. κάποιες επιχειρήσεις που σχετίζονται με το λιανεμπόριο, χωρίς όμως να προωθούν οργανωμένα τα τοπικά προϊόντα.

Τα κύρια προβλήματα εντοπίζονται (Μελέτη Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης Νομού Ροδόπης, 2007):

- στην ανυπαρξία δρόμων και υποδομών αναγκαίων για την τουριστική ανάπτυξη.
- στην μη ανάδειξη των αξιοθέατων του Παπικίου Όρους.
- στα θεσμικά και γραφειοκρατικά εμπόδια.
- στην ανυπαρξία οργανωμένου πλάνου προώθησης.

4.4Γ.2 Φύση και χωροθέτηση επιχειρήσεων τριτογενούς τομέα

Υποπεριοχή Α

Όπως είδαμε στο Υποκεφάλαιο 4.3 ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του τμήματος της Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (Υποπεριοχή Α) είναι η σταδιακή λεγόμενη τριτογενοποίηση (tertiarisation) της τοπικής οικονομίας, τουλάχιστον από άποψη απασχόλησης (σημ. δεν έχουμε στοιχεία παραγωγής όπως το ΑΕΠ για να κάνουμε μια περισσότερο εμπειρισταωμένη ανάλυση). Φυσικά, στην περιοχή παραμένει σχετικά υψηλό το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα αλλά όχι τόσο υψηλό όσο αυτό της Υποπεριοχής Β. Η σταδιακή αυτή τριτογενοποίηση θα μπορούσαμε να πούμε ότι οφείλεται στη μετάβαση σε ένα άλλο παραγωγικό πρότυπο με βάση τις υπηρεσίες αλλά επίσης στα αρνητικά δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού σε συνδυασμό με τη διάρθρωση της απασχόλησης και ειδικότερα στο γεγονός ότι η γεωργία σταδιακά εγκαταλείπεται από τους ηλικιωμένους.

Σε κάθε περίπτωση-και συνεκτιμώντας τα στοιχεία των ιδιωτικών επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα-προκύπτει πως ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου αποτελεί ένα κέντρο οικονομικής δραστηριότητας στον τριτογενή τομέα, γεγονός που υποδηλώνει ένα σαφές προβάδισμά του αναφορικά με την προτεραιότητά του ως χώρος υλοποίησης ιδιωτικών επενδύσεων (βλ. Πίνακα 4.4Γ-9). Παράλληλα, δεν θα πρέπει να λησμονείται ο ρόλος του Κάτω Νευροκοπίου ως σταθμός εμπορικής δραστηριότητας και διασυνοριακής συνεργασίας, απόρροια του ανοίγματος του τελωνείου της Εξοχής, γεγονός το οποίο επέφερε και μια σημαντική αύξηση στο ποσοστό των διερχόμενων τουριστών.

Ο μεγαλύτερος όγκος των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα υπάγονται στους τομείς NACE Θ (Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης) και Ζ (Χονδρικό και λιανικό εμπόριο· επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών).

Πίνακας 4.4Γ-9: Αριθμός επιχειρήσεων τριτογενούς τομέα κατά κλάδο NACE και Δήμο/τμήμα Δήμου στο Τμήμα Π.Ε. Δράμας του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΤΑ NACE (Κ.Α. 2008)	ΔΗΜΟΣ / ΤΜ. ΔΗΜΟΥ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΔΡΑΜΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	
Z-ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ· ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΙΚΛΕΤΩΝ	3	102	13	118
H-ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	3	22	1	26
Θ-ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	16	118	19	153
I-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ		1	1	2
ΙΑ-ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1	4		5
ΙΓ-ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		1	1	2
ΙΔ-ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		2	3	5
ΙΗ-ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ		1		1
ΙΘ-ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ		12	2	14
ΙΣΤ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		1	1	2
ΣΥΝΟΛΟ	23	264	41	328

Πηγή: Επιμελητήριο Δράμας (Επεξεργασία από Ομάδα Έργου)

Οι ανωτέρω επιχειρήσεις αφορούν καφενεία, μικρές ταβέρνες και εστιατόρια, μικρά ξενοδοχεία, καταστήματα λιανικού εμπορίου, συνεργεία επισκευής αυτοκινήτων και γεωργικών μηχανημάτων, πρατηρίων υγρών καυσίμων κ.λπ. Ειδικά ο ξενοδοχειακός κλάδος παρουσιάστηκε αναλυτικά παραπάνω.

Όπως και στην περίπτωση των ιδιωτικών επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα, ο επικρατέστερος τύπος των επιχειρήσεων σύμφωνα με τα στοιχεία του Επιμελητηρίου Δράμας, φαίνεται να είναι αυτός της ατομικής πολύ μικρής επιχείρησης.

Σε ότι αφορά το έτερο τμήμα της Υποπεριοχής Α στην Π.Ε. Ξάνθης, από την ανάλυση προέκυψε ότι στην περιοχή της Σταυρούπολης, δραστηριοποιείται ένας σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα (89), κυρίως ως αποτέλεσμα των στοχευμένων παρεμβάσεων, σύμφωνα με το αναπτυξιακό πρότυπο της τελευταίας δεκαετίας. Στο συγκεκριμένο τμήμα της Υποπεριοχής λειτουργούν ξενώνες, μικρά ξενοδοχεία, ταβέρνες, χώροι αναψυχής και άθλησης, εταιρείες οικοτουριστικής περιήγησης (κανό, καγιάκ, mountain bike κλπ.). Οι περισσότερες τουριστικές δραστηριότητες εντοπίζονται στους οικισμούς Σταυρούπολης, Κομνηνών, Καρυόφυτου και στο Δασικό χωριό Ερυμάνθου.

Πίνακας 4.4Γ-10: Αριθμός Επιχειρήσεων τριτογενούς τομέα κατά κλάδο NACE και Δήμο/τμήμα Δήμου στο τμήμα Υποπεριοχής Α Π.Ε. Ξάνθης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΤΑ NACE (Κ.Α.Δ. 2008)	ΔΗΜΟΣ / Δ.Ε. / Δ.Κ.-Τ.Κ.			ΣΥΝΟΛΟ
	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	ΩΡΑΙΟ	ΚΟΤΥΛΗ	
Ζ-ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	33	4	1	38
Η-ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	3	1		4
Θ-ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	39	6	4	49
Ι-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	1			1
ΙΑ-ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1			1
ΙΓ-ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	2			2
ΙΔ-ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1			1
ΙΗ-ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	2			2
ΙΘ-ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	6			6
ΙΣΤ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1			1
ΣΥΝΟΛΟ	89	11	5	105

Πηγή: Επιμελητήριο Ξάνθης (Επεξεργασία από Ομάδα Έργου)

Σύμφωνα και με τα στοιχεία που προκύπτουν από τον Πίνακα 4.4Γ-10, στην περιοχή της ΔΕ Σταυρούπολης λειτουργούν 33 επιχειρήσεις χονδρικού ή λιανικού εμπορίου (παντοπωλεία, οπωροπωλεία, κρεοπωλεία, γαλακτοπωλεία, οικοδομικά υλικά, μάρμαρα, σιδηρικά κ.α.), ενώ η πλειονότητα των υφιστάμενων επιχειρήσεων επικεντρώνονται στον τομέα Θ (δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης) σύμφωνα με την κατάταξη NACE. Κάποιες επιχειρήσεις εστιάζονται στην παροχή υπηρεσιών γενικότερα (όπως π.χ. υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας, φροντιστήρια, διαφημιστικά γραφεία, υπηρεσίες δασολογικών μελετών, πρακτορεία, συνεργεία, μεταφορικές εταιρείες κ), ενώ μια μόνο με χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες.

Στην περιοχή των Τ.Κ. Ωραίου και Δ.Κ. Κοτύλης λειτουργούν συνολικά 16 επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα, οι περισσότερες από τις οποίες δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών μαζικής εστίασης (10) (ταβέρνες, καφενεία, εστιατόρια κ) και του χονδρικού ή λιανικού εμπορίου (5) (παντοπωλεία, οπωροπωλεία, κρεοπωλεία, γαλακτοπωλεία κ.α.) και εξυπηρετούν ουσιαστικά τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής.

Στον τομέα του τουρισμού λειτουργούν 49 συνολικά επιχειρήσεις, οι περισσότερες από τις οποίες δραστηριοποιούνται γύρω από τους χώρους μαζικής εστίασης (καφενεία, ταβέρνες, εστιατόρια, ψησταριές κα), ενώ 7 από αυτές παρέχουν υπηρεσίες καταλυμάτων (ξενώνες, μικρά ξενοδοχεία). Παράλληλα στο χώρο του τουρισμού δραστηριοποιείται εταιρεία, η οποία αναλαμβάνει οικοτουριστικές περιηγήσεις και αθλητικές δραστηριότητες (κατάβαση του ποταμού Νέστου με κανό, καγιάκ, διαδρομές με mountain bike, κ.λπ.).

Υποπεριοχή Β

Σε ότι αφορά το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης που υπάγεται στην Υποπεριοχή Β-και συγκεκριμένα στο κομμάτι που υπάγεται στο Δήμο Μύκης-σημειώνεται ότι ο τριτογενής τομέας περιορίζεται στις απολύτως απαραίτητες υπηρεσίες κοινής ωφέλειας. Στον τομέα του τουρισμού, ειδικά, δεν υπάρχει ιδιαίτερη κινητικότητα (βλ. Ενότητα 4.4Γ.1), εκτός από την ύπαρξη κάποιων υπηρεσιών και λίγων μικρών μονάδων ιαματικού τουρισμού (Θέρμες) και μονάδων αναψυχής (ταβέρνες).

Συγκεκριμένα, στην εν λόγω περιοχή λειτουργούν συνολικά 101 επιχειρήσεις, οι περισσότερες από τις οποίες εστιάζονται στον τομέα Ζ κατά NACE (Χονδρικό-Λιανικό Εμπόριο) και ειδικότερα στο λιανικό εμπόριο ειδών διατροφής (παντοπωλεία, οπωροπωλεία, ψιλικά κ.λπ.), ενώ 43 στο σύνολο δραστηριοποιούνται στο χώρο των υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης (ξενώνες, ψησταριές, ταβέρνες, καφενεία κ.λπ.) (βλ. Πίνακα 4.4Γ-11). Επίσης, 10 επιχειρήσεις ασχολούνται με εμπορία οικοδομικών υλικών, ξυλείας, μαρμάρων κ.λπ., άλλες 7 επιχειρήσεις με εμπορία έτοιμων ενδυμάτων/υποδημάτων, ενώ 5 επιχειρήσεις παρέχουν υπηρεσίες συντήρησης αυτοκινήτων/ μοτοσυκλετών/ γεωργικών μηχανημάτων. Ακόμη, αρκετές επιχειρήσεις παρέχουν υπηρεσίες γενικότερα (π.χ. υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, εργολάβοι καθαριότητας, χρωματοργικές εργασίες κ.λπ.), ενώ 7 επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στο χώρο του χονδρικού εμπορίου. Τέλος πάνω από 10 επιχειρήσεις παρέχουν λοιπές υπηρεσίες (όπως π.χ. υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας, κουρεία, κομμωτήρια, πρακτορεία, φροντιστήρια κ.λπ.).

Η τουριστική ανάπτυξη, όσον αφορά στις υποδομές, στο σύνολο του Δήμου Μύκης είναι σχεδόν μηδαμινή. Συγκεκριμένα, εκτός από τις επιχειρήσεις μαζικής εστίασης και τα λουτροθεραπευτήρια των Θερμών, δεν υπάρχουν καθόλου Ξενοδοχεία, ξενώνες ή οποιουδήποτε είδους τουριστικά καταλύματα, ή ακόμα και επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες εναλλακτικού τουρισμού.

Όσον αφορά τα στοιχεία του τριτογενούς τομέα για τα τμήματα της Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου (Υποπεριοχή Β), επισημαίνεται ότι δεν κατέστη δυνατή η λήψη ή χρήση στοιχείων από τα τοπικά Επιμελητήρια Ροδόπης και Έβρου.

Πίνακας 4.4Γ-11: Αριθμός Επιχειρήσεων δευτερογενούς τομέα κατά κλάδο NACE και Δήμο/Τοπική-Δ.Κ. στο τμήμα Υποπεριοχής Β Π.Ε. Ξάνθης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΤΑ NACE (Κ.Α.Δ. 2008)	ΔΗΜΟΣ / ΔΗΜΟΤΙΚΗ/ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ				ΣΥΝΟΛΟ
	ΘΕΡΜΕΣ	ΕΧΙΝΟΣ	ΜΥΚΗ	ΣΑΤΡΕΣ	
Z-ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	3	39	9	2	53
H-ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ					0
Θ-ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	6	27	8	2	43
I-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ					0
ΙΑ-ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ					0
ΙΓ-ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		1			1
ΙΔ-ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		2			2
ΙΗ-ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ		1			1
ΙΘ-ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ		1			1
ΙΣΤ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ					0
ΣΥΝΟΛΟ	9	71	17	4	101

Πηγή: Επιμελητήριο Ξάνθης (Επεξεργασία από Ομάδα Έργου)

4.4Γ.3 Επενδυτικό ενδιαφέρον στον τριτογενή τομέα

Υποπεριοχή Α

Ενδιαφέροντα είναι και τα αποτελέσματα της παράθεσης των ιδιωτικών επενδύσεων του τριτογενούς τομέα που συγχρηματοδοτήθηκαν από προγράμματα της Β και Γ Προγραμματικής Περιόδου. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.4Γ-12, αξιοσημείωτη ήταν η συμβολή του LEADER II (Β Προγραμματική Περίοδος) στην τόνωση της ξενοδοχειακής υποδομής και της υποδομής εστίασης το τμήμα της Π.Ε. Δράμας στην περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. με τη διάθεση Δημόσιας Δαπάνης ύψους 1.056.817,20 € σε ιδιώτες. Η κατανομή της Δημόσιας αυτής Δαπάνης ανά Δήμο παρουσιάζεται στον Πίνακα 4.4Γ-13.

Πίνακας 4.4Γ-12: Έργα LEADER II τριτογενούς τομέα στο τμήμα Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΓΡΑΝΙΤΗ	415.275,00	249.165,00
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	137.224,00	82.334,40
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΤΥΠΟΥ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	217.438,00	130.462,80
ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	123.801,00	74.280,60
ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	79.269,00	47.561,40
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΒΩΛΑΚΑ	166.920,00	100.152,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΜΙΚΡΟΜΗΛΙΑΣ	108.346,00	65.007,60
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	234.483,00	140.689,80
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΚΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΕΝΟΙΚΙΑΣΗΣ ΕΙΔΩΝ ΣΚΙ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΒΩΛΑΚΑ	63.712,00	38.227,20
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΑΒΕΡΝΑΣ	ΔΡΑΜΑΣ	ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	18.386,00	11.031,60
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΑΒΕΡΝΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΓΡΑΝΙΤΗ	110.401,00	66.240,60
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΨΗΣΤΑΡΙΑΣ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	86.107,00	51.664,20
ΣΥΝΟΛΟ			1.761.362,00	1.056.817,20

Πηγή: Αρχείο Αναπτυξιακής Δράμας

Πίνακας 4.4Γ-13: Κατανομή Συνολικού προϋπολογισμού και Δημόσιας Δαπάνης έργων LEADER II τριτογενούς τομέα κατά Δήμο στο τμήμα Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΡΑΜΑΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	18.386,00
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	11.031,60
ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	988.455,00
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	593.073,00
ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	440.769,00
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	264.461,40
ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	313.752,00
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	188.251,20
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.761.362,00
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	1.056.817,20

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Γ-12

Η ανωτέρω στροφή στον τομέα των ξενοδοχειακών και των υποδομών εστίασης ενισχύθηκε περαιτέρω κατά την Γ' Προγραμματική Περίοδο στο πλαίσιο της Κ.Π. LEADER+ και των Ο.Π.Α.Α.Χ. Το γεγονός αυτό προκύπτει ξεκάθαρα από τους τίτλους των έργων τριτογενούς τομέα που επιδοτήθηκαν από τα προγράμματα αυτά αλλά και από τους προϋπολογισμούς τους (βλ. Πίνακα 4.4Γ-14). Το σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης που διατέθηκε σε ιδιώτες για την υλοποίηση έργων LEADER+ και Ο.Π.Α.Α.Χ. στην περιοχή παρέμβασης ανήλθε στο ποσό των 3.516.001,75 €.

Πίνακας 4.4Γ-14: Έργα LEADER+ και Ο.Π.Α.Α.Χ. τριτογενούς τομέα στο τμήμα Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ	LEADER+	ΔΡΑΜΑΣ	ΛΙΒΑΔΕΡΟ	246.696,35	148.017,81
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ, 4 ΚΛΕΙΔΙΩΝ	LEADER+	ΔΡΑΜΑΣ	ΔΡΑΜΑ	451.656,72	270.994,03
ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ 3*	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΓΡΑΝΙΤΗΣ	440.000,00	264.000,00
ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΣΤΟ ΒΩΛΑΚΑ ΔΡΑΜΑΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΒΩΛΑΚΑΣ	437.391,58	255.521,64
ΙΔΡΥΣΗ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΑΒΕΡΝΑΣ ΣΤΟ ΠΑΓΟΝΕΡΙ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΠΑΓΟΝΕΡΙ	185.000,00	111.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΣΤΟ ΒΩΛΑΚΑ ΔΡΑΜΑΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΒΩΛΑΚΑΣ	388.951,22	233.370,73
ΕΠΕΚΤΑΣΗ-ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ-ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΣΤΟ Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	159.611,00	95.766,60
ΙΔΡΥΣΗ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΒΩΛΑΚΑΣ	63.000,00	37.800,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΤΑΒΕΡΝΑΣ ΣΤΟ ΒΩΛΑΚΑ ΔΡΑΜΑΣ					
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΑΣΤΕΡΩΝ & ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΒΩΛΑΚΑΣ	420.000,00	252.000,00
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΡΙΩΝ ΑΣΤΕΡΩΝ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΒΩΛΑΚΑΣ	260.000,00	156.000,00
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΕΙΔΩΝ ΣΚΙ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΦΑΛΑΚΡΟ	134.709,18	80.825,51
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΕΙΔΩΝ ΣΚΙ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΦΑΛΑΚΡΟ	95.722,89	57.433,73
ΙΔΡΥΣΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΒΩΛΑΚΑΣ	209.622,21	125.773,33
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ 3 ΑΣΤΕΡΩΝ 10 ΔΩΜΑΤΙΩΝ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	515.000,00	264.000,00
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΡΙΩΝ ΑΣΤΕΡΩΝ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	395.000,00	237.000,00
ΙΣΟΓΕΙΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΣΕΩΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	105.663,05	63.397,83
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	336.889,00	202.133,40
ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ (ΤΑΒΕΡΝΑ) ΣΕ ΚΤΙΡΙΟ ΤΟΥ ΟΣΕ ΣΤΟ Δ.Δ.	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	212.256,41	127.353,85

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ, ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ, Ν. ΔΡΑΜΑΣ					
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΤΑΒΕΡΝΑ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ	79.000,00	47.400,00
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ, ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ	105.000,00	63.000,00
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ 3* (II) ΔΕΚΑ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΕΙΚΟΣΙ ΚΛΙΝΩΝ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΕΛΑΤΙΑ	530.000,00	264.000,00
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ 3*	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ	265.355,49	159.213,29
ΣΥΝΟΛΟ				6.036.525,10	3.516.001,75

Πηγή: Αρχείο Αναπτυξιακής Δράμας

Λόγω του χώρου εφαρμογής των, τα Ο.Π.Α.Α.Χ. είχαν τα πρωτεία όσον αφορά τη διατεθείσα Δημόσια Δαπάνη για ιδιωτικές επενδύσεις του τριτογενούς τομέα (βλ. Πίνακα 4.4Γ-15).

Πίνακας 4.4Γ-15: Κατανομή Συνολικού προϋπολογισμού και Δημόσιας Δαπάνης έργων LEADER II και Ο.Π.Α.Α.Χ. τριτογενούς τομέα κατά Δήμο στο τμήμα Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ		ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
		LEADER+	Ο.Π.Α.Α.Χ.	
ΔΡΑΜΑΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	698.353,07		698.353,07
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	419.011,84		419.011,84
ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		2.794.008,08	2.794.008,08
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ		1.669.491,54	1.669.491,54
ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		1.564.808,46	1.564.808,46
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ		893.885,08	893.885,08
ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		979.355,49	979.355,49
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ		533.613,29	533.613,29
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	698.353,07	5.338.172,03	6.036.525,10
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	419.011,84	3.096.989,91	3.516.001,75

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.4Γ-14

Τέλος, αναφορικά και με τη διασπορά των ιδιωτικών επενδύσεων του τριτογενούς τομέα στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας, προκύπτει πως αυτή είναι σαφώς πιο ευρεία, συγκρινόμενη με αυτή των ιδιωτικών επενδύσεων του δευτερογενούς τομέα. Πράγματι, ενώ οι επιχειρήσεις ιδιωτών στον τομέα της μεταποίησης και κατασκευών είναι γενικώς περιορισμένες στο Δήμο Παρανεστίου, φαίνεται να αμβλύνεται το φαινόμενο αυτό στην περίπτωση των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα, τόσο κατά τη Β όσο και κατά τη Γ Προγραμματική Περίοδο, γεγονός που αναδεικνύει τη μεγάλη σημασία που έχει το Παρανέστι ως προορισμός.

Σε αντιστοιχία με το υπόλοιπο της Υποπεριοχής Α και στο τμήμα της Υποπεριοχής που εντάσσεται στα όρια της Π.Ε. Ξάνθης παρατηρείται μια τάση σταδιακής τριτογενοποίησης της τοπικής οικονομίας. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτό και μέσω της αξιολογής προσπάθειας που έγινε κατά την Γ' Προγραμματική Περίοδο μέσω της Κ.Π. LEADER+ και των Ο.Π.Α.Α.Χ, σύμφωνα με τα οποία το σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης που διατέθηκε σε ιδιώτες για την υλοποίηση έργων LEADER+ και Ο.Π.Α.Α.Χ. στην περιοχή παρέμβασης ανήλθε στο ποσό των 1.594.054,52 €. Με τα συγκεκριμένα προγράμματα δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη του τουρισμού και ειδικότερα στον τομέα των ξενοδοχειακών και των υποδομών εστίασης. Το γεγονός αυτό προκύπτει ξεκάθαρα από τους τίτλους των έργων τριτογενούς τομέα που επιδοτήθηκαν από τα προγράμματα αυτά αλλά και από τους προϋπολογισμούς τους (βλ. Πίνακα 4.4Γ-16). Παράλληλα, μέσω των συγκεκριμένων προγραμμάτων πραγματοποιήθηκαν και δημόσια έργα στην περιοχή,

όπως παρεμβάσεις και αναπλάσεις χώρων (π.χ. στο Δασικό χωριό Ερύμανθου), ανάπλαση πλατειών, αποκατάσταση και βελτίωση μονοπατιών κ.α. συνολικού προϋπολογισμού 789.044,54 €.

Πίνακας 4.4Γ-16: Έργα LEADER + και Ο.Π.Α.Α.Χ. τριτογενούς τομέα στο τμήμα της Υποπεριοχής Α της Π.Ε. Ξάνθης της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΣΤΟ ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ Δ. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	265.832,59	159.499,55
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΑΒΕΡΝΑΣ ΣΤΟΝ ΓΕΡΑΚΑ Ν. ΞΑΝΘΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΓΕΡΑΚΑ	152.915,96	91.749,58
ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ "ΚΑΡΥΟΝ"	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	371.093,98	222.656,39
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΜΟΝΑΔΑ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΚΟΜΝΗΝΩΝ	265.994,20	159.596,52
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΣΤΟ ΔΑΦΝΩΝΑ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΑΦΝΩΝΟΣ	170.182,00	102.109,20
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ-ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	202.251,79	121.351,07
ΙΔΡΥΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΑΒΕΡΝΑΣ ΣΤΟΝ ΓΕΡΑΚΑ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΓΕΡΑΚΑ	309.356,52	185.613,91
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ 3 ΑΣΤΕΡΩΝ ΣΤΟ ΜΑΡΓΑΡΙΤΙ ΤΟΥ Δ.	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	199.203,78	119.522,27

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ					
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ «ΝΗΡΗΣ»	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	0,00	0,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΟΥ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	100.035,51	60.021,31
ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΤΥΠΟΥ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	389.792,00	233.875,20
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ Ν. ΞΑΝΘΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΞΑΝΘΗΣ / ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	230.099,20	138.059,52
ΣΥΝΟΛΟ				2.656.757,53	1.594.054,52

Πηγή: Αναπτυξιακή Ξάνθης (Επεξεργασία από Ομάδα Έργου)

Υποπεριοχή Β

Συγκριτικά με το δευτερογενή τομέα η περιοχή του τμήματος της Π.Ε. Ξάνθης που βρίσκεται εντός της Υποπεριοχής Β εμφανίζει ιδιαίτερη κινητικότητα στην ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα, μέσω των ιδιωτικών επενδύσεων που συγχρηματοδοτήθηκαν από προγράμματα της Β και Γ Προγραμματικής Περιόδου. Συγκεκριμένα όπως προκύπτει και από τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί η συνολική δημόσια δαπάνη για την ενίσχυση του τριτογενούς τομέα μέσω των προγραμμάτων LEADER+ και Ο.Π.Α.Α.Χ ανήλθε στο ποσό των 1.238.384,02 €, με έμφαση σε έργα ενίσχυσης του τομέα των ξενοδοχειακών μονάδων και των χώρων εστίασης. Επίσης, μέσω των συγκεκριμένων προγραμμάτων υλοποιήθηκαν δημόσια έργα συνολικού προϋπολογισμού 173.597,72 € (βλ. Πίνακα 4.4Γ-17).

Πίνακας 4.4Γ-17: Έργα LEADER+ και Ο.Π.Α.Α.Χ. τριτογενούς τομέα στο τμήμα της Υποπεριοχής Β της Π.Ε. Ξάνθης της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ-ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΜΥΚΗΣ / ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ	330.462,87	198.277,72
"ΜΟΡΦΕΑΣ" ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΣΤΟ ΔΙΑΦΟΡΟ Ν. ΞΑΝΘΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΜΥΚΗΣ / ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ	324.356,90	194.614,14
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΑΒΕΡΝΑΣ ΣΤΗΝ ΣΜΙΝΘΗ Ν. ΞΑΝΘΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΜΥΚΗΣ / ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ	177.753,50	106.652,10
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΤΑΒΕΡΝΑ ΣΤΗ ΓΟΡΓΟΝΑ ΞΑΝΘΗΣ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΜΥΚΗΣ / ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ	251.580,00	150.948,00
"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΑΒΕΡΝΑΣ"	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΜΥΚΗΣ / ΘΕΡΜΩΝ	ΘΕΡΜΩΝ	340.534,72	204.320,83
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΚΑΦΕΝΕΙΟΥ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΜΥΚΗΣ / ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ	96.323,94	57.794,36
ΑΛΜΑ-ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΤΑΒΕΡΝΑ	Ο.Π.Α.Α.Χ.	ΜΥΚΗΣ / ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ	272.834,28	163.700,57
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΡΑΤΗΡΙΟΥ ΥΓΡΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΣΤΟΝ ΕΧΙΝΟ	LEADER +	ΜΥΚΗΣ / ΜΥΚΗΣ	ΕΧΙΝΟΥ	270.127,17	162.076,30
ΣΥΝΟΛΟ				2.063.973,38	1.238.384,02

Πηγή: Αναπτυξιακή Ξάνθης ΑΕ Ο.Τ.Α. (Επεξεργασία από Ομάδα Έργου)

Ενδιαφέροντα είναι και τα αποτελέσματα της παράθεσης των ιδιωτικών επενδύσεων του τριτογενούς τομέα που συγχρηματοδοτήθηκαν από προγράμματα της Β και Γ Προγραμματικής Περιόδου στο τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης της Υποπεριοχής Β. Όπως φαίνεται στους παρακάτω πίνακες η συμβολή του LEADER II και LEADER+ στην ξενοδοχειακή υποδομή και την υποδομή εστίασης είναι μηδαμινή ενώ αυτή των Ο.Π.Α.Α.Χ. στην τόνωση της ξενοδοχειακής υποδομής είναι περιορισμένη και της υποδομής εστίασης αρκετά έντονη στην περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Πίνακες 4.4Γ-18 και 4.4Γ-19).

Πίνακας 4.4Γ-18: Έργα LEADER II LEADER + και τριτογενούς τομέα στο τμήμα Π.Ε. Ροδόπης της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΧΩΡΟΥ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΟΡΓΑΝΗΣ	30.374,17	14.585,47
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΚΑΦΕΝΕΙΟΥ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	81.479,00	48.887,40
ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΔΙΩΡΟΦΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΙΑΣΜΟΥ	ΙΑΣΜΟΥ	190.755,69	91.562,73
ΣΥΝΟΛΟ			302.608,86	155.035,60

Πηγή: Αρχείο Αναπτυξιακής Ροδόπης

Πίνακας 4.4Γ-19: Έργα Ο.Π.Α.Α.Χ. τριτογενούς τομέα στο τμήμα Π.Ε. Ροδόπης- Έβρου της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. κατά Δήμο και τ. Δημοτικό Διαμέρισμα

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΣΤΟΝ ΠΑΛΑΙΟ ΟΙΚΙΣΜΟ ΚΕΡΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	ΙΑΣΜΟΥ	ΣΩΣΤΟΥ	305.000,00	183.000,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΚΑΦΕΝΕΙΟΥ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΟΡΓΑΝΗΣ	85.193,86	51.116,32
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΨΗΤΟΠΩΛΕΙΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΟΡΓΑΝΗΣ	47.253,00	28.351,80
ΚΑΦΕ-ΨΗΣΤΑΡΙΑ	ΣΟΥΦΛΙΟΥ	ΔΕΡΕΙΟΥ	110.401,42	66.240,85
ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΛΕΙΔΙΩΝ ΜΕ ΠΙΣΙΝΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ	ΣΟΥΦΛΙΟΥ	ΔΕΡΕΙΟΥ	415.740,00	249.444,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΚΑΦΕΝΕΙΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΠΕΤΡΟΛΟΦΟΥ	ΣΟΥΦΛΙΟΥ	ΔΕΡΕΙΟΥ	84.789,75	50.873,85
ΙΝΤΕΡΝΕΤ ΚΑΦΕ-ΟΥΖΕΡΙ	ΣΟΥΦΛΙΟΥ	ΔΕΡΕΙΟΥ	90.221,29	54.132,77
ΣΥΝΟΛΟ			1.138.599,32	683.159,59

Πηγή: Αρχείο Αναπτυξιακής Ροδόπης

4.5 Κοινωνική οργάνωση

Στο παρόν υποκεφάλαιο θα αναφερθούμε στην κοινωνική οργάνωση των οικισμών της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. και ειδικά σε ότι αφορά στην υποδομή στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας, της κοινωνικής μέριμνας, του αθλητισμού και του πολιτισμού. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται προέρχονται κυρίως από την έρευνα με που διεξήχθη με πρότυπα ερωτηματολόγια (βλ. Παράρτημα ΙΙ), δευτερογενή στοιχεία από παλιές μελέτες όπως τα Τοπικά Αναπτυξιακά Προγράμματα (Τ.Α.Π.) των Δήμων αλλά και επιτόπια έρευνα αφού, σε πολλές περιπτώσεις, η ανταπόκριση των δήμων δεν επετεύχθη.

4.5.1 Εκπαίδευση

Υποπεριοχή Α

Είναι λογικό ότι η υποδομή της Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης αντικατοπτρίζουν άμεσα τα δημογραφικά δεδομένα μιας περιοχής. Υπό την έννοια αυτή, θα πρέπει να αναμένουμε μια σαφή υστέρηση του τμήματος της Π.Ε. Δράμας σε ότι αφορά αυτήν την υποδομή, σε σχέση με τις άλλες περιοχές του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο ορεινό τμήμα της Π.Ε. Δράμας δεν υπάρχει καμία υποδομή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ούτε θεσμοθετημένης βοηθητικής) πάρα το γεγονός ότι στην πόλη της Δράμας υπάρχει Παράρτημα του Τ.Ε.Ι. Καβάλας με ένα από τα τμήματα να είναι αυτό της Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος, δηλαδή ένα τμήμα του οποίου το γνωστικό αντικείμενο έχει άμεση σχέση με την περιοχή παρέμβασης.

Ειδικότερα, και αναφορικά με την υποδομή εκπαίδευσης στο τμήμα του Δήμου Δράμας, αναφέρεται ότι δεν υπάρχει καμία. Αυτό είναι ένα σαφές αποτέλεσμα της πληθυσμιακής υποβάθμισης της περιοχής αφού σύμφωνα με τη Τ.Ε.Δ.Κ. (2001γ) μέχρι και το σχολικό έτος 1997-1998 στο Σιδηρόνερο λειτουργούσε Δημοτικό Σχολείο με 4 μαθητές, οι οποίοι κάλυπταν 3 τάξεις και δίδασκε ένας δάσκαλος. Έκτοτε δεν υπάρχουν λειτουργούσες υποδομές στην εκπαίδευση.

Στον τομέα της Γ/βάθμιας εκπαίδευσης, και σε ότι αφορά το τμήμα του Δήμου Δράμας, θα μπορούσε να αναφερθεί-ως άτυπη βοηθητική χρήση-η εποχιακή παραχώρηση μέρους του Δασικού Χωριού Ελατιάς στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, για πρακτική εξάσκηση των φοιτητών του τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων της Ορεστιάδας. Ανάλογη χρήση θα μπορούσε να γίνει και από τους φοιτητές του Τμήματος Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του Τ.Ε.Ι. Καβάλας.

Στο μεγαλύτερο και δημογραφικά περισσότερο «εύρωστο» χώρο του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου λειτουργεί σήμερα ένας εύλογος αριθμός σχολικών μονάδων που

εξυπηρετεί τα νήπια και τους μαθητές της περιοχής. Ειδικότερα, με βάση τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από την έρευνά μας παρατίθενται τα εξής:

- Νηπιαγωγεία: Υπάρχουν 5 νηπιαγωγεία που εξυπηρετούν 112 νήπια. Δύο από αυτά τα νηπιαγωγεία βρίσκονται στον οικισμό του Κάτω Νευροκοπίου, και από ένα βρίσκεται στους οικισμούς του Βαθύτοπου, του Βώλακα και του Περιθωρίου. Τα δυο νηπιαγωγεία του οικισμού του Κάτω Νευροκοπίου εξυπηρετούν πέραν του Κάτω Νευροκοπίου, το Οχυρό, τα Λευκόγεια, την Αχλαδιά και το Δασωτό. Η κτιριακή υποδομή των νηπιαγωγείων του Κάτω Νευροκοπίου, του Βώλακα και του Περιθωρίου χαρακτηρίστηκε από τις υπηρεσίες που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ως «μέτριες». Επισημαίνεται ότι νηπιαγωγεία υπάρχουν και στα Λευκόγεια και στους Ποταμούς αλλά δεν λαμβάνονται υπόψη καθώς από το επόμενο σχολικό έτος καταργούνται στο πλαίσιο του πρόσφατου σχεδίου υποβιβασμών, συγχωνεύσεων και καταργήσεων σχολικών μονάδων από το Υπουργείο Παιδείας.
- Δημοτικά σχολεία: Κατά τη στιγμή της διεξαγωγής τη έρευνας καταγράφηκαν επτά σχολεία και ειδικότερα: Ένα 12/Θ στο Κάτω Νευροκόπι (εξυπηρετεί και τους οικισμούς Χρυσοκέφαλου, Δασωτού, Λευκογείων, Περιθωρίου, Εξοχής, Κάτω Βροντούς, Βαθύτοπου, Οχυρού, Γρανίτη, Αχλαδιάς και Παγονερίου), ένα 2/Θ στο Βαθύτοπο (εξυπηρετεί και τον οικισμό του Κατάφυτου), ένα 6/Θ στο Βώλακα (εξυπηρετεί και τους Ποταμούς), ένα 1/Θ στους Ποταμούς (εξυπηρετεί και την Αχλαδιά και την Μικροκλεισούρα), ένα 2/Θ στην Κάτω Βροντού, ένα 2/Θ στα Λευκόγεια (εξυπηρετεί και τον Χρυσοκέφαλο) και ένα 3/Θ στο Περιθώρι. Ο συνολικός αριθμός των μαθητών που φοιτούν σε αυτά ανέρχεται σε 359. Εντούτοις από το επερχόμενο σχολικό έτος και σύμφωνα με το σχέδιο υποβιβασμών, συγχωνεύσεων και καταργήσεων σχολικών μονάδων, το 6/Θ σχολείο του Βώλακα υποβιβάζεται σε 4/Θ, ενώ συγχωνεύονται σε ένα 6/Θ σχολείο, και συγκεκριμένα σε αυτό του Περιθωρίου, το υπάρχον 3/Θ σχολείο του Περιθωρίου, το 2/Θ του Βαθύτοπου και το 2/Θ της Κάτω Βροντούς. Ως «κακή» χαρακτηρίστηκε από την Τεχνική Υπηρεσία του οικείου Δήμου η κατάσταση του κτιρίου του σχολείου του Κάτω Νευροκοπίου ενώ «μέτρια» χαρακτηρίστηκε αυτή του σχολείου του Βώλακα.
- Γυμνάσια: Καταγράφηκαν δυο σχολικές μονάδες, μια στο Κάτω Νευροκόπι και μια στο Περιθώρι, οι οποίες συγχωνεύονται από το νέο σχολικό έτος σε μία, στο Κάτω Νευροκόπι. Ο συνολικός αριθμός μαθητών των δυο αυτών μονάδων ανέρχεται σε 134 μαθητές. Μέτρια θεωρήθηκε η κατάσταση των κτιριακών εγκαταστάσεων του εν λόγω σχολείου· με δεδομένο ότι το Γυμνάσιο Κάτω Νευροκοπίου θα εξυπηρετεί πλέον όλον το Δήμο, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη αναβάθμισης και βελτίωσής του.
- Λύκεια: Το Γενικό Λύκειο Κάτω Νευροκοπίου και το ΕΠΑ.Λ. Κάτω Νευροκοπίου εξυπηρετεί το σύνολο της περιοχής του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου. Συνολικά, στις

δύο αυτές μονάδες, των οποίων η κτιριακή υποδομή κρίθηκε αντίστοιχα «μέτρια» και «καλή», φοιτούν 141 μαθητές.

Στο τμήμα του Δήμου Παρανεστίου, η σχολική υποδομή είναι σαφώς περιορισμένη λόγω των δημογραφικών μεγεθών της. Εντούτοις, εξυπηρετούνται και η Α/βάθμια και η Β/βάθμια εκπαίδευση με ένα Δημοτικό Σχολείο, ένα Γυμνάσιο και ένα Λύκειο που εδρεύουν στο Παρανέστι και εξυπηρετούν όλους τους οικισμούς του Δήμου. Ένδειξη του δημογραφικού μαρασμού της περιοχής αποτελεί το γεγονός ότι σύμφωνα με την Τ.Ε.Δ.Κ. (2001β), μέχρι και τη σχολική περίοδο 1997-1998 λειτουργούσαν στα όρια του Δήμου 2 δημοτικά σχολεία, 1 στο Παρανέστι και 1 στην Πρασινάδα. Σήμερα, και κατά τη διάρκεια του τρέχοντος σχολικού έτους φοιτούσαν στο Δημοτικό Σχολείο 10 παιδιά, στο Γυμνάσιο 38 και στο Λύκειο 28. Η κατάσταση των κτιρίων των εν λόγω σχολικών μονάδων χαρακτηρίστηκε ως «μέτρια» που χρήζει συντήρησης από την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Νικηφόρου που συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε-όπως προείπαμε-πως η σχετικά περιορισμένη υποδομή εκπαίδευσης στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας είναι απόρροια των αρνητικών δημογραφικών δεδομένων. Η υποδομή αυτή καλύπτει επαρκώς τον αριθμό των μαθητών. Ειδικότερες παρεμβάσεις οι οποίες θα μπορούσαν να γίνουν, είναι μεταξύ άλλων:

- Η συντήρηση και βελτίωση των κτιρίων της σχολικής υποδομής, και σε ορισμένες περιπτώσεις η ενεργειακή αναβάθμιση τους με τη χρήση Α.Π.Ε., ειδικά σε περιοχές όπως αυτή του Κάτω Νευροκοπίου.
- Η προσπάθεια θεσμοθέτησης και χρηματοδότησης ενός «θερινού σχολείου» ή κύκλου σεμιναρίων από τη Γ/βάθμια εκπαίδευση (π.χ. από το Δ.Π.Θ. και το Τ.Ε.Ι. Καβάλας) στις εγκαταστάσεις του εργοταξίου της Ελατιάς, στα όρια του Δήμου Δράμας.

Αναφορικά με το τμήμα της Υποπεριοχής που υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης, όσον αφορά τον τομέα της Παιδείας, πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου κατόπιν επαφής με τους Διευθυντές όλων των σχολείων. Από την έρευνα αυτή προέκυψαν τα παρακάτω συμπεράσματα ανά κατηγορία εκπαίδευσης:

- Νηπιαγωγεία: Στην περιοχή της Δ.Ε. Σταυρούπολης λειτουργεί μόνο ένα Νηπιαγωγείο στον Δαφνώνα, όπου φοιτούν συνολικά 20 νήπια, το οποίο εξυπηρετεί τις ανάγκες όλων των γύρω οικισμών (Κομνηνά, Σταυρούπολη, Νεοχώρι, Σταυροχώρι, Καρυόφυτο). Στους υπόλοιπους οικισμούς, όπου δεν υπάρχουν Νηπιαγωγεία αυτό οφείλεται κυρίως στη μη ύπαρξη ικανού αριθμού νηπίων. Σε αντίθεση, οι Τ.Κ. Ωραίου και Δ.Κ. Κοτύλης είναι σχετικά αυτόνομες όσον αφορά στη λειτουργία των Νηπιαγωγείων, καθώς λειτουργούν συνολικά σε αυτό 5 Νηπιαγωγεία, στα οποία φοιτούν 51 Νήπια και τα οποία εξυπηρετούν κάθε οικισμό όπου υπάρχουν

Νήπια. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν κατά τη λειτουργία τους είναι κυρίως τεχνικής φύσεως και αφορούν θέματα κτιριακών υποδομών και συντήρησης. Ειδικότερα, στο Νηπιαγωγείο του Δαφνώνα σύμφωνα με την καταγραφή που έγινε Ερωτηματολόγιο Καταγραφής Κοινωνικών Υποδομών), προκύπτει η ανάγκη για έργα συντήρησης (πχ αντικατάσταση κουφωμάτων και βαφή της εξωτερικής όψης του κτιρίου), ενώ για τα Νηπιαγωγεία του Ωραίου και του Κύκνου προκύπτει η ανάγκη για εκσυγχρονισμό του υπάρχοντος μηχανολογικού εξοπλισμού (πχ η θέρμανση των κτιρίων γίνεται με κλιματισμό, ο οποίος δεν είναι επαρκής για τους χειμερινούς μήνες και ειδικά σε μια ορεινή περιοχή όπου επικρατούν δύσκολες καιρικές συνθήκες). Τέλος, το κτίριο του Νηπιαγωγείου του Δημαρίου είναι μικρό και κατά συνέπεια δεν υπάρχει επάρκεια αιθουσών, καθώς επίσης υπάρχει έλλειψη προαύλιου χώρου.

- Δημοτικά Σχολεία: Στην περιοχή της Δ.Ε. Σταυρούπολης λειτουργεί μόνο ένα Δημοτικό Σχολείο στην Σταυρούπολη και εξυπηρετεί συνολικά 59 μαθητές από τους γύρω οικισμούς (Κομνηνά, Δαφνώνα, Νεοχώρι, Σταυροχώρι, Δρυμιά, Πασχαλιά). Το σχολείο είναι εξαθέσιο και αν και η γενική κατάσταση του κτιρίου χαρακτηρίζεται σχετικά καλή, υπάρχει ανάγκη για αρκετές βελτιώσεις τόσο στον εξωτερικό χώρο (Συντήρηση γηπέδων Μπάσκετ-Βόλεϊ, όσο και στο εσωτερικό, όπου το κυριότερο πρόβλημα είναι η θέρμανση, καθώς το υπάρχον σύστημα θέρμανσης είναι παλαιάς τεχνολογίας και υπολειτουργεί. Στην Τ.Κ Ωραίου λειτουργούν συνολικά 3 Δημοτικά σχολεία, ένα τετραθέσιο στο Ωραίο, και 2 διθέσια στον Κύκνο και στο Ρεύμα, με 38, 13 και 14 μαθητές αντίστοιχα. Η κατάσταση των κτιρίων στα δυο τελευταία είναι καλή και οι αίθουσες επαρκείς, καθώς εξυπηρετούν μικρό αριθμό παιδιών, σε αντίθεση με το κτίριο του Δημοτικού του Ωραίου, το οποίο δεν βρίσκεται σε καλή κατάσταση και χρειάζονται αρκετές παρεμβάσεις. Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παραπάνω σχολεία είναι το πρόβλημα της ανεπαρκούς χρηματοδότησης, με συνεπακόλουθο να δημιουργούνται περαιτέρω προβλήματα, τόσο σε θέματα συντήρησης των κτιρίων, όσο και σε λειτουργικά, καθώς η συγκεκριμένη χρηματοδότηση δεν επαρκεί για να καλυφθούν ακόμη και πάγια έξοδα (πχ λογαριασμοί). Στην Δ.Κ. Κοτύλης στεγάζονται 3 Δημοτικά, ένα εξαθέσιο με 80 μαθητές στην Πάχνη, που είναι και ο μεγαλύτερος σε πληθυσμό της Δ.Κ. και 2 τετραθέσια σε Δημάριο και Κοτύλη με 46 και 32 μαθητές αντίστοιχα. Η κατάσταση των κτιρίων χαρακτηρίζεται μέτρια, ειδικά στα Δημοτικά Πάχνης και Δημαρίου και απαιτούνται κυρίως έργα συντήρησης και βελτιώσεων, (σύστημα Θέρμανσης, βαφή του κτιρίου, βελτίωση της εξωτερικής όψης), ενώ και εδώ αναφέρθηκε το πρόβλημα της υποχρηματοδότησης.
- Γυμνάσια: Στην Υποπεριοχή Α λειτουργεί μόνο ένα Γυμνάσιο στην Δ.Ε. Σταυρούπολης, με 53 μαθητές οι οποίοι προέρχονται από τους οικισμούς Καρυόφυτου, Δαφνώνα, Κομνηνών, Α & Κ Ιωνικών, Νεοχωρίου, Σταυροχωρίου και

Πασχαλιάς. Το σχολείο, λόγω της ιδιαιτερότητας της περιοχής εξυπηρετεί και μαθητές από τους οικισμούς Κεχροκάμπο και Λεκάνη Καβάλας, καθώς η πρόσβαση στο Γυμνάσιο Σταυρούπολης είναι ευκολότερη και η απόσταση είναι μικρότερη. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι το Γυμνάσιο συστεγάζεται με το Λύκειο Σταυρούπολης. Αίτημα των Διευθυντών τόσο Γυμνασίου, όσο και του Λυκείου είναι να γίνουν έργα συντήρησης κυρίως των εξωτερικών χώρων (π.χ. να τοποθετηθούν κιγκλιδώματα και παγκάκια στο προαύλιο), καθώς επίσης και έργα συντήρησης ή αντικατάστασης των συστημάτων ύδρευσης-αποχέτευσης (αυξημένη υγρασία στο εσωτερικό του κτιρίου, διαρροή από σωληνώσεις κ.α.).

- Στα υπόλοιπα της Υποπεριοχής Α που υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης, δηλαδή στη Δ.Κ. Κοτύλης και Τ.Κ. Ωραίου δεν υπάρχει Γυμνάσιο, αλλά οι οικισμοί εξυπηρετούνται από γειτονικά σχολεία, τα οποία εντάσσονται στην Υποπεριοχή Β. Συγκεκριμένα, οι μαθητές των οικισμών Κοτύλης, Πάχνης και Δημαρίου φοιτούν στο Γυμνάσιο Γλαύκης, ενώ οι μαθητές που προέρχονται από το Ωραίο, το Ρεύμα και τον Κύκνο φοιτούν στο Γυμνάσιο Σμίνθης.
- Λύκεια: Στο σύνολο της Υποπεριοχής Α λειτουργεί μόνο ένα Λύκειο στη Σταυρούπολη με 29 μαθητές, οι οποίοι προέρχονται από τους οικισμούς που αναφέρθηκαν παραπάνω στο Γυμνάσιο Σταυρούπολης. Και το Λύκειο της Σταυρούπολης εξυπηρετεί μαθητές από την Λεκάνη και τον Κεχροκάμπο της Π.Ε. Καβάλας. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το Λύκειο είναι κυρίως το πρόβλημα της συστεγάσης με το Γυμνάσιο, καθώς και τα προαναφερόμενα προβλήματα λειτουργίας και συντήρησης του κτιρίου. Όσον αφορά τη λοιπή Υποπεριοχή Α, το σύνολο των οικισμών εξυπηρετούνται από τα 2 Λύκεια (Γενικό / Ενιαίο και ΕΠΑ.Λ.) που λειτουργούν στην Γλαύκη, τα οποία είναι και τα μοναδικά που υπάρχουν στο σύνολο του Δήμου Μύκης. Ως εκ τούτου υπάρχει ανεπάρκεια των αιθουσών σε σχέση με τον αριθμό των μαθητών και οι Διευθύνσεις των σχολείων καλούνται να αντιμετωπίσουν διάφορα προβλήματα συντήρησης, λειτουργίας κ.α., τα οποία αναφέρονται αναλυτικότερα σε επόμενο κεφάλαιο κατά την παρουσίαση της Υποπεριοχής Β, στην οποία εντάσσονται τα συγκεκριμένα σχολεία.

Επιπρόσθετα, σχετικά με τις υποδομές εκπαίδευσης εκτός από την ανάγκη για βελτίωση των υποδομών θα πρέπει να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα ύπαρξης μονοθέσιων και διθέσιων σχολείων.

Παράλληλα, όπως προέκυψε από την έρευνα πεδίου, στη βάση του αναπτυξιακού προτύπου της ευρύτερης περιοχής οι δυνατότητες εκπαίδευσης μέσω της δια βίου μάθησης μπορούν να προσανατολιστούν σε ανταγωνιστικούς τομείς όπως είναι οι βιοκαλλιέργειες, η συμβολιακή γεωργία, ο τουρισμός, οι υπηρεσίες εστίασης, κλπ. Θα πρέπει επίσης, μέσω σχετικών επιμορφωτικών προγραμμάτων, να δοθεί έμφαση στην βελτίωση της κατάρτισης επαγγελματιών όπως είναι οι υλοτόμοι αλλά και στην κατάρτιση

των γυναικών με στόχο τη δημιουργία συνεταιρισμών και επιχειρήσεων, που θα συμβάλλουν σημαντικά στην οικονομική ανάκαμψη της περιοχής και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

Υποπεριοχή Β

Αναφορικά με το τμήμα της Υποπεριοχής Β που υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης, όσον αφορά τον τομέα της Παιδείας, λειτουργούν οι εξής σχολικές μονάδες:

- **Νηπιαγωγεία:** Στην Υποπεριοχή Β που υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης λειτουργούν συνολικά 15 Νηπιαγωγεία. Από αυτά τα 6 είναι διαθέσιμα και βρίσκονται στους οικισμούς Κενταύρου (1ο & 2ο Νηπιαγωγείο), Γλαύκης, Μύκης, Σμίνθης, Άλματος και εξυπηρετούν τις ανάγκες 37, 42, 40, 39, 22 και 3 νηπίων αντίστοιχα. Με εξαίρεση τα Νηπιαγωγεία Σμίνθης και Άλματος, τα υπόλοιπα από τα προαναφερόμενα Νηπιαγωγεία αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ανεπάρκειας των αιθουσών, καθώς καλούνται να εξυπηρετήσουν μεγάλο αριθμό παιδιών, ενώ παράλληλα τα κτίρια χρειάζονται σημαντικές επεμβάσεις και βελτιώσεις, τόσο με έργα υποδομής, όσο και με έργα συντήρησης (ηλεκτρολογικές-υδραυλικές-μηχανολογικές εγκαταστάσεις (Θέρμανση), διαμόρφωση ή επέκταση προαύλιων χώρων, βελτίωση χώρων υγιεινής κ.α.). Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του 2ου Νηπιαγωγείου Κενταύρου, του οποίου τα τμήματα στεγάζονται σε 2 διαφορετικά κτίρια, ένα εκ των οποίων είναι λυόμενο και λειτουργεί σε συνθήκες άκρως ακατάλληλες για τη στέγαση νηπίων. Όλα τα υπόλοιπα Νηπιαγωγεία είναι μονοθέσια και βρίσκονται στους οικισμούς Μάνταινας, Γοργόνας, Προσήλιου, Α. Κίρρας, Εχίνου, Μελιβοίων, Σατρών, Τεμένους και Α. Θερμών και φοιτούν 8, 11, 4, 3, 12, 5, 4, 9 και 7 νήπια αντίστοιχα. Η κατάσταση των κτιρίων είναι σχετικά καλή και το πρόβλημα που εντοπίζεται είναι κυρίως με τη θέρμανση των κτιρίων πολλά από τα οποία δεν διαθέτουν κεντρική θέρμανση αλλά μονάδες κλιματισμού. Εδώ το σημαντικότερο πρόβλημα εμφανίζεται στο Νηπιαγωγείο Εχίνου, καθώς το κτίριο στεγάζεται σε ημιυπόγειο χώρο και είναι επιτακτική η ανάγκη μεταστέγασης του κτιρίου σε ένα χώρο κατάλληλα διαμορφωμένο για νήπια.
- **Δημοτικά Σχολεία:** Στο τμήμα της Υποπεριοχής Β που εντάσσεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης λειτουργούν συνολικά 22 δημοτικά σχολεία συνολικής δυναμικότητας 1012 μαθητών, που εξυπηρετούν τις ανάγκες 26 συνολικά οικισμών, όπως φαίνεται και από τον σχετικό πίνακα του παραρτήματος. Τα περισσότερα σχολεία είναι διαθέσιμα. Η μη ύπαρξη εξαταξίων σχολείων (παρά μόνο σε Κένταυρο, Μύκη, Εχίνο και Γλαύκη) δημιουργεί δυσκολίες στη διαδικασία μάθησης των μικρών παιδιών και κατά συνέπεια προκύπτει η ανάγκη για αναβάθμιση του επιπέδου παρεχόμενης γνώσης. Αναφορικά με την κατάσταση των κτιρίων, τα περισσότερα βρίσκονται σε σχετικά καλή κατάσταση και υπάρχει ανάγκη για κάποιες βελτιώσεις με έργα συντήρησης, είτε

ηλεκτρολογικού, είτε μηχανολογικού εξοπλισμού, είτε των κτιριακών εγκαταστάσεων, είτε ακόμα και των υποδομών δικτύωσης. Όπως και στην Υποπεριοχή Α, έτσι και εδώ προκύπτει το πρόβλημα της ανεπαρκούς χρηματοδότησης, με αποτέλεσμα τα σχολεία να μην μπορούν να καλύψουν επαρκώς το σύνολο των αναγκών τους (πχ αναλώσιμα υλικά, λογαριασμοί ΔΕΚΟ κ.α.). Επιπλέον, προκύπτει ανάγκη για επέκταση των υπάρχοντων κτιριακών εγκαταστάσεων. Στο δημοτικό σχολείο του Εχίνου, συγκεκριμένα, υπάρχει ανάγκη για την κατασκευή ενός νέου πρόσθετου κτιρίου, καθώς το σχολείο καλύπτει τις ανάγκες ενός μεγάλου αριθμού μαθητών και αντιμετωπίζει πρόβλημα ανεπάρκειας χώρων.

- Γυμνάσια: Στο τμήμα της Υποπεριοχής Β που εντάσσεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης λειτουργούν συνολικά 4 Γυμνάσια με έδρα στους μεγαλύτερους πληθυσμιακά οικισμούς, και εξυπηρετούν μαθητές από οικισμούς που βρίσκονται στα περίχωρά τους. Συγκεκριμένα, λειτουργούν Γυμνάσια στη Γλαύκη, στην Σμίνθη, στον Εχίνο και στις Θέρμες δυναμικότητας 145, 167, 38 και 8 μαθητών αντίστοιχα. Τα Γυμνάσια της Γλαύκης και της Σμίνθης που εξυπηρετούν τον μεγαλύτερο αριθμό μαθητών αντιμετωπίζουν πρόβλημα ανεπάρκειας αιθουσών, καθώς και έλλειψη αιθουσών (πχ στη Γλαύκη δεν υπάρχει αίθουσα Γυμναστηρίου). Επίσης προκύπτει η ανάγκη με παρεμβάσεις βελτιώσεων ή και κατασκευών στο εξωτερικούς χώρους των κτιρίων, καθώς και συντηρήσεων του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού (πχ συστήματα θέρμανσης) και των υδραυλικών εγκαταστάσεων. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το Γυμνάσιο των Θερμών στεγάζεται σε Προκατασκευασμένο κτίριο, το οποίο έχει παραχωρηθεί από το Δασαρχείο και ενδεχομένως εάν δεν γίνει συγχώνευση του σχολείου με κάποιο άλλο και άρα μεταφορά του (όπως υπάρχει ενδεχόμενο μετά τις αλλαγές που αναμένονται στον Τομέα της Παιδείας) να προκύψει η ανάγκη για την κατασκευή ενός κτιρίου που θα στεγάσει το σχολείο.
- Λύκεια: Τα Λύκεια που λειτουργούν στο τμήμα της Υποπεριοχής Β που υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης είναι δυο, ένα Γενικό/ Ενιαίο Λύκειο και ένα ΕΠΑ.Λ. και βρίσκονται αμφότερα στην περιοχή της Γλαύκης. Ως τα μοναδικά Λύκεια στο Δήμο Μύκης εξυπηρετούν της ανάγκες για το σύνολο του Δήμου, καθώς φοιτούν μαθητές από 30 διαφορετικούς οικισμούς. Συνολικά φοιτούν 165 μαθητές στο Γενικό / Ενιαίο Λύκειο και 80 στο ΕΠΑ.Λ. Τα προβλήματα που προέκυψαν από τη λειτουργία των συγκεκριμένων σχολεία δεν διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό με τα υπόλοιπα σχολεία του Δήμου Μύκης. Συγκεκριμένα, στο ΓΕΛ Γλαύκης προκύπτει ανάγκη για έργα βελτιώσεων, συντηρήσεων κυρίως των συστημάτων ύδρευσης, αποχέτευσης και του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού, αλλά και έργα για την επέκταση του κτιρίου (π.χ. κατασκευή νέων αιθουσών-Γυμναστηρίου), καθώς με τη συγκεκριμένη υποδομή δεν καλύπτει ικανοποιητικά τις ανάγκες για τόσο μεγάλο αριθμό μαθητών.

Αναφορικά με το τμήμα της Υποπεριοχής που υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Έβρου-Ροδόπης, όσον αφορά τον τομέα της Παιδείας, λειτουργούν οι εξής σχολικές μονάδες:

- **Νηπιαγωγεία:** Στο τμήμα της Υποπεριοχής Β που εντάσσεται διοικητικά στην Π.Ε. Έβρου-Ροδόπης λειτουργούν συνολικά 8 Νηπιαγωγεία. Από Αυτά τα τέσσερα είναι τοποθετημένα γεωγραφικά στην Π.Ε. Ροδόπης, στους οικισμούς Κάλχα, Κύμης, Γρατινής και Άνω Βύρσινης. Τα υπόλοιπα τέσσερα βρίσκονται στη Π.Ε. Έβρου στους οικισμούς Ρούσσας, Γονικού, Σιδήρωσ και Μ. Δερείου. Όλα είναι μονοθέσια, ενώ σε αναστολή λειτουργίας βρίσκεται το νηπιαγωγείο Οργάνης. Τα νήπια που μπορεί να εξυπηρετήσει η κάθε μονάδα ανέρχεται περίπου στα δέκα. Η κατάσταση των κτιρίων είναι σχετικά καλή με το πρόβλημα της θέρμανσης να είναι υπαρκτό κατά τους χειμερινούς μήνες (Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ροδόπης, 2011).
- **Δημοτικά Σχολεία:** Στο τμήμα της Υποπεριοχής Β που εντάσσεται διοικητικά στην Π.Ε. Έβρου-Ροδόπης λειτουργούν συνολικά 35 δημοτικά σχολεία που εξυπηρετούν τις ανάγκες 43 συνολικά οικισμών. Από αυτά τα 34 είναι μειονοτικά (βλ. Πίνακα 4.5-1) και υπάγονται διοικητικά στο Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικών Σχολείων και ένα ανήκει στο γενικό πληθυσμό των Δημοτικών σχολείων στον οικισμό της Γρατινής της Π.Ε. Ροδόπης. Τα περισσότερα σχολεία είναι διαθέσιμα ενώ για τη δυναμικότητα σε μαθητές τα στοιχεία από την έρευνα πεδίου είναι συγκεχυμένα και δε δίνουν ξεκάθαρη εικόνα για την αποτύπωση της σημερινής κατάστασης. Επίσης Κατά το επόμενο σχολικό έτος ο σχεδιασμός του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων περιλαμβάνει τη συγχώνευση αρκετών από τα παραπάνω σχολεία (χωρίς να έχει οριστικοποιηθεί ο κατάλογος των σχολείων που συγχωνεύονται), με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν σχολεία περισσότερων θέσεων ενώ οι αποστάσεις που πρέπει να διανύουν οι μαθητές για να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση θα αυξηθεί. Το παραπάνω σε συνδυασμό με την κακή κατάσταση του οδικού δικτύου της περιοχής αναμένεται να δυσχεραίνει τη μαθησιακή διαδικασία ειδικά κατά τους χειμερινούς μήνες όσον αφορά την πρόσβαση στο σχολείο, ενώ θα υπάρξει βελτίωση αυτής όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή(αίθουσες, θέρμανση κλπ), αλλά και τη δημιουργία εξαταξίων σχολικών μονάδων.

Μετά την οριστικοποίηση των σχολείων που θα παραμείνουν ανοιχτά κατά πάσα πιθανότητα, λόγω των οικονομικών κλίμακας θα βελτιωθούν και οι υποδομές, αφού πρώτα επαναπροσδιοριστούν οι ανάγκες τις περιοχής.

Πίνακας 4.5-1: Μειονοτικά Δημοτικά Σχολεία Υποπεριοχής Β (Π.Ε. Έβρου-Ροδόπης)

Π.Ε. Ροδόπης	
Δ.Σ. Κάλχα	Δ.Σ. Τυχηρού
Δ.Σ. Πατέρμων	Δ.Σ. Σαρακηνής
Δ.Σ. Άνω Δροσίνης	Δ.Σ. Κάτω Δροσίνης
Δ.Σ. Δρασιάς	Δ.Σ. Κάτω Καρδάμου
Δ.Σ. Κύμης	Δ.Σ. Σκιάδας
Δ.Σ. Δροσιάς	Δ.Σ. Δαρμένης
Δ.Σ. Πλαγιάς	Δ.Σ. Εσοχής
Δ.Σ. Κάτω Βύρσινης	Δ.Σ. Οργάνης
Δ.Σ. Σμιγάδας	Δ.Σ. Μυρτίσκης
Δ.Σ. Άνω Βυρσίνης	Δ.Σ. Χλόης
Δ.Σ. Τσούκκας	Δ.Σ. Μοναστηρίου
Δ.Σ. Χαμηλού	Δ.Σ. Κέχρου
Δ.Σ. Μικρού Κέχρου	Δ.Σ. Κερασιάς (Κέχρου)
Δ.Σ. Χαράδρας	
Π.Ε. Έβρου	
Δ.Σ. Μικρού Δερείου	Δ.Σ. Γέρικου
Δ.Σ. Ρούσσας	Δ.Σ. Γονικού
Δ.Σ. Μυρακίου	Δ.Σ. Σιδηροχωρίου
Δ.Σ. Πετρόλοφου	

- **Γυμνάσια:** Στο τμήμα της Υποπεριοχής Β που εντάσσεται διοικητικά στην Π.Ε. Έβρου-Ροδόπης λειτουργεί ένα Γυμνάσιο με έδρα την Οργάνη δυναμικότητας 68 μαθητών και εξυπηρετεί μαθητές από οικισμούς που βρίσκονται στη πρώην διοικητική ενότητα Κοινότητας Οργάνης. Οι κτιριακές υποδομές του Γυμνασίου χαρακτηρίζονται επαρκείς, καθώς το κτήριο ανεγέρθηκε σχετικά πρόσφατα. Χρειάζονται κάποιες παρεμβάσεις συντήρησης του ηλεκτρομηχανικού εξοπλισμού και αναβάθμιση του εργαστηρίου ηλεκτρονικών υπολογιστών. Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην περιοχή εκπαιδευτική δραστηριότητα ασκείται και μέσα από το πρόγραμμα «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» του Υπουργείου Παιδείας Δια βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων με επιστημονική υπεύθυνη την κα Άννα Φραγκουδάκη που εκπονείται από το 1997 στην περιοχή. Το Πρόγραμμα οργανώνει συστηματική και πολυεπίπεδη παρέμβαση με στόχο τη στήριξη αυτών των μαθητών για τον περιορισμό των τάσεων ελλιπούς φοίτησης και πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Η παρέμβαση υλοποιείται τόσο εντός σχολείου με ενισχυτικές εκπαιδευτικές δράσεις όσο και στο επίπεδο της κοινότητας με στόχο τη στήριξη των οικογενειών και την ενίσχυση της σύνδεσης με το σχολείο. Υπάρχουν 2 περιφερειακοί χώροι για τις δραστηριότητες του προγράμματος στους οικισμούς Οργάνης και Κέχρου, ενώ θα υπάρξουν και τέσσερις κινητές μονάδες που θα εξυπηρετήσουν τους υπόλοιπους οικισμούς. Τέλος στον Οικισμό της Οργάνης υπάρχει Τμήμα του Σχολείου Δεύτερης

Ευκαιρίας Κομοτηνής, από το 2004 με στόχο την «προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής προσαρμογής νέων ανθρώπων, ανειδίκευτων, που δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση και δεν έχουν τα απαιτούμενα από την αγορά εργασίας προσόντα και δεξιότητες». Οι μαθητές του ανώτερου Σχολείου είναι ενήλικες και τα τυπικά προσόντα που αποκτούν μετά την αποφοίτηση τους είναι ισοδύναμα με αυτά του απολυτηρίου από το δημόσιο τριτάξιο Γυμνάσιο (Ι.Δ.Ε.Κ.Ε., 2011).

4.5.2 Υγεία

Υποπεριοχή Α

Η υποδομή υγείας αποτελεί μια από τις σημαντικότερες συνιστώσες της ποιότητας ζωής των κατοίκων μιας περιοχής αλλά και μια απαραίτητη προϋπόθεση για την τριτογεννοποίηση της οικονομίας (βλ. Υποκεφάλαιο 4.3) και ειδικότερα για τη στροφή της προς τον τουρισμό. Σημειώνεται ότι οποιαδήποτε προσπάθεια ανάπτυξης οικότουριστικών και άλλων «εναλλακτικών» δράσεων στην ύπαιθρο (και ειδικά στην πλέον απομακρυσμένη ύπαιθρο της Π.Ε. Δράμας) θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα σύστημα έγκαιρης ειδοποίησης, διακομιδής και παροχής πρώτων βοηθειών. Ένα τέτοιο σύστημα δεν υπάρχει αυτήν τη στιγμή στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας.

Αναφορικά με την ειδικότερη κατάσταση της υποδομής υγείας στο τμήμα του Δήμου Δράμας, αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως γενικά ικανοποιητική και επαρκής, κατά δήλωση των στελεχών της Τεχνικής Υπηρεσία του οικείου Δήμου που συμπλήρωσαν το σχετικό ερωτηματολόγιο. Φυσικά, θα πρέπει να κριθεί ως ικανοποιητική για το επίπεδο για το οποίο σχεδιάστηκε, δηλαδή αυτό της αντιμετώπισης έκτακτων περιστατικών, της συνταγογράφησης και της τακτικής παρακολούθησης της υγείας των ηλικιωμένων κατοίκων των ορεινών οικισμών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από την έρευνα με το σχετικό ερωτηματολόγιο, στο τμήμα του Δήμου Δράμας, 9 από τους 10 οικισμούς διαθέτουν αγροτικό ιατρείο (συγκεκριμένα δεν διαθέτει ιατρείο ο οικισμός του Πολύκαρπου). Τα ιατρεία αυτά επισκέπτεται κάποιος ιατρός μία με δυο φορές την εβδομάδα. Το σύστημα των αγροτικών ιατρείων υπάγεται στο Κέντρο Υγείας του Κάτω Νευροκοπίου, μέρος της δομής του Γενικού Νοσοκομείου Δράμας. Προβλήματα, όπως προαναφέραμε, δημιουργούνται μόνο λόγω της απομόνωσης και των κακών κλιματικών συνθηκών της περιοχής σε περιπτώσεις περιστατικών που χρήζουν άμεσης μετακομιδής είτε προς το Κέντρο Υγείας Κάτω Νευροκοπίου, είτε προς το Γενικό Νοσοκομείο Δράμας.

Στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, λόγω της σχετικά απομακρυσμένης θέσης του αλλά και λόγω της ιεραρχίας του κέντρου του που του υπαγορεύει το ρόλο του πάροχου τέτοιου

είδους υπηρεσιών, έχει αναπτυχθεί ένα τοπικό σύστημα υγείας και περίθαλψης, που αν και δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών των κατοίκων (σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνάς μας) προσφέρει σημαντική υπηρεσία τόσο στους κατοίκους του Δήμου όσο και σε αυτούς του ορεινού τμήματος του Δήμου Δράμας με το δίκτυο των αγροτικών του ιατρείων (βλ. παραπάνω).

Ειδικότερα, και με βάση τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, στο Κάτω Νευροκόπι εδρεύει κέντρο υγείας, το οποίο αξιολογήθηκε ως ανεπαρκές σε σχέση με τον αριθμό των ανθρώπων που εξυπηρετεί και το επίπεδο των υπηρεσιών που προσφέρει. Ειδικότερα το κέντρο υγείας απασχολεί το παρόν ιατρικό, νοσηλευτικό και βοηθητικό προσωπικό: 1 Παιδίατρο, 1 Παθολόγο, 2 Ιατρούς γεν. Ιατρικής, 1 Οδοντίατρο, 1 Μικροβιολόγο, 1 βοηθό Ακτινολόγου, 1 παρασκευάστρια, 2 Μαίες, 3 νοσηλεύτριες ΤΕ, 1 νοσηλεύτρια ΔΕ, 3 οδηγούς, 1 τεχνικό και 1 καθαρίστρια. Από την απλή αυτή παράθεση των ειδικοτήτων του προσωπικού προκύπτει πως μόνο για το σύνολο των κατοίκων του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου (8.026 κάτοικοι) υπάρχουν 6 διαθέσιμοι ιατροί, δηλαδή ένα ιατρός για κάθε 1.300 κατοίκους περίπου. Αν και η απλή αυτή παράθεση της αναλογίας ιατρών / κατοίκων δεν στοχεύει προς την εξαγωγή κάποιου συγκεκριμένου συμπεράσματος, εντούτοις αποτυπώνει μια εικόνα υποστελέχωσης του κέντρου. Το κέντρο υγείας διαθέτει επίσης 2 ασθενοφόρα οχήματα

Όπως και στο τμήμα του Δήμου Δράμας, έτσι και στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου υπάρχουν αγροτικά ιατρεία σχεδόν σε όλους τους οικισμούς. Με εξαίρεση αυτά της Μικροκλεισούρας και του Οχυρού, τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως «ανεπαρκή» τα λοιπά αγροτικά ιατρεία φαίνεται να εξυπηρετούν τους κατοίκους στο πλαίσιο του σκοπού για τους οποίους ιδρύθηκαν.

Τέλος, στο τμήμα του Δήμου Παρανεστίου λειτουργεί ένα Κέντρο Υγείας, το οποίο θεωρείται επαρκές από υλικοτεχνική άποψη και το οποίο εξυπηρετεί τις ανάγκες των κατοίκων τόσο της Δ.Ε. Παρανεστίου όσο και αυτών της Δ.Ε. Νικηφόρου (εκτός περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.) αφού σε αυτό υπάγονται τα αγροτικά ιατρεία της τελευταίας. Το κέντρο απασχολεί 21 άτομα, εκ των οποίων τα 6 είναι ιατροί (η αναλογία ιατρών / πληθυσμού είναι σαφώς ευνοϊκότερη σε σχέση με αυτήν του Κέντρου Υγείας Κάτω Νευροκοπίου). Υπάρχει επίσης και ασθενοφόρο για την έκτακτη μεταφορά ασθενών. Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνά μας-και κατά δήλωση των συμμετεχόντων στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου-άμεση είναι η ανάγκη συντήρησης του κτιρίου του κέντρου (το οποίο σημειωτέον χτίστηκε το 1986), η προμήθεια τουλάχιστον δυο ασθενοφόρων και η πρόσληψη οδηγών για αυτά.

Συμπερασματικά -και σε επίπεδο τμήματος Π.Ε. Δράμας- κρίνονται σκόπιμα τα παρακάτω:

- Θα πρέπει να υπάρξει μια ποιοτική αναβάθμιση της υποδομής υγείας με τη βελτίωση κατ' αρχήν των κτιριακών εγκαταστάσεων των κέντρων υγείας της περιοχής και των δορυφορικών αγροτικών ιατρείων.
- Αν και η δημοσιονομική κατάσταση δεν είναι ευνοϊκή, θα πρέπει να μελετηθεί επίσης και η δυνατότητα ενίσχυσης με προσωπικό, ειδικά στο Κέντρο Υγείας Κάτω Νευροκοπίου, του οποίου πλέον ο ρόλος είναι αναβαθμισμένος λόγω του συνοριακού του χαρακτήρα.
- Μια περισσότερο καινοτόμα πρόταση, η οποία θα πρέπει να εξεταστεί σε βάθος, είναι και η προσπάθεια ίδρυσης μιας εξειδικευμένης κινητής μονάδας παροχής βοθημάτων στην ορεινή ύπαιθρο, ειδικά σε περιοχές όπου το οδικό δίκτυο δεν επιτρέπει την εύκολη πρόσβαση σε αυτές. Η κινητή αυτή μονάδα θα μπορούσε να εξυπηρετήσει εξαιρετικά και το πλήθος των δασεργατών που κινούνται στα υλοτόμια του ορεινού χώρου.

Εξετάζοντας τις υποδομές υγείας στο τμήμα της Υποπεριοχής Α, όπως και στο τμήμα της περιοχής Β που υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης, παρατηρείται ότι το όλο δομημένο σύστημα γύρω από τον τομέα της υγείας είναι ένας περίπλοκος μηχανισμός. Από τη μια λειτουργούν Κέντρα Υγείας (Κ.Υ.), τα οποία υπάγονται διοικητικά στο Γενικό Νοσοκομείο, ενώ από την άλλη σε κατά τόπους οικισμούς λειτουργούν Αγροτικά Ιατρεία (Α.Ι.), τα οποία με τη σειρά τους υπάγονται στα Κ.Υ. της ευρύτερης περιοχής τους. Τα Κ.Υ. προσφέρουν υπηρεσίες σε επίπεδο δευτεροβάθμιας φροντίδας (όπως πχ αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών, βραχεία νοσηλεία), έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν εργαστηριακές εξετάσεις, καθώς και μικροεπεμβάσεις. Ενώ, τα Α.Ι. προσφέρουν παρακολούθηση σε επίπεδο πρωτοβάθμιας φροντίδας και έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν συνταγογραφήσεις για να εξυπηρετούν τις ανάγκες των κατοίκων των οικισμών, ώστε να λύνεται το πρόβλημα της μετακίνησης τους σε μεγαλύτερες υγειονομικές μονάδες. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα Α.Ι. έχουν διαλείπουσα λειτουργία, καθώς εξυπηρετούνται περιστασιακά από γιατρούς, συνοδευόμενοι από ένα νοσηλεύτη, οι οποίοι μετακινούνται από το Κ.Ι., σύμφωνα με το πρόγραμμα που έχει καθοριστεί από το Κ.Υ.

Συγκεκριμένα στο τμήμα της Υποπεριοχής Α που αναφέρεται στο Δήμο Ξάνθης, αλλά και στις Δ.Κ. και Τ.Κ. Κοτύλης και Ωραίου λειτουργεί 1 Κέντρο Υγείας (Κ.Υ.) στη Σταυρούπολη και συνολικά 3 Αγροτικά Ιατρεία (Α.Ι.) σε Νεοχώρι, Κοτύλη και Ωραίο, από τα οποία μόνο το πρώτο υπάγεται στο Κ.Υ. Σταυρούπολης, ενώ τα 2 τελευταία υπάγονται στο Κ.Υ. Εχίνου. Το Κ.Υ. Σταυρούπολης είναι στελεχωμένο με 22 άτομα προσωπικό, 5 εκ των οποίων είναι γιατροί διαφόρων ειδικοτήτων, ενώ 12 άτομα είναι νοσηλευτικό

προσωπικό, 1 άτομο διοικητικό προσωπικό, 1 οδηγός και 1 καθαριστής. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Κ.Υ. Σταυρούπολης, εκτός από το Α.Ι. Νεοχωρίου υπάγονται και τα Α.Ι. Τοξωτών και Κεχροκάμπου, τα οποία βέβαια δεν ανήκουν στην εξεταζόμενη περιοχή της οροσειράς της Ροδόπης. Το Α.Ι. Νεοχωρίου, το οποίο, εξυπηρετείται από γιατρούς του Κ.Υ. Σταυρούπολης, ουσιαστικά καλύπτει τις ανάγκες πρωτοβάθμιας φροντίδας των Τοπικών Κοινοτήτων Καρυόφυτου και Νεοχωρίου.

Οι ελλείψεις και οι ανάγκες εντοπίζονται:

- στη βελτίωση των κτιριακών εγκαταστάσεων,
- στον εκσυγχρονισμό της υλικοτεχνικής υποδομής, καθώς και
- στις συχνές αποσπάσεις του ιατρικού προσωπικού.

Υποπεριοχή Β

Οι συνθήκες λειτουργίας των υποδομών υγείας στο τμήμα της Υποπεριοχής Β, το οποίο υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης, είναι παρόμοιες με αυτές του αντίστοιχου τμήματος που υπάγεται στην Υποπεριοχή Α. Συγκεκριμένα, στην περιοχή λειτουργεί 1 Κέντρο Υγείας στον Εχίνο στο οποίο υπάγονται 10 Α.Ι., από τα οποία τα 2 που βρίσκονται στο Ωραίο και στην Κοτύλη, όπως προαναφέρθηκε, εντάσσονται στην Υποπεριοχή Α, ενώ άλλα 2 είναι εκτός της περιοχής παρέμβασης. Στο Κ.Υ. Εχίνου απασχολούνται 34 συνολικά άτομα, εκ των οποίων 13 είναι γιατροί (Γενικοί Ιατροί, Παιδίατρος, Οδοντίατρος), ενώ τα υπόλοιπα 21 άτομα λοιπό προσωπικό (νοσηλεύτες/ριες, διοικητικό προσωπικό, προσωπικό καθαριότητας κλπ). Περιστασιακά στο Κέντρο Υγείας απασχολούνται και ειδικευόμενοι Γενικής Ιατρικής.

Τα Α.Ι. της εξεταζόμενης περιοχής παρέμβασης χωροταξικά τοποθετούνται στους παρακάτω οικισμούς: Κένταυρος, Γλαύκη, Μύκη, Σάτρες, Μέδουσα και Θέρμες. Η λειτουργία τους είναι διαλείπουσα και στελεχώνονται από προσωπικό (ιατρούς και Νοσηλεύτες) του Κέντρου Υγείας Εχίνου. Επίσης κάποια από αυτά λειτουργούν στα κατά τόπους δημοτικά καταστήματα, ενώ ακόμη κάποια άλλα σε χώρους τελείως ακατάλληλους για την παροχή υπηρεσιών υγείας, έστω και σε πρωτοβάθμιο επίπεδο φροντίδας (πχ Καφενεία). Τα προβλήματα, τόσο λειτουργικά, όσο και σε επίπεδο υποδομής (πχ έλλειψη κατάλληλων χώρων) εντοπίζονται κυρίως στα αγροτικά ιατρεία, καθώς το Κ.Υ. του Εχίνου έχει ανακαινιστεί και εκσυγχρονιστεί πρόσφατα μέσω του προγράμματος Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG III.

Οι συνθήκες λειτουργίας των υποδομών υγείας στο τμήμα της Υποπεριοχής Β, το οποίο υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ροδόπης-Έβρου, είναι παρόμοιες με αυτές του αντίστοιχου τμήματος της Π.Ε. Ξάνθης. Συγκεκριμένα, στην περιοχή δε λειτουργεί κανένα Κέντρο Υγείας, αλλά περιφερειακά Ιατρεία που είναι τοποθετημένα στους κύριους οικισμούς της περιοχής και πιο συγκεκριμένα υπάρχουν τα παρακάτω περιφερειακά Ιατρεία:

- Π.Ι. Γρατινής (Κ.Υ. Σαπών)
- Π.Ι. Κέχρου (Κ.Υ. Σαπών)
- Π.Ι. Οργάνης (Κ.Υ. Σαπών)
- Π.Ι. Μικρού Δερείου (Κ.Υ. Σαπών)

Από την έρευνα πεδίου προέκυψε η ανάγκη για βελτιώσεις στους χώρους που φιλοξενούνται τα Ιατρεία ώστε αυτοί να καταστούν κατάλληλοι για τις υπηρεσίες που προσφέρονται σε αυτούς. Το προσωπικό που τα στελεχώνει αντιμετωπίζει προβλήματα προσέγγισης στο χώρο εργασίας κατά τους χειμερινούς μήνες.

4.5.3 Κοινωνική μέριμνα

Υποπεριοχή Α

Αναφορικά με το τμήμα του Δήμου Δράμας επισημαίνεται ότι στην περιοχή δεν υπάρχει καμία υποδομή κοινωνικής μέριμνας.

Σε ότι αφορά την υποδομή κοινωνικής μέριμνας στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, μπορούμε να πούμε πως αυτές είναι γενικά χαρακτηρίζονται επαρκείς για την κάλυψη των αναγκών των κατοίκων της περιοχής, σύμφωνα με την έρευνά μας. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, ειδικά σε ότι αφορά την φροντίδα των ηλικιωμένων με δεδομένο ότι η περιοχή υφίσταται μια διαρκή γήρανση του πληθυσμού της.

Αναλυτικά, στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου καταγράφηκαν: ένας (1) βρεφονηπιακός σταθμός στο Βώλακα, δυο (2) παιδικοί σταθμοί στο Κάτω Νευροκόπι και στο Περιθώρι, ένα (1) Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.) και ένα Κέντρο Φροντίδας Οικογένειας (ΚΕ.Φ.Ο.) στο Κάτω Νευροκόπι. Συνολικά, σε αυτές τις δομές απασχολούνται δεκατέσσερα (14) άτομα διαφόρων ειδικοτήτων εκ των οποίων τα πέντε (5) είναι νηπιαγωγοί-βρεφονηπιοκόμοι. Δεν εντοπίζονται προβλήματα σε ότι αφορά την κτιριακή υποδομή αυτών των κτιρίων.

Ως αντικατοπτρίζον τα δημογραφικά δεδομένα της περιοχής θα πρέπει να εξεταστεί και το ζήτημα της υποδομής κοινωνικής μέριμνας στο τμήμα του Δήμου Παρανεαστίου, αφού εκεί λειτουργεί μόνος ένας παιδικός σταθμός που εξυπηρετεί όλους τους οικισμούς. Ο νεόδμητος-κατά τα άλλα-παιδικός σταθμός απασχολεί 3 άτομα και έχει προβλήματα στελέχωσης αφού για την εύρυθμη λειτουργία του απαιτείται η πρόσληψη τουλάχιστον άλλων δυο.

Εξετάζοντας το τμήμα της Υποπεριοχής Α που υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης, προκύπτει ότι οι Υποδομές Κοινωνικής Μέριμνας υστερούν σε μεγάλο βαθμό. Συγκεκριμένα στο σύνολο του Τ.Δ. Σταυρούπολης λειτουργεί ένας Παιδικός Σταθμός που απασχολεί 5 άτομα και στην ουσία εξυπηρετεί το σύνολο όλων των οικισμών που

υπάγονται σε αυτό. Βέβαια, σε πολλούς από τους οικισμούς δεν υπάρχουν νήπια, καθώς οι μόνιμοι κάτοικοι είναι κυρίως ηλικιωμένοι. Στους οικισμούς όμως όπου υπάρχουν νήπια, αντιμετωπίζεται πρόβλημα με τη μεταφορά τους στον Παιδικό Σταθμό της Σταυρούπολης, καθώς την έχει αναλάβει ο Δήμος για να λυθεί προσωρινά το πρόβλημα, χωρίς όμως να έχει τη σχετική αρμοδιότητα.

Παράλληλα, στο Τ.Δ. Σταυρούπολης λειτουργεί ένα Κ.Α.Π.Η., το οποίο εξυπηρετεί το σύνολο των οικισμών. Το πρόβλημα της μετακίνησης των ωφελουμένων του Κ.Α.Π.Η. εμφανίζεται και εδώ, χωρίς να έχει βρεθεί κάποια αποτελεσματική λύση. Θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν υπάρχει απασχολούμενο προσωπικό, αλλά οι ανάγκες για τη λειτουργία του καλύπτονται εθελοντικά, κυρίως από υπαλλήλους του Δήμου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι όλα στα Τ.Κ. και Δ.Κ. Ωραίου και Κοτύλης απουσιάζουν τελείως οι υποδομές Κοινωνικής Μέριμνας.

Για τη βελτίωση των Κοινωνικών Υποδομών είναι απαραίτητη η δημιουργία νέων, η επέκταση ή και ο εκσυγχρονισμός των ήδη υφιστάμενων μονάδων, αλλά και η ανάπτυξη πρωτοβουλιών με σκοπό την αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού των κατοίκων.

Υποπεριοχή Β

Εξετάζοντας το τμήμα της Υποπεριοχής Β που εντάσσεται στα διοικητικά όρια της Π.Ε. Ξάνθης, θα μπορούσε κανείς να πει ότι οι Υποδομές Κοινωνικής Μέριμνας είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Στο σύνολο της περιοχής λειτουργούν μόνο 2 Παιδικοί Σταθμοί στους οικισμούς Μύκης και Εχίνου, οι οποίοι εξυπηρετούν το σύνολο των οικισμών. Οι ανάγκες βέβαια για ύπαρξη Παιδικών Σταθμών είναι μεγάλες, καθώς οι περισσότερες γυναίκες εργάζονται περιστασιακά ή ασχολούνται με τη γεωργία ή συμμετέχουν σε οικογενειακές κυρίως επιχειρήσεις. Η ύπαρξη Παιδικών Σταθμών θα ενθάρρυνε σημαντικά τις γυναίκες να συμμετέχουν ενεργά στην αγορά εργασίας.

Στο τμήμα της Υποπεριοχής Β που εντάσσεται διοικητικά στην Π.Ε. Έβρου-Ροδόπης, η Πρόβλεψη για υποδομές Κοινωνικής μέριμνας είναι ελάχιστη. Δεν υπάρχουν Παιδικοί Σταθμοί, ούτε οργανωμένες υποδομές για ηλικιωμένους.

Η κοινωνική μέριμνα στη περιοχή εκφράζεται από τη πλευρά της πολιτείας μέσα από Το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι», ένα πρόγραμμα κοινωνικής προστασίας το οποίο απευθύνεται σε ηλικιωμένους και σε άτομα με αναπηρίες. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο του την κάλυψη πάγιων και διαρκών αναγκών των ατόμων στα οποία απευθύνεται και εξυπηρετεί.

Αποσκοπεί στην εξασφάλιση μιας αξιοπρεπούς και αυτόνομης ζωής στα άτομα αυτά, ώστε να τους επιτρέπεται η παραμονή στο φυσικό οικογενειακό και κοινωνικό

περιβάλλον τους, καθώς επίσης προσπαθεί να αναβαθμίσει το επίπεδο της ποιότητας ζωής τους. Οι ωφελούμενοι του προγράμματος ήταν:

- Οι ηλικιωμένοι, Α.ΜΕ.Α. και άτομα χρήζοντες βοήθειας, που δεν αυτοεξυπηρετούνται πλήρως.
- Γυναίκες που επιθυμούν να ενταχθούν στην αμειβόμενη ενεργό οικονομική ζωή ή να επανενταχθούν σε αυτήν, ύστερα από απουσία τους λόγω των αλληλοσυγκρουόμενων ευθυνών απασχόλησης και οικογένειας.
- Κάτοικοι των Κοινοτήτων που απασχολούνται στο πρόγραμμα.

Το πρόγραμμα κάλυψε σχεδόν όλους τους οικισμούς της περιοχής ενώ οι ωφελούμενοι ήταν περίπου οκτακόσιοι. Η αξιολόγηση του συγκεκριμένου προγράμματος ήταν θετική και στην ουσία υποκατέστησε τις ανύπαρκτες κοινωνικές υποδομές της περιοχής.

4.5.4 Αθλητισμός

Υποπεριοχή Α

Αν και στο Τ.Α.Π. της πρώην Κοινότητας Σιδηρονέρου (Τ.Ε.Δ.Κ., 2001γ) αναφέρεται ότι στην περιοχή υπάρχει γήπεδο ποδοσφαίρου, ακατάλληλα διαμορφωμένο, στην πρωτογενή έρευνά μας (με τη χρήση του σχετικού ερωτηματολογίου) δεν καταγράφηκε καμία υποδομή αθλητισμού για το τμήμα του Δήμου Δράμας.

Μεγάλη σημασία θα πρέπει να δοθεί στην υποδομή αθλητισμού στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου. Η σημασία αυτή δεν έγκειται τόσο στην αυταπόδεικτη αξία της άθλησης για το κοινωνικό σύνολο αλλά στη δυνητική «εκμετάλλευσή» της ως τουριστικό πόρο. Πράγματι, με δεδομένη την αρνητική κατάσταση που προκύπτει για τη χιονοδρομία στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου (βλ. Ενότητα 4.4Γ.1) και έχοντας υπόψη ότι οι κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής είναι ιδιαίτερες, μπορούμε να πούμε πως η περιοχή είναι η πλέον κατάλληλη για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, κυρίως αυτού που αφορά την προετοιμασία ομάδων ποδοσφαίρου και άλλων αθλημάτων.

Η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης έδειξε ότι σε αρκετούς οικισμούς του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου (Κάτω Νευροκόπι, Δασωτό, Βαθύτοπος, Οχυρό, Βώλακας, Λευκόγεια, Περιθώρι, Ποταμοί, Χρυσοκέφαλος και Κάτω Βροντού) υπάρχουν γήπεδα ποδοσφαίρου. Από αυτά κρίθηκαν ως ανεπαρκή σε σχέση με τον αριθμό των κατοίκων που εξυπηρετούν τα γήπεδα των οικισμών Ποταμών και Χρυσοκέφαλου. Στους οικισμούς του Κάτω Νευροκοπίου, του Βώλακα, του Περιθωρίου και της Εξοχής υπάρχουν και γυμναστήρια. Στο κέντρο του Δήμου, το Κάτω Νευροκόπι, υπάρχει πέραν της ανωτέρω υποδομής και γήπεδο μπάσκετ και γήπεδο μίνι ποδοσφαίρου. Με εξαίρεση τις αθλητικές υποδομές του οικισμού του Κάτω Νευροκοπίου, όλες οι άλλες κρίθηκαν ως ανεπαρκείς από άποψη ποιότητας.

Φυσικά, στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειώσουμε ότι στην αθλητική υποδομή του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου (όχι βέβαια με τη στενή έννοια της δημόσιας υποδομής) συγκαταλέγεται και η υποδομή του χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού. Ειδικότερα, θα πρέπει να αναφερθεί πως η υποδομή που εξυπηρετεί τη χιονοδρομία (δηλαδή εκτός αυτής της πρόσβασης, της ψυχαγωγίας κ.λπ.), είναι ομολογουμένως υψηλής ποιότητας. Συγκεκριμένα, και σύμφωνα με στοιχεία της Αναπτυξιακής Φαλακρού (2011), το κέντρο διαθέτει 9 αναβατήρες (4 συρόμενους, 2 εναέριους, 3 baby lift) και τετραθέσια αποσυμπλεκόμενη καρέκλα μήκους 1.500 μ., η μεγαλύτερη σε μήκος πανελλαδικά. Αναλυτικά στοιχεία για τους αναβατήρες του χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού παρατίθενται στον Πίνακα 4.5-2.

Πίνακας 4.5-2: Τεχνικά χαρακτηριστικά αναβατήρων χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού

ΑΝΑΒΑΤΗΡΕΣ	ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ (ΑΤΟΜΑ / ΩΡΑ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΥΛΩΝΩΝ	ΚΕΚΛΙΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ	ΜΕΣΗ ΚΛΙΣΗ	ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ
ΓΕΤΑΣ	900	10	785	35%	4'
ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ	900	5	480	33%	2,5'
ΜΕΣΤΑ	900	5	443	30%	2'
ΔΥΣΥΡΟΝ		11	10.58	61%	7'
ΙΣΙΔΑ	247		230	6%	1,3'
ΚΑΛΛΙΡΟΗ	309		160	6%	1'
ΔΡΥΑΣ	195		162	7%	1,8'
ΖΥΓΑΝΤΗΣ	1.650	13	1.370	29%	5'
ΗΔΩΝΟΣ	510	11	1.000	28%	4,5'

Πηγή: Αναπτυξιακή Φαλακρού (2011)

Στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου δραστηριοποιούνται 12 αθλητικά σωματεία από τα οποία τα 8 είναι ποδοσφαιρικά, 1 σωματείο στίβου, 1 σωματείο πάλης και 2 σωματεία χιονοδρομίας.

Ο Δήμος Παρανεστίου, αν και σταδιακά μετατρέπεται σε «Μέκκα» του αθλητικού (εναλλακτικού) τουρισμού, μέσω της διοργάνωσης του Υπερμαραθωνίου του Παρθένου Δάσους, διαθέτει επαρκείς μεν υποδομές για τους κατοίκους, ανεπαρκείς δε για την προοπτική χρήσης τους από αθλητές που επιδίδονται σε πρωταθλητισμό. Αυτή τη στιγμή, στο ευρύτερο συγκρότημα του οικισμού του Παρανεστίου (Παρανέστι, Θόλος) υπάρχουν ένα γήπεδο ποδοσφαίρου, ένα μίνι γήπεδο ποδοσφαίρου, ένα γήπεδο τένις, ένα ανοικτό γήπεδο μπάσκετ και ένα ανοικτό γήπεδο βόλεϊ. Αν και γενικά, οι υποδομές αυτές αξιολογούνται ως καλές, σύμφωνα με την Τεχνική Υπηρεσία του οικείου Δήμου, απαιτούνται έργα ηλεκτροφωτισμού στο γήπεδο ποδοσφαίρου, ενώ στις αθλητικές εγκαταστάσεις του Κάτω Θόλου (λοιπά γήπεδα) απαιτούνται κάποια συμπληρωματικά

έργα όπως περίφραξη, αποδυτήρια κ.λπ. Στο Παρανέστι εδρεύει και ένα ποδοσφαιρικό σωματείο.

Συμπερασματικά, και αναφορικά με το σύνολο της Π.Ε. Δράμας, μπορούμε να σχολιάσουμε ως εξής:

- Η αθλητική υποδομή υψηλών προδιαγραφών και επιπέδου θα πρέπει να θεωρηθεί ως σημαντικό κομμάτι της «τριτογενεοποίησης» της οικονομίας και θα πρέπει να ενταχθεί στα μελλοντικά προγράμματα δήμων όπως αυτός του Κάτω Νευροκοπίου. Για τους λόγους τους οποίους εκθέσαμε παραπάνω (κλιματολογικοί, υπολειτουργία χιονοδρομικού κέντρου), στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τρία έργα προς την κατεύθυνση αυτή και ειδικότερα: η κατασκευή υψηλών προδιαγραφών κλειστού γυμναστηρίου στο Βώλακα, η βελτίωση του κλειστού γυμναστηρίου του Κάτω Νευροκοπίου και η κατασκευή αίθουσας πολλαπλών χρήσεων στο Περιθώρι (και αθλητικών χρήσεων). Σκοπός της ανωτέρω ολοκληρωμένης παρέμβασης σε επίπεδο Δήμου θα πρέπει να είναι, μεταξύ άλλων, η προσέλκυση οργανωμένων αθλητικών σωματείων για προετοιμασία.
- Το χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού, εξαιτίας των προβλημάτων που αναπτύχθηκαν αλλού στο παρόν, έχει τεθεί εκτός λειτουργίας με συνέπεια την απαξίωση των αθλητικών (πέραν των τουριστικών υποδομών του). Επιτακτική λοιπόν κρίνεται η ανάγκη επαναλειτουργίας του, εντός ενός αποσαφηνισμένου ιδιοκτησιακά και εξορθολογικού οικονομικά πλαισίου λειτουργίας. Σημειώνεται ότι το Φαλακρό μπορεί να αποτελέσει χώρο άσκησης σημαντικών αθλητικών δραστηριοτήτων που δεν σχετίζονται αποκλειστικά με την κλασική χιονοδρομία όπως ο προσανατολισμός (Ski orienteering).

Αναφορικά με τις υποδομές πολιτισμού και ειδικότερα το τμήμα που ανήκει στα όρια του Δ. Ξάνθης (Δ.Κ. Σταυρούπολης), προκύπτει ότι υπάρχει ανάγκη για εξυπηρέτηση επιλεγμένων αθλημάτων και κυρίως του Ποδοσφαίρου, όπου εκεί εκδηλώνεται και η μεγαλύτερη αθλητική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, υπάρχουν 4 Αθλητικοί Σύλλογοι στους οικισμούς Σταυρούπολης, Δαφνώνα, Κομνηνών και Νεοχωρίου, όπου υπάρχουν γήπεδα και στα οποία υπάρχει ανάγκη για έργα βελτιώσεων και συντηρήσεων των υπαρχόντων γηπέδων (π.χ. κατάλληλος φωτισμός των γηπέδων, τοποθέτηση νέου τάπητα). Δυνατότητες επίσης παρουσιάζονται για τη δημιουργία Κέντρου Προετοιμασίας Αθλητών στην περιοχή Καρυόφυτου.

Από την εξέταση των τοπικών χαρακτηριστικών στο ανατολικό τμήμα της Υποπεριοχής, προκύπτει πως οι αθλητικές εγκαταστάσεις στην περιοχή των Διαμερισμάτων Ωραίου και Κοτύλης είναι εξαιρετικά περιορισμένες έως ανύπαρκτες, ενώ υπάρχει ζήτηση. Συγκεκριμένα, στην περιοχή δραστηριοποιούνται συνολικά 2 Αθλητικοί Σύλλογοι Ποδοσφαίρου στους οικισμούς Πάχνης και Κοτύλης και εξυπηρετούνται και οι δύο από το

Γήπεδο της Κοτύλης, στα οποία απαιτούνται να γίνουν συμπληρωματικά έργα και βελτιώσεις. Τέλος, ανάγκη κατασκευής νέων γηπέδων Ποδοσφαίρου υπάρχει και τις περιοχές Ωραίου και Κοτύλης.

Υποπεριοχή Β

Στον τομέα του Αθλητισμού και ειδικότερα στο κομμάτι της Υποπεριοχής Β που αφορά κατά κύριο λόγο το Δήμο Μύκης (εκτός των Διαμερισμάτων Κοτύλης και Ωραίου), υπάρχουν 4 γήπεδα Ποδοσφαίρου (Κένταυρος, Γοργόνα, Εχίνος, Μελίβοια) και κανένα άλλου είδους κλειστό γυμναστήριο ή αθλητική εγκατάσταση. Εν τούτοις, στην περιοχή δραστηριοποιούνται 5 Αθλητικά Σωματεία στους οικισμούς Κενταύρου, Γλαύκης, Σμίνθης, Εχίνου και Θερμών.

Αίτημα των τοπικών αρχών, αποτελεί τόσο η βελτίωση των υπαρχόντων γηπέδων σε σχέση με το επίπεδο των υποδομών (π.χ. Γήπεδα Μελιβοίων, Κενταύρου), όσο και σε σχέση με έργα επέκτασης και εκσυγχρονισμού (π.χ. Γήπεδο Σμίνθης), προκειμένου να εξυπηρετούν περισσότερους οικισμούς που έχουν έντονη αθλητική δραστηριότητα.

Στον τομέα του Αθλητισμού στην περιοχή δραστηριοποιούνται ερασιτεχνικά σωματεία, χωρίς όμως αυτά να είναι ιδιαίτερα οργανωμένα. Στη συντριπτική πλειονότητα των οικισμών δεν υπάρχουν οργανωμένες υποδομές για αθλοπαιδιές. Στους περισσότερους οικισμούς υπάρχει ένα κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος για τη διεξαγωγή ποδοσφαιρικών αγώνων συνήθως σε δημόσια έκταση, που όμως δεν είναι αδειοδοτημένος, από τη δημοτική αρχή ή κάποια άλλη επίσημη αρχή.

4.5.5 Πολιτισμός

Υποπεριοχή Α

Με σκεπτικισμό θα πρέπει να αντιμετωπιστεί το εύρημα της πρωτογενούς μας έρευνας ότι πολιτιστικός σύλλογος υπάρχει μόνο στον οικισμό του Λιβαδερού στο τμήμα του Δήμου Δράμας. Στην πραγματικότητα, σύλλογος υπάρχει σε κάθε οικισμό του τμήματος της Π.Ε. Δράμας, ανεξαρτήτως μεγέθους. Σε κάθε περίπτωση όμως, στις μικρές αυτές κοινότητες, οι σύλλογοι αυτοί είναι πολύ μικροί σε μέγεθος, ενεργοποιούνται μόνο κατά τη διάρκεια συγκεκριμένων θρησκευτικών εκδηλώσεων (συνήθως μια ή δυο φορές το χρόνο) και δεν έχουν κάποια ιδιόκτητη υποδομή.

Σημαντική είναι η παρουσία πολιτιστικών και άλλων συλλόγων στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου. Η παρουσία αυτή είναι απόρροια και των ευνοϊκότερων δημογραφικών δεδομένων της εν λόγω περιοχής αλλά και του πολυσχιδούς πολιτιστικού τοπίου της, απόρροια των διαφορετικών ομάδων που κατοικούν στην περιοχή (πόντιοι, ντόπιοι κ.λπ.). Σε κάθε περίπτωση, η σημασία των πολιτιστικών συλλόγων ως φορέων

ανάπτυξης θα πρέπει να ειδωθεί από την σκοπιά της εμπλοκής τους στη διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης και ειδικότερα του εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος με τα ομολογουμένως-μέχρι στιγμής-μη αναγνωρισμένα πολιτιστικά δρώμενα και τα ιστορικά στοιχεία της περιοχής.

Η καταγραφή των πολιτιστικών συλλόγων της περιοχής ανέδειξε ένα πλήθος συλλόγων με ποικίλες θεματικές προτεραιότητες. Ενδεικτικά αναφέρονται-με έδρα τον οικισμό του Κάτω Νευροκοπίου-το αγαθοεργό σωματείο «Ο Άγιος Παντελεήμων», η «πολιτιστική εστία» Νευροκοπίου, ο μορφωτικός σύλλογος Ποντίων «Αλέξανδρος Υψηλάντης», ο πανελλήνιος σύνδεσμος των οχυρών 1940-1941, οι «Μικρασιατικοί και Καππαδοκικοί Δεσμοί Κ. Νευροκοπίου, η «λέσχη ανάγνωσης-ποίησης» κ.λπ. Σχεδόν σε όλους τους άλλους οικισμούς της περιοχής δραστηριοποιούνται μικροί μουσικοχορευτικοί σύλλογοι που διοργανώνουν ποικίλες εκδηλώσεις με αυτόν του Βώλακα να ξεχωρίζει για την πλούσια πολιτιστική του δράση κατά τη διάρκεια της αναπαράστασης των δρωμένων του δωδεκαήμερου (βλ. Υποκεφάλαιο 4.8). Η υλικοτεχνική υποδομή των συλλόγων αυτών κρίθηκε γενικά ως ανεπαρκής, γεγονός αναμενόμενο άλλωστε, λόγω του μικρού και εθελοντικού χαρακτήρα τους.

Τέλος, στην περιοχή του τμήματος του Δήμου Παρανεστίου καταγράφηκαν 9 πολιτιστικοί σύλλογοι στους οικισμούς Παρανεστίου, Πρασινάδας, Θόλου, Διποτάμων, Περίβλεπτου, Ξάγναντου, Μικροχωρίου, Στέρνας και Κρήνης. Από αυτούς, μόνο οι τρεις διαθέτουν δική τους υποδομή (δηλαδή κάποιο γραφείο) ενώ οι λοιποί φιλοξενούνται σε κτίρια του Δήμου.

Συμπερασματικά, και με δεδομένη τη σημασία που θα πρέπει να αποκτήσει ο πολιτισμός στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου και πολυσχιδούς τουριστικού προϊόντος, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας υποδομών πολιτισμού στο ορεινό τμήμα της Π.Ε. Δράμας. Σημειώνεται ότι έργα που προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. και αφορούν στον πολιτισμό είναι:

- Η δημιουργία του πολιτιστικού κέντρου του Βώλακα του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου, ενός οικισμού που ταυτίζεται με τον πολιτισμό και-εν τούτοις-υστερεί στη σχετική υποδομή.
- Η δημιουργία ενός πολιτιστικού κέντρου που αυτήν τη στιγμή λείπει από το Παρανέστι και θα φιλοξενεί τόσο τις δράσεις που σχετίζονται με την παράδοση όσο και με τη σύγχρονη έκφραση. Σημειώνεται η μεγάλη ωριμότητα για το σχετικό έργο από το Δήμο Παρανεστίου.

Αναφορικά με τις υποδομές πολιτισμού στο τμήμα της Υποπεριοχής Α που υπάγεται στην Π.Ε. Ξάνθης, σύμφωνα με την καταγραφή που έγινε προέκυψε ότι στην περιοχή δραστηριοποιούνται 5 πολιτιστικοί σύλλογοι στη Δ.Ε. Σταυρούπολης (Σταυρούπολη, Λυκοδρόμιο, Δαφνώνας, Άνω Καρυόφυτο και Κομνηνά). Οι παραπάνω σύλλογοι συμβάλλουν στην διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς με ποικίλους τρόπους:

διοργανώνουν διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, τοπικές συναντήσεις με παραδοσιακούς χορούς, μεριμνούν για την αναβίωση εθίμων (π.χ. έθιμο της Καμήλας) κ.λπ.

Στο τμήμα της περιοχής που εντάσσεται στο Δήμο Μύκης δραστηριοποιείται μόνο ένας σύλλογος γυναικών στον οικισμό της Κοτύλης με πρωτοβουλία των γυναικών της περιοχής. Οι περισσότερες δραστηριότητες τους εντοπίζονται γύρω από θέματα που προωθούν το αγροτουριστικό προϊόν, συμμετοχές σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, παρασκευή τοπικών και παραδοσιακών εδεσμάτων.

Υποπεριοχή Β

Αναφορικά με τις υποδομές πολιτισμού της Υποπεριοχής Β που υπάγονται στην Π.Ε. Ξάνθης, σύμφωνα με την καταγραφή που έγινε προκύπτει ότι είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Συγκεκριμένα, στην περιοχή δραστηριοποιούνται μόνο 2 σύλλογοι γυναικών, οι οποίοι συστάθηκαν με πρωτοβουλία των κατοίκων της περιοχής. Οι δραστηριότητες τους εντοπίζονται κυρίως σε τοπική βάση και ενίοτε και πέρα από τα όρια του Δήμου Μύκης, στον οποίο εδρεύουν, με συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις άλλων Δήμων, την προώθηση των τοπικών προϊόντων που παρασκευάζουν οι ίδιες οι γυναίκες του συλλόγου, αλλά και με τα ήθη και έθιμα που επιδιώκουν να αναβιώσουν.

Η κατάσταση στα τμήματα Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου είναι παρόμοια ως προς το πλήθος των συλλόγων και εξίσου ανεπαρκής σε ότι αφορά την υποδομή των συλλόγων σε κτίρια και εγκαταστάσεις.

4.6 Τεχνικές υποδομές

Στο παρόν υποκεφάλαιο θα αναφερθούμε στα ζητήματα των τεχνικών υποδομών της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., με απώτερο σκοπό την κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης και των δυνατοτήτων ενίσχυσης της υποδομής που θα εξυπηρετήσει τους βασικούς στόχους του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. και ειδικότερα την ενίσχυση της τοπικής οικονομικής βάσης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Υπενθυμίζεται ότι τα στοιχεία των ενοτήτων που αφορούν τη διαχείριση απορριμμάτων, την ύδρευση καθώς και την αποχέτευση-επεξεργασία λυμάτων προέκυψαν από πρωτογενή έρευνα που διεξήχθη βάσει ερωτηματολογίου που εστάλη στις υπηρεσίες των Δήμων για συμπλήρωση (βλ. Παράρτημα II).

4.6.1 Οδικό δίκτυο-συγκοινωνίες

Υποπεριοχή Α

Σε ότι αφορά το τμήμα της Π.Ε. Δράμας αναφέρεται ότι το οδικό δίκτυο είναι κυρίως επαρχιακό και σε πολλά σημεία ανεπαρκές, ιδιαίτερα στα ορεινά σημεία (κατολισθήσεις, διαβρώσεις, λακκούβες). Οι χωματόδρομοι απαντώνται συχνά στις δασικές περιοχές και οι διαδικασίες βελτίωσης της υπάρχουσας κατάστασης είναι απαραίτητες ιδιαίτερα στα τμήματα που απέχουν από τους βασικούς οδικούς άξονες.

Τόσο το τελωνείο της Εξοχής με τον κάθετο οδικό άξονα της Εγνατίας που οδηγεί σε αυτό, όσο και το εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο-παρά τις βελτιώσεις που έχουν υποστεί τα τελευταία χρόνια-αποτελούνται από μεγάλο ποσοστό χωματόδρομων υψηλού κόστους συντήρησης για τους Ο.Τ.Α. της περιοχής.

Το τελευταίο διάστημα παραδόθηκε σε κυκλοφορία η ασφαλτοστρωμένη οδός Μικροκλεισούρας-Βώλακα, η οποία μειώνει την απόσταση Δράμα-Ποταμοί κατά 20 km Ωστόσο υπάρχουν συνδέσεις, μεταξύ περιοχών, οι οποίες δεν είναι προσβάσιμες με ασφάλεια. Συγκεκριμένα υπάρχει σύντομη διαδρομή, ώστε ο Βώλακας να συνδέεται απευθείας με το Κ. Νευροκόπι και να υπάρχει δημοτική Συγκοινωνία.

Άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός-πλεονέκτημα στο νοτιοανατολικό τμήμα της Υποπεριοχής Α, του κοινού οδικού δικτύου με τη διέλευση σιδηροδρομικής γραμμής που βελτιώνει σε μικρό έστω βαθμό την ευκολία μετακίνησης ανθρώπων και εμπορευμάτων. Από την άλλη, η ύπαρξη εκτενών ορεινών και δασικών αγρών, καθώς και αγροτικής οδοποιίας αποτελεί σοβαρό στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπ' όψη καθώς η μορφολογία του εδάφους καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την παράμετρο αυτή.

Πάντως, τα δρομολόγια με τις αμαξοστοιχίες του ΟΣΕ έχουν μειωθεί το τελευταίο χρονικό διάστημα. Αν και η περιοχή της Δράμας ήταν κεντρικός σταθμός του σιδηροδρομικού

δικτύου για δεκαετίες, στρατηγικές αποφάσεις του οργανισμού επέφεραν αισθητή μείωση της συχνότητας δρομολογίων των αμαξοστοιχιών. Τμήμα της Υποπεριοχής Α (νότιο, νοτιοανατολικό) είναι υποχρεωτικό πέρασμα όλων των συρμών που εκτελούν το δρομολόγιο Αλεξανδρούπολη-Θεσσαλονίκη-Αθήνα και Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Αλεξανδρούπολη. Αρνητικό τέλος σημείο αποτελεί η πρόσφατη κατάργηση (2011) του σταθμού του Παρανεστίου αφού κρίθηκε από τον οργανισμό ως ασύμφορη οικονομικά η λειτουργία του.

Η αναβάθμιση της σιδηροδρομικής σύνδεσης με δημιουργία εγκαταστάσεων αποθηκών-σύγχρονης φορτοεκφόρτωσης θα προσέφερε στην γενικότερη ανάπτυξη. Είναι έγκαιρη και σε συνδυασμό με μελλοντική κατασκευή-σύνδεση της νέας χάραξης με το τελωνείο Εξοχής-Βουλγαρία είναι σημαντικό στοιχείο για την ανάπτυξη των σιδηροδρομικών μεταφορών.

Δρομολόγια του Κ.Τ.Ε.Λ. υπάρχουν καθημερινά από Δράμα. Εντονότερο είναι το πρόβλημα της συγκοινωνιακής απομόνωσης των οικισμών που δεν βρίσκονται επάνω στον κύριο οδικό άξονα της περιοχής. Καθημερινά ο αριθμός των δρομολογίων του Κ.Τ.Ε.Λ. Δράμας Α.Ε. είναι:

Πίνακας 4.6-1: Πίνακας δρομολογίων Κ.Τ.Ε.Λ. Δράμας προς τους οικισμούς της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΓΡΑΜΜΗ	ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΙΚΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΩΝ		
		ΔΕΥ-ΠΑΡ	ΣΑΒ	ΚΥΡ
ΔΡΑΜΑ-ΞΑΝΘΗ	90 km	4	4	4
ΞΑΝΘΗ-ΔΡΑΜΑ		4	4	4
ΔΡΑΜΑ-ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	40 km	5	4	4
ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ-ΔΡΑΜΑ		5	4	4
ΔΡΑΜΑ-ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	42 km	7	3	2
ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ-ΔΡΑΜΑ		6	3	2

Πηγή: Κ.Τ.Ε.Λ. Δράμας Α.Ε.

Η ύπαρξη του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης-Πολυτεχνική Σχολή Ξάνθης στη γειτονική έδρα της Π.Ε. Ξάνθης συνέβαλε στην αύξηση της συχνότητας των δρομολογίων του άξονα Δράμα-Ξάνθης με κορύφωση τη δεκαετία 1990-2000. Στη συνέχεια με την ολοένα και αυξανόμενη πώληση αυτοκινήτων σε πανελλαδικό και τοπικό επίπεδο και με την ταυτόχρονη μετακίνηση πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές στα αστικά κέντρα (Δράμα, Ξάνθη) η συχνότητα δρομολογίων μειώθηκε σημαντικά για να φτάσει σήμερα στις 4 καθημερινά και τα σαββατοκύριακα.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η περιοχή παρέμβασης αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα εξυπηρέτησης αρκετών οικισμών, που σήμερα δεν καλύπτονται από δρομολόγια του Κ.Τ.Ε.Λ. Το πρόβλημα είναι πολύ πιο έντονο σε περιοχές που είτε το οδικό δίκτυο είναι ανεπαρκές είτε έχουν αλλάξει οι κοινωνικές συνθήκες. Ισχύει και στην περίπτωση αυτή, ότι η πρόσβαση σε περιοχές και οικισμούς της περιοχής γίνεται όλο και δυσκολότερη όσο απομακρυνόμαστε από τον βασικό οδικό άξονα Δράμας-Ξάνθης.

Οι ελλείψεις και ανάγκες της περιοχής σύμφωνα με τα προβλήματα, την έρευνα πεδίου και τις συναντήσεις με τους αιρετούς και τις Τεχνικές υπηρεσίες των Δήμων που εντοπίζονται είναι:

- Έργα συντήρησης και βελτίωσης του κύριου οδικού δικτύου.
- Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης των εντός των οικισμών οδικό δίκτυο.
- Κατασκευή/βελτίωση των δρόμων «Ποταμοί-Σιδηρόνερο-Παρανέστι» και «Παρανέστι-Θερμιά».
- Βελτίωση της οδού «Δράμας-Σιδηρονέρου».

Τέλος κάποια σημαντικά στοιχεία στον τομέα των μεταφορών που θα μπορούσαν να προσεχθούν ιδιαίτερα είναι και τα εξής:

- εθνική και διασυνοριακή επέκταση υποδομών και υπηρεσιών που αφορούν τόσο την ποιότητα του οδικού δικτύου, όσο και τη συχνότητα δρομολογίων με τα μέσα μαζικής μεταφοράς,
- εξάλειψη των προβλημάτων στα έργα υποδομής στους τομείς των μεταφορών και της οικονομίας που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής με στόχο τη βελτίωση της προσβασιμότητας.

Αναφορικά με την κατάσταση του οδικού δικτύου στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης, και ειδικά για την περιοχή της Τοπικής Κοινότητας Ωραίου και της Δ.Ε. Κοτύλης, αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα ανεπαρκές. Βασικό χαρακτηριστικό του δικτύου είναι η παλαιότητα κατασκευής του. Το δίκτυο είναι κατασκευασμένο με πολύ παλιές προδιαγραφές και είναι πολύ στενό. Επίσης τα υλικά κατασκευής του οδοστρώματος έχουν υποστεί φθορά με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται έντονη ολισθηρότητα τους χειμερινούς μήνες. Οι ανάγκες βελτίωσης είναι μεγάλες ως προς την ολισθηρότητα, τη βατότητα, τη σήμανση, τα προστατευτικά μέτρα, το φωτισμό, το πλάτος των δρόμων και τα λοιπά τεχνικά έργα. Ειδικότερα, τόσο στο εθνικό όσο και το επαρχιακό δίκτυο-παρά τις βελτιώσεις που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια-παρουσιάζεται υψηλός δείκτης ατυχημάτων. Όσον αφορά στο δευτερεύον οδικό δίκτυο, υπάρχει μεγάλο ποσοστό χωματόδρομων υψηλού κόστους συντήρησης για τους Ο.Τ.Α.

Στην περιοχή όλες οι συγκοινωνίες πραγματοποιούνται μέσω του οδικού δικτύου. Δρομολόγια του Κ.Τ.Ε.Λ. Ξάνθης Α.Ε. υπάρχουν καθημερινά από Ξάνθη (βλ. Πίνακα 4.6-2).

Πίνακας 4.6-2: Πίνακας δρομολογίων Κ.Τ.Ε.Λ. Ξάνθης (τμήμα Υποπεριοχής Α Π.Ε. Ξάνθης)

ΓΡΑΜΜΗ	ΔΙΑΔΡΟΜΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΩΝ
ΞΑΝΘΗ-ΜΕΛΙΒΟΙΑ (ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Β)-ΚΟΤΥΛΗ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΕΧΙΝΟΣ-ΜΕΛΙΒΟΙΑ (ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Β)-ΚΟΤΥΛΗ	3
ΞΑΝΘΗ-ΚΟΤΥΛΗ-ΔΗΜΑΡΙΟ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΕΧΙΝΟΣ (ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Β) ΚΟΤΥΛΗ-ΔΗΜΑΡΙΟ	3
ΞΑΝΘΗ-ΩΡΑΙΟ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ (ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Β)-ΩΡΑΙΟ	2

Πηγή: Κ.Τ.Ε.Λ. Ξάνθης Α.Ε.

Από τον παραπάνω πίνακα γίνεται αντιληπτή η κατάσταση της υπεραστικής συγκοινωνίας της έδρας της Π.Ε. Ξάνθης με συγκεκριμένους οικισμούς, όπως Κοτύλη και Ωραίο. Παρατηρείται ότι η πλειονότητα των οικισμών της περιοχής (το 70%) δεν εξυπηρετείται από κανένα δρομολόγιο. Πρέπει να σημειωθεί ότι την Κυριακή υπάρχουν μόνο 2 δρομολόγια που εξυπηρετούν μόνο τον οικισμό της Κοτύλης.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η περιοχή παρέμβασης αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα εξυπηρέτησης αρκετών οικισμών, που σήμερα δεν καλύπτονται από δρομολόγια του Κ.Τ.Ε.Λ. Τα προβλήματα και οι μεγάλες ανάγκες που προκύπτουν όσον αφορά στο οδικό δίκτυο και τις συγκοινωνίες εξυπηρέτησης επιτείνουν το φαινόμενο της απομόνωσης της περιοχής.

Στην περιοχή της Δ.Ε. Σταυρούπολης οι ανάγκες περιλαμβάνουν τη βελτίωση της ποιότητας της οδοποιίας εντός οικισμών και μεταξύ οικισμών, στο εθνικό και επαρχιακό δίκτυο. Οι κυριότερες ανάγκες εντοπίζονται στην βελτίωση της Εθνικής Οδού 14 (Ξάνθης-Δράμας) και στην βελτίωση Δημοτικών οδών που συνδέουν την Εθνική Οδό 14 με τους επιμέρους οικισμούς (Γέρακα, Πίλημα, Μ. Εύμοιρο) καθώς και στη βελτίωση οδών προς χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος (Κάστρο Καλύβας).

Το έργο της διασύνδεσης της Δ.Ε. Σταυρούπολης με την Εγνατία Οδό μέσω Κεχροκάμπου και Ζαρκαδιάς της Π.Ε. Καβάλας αναμένεται να διευκολύνει σημαντικά την προσβασιμότητα της Δ.Ε. Σταυρούπολης με πολλαπλά συνακόλουθα οφέλη.

Στην περιοχή οι συγκοινωνίες πραγματοποιούνται μέσω του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου καθημερινά και ο αριθμός των δρομολογίων του Κ.Τ.Ε.Λ. Ξάνθης Α.Ε. αποτυπώνεται στον Πίνακα 4.6-3.

Πίνακας 4.6-3: Πίνακας δρομολογίων Ο.Σ.Ε. (τμήμα Π.Ε. Ξάνθης)

ΓΡΑΜΜΗ	ΔΙΑΔΡΟΜΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΩΝ
ΞΑΝΘΗ-ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ-ΔΡΑΜΑ	ΞΑΝΘΗ-ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ-ΔΑΦΝΩΝΑΣ-ΝΕΟΧΩΡΙ-ΔΡΑΜΑ	4
ΔΡΑΜΑ-ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ-ΞΑΝΘΗ	ΔΡΑΜΑ-ΝΕΟΧΩΡΙ-ΔΑΦΝΩΝΑΣ-ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ-ΞΑΝΘΗ	4
ΞΑΝΘΗ-ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	ΞΑΝΘΗ-ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ-ΔΑΦΝΩΝΑΣ-ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	2

Πηγή: Κ.Τ.Ε.Λ. Ξάνθης Α.Ε.

Από τον παραπάνω πίνακα γίνεται αντιληπτή η κατάσταση της υπεραστικής συγκοινωνίας της έδρας της Π.Ε. Ξάνθης με συγκεκριμένους οικισμούς, όπως Σταυρούπολη, Δαφνώνας, Νεοχώρι και Καρυόφυτο. Παρατηρείται ότι υπάρχουν οικισμοί οι οποίοι δεν εξυπηρετούνται από κανένα δρομολόγιο. Πρέπει να σημειωθεί ότι την Κυριακή υπάρχουν μόνο τα δρομολόγια που εξυπηρετούν τη διαδρομή Ξάνθη-Δράμα-Ξάνθη.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα της περιοχής, την έρευνα πεδίου και τις συναντήσεις με τους αιρετούς και τις Τεχνικές υπηρεσίες των Δήμων εντοπίζονται ελλείψεις και οι ανάγκες πρέπει να καλυφθούν ως εξής:

- Έργα συντήρησης και βελτίωσης του κύριου οδικού δικτύου.
- Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης των εντός των οικισμών οδικό δίκτυο.
- Έργα υποδομής της περιφερειακής οδού που συνδέει την περιοχή του Ωραίου με της Σμίνθης (Υποπεριοχή Β).
- Βελτίωση της Εθνικής Οδού 14 (εντός των ορίων της Π.Ε. Ξάνθης).
- Ασφαλτόστρωση και κατασκευή τεχνικών έργων σε αγροτικούς δρόμους των οικισμών.

Υποπεριοχή Β

Η ποιότητα του οδικού δικτύου σε όλο το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης εντός της Υποπεριοχής Β κρίνεται ανεπαρκής. Οι ανάγκες βελτίωσης του υφιστάμενου οδικού δικτύου είναι μεγάλες ως προς την ολισθηρότητα, τη βατότητα, τη σήμανση, τα προστατευτικά μέτρα, το φωτισμό, το πλάτος των δρόμων και τα λοιπά τεχνικά έργα.

Ειδικότερα τόσο στο εθνικό όσο και το επαρχιακό οδικό δίκτυο παρά τις βελτιώσεις που έχει υποστεί τα τελευταία χρόνια, εν τούτοις παρουσιάζεται υψηλός δείκτης ατυχημάτων και θεωρείται απαράδεκτος για την εξυπηρέτηση ενός τόσο μεγάλου αριθμού αυτοκινήτων σε καθημερινή βάση. Συγκεκριμένα για την Π.Ε. Ξάνθης το πρόβλημα

επιτείνεται μετά τη διάνοιξη της τουριστικής διόδου Θερμών-Zlatograd και την παρατηρούμενη αύξηση του φόρτου κυκλοφορίας. Όσον αφορά στο δευτερεύον οδικό δίκτυο υπάρχει μεγάλο ποσοστό χωματοδρόμων υψηλού κόστους συντήρησης για τους Ο.Τ.Α. της περιοχής.

Στην περιοχή όλες οι συγκοινωνίες πραγματοποιούνται μέσω του οδικού δικτύου. Δρομολόγια του Κ.Τ.Ε.Λ. υπάρχουν καθημερινά από Ξάνθη, ενώ καλύτερα εξυπηρετείται ο οικισμός της Σμίνθης και του Εχίνου. Εντονότερο είναι το πρόβλημα της συγκοινωνιακής απομόνωσης των οικισμών που δεν βρίσκονται επάνω στον κύριο οδικό άξονα της περιοχής. Ο αριθμός των δρομολογίων του Κ.Τ.Ε.Λ. Ξάνθης Α.Ε. παρουσιάζεται στον παρακάτω Πίνακα 4.6-4.

Πίνακας 4.6-4: Πίνακας δρομολογίων Κ.Τ.Ε.Λ. Ξάνθης (τμήμα Υποπεριοχής Β Π.Ε. Ξάνθης)

ΓΡΑΜΜΗ	ΔΙΑΔΡΟΜΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΩΝ
ΞΑΝΘΗ-ΜΥΚΗ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΜΥΚΗ	5
ΞΑΝΘΗ-ΣΑΤΡΕΣ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΕΧΙΝΟΣ-ΣΑΤΡΕΣ	2
ΞΑΝΘΗ-ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ	2
ΞΑΝΘΗ-ΘΕΡΜΕΣ-ΜΕΔΟΥΣΑ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΕΧΙΝΟΣ-ΘΕΡΜΕΣ-ΜΕΔΟΥΣΑ	2
ΞΑΝΘΗ-ΠΑΧΝΗ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΓΛΑΥΚΗ-ΠΑΧΝΗ	2
ΞΑΝΘΗ-ΓΛΑΥΚΗ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΓΛΑΥΚΗ	5
ΞΑΝΘΗ-ΜΕΛΙΒΟΙΑ-ΚΟΤΥΛΗ(ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α)	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΕΧΙΝΟΣ-ΜΕΛΙΒΟΙΑ-ΚΟΤΥΛΗ (ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α)	3
ΞΑΝΘΗ-(ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α) ΚΟΤΥΛΗ-ΔΗΜΑΡΙΟ	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΕΧΙΝΟΣ-(ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α)-ΚΟΤΥΛΗ-ΔΗΜΑΡΙΟ	3
ΞΑΝΘΗ-ΩΡΑΙΟ (ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α)	ΞΑΝΘΗ-ΣΜΙΝΘΗ-ΩΡΑΙΟ (ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α)	2

Πηγή: Κ.Τ.Ε.Λ. Ξάνθης Α.Ε.

Από τον παραπάνω πίνακα γίνεται αντιληπτή η συχνή υπεραστική συγκοινωνία της έδρας της Π.Ε. Ξάνθης με συγκεκριμένους οικισμούς, όπως Εχίνος, Σμίνθη και Γλαύκη οι οποίοι εξυπηρετούνται από πολλά και διάφορα δρομολόγια ενώ παρατηρείται ότι η πλειονότητα των οικισμών της περιοχής δεν εξυπηρετείται από κανένα δρομολόγιο. Πρέπει να σημειωθεί ότι την Κυριακή υπάρχουν μόνο 2 δρομολόγια που κάνουν τη διαδρομή Ξάνθη - Σμίνθη - Εχίνος - Μελίβοια (Υποπεριοχή Α) - Κοτύλη (Υποπεριοχή Α), με αποτέλεσμα να εξυπηρετείται μόνο ο οικισμός του Εχίνου.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η περιοχή παρέμβασης αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα εξυπηρέτησης αρκετών οικισμών, που σήμερα δεν καλύπτονται από δρομολόγια του Κ.Τ.Ε.Λ. Ο Δήμος Μύκης είναι μονοσήμαντα εξαρτημένος συγκοινωνιακά από την Ξάνθη.

Τα προβλήματα και οι μεγάλες ανάγκες που προκύπτουν όσον αφορά στα οδικά δίκτυα και τις συγκοινωνίες εξυπηρέτησης, που εντείνονται κατά τους χειμερινούς μήνες και προκαλούν τον αποκλεισμό των οικισμών και των κατοίκων, όσο δεν ικανοποιούνται επιτείνουν το φαινόμενο της απομόνωσης της περιοχής.

Οι ελλείψεις και ανάγκες της περιοχής σύμφωνα με τα προβλήματα, την έρευνα πεδίου και τις συναντήσεις με τους αιρετούς και τις Τεχνικές υπηρεσίες των Δήμων που εντοπίζονται είναι:

- Έργα συντήρησης και βελτίωσης του κύριου οδικού δικτύου.
- Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης των εντός των οικισμών οδικό δίκτυο.
- Έργα υποδομής της περιφερειακής οδού που συνδέει την περιοχή του Ωραίου (Υποπεριοχή Α) με της Σμίνθης.
- Ασφαλτόστρωση και κατασκευή τεχνικών έργων σε οικισμούς της Δ.Ε. Σατρών (Γιαννοχώριο, Θεοτοκάτο, Δουργούτη, Τσαλαπετεινός, Καλότυχο).
- Έργα βελτίωσης της ασφάλειας της οδού από διασταύρωση Λουτρών Θερμών μέχρι τη Θέση Μ. Κωνσταντίνος.
- Ασφαλτόστρωση και κατασκευή τεχνικών έργων σε αγροτικούς δρόμους των οικισμών.
- Διάνοιξη αγροτικών δρόμων σε οικισμούς της Δ.Ε. Σατρών (Κούνδουρο, Λυκότοπο, Σατρών).

Σχετικά με το τμήμα της Π.Ε. Ροδόπης που εντάσσεται στην Υποπεριοχή Β επισημαίνεται το ορεινό οδικό δίκτυο στην περιοχή αυτή κρίνεται ανεπαρκές. Ενώ προς τους βασικούς οικισμούς (π.χ. Κέχρος, Οργάνη) η σύνδεση με το διοικητικό κέντρο κάθε νομού υπάρχει και μπορεί να εξυπηρετήσει τις βασικές ανάγκες μεταφοράς, οι μικρότεροι οικισμοί της περιοχής αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα. Σε πολλούς από αυτούς η σύνδεση με τους βασικούς οικισμούς γίνεται με δρόμους που δεν συντηρούνται επαρκώς, δεν έχουν επαρκή σήμανση, είναι ολισθηροί και γενικότερα δε πληρούν τις προϋποθέσεις για την ασφαλή διεκπεραίωση της κυκλοφορίας. Το πρόβλημα εντείνεται κατά τους χειμερινούς μήνες, όπου οι καιρικές συνθήκες επιδεινώνονται. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αρκετοί από τους οικισμούς της περιοχής παρέμβασης συνδέονται στο οδικό δίκτυο με μη ασφαλτοστρωμένους δρόμους επιτείνοντας ακόμα περισσότερο το πρόβλημα. Επίσης οι βασικές οδικές αρτηρίες της περιοχής διασυνδέονται με το πεδινό δίκτυο με κάθετους δρόμους με διαβάσεις ιρλανδικού Τύπου, οι οποίοι μετά από έντονες βροχοπτώσεις είναι μη προσπελάσιμοι. Υπάρχουν μεγάλες ανάγκες βελτίωσης του βασικού κάθετου οδικού δικτύου προς τις πεδινές περιοχές, αλλά και στο οριζόντιο ορεινό δίκτυο που διασυνδέει τους οικισμούς. Ειδικότερα θα πρέπει να προσεχτεί ιδιαίτερα η διασύνδεση μεταξύ

οικισμών διαφορετικών Π.Ε., ώστε να αρθεί ένας από τους βασικούς παράγοντες της χωρικής απομόνωσης της περιοχής.

Όσον αφορά τις συγκοινωνίες η κακή κατάσταση του οδικού δικτύου επιτείνει το συγκοινωνιακό πρόβλημα, αφού το οδικό δίκτυο εξυπηρετεί τις μαζικές συγκοινωνίες. Οι οποίες πραγματοποιούνται από το Κ.Τ.Ε.Λ. Ροδόπης και Έβρου. Η διασύνδεση στο Νομό Ροδόπης γίνεται με δρομολόγια που πραγματοποιούνται καθημερινά από Κομοτηνή (2 φορές την ημέρα) προς τους βασικούς οικισμούς (Οργάνη και Κέχρο) και περιλαμβάνουν αρκετούς από τους δευτερεύοντες οικισμούς, Μόνο οι πιο απομακρυσμένοι ή εκεί που το οδικό δίκτυο δεν το επιτρέπει είναι εκτός δρομολογίου. Αντίστοιχα στο νομό Έβρου πραγματοποιούνται καθημερινά δύο δρομολόγια από το Σουφλί προς το Δέρειο. Η συχνότητα των δρομολογίων κρίνεται ανεπαρκής ενώ τους χειμερινούς μήνες η ακύρωση ή η καθυστέρηση των δρομολογίων επιτείνει το πρόβλημα.

Η ανάγκη αναβάθμισης του οδικού δικτύου, η οποία εξειδικεύεται με προτεινόμενα έργα σε επόμενο κεφάλαιο είναι επιτακτική για την αναβάθμιση της ποιότητας της ζωή των μόνιμων κατοίκων, αλλά και για τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για οικονομική ανάπτυξη.

4.6.2 Ενέργεια-τηλεπικοινωνίες

Υποπεριοχή Α

Σε ότι αφορά το θέμα την ενέργειας στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας και πιο συγκεκριμένα του ηλεκτρισμού υπάρχει πλήρης κάλυψη σε ολόκληρο το Νομό με εναέριο δίκτυο. Η μεγαλύτερη κατανάλωση πραγματοποιείται από τη βιομηχανική χρήση και έπεται η οικιακή και εμπορική. Η τεχνική υποδομή είναι ικανοποιητική στις νότιες περιοχές, δεν υπάρχει όμως δίκτυο τηλεπικοινωνιών και ηλεκτροδότησης στο ορεινό κομμάτι (κυρίως στην περιοχή των Θερμιών), ενώ προβληματική είναι και η κάλυψη των δικτύων κινητής τηλεφωνίας στις περιοχές που υπάρχει έντονες μεταβολές του ανάγλυφου.

Η Δ.Ε.Η. έχει μέχρι σήμερα εκμεταλλευτεί το πλούσιο υδροδυναμικό του ποταμού Νέστου με την κατασκευή και λειτουργία των Υδροηλεκτρικών Σταθμών (Υ.Η.Σ.) Θησαυρού και Πλατανόβρυσης, τα οποία εντοπίζονται ανάντη του υπό μελέτη φράγματος και τέθηκαν σε λειτουργία τα έτη 1997 και 1999 αντίστοιχα και έχει μελετήσει σε επίπεδο μελέτης δημοπράτησης το Υ.Η.Ε. Τεμένους. Το συγκρότημα των Υδροηλεκτρικών Έργων του ποταμού Νέστου αποτελεί ένα σύνολο έργων πολλαπλού σκοπού. Ο ταμιευτήρας του Υ.Η.Σ. Θησαυρού λόγω του μεγάλου μεγέθους του, παίζει τον κύριο αποθηκευτικό και ρυθμιστικό ρόλο σε υπερετήσια βάση για την λεκάνη του ποταμού Νέστου, ενώ αντίθετα ο μικρός σε μέγεθος ταμιευτήρας του Υ.Η.Σ. Τεμένους θα συμβάλλει στην ημερήσια αναρρύθμιση των εκροών των δύο μεγάλων ανάντη ταμιευτήρων.

Εδικά για το Μικρό Υδροηλεκτρικό Έργο Τεμένους αναφέρεται ότι αυτό αποτελεί έργο πολλαπλής σκοπιμότητας, καθώς εκτός από την παραγωγή ενέργειας θα εξυπηρετεί και τις μεγάλες ανάγκες σε νερό στην ευρύτερη περιοχή του έργου. Συγκεκριμένα, η κατασκευή του Μ.Υ.Η.Ε. Τεμένους θα εξασφαλίσει τη διάθεση και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, τη διάθεση σημαντικών ποσοτήτων νερού για την κάλυψη των σημερινών και των μελλοντικών αναγκών των κατάντη πεδιάδων στους Νομούς Δράμας, Ξάνθης και Καβάλας, αλλά και την ομαλοποίηση της ροής του ποταμού Νέστου. Επιπλέον, θα επιτρέψει τη μεγιστοποίηση και την αναβάθμιση της παραγόμενης ενέργειας του υφιστάμενου Υ.Η.Σ. Πλατανόβρυσης και θα συνεισφέρει στην ικανοποίηση της Οδηγίας 2001/17 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ποσοστό παραγωγής από Α.Π.Ε. 20,1% μέχρι το 2010.

Παράλληλα, τονίζεται ότι μεγάλο είναι και το ενδιαφέρον για την κατασκευή πληθώρας μικρότερων φραγμάτων (στην κατηγορία «Μικρά Υδροηλεκτρικά») από άλλους ιδιώτες, όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 4.6-5 που αφορά το αρχείο θετικών γνωμοδοτήσεων της Ρ.Α.Ε. για εγκαταστάσεις Α.Π.Ε. μέχρι 30-11-2009 εντός του Ε.Π.Ο.Ρ.

Πίνακας 4.6-5: Αρχείο θετικών γνωμοδοτήσεων Ρ.Α.Ε. για εγκαταστάσεις Α.Π.Ε. εντός του Ε.Π.Ο.Ρ. μέχρι 30-11-2009*

Α/Α	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΝΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΔΕΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ Ρ.Α.Ε.	Π.Ε.	ΔΗΜΟΣ	ΘΕΣΗ	ΙΣΧΥΣ (ΜW)	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
1	Δ.Ε.Η. ΑΕ		ΡΑ 8038	ΔΡΑΜΑΣ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	Μ.Υ.Η.Ε. ΤΕΜΕΝΟΥΣ ΠΟΤΑΜΟΣ ΝΕΣΤΟΣ	15,00	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ
2	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΕ	7/3/2003	ΡΑ 1212	ΔΡΑΜΑΣ	ΣΙΛΛΗΣ-ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΣΤΑ "ΕΛΛΗΝΙΚΑ" ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ Δ.Δ. ΣΙΛΛΗΣ ΡΕΜΑ ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ	2,00	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ
3	Λ. Χ. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	25/06/2007	ΡΑ 4158	ΞΑΝΘΗΣ	ΜΥΚΗΣ	ΡΕΜΑ ΤΣΑΙ-ΡΕΥΜΑ	1,20	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ
4	Λ. Χ. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	25/06/2007	ΡΑ 4167	ΔΡΑΜΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΜΟΥΣΔΕΛΗ ΡΕΜΑ ΜΟΥΣΔΕΝ	1,54	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ
5	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΜΥΚΗΣ ΟΕ (ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΘΩΜΑΣ & ΣΙΑ ΟΕ)	12/05/2006	ΡΑ 3101	ΞΑΝΘΗΣ	ΜΥΚΗΣ	ΡΕΜΑ ΤΣΑΙ Δ.Δ. ΩΡΑΙΟΥ	1,30	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ
6	ΝΕΓΑΑΚ ΑΕ	07/07/2009	ΡΑ 8184	ΔΡΑΜΑΣ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΡΕΜΑ ΟΞΥΑΣ Δ.Δ. ΣΙΛΛΗΣ	1,34	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ
7	ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ Β.Γ.	1/9/2008	ΡΑ 5658	ΔΡΑΜΑΣ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΡΕΜΑ ΔΙΑΒΟΛΟΡΕΜΑ	1,19	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ
8	ΗΛΕΚΤΡΙΣΗ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	7/1/2009	ΡΑ 5657	ΔΡΑΜΑΣ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΡΕΜΑ ΦΑΡΑΣΙΝΟ	2,20	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ
9	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ POWERG3.6.8.9REEN ΕΠΕ	8/12/2008	ΡΑ 7489	ΔΡΑΜΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΡΕΜΑ ΠΕΤΡΟΡΕΜΑ	1,00	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ
10	ΝΑΝΚΟ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ-ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΥΔΑΤΟΣ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	23/06/2009	ΡΑ 7996	ΔΡΑΜΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΡΕΜΑ ΜΟΥΣΔΑ	1,25	ΜΙΚΡΑ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης-Ρ.Α.Ε.

*Μέσα στο 2010 δεν υπήρξαν αιτήσεις για Μ.Υ.Η.Ε. στο Ε.Π.Ο.Ρ.

Από τις αιτήσεις που έχουν πάρει θετική γνωμοδότηση από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας και που φαίνονται στον πιο πάνω πίνακα έχει κατασκευαστεί το 4 και τα 3, 5, 6, 7, 8,9 είναι στη φάση της εξέτασης της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.).

Στο τμήμα της επικοινωνίας, σχεδόν όλοι οι Δήμοι του τμήματος της Π.Ε. Δράμας εξυπηρετούνται από το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο του ΟΤΕ. Οι ορεινές περιοχές τροφοδοτούνται από Συνδρομητικά Αγροτικά Ραδιοσυστήματα. Εξαιρέση αποτελούν τα ευρυζωνικά δίκτυα, τα οποία απουσιάζουν από τις ορεινές περιοχές (Παρανεστίου-Κ. Νευροκοπίου) ή είναι πολύ μικρής ταχύτητας (μέχρι 2Mbps), σημαντικό για περιοχές με αυξημένο ποσοστό επισκεπτών. Η σύγχρονη τεχνολογία προσφέρει πλέον ουσιαστική βοήθεια στην άρση της απομόνωσης μέσω της τηλεματικής-σύγχρονων επικοινωνιών και είναι καθοριστικός πλέον παράγοντας για τη γενικότερη βελτίωση της ζωής των κατοίκων.

Σκόπιμο κρίνεται το έργο του εκσυγχρονισμού του δικτύου από τον ΟΤΕ ειδικά για την τηλεπικοινωνιακή σύνδεση Δράμας-Εξοχής ικανή να υποδεχθεί την διεθνή κίνηση, τη σύνδεση περιοχής Φαλακρού και Θερμιών. Οι σύγχρονες τηλεπικοινωνιακές υποδομές πρέπει να συμπληρωθούν με βελτίωση των οδικών συνδέσεων (όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα), με αναβάθμιση της σιδηροδρομικής σύνδεσης και με σύνδεση με το δίκτυο του Φυσικού Αερίου.

Αναφορικά με τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης εντός της Υποπεριοχής Α, σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα πεδίου, σημειώνεται ότι η επέκταση των δικτύων του Ο.Τ.Ε. και των εταιρειών κινητής τηλεφωνίας έχει βελτιώσει τα τελευταία χρόνια την κατάσταση όσον αφορά στην τηλεφωνική επικοινωνία. Άμεσης ανάγκης για τον ορεινό όγκο είναι έργα εγκατάστασης ή επέκτασης ευρυζωνικών δικτύων.

Όσον αφορά την περιοχή της Δ.Ε. Σταυρούπολης τηλεπικοινωνιακά καλύπτεται από τον Οργανισμό Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος Α.Ε. με μία βασική όδευση οπτικής ίνας που ακολουθεί την διαδρομή Ξάνθη-Σταυρούπολη-Νεοχώρι-Δράμα (επισυνάπτεται πίνακας Τηλεπικοινωνιακών υποδομών στο Παράρτημα) όπου σε κάθε σταθμό υπάρχει κέντρο πολυπλεξίας φωνής και Internet. Οι υπόλοιποι οικισμοί συνδέονται με τα παραπάνω κέντρα κυρίως με την χρήση χάλκινων καλωδίων δημιουργώντας όμως έτσι περιορισμό λόγω της απόστασης-στην πρόσβαση στο διαδίκτυο σε ταχύτητες μέχρι 128kbit/sec μέσω της τεχνολογίας ISDN. Σε όσους οικισμούς υπάρχει δυνατότητα οπτικής επαφής με το ύψωμα Καλαμού συνδέονται απευθείας με την πόλη της Ξάνθης με τα ίδια προβλήματα περιορισμένων ταχυτήτων πρόσβασης στο διαδίκτυο με μέγιστη ταχύτητα πρόσβασης στο διαδίκτυο 56kbit/sec.

Υπάρχει συνεπώς η ανάγκη:

- για επέκταση του βασικού κορμού οπτικών ινών σε κοντινούς οικισμούς με την εγκατάσταση μικρών κέντρων πολυπλεξίας φωνής/Internet,
- η κατάργηση της χρήσης καλωδίων χαλκού για την σύνδεση μεταξύ των οικισμών,

- επέκταση του βασικού κορμού οπτικών ινών και στον πυκνοκατοικημένο οικισμό του Ωραίου,
- επέκταση & αναβάθμιση προσβασιμότητας στο διαδίκτυο μέσω ευρυζωνικών δικτύων,
- βελτίωση υποδομών αναμετάδοσης του σήματος των τηλεοπτικών σταθμών (αναμεταδότες, κεραιές) στην περιοχή της Δ.Ε. Κοτύλης και Τ.Κ. Θερμών.

Τέλος τα τελευταία χρόνια η Δ.Ε.Η. έχει εκσυγχρονίσει και επεκτείνει τα δίκτυά της χωρίς να παρουσιάζονται ιδιαίτερα προβλήματα.

Ο Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος Α.Ε. καλύπτει τηλεπικοινωνιακά την περιοχή της Δ.Ε. Κοτύλης με μία βασική όδευση οπτικής ίνας που ακολουθεί την διαδρομή Ξάνθη-Εχίνος-Μελίβοια-Κοτύλη (βλ. Πίνακα 4.6-6, Παράρτημα ΙΙΙ). Οι υπόλοιποι οικισμοί λόγω της έντονης μορφολογίας του εδάφους συνδέονται με τα παραπάνω κέντρα πολυπλεξίας κυρίως με ραδιοζεύξεις δημιουργώντας όμως έτσι περιορισμό στην πρόσβαση στο διαδίκτυο σε ταχύτητες μέχρι 56kbit/sec. Σε όσους οικισμούς υπάρχει δυνατότητα οπτικής επαφής με το ύψωμα Καλαμού συνδέονται απευθείας με την πόλη της Ξάνθης με ραδιοζεύξεις με τα ίδια προβλήματα περιορισμένων ταχυτήτων πρόσβασης στο διαδίκτυο. Πρέπει να αναφερθεί ότι το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.) του οικισμού Ωραίου καλύπτεται από ευρυζωνική σύνδεση μέσω του Ασύρματου Δικτύου της Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης που χρηματοδοτήθηκε από το Γ' ΚΠΣ. Συμπληρωματικά πρέπει να αναφερθεί ότι για τις συγκεκριμένες περιοχές ένα μεγάλο πρόβλημα που χρήζει άμεσης επίλυσης είναι η σχεδόν παντελής έλλειψη υποδομών αναμετάδοσης του σήματος των τηλεοπτικών σταθμών (αναμεταδότες, κεραιές).

Υποπεριοχή Β

Τηλεπικοινωνιακά όλοι οι οικισμοί της περιοχής του Δήμου Μύκης που ανήκει στην Υποπεριοχή Β σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα πεδίου καλύπτονται από τον Οργανισμό Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος Α.Ε. με μία βασική όδευση οπτικής ίνας που ακολουθεί την διαδρομή Ξάνθη-Εχίνος-Μελίβοια-Κοτύλη (Υποπεριοχή Α) όπου σε κάθε σταθμό υπάρχει κέντρο πολυπλεξίας φωνής και Internet (επισυνάπτεται πίνακας Τηλεπικοινωνιακών υποδομών στο Παράρτημα). Υπάρχουν εγκατεστημένα κέντρα DSLAM για πρόσβαση ADSL ταχύτητας έως 24mbit/sec. Οι υπόλοιποι οικισμοί λόγω της έντονης μορφολογίας του εδάφους συνδέονται με τα παραπάνω κέντρα πολυπλεξίας κυρίως με ραδιοζεύξεις δημιουργώντας όμως έτσι περιορισμό στην πρόσβαση στο διαδίκτυο σε ταχύτητες μέχρι 56kbit/sec. Σε όσους οικισμούς υπάρχει δυνατότητα οπτικής επαφής με το ύψωμα Καλαμού συνδέονται απευθείας με την πόλη της Ξάνθης και το κεντρικό τηλεφωνικό κέντρο της Π.Ε. Ξάνθης με ραδιοζεύξεις με τα ίδια προβλήματα περιορισμένων ταχυτήτων πρόσβασης στο διαδίκτυο. Επίσης ανύπαρκτες είναι οι υποδομές ανάπτυξης ευρυζωνικών δικτύων. Μεγάλο πρόβλημα παραμένει η

έλλειψη υποδομών για τη λήψη από τους κατοίκους του σήματος των τηλεοπτικών σταθμών.

Τα τελευταία χρόνια η Δ.Ε.Η. έχει εκσυγχρονίσει και επεκτείνει τα δίκτυά της. Στην συγκεκριμένη περιοχή σύμφωνα με τα στοιχεία της Δ.Ε.Η. (βλ. Πίνακα 4.6-7, Παράρτημα III). Πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν πέντε (5) οικισμοί της Δ.Ε. Σατρών, Καλότυχο, Δουργούτη, Τσαλαπετεινός, Λυκότοπος και Γιδότοπος, οι οποίοι δεν ηλεκτροδοτούνται από το δίκτυο της Δ.Ε.Η. τέλος οι ανάγκες στα δίκτυα μέσης και χαμηλής τάσης είναι μεμονωμένες και αφορούν σε συγκεκριμένους οικισμούς, στην ποιότητα της τάσης και στην αδυναμία κάλυψης φορτίων.

Μεγάλες δυνατότητες υπάρχουν στην ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.) και ειδικότερα στην εκμετάλλευση της υπάρχουσας βιομάζας. Χαρακτηριστικό είναι ότι η πλειονότητα των οικισμών θερμαίνεται με ξύλα χωρίς τη χρήση σύγχρονων ενεργειακών θερμαστρών ή τζακιών. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει το αιολικό δυναμικό σε ορισμένες περιοχές αλλά και η δυνατότητα αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας λόγω του μεγάλου ποσοστού ετήσιας ηλιοφάνειας.

Υπάρχει συνεπώς η ανάγκη:

- για επέκταση του βασικού κορμού οπτικών ινών από τον οικισμό της Κοτύλης (Υποπεριοχή Α) προς τα Λουτρά Θερμών, με τον τρόπο αυτό θα λυθεί ένα βασικό πρόβλημα που χρονίζει στην περιοχή και είναι αυτό της πρόσβασης στο διαδίκτυο με ευρυζωνικές συνδέσεις
- για επέκταση του βασικού κορμού οπτικών ινών και στον πυκνοκατοικημένο οικισμό των Σατρών
- για επέκταση & αναβάθμιση προσβασιμότητας στο διαδίκτυο μέσω ευρυζωνικών δικτύων
- για βελτίωση υποδομών αναμετάδοσης του σήματος των τηλεοπτικών σταθμών (αναμεταδότες, κεραίες)
- για έργα εξοικονόμησης ενέργειας σε δημόσια κτίρια
- για αντικατάσταση συστημάτων θέρμανσης σε δημόσια κτίρια
- για υλοποίηση πιλοτικού προγράμματος για τηλεθέρμανση οικισμών
- για εφαρμογή πιλοτικών εφαρμογών για αντικατάσταση παραδοσιακών ξυλόσομπων και τζακιών με αντίστοιχα νέου τύπου συστήματα για εξοικονόμηση ενέργειας

Τηλεπικοινωνιακά όλοι οι οικισμοί του τμήματος της Π.Ε. Ροδόπης σύμφωνα με τα στοιχεία από τον Ο.Τ.Ε. (βλ. Πίνακα 4.6-8, Παράρτημα III). που έχει και την ευθύνη συντήρησης του δικτύου, έχουν τη δυνατότητα τηλεφωνικής σύνδεσης ανά νοικοκυριό με δυνατότητα φωνητικής επικοινωνίας. Όσον αφορά όμως τη μετάδοση δεδομένων, όπως φαίνεται και στο Πίνακα I κανένας οικισμός της περιοχής παρέμβασης δεν έχει τη δυνατότητα επίγειας ευρυζωνικής σύνδεσης. Η μεταφορά δεδομένων μέσω PSTN

γραμμών δεν μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της περιοχής και των κατοίκων γιατί πλέον καμία δικτυακή δεν σχεδιάζεται με για τόσο χαμηλό ρυθμό αναμετάδοσης δεδομένων. Δυστυχώς δεν προβλέπεται κάποιου είδους αναβάθμιση τα επόμενα χρόνια, όσον αφορά το επίγειο δίκτυο. Κάποιες πιλοτικές προσπάθειες έχουν γίνει για τη δορυφορική διασύνδεση και μεταφορά δεδομένων στους οικισμούς Οργάνης και Κέχρου, χωρίς όμως να προσφέρουν ευρυζωνική σύνδεση για κάθε νοικοκυριό. Όπως μπορεί να συμπεράνει κανείς η ψηφιακή απομόνωση της περιοχής είναι δεδομένη και εντείνει τη γεωγραφική απομόνωση της περιοχής. Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έχει συμπεριλάβει στο σχεδιασμό του την άρση της ψηφιακής απομόνωσης της περιοχής, με δράση που προβλέπεται στον Άξονα 3 του Π.Α.Α. και αφορά τις λεγόμενες «Λευκές Περιοχές» των ορεινών περιοχών, και αφορά την ασύρματη ευρυζωνική διασύνδεση των περιοχών με το κυρίως δίκτυο.

Όσον αφορά την ενεργειακή επάρκεια της περιοχής (βλ. Πίνακα 4.6-9, Παράρτημα ΙΙΙ) σε γενικές γραμμές τα τελευταία χρόνια με τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση των δικτύων υπάρχει επαρκής ηλεκτροδότηση της περιοχής χωρίς σημαντικά προβλήματα, Προβλήματα υπάρχουν σε δευτερεύοντες οικισμούς, όσον αφορά την επάρκεια σε συνθήκες μέγιστης ζήτησης, που θα μπορούσαν να επιλυθούν με επενδύσεις σε εναλλακτικές μορφές παραγωγής ενέργειας και ειδικότερα στην αιολική.

Αξιοσημείωτες για την ανάπτυξη της περιοχής και την ενεργειακή της επάρκεια είναι οι επενδύσεις που έχουν γίνει και έχουν προγραμματιστεί να γίνουν σε αιολικά Πάρκα και γενικότερα στην περιοχή του Δήμου Αρριανών, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.6-10. Υπάρχουν εγκατεστημένα 3 αιολικά πάρκα συνολικής ισχύος 100 MW και έχει προγραμματιστεί η λειτουργία και των υπολοίπων θα εκμεταλλεύονται το αιολικό δυναμικό της περιοχής.

Πίνακας 4.6-10*: Αρχείο θετικών γνωμοδοτήσεων Ρ.Α.Ε. για εγκαταστάσεις Α.Π.Ε. εντός του τμήματος Π.Ε. Ροδόπης

ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΘΕΣΗ	ΙΣΧΥΣ (MW)	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
FOLEA AIOLOS ENERΓEIAKH A.E.	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΦΙΛΛΥΡΑΣ	ΠΗΓΗ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΟΡΓΑΝΗΣ	2,16	ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ
ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ ΑΕΒΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΙΚΑ	4,20	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
ΗΡΩΝ ΑΙΟΛΙΚΗ-ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΠΟΝΤΙΚΙΑ	9,00	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
ΟΣΤΡΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΣΙΔΕΡΟΒΟΥΝΙ	10,00	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
WINDSOLAR ΕΛΛΑΣ ΡΟΔΟΠΗ 1 ΑΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ	11,20	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
ΛΙΤΗΟΣ ΑΙΟΛΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΦΙΛΛΥΡΑΣ	ΜΑΝΔΡΑ	1,84	ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ
FOLEA AIOLOS ENERΓEIAKH A.E.	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΜΑΝΔΡΑ	1,84	ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ
ΛΙΤΗΟΣ ΑΙΟΛΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΦΑΡΑΓΓΙ	1,84	ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ
ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ ΑΕΒΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	Κ. ΚΕΧΡΟΥ	ΚΕΡΒΕΡΟΣ	31,20	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ II ΑΒΕΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	Κ. ΚΕΧΡΟΥ	ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ	40,30	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
ΑΙΟΛΙΚΑ ΠΑΡΚΑ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	Κ. ΚΕΧΡΟΥ	ΑΣΠΡΗ ΠΕΤΡΑ	19,50	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	Κ. ΚΕΧΡΟΥ	ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ Ι	6,75	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	Κ. ΚΕΧΡΟΥ	ΓΕΡΑΚΙ	14,25	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΣΕΡΒΟΥΝΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΟΡΦΕΩΣ/ΚΕΧΡΟΥ	ΔΙΔΥΜΟΣ ΛΟΦΟΣ/ ΔΙΧΑΛΟ	26,00	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ
ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕ	ΡΟΔΟΠΗΣ	Κ. ΚΕΧΡΟΥ	ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	10,80	ΑΙΟΛΙΚΑ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ

Πηγή: Ρ.Α.Ε.

* Αρίθμηση πίνακα σε συνέχεια από το παράρτημα.

4.6.3 Διαχείριση απορριμμάτων

Υποπεριοχή Α

Αναφορικά με το τμήμα της Π.Ε. Δράμας, και σύμφωνα με τα στοιχεία της επεξεργασίας του ερωτηματολογίου καταγραφής των αναγκών των οικισμών της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., προκύπτει πως η αποκομιδή των σκουπιδιών γίνεται από τις οικείες υπηρεσίες καθαριότητας των Δήμων Κάτω Νευροκοπίου, Δράμας και Παρανεστίου. Η διάθεση των απορριμμάτων μέχρι πρόσφατα γινόταν για το Δήμο Κάτω Νευροκοπίου στον τοπικό Χ.Α.Δ.Α., για το τμήμα του Δήμου Δράμας σε Χ.Α.Δ.Α. στην περιοχή των Ταξιαρχών του και για το Δήμο Παρανεστίου σε Χ.Α.Δ.Α. στη θέση «Σαχίνι» του Νικηφόρου (εκτός περιοχής παρέμβασης Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.).

Ειδικότερα για τη διάθεση των απορριμμάτων και στο μεσοδιάστημα μεταξύ της συμπλήρωσης του εν λόγω ερωτηματολογίου και της συγγραφής του παρόντος έλαβαν χώρα οι κάτωθι εξελίξεις, που εν μέρει πηγάζουν και από τον περιφερειακό σχεδιασμό για τη διαχείριση των απορριμμάτων:

- Έχει ήδη ληφθεί η απόφαση παύσης και αποκατάστασης του Χ.Α.Δ.Α. Κάτω Νευροκοπίου (το έργο εντάχθηκε στο Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.).
- Ομοίως, έχει ληφθεί αντίστοιχη απόφαση και θα αποκατασταθεί ο Χ.Α.Δ.Α. στη θέση «Σαχίνι» του Δήμου Παρανεστίου στη Δ.Ε. Νικηφόρου.
- Μέχρι και την εφαρμογή του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση των απορριμμάτων (ΠΕ.Σ.Δ.Α., 2009) θα συνεχίσουν να λειτουργούν σε επίπεδο Π.Ε. Δράμας οι Χ.Α.Δ.Α. Προσοτσάνης και Ταξιαρχών. Σε ότι αφορά τα απορρίμματα του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου, και δυνάμει σχετικής Προγραμματικής Σύμβασης με το Δήμο Προσοτσάνης, αυτά θα μεταφέρονται στο Χ.Α.Δ.Α. της Προσοτσάνης. Τα απορρίμματα των οικισμών του τμήματος του Δήμου Δράμας καθώς και αυτά των οικισμών του τμήματος του Δήμου Παρανεστίου θα μεταφέρονται στο Χ.Α.Δ.Α. Ταξιαρχών.
- Σε χώρο πλησίον του Χ.Α.Δ.Α. Ταξιαρχών (στο Σταθμό Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων και Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών-Σ.Μ.Α.-Κ.Δ.Α.Υ.) θα λειτουργήσει ένα σύστημα προ-επεξεργασίας-κομποστοποίησης και δεματοποίησης απορριμμάτων έτσι ώστε να επιτευχθεί η αξιοποίηση αλλά και η μείωση του όγκου των απορριμμάτων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της επεξεργασίας του σχετικού ερωτηματολογίου, η αποκομιδή των απορριμμάτων γίνεται μία φορά την εβδομάδα για τους περισσότερους οικισμούς με εξαίρεση τους μεγαλύτερους και ειδικότερα:

- του Κάτω Νευροκοπίου (καθημερινή αποκομιδή),
- των Βώλακα, Γρανίτη, Οχυρού, Περιθωρίου, Παρανεστίου, Μεσοχωρίου, Ξάγναντου, Κάτω Θόλου (η αποκομιδή γίνεται δυο με τρεις φορές την εβδομάδα).

Σε έναν οικισμό (Καλλίκαρπος Δήμου Δράμας) δεν γίνεται αποκομιδή των απορριμμάτων και οι κάτοικοι τα μεταφέρουν από μόνοι τους στους πλησιέστερους οικισμούς.

Οι ανωτέρω συχνότητες και μέσα αποκομιδής, κατά δήλωση των Τεχνικών Υπηρεσιών των Δήμων που επιφορτίστηκαν με τη συμπλήρωση του σχετικού ερωτηματολογίου, κρίνονται γενικά επαρκείς. Προβλήματα εντοπίστηκαν μεταξύ άλλων, τόσο από τους Δήμους όσο και από την Ομάδα Έργου, σε θέματα:

- καθυστέρησης της εφαρμογής του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση των απορριμμάτων αν και επισημάνθηκε παραπάνω η ένταξη στο Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. της αποκατάστασης των Χ.Α.Δ.Α. Κ. Νευροκοπίου και Νικηφόρου,
- στελέχωσης των υπηρεσιών καθαριότητας των Δήμων,
- κόστους μεταφοράς των απορριμμάτων από τις ορεινές περιοχές με δεδομένο ότι πλέον θα λειτουργούν μόνο δυο Χ.Α.Δ.Α. στο πεδινό τμήμα (και μόνο μεταβατικά) στο σύνολο της Π.Ε. Δράμας.

Όσον αφορά το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης, σύμφωνα με τα στοιχεία του ερωτηματολογίου καταγραφής αναγκών των οικισμών της περιοχής παρέμβασης, η αποκομιδή των απορριμμάτων γίνεται από το Σύνδεσμο Διαχείρισης Απορριμμάτων Νομού Ξάνθης (Σ.Δ.Α.Ν.Ξ.) με τη χρήση απορριμματοφόρων. Ο χώρος διάθεσης των απορριμμάτων είναι ο Χ.Υ.Τ.Α. Π. Ε. Ξάνθης, ο οποίος βρίσκεται στο 3ο km Π.Ο. Ξάνθης-Καβάλας και απέχει περίπου 40 km από τον πιο απομακρυσμένο οικισμό της Δ.Ε. Σταυρούπολης και περίπου 45 km από τους οικισμούς της Τοπικής Κοινότητας Ωραίου και της Δ.Ε. Κοτύλης.

Ειδικότερα για τις περιοχές της Τοπικής Κοινότητας Ωραίου και της Δ.Ε. Κοτύλης, η κατάσταση σε σχέση με την διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων έχει βελτιωθεί σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια όπου δεν υπήρχε συλλογή και αυτά απορρίπτονταν ανεξέλεγκτα πλησίον των οικισμών ή στις κοίτες χειμάρρων και ποταμών. Σήμερα η αποκομιδή πραγματοποιείται δύο (2) φορές την εβδομάδα για κάθε οικισμό, χωρίς ωστόσο το φαινόμενο της ανεξέλεγκτης απόρριψης να έχει εκλείψει. Προβλήματα στη αποκομιδή εντοπίζονται στους οικισμούς όπου λόγω της πυκνής δόμησής τους η πρόσβαση των απορριμματοφόρων είναι δυσχερής.

Η περιοχή της Δ.Ε. Σταυρούπολης εμφανίζει συγκριτικά λιγότερα προβλήματα τόσο για την συλλογή των αστικών στερεών αποβλήτων όσο και για τα ποσοστά της ανεξέλεγκτης απόρριψης. Η αποκομιδή πραγματοποιείται μία (1) φορά την εβδομάδα σ' όλους τους

οικισμούς εκτός από της Σταυρούπολης, Δαφνώνα, Κομνηνών και Νεοχωρίου η οποία γίνεται 2 (δύο) φορές την εβδομάδα. Σημειώνεται σε αυτό το σημείο ότι ο πρώην Δήμος Σταυρούπολης (σημερινή Δ.Ε. Σταυρούπολης του Δήμου Ξάνθης) είχε αξιοποιήσει τις δυνατότητες της συνεργασίας με Συλλογικά Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης για τα ακόλουθα ρεύματα αποβλήτων: μπαταρίες οικιακής χρήσης και αυτοκινήτων, χαρτί, πλαστικό, αλουμίνιο, γυαλί, ελαστικά, ηλεκτρικές συσκευές, ογκώδη οικιακά, τηγανέλαια, λιπαντικά αυτοκινήτων και φάρμακα.

Οι ελλείψεις και ανάγκες που εντοπίζονται στη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων μέσα από την έρευνα πεδίου αφορούν:

- στη βελτίωση των δρομολογίων των απορριμματοφόρων (από άποψη κόστους),
- στη χρήση σταθμού μεταφόρτωσης,
- στην εξεύρεση λύσεων για τους πυκνοδομημένους οικισμούς με δορυφορικά οχήματα,
- στην τοποθέτηση press-containers κοντά στους οικισμούς,
- στην αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (Χ.Α.Δ.Α.),
- στην εφαρμογή του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση απορριμμάτων,
- στην αγορά εξοπλισμού για την εκτροπή ρεύματος αποβλήτων (π.χ. μπαταρίες οικιακής χρήσης και αυτοκινήτων, χαρτί, πλαστικό κλπ),
- στην ευαισθητοποίηση των πολιτών και στην εφαρμογή του περιφερειακού σχεδιασμού αναφορικά και με τα υπόλοιπα ρεύματα αποβλήτων και κυρίως των αποβλήτων εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων που συνεχίζουν να απορρίπτονται, πρακτικά παντού στην περιοχή.

Υποπεριοχή Β

Για πολλά χρόνια η ρίψη των απορριμμάτων σε ρέματα και χαράδρες ήταν το πιο συνηθισμένο φαινόμενο. Σήμερα το φαινόμενο στο Δήμο Μύκης της Π.Ε. Ξάνθης έχει ελαχιστοποιηθεί χωρίς να έχει εκλείψει, με τις προσπάθειες που καταβάλλονται από το Σύνδεσμο Διαχείρισης Απορριμμάτων Ν. Ξάνθης και τους Ο.Τ.Α. της περιοχής. Η αποκομιδή των απορριμμάτων σύμφωνα με τα στοιχεία του ερωτηματολογίου καταγραφής αναγκών των οικισμών της περιοχής παρέμβασης, γίνεται από το Σύνδεσμο Διαχείρισης Απορριμμάτων Νομού Ξάνθης (Σ.Δ.Α.Ν.Ξ.) με τη χρήση απορριμματοφόρων και containers, μία (1) φορά την εβδομάδα από κάθε οικισμό εκτός της Σμίνθης και του Εχίνου η οποία γίνεται τέσσερις (4) φορές την εβδομάδα. Ο χώρος διάθεσης των απορριμμάτων είναι ο Χ.Υ.Τ.Α. Π. Ε. Ξάνθης, ο οποίος βρίσκεται στο 3ο km Π.Ο. Ξάνθης-Καβάλας και απέχει περίπου 50 km από τον πιο απομακρυσμένο οικισμό.

Η ανάγκη αντιμετώπισης του φαινομένου της ανεξέλεγκτης απόρριψης των απορριμμάτων αλλά και της αποκατάστασης παλαιών εστιών μόλυνσης είναι επιτακτική.

Όσον αφορά στο σύστημα διαχείρισης απορριμμάτων οι ανάγκες εντοπίζονται:

- στη βελτίωση των δρομολογίων των απορριματοφόρων (από άποψη κόστους),
- στη χρήση σταθμού μεταφόρτωσης,
- στην εξεύρεση λύσεων όπου υπάρχουν έντονα προβλήματα αδυναμίας προσέγγισης μέσα στους οικισμούς των απορριματοφόρων,
- στην τοποθέτηση press-containers κοντά στους οικισμούς,
- στην αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (Χ.Α.Δ.Α.),
- στην εφαρμογή του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση απορριμμάτων,
- στην αγορά εξοπλισμού για την εκτροπή ρεύματος αποβλήτων (π.χ. μπαταρίες οικιακής χρήσης και αυτοκινήτων, χαρτί, πλαστικό κλπ),
- στην ευαισθητοποίηση των πολιτών και στην εφαρμογή του περιφερειακού σχεδιασμού αναφορικά και με τα υπόλοιπα ρεύματα αποβλήτων και κυρίως των αποβλήτων εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων που συνεχίζουν να απορρίπτονται, πρακτικά παντού στην περιοχή.

Όσον αφορά τη διαχείριση απορριμμάτων στο τμήμα Π.Ε. Ροδόπης (Υποπεριοχή Β), σύμφωνα με τα συμπληρωμένα επισυναπτόμενα ερωτηματολόγια καταγραφής αναγκών των οικισμών (Ο Δήμος Σουφλίου δεν παρείχε στοιχεία για το Δ.Δ. Δερείου) η κατάσταση δείχνει να έχει βελτιωθεί. Οι Χ.Α.Δ.Α. της περιοχής έχουν κλείσει, αν και εξακολουθεί να υπάρχει μεμονωμένα το φαινόμενο της ανεξέλεγκτης ρίψης απορριμμάτων σε ρέματα και χαράδρες. Το ενδιαφέρον εστιάζεται κυρίως στους οικισμούς των Δήμων Κομοτηνής, Αρριανών και Σουφλίου που υπάρχει πληθυσμιακή συγκέντρωση.

Στην συντριπτική πλειοψηφία των οικισμών υπάρχει περιοδική αποκομιδή απορριμμάτων (εβδομαδιαία ή δύο με τρεις φορές την εβδομάδα) και μεταφορά τους στο Χ.Υ.Τ.Α. του Δήμου Κομοτηνής. Τα προβλήματα που εντοπίστηκαν στη διαδικασία αποκομιδής των σκουπιδιών σύμφωνα με τα ερωτηματολόγια είναι:

- Η έλλειψη προσωπικού.
- Η ανάγκη για προμήθεια απορριματοφόρων οχημάτων, κατάλληλων για τις ιδιαιτερότητες της περιοχής.
- Δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για φάσεις ανακύκλωσης στην περιοχή.
- Οι μεγάλες αποστάσεις από το Χ.Υ.Τ.Α.

4.6.4 Ύδρευση-υποδομή αντιπλημμυρικής προστασίας

Υποπεριοχή Α

Αναφορικά με τα σημεία υδροληψίας των οικισμών του τμήματος Π.Ε. Δράμας και σύμφωνα με τα στοιχεία της επεξεργασίας του ερωτηματολογίου καταγραφής των αναγκών των οικισμών προκύπτει πως η υδροδότηση των τελευταίων γίνεται κατά βάση από πηγές. Σε μερικούς οικισμούς (Μακρυπλάγι, Χρυσοκέφαλος, Παρανέστι, Καπνόφυτο και Στέρνα) η υδροληψία γίνεται σε κάποιο ποσοστό από πηγές και σε κάποιο από γεώτρηση. Αποκλειστική υδροληψία μέσω γεώτρησης γίνεται στο Κάτω Νευροκόπι, στο Οχυρό, στο Ξάγναντο και στο Κάτω Θόλο. Δυστυχώς, από την επεξεργασία των στοιχείων του ερωτηματολογίου δεν κατέστη δυνατή η καταγραφή του τρόπου προστασίας των σημείων υδροληψίας, πληροφορία η οποία είναι εξαιρετικά σημαντική. Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται πάντως ότι σύμφωνα με παλαιότερη έρευνα, (Διαμαντής, 2005), η προστασία των σημείων υδροληψίας σε όλο τη τμήμα της Π.Ε. Δράμας θεωρήθηκε ανεπαρκής.

Προβλήματα ανεπάρκειας της ποσότητας του πόσιμου νερού εντοπίζονται, κατά δήλωση των αρμόδιων συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, στους οικισμούς Μακρυπλαγίου (τμήμα Δήμου Δράμας) και Γρανίτη, Μικρομηλιάς και Περιθωρίου (Δήμος Κάτω Νευροκοπίου) ενώ προβλήματα επάρκειας συχνότητας απολύμανσης νερού δηλώθηκαν σε 27 από τους συνολικά 45 οικισμούς της περιοχής παρέμβασης, δηλαδή σε ένα ποσοστό της τάξης του 60%.

Επισημαίνεται ότι ελλείψεις καταγράφηκαν στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου σε ότι αφορούσε το δίκτυο ύδρευσης και τους τύπους του (σωλήνες αμιαντοσιμέντου, PVC κ.λπ.). Εντούτοις, από την επεξεργασία των έστω και λιγοστών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν σε αυτήν την ενότητα προκύπτει πως υπάρχει η ανάγκη άμεσης αποκατάστασης μεγάλου μέρους του δικτύου ύδρευσης που εξυπηρετείται από αμιαντοσωλήνες· πράγματι, επί του συνόλου των συγκεντρωμένων στοιχείων, το 37,94% του δικτύου αποτελείται από αμιαντοσωλήνες, και ένα ποσοστό 48,61% από σωλήνες PVC. Στο σύνολο της περιοχής, καταγράφονται 13 αντλιοστάσια, εκ των οποίων τα εννέα στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, το δίκτυο ύδρευσης καλύπτει το 100% των αναγκών των οικισμών της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. με εξαίρεση τον οικισμό του Μακρυπλαγίου (80%), ενώ σε άλλες τέσσερις περιπτώσεις δεν διευκρινίζεται.

Επί του συνόλου των απαντήσεων των δυο Δήμων (Δράμας και Παρανεστίου) στο θέμα της γενικής ποιοτικής εκτίμησης του δικτύου ύδρευσης (σημ. ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου δεν απάντησε) η πλειονότητα ήταν «καλή» (57%). Η απάντηση «μέτρια» ακολουθούσε με ποσοστό 39% και η απάντηση «κακή» καταγράφηκε σε μόνο μία περίπτωση και συγκεκριμένα για το δίκτυο που αφορούσε το Σιδηρόνερο Δήμου Δράμας. Ειδικότερα

προβλήματα που κατέγραψαν οι υπηρεσίες των Δήμων που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ήταν:

- η παλαιότητα του δικτύου του οικισμού Σιδηρόνερου,
- οι διακοπές υδροδότησης κατά τη διάρκεια των θερινών ημερών στην Τ.Κ. Μακρυπλάγιου,
- η κακή ποιότητα του δικτύου ύδρευσης στο Μακρυπλάγι,
- η έλλειψη υδραυλικών και εργατών ύδρευσης,
- η παλαιότητα του τεχνικού εξοπλισμού των αντλιοστασίων,
- το μεγάλο μήκος του εξωτερικού δικτύου ύδρευσης των οικισμών.

Συμπερασματικά, με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα αλλά και τις εκτιμήσεις της Ομάδας Έργου, προκύπτει πως τα έργα ύδρευσης που αφορούν στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας θα πρέπει να επικεντρωθούν, μεταξύ άλλων:

- στην αντικατάσταση των αμιαντοσωλήνων από το δίκτυο ύδρευσης,
- στον εκσυγχρονισμό του δικτύου σε περιοχές όπως το Σιδηρόνερο και το Μακρυπλάγι,
- στην εντατικοποίηση των διαδικασιών απολύμανσης του πόσιμου νερού,
- στην προστασία των σημείων υδροληψιών,
- στον τεχνικό εκσυγχρονισμό των αντλιοστασίων και την εξοικονόμηση ενέργειας από τη λειτουργία τους με την εισαγωγή Α.Π.Ε.

Αναφορικά με την Π.Ε. Ξάνθης και σύμφωνα με τα στοιχεία του ερωτηματολογίου καταγραφής αναγκών των οικισμών της περιοχής παρέμβασης, στην περιοχή της Δ.Ε. Σταυρούπολης σε σύνολο 26 (είκοσι έξι) οικισμών, οι 8 (οκτώ) υδροδοτούνται από γεωτρήσεις, οι 3 (τρεις) από πηγές και γεωτρήσεις και οι υπόλοιποι 15 (δεκαπέντε) από πηγές κλειστού τύπου. Η προστασία των πηγών υδροληψίας καθώς και η απολύμανση του νερού κρίνεται στο μεγαλύτερο ποσοστό της επαρκής. Οι οικισμοί που εμφανίζουν καθημερινό πρόβλημα επάρκειας, ιδίως τους θερινούς μήνες, είναι ο Γέρακας, η Ισιαία, το Πίλημα και το Μ. Εύμοιρο. Για τους οικισμούς αυτούς που υδροδοτούνται αποκλειστικά από πηγές μικρού δυναμικού, τους θερινούς μήνες πραγματοποιείται μεταφορά νερού με βυτιοφόρα. Οι οικισμοί που υδροδοτούνται από συνδυασμό πηγών και γεωτρήσεων δεν εμφανίζουν προβλήματα, χωρίς ωστόσο να έχουν διερευνηθεί οι εναλλακτικές δυνατότητες υδροδότησης. Το πρόβλημα που εντοπίζεται στον οικισμό της Σταυρούπολης που υδροδοτείται αποκλειστικά από γεώτρηση είναι το υψηλό κόστος ηλεκτρικού ρεύματος που συνεπάγεται. Έχει διερευνηθεί η δυνατότητα αξιοποίησης (προφανώς μετά από βελτιώσεις που θα απαιτηθούν) υπάρχοντος παλαιού δικτύου

υδροδότησης από τις πηγές Καλλιθέας. Επίσης υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης των μέτρων προστασίας των πηγών και των γεωτρήσεων.

Οι ελλείψεις και οι ανάγκες της εν λόγω περιοχής όπως προκύπτουν από την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης συνοψίζονται σε:

- αντικατάσταση αμιαντοσωλήνων,
- συντήρηση δικτύων ύδρευσης,
- μεταφορά νερού για υδροδότηση οικισμών,
- καλλιέργειες πηγών,
- σύστημα ηλεκτρονικής υδροληψίας,
- διευθέτηση χειμάρρων,
- υλοποίηση αντιπλημμυρικών έργων.

Οι οικισμοί στην περιοχή της Τοπικής Κοινότητας Ωραίου και της Δ.Ε. Κοτύλης, υδροδοτούνται αποκλειστικά από πηγές εκτός από τους οικισμούς της Πάχνης και της Κοτύλης, οι οποίοι υδροδοτούνται από πηγές και γεωτρήσεις. Πρέπει να σημειωθεί ότι η προστασία των πηγών υδροληψίας καθώς και η απολύμανση του νερού κρίνεται ανεπαρκής σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας πεδίου της ομάδας έργου. Αρκετά προβλήματα λόγω ανεπάρκειας παρουσιάζονται στους μεγάλους καθώς και στους πολύ ορεινούς οικισμούς, οι οποίοι κατά τους θερινούς μήνες δεν ικανοποιούν όλες τις ανάγκες τους. Οι αρδευτικές ανάγκες των λίγων καλλιεργήσιμων εκτάσεων εξυπηρετούνται και αυτές από νερά πηγών ή χειμάρρων, που έχουν θετική απορροή, με την μεταφορά του νερού με λάστιχα σε αποστάσεις που πολλές φορές ξεπερνούν τα 10 χμ. Τα προβλήματα και οι ανάγκες της εν λόγω περιοχής αντιμετωπίζονται συνολικά σαν Δήμος Μύκης (Υποπεριοχή Β).

Υποπεριοχή Β

Το γεωλογικό υλικό που κυριαρχεί είναι γνευσιακά πετρώματα και σχιστόλιθοι με ελάχιστες παρεμβολές μαρμάρων και ασβεστόλιθων. Τα κυρίως υλικά είναι κακής συμπεριφοράς ως προς το νερό. Υδροφορείς αναπτύσσονται κυρίως μόνο στο επιφανειακό αποσαθρωμένο ή χαλαρωμένο, από ρωγμές, τμήμα τους, που όμως δεν έχει μεγάλο πάχος, ούτε συνεχή ανάπτυξη, ώστε να μπορεί να παρουσιάζει ένα γενικότερο ενδιαφέρον για συστηματική εκμετάλλευση. Εκδηλώσεις της υδροφορίας αυτής είναι ο μεγάλος αριθμός των πηγών μικρής γενικά παροχής που εμφανίζονται σε διάφορα ύψη των κλιτύων ή στις βάσεις τους και οποίες εξυπηρετούν μερικώς τις υδρευτικές ανάγκες των διάσπαρτων οικισμών. Λόγω των αδιαπέρατων πετρωμάτων και

της μεγάλης διασποράς των πηγών αξιόλογες υπόγειες υδροαποθεματικές ζώνες δεν υπάρχουν.

Οι υδατικοί πόροι της ορεινής ζώνης του νομού Ξάνθης παρουσιάζουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ποικίλλουν από θέση σε θέση εξαιτίας της μορφολογίας και του είδους και της κατάστασης του γεωλογικού υλικού. Ιδιαίτερα το τμήμα της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Μύκης εμφανίζει στο μεγαλύτερο ποσοστό του, αφενός επάρκεια σε επιφανειακά νερά, αλλά όμως λόγω των δυσμενών τοπογραφικών συνθηκών παρουσιάζει αδυναμία εκμετάλλευσής τους, καθώς αφετέρου τις δυσμενέστερες συνθήκες από πλευράς υπόγειων νερών. Με βάση αυτά, στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου οι συνθήκες ύδρευσης, άρδευσης και του ποτίσματος των ζώων, εμφανίζονται άκρως δυσμενείς. Σ' αυτό συνηγορεί και ο μεγάλος αριθμός οικισμών που βρίσκεται κατανεμημένος σε όλη την έκταση του Δήμου και πολλές φορές ο ένας σε αρκετή απόσταση από τον άλλο. Οι οικισμοί αυτοί εμφανίζουν είτε οριακή κάλυψη των αναγκών είτε εμφανίζουν ανεπάρκεια σε νερό ύδρευσης. Εξαίρεση αποτελούν ελάχιστοι οικισμοί. Η λειψυδρία οφείλεται είτε:

- λόγω απουσίας όπως αναφέρθηκε στο περιβάλλον των οικισμών διαθέσιμων επαρκών υδατικών πόρων
- λόγω αδυναμίας εκμετάλλευσης όλου του διαθέσιμου υδάτινου δυναμικού των υπό εκμετάλλευση κυρίως πηγών, ή
- λόγω αδυναμίας περαιτέρω υδρομάστευσης των υπαρχόντων πηγών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας πεδίου όσον αφορά το νερό ύδρευσης, σήμερα οι οικισμοί της περιοχής παρέμβασης υδροδοτούνται από πηγές εκτός από 4 (τέσσερις), ποσοστό περίπου 9%, που συνδυάζουν τις πηγές και τις γεωτρήσεις και 3 (τρεις), ποσοστό περίπου 8%, που υδροδοτούνται αποκλειστικά από γεωτρήσεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των οικισμών εμφανίζει μια περιορισμένη επάρκεια με αρκετά προβλήματα ιδιαίτερα στους μεγάλους καθώς και στους πολύ ορεινούς οικισμούς, οι οποίοι κατά τους θερινούς μήνες δεν ικανοποιούν όλες τις ανάγκες, επειδή η παροχή των πηγών μειώνεται σημαντικά, λόγω της φύσης των πετρωμάτων (στεγανά ως επί το πλείστον πετρώματα με μικρή αποθηκευτική ικανότητα). Σε όλες όμως τις προαναφερόμενες μονάδες δεν υπάρχει σήμερα δυνατότητα εναλλακτικής λύσης. Προσπάθειες αξιοποίησης υδρογεωτρήσεων γενικά έχουν αποτύχει με ελάχιστες εξαιρέσεις (περίπτωση Εχίνου). Ως εκ τούτου υπάρχει ανάγκη να διερευνηθεί η περιοχή για προσφερόμενη εναλλακτική λύση για την ικανοποίηση των υδρευτικών αναγκών, σε περίπτωση που η υπάρχουσα πηγή «στερέψει» η γενικά «αχρηστευθεί». Επίσης δεν λαμβάνονται στον επιθυμητό βαθμό μέτρα προστασίας των πηγών και των γεωτρήσεων των οικισμών της ορεινής ζώνης. Τα τελευταία πάντως χρόνια έχουν γίνει σημαντικά βήματα βελτίωσης της κατάστασης ως προς τα παραπάνω, ιδιαίτερα όσον αφορά στην κατασκευή νέων δεξαμενών, τοποθέτηση χλωριοτήρων και υδρομέτρων (μόνο για τους ορισμένους

οικισμούς της Ξάνθης) και αντικατάσταση δικτύων (τμήματα εσωτερικών και εξωτερικών για αρκετούς οικισμούς της περιοχής παρέμβασης).

Συμπερασματικά από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι υδρευτικές ανάγκες των οικισμών εξυπηρετούνται πλημμελώς εκτός των περιοχών Σατρών, όπου υπάρχει σχετική επάρκεια νερού. Δηλαδή κατά τους θερινούς μήνες και πολύ περισσότερο τα χρόνια της ανομβρίας το νερό δεν επαρκεί για την ικανοποίηση των αναγκών και κυρίως στους μεγάλους οικισμούς. Κατά κύριο λόγο η ύδρευση των οικισμών γίνεται με υδρομάστευση και δίκτυο ύδρευσης που πρέπει άμεσα να αντικατασταθεί (σωληνώσεις πολύ παλαιές και από αμίαντο).

Επιβάλλεται μια όσο το δυνατόν λεπτομερή προσέγγιση των δεδομένων, με στόχο την εξασφάλιση μεγαλύτερων ποσοτήτων νερού καλής ποιότητας, για την ικανοποίηση όλων των υδατικών αναγκών (ύδρευση, άρδευση, κτηνοτροφία) σημερινών αλλά και μελλοντικών. Αυτόν τον σκοπό θα εξυπηρετήσει η υλοποίηση έρευνας για την ορεινή περιοχή του νομού Ξάνθης των υδρολογικών λεκανών Κόσυνθου και Κομφάτου ώστε να εκτιμηθεί η επάρκεια σήμερα και στο μέλλον, με βάση τις απαιτήσεις του πληθυσμού, για την ύδρευση των οικισμών του Δήμου Μύκης, η καταλληλότητα των υπόγειων υδατικών αποθεμάτων και των επιφανειακών νερών, και η προστασία των σημείων υδροληψίας από τυχόν ανθρωπίνες δραστηριότητες και να διατυπωθούν προτάσεις έργων με τα οποία θα βελτιωθούν οι συνθήκες ύδρευσης, άρδευσης και της κτηνοτροφίας και θα εντοπιστούν εναλλακτικές πηγές σε κάθε περίπτωση. Παράλληλα θα πρέπει να αντιμετωπισθούν και οι πλημμύρες οι οποίες διαβρώνουν την υδρολογική λεκάνη του Κόσυνθου.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας πεδίου τα προβλήματα, οι ελλείψεις και ανάγκες που εντοπίζονται είναι:

- έλλειψη μέτρων προστασίας επιφανειακών πηγών και αντλιοστασίων και του περιβάλλοντος χώρου αυτών (π.χ. περιφράξεις, κλπ),
- ανεπάρκεια στην ποσότητα πόσιμου ύδατος σε αρκετούς οικισμούς της περιοχής κυρίως κατά τους θερινούς μήνες,
- ελλιπής χλωρίωση δεξαμενών ύδρευσης κυρίως σε δεξαμενές που βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές και δεν υπάρχει δίκτυο Δ.Ε.Η.,
- χλωριωτήρες που λειτουργούν με Φ/Β λόγω της μη ύπαρξης δικτύου Δ.Ε.Η. οι οποίοι δεν λειτουργούν πάντοτε,
- αδυναμία στην έμμεση αντιμετώπιση βλαβών στο δίκτυο λόγω του δύσβατου της περιοχής, του ισχυρού ανάγλυφου του ορεινού όγκου και των μεγάλων αποστάσεων με αποτέλεσμα την δυσκολία πρόσβασης οχημάτων, μηχανημάτων και προσωπικού,

- σε οικισμούς της περιοχής έχουν κατασκευαστεί νέες δεξαμενές χωρίς να έχουν γίνει οι απαραίτητες συνδέσεις με τα αντλιοστάσια και το δίκτυο των οικισμών, η σύνδεση με το δίκτυο της Δ.Ε.Η. και τοποθέτηση χλωριωτήρων, ηλεκτρικών πινάκων, κλπ.,
- μη ύπαρξη υδρομετρητών στους περισσότερους οικισμούς της περιοχής παρέμβασης,
- προβλήματα κατολισθήσεων λόγω πλημμυρών,
- διάβρωση υδρολογικών λεκανών.

Επιπλέον εντοπίζονται ανάγκες και δυνατότητες για:

- υλοποίηση έρευνας για την ορεινή περιοχή του νομού Ξάνθης των υδρολογικών λεκανών Κόσυνθου και Κομψάτου,
- υδρομάστευση πηγών,
- διόρθωση και συμπλήρωση έργων απολύμανσης του νερού στις δεξαμενές και έργων καθαρισμού στις πηγές και γεωτρήσεις,
- σχεδίαση δικτύων μεταφοράς,
- εγκατάσταση αυτόματων σταθμών ελέγχου ποιότητας,
- ανόρυξη νέων γεωτρήσεων,
- κατασκευή τεχνητών υδροφορέων,
- εκμετάλλευση κοινών πηγών μεταξύ των οικισμών,
- κατασκευή φραγμάτων και ταμιευτήρων νερού για εκμετάλλευση επιφανειακών υδάτων,
- κατασκευή συμπληρωματικών έργων σε οικισμούς όπως μεγαλύτερων δεξαμενών ή αντικατάσταση των παλαιών δικτύων μεταφοράς,
- εγκατάσταση υδρομέτρων στους οικισμούς που δεν διαθέτουν,
- άμεση εφαρμογή κανόνων σωστής διαχείρισης του νερού ύδρευσης συμπεριλαμβανομένης της σωστής απολύμανσης του νερού,
- αποκατάσταση κατολισθήσεων,
- διευθέτηση χειμάρρων,
- αξιολόγηση ευστάθειας πρηνών,
- υλοποίηση αντιπλημμυρικών έργων,
- κατασκευή μικρών φραγμάτων ελέγχου πλημμυρών,
- κατασκευή μικρών αναβαθμίδων,

- αντιμετώπιση πλημμύρων και διαβρώσεων υδρολογικής λεκάνης του Κόσυνθου.

Όσον αφορά την περιοχή παρέμβασης στην Ανατολική Ροδόπη και πιο συγκεκριμένα στις Περιφερειακές ενότητες Ροδόπης-Έβρου, το πρόβλημα της ύδρευσης στην περιοχή είναι από τα πιο σημαντικά. Δυστυχώς δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τη κατάσταση των δικτύων, την επάρκεια τους τόσο ποσοτικά όσο και υγειονομικά. Ειδικότερα η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Αρριανών δήλωσε αδυναμία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου καταγραφής αναγκών, για τους βορειότερους οικισμούς του Δήμου (Οικισμοί των πρώην κοινοτήτων Οργάνης και Κέχρου) και δήλωσε ότι έχει προγραμματίσει να εντάξει στο τεχνικό πρόγραμμα του Δήμου μελέτη Καταγραφής της υφισταμένης κατάστασης και αποτύπωσης των αναγκών των οικισμών του Δήμου. Για τους οικισμούς που έχουμε στοιχεία στο Δήμο Αρριανών, ενώ υπάρχει επάρκεια νερού, η ποιότητα του όμως είναι οριακά επιτρεπτή σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και θα πρέπει να προγραμματιστεί η αντικατάσταση των πηγών υδροληψίας. Έπειτα από έρευνα πεδίου στο συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Ομάδα έργου είναι ότι οι περισσότεροι βόρειοι οικισμοί αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα ως προς την ποσοτική επάρκεια του νερού, η οποία δεν επαρκεί τους Καλοκαιρινούς Μήνες. Επίσης μεγάλα τμήματα οικισμών δεν έχουν διασυνδεθεί με το υπάρχον δίκτυο ύδρευσης του οικισμού, με τους κατοίκους να καταφεύγουν στη λύση των ιδιωτικών πλαστικών δεξαμενών. Επίσης δε γίνεται απολύμανση του νερού ενώ δεν υπάρχει στα περισσότερα από αυτά καμιά πρόβλεψη αντιπλημμυρικής προστασίας. Έργα διευθέτησης χειμάρρων που διαπερνούν ή συνορεύουν με οικισμούς και δημιουργία αναβαθμίδων είναι έργα μεγάλης σημασίας για την περιοχή. Επίσης ενώ το πρόβλημα είναι γνωστό δεν έχει υπάρξει συνολικός σχεδιασμός για την οριστική λύση του προβλήματος. Οι πρώην κοινότητες είχαν δρομολόγηση την επίλυση έως ένα βαθμό του προβλήματος σε συνεργασία με τη διεύθυνση Δασών του Νομού Ροδόπης. Η διεύθυνση Δασών προχώρησε στην εκπόνηση μελετών για τη δημιουργία μικρών φραγμάτων στη περιοχή, ταμιευτήρων και έργων υδρομάστευσης και υπάρχει θέληση από τη υπάρχουσα διοίκηση του Δήμου να προχωρήσει στην υλοποίηση των έργων, όπως αυτή αποτυπώνεται στα προτεινόμενα έργα. Επίσης υπήρξε η επιθυμία για υλοποίηση έργων έξω από την περιοχή ευθύνης της διεύθυνσης Δασών που όμως δεν ήταν δυνατόν να υλοποιηθούν λόγω έλλειψης πόρων και τεχνογνωσίας από τις προηγούμενες διοικητικές ενότητες (Κοινότητες Κέχρου και Οργάνης). Αν και ο Δήμος Σουφλίου δεν συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο από την έρευνα πεδίου τα συμπεράσματα είναι κοινά και όμοια με αυτά των βόρειων οικισμών του Δήμου Αρριανών. Και εδώ το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στην έλλειψη ύπαρξης πόσιμου νερού. Γενικότερα εντοπίζεται η έλλειψη κεντρικού σχεδιασμού για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Στο Δήμο Κομοτηνής η κατάσταση φαίνεται να είναι ελεγχόμενη. Υπάρχει σε όλους τους οικισμούς κεντρικό δίκτυο ύδρευσης που σε γενικές γραμμές περιγράφεται ως ικανοποιητικό. Η απολύμανση

του νερού δεν είναι ικανοποιητική, ενώ στον οικισμό του Κάλχα υπάρχει πρόβλημα αντιπλημμυρικής προστασίας που ναι μεν έχει βελτιωθεί με έργο που έχει υλοποιηθεί από το Δήμο Κομοτηνής, αλλά απαιτούνται συμπληρωματικά μέτρα που αποτυπώνονται στη αντίστοιχη προτεινόμενη παρέμβαση από το Δήμου Κομοτηνής (ανάπλαση δυτικής όχθης οικισμού Κάλχαντος). Τέλος στο Δήμο Ιάσμου Υπάρχει μεγάλο πρόβλημα στη ύδρευση των οικισμών εντός της περιοχής παρέμβασης. Αν και η πυκνότητα πληθυσμού στους συγκεκριμένους οικισμούς είναι μικρή (< 10 κατοίκων) τα δίκτυα ύδρευσης είναι ανύπαρκτα, θα έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον οικισμό της Κερασιάς που παρουσιάζει ανάπτυξη ως οικισμός δευτέρων κατοικιών, ενώ υπάρχει και μία μικρή οικοτουριστική μονάδα διανυκτέρευσης και ως εκ τούτου θα πρέπει να υπάρξει κάποιου είδους παρέμβαση στον οικισμό. Επίσης σημαντικό πρόβλημα που εντοπίζεται στο Δήμο Ιάσμου είναι το πρόβλημα της διάβρωσης των εδαφών. Η διεύθυνση Δασών Νομού Ροδόπης έχει εντοπίσει το πρόβλημα και επιχειρεί στοχευμένες παρεμβάσεις στην περιοχή μέσω του προγράμματος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Επίσης η διεύθυνση έχει εκπονήσει εγκεκριμένες μελέτες για παρεμβάσεις που θεωρεί απαραίτητες στην περιοχή, που επεκτείνονται και νοτιότερα αυτής που θα προστατέψουν όχι μόνο τους οικισμούς της περιοχής παρέμβασης αλλά και όλους τους οικισμούς του Δήμου Ιάσμου που βρίσκονται νοτιότερα της περιοχής παρέμβασης.

4.6.5 Αποχέτευση-διαχείριση λυμάτων

Υποπεριοχή Α

Σχεδόν οι μισοί οικισμοί (49%) της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. του τμήματος της Π.Ε. Δράμας διαθέτουν κάποιας μορφής αποχετευτικό δίκτυο. Η κατάσταση από άποψη ποσοτική είναι ιδιαίτερα καλή στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, όπου όλοι οι οικισμοί διαθέτουν αποχετευτικό δίκτυο. Στο Δήμο Παρανεστίου, αποχετευτικό δίκτυο διαθέτουν οι μόνοι οικισμοί του ευρύτερου συγκροτήματος του Παρανεστίου (δηλαδή οι οικισμοί Παρανεστίου, Μεσοχωρίου και Κάτω Θόλου) με το τελευταίο να έχει μήκος 14 χιλιόμετρα και να εξυπηρετεί τις ανάγκες των κατοίκων του συγκροτήματος αυτού σε ποσοστό 90%. Στο δε τμήμα του Δήμου Δράμας, κανένας οικισμός δεν διαθέτει αποχετευτικό δίκτυο πέραν του Λιβαδερού, δίκτυο το οποίο κατασκευάστηκε με πρωτοβουλία των κατοίκων του.

Σε ότι αφορά τη διάθεση των λυμάτων, αυτή γίνεται σε ένα ποσοστό 52% επί του συνόλου των οικισμών σε βόθρους ενώ σε ένα ποσοστό 48% καταλήγουν σε παραπλήσια ρέματα, λίμνες ή ποταμούς. Ειδικότερα, και όσον αφορά το τμήμα του Δήμου Δράμας, σε όλους τους οικισμούς πέραν της Τ.Κ. Λιβαδερού η διάθεση των υγρών αστικών λυμάτων γίνεται σε σηπτικούς βόθρους. Στο τμήμα του Κάτω Νευροκοπίου, τα λύματα αποτίθενται χωρίς επεξεργασία, είτε σε ξεροχειμάρους, είτε

στην τεχνητή λίμνη του φράγματος του Θησαυρού, γεγονός που εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους για τη δημόσια υγεία των κατοίκων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Στο δε τμήμα του Δήμου Παρανεστίου, πέραν των προαναφερθέντων οικισμών του Παρανεστίου, του Μεσοχωρίου και Κάτω Θόλου (όπου η διάθεση γίνεται στον Ποταμό Νέστο) η διάθεση των λυμάτων των ορεινών οικισμών γίνεται σε βόθρους. Δυστυχώς, λόγω της αδυναμίας συμπλήρωσης πολλών από των στοιχείων του ερωτηματολογίου από τις υπηρεσίες των Δήμων, δεν κατέστη δυνατή η παράθεση περισσότερων πληροφοριών για το είδος και το μέγεθος του δικτύου αποχέτευσης σε όλους τους οικισμούς.

Σε ότι αφορά την επεξεργασία λυμάτων, σημειώνεται ότι στον οικισμό του Κάτω Νευροκοπίου υφίσταται σήμερα Μονάδα Επεξεργασίας Λυμάτων (Μ.Ε.Λ.) η οποία ουσιαστικά δεν λειτουργεί λόγω των προδιαγραφών κατασκευής της (δεν συνάδουν με τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής). Μονάδα Επεξεργασίας Λυμάτων δεν υπάρχει ούτε και στον οικισμό του Παρανεστίου αλλά ούτε και σε κανέναν από τους μικρότερους οικισμούς οι οποίοι διαθέτουν κάποιου είδους αποχετευτικό δίκτυο σε όλη την περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας.

Γενικά, η κατάσταση του τμήματος της Π.Ε. Δράμας συνοψίζεται ως εξής και αντίστοιχα προτείνονται ανάλογες παρεμβάσεις:

- Τα περιβαλλοντικά προβλήματα που δύνανται να εμφανιστούν από τη χρήση των σηπτικών βόθρων σχετίζονται με την απώλεια ή απουσία στεγανοποίησης, τη διαφυγή των λυμάτων και κατ' επέκταση τη μόλυνση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα. Για την οριστική εξάλειψη του κινδύνου αυτού, ειδικά σε περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας όπως η Υποπεριοχή Α, θα πρέπει να δρομολογηθούν έργα κατασκευής-ολοκλήρωσης των αποχετευτικών δικτύων και Μ.Ε.Λ. τύπου compact ακόμη και στους μικρότερους οικισμούς με προτεραιότητα αυτούς του Βώλακα και του Περιθωρίου.
- Ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου θα πρέπει να προχωρήσει άμεσα στην τροποποίηση-επισκευή της υφιστάμενης Μ.Ε.Λ., έτσι ώστε να καταστεί δυνατός ο βιολογικός καθαρισμός των λυμάτων ενός Δήμου που-αδιαμφισβήτητα-αποτελεί το κύριο αναπτυξιακό κέντρο του τμήματος Π.Ε. Δράμας της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.
- Ο Δήμος Παρανεστίου θα πρέπει άμεσα να υποβάλει προς ένταξη σε οποιοδήποτε πρόσφορο χρηματοδοτικό πρόγραμμα την κατασκευή της Μ.Ε.Λ. του Παρανεστίου. Σημειώνεται ότι το έργο προτείνεται-ούτως ή άλλως-προς ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., λόγω της ύψιστης σημασίας που αυτός έχει ως κέντρο τουριστικής ανάπτυξης και γενικότερα, υπηρεσιών.

Μείζον πρόβλημα πολλαπλών επιπέδων (μόλυνση εδάφους, υδροφορέα, επιφανειακών υδάτων και αισθητική ρύπανση) αποτελεί η έλλειψη αποχετευτικού δικτύου σε οικισμούς της Υποπεριοχής που υπάγονται στην Π.Ε. Ξάνθης σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα πεδίου και τις συναντήσεις με τους αιρετούς και τις Τεχνικές υπηρεσίες των Δήμων.

Με εξαίρεση τους οικισμούς της Σταυρούπολης και του Νεοχωρίου, που διαθέτουν έως ένα σημείο αποχετευτικό δίκτυο, κανένας άλλος οικισμός δεν διαθέτει την εν λόγω υποδομή. Τα υγρά απόβλητα στις περισσότερες περιπτώσεις καταλήγουν σε οικιακούς βόθρους. Σε μεγαλύτερους οικισμούς έχουν κατασκευασθεί αγωγοί που μεταφέρουν τα αστικά υγρά απόβλητα κατ' ευθείαν σε ρέματα και ποταμούς. Σε άλλες περιπτώσεις οικισμών υφίστανται και παράνομες συνδέσεις με δίκτυα ομβρίων, με αποτέλεσμα τελικά την μεταφορά του ρυπαντικού φορτίου στο υπέδαφος, στους υπόγειους υδροφορείς, τα επιφανειακά νερά και μέσω αυτών στη θάλασσα.

Τα δίκτυα ομβρίων, όπου υφίστανται (Τοπικές Κοινότητες Σταυρούπολης, Δαφνώνα, Κομνηνών, Νεοχωρίου, Πασχαλιάς) κρίνονται ως ανεπαρκή και χρήζουν επεκτάσεων ενώ για την περιοχή της Τοπικής Κοινότητας Ωραίου και της Δ.Κ. Κοτύλης είναι υποτυπώδη.

Λαμβάνοντας υπόψη την πυκνότητα των οικισμών και την γεωμορφολογία της περιοχής προκύπτει η δυνατότητα για διαχείριση του προβλήματος ως εξής:

- Για την περιοχή της Δ.Κ. Σταυρούπολης: Μία (1) μονάδα επεξεργασίας (συλλογή αστικών υγρών αποβλήτων από Άνω και Κάτω Καρυόφυτο, Νεοχώρι, Δαφνώνας, Σταυρούπολη, Κομνηνά).
- Τα απόβλητα της Δ.Κ. Κοτύλης να οδηγούνται σε μονάδα επεξεργασίας στον Εχίνο ενώ τα απόβλητα της Τοπικής Κοινότητας Ωραίου να επεξεργάζονται σε μονάδα επεξεργασίας στο Ωραίο.

Υποπεριοχή Β

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας πεδίου κανένας οικισμός δεν διαθέτει σύγχρονο σύστημα διαχείρισης των αστικών λυμάτων. Σε όλους τους οικισμούς το δίκτυο αποχέτευσης αποτελείται από αγωγούς όμβριων και ακαθάρτων. Σε 4 (τέσσερις) οικισμούς το υπάρχον δίκτυο δεν καλύπτει τις ανάγκες των οικισμών και στο 50% των οικισμών της περιοχής παρέμβασης η εξυπηρέτηση γίνεται και με βόθρους. Πρέπει να αναφερθεί ότι σε όλη τη Δ.Ε. Σατρών και Θερμών η εξυπηρέτηση γίνεται και με βόθρους. Στους μεγαλύτερους οικισμούς οι αγωγοί που έχουν κατασκευασθεί μεταφέρουν τα λύματα κατ' ευθείαν σε ρέματα, χείμαρρους και ποταμούς. Οι δε βόθροι δεν είναι καν στεγανοί είναι σηπτικοί και παρατηρείται το φαινόμενο της παράνομης σύνδεσης με το δίκτυο ομβρίων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία οξυμένων και σοβαρών

προβλημάτων ρύπανσης λόγω των αστικών λυμάτων στα σημεία που αποτελούν τους αποδέκτες των δικτύων όμβριων (ποτάμια, ρέματα και χείμαρρους). Σε όλες τις περιπτώσεις η περιβαλλοντική επιβάρυνση τόσο στην περιοχή όσο και στους υδροβιότοπους και παραλίες της πεδινής ζώνης είναι τεράστια.

Η ιδιαίτερη μορφολογία του εδάφους και η πυκνότητα των οικισμών δημιουργεί πρόσθετες ανάγκες και προσφέρει διαφορετικές δυνατότητες αντιμετώπισης του προβλήματος ανάλογα και με τις διατιθέμενες πιστώσεις.

Πρέπει να αναφερθεί ότι το Μάρτιο του 2011 κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης του επιχειρησιακού σχεδίου και με τη συνεισφορά της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. υποβλήθηκαν προς χρηματοδότηση στο Ε.Π. «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»-Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. και στο Ε.Π. «Μακεδονίας-Θράκης 2007-2013» η κατασκευή τριών (3) μονάδων επεξεργασίας λυμάτων για τους οικισμούς Κενταύρου, Εχίνου και Μύκης. Αναλυτικότερα στον οικισμό του Κενταύρου το έργο περιλαμβάνει την ολοκλήρωση του αποχετευτικού δικτύου του Κενταύρου και Μονάδα επεξεργασίας Λυμάτων με προϋπολογισμό 2.787.908 ευρώ, στον οικισμό Εχίνου θα γίνει η κατασκευή Μονάδας επεξεργασίας Λυμάτων με προϋπολογισμό 2.752.300 ευρώ και στον οικισμό της Μύκης θα κατασκευασθεί το αποχετευτικό δίκτυο και η Μονάδα επεξεργασίας Λυμάτων με προϋπολογισμό 1.648.975 ευρώ.

Με βάση τα παραπάνω προκύπτει η ανάγκη κατασκευής των δικτύων αποχέτευσης στους λοιπούς οικισμούς της περιοχής με παράλληλη χωροθέτηση και επιλογή των πιθανών μονάδων επεξεργασίας λυμάτων ώστε να λειτουργήσει ολοκληρωμένο σύστημα αποχέτευσης λυμάτων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας πεδίου και τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια κανένας οικισμός δεν διαθέτει σύγχρονο σύστημα διαχείρισης των αστικών λυμάτων. Σε όλους τους οικισμούς της περιοχής παρέμβασης υπάρχει υποτυπώδης δίκτυο αποχέτευσης αποτελείται κυρίως από αγωγούς όμβριων υδάτων που σε καμία περίπτωση δε καλύπτουν το σύνολο των οικισμών. Στη πλειοψηφία των οικισμών για τα οποία έχουμε στοιχεία η εξυπηρέτηση γίνεται με σηπτικούς βόθρους που διασυνδέονται στο δίκτυο των ομβρίων υδάτων και τα λύματα καταλήγουν χωρίς επεξεργασία σε παρακείμενα ρέματα ή ποταμούς. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία οξυμένων και σοβαρών προβλημάτων ρύπανσης λόγω των αστικών λυμάτων στα σημεία που αποτελούν τους αποδέκτες των δικτύων όμβριων (ποτάμια, ρέματα και χείμαρρους). Σε όλες τις περιπτώσεις η περιβαλλοντική επιβάρυνση τόσο στην περιοχή όσο και στους υδροβιότοπους και παραλίες της πεδινής ζώνης είναι τεράστια.

Με βάση τα παραπάνω προκύπτει η ανάγκη ενός συνολικού σχεδιασμού για τη διαχείριση των λυμάτων στον ορεινό όγκο που θα καταστήσει βιώσιμους τους οικισμούς.

4.7 Χωροταξική-πολεοδομική οργάνωση

Παρακάτω παρατίθενται τα στοιχεία της χωροταξικής και πολεοδομικής οργάνωσης των περιοχών του προγράμματος με σκοπό την καλύτερη κατανόηση, κυρίως, της διάρθρωσης του οικιστικού δικτύου και των αναγκών που προκύπτουν σε πολεοδομικό σχεδιασμό.

4.7.1 Εισαγωγή

Στην δεκαετία του 1990 ο χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός εφαρμόσθηκε μέσω της εκπόνησης των Ειδικών Χωροταξικών μελετών για τον καθορισμό των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) θεσπίζοντας όρους και περιορισμούς στις χρήσεις γης, τη δόμηση και την κατάτμηση της γης σε περιοχές γύρω από εγκεκριμένα σχέδια πόλης ή όρια οικισμών με στόχο την αντιμετώπιση της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από την άναρχη δόμηση κυρίως σε περιοχές με ιδιαίτερα φυσικά, πολιτιστικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά.

Στα τέλη της ίδιας δεκαετίας εκπονήθηκαν τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που καταρτίστηκαν για κάθε περιφέρεια. Αυτή την περίοδο ξεκινάει και η εκπόνηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.). Με την εφαρμογή του αποκτούν εγκεκριμένο όριο όλοι οι οικισμοί με πληθυσμό άνω των 2000 κατοίκων και προσδιορίζονται τόσο οι πυκνοδομημένες περιοχές, οι προς πολεοδόμηση εκτάσεις όσο και η χωροθέτηση απαιτούμενων αστικών, βιομηχανικών και λοιπών χρήσεων. Ακολουθεί όμως η εφαρμογή του προγράμματος Καποδίστρια, με νέα διοικητικά σύνολα τα οποία πλέον στερούνται οργανωμένου σχεδίου, με αποτέλεσμα να προκύπτει η ανάγκη για ανάδειξη και οργάνωση του μη αστικού χώρου, η συνοχή και ανασυγκρότηση του αστικού και περιαστικού χώρου, οι οποίες προβλέπονται μέσω του Ν2508/1997 περί οικιστικής ανάπτυξης πόλεων και οικισμών.

Ο νόμος αυτός θεσπίζει 3 εργαλεία για την εφαρμογή του σχεδιασμού σε αστικό, περιαστικό και μη αστικό χώρο ανάλογα με τον πληθυσμό. Για τα μεγάλα αστικά συγκροτήματα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Λάρισα, Βόλος, Καβάλα και Ιωάννινα) καταρτίζονται ρυθμιστικά σχέδια και προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος. Για τους Δήμους στους οποίους υπάρχει ένας τουλάχιστον οικισμός άνω των 2000 κατοίκων εκπονείται στα όρια τους Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.). Το Γ.Π.Σ. αποκτά πλέον και χωροταξική διάσταση εκτός από την πολεοδομική αφού ξεφεύγει από τα όρια ενός οικισμού και αναφέρεται πλέον σε εδαφική περιφέρεια Δήμου. Τέλος το Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) εισάγεται η έννοια της ανοικτής πόλης ως σύνολο γειτονικών οικισμών μη αστικού χώρου, καθένας από τους οποίους έχει πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους. Εκπονείται και

εγκρίνεται στα διοικητικά όρια ενός Δήμου και πρόκειται για Γ.Π.Σ. περιοχών όπου δεν υπάρχουν οικισμοί άνω των 2000 κατοίκων.

Τα Γ.Π.Σ. και τα Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. αποτελούν την εξειδίκευση του Γενικού Χωροταξικού Σχεδίου, των Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων καθώς των Χωροταξικών Σχεδίων της Περιφέρειας στο επίπεδο του Δήμου.

Ειδικότερα όσον αφορά τα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού σε ορεινούς όγκους είναι:

- Γ.Π.Σ. (Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια).
- Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. (Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης).
- Πολεοδομικές μελέτες και πράξεις εφαρμογής.
- Ειδικές πολεοδομικές και χωροταξικές μελέτες (αναπλάσεις, ζώνες προστασίας κλπ.).
- Οριοθετήσεις οικισμών κάτω των 2.000 κατοίκων.

4.7.2 Διάρθρωση οικιστικού δικτύου

Υποπεριοχή Α

Το οικιστικό δίκτυο του τμήματος Π.Ε. Δράμας της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. περιλαμβάνει 44 οικισμούς των οποίων ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται σε 10.332 κατοίκους (βλ. Υποκεφάλαιο 4.2). Περίπου το ένα τρίτο των κατοίκων αυτών κατοικούν στα δυο μεγάλα κέντρα του ορεινού τόξου της Δράμας, δηλαδή το Κάτω Νευροκόπι και το Παρανέστι. Ο δε οικισμός του Κάτω Νευροκοπίου είναι ο μόνος που χαρακτηρίζεται από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. ως «αστικός».

Η κατανομή του πληθυσμού στις διάφορες κλάσεις μεγέθους (βλ. Πίνακα 4.7-1) δείχνει ότι σχεδόν το μισό του πληθυσμού (49,19%) κατοικεί σε οικισμούς μεγέθους από 200 έως 1.000 κατοίκους, με ένα μικρότερο ποσοστό της τάξης του 10% περίπου να κατοικούν σε οικισμούς μεγέθους 100-199 κατοίκων. Αξιοσημείωτο είναι και το συνολικό μέγεθος του πληθυσμού (9,19%) που κατοικεί σε πολύ μικρούς οικισμούς (1-99 κατοίκους), απόρροια της σαφούς φθίνουσας δημογραφικής κατάστασης (βλ. Υποκεφάλαιο 4.2).

Αναφορικά με τη συγκέντρωση των οικισμών (οικιστική διάρθρωση), μπορούμε να πούμε πως αδρομερώς αυτή ταυτίζεται (και εύλογα) με τη χωροταξία των τουριστικών περιοχών που αναπτύχθηκαν στο Υποκεφάλαιο 4.4Γ. Μια περισσότερο εμπεριστατωμένη και λεπτομερής αποτύπωση της οικιστικής οργάνωσης του ορεινού αγροτικού χώρου στο πλαίσιο του τουρισμού προτείνουν οι Μουρατίδης, κ.α. (2003: 42) και περιλαμβάνει τους εξής κάτωθι οικιστικούς πυρήνες:

- Παρανέστι με όλους τους Παρανέστιους οικισμούς.
- Σιδηρόνερο-Σκαλωτή.

- Παγονέρι-Ποταμοί-Βώλακας.
- Κάτω Νευροκόπι και Λεκανοπέδιο.

Πίνακας 4.7-1 Αριθμός οικισμός και πλήθος κατοίκων ανά κλάση μεγέθους στο τμήμα Π.Ε. Δράμας της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΚΛΑΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ (ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
>2.000	1	2,27%	2.072	20,05%
1.000-2.000	1	2,27%	1.190	11,52%
500-999	5	11,36%	3.063	29,65%
200-499	7	15,91%	2.019	19,54%
100-199	8	18,18%	1.039	10,06%
1-99	22	50,00%	949	9,19%
ΣΥΝΟΛΟ	44	100,00%	10.332	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.2-1

Επισημαίνεται βέβαια, και όπως αναφέρεται στα Τ.Α.Π. των Δήμων Κ. Νευροκοπίου, Παρανεστίου και Κοινότητας Σιδηρονέρου (Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας, 2001α,β,γ) πως στο παρελθόν το οικιστικό δίκτυο παρουσίαζε μια εντελώς διαφορετική εικόνα. Η ορεινή ενδοχώρα διέθετε ένα ιδιαίτερα πυκνό δίκτυο μικρών οικισμών που έχουν σήμερα εγκαταλειφθεί. Το γεγονός της εγκατάλειψης και της ολοσχερούς διαφοροποίησης του δικτύου των ορεινών οικισμών είναι ένα στοιχείο που συνδέεται τόσο με την εξέλιξη του παραγωγικού προτύπου όσο και με μια σειρά ιστορικούς λόγους.

Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση 29310 ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. (2003) (Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης), οι κατηγορίες του οικιστικού δικτύου που αφορούν στο τμήμα Π.Ε. Δράμας της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Πίνακα 4.7-2) είναι τα «κέντρα ενίσχυσης αξόνων» στα οποία περιλαμβάνεται ο οικισμός του Κάτω Νευροκοπίου, οι «παραδοσιακοί οικισμοί» του Παγονερίου και Περιθωρίου (βλ. Υποκεφάλαιο 4.8) και τα «κέντρα ανάπτυξης ορεινών περιοχών» που περιλαμβάνει τους οικισμούς Ποταμών, Σιδηρονέρου, Παρανεστίου, και αυτών κατά μήκος του ορεινού οδικού άξονα Ξάνθη-Κάτω Νευροκόπι.

Με βάση τα παραπάνω, και σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης που αφορά την ιδιωτική επιχειρηματικότητα, προκύπτει πως το Κάτω Νευροκόπι αποτελεί ένα σημαντικό πόλο ανάπτυξης για την περιοχή του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., τόσο από την άποψη της διασυνοριακότητας που αναπόφευκτα αποκτά ολοένα και περισσότερο μετά την είσοδο της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια όσο και από την άποψη της δυναμικής εμπλοκής των κατοίκων του σε επενδυτικές δραστηριότητες (βλ. Υποκεφάλαια 4.4B και 4.4Γ).

Η άλλη πλευρά του ορεινού αναπτυξιακού διπόλου, το Παρανέστι, παρουσιάζει χαμηλότερα ποσοστά ιδιωτικής επιχειρηματικότητας (ειδικά στο δευτερογενή τομέα) όμως η θέση του (σημ.: βρίσκεται στο ενδιάμεσο των «κέντρων περιφερειακής ανάπτυξης» Δράμας και Ξάνθης και πλησίον του τουριστικού «κέντρου» της Σταυρούπολης) του προσφέρει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού, όπως άλλωστε είδαμε και στην Ενότητα 4.4Γ.1.

Επισημαίνεται τέλος, και όσον αφορά τη γενική χωροταξική πραγματικότητα του τμήματος της Π.Ε. Δράμας, πως η έλλειψη σύνδεσης ή η ύπαρξη μη ικανοποιητικής σύνδεσης ορισμένων από τους οικιστικούς πυρήνες μεταξύ τους (π.χ. «Παρανέστι με όλους τους Παρανεστίους οικισμούς» με «Κάτω Νευροκόπι και Λεκανοπέδιο») δημιουργεί σημαντικά αναπτυξιακά προβλήματα, ειδικά για τον τουρισμό (βλ. Ενότητα 4.4Γ.1). Με δεδομένο ότι εντός της περιοχής του Ε.Π.Ο.Ρ., η τουριστική υποδομή θα πρέπει να είναι περιορισμένη ή να απαγορεύεται παντελώς, θα πρέπει να γίνει πεποίθηση ότι τα κέντρα ανάπτυξης τουριστικών υποδομών θα πρέπει να είναι πρωτίστως οι οικιστικοί πυρήνες που προαναφέρθηκαν, με απώτερο σκοπό τη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στην αναπτυξιακή διαδικασία, τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας και τη δημιουργία ενός πολύ-πολικού χώρου τοπικής ανάπτυξης μικρής κλίμακας.

Έπειτα από την παράθεση του ανωτέρω γενικού πλαισίου της χωροταξικής και οικιστικής διάρθρωσης για το τμήμα της Π.Ε. Δράμας, θα αναφερθούμε σε κάθε τμήμα Δήμου ή Δήμο της ξεχωριστά.

Σε ότι αφορά το τμήμα του Δήμου Δράμας, και ειδικά στην οικιστική του διάρθρωση, παρατηρούμε (βλ. Πίνακα 4.7-3) πως αυτό χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μικρών οικισμών (κάτω των 200 κατοίκων). Πάνω (οριακά) από τους μισούς κατοίκους (53,64%) συγκεντρώνονται σε πολύ μικρούς οικισμούς (1-99 κατοίκων).

Πίνακας 4.7-3: Αριθμός οικισμός και πλήθος κατοίκων ανά κλάση μεγέθους στο τμήμα του Δήμου Δράμας της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΚΛΑΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ (ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
>2.000	0	0,00%	0	0,00%
1.000-2.000	0	0,00%	0	0,00%
500-999	0	0,00%	0	0,00%
200-499	1	11,11%	206	31,21%
100-199	1	11,11%	100	15,15%
1-99	7	77,78%	354	53,64%
ΣΥΝΟΛΟ	9	100,00%	660	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.2-1

Ο οικισμός του Σιδηρονέρου, αν και έχει χαρακτηριστεί ως κέντρο ανάπτυξης της ορεινής περιοχής, εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από το αστικό κέντρο της Δράμας, ενώ δεν συνδέεται άμεσα με το έτερο κέντρο ανάπτυξης ορεινής περιοχής, και έδρα του Δήμου Παρανεστίου, το Παρανέστι. Αν και η αναγκαιότητα της οδικής σύνδεσης των δυο περιοχών μέσω του άξονα Σιδηρονέρου-Θησαυρού έχει τονιστεί για την τουριστική ανάπτυξη (βλ. Ενότητα 4.4Γ.1), θα πρέπει να τονιστεί για ακόμη μια φορά πως η σύνδεση αυτών των δυο τοπικών αναπτυξιακών κέντρων θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά προς την ελάφρυνση της εξάρτησης του Σιδηρονέρου από το αστικό κέντρο της Δράμας με δεδομένο ότι η απόσταση Σιδηρονέρου-Δράμας είναι σχεδόν διπλάσια από αυτήν του Σιδηρονέρου με το Παρανέστι. Έτσι, για ακόμη μια φορά αναδεικνύεται η αναγκαιότητα της βελτίωσης του οδικού άξονα Σιδηρονέρου-Θησαυρού που προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Αναφορικά με την οικιστική οργάνωση του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου, και όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.7-4, επισημαίνεται ότι στο χαρακτηρισμένο ως «κέντρο ενίσχυσης άξονα» Κάτω Νευροκόπι, κατοικεί το ένα τέταρτο περίπου των κατοίκων του Δήμου. Ένα μεγάλο ποσοστό (περίπου 50%) διαμένει σε οικισμούς 200-500 κατοίκων.

Πίνακας 4.7-4: Αριθμός οικισμός και πλήθος κατοίκων ανά κλάση μεγέθους στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου

ΚΛΑΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ (ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
>2.000	1	5,56%	2.072	25,82%
1.000-2.000	1	5,56%	1.190	14,83%
500-999	4	22,22%	2.444	30,45%
200-499	5	27,78%	1.585	19,75%
100-199	4	22,22%	559	6,96%
1-99	3	16,67%	176	2,19%
ΣΥΝΟΛΟ	18	100,00%	8.026	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.2-1

Συνολικά, και σύμφωνα με το Τ.Α.Π. Κ. Νευροκοπίου (Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας, 2001), στο οικιστικό σύστημα αυτό αναγνωρίζονται τρεις διακριτές οικιστικές περιοχές. Η πρώτη συγκεντρώνει την ομάδα οικισμών που βρίσκεται στο λεκανοπέδιο Νευροκοπίου. Η δεύτερη συγκεντρώνει την ομάδα οικισμών που βρίσκεται γύρω από το βορειοδυτικό διάσελο του Φαλακρού όρους και διασχίζεται από την στενή κοιλάδα του Νέστου ποταμού και η τρίτη αποτελεί τον οικισμό του Βώλακα, η κύρια πρόσβαση του οποίου γίνεται σήμερα κατευθείαν από τον οδικό άξονα Δράμας-Κάτω Νευροκοπίου. Οι οικισμοί σχεδόν στο σύνολο τους (εκτός της περιοχής του Βώλακα) παρουσιάζουν σημαντικά ενοποιητικά στοιχεία που καθορίζονται από την μορφολογία, τις κλιματολογικές

συνθήκες, το παραγωγικό πρότυπο και την κοινή διάρθρωση του πληθυσμού (εκτός εξαιρέσεων).

Ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου, λόγω του μεγέθους του, παρουσιάζει πρόβλημα εσωτερικής συνοχής. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο Βύλακας (και λόγω του χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού) έχει πολλές σχέσεις με την Δράμα και την Προσοτσάνη. Κατά κύριο λόγο, είναι εξαρτημένη από το αστικό κέντρο της Δράμας ενώ για τις ανάγκες πρόσβασης σε υπηρεσίες και το εμπόριο εξυπηρετείται από την Προσοτσάνη. Επίσης οι περιοχές Ποταμών-Μικρομηλιάς, που βρίσκονται στα βόρεια του Νέστου φαίνονται να έχουν κάποιους συσχετισμούς με το Σιδηρόνερο (δάση, κυνήγι κ.λπ.) (Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας, 2001).

Η έδρα του Δήμου, το Κάτω Νευροκόπι, αποτελεί ένα σημαντικό αγροτικό κέντρο καθώς και έναν ισχυρό πόλο έλξης για τους κατοίκους της ενδοχώρας αφού αποτελεί σημαντικό θύλακα παροχής λειτουργιών και υπηρεσιών, στη περίθαλψη, εκπαίδευση, πρόνοια, δημόσια διοίκηση, τραπεζικό σύστημα, εμπορικό σύστημα, ψυχαγωγία, πολιτισμό (βλ. Υποκεφάλαιο 4.5).

Σε ότι αφορά το τμήμα του Δήμου Παρανεστίου, το οικιστικό δίκτυό του περιλαμβάνει 9 οικισμούς, από τους οποίους ένας οικισμός (η έδρα του διευρυμένου πλέον Δήμου Παρανεστίου) έχει πληθυσμό πάνω από 500 κατοίκους, πέντε οικισμοί έχουν πληθυσμό μεταξύ 100-499 κατοίκους και αποτελούν περίπου το 37% του συνολικού πληθυσμού του Δήμου και δώδεκα οικισμοί έχουν πληθυσμό μεταξύ 1-99 κατοίκων, αποτελούν δε το 25% περίπου του συνολικού πληθυσμού του Δήμου.

Πίνακας 4.7-3: Αριθμός οικισμός και πλήθος κατοίκων ανά κλάση μεγέθους στο τμήμα του Δήμου Δράμας της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΚΛΑΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ (ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
>2.000	0	0,00%	0	0,00%
1.000-2.000	0	0,00%	0	0,00%
500-999	1	5,88%	619	37,61%
200-499	1	5,88%	228	13,85%
100-199	3	17,65%	380	23,09%
1-99	12	70,59%	419	25,46%
ΣΥΝΟΛΟ	17	100,00%	1.646	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.2-1

Το δίκτυο αυτό του τμήματος του Δήμου Παρανεστίου αρθρώνεται πάνω στην Εθνική Οδό Δράμας-Ξάνθης, στη νότια πλευρά του Δήμου και παρουσιάζει μια μεγαλύτερη πύκνωση γύρω από το Παρανέστι, με κύριο χαρακτηριστικό τη δημιουργία ενός σχεδόν ενιαίου οικιστικού συγκροτήματος που απαρτίζεται από τον οικισμό της Δ.Ε.Η.

Μεσοχωρίου, το Μεσοχώρι, το Παρανέστι και τον Κάτω Θόλο. Οι οικισμοί μεταξύ τους παρουσιάζουν ένα σημαντικό ενοποιητικό στοιχείο, αυτό της κοινής διάθρωσης του πληθυσμού από πλευράς ιστορικής και κοινωνικής προέλευσης και ενσωμάτωσης στο χώρο όπου ζουν. Το Παρανέστι αποτελεί σημαντική εστία παροχής σημαντικών λειτουργιών και υπηρεσιών της ευρύτερης περιοχής όπως περίθαλψης, δημόσιας τάξης και εκπαίδευσης.

Τέλος, και αναφορικά με τον πολεοδομικό σχεδιασμό πρώτου επιπέδου στο σύνολο του τμήματος Π.Ε. Δράμας της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., σύμφωνα με την επιτόπια έρευνα της Ομάδας Έργου προέκυψαν τα κάτωθι:

- Άμεση είναι η ανάγκη εκπόνησης Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (Γ.Π.Σ.) στους Δήμους της Π.Ε. Δράμας των οποίων η έδρα του πληθυσμού είναι μεγαλύτερη των 2.000 κατοίκων (δηλαδή στους Δήμους Δράμας και Κάτω Νευροκοπίου). Ειδικά για το Δήμο Δράμας, υπενθυμίζεται ότι σε αυτόν ενσωματώθηκε η ορεινή πρώην Κοινότητα Σιδηρονέρου. Για το δε Κάτω Νευροκόπι, του οποίου τα διοικητικά όρια δεν μεταβλήθηκαν, σημειώνεται ότι αυτήν τη στιγμή υπάρχει ένα παρωχημένο πολεοδομικό σχέδιο (20ετίας) που αφορά μόνο τον οικισμό του Κάτω Νευροκοπίου.
- Παρομοίως, στο Δήμο Παρανεστίου αναγνωρίζεται ως επιτακτική η ανάγκη εκπόνησης του οικείου Σχεδίου Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) με δεδομένο ότι ο Δήμος διευρύνθηκε (ενσωματώθηκε σε αυτόν ο πρώην Δήμος Νικηφόρου).
- Οριοθετήσεις οικισμών κάτω των 2.000 κατοίκων.
- Αναθεώρηση ρυμοτομικών σχεδίων κατά προτεραιότητα σε οικισμούς όπως το Παγονέρι και ο Βώλακας.

Σημειώνεται ότι ο πολεοδομικός σχεδιασμός πρώτου επιπέδου θα βοηθήσει στον καθορισμό των λεγόμενων Περιοχών Προστασίας (απόλυτης ή μέτριας), Περιοχών Ελέγχου και Περιορισμού Δόμησης (για την προστασία του περιαστικού και εξωαστικού χώρου από την ανεξέλεγκτη διασπορά της εκτός σχεδίου δόμησης), των πολεοδομημένων περιοχών (υπάρχοντες οικισμοί) και των νέων περιοχών όπου επιτρέπεται η πολεοδόμηση (επεκτάσεις, παραγωγικές χρήσεις). Στο ευρύτερο πλαίσιο του Ε.Π.Ο.Ρ., ο καθορισμός αυτών των περιοχών θα πρέπει να θεωρείται μεγάλης προτεραιότητας, ειδικά στο πλαίσιο της οικοτουριστικής ανάπτυξης η οποία αναπόφευκτα δημιουργεί πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον. Επισημαίνεται-σε κάθε περίπτωση-η ανάγκη εκπόνησης των ανωτέρω Γ.Π.Σ. και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. στο πνεύμα της υποβοήθησης της οικονομικής ανάπτυξης και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής στους οικισμούς, παράλληλα με την πρόνοια που θα λάβει ο Φ.Δ.Ο.Ρ. για τη διαχείριση της ευρύτερης περιοχής (διαχειριστικό σχέδιο Ε.Π.Ο.Ρ.).

Το οικιστικό δίκτυο της Π.Ε. Ξάνθης που ανήκει στην Υποπεριοχή Α του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αποτελείται από τη Δ.Ε. Σταυρούπολης και Κοτύλης και την Τ.Κ. Ωραίου. Στην περιοχή αυτή συμπεριλαμβάνονται 36 οικισμοί εκ των οποίων οι 26 ανήκουν στην Δ.Ε. Σταυρούπολης, οι 4 στη Δ.Ε. Κοτύλης και οι 6 στην Τ.Κ. Ωραίου, εκ των οποίων ο 1 είναι ακατοίκητος. Ο πληθυσμός της εν λόγω περιοχής ανέρχεται σε 6.600 κατοίκους (βλ. Υποκεφάλαιο 4.2) και οι οικισμοί Ωραίου, Πάχνης και Σταυρούπολης συγκεντρώνουν περίπου το 40% του πληθυσμού της Υποπεριοχής Α. Όλοι οι οικισμοί σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ. χαρακτηρίζονται ως «αγροτικοί».

Η κατανομή του πληθυσμού ανά κλάση μεγέθους (βλ. Πίνακα 4.7-4) δείχνει ότι το 32% του πληθυσμού κατοικεί σε οικισμούς μεγέθους από 500 έως 999 κατοίκους και ένα ποσοστό της τάξης του 26% να κατοικούν σε οικισμούς μεγέθους 200-499 κατοίκων. Αξιοσημείωτο είναι ότι υπάρχει (1) ένας μόνο οικισμός που συγκεντρώνει το 17% του πληθυσμού της Υποπεριοχής Α της Π.Ε. Ξάνθης. Επίσης δεν υπάρχει οικισμός με πληθυσμό πάνω από 2000 και οικισμός με πληθυσμό 1.000 έως 2.000 κατοίκων είναι μόνο ένας.

Πίνακας 4.7-4: Αριθμός οικισμός και πλήθος κατοίκων ανά κλάση μεγέθους στο τμήμα Π.Ε. Ξάνθης-Υποπεριοχή Α της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΚΛΑΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ (ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
>2.000	0	0,00%	0	0,00%
1.000-2.000	1	2,78%	1093	16,56%
500-999	3	8,33%	2147	32,53%
200-499	5	13,89%	1710	25,91%
100-199	7	19,44%	986	14,94%
1-99	19	55,66%	664	10,06%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100,00%	6.600	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.2-1

Η περιοχή διακρίνεται σε δύο ζώνες, εκ των οποίων η μία αφορά την κοιλάδα του Νέστου, που χαρακτηρίζεται από ένα σχετικά πυκνό δίκτυο και αρθρώνεται πάνω στην Εθνική Οδό Δράμας-Ξάνθης με μεγαλύτερη πύκνωση γύρω από τη Σταυρούπολη (Δαφνώνας, Κομνηνά), με σύνολο 26 οικισμούς.

Η δεύτερη ζώνη αναφέρεται στην ορεινή περιοχή Ωραίου και Κοτύλης του Δήμου Μύκης, η οποία συγκεντρώνει το 53% του πληθυσμού της Υποπεριοχής Α του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. για την Π.Ε. Ξάνθης και αποτελείται από 10 οικισμούς.

Οι μεγαλύτεροι οικισμοί στις δύο αυτές ζώνες είναι η Σταυρούπολη (797 κάτοικοι), Πάχνη (1093 κάτοικοι) και Ωραίο (718 κάτοικοι).

Αναφορικά με το χαρακτηρισμό του οικιστικού δικτύου επισημαίνεται ότι υπάρχει ένας εγκαταλελειμμένος οικισμός, ένας οικισμός ο οποίος χαρακτηρίζεται ως Κέντρο Ανάπτυξης ορεινών όγκων (Σταυρούπολη) και ένας ως παραδοσιακός (Κ. Καρυόφυτο) σύμφωνα το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (βλ. Υποκεφάλαιο 5.2).

Οι οικισμοί της Υποπεριοχής Α της Δ.Ε. Σταυρούπολης, όσον αφορά την οικιστική διάρθρωσή τους, έχουν τα χαρακτηριστικά των ορεινών οικισμών, όπως:

- Μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων και ιδιοκτησιών.
- Διάσπαρτοι οικισμοί.
- Χαμηλή παραγωγικότητα.
- Εξάρτηση από καλλιέργειες φθίνουσας απόδοσης (καπνά).
- Οικονομικός μαρασμός.
- Δημογραφικά προβλήματα.

Ο χωρικός και αναπτυξιακός σχεδιασμός, της περιοχής πρέπει να σχεδιαστεί στα πλαίσια του νέου χάρτη της τοπικής αυτοδιοίκησης (Καλλικράτης). Στην περιοχή υπάρχουν:

- Αναθεωρημένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο.
- Πολεοδομική Μελέτη Επέκτασης-Αναθεώρησης οικισμού Σταυρούπολης.
- Οριοθετήσεις οικισμών κάτω των 2000 κατοίκων. Συγκεκριμένα από τους 26 οικισμούς στους 15 έχει γίνει οριοθέτησή τους χωρίς όμως να έχει προχωρήσει η υλοποίηση της οριοθέτησης.

Οι ανάγκες που προκύπτουν για χωρικό σχεδιασμό στην περιοχή αποτυπώνονται σε:

- Δημιουργία χαρτογραφικών υποβάθρων.
- Υλοποίηση ορίων οικισμών.
- Οριοθετήσεις οικισμών κάτω των 2.000 κατοίκων.
- Αναθεώρηση ρυμοτομικού σχεδίου οικισμού Σταυρούπολης και Καρυοφύτου.
- Πολεοδότηση αδόμητων τμημάτων οικισμών.

Υποπεριοχή Β

Το οικιστικό δίκτυο της Π.Ε. Ξάνθης που ανήκει στην Υποπεριοχή Β του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αποτελείται από τη Δ.Ε. Μύκης, Θερμών και Σατρών του Δήμου Μύκης. Στην περιοχή αυτή συμπεριλαμβάνονται 50 οικισμοί εκ των οποίων οι 30 ανήκουν στην Δ.Ε. Μύκης με τους 3 οικισμούς να είναι ακατοίκητοι, οι 8 στη Δ.Ε. Θερμών και οι 12 στη Δ.Ε. Σατρών, Ο πληθυσμός της εν λόγω περιοχής ανέρχεται σε 13.393 κατοίκους(βλ. Υποκεφάλαιο 4.2). και οι οικισμοί Εχίνου, Κενταύρου και Μύκης συγκεντρώνουν το 42% του πληθυσμού της Υποπεριοχής Β. Όλοι οι οικισμοί σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ. χαρακτηρίζονται ως «αγροτικοί» εκτός του Εχίνου και της Μύκης που χαρακτηρίζονται «αστικοί».

Η κατανομή του πληθυσμού ανά κλάση μεγέθους (βλ. Πίνακα 4.7-5) δείχνει ότι το 34% του πληθυσμού κατοικεί σε (2) δύο οικισμούς πάνω από 2000 κατοίκους και το 17% κατοικεί σε (2) δύο οικισμούς μεγέθους από 1000 έως 2000 κατοίκους. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 51% του πληθυσμού της Υποπεριοχής Β της Π.Ε. Ξάνθης συγκεντρώνεται μόνο σε 4 οικισμούς από τους 47.

Πίνακας 4.7-5: Αριθμός οικισμός και πλήθος κατοίκων ανά κλάση μεγέθους στο τμήμα Π.Ε. Ξάνθης-Υποπεριοχή Α της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΚΛΑΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ (ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
>2.000	2	4,26%	4534	33,85%
1.000-2.000	2	4,26%	2276	16,99%
500-999	1	2,13%	632	4,72%
200-499	9	19,15%	2683	20,03%
100-199	10	21,28%	1330	9,93%
1-99	23	48,94%	1938	14,47%
ΣΥΝΟΛΟ	47	100,00%	13.393	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.2-1

Οι μεγαλύτεροι οικισμοί είναι ο Κένταυρος (2313 κάτοικοι), ο Εχίνος (2221 κάτοικοι), η Μύκη (1095 κάτοικοι) και Γλαύκη (1181 κάτοικοι).

Αναφορικά με το χαρακτηρισμό του οικιστικού δικτύου επισημαίνεται ότι υπάρχουν (3) τρεις εγκαταλελειμμένοι οικισμοί, ένας οικισμός ο οποίος χαρακτηρίζεται ως Κέντρο Ανάπτυξης ορεινών όγκων (Εχίνος) και ένας χερσαίος μεθοριακός σταθμός (Δημάριο) σύμφωνα το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (βλ. Υποκεφάλαιο 5.2).

Τα χαρακτηριστικά των ορεινών αυτών οικισμών είναι:

- Μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων και ιδιοκτησιών.
- Ιδιότυπο ιδιοκτησιακό καθεστώς.
- Διάσπαρτοι και απομονωμένοι οικισμοί με προβλήματα προσβασιμότητας.
- Χαμηλή παραγωγικότητα.
- Εξάρτηση από καλλιέργειες φθίνουσας απόδοσης (καπνά).
- Προβλήματα υποβάθμισης του περιβάλλοντος και έλλειψης φυσικών πόρων (διάσπαρτοι μικροί Χ.Α.Δ.Α., έλλειψη νερού σε οικισμούς).
- Οικονομικός μαρασμός.
- Δημογραφικά προβλήματα.
- Υψηλά κόστη εγκατάστασης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και υψηλά μεταφορικά κόστη.

Στην περιοχή αυτή τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ρεύμα μετακίνησης των κατοίκων από τους ορεινούς απομακρυσμένους οικισμούς προς τους μεγαλύτερους της ίδιας περιοχής, αλλά συχνά και εκτός, προς την πόλη της Ξάνθης ή και άλλους Δήμους της πεδινής περιοχής.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι ανάγκες για κατοικία στους μεγαλύτερους κεντρικούς οικισμούς να είναι τεράστιες. Οι χώροι μέσα σ' αυτούς τους οικισμούς είναι δυσεύρετοι με συνέπεια να εξαντλείται κάθε εναλλακτική λύση κατά τη δόμηση, όπως πλήρης εκμετάλλευση της μορφολογίας του εδάφους, στενοί δρόμοι, ανυπαρξία ελεύθερων χώρων, αυθαίρετη δόμηση κλπ.

Την τελευταία δεκαετία η έντονη αύξηση των ρυθμών δόμησης σε ορισμένους οικισμούς παράλληλα με φαινόμενα αυθαίρετης δόμησης, οδηγούν σε αρνητικά αποτελέσματα όπως:

- Έλλειψη σε κοινόχρηστους, κοινωφελείς χώρους.
- Ύπαρξη τυφλών οικοπέδων.
- Υποτυπώδης οικιστική οργάνωση.
- Άναρχη και μη σχεδιασμένη οικιστική ανάπτυξη.
- Πυκνοδομημένοι οικισμοί χωρίς ρυμοτομία (οικιστική συμφόρηση).
- Εγκατάλειψη παραδοσιακών κτισμάτων που χρήζουν προστασίας και ανάδειξης.
- Συγκρούσεις χρήσεων γης.
- Υποτυπώδεις τεχνικές και κοινωνικές υποδομές.

Είναι ανάγκη ο χωρικός και αναπτυξιακός σχεδιασμός, να εναρμονισθεί στο πλαίσιο του νέου χάρτη της τοπικής αυτοδιοίκησης (Καλλικράτης). Η ανάγκη οριοθέτησης, επέκτασης και εκπόνησης πολεοδομικών σχεδίων στους πρωτεύοντες οικισμούς χρήζει άμεσης ικανοποίησης. Το πρόβλημα γίνεται πιο σύνθετο λόγω έλλειψης σε πολλές περιπτώσεις τίτλων ιδιοκτησίας και των γραφειοκρατικών διαδικασιών που απαιτούνται για πιστοποίηση και κατοχύρωση των ιδιοκτησιών. Θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα εξεύρεσης χρηματοδότησης για την άμεση εκπόνηση σχεδίων Γ.Π.Σ. και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.

Σε όλη την περιοχή του Δήμου Μύκης ο χωρικός σχεδιασμός έχει προχωρήσει μόνο όσο αφορά την οριοθέτηση του οικισμού της Σμίνθης ο οποίος είναι στη φάση της ολοκλήρωσης των διαδικασιών δεδομένου ότι έχουν ολοκληρωθεί οι απαραίτητες μελέτες και αναμένεται η τελική έγκριση.

Οι ανάγκες που προκύπτουν για χωρικό σχεδιασμό στην περιοχή αποτυπώνονται σε:

- Ειδική μελέτη καθορισμού χρήσεων γης και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων σε ζώνες εκατέρωθεν του κάθετου οδικού άξονα από Βουλγαρία.
- Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δ. Μύκης.
- Οριοθετήσεις οικισμών κάτω των 2.000 κατοίκων.

- Ειδικές μελέτες προστασίας και χωροθετήσεων.

Ο Δήμος Σουφλίου και συγκεκριμένα η Δ.Κ. Μικρού Δερείου αποτελείται από 7 οικισμούς εκ των οποίων μόνο αυτό του Μεγάλου Δερείου αποτελεί από πληθυσμό μεγαλύτερο των 500 κατοίκων. Ο Δήμος Αρριανών στην Υποπεριοχή Β συμμετέχει με τμήμα των δύο και ολόκληρες τις υπόλοιπες δύο Δ.Ε. που τον απαρτίζουν. Ο αριθμός των οικισμών που συμμετέχουν σε αυτό το Δήμο είναι 33 εκ των οποίων μόνο ένας οικισμός έχει πληθυσμό άνω των 500 κατοίκων ενώ έξι έχουν πληθυσμό κάτω των 100 κατοίκων. Ο Δήμος Ιάσμου συμμετέχει στην περιοχή παρέμβασης με τμήμα των Δ.Ε. Ιάσμου, Σώστου και Αμαξάδων και συνεισφέρει στην περιοχή παρέμβασης με 16 οικισμούς εκ των οποίων δύο οικισμοί έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο των 1000 κατοίκων, τέσσερις οικισμοί έχουν πληθυσμό άνω των 500 κατοίκων ενώ οκτώ έχουν πληθυσμό κάτω των 100 κατοίκων, ο οποίος φθίνει συνέχεια.

Ειδικότερα για την Π.Ε. Έβρου η κατανομή του πληθυσμού ανά κλάση μεγέθους (βλ. Πίνακα 4.7-6) δείχνει ότι το 62,43% του πληθυσμού κατοικεί σε (4) τέσσερις οικισμούς κλάσης μεγέθους 200-499 κατοίκους, το 25,92% κατοικεί σε (1) έναν οικισμό μεγέθους από 500 έως 999 κατοίκους. Αξιοσημείωτο είναι ότι δεν υπάρχουν οικισμοί με πληθυσμό μεγαλύτερο των 1.000 κατοίκων και οικισμοί με πληθυσμό μικρότερο των 100 κατοίκων.

Πίνακας 4.7-6: Αριθμός οικισμός και πλήθος κατοίκων ανά κλάση μεγέθους στο τμήμα Π.Ε. Έβρου-Υποπεριοχή Β της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΚΛΑΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ (ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
>2.000	0	0,00%	0	0,00%
1.000-2.000	0	0,00%	0	0,00%
500-999	1	14,29%	545	25,92%
200-499	4	57,14%	1.313	62,43%
100-199	2	28,57%	245	11,65%
1-99	0	0,00%	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	7	100,00%	2.103	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.2-1

Στην Π.Ε. Ροδόπης η κατανομή του πληθυσμού ανά κλάση μεγέθους (βλ. Πίνακα 4.7-7) δείχνει ότι το 24% περίπου του πληθυσμού κατοικεί σε (2) δύο οικισμούς πάνω από 2000 κατοίκους (τον Ίασμο και τους Αμαξάδες) και το 31% περίπου κατοικεί σε 15 οικισμούς μεγέθους από 200 έως 499 κατοίκους. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 32,76% του οικισμών της περιοχής παρέμβασης που αφορά στην Υποπεριοχή Β της Π.Ε. Ροδόπης έχει πληθυσμό μικρότερο των 100 κατοίκων, ενώ οι οικισμοί Μεγάλη Άδα, Μύτικας,

Τρίκορφο, Πολύαρνο, Ταγγαίον, Κερασέα, Μοναχοί και Κάτω Καμπή έχουν πληθυσμό μικρότερο των 30 κατοίκων και τείνουν να εγκαταλειφθούν.

Πίνακας 4.7-7: Αριθμός οικισμός και πλήθος κατοίκων ανά κλάση μεγέθους στο τμήμα Π.Ε. Ροδόπης-Υποπεριοχή Β της περιοχής Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ΚΛΑΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ (ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
>2.000	1	1,72%	2.732	17,40%
1.000-2.000	1	1,72%	1.030	6,56%
500-999	6	10,34%	3.946	25,13%
200-499	15	25,86%	4.863	30,97%
100-199	16	27,59%	2.338	14,89%
1-99	19	32,76%	794	5,06%
ΣΥΝΟΛΟ	58	100,00%	15.703	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία Πίνακα 4.2-1

Τα χαρακτηριστικά των ορεινών αυτών οικισμών είναι:

- Μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων και ιδιοκτησιών.
- Ιδιότυπο ιδιοκτησιακό καθεστώς.
- Διάσπαρτοι και απομονωμένοι οικισμοί με προβλήματα προσβασιμότητας.
- Χαμηλή παραγωγικότητα.
- Εξάρτηση από καλλιέργειες φθίνουσας απόδοσης (καπνά).
- Προβλήματα υποβάθμισης του περιβάλλοντος και έλλειψης φυσικών πόρων (διάσπαρτοι μικροί Χ.Α.Δ.Α., έλλειψη νερού σε οικισμούς).
- Οικονομικός μαρασμός.
- Δημογραφικά προβλήματα.
- Υψηλά κόστη εγκατάστασης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και υψηλά μεταφορικά κόστη.

Στην περιοχή αυτή τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ρεύμα μετακίνησης των κατοίκων από τους ορεινούς απομακρυσμένους οικισμούς προς τους μεγαλύτερους της ίδιας περιοχής, αλλά συχνά και εκτός, προς την πόλη της Κομοτηνής και άλλους Δήμους της πεδινής περιοχής.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι ανάγκες για κατοικία στους μεγαλύτερους κεντρικούς οικισμούς να είναι τεράστιες. Οι χώροι μέσα σ' αυτούς τους οικισμούς είναι δυσεύρετοι με συνέπεια να εξαντλείται κάθε εναλλακτική λύση κατά τη δόμηση, όπως πλήρης εκμετάλλευση της μορφολογίας του εδάφους, στενοί δρόμοι, ανυπαρξία ελεύθερων χώρων, αυθαίρετη δόμηση κλπ.

Την τελευταία δεκαετία η έντονη αύξηση των ρυθμών δόμησης σε ορισμένους οικισμούς παράλληλα με φαινόμενα αυθαίρετης δόμησης, οδηγούν σε αρνητικά αποτελέσματα όπως:

- Έλλειψη σε κοινόχρηστους, κοινωφελείς χώρους.
- Ύπαρξη τυφλών οικοπέδων.
- Υποτυπώδης οικιστική οργάνωση.
- Άναρχη και μη σχεδιασμένη οικιστική ανάπτυξη.
- Πυκνοδομημένοι οικισμοί χωρίς ρυμοτομία (οικιστική συμμόρφωση).
- Εγκατάλειψη παραδοσιακών κτισμάτων που χρήζουν προστασίας και ανάδειξης.
- Συγκρούσεις χρήσεων γης.
- Υποτυπώδεις τεχνικές και κοινωνικές υποδομές.

Είναι ανάγκη ο χωρικός και αναπτυξιακός σχεδιασμός, να εναρμονισθεί στο πλαίσιο του νέου χάρτη της τοπικής αυτοδιοίκησης (Καλλικράτης). Η ανάγκη οριοθέτησης, επέκτασης και εκπόνησης πολεοδομικών σχεδίων στους πρωτεύοντες οικισμούς χρήζει άμεσης ικανοποίησης. Το πρόβλημα γίνεται πιο σύνθετο λόγω έλλειψης σε πολλές περιπτώσεις τίτλων ιδιοκτησίας και των γραφειοκρατικών διαδικασιών που απαιτούνται για πιστοποίηση και κατοχύρωση των ιδιοκτησιών. Θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα εξεύρεσης χρηματοδότησης για την άμεση εκπόνηση σχεδίων Γ.Π.Σ. και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.

Σε όλη την περιοχή των Νομών Ροδόπης και Έβρου ο χωρικός σχεδιασμός είναι ανύπαρκτος. Οι ανάγκες που προκύπτουν για χωρικό σχεδιασμό στην περιοχή αποτυπώνονται σε:

- Ειδική μελέτη καθορισμού χρήσεων γης και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων σε ζώνες εκατέρωθεν του κάθετου οδικού άξονα από Βουλγαρία.
- Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δ. Αρριανών, Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δ. Ιάσμου και Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Σουφλίου.
- Οριοθετήσεις οικισμών κάτω των 2000 κατοίκων.
- Ειδικές μελέτες προστασίας και χωροθετήσεων.

4.8 Πολιτισμικό περιβάλλον

4.8.1 Εισαγωγή

Το πολιτισμικό περιβάλλον απαρτίζεται από τους πολιτιστικούς πόρους, οι οποίοι διαχωρίζονται στους λεγόμενους υλικούς και άυλους. Οι υλικοί πολιτιστικοί πόροι μπορεί να περιλαμβάνουν στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος που σχετίζονται με τη δομημένη πολιτιστική κληρονομιά (παλαιά κτίρια με ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, ναοί, παλιές γέφυρες κ.λπ.) αλλά και με το σύγχρονο δομημένο περιβάλλον, εφόσον αυτό παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον. Οι άυλοι πολιτιστικοί πόροι (άυλη πολιτιστική κληρονομιά) αποτελούνται από στοιχεία που δεν είναι «απτά» και μπορεί να περιλαμβάνουν το τραγούδι, τη μουσική, τις δεξιότητες, τις τέχνες κ.λπ.

Φυσικά, σε αυτό το σημείο θα πρέπει να θεωρηθεί αυταπόδεικτη και διαχρονική η σχέση τους πολιτισμικού περιβάλλοντος με το φυσικό. Πράγματι, θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι η διαμόρφωση του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου είναι μια διαδικασία πολυσύνθετη που περιλαμβάνει αμφίδρομες επιδράσεις.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση του 2003 για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η άυλη πολιτιστική κληρονομιά-ή ζωντανή κληρονομιά-είναι ο κύριος μοχλός της πολιτιστικής ποικιλομορφίας της ανθρωπότητας και η διατήρησή της αποτελεί εγγύηση για τη συνέχιση της δημιουργικότητας. Ορίζεται δε, ως εξής:

«Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει τις πρακτικές, τις αναπαραστάσεις, τις εκφράσεις, τη γνώση, τις δεξιότητες-καθώς και τα εργαλεία, τα αντικείμενα, τα έργα τέχνης και τους πολιτιστικούς χώρους που σχετίζονται με τα ανωτέρω-που κοινότητες, ομάδες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, μεμονωμένα άτομα αναγνωρίζουν ως μέρος της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Αυτή η άυλη πολιτιστική κληρονομιά-η οποία μεταδίδεται από γενιά σε γενιά-αναδημιουργείται συνεχώς από κοινότητες και ομάδες μέσα από την αλληλεπίδρασή τους με τη φύση και την ιστορία τους, και τους παρέχει μια αίσθηση ταυτότητας και συνέχειας» (UNESCO, 2011).

Στη νέο-ενδογενή αναπτυξιακή προσέγγιση, οι πολιτιστικοί πόροι, απτοί και μη, είναι απαραίτητοι στην αναπτυξιακή διαδικασία. Η σημασία τους, μεταξύ άλλων, έγκειται στα εξής (Θωμάϊδης, 2010):

- Αποτελούν ένα πολύτιμο απόθεμα βάσει του οποίου η περιοχή βιώνει ή αναδιαμορφώνει την τοπική της ταυτότητα.

Πράγματι, μια περιοχή μπορεί να χαρακτηρίζεται από πολιτιστικούς πόρους σε σημαντικό βαθμό. Συνηθίζεται, παραδείγματος χάριν, να αναφερόμαστε στα χωριά του Όρους

Φαλακρού στο Νομό Δράμας ως «*τα χωριά των ντόπιων*» (λόγω της ιδιαιτερότητας του πολιτισμού σε αυτά τα μέρη). Τέτοιου είδους φράσεις αποτυπώνουν επακριβώς, με ελάχιστες λέξεις και χωρίς πολυπλοκότητα τα κύρια χαρακτηριστικά των περιοχών και αποτελούν μια είδους «*ταυτότητα*» στον ευρύτερο χώρο.

- Οι πολιτιστικοί πόροι αποτελούν-σε ορισμένες περιπτώσεις-δείκτες επιμέρους εκφράσεων της τοπικής κουλτούρας που συμβάλλουν στη δημιουργία μιας ενιαίας χωρικής και περισσότερο ενδιαφέρουσας ταυτότητας.

Οι ιστορικές συνθήκες διαμόρφωσαν στην Ελλάδα, και ειδικά στην Οροσειρά της Ροδόπης, μια ποικιλομορφία ως προς τη σύνθεση των πληθυσμών της. Η ποικιλότητα αυτή στην κουλτούρα θα πρέπει να αποτελέσει ένα εξαιρετικά σημαντικό συστατικό των αναπτυξιακών στρατηγικών. Θα πρέπει να αναδειχθεί και να προωθηθεί, και όχι να καταπιεστεί όπως παλαιότερα.

- Οι πολιτιστικοί πόροι είναι άμεσα «εμπορεύσιμοι».

Πράγματι, αν εξετάσουμε την πιθανότητα εμπορευματοποίησης διάφορων πόρων θα διαπιστώσουμε ότι οι πολιτιστικοί πόροι είναι οι πλέον «εμπορεύσιμοι». Αυτό συμβαίνει γιατί αποτελούν βασικά συστατικά οικονομικών δραστηριοτήτων όπως ο αγροτικός τουρισμός. Φυσικά, ένα σημαντικό στοιχείο που θα πρέπει να εξετάσουμε εδώ είναι το πώς αυτοί οι πόροι παρουσιάζονται στους πιθανούς χρήστες (δηλαδή τους τουρίστες): δηλαδή το αν, το πώς και το πόσο καλά προωθούνται προς χρήση ώστε να αποτυπώνουν τη χωρική ταυτότητα. Για παράδειγμα, παλαιότερη έρευνα για την ορεινή περιοχή της Δράμας (Thomaidis, 2003) έδειξε ότι ο τοπικός πολιτισμός δεν ήταν τόσο «προφανής» ως πόρος στους τουρίστες, τους κατοίκους αλλά και στους αναπτυξιακούς φορείς, οι οποίοι έδωσαν περισσότερη έμφαση στο φυσικό περιβάλλον. Εδώ λοιπόν, αναμφισβήτητα απαιτείται η τέχνη της ερμηνείας της σημασίας των πόρων στους τουρίστες διαφορετικά οι πόροι απαξιώνονται και δεν προσθέτουν αξία τοπικά. Πράγματι, όπως μας πληροφορούν οι Parathanassiou-Zuhrt, et al. (2007: 7):

«Τα πολιτιστικά κωδικοποιημένα τοπία και οι απτοί πόροι μπορούν να πετύχουν ως τουριστικό προϊόν μόνο μέσω της διαδικασίας της γνώσης. Γεμάτα με συμβολισμούς, τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς θα πρέπει να γίνουν νοητικά, συναισθηματικά και πνευματικά προσιτά, προκειμένου να επιβιώσουν και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες και τις προσδοκίες των επισκεπτών που αναζητούν εμπειρίες».

- Οι πολιτιστικοί πόροι μπορούν να αποτελέσουν μέσο προώθησης της ταυτότητας της περιοχής στο εσωτερικό της.

Άμεση είναι και η σχέση των πολιτιστικών πόρων με τη διαφήμιση «*του τοπικού στο τοπικό*». Ουσιαστικά, μέσα από την προώθηση των πόρων αυτών στο τοπικό επίπεδο-με

σκοπό τη δημιουργία μιας διακριτής ταυτότητας-επιτυγχάνεται η διαδικασία της τοπικής ενδυνάμωσης, διαδικασία η οποία είναι ύψιστης σημασίας στη βιωσιμότητα της νέο-ενδογενούς ανάπτυξης (βλ. Υποκεφάλαιο 3.1). Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ενδυνάμωσης μέσα από τον αγροτικό τουρισμό (και το σχετιζόμενο πολιτιστικό κεφάλαιο) είναι αυτό των γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα. Η Ιακωβίδου, για παράδειγμα, (1988, 2000, 2003) και Ιακονίδου (1997, 2002) υποστήριξε ότι η σύστασή τους βοήθησε τις γυναίκες στην ελληνική ύπαιθρο να εκτιμήσουν καλύτερα το δικό τους ιδιαίτερο κοινωνικό και οικονομικό ρόλο, μέσα από την ανεξαρτησία, τον αυτό-έλεγχο και την αυτό-εκτίμηση.

4.8.2 Καταγραφή των πολιτιστικών πόρων

Υποπεριοχή Α

Ιδιαίτερα αξιόλογο χαρακτηρίζεται το πολιτιστικό κεφάλαιο της περιοχής που υπάγεται στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας λόγω του γεγονότος ότι σε αυτό εμφανίζονται στοιχεία της αρχαίας και μεταγενέστερης ιστορίας των πληθυσμών που είτε είναι αυτόχθονες είτε μετοίκησαν στην περιοχή μετά την ανταλλαγή πληθυσμών τον προηγούμενο αιώνα. Εκφράσεις αυτού του έντονου και πολυσχιδούς τοπικού πολιτιστικού στοιχείου αποτελούν: (α) τα μνημεία της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς και, (β) η άυλη πολιτιστική κληρονομιά με τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, τη μουσική, την τοπική κουζίνα καθώς και μια πληθώρα άλλων στοιχείων που συνθέταν και συνθέτουν την καθημερινότητα των κατοίκων.

Αναφορικά με το ιστορικό δομημένο περιβάλλον του τμήματος της Π.Ε. Δράμας (υλική πολιτιστική κληρονομιά) σημειώνεται ότι αυτό, αν και με έντονα τα στοιχεία της εγκατάλειψης και της φθοράς, θεωρείται ως ένας δυνητικά αξιοποιήσιμος πόρος λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής και ιστορικής του σημασίας. Το ενδιαφέρον του δομημένου περιβάλλοντος επικεντρώνεται κυρίως στην τοπική αρχιτεκτονική ορισμένων οικισμών ή/και συγκεκριμένων οικιών, στη Ναοδομία του 19^{ου} αιώνα, σε συγκεκριμένους ιστορικούς χώρους και στα διάσπαρτα απομεινάρια της ιστορικής υποδομής (κυρίως οι πέτρινες τοξωτές γέφυρες κατά μήκος των μονοπατιών).

Αναφορικά με την τοπική αρχιτεκτονική, και όπως πληροφορούμαστε από τον εκτεταμένο τουριστικό οδηγό για τον (πρώην) Νομό Δράμας (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας, 2002: 94), αυτή συγκροτήθηκε και εξελίχθηκε ως αποτέλεσμα της επίδρασης της τοπικής γεωργικής-κτηνοτροφικής δραστηριότητας και των εμπορικών συναλλαγών. Προσαρμοσμένη στις κλιματικές συνθήκες της περιοχής, στη μορφολογία του εδάφους, στα υπάρχοντα υλικά κατασκευής, στον τρόπο διαβίωσης και στις ασχολίες των κατοίκων, έδωσε ποικιλία μορφών, δείγματα των οποίων μπορεί κανείς να συναντήσει-

εντός της περιοχής παρέμβασης-στο Παγονέρι, τα Λευκόγεια, το Περιθώρι, το Κάτω Νευροκόπι, το Γρανίτη, το Καπνόφυτο, το Θόλο, την Πρασινάδα κ.λπ. Η επικρατέστερη πάντως μορφή παραδοσιακής κατοικίας στον ορεινό χώρο τον οποίο εξετάζουμε είναι αυτή της κλασικής αγροτικής: το αγροτόσπιτο ή καπνόσπιτο-άμεσα συνδεδεμένο με την αγροτική δραστηριότητα και παραγωγή-χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη βοηθητικών κτισμάτων όπως οι στάβλοι, οι αποθήκες, το πλυσταριό και ο φούρνος. Το κυριότερο χαρακτηριστικό της είναι ότι το σπίτι και όλοι οι βοηθητικοί χώροι περιστοιχίζονται από ψηλό μανδρότοιχο. Η κατασκευή είναι λιτή ενώ επιμέρους στοιχεία άξια αναφοράς είναι οι ξύλινες εντοιχισμένες ντουλάπες («μεσάνδρες»), το «σεντούκι» (μπαούλο), ο «σοφράς» (χαμηλό τραπέζι φαγητού) και οι καναπέδες στρωμένοι με τα υφαντά μάλλινα «κιλίμια». Δείγματα τέτοιας αρχιτεκτονικής μπορεί να βρει κανείς σχεδόν σε όλο το ορεινό τμήμα της Π.Ε. Δράμας, και-φυσικά-και στους δυο χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς: στο Παγονέρι και στο Περιθώρι του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου (βλ. Φωτογραφία 4.7-1).

Φωτογραφία 4.7-1: Αγροτικά σπίτια στους χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς του τμήματος της Π.Ε. Δράμας

(α) Παγονέρι

(β) Περιθώρι

Πηγή: Κώστας Βιδάκης / Agro-Tour.Net

Αναφορικά με την Ναοδομία, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι μεταβυζαντινές εκκλησίες του λεκανοπεδίου του Κάτω Νευροκοπίου με χρονολογία κατασκευής από το 1830 έως το 1870 και με εξαιρετικό πλούτο αγιογραφιών, εκκλησιαστικών κειμηλίων και λαϊκής αγιογραφίας. Αυτές βρίσκονται στο Δασωτό, Κάτω Βροντού, Περιθώρι, Λευκόγεια, Παγονέρι, Βώλακα, Βαθύτοπο, Κ. Νευροκόπι, Εξοχή, Γρανίτη, Οχυρό, Λιβαδάκι. Με δεδομένο ότι η ανάπτυξη εξειδικευμένων μορφών τουρισμού (niche tourism) όπως ο θρησκευτικός τουρισμός έχει αναπτυχθεί ραγδαία στην Ευρώπη, θα πρέπει να εξεταστεί η προοπτική προώθησης και ανάδειξης του πόρου αυτού, κυρίως μέσα από το

σχεδιασμό ειδικών διαδρομών που θα συνδέουν τους εν λόγω Ναούς και θα παρέχουν ερμηνεία για αυτούς και τα επιμέρους στοιχεία τους.

Φωτογραφία 4.7-2: Δείγματα Ναοδομίας και εκκλησιαστικής τέχνης του 19^{ου} αιώνα από το τμήμα της Π.Ε. Δράμας

(α) Εκκλησία Κοιμήσεως της Θεοτόκου, Λιβαδάκι (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)-Λεπτομέρεια

(β) Εκκλησία Αγίου Νικολάου, Περιθώρι (Δήμος Κ. Νευροκοπίου)-Γενική άποψη

Πηγή: Κώστας Βιδάκης / Agro-Tour.Net

Μεγάλο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη εξειδικευμένου τουρισμού που σχετίζεται με επίσκεψη σε πεδία μαχών (battlefield tourism) -και αναφορικά με το δομημένο περιβάλλον- παρουσιάζουν τα ιστορικά οχυρά Λίσσε και η σχετική αμυντική γραμμή του Β Παγκοσμίου Πολέμου με τις υποδομές της, σε μικρή απόσταση από τη Τ.Κ. Οχυρού στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου¹⁵. Στα οχυρά αυτά ο Ελληνικός Στρατός πολέμησε εναντίον του Γερμανικού και Βουλγαρικού στρατού στις 6 και 7 Απριλίου του 1941. Σε ανάμνηση των μαχών αυτών, έχουν ανεγερθεί ένα Ηρώο και ένα μικρό Μουσείο το οποίο ανακαινίσθηκε το 2002. Τα εκθέματα του Μουσείου περιλαμβάνουν οπλισμό που άνηκε στον Ελληνικό και Γερμανικό στρατό, στολές, μετάλλια και προσωπικά αντικείμενα στρατιωτών και αξιωματικών της περιόδου των εχθροπραξιών.

¹⁵ Σημειώνεται ότι οχυρά τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο μιας προσπάθειας για την ανάπτυξη του εξειδικευμένου αυτού τουρισμού υπάρχουν ακόμη στο Περιθώρι και στο Βώλακα.

Φωτογραφία 4.7-3: Το Οχυρό Λίσσε στο Δήμο Κάτω Νευροκοπίου

(α) Οχυρό Λίσσε-Είσοδος μουσείου

(β) Οχυρό Λίσσε-Επετειακές εκδηλώσεις

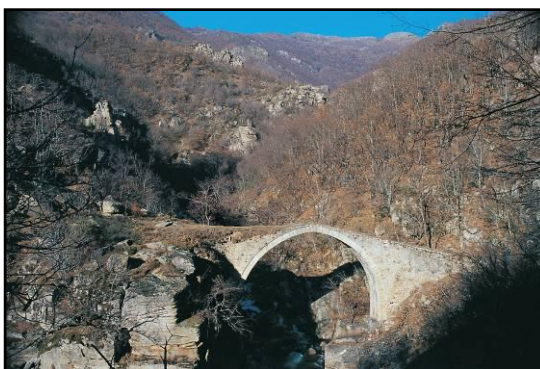
Πηγή: Κώστας Βιδάκης / Agro-Tour.Net

Μεγάλο ενδιαφέρον για την Π.Ε. Δράμας και για την τουριστική ανάπτυξη του ορεινού της όγκου παρουσιάζει και το εν πολλοίς μη αξιοποιημένο-και σε πολλές περιπτώσεις σχεδόν άγνωστο-ιστορικό δίκτυο πέτρινων τοξωτών γεφυρών που συνέδεε στο παρελθόν τους οικισμούς της περιοχής (Τζήμου, 23/03/2011). Με δεδομένο ότι η ιστορική, αισθητική-και κατ' επέκταση τουριστική-αξία των γεφυρών αυτών είναι ιδιαίτερα σημαντική, θα πρέπει να εξεταστεί σοβαρά το ενδεχόμενο (α) καταγραφής τους με πλήρη λεπτομέρεια, (β) επισκευής τους εφόσον τίθεται θέμα στατικότητας, και (γ) ανάδειξης και ερμηνείας τους στο πλαίσιο περιηγητικών διαδρομών.

Φωτογραφία 4.7-3: Πέτρινες τοξωτές γέφυρες στο ορεινό τμήμα της Π.Ε. Δράμας

(α) Πέτρινη τοξωτή γέφυρα στο μονοπάτι Αρκουδορέματος

(β) Πέτρινη τοξωτή γέφυρα στο ρέμα Διαβολορέματος

Πηγή: Κώστας Βιδάκης / Agro-Tour.Net

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η περιοχή της Κοιλιάδας του Νέστου είναι διάσπαρτη από τα ερείπια φρουριακών κατασκευών τα οποία μαρτυρούν τη μεγάλη ιστορική σημασία της περιοχής. Αυτές οι ακροπόλεις-φρούρια της αρχαιότητας είχαν σκοπό τον έλεγχο του περάσματος από την ενδοχώρα της Δράμας στις εκβολές του Νέστου και αποτελούσαν το καταφύγιο πολλές φορές του ντόπιου πληθυσμού στις βαρβαρικές επιδρομές. Στην Π.Ε. Δράμας, το γνωστότερο όλων αυτών των κάστρων είναι το Κάστρο ή Φρούριο της Καλύβας, το οποίο δεσπόζει στην κορυφή Κάστρο, σε υψόμετρο 627 μέτρα, 4 km, νοτιανατολικά του χωριού Καλύβα. Βρίσκεται σε στρατηγική θέση, γιατί από τα τείχη του ελέγχεται οπτικά ολόκληρη η Κοιλιάδα του Νέστου και έχει οπτική επαφή με άλλα φρούρια της περιοχής. Χτίστηκε για πρώτη φορά από τον Φίλιππο το Β γύρω στο 340 π.Χ. και χρησιμοποιήθηκε διαδοχικά και επί αιώνες από τον Φίλιππο τον Ε', τον Περσέα, τους Ρωμαίους, τους Θράκες και τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό.

Σχετικά με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά στο ορεινό τμήμα της Π.Ε. Δράμας, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή έχει επηρεαστεί αποφασιστικά από την ιστορία των μετακινήσεων και ανακατατάξεων των πληθυσμών. Πράγματι,

«το πολιτισμικό προφίλ της Δράμας είναι ένα μωσαϊκό διαφορετικών χαρακτηριστικών που έχουν παραμείνει ασυναίρετα στην πορεία του χρόνου: το [γηγενές πολιτισμικό υπόβαθρο], με την πολυτυπία και τη θαλερότητα των εθιμικών του δρωμένων, ήρθε να συμπληρώσει η πλούσια και εύρωστη ποντιακή πολιτισμική παράδοση, που και αυτή πλαισιώνεται από τους θησαυρούς της ακμαίας και αισθαντικής θρακικής κληρονομιάς, τους μυστηριακούς απόηχους του ξεριζωμένου μικρασιατικού κόσμου και τις σθεναρές εκδηλώσεις της διαχρονικής σαρακατσανέικης αυθεντικότητας» Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας (2009: 1).

Στο πλαίσιο αυτό, η άυλη πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής χαρακτηρίζεται από ποικιλία εκφράσεων και στοιχείων, γεγονός που δυνητικά θα μπορούσε να παίξει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος. Ιδιαίτερες εκφράσεις αυτού του πολυσχιδούς πολιτιστικού τοπίου είναι και οι αυθόρμητες (ή μη) αναβιώσεις παραδοσιακών δρώμενων και οι κοινωνικές εκδηλώσεις που σχετίζονται με τη θρησκεία (θρησκευτικά πανηγύρια), καθώς και οι εκδηλώσεις που έχουν ως θέμα τα τοπικά προϊόντα. Γενικά, σύμφωνα με προηγούμενες μελέτες ή απλές καταγραφές για τουριστικούς λόγους (βλ., π.χ., Αικατερινίδης, 1997· Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας, 2009) τα κυριότερα δρώμενα-έθιμα στην περιοχή χωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

- Δρώμενα των πρώτων ημερών του χρόνου: Πρόκειται για εκδηλώσεις που αποτελούν επιβιώσεις παλαιότερων παραδοσιακών τελετουργιών με γονιμικό και ευετηρικό χαρακτήρα. Από αυτές ξεχωρίζει το έθιμο των «Αράπηδων» (βλ. Φωτογραφία 4.7-4) στον οικισμό του Βύλακα στο Δήμου Κάτω Νευροκοπίου, όπου

κυριαρχεί η μεταμφίεση με κατσικοδέρματα και η βαφή του προσώπου με αθάλη. Οι κάτοικοι περιφέρονται στους δρόμους του χωριού, τραγουδώντας, χορεύοντας, πίνοντας και κάνοντας εκκωφαντικό θόρυβο με κουδούνια που είναι αναπόσπαστο μέρος της μεταμφίεσής τους.

- Κουρμπάνια: Αφορά τελετουργικά, ομαδικά γεύματα (ευωχίες) τα οποία συνδέονται με κάποια θρησκευτική εορτή και στο παρελθόν περιλάμβαναν θυσίες ζώων. Τέτοια κουρμπάνια πραγματοποιούνται, μεταξύ άλλων, στο οροπέδιο του Φαλακρού Όρους από τους κατοίκους του Βώλακα κατά τη γιορτή του Αγίου Πνεύματος, στη θέση «Κούτρα» του Δάσους Ελατίας με την ευκαιρία του ανταμώματος των Σαρακατσαναίων στη μέρα της γιορτής του Προφήτη Ηλία και στο Ακρινό του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου κατά την ημέρα της γιορτής των Παμμεγίστων Ταξιαρχών.
- Έθιμα της Αποκριάς: Τα έθιμα της Αποκριάς αρχίζουν κάποια στιγμή μέσα στο Φεβρουάριο και λήγουν την τελευταία Κυριακή πριν από την έναρξη της Τεσσαρακοστής. Καρναβαλικές εκδηλώσεις μικρής κλίμακας πραγματοποιούνται στο Περιθώρι ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα «Κούλουμα» στα Λευκόγεια, στις όχθες της τεχνητής λίμνης.
- Πασχαλινές γιορτές-Καλοκαιρινά πανηγύρια: Άλλα δρώμενα-έθιμα, λιγότερο αναγνωρίσιμα, πραγματοποιούνται κατά την περίοδο του Πάσχα και φυσικά κατά την περίοδο του καλοκαιριού (πανηγύρια) σε πολλά χωριά του τμήματος της Π.Ε. Δράμας.
- Μη παραδοσιακές εκδηλώσεις: Πρόκειται για εκδηλώσεις που δεν σχετίζονται με τη θρησκευτική ή λαϊκή παράδοση και καθιερώθηκαν τα τελευταία χρόνια από Ο.Τ.Α. ή πολιτιστικά σωματεία. Αυτές μπορεί να είναι και εκδηλώσεις προβολής όταν σχετίζονται με κάποιο συγκεκριμένο τοπικό προϊόν (π.χ. πατάτα στο Κάτω Νευροκόπι) ή να είναι καθαρά ψυχαγωγικού χαρακτήρα.

Φωτογραφία 4.7-4: Στιγμιότυπα από το δρώμενο των «Αράπηδων» στο Βώλακα

Πηγή: Κώστας Βιδάκης / Agro-Tour.Net

Οι κυριότερες των εκδηλώσεων καθώς και οι ημερομηνίες διεξαγωγής τους στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.7-1.

Πίνακας 4.7-1: Κυριότερες πολιτιστικές εκδηλώσεις στο τμήμα της Π.Ε. Δράμας

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΕΚΔΗΛΩΣΗ	ΤΟΠΟΣ
7-8 Ιανουαρίου	Μεταμφιέσεις-Αράπηδες	Βώλακας, Παγονέρι
Καθαρά Δευτέρα	Καρναβάλι	Περιθώρι
Καθαρά Δευτέρα	Κούλουμα	Λευκόγεια
6 Απριλίου	Επέτειος μάχης Οχυρών ΛΙΣΣΕ	Οχυρό
Παρασκευή της Διακαινησίμου	Εορτασμός Ζωοδόχου Πηγής (Κουρμπάνι)	Δασωτό
Αγίου Πνεύματος	Κουρμπάνι	Φαλακρό (Βώλακας)
20 Ιουλίου	Προφήτη Ηλία (Ηλιανά)	Βώλακας
20 Ιουλίου	Αντάμωμα Σαρακατσάνων	Δασικό Χωριό Ελατιάς
Ιούλιος	Ακρίτεια	Κ. Νευροκόπι
Ιούλιος	Παρανέστεια	Παρανέστι
Σεπτέμβριος	Γιορτή Πατάτας	Κ. Νευροκόπι
2η Δευτέρα Νοεμβρίου	Κούπτσια	Βώλακας
8 Νοεμβρίου	Εορτασμός Ταξιαρχών (Κουρμπάνι)	Ακρινό

Πηγή: Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας (2009: 7-8)

Τα τοπικά προϊόντα και η τοπική κουζίνα μπορούν να παίξουν ένα ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων και ειδικά αυτών του τουρισμού υπαίθρου. Αυτό αποδεικνύεται και από τη γενικότερη εμπειρία αλλά και από μελέτες που διεξήχθησαν σε αγροτουριστικούς προορισμούς και από τις οποίες προκύπτει πως κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, η διατροφή με τοπικά προϊόντα ποιότητας βελτιώνει σημαντικά την τουριστική εμπειρία. Η περιοχή του τμήματος της Π.Ε. Δράμας έχει να επιδείξει ποιοτικά και εν δυνάμει αξιοποιήσιμα προϊόντα με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό της πατάτας του Νευροκοπίου. Πράγματι, ο συνδυασμός ιδιαίτερα ευνοϊκών κλιματολογικών συνθηκών, μακροχρόνιας εμπειρίας αλλά και παραδοσιακών μεθόδων καλλιέργειας και περιποίησης που εφαρμόζονται έχουν συντελέσει στην ποιοτική υπεροχή της πατάτας Κ. Νευροκοπίου και στην αναγνώριση της ως προϊόν Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε.). Με τον Κανονισμό (ΕΚ) 538/2002 της Επιτροπής της 25ης Μαρτίου 2002 η ονομασία «Πατάτα Κ. Νευροκοπίου» καταγράφηκε στο «Μητρώο προστατευομένων ονομασιών προέλευσης και προστατευομένων γεωγραφικών ενδείξεων» όπως αυτός προβλέπεται στο άρθρο 6 παρ. 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 και επομένως τυγχάνει προστασίας σε κοινοτικό επίπεδο. Γενικά, θα πρέπει να διερευνηθούν οι δυνατότητες της ενδυνάμωσης της σχέσης των τοπικών αγροτικών προϊόντων και της τοπικής κουζίνας με το τουριστικό προϊόν, μέσα από μια

διαδικασία, αρχικά, καταγραφής και αξιολόγησης, και δευτερευόντως, ανάδειξής τους στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών (π.χ. καταλύματα, ταβέρνες, εστιατόρια).

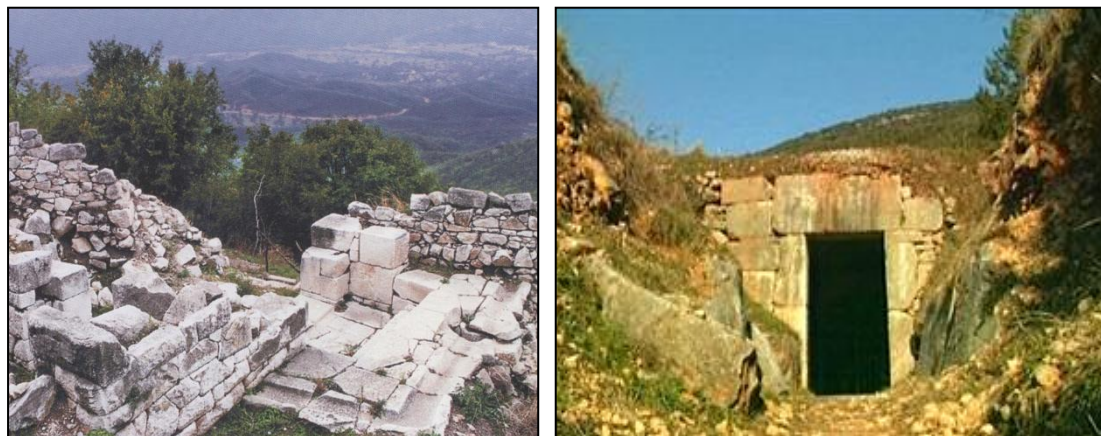
Η τοπική παραδοσιακή μουσική της Δράμας εμφανίζει εξαιρετικό ενδιαφέρον, ακριβώς λόγω του πολυσχιδούς χαρακτήρα του πολιτιστικού κεφαλαίου. Μέχρι σήμερα, εκδόθηκαν μερικές γνωστές -στους κύκλους της παραδοσιακής μουσικής και γενικότερα- συλλογές τοπικής παραδοσιακής μουσικής με τις κυριότερες να είναι: (1) *Σκοποί και τραγούδια της Δράμας* (LYRA, 1992), (2) *Μουσικοί θησαυροί Δράμας* (Δ.Ε.Κ.ΠΟ.Τ.Α., 1998), (3) *Κάλεσμα: Τραγούδια και μουσική από το Μοναστηράκι, Βώλακα, Καλή Βρύση, Ξηροπόταμο* (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας, 2000).

Κύρια παραδοσιακά μουσικά όργανα στην περιοχή είναι η γκάιντα (είδος ασκαύλου, μουσικού οργάνου γνωστού και στην αρχαιότητα), η λύρα και ο νταχαρές ή νταϊρές (κρουστό). Η γκάιντα αποτελούσε μέχρι πριν από λίγο καιρό το κυρίαρχο όργανο μελωδίας στα χωριά, με απαραίτητη την παρουσία της σε γάμους, γλέντια και ποικίλες κοινωνικές εκδηλώσεις. Σήμερα η γκάιντα εξακολουθεί να δίδει το δυναμικό της παρόν σε οικισμούς της περιοχής παρέμβασης όπως ο Βώλακας με συνοδευτικό όργανο τον νταχαρέ. Η λύρα διαφοροποιείται ανάλογα με τον οικισμό και την ιστορική προέλευση των κατοίκων του (τοπική, θρακική, ποντιακή).

Εξετάζοντας το τμήμα της Υποπεριοχής Α που υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Ξάνθης αναφορικά με το πολιτιστικό περιβάλλον, παρατηρούνται αρκετές ομοιότητες με αυτές της αντίστοιχης περιοχής που υπάγεται στην Π.Ε. Δράμας, τόσο σε υλικούς, όσο και σε άυλους πόρους.

Στην περιοχή μελέτης υπάρχουν αρκετοί Ιστορικοί και Αρχαιολογικοί χώροι, όπως ο *Μακεδονικός Τάφος των Κομνηνών*, που βρίσκεται ανάμεσα σε Σταυρούπολη και Κομνηνά και είναι ο μεγαλύτερος και ο πιο εντυπωσιακός από τους τρεις χριστούς υπόγειους τάφους της Δυτικής Θράκης. Είναι χτισμένος με εγχώριο μάρμαρο και με το ψευδοϊσοδομικό σύστημα τοιχοδομίας των ελληνοιστικών χρόνων. Στα όρια με τους Νομούς Δράμας, επίσης, σε απόσταση 9 km περίπου από το Νεοχώρι σώζονται τα ερείπια του *Κάστρου της Καλύβας*. Το κάστρο κατέχει θέση στρατηγικής σημασίας, καθώς έλεγχε από την αρχαιότητα την κοιλάδα του Νέστου από τη Δράμα ως την Σταυρούπολη και τα Κομνηνά. Η θέα προς τον Νέστο είναι μοναδική και υπάρχει οπτική επαφή με τα άλλα κάστρα της παρανέστιας περιοχής, όπως του *Αερικού*, της *Πασχαλιάς*, του *Δαφνώνα* και των *Κομνηνών*. Η δεξαμενή του κάστρου, με βάθος 12μ και μεγαλύτερη διάμετρο 8μ. θεωρείται μεγάλο τεχνικό έργο με ιδιαίτερη σημασία.

Φωτογραφία 4.7-5: Το κάστρο της Καλύβας (αριστερά) και ο Μακεδονικός Τάφος των Κομνηνών (δεξιά)

Πηγές: Αρχαία Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης/ Agro-Tour.Net

Στην περιοχή υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί μείζονος σημασίας, όπου εκτός από τους πέτρινους τοίχους των σπιτιών σώζονται και άλλες κατασκευές που συνδέονται με γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες των κατοίκων, όπως πέτρινα αλώνια, γεφύρια, νερόμυλοι, παλιές αχυρένιες και ισοπεδωμένες εκτάσεις σε πλαγιές λόφων κατάλληλες για καλλιέργεια. Στο εναπομείναν οικιστικό δίκτυο έχουν καταγραφεί αρκετοί οικισμοί (Μελέτη Ανάπτυξης Ολοκληρωμένου Δικτύου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης-Πληροφόρησης, Δίκτυο ΡΟ.-ΝΕ., 1999) με αξιόλογο παραδοσιακό αρχιτεκτονικό πλούτο (π.χ. Σταυρούπολη, Καρυόφυτο Καλλιθέα, Καλό Νερό, Καστανίτης, Μαργαρίτι, Καλύβα, Καστανωτό, Λειβαδίτης, Λυκοβούνι, Μυρτούσσα, Παλιά Πασχαλιά, Σιδηρόπετρα, Χαλέπι).

Και σε αυτή την Περιοχή διακρίνονται οι κλασικοί τύποι παραδοσιακών αγροτικών σπιτιών όπως:

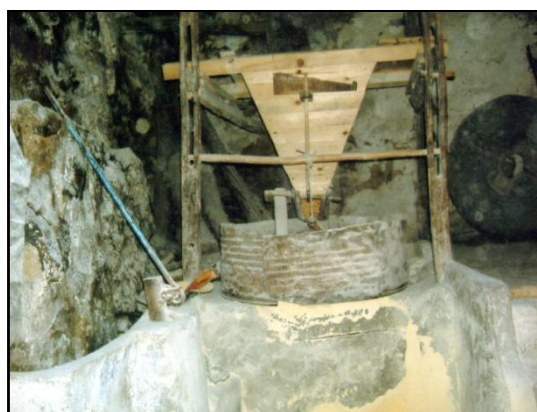
- α) το λεγόμενο ανοικτό αγροτικό σπίτι ή καπνόσπιτο, με τις διάφορες παραλλαγές του,
- β) το κλειστό αγροτικό σπίτι καθώς και
- γ) τα αρχοντικά ή μεγάλα νοικοκυρόσπιτα, τα οποία αποτελούσαν κατοικίες εύπορων οικογενειών καπνομεσιτών ή γεωργοκτηνοτρόφων και έχουν μεγαλύτερο όγκο και καλύτερη κατασκευή από τα συνηθισμένα αγροτόσπιτα, προσεγμένες λεπτομέρειες και αξιόλογα μορφολογικά στοιχεία.

Αναφορικά με κατασκευές που συνδέονται με γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες, σώζονται νερόμυλοι καθώς και πέτρινα τοξωτά γεφύρια. Κατά μήκος του δρόμου Ξάνθης-Σταυρούπολης συναντάμε πέτρινα γεφύρια στο 4ο, 5ο, 6ο, 8ο, και 20^ο Χιλιόμετρο. Οι Νερόμυλοι, από την άλλη, ήταν οι πρώτες βιοτεχνίες που ιδρύθηκαν στην

περιοχή. Οι πρώτοι μύλοι έκαναν την εμφάνιση τους στους οικισμούς Καλλιθέας και Καρυόφυτου και στη συνέχεια στο Νεοχώρι. Ο μύλος του Καρυόφυτου συγκεκριμένα λειτουργούσε περιστασιακά μέχρι πρότινος.

Φωτογραφία 4.7-6: Άποψη Εσωτερικής όψη Νερόμυλου (αριστερά), Πέτρινο τοξωτό γεφύρι στην Ορεινή περιοχή της Ξάνθης (δεξιά)

Πηγές: Αρχεία Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Ξάνθης/ travel.xan.gr

Επίσης, η περιοχή χρίζει ιδιαίτερης σημασίας από άποψη θρησκευτικού ενδιαφέροντος, καθώς υπάρχουν αρκετές εκκλησίες αλλά και μοναστήρια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι εκκλησίες του *Αγίου Γεωργίου* και του *Αγίου Ελευθερίου* στο Δαφνώνα, οι οποίες έως και το 1923 (που οι οικογένειες των Τούρκων εγκατέλειψαν την περιοχή) ήταν τζαμιά, τα οποία μετατράπηκαν αργότερα σε εκκλησίες από τους Έλληνες κατοίκους της περιοχής. Ανάλογο παράδειγμα είναι και οι εκκλησίες *Αγίου Γεωργίου* και *Κοιμήσεως της Θεοτόκου* στο Άνω και Κάτω Ιωνικό. Επίσης, στο ενδιάμεσο της απόστασης Σταυρούπολης-Λυκοδρομίου βρίσκεται το *μοναστήρι του Προφήτη Ηλία*, ένα από τα παλαιότερα της περιοχής, καθώς και το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου, που βρίσκεται στη Δρυμιά.

Αναφορικά με τους παραδοσιακούς τρόπους ζωής στην περιοχή αξίζει να σημειωθεί ο ρόλος των *Σαρακατσάνων*, δηλαδή οι νομάδες Σκηνίτες που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή και την επηρέασαν ποικιλοτρόπως με τα ήθη, τα έθιμα αλλά και τον τρόπο ζωής τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει πλούσια πολιτισμική δραστηριότητα στην περιοχή από τον Σύλλογο Σαρακατσαναίων (αντάμωμα Σαρακατσαναίων, συμμετοχή στις λαογραφικές εορτές του Δ. Ξάνθης, αναβίωση παραδοσιακών εθίμων κ.α.) δίπλα στο δασικό χωριό στο Λειβαδίτη Ξάνθης όπου έχει δημιουργηθεί «οικισμός» με Σαρακατσάνικες καλύβες.

Φωτογραφία 4.7-7: Σαρακατσάνικη Καλύβα στα ορεινά της Ξάνθης (αριστερά), Ξανθιώτικο Αντάμωμα Σαρακατσαναίων στο Λειβαδίτη Ξάνθης (δεξιά)

Πηγή: lepeniotis.gr

Σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη της περιοχής παίζουν τα παραδοσιακά και πολιτιστικά δρώμενα, τα έθιμα, καθώς και τα τοπικά προϊόντα και εδέσματα. Χαρακτηριστικό είναι το *έθιμο της Καμήλας ή Τζιαμάλας*, που αναβιώνει στη Σταυρούπολη και έχει τις ρίζες του στην Ανατολική Ρωμυλία.

Επίσης να σημειωθεί ότι κάθε καλοκαίρι στον Δαφνώνα διοργανώνονται οι εκδηλώσεις «*Δημήτρια Δαφνώνα*». Πρόκειται για ένα θεσμό που επιχειρεί και επιτυγχάνει να φέρει σε επαφή το κοινό της περιφέρειας με την απaráμιλλου φυσικού κάλους περιοχή της Κοιλιάδας του Νέστου και παράλληλα να ψυχαγωγήσει το κοινό σε ένα μαγευτικό περιβάλλον. Ένα φεστιβάλ πολιτισμού, περιπέτειας, ρομαντισμού και περιπλάνησης στις φυσικές ομορφιές της Κοιλιάδας του Νέστου που δημιουργούν οι άνθρωποι της περιοχής.

Στη Σταυρούπολη, στεγάζεται το *Λαογραφικό μουσείο Σταυρούπολης*, το οποίο δημιουργήθηκε με ιδιωτική πρωτοβουλία, και μπορεί κανείς να θαυμάσει ενδιαφέροντα εκθέματα, όπως όπλα, γεωργικά εργαλεία, οικιακά σκεύη, πήλινα και χάλκινα αγγεία, κουδούνια ζώων, υφαντά, φωτογραφίες που απεικονίζουν καθημερινά στιγμιότυπα του παρελθόντος, έγγραφα, μουσικά όργανα κλπ. Επιπλέον υπάρχει μια σύνθεση Θρακικού δωματίου με τα χαρακτηριστικά του έπιπλα. Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να ενημερωθεί σχετικά με την παραδοσιακή ζωή των ημιαστικών και αγροτικών πληθυσμών της Θράκης και επιπλέον του ευρύτερου χώρου της «καθ' ημάς Ανατολής». Στην περιοχή γενικότερα υπάρχει πλούσιο απόθεμα που μπορεί να αξιοποιηθεί, όπως κεντήματα, παλαιές φωτογραφίες, παλαιά καθημερινά σκεύη και εργαλεία κλπ.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στην περιοχή δραστηριοποιούνται αρκετοί πολιτιστικοί σύλλογοι (σε Σταυρούπολη, Λυκοδρόμιο, Δαφνώνα, Καρυόφυτο, Κομνηνά)

με πλούσια δραστηριότητα σε πολιτιστικές κυρίως εκδηλώσεις, οι οποίοι συμβάλλουν στο να διατηρούνται οι παραδόσεις και να αναβιώνουν έθιμα.

Φωτογραφία 4.7-8: Το έθιμο της Καμήλας στη Σταυρούπολη (αριστερά), Φώτο από τη συλλογή του λαογραφικού Μουσείου της Σταυρούπολης (δεξιά)

Πηγή: agrotour.net

Υποπεριοχή Β

Σε ότι αφορά το τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης στην Υποπεριοχή Β, σημειώνεται ότι αυτή χαρακτηρίζεται από ποικίλους υλικούς και άυλους πολιτισμικούς πόρους, όπως για παράδειγμα τα ήθη και τα έθιμά των κατοίκων, οι παραδοσιακοί οικισμοί με τα λιθόκτιστα σπίτια, οι χώροι λατρείας της Μουσουλμανικής θρησκείας (τζαμιά), τα φαγητά, οι τοπικές ενδυμασίες, τα παραδοσιακά επαγγέλματα, η καπνοκαλλιέργεια, η οποία επηρέασε ποικιλοτρόπως τον τρόπο ζωής των κατοίκων της περιοχής και πολλά άλλα τα οποία συνθέτουν ένα μοναδικό πολιτισμικό τοπίο.

Εξετάζοντας το κομμάτι της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς παρατηρείται ότι υπάρχει πληθώρα στοιχείων τα οποία προδίδουν ιδιαιτερότητα στην περιοχή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η *γλώσσα*, η οποία είναι ένα τοπικό γλωσσικό ιδίωμα.

Η τοπική αρχιτεκτονική παρουσιάζει ποικιλομορφία, με χαρακτηριστικό της τα *αγροτικά σπίτια*, τα *παλιά αρχοντικά* καθώς και τα *τζαμιά*. Τα περισσότερα χωριά βρίσκονται «σκαρφαλωμένα» πάνω στα βουνά ή χωμένα μέσα σε χαράδρες. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα, διακρινόμενο από μακριά, είναι οι μιναρέδες των τζαμιών. Χαρακτηριστικό των κατοικιών των μεγάλων χωριών, όπως ο Εχίνος, είναι τα πολλά και καγκελόφραχτα παράθυρα (*πέντζουρ*) και οι πολλές και ψηλές καπνοδόχοι (*μπατζά*). Ένα άλλο γνώρισμα είναι ότι τα οικόπεδα περιβάλλονται από προστατευτικούς λιθόκτιστους τοίχους. Έξω από τα χωριά βλέπει κανείς τις αγροικίες, *νταμ* ή *κισλά* όπως χαρακτηριστικά τις

αποκαλούν στην περιοχή και χρησιμεύουν για τη θερινή περίοδο των γεωργοκτηνοτροφικών και κτηνοτροφικών εργασιών.

Στους υλικούς πολιτισμικούς πόρους, ως κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς θα μπορούσαν επίσης να συγκαταλεχθούν και οι παραδοσιακές ενδυμασίες των κατοίκων της περιοχής. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η ανδρική φορεσιά με τη βράκα (*σερβάλ*), το γιλέκο (*γελέκ*), το ζωνάρι (*πρές*) και το *φέσι* ή *σαρίκι* για το κεφάλι. Ενώ, η γυναικεία φορεσιά είναι πλέον επηρεασμένη από την τυπική μουσουλμανική ενδυμασία με το μαύρο ράσο (*φερετζέ*), το άσπρο μαντήλι που καλύπτει το κεφάλι και μόνο η ποδιά (*πρεστένλικ*) απέμεινε από τη παλιά παραδοσιακή ενδυμασία.

Φωτογραφίες 4.7-9: Φωτογραφία από σπίτι στην ορεινή περιοχή της Ξάνθης (αριστερά, Ανδρική ενδυμασία (μέσο), Γυναικεία Ενδυμασία (δεξιά))

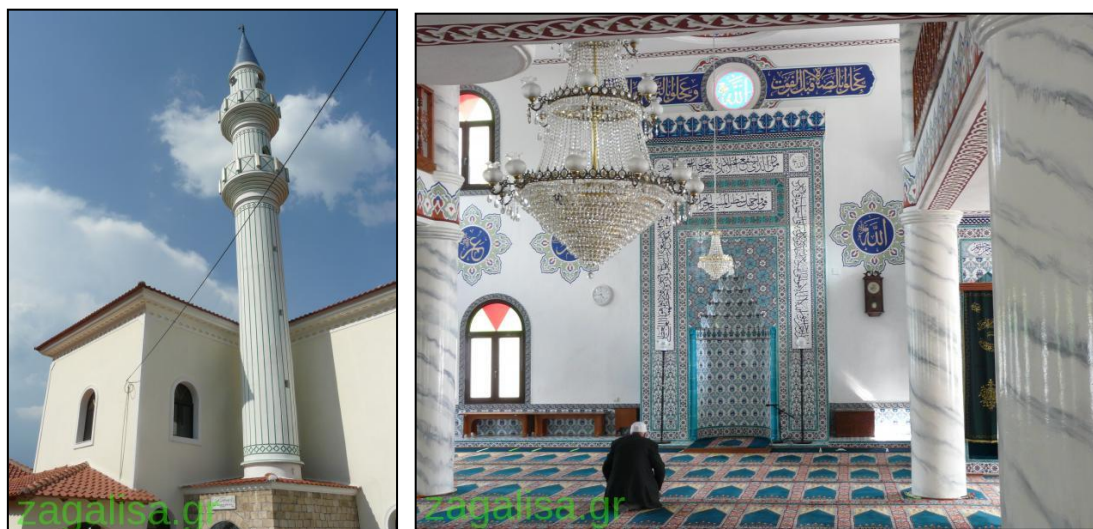

Χαρακτηριστικό κομμάτι της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελούν και τα ποικίλα πολιτιστικά δρώμενα, όπου αναβιώνουν ήθη και έθιμα της περιοχής, με θρησκευτικό ή μη περιεχόμενο. Τα πιο γνωστά από αυτά είναι τα λεγόμενα *Κουρμπάνια* (*θυσίες*), το *Μπαϊράμ* (*Κουρμπάν Μπαϊράμ*, *Σεκέρ Μπαϊράμ*) ή το *Ραμαζάνι*, είδη θρησκευτικών εορτών ή νηστείας, το *Κάσεμ*, φθινοπωρινή γιορτή που γίνεται με τη λήξη των καλοκαιρινών εργασιών και την έναρξη της χειμερινής περιόδου, τα οποία εορτάζονται με παραδοσιακά τραγούδια και χορούς καθώς και τα διάφορα *Μαρτιάτικα* έθιμα. Αξιοσημείωτα είναι επίσης και τα ιδιαίτερα ήθη και έθιμα της περιοχής, καθώς και οι παραδόσεις σχετικά με θρησκευτικές, κυρίως, τελετές, όπως τα *έθιμα του γάμου*.

Καθώς το θρησκευτικό στοιχείο συναντάται έντονα στη συγκεκριμένη περιοχή υπάρχει πληθώρα από ιερά τεμένη (*τζαμιά*) σχεδόν σε κάθε οικισμό. Οι ναοί αυτοί της Μουσουλμανικής θρησκείας εντυπωσιάζουν εξωτερικά με τον πανύψηλο *μιναρέ* τους,

αλλά και εσωτερικά με την επιβλητική διακόσμηση του θόλου τους. Επίσης στην περιοχή υπάρχουν και πολλά μικρά παρεκκλήσια, τα λεγόμενα *τεκέδες* (Θεοχαρίδης, 1995).

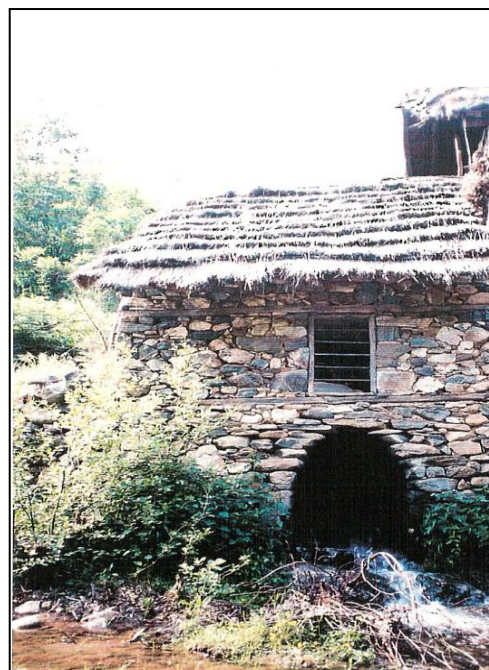
Φωτογραφία 4.7-11: Μιναρές από το Τζαμί του Δημαρίου (αριστερά), Εσωτερική όψη τζαμιού (δεξιά)

Πηγή: zagalisa.gr

Παράλληλα, και σε αυτή την περιοχή, όπως και στο μεγαλύτερο κομμάτι της οροσειράς της Ροδόπης υπάρχουν πολλά πέτρινα *παραδοσιακά γεφύρια*, με θολωτές καμάρες σχεδόν σε όλους τους οικισμούς, καθώς και οι χαρακτηριστικοί *νερόμυλοι*. Συνολικά στο Δ. Μύκης σώζονται 23 νερόμυλοι στους οικισμούς Δημάριο, Διάσπαρτο, Κοτύλη, Θέρμες, Μελίβοια, Μέδουσα, Κοτάνη, Ρεύμα, Πάχνη, Ωραίο, Μάνταινα, Σμίνθη, Μύκη, Κένταυρος, Τέμενος, Εχίνος, μερικοί από τους οποίους λειτουργούν ακόμη και σήμερα. Επίσης δυτικά της Γλαύκης και αριστερά του δρόμου Ξάνθης-Εχίνου υπάρχει το *Βυζαντινό φρούριο (καλές)* η *Πύργος στο Μεσεγκούνι*, όπως χαρακτηριστικά αποκαλείται από τους ντόπιους. Σημαντικά ευρήματα, όπως αρχαίοι τάφοι, θεμέλια κτισμάτων, νομίσματα βρίσκονται διάσπαρτα σε διάφορους οικισμούς, όπως η Πάχνη, η Γλαύκη ή ακόμη και ο Εχίνος. Στις Κάτω Θέρμες, επίσης, εντοπίστηκε η βραχογραφία του αρχαίου θεού *Μίθρα του Ταυροκτόνου*, η οποία αναπαριστά τον θεό *Μίθρα* να σκοτώνει έναν ταύρο. Το ανάγλυφο είναι χαραγμένο πάνω σε βράχο ενώ υπολογίζεται ότι έγινε μεταξύ του 2^{ου} και των αρχών του 3^{ου} αιώνα μ.Χ.

Φωτογραφία 4.7-12: Φωτογραφίες από Φρούριο Καλές (αριστερά), Νερόμυλος σε λειτουργία στο δρόμο προς Ρεματιά (δεξιά), Η βραχογραφία του Μίθρα στις Κάτω Θέρμες (κάτω)

Πηγές: Περιβαλλοντική Ομάδα Μαθητών Γυμνασίου Σμίνθης, Αρχείο Ε.Π.Α. ΑΝ.Α.Ε. Ο.Τ.Α.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις περιοχές των Σατρών και των Θερμών έχουν ιδρυθεί Σύλλογοι Γυναικών, οι οποίοι ασχολούνται κυρίως με την παραγωγή γλυκών και εδεσμάτων της περιοχής και συμμετέχουν σε αρκετές πολιτιστικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες. Στο σύνολο της περιοχής υπάρχει ουσιαστική απουσία υποδομών και δομών πολιτισμού, οι οποίες θα συνέβαλλαν σημαντικά στην αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής.

Αναφορικά με το τμήμα των Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου εντός τη Υποπεριοχής Β καταγράφονται οι εξής κύριοι αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία:

- Βυζαντινό Περιθεωρίο: Στο 18ο km της παλαιάς επαρχιακής οδού Κομοτηνής-Ξάνθης, πριν το χωριό Αμαξάδες, ο χωματόδρομος αριστερά οδηγεί στα ερείπια του Περιθεωρίου, στον μυχό της λίμνης Βιστωνίτιδα, προς την πλευρά της Ροδόπης. Η πόλη διαδέχθηκε το μυθικό Stabulo Diomedis (Σταύλοι του Διομήδη) που συναντούμε στους Λευτιγγεριανούς χάρτες. Χτίστηκε από τον Αυτοκράτορα Αναστάσιο (491-518) ο οποίος την οχύρωσε και της έδωσε το όνομα του, Αναστασιούπολη. Η επίσκεψη στο Περιθεωρίο αποτελεί ενδιαφέρουσα εμπειρία μιας και τα τείχη του παρ' όλες τις καταστροφές σώζονται σε σχετικά καλή κατάσταση και διατηρούν τη μεγαλοπρέπεια τους από την εποχή που τα χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της (Νομαρχιακό Διαμέρισμα Ροδόπης, 2009).
- Βυζαντινό φρούριο της Γρατίνης: Στην κορυφή του λόφου που δεσπόζει του παλαιοτάτου οικισμού της Γρατίνης σώζονται πενιχρά υπολείμματα βυζαντινού οχυρωματικού περιβάλλοντος με μεγάλη δεξαμενή πόσιμου νερού. Ο οικισμός, όπως μαρτυρούν τα ευρήματα, εκτεινόταν και έξω των τειχών προς την πλευρά του σύγχρονου χωριού. (Νομαρχιακό Διαμέρισμα Ροδόπης, 2009).
- Βυζαντινός οικισμός Πατέρμων: Ατείχιστος, ορεινός οικισμός, στα βόρεια της Γρατίνης. Κοντά στο σημερινό χωριό Πάτερμα. Βρίσκεται δίπλα σε χαράδρα -τις όχθες της οποίας ενώνει τριπλή μεσαιωνική γέφυρα, όπου βρέθηκαν μονόκλιτη βυζαντινή εκκλησία του 11ου-12ου αιώνα και άλλα κτίσματα. Πολύ κοντά στον οικισμό βρίσκεται το ομώνυμο σπήλαιο. Έχει συνολικό μήκος διαδρόμων 180 μέτρα και μέγιστο ύψος 14 μέτρα. Η μεγάλη του αίθουσα έχει διαστάσεις 45X7 μέτρα περίπου. Αν και στερείται σταλακτιτών, είναι εντυπωσιακό λόγω του μεγέθους των πέντε γνωστών αιθουσών του και έχει μεγάλη βιολογική αξία καθότι αποτελεί κατοικία σπανίων ειδών. (Νομαρχιακό Διαμέρισμα Ροδόπης 2009).
- Ναός του Πολυάνθου: Στα δυτικά του Πολυάνθου, σε απόσταση 1 km δεξιά του δρόμου, αποκαλύφθηκε ο ναός που χρονολογείται μεταξύ των πρώτων χριστιανικών χρόνων και της μεσοβυζαντινής περιόδου. Είναι τρίκλιτος, με νάρθηκα και τετράπλευρο μικρό προς βορρά πρόκτισμα. Η παρουσία του στο σημείο εκείνο, όπως το νεκροταφείο και το κάστρο στην κορυφή του υπερκείμενου λόφου, μαρτυρούν την ύπαρξη οικισμού. (Νομαρχιακό Διαμέρισμα Ροδόπης 2009)
- Παπίκιον όρος: Από τα σημαντικότερα μοναστικά κέντρα του Βυζαντίου υπήρξε το Παπίκιον όρος, τμήμα του ορεινού όγκου της Ροδόπης βορειοδυτικά της Κομοτηνής. Αναφέρεται για πρώτη φορά στις πηγές στα τέλη του 11ου αι. Σημαντικές πληροφορίες παρέχουν οι βυζαντινοί ιστορικοί και χρονογράφοι Ζωναράς, Κίνναμος και Χωνιάτης αναφέροντας την ύπαρξη στο Παπίκιον «πλείστων σεμνείων» και «φροντιστηρίων», όπου εκάρησαν μοναχοί επιφανή πρόσωπα του Βυζαντίου, όπως

ο πρωτοστράτωρ Αλέξιος Αζούθ και ο νόθος γιος του αυτοκράτορα Μανουήλ Α (1143-1180) σεβαστοκράτωρ Αλέξιος. Εδώ προσήλθε ο Σέρβος ηγεμών Στέφανος Α Νεμάνια και ασπάσθηκε το μοναχικό σχήμα. Ο Γρηγόριος Παλαμάς και ο όσιος Μάξιμος ο Καυσοκαλυβίτης επισκέφτηκαν και παρέμειναν στο Παπίκιον για σύντομο χρονικό διάστημα. Μεγάλος αριθμός βυζαντινών ναών και άλλων κτισμάτων, εντοπισμένων βόρεια των οικισμών Πολυάνθου, Ληνού, Μίσχου, Ασώματου και Θάμνας στους πρόβουνους της Ροδόπης, επιβεβαιώνουν την ορθότητα της ταύτισης της περιοχής με το Παπίκιον των βυζαντινών πηγών. Οι γραπτές βυζαντινές πηγές για το Παπίκιον ενισχύονται και από τα αρχαιολογικά δεδομένα. Συγκεκριμένα αποκαλύφθηκαν με ανασκαφικές έρευνες, από το 1982 και εξής, τα ερείπια τριών θολοσκέπαστων ναών, σε σχήμα ελευθέρου σταυρού με συνεπτυγμένες τις κεραίες, 11ου-12ου αι., βυζαντινός λουτρών και δύο εκτεταμένα μοναστηριακά συγκροτήματα της ίδιας εποχής πλησίον των οικισμών Σώστη και Ληνού. Το δεύτερο μοναστήρι κτίστηκε με την οικονομική συνδρομή της αυτοκράτειρας Μαρίας Βοτανειάτη της οποίας ο τάφος με το χρυσό δακτυλίδι της βρέθηκε βόρεια του καθολικού. Βρέθηκαν επίσης ενδιαφέροντα σπαράγματα από τον τοιχογραφικό διάκοσμο, ενώ έχει διασωθεί το μεγαλύτερο τμήμα του πολύχρωμου μαρμαροθετημένου δαπέδου. Από τα ανασκαφικά ευρήματα (γλυπτός διάκοσμος, μαρμαροθετημένα δάπεδα, τοιχογραφίες, κεραμική, μολυβδόβουλλα) συμπεραίνεται ότι το Παπίκιον Όρος είχε άμεση επικοινωνία με τα γύρω αστικά κέντρα, αλλά και με την ίδια την Κωνσταντινούπολη. Η παράθεση και η συσχέτιση των προσφερόμενων ιστορικών μαρτυριών με τα ανασκαφικά δεδομένα δηλώνουν τη μεγάλη ακμή του μοναστικού κέντρου κατά τον 11ο-12ο αι. Μετά την εποχή αυτή το μοναστικό κέντρο παρακμάζει και στους μεταβυζαντινούς χρόνους δεν υπάρχει πια. Η μετονομασία του Παπικίου και γενικότερα της Ροδόπης σε Despot Dag (όρος του Θεού) αποτελεί ανάμνηση του μοναχισμού που αναπτύχθηκε κατά τη βυζαντινή περίοδο. Μεγάλος αριθμός βυζαντινών ναών και άλλων κτισμάτων έχουν εντοπιστεί βόρεια των οικισμών Πολυάνθος, Σώστης, Μίσχος, Ληνός, Ασώματοι, Θάμνα και Ρίζωμα, που βρίσκονται στους πρόποδες της Ροδόπης. Η πρώτη γραπτή αναφορά στο Παπίκιο γίνεται στο Τυπικό του Γρηγορίου Πακουριανού, που συντάχθηκε το 1083 και μας πληροφορεί ότι ο ναός του Αγίου Γεωργίου Παπικίου όρους, ήταν το μετόχι της μονής της Θεοτόκου Πετριτζονιτίσσης. Από το Παπίκιο πέρασαν μεγάλες μορφές της βυζαντινής αυτοκρατορίας, αλλά και της Ορθοδοξίας. Η ακτινοβολία του Παπικίου ήταν μεγάλη και διατηρούσε επαφές με το Άγιο Όρος, έχοντας οργανωθεί στα ίδια μοναστικά πρότυπα με αυτό. Ολόκληρος ο χώρος του είναι κατάσπαρτος από ναούς και μνημεία. Δυτικά του χωριού Σώστης, κοντά στο Ληνό, υπάρχει ο μοναδικός σε χρήση λατρευτικός χώρος του συγκροτήματος του Παπικίου. Πρόκειται για το εξωκκλήσι του

Αγίου Μάρκου, το οποίο έχει ανοικοδομηθεί πρόσφατα πάνω στα ερείπια παλαιού βυζαντινού ναού. (Νομαρχιακό Διαμέρισμα Ροδόπης, 2009)

- Τάφος των Συμβόλων: Σε απόσταση 600 μέτρων βόρεια του χωριού Σύμβολα, στη δεξιά πλευρά του χωματόδρομου που οδηγεί σε χαράδρα και στο εσωτερικό της Ροδόπης, ανακαλύφθηκε αρχαιοελληνικός τάφος του τέλους του 4^{ου}-αρχών 3^{ου} αιώνα π.Χ., χτισμένος από κιτρινωπό πωρόλιθο με δρόμο, προθάλαμο και κυρίως θάλαμο. Ο τοίχος του στολιζόταν με χρωματιστά σχέδια, υπολείμματα των οποίων διατηρούνται στις παραστάδες και τα υπέρθυρα των εισόδων. Στην ίδια περιοχή, σύμφωνα με τις υπάρχουσες ενδείξεις, υπάρχουν και άλλοι τάφοι που φτάνουν χρονολογικά έως τη βυζαντινή εποχή και υποδηλώνουν την παρουσία κάποιου άγνωστου μέχρι στιγμής οικισμού. (Νομαρχιακό Διαμέρισμα Ροδόπης 2009)
- Τοξοτή Γέφυρα: Μέσα στη χαράδρα που διαρρέει ο ποταμός Κομψάτος και σε μικρή απόσταση από την παλιά χάραξη της αμαξιτής οδού Κομοτηνής-Ιάσμου, εμφανίζεται το επιβλητικό παράστημα της τρίτοξης πέτρινης γέφυρας. Πιθανολογείται ότι χτίστηκε από Ηπειρώτες τεχνίτες στον 18 αιώνα, αν και τοπικές μυθοπλασίες που κυκλοφορούν μεταξύ των κατοίκων της περιοχής τη θέλουν ως γέφυρα που χτίστηκε στην εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου. (Νομαρχιακό Διαμέρισμα Ροδόπης, 2009) (βλ. Φωτογραφία 4.7-13).

Φωτογραφία 4.7-13: Τρίτοξη πέτρινη γέφυρα στον Ποταμό Κομψάτο

Σε ότι αφορά την άυλη πολιτιστική κληρονομιά στο τμήμα των Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου, παρατίθενται περισσότερες πληροφορίες για τους χορούς, τα μουσικά όργανα και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Οι χοροί της Θράκης παρουσιάζονται πλούσιοι σε αριθμό και εντυπωσιακοί στο τρίπτυχο κίνηση, λόγος, μελωδία. Η ιδιάζουσα ακόμη συμμετρία κινήσεων του σώματος, σε συνδυασμό με συντονισμένα στην ίδια οξύτητα από τους χορευτές ζωηρά επιφωνήματα, είναι στοιχεία που προσδίδουν ξεχωριστά εντυπωσιακό χαρακτήρα στους θρακικούς χορούς.

Σημειώνεται ότι ιδιότυποι και ιδιόμορφοι χοροί συνδέονται με ορισμένες εθιμικές εκδηλώσεις. Απ' αυτούς ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι χοροί των Αναστεναριών, οι οποίοι έχουν πρωτεύοντα ρόλο στην όλη τελετουργία και αποτελούν από τα βασικά στοιχεία του εκστασιασμού των τελεστών. Οι βηματισμοί στους χορούς αυτούς είναι απλοί, με στατικότητα και αυτοσχεδιασμούς και με ανάλογες κινήσεις των χεριών, που εκφράζουν την ψυχοσύνθεση και τα συναισθήματα των οιστρόπληκτων χορευτών.

Μουσικά όργανα στην περιοχή παρέμβασης είναι σήμερα το βιολί, το κλαρίνο, το ούτι, ο ζουρνάς, επίσης το νταούλι (νταβούλι) και η ποιμενική φλογέρα· παλαιότερα ήταν και το κανονάκι (το μεσαιωνικό ψαλτήριον, έγχορδο όργανο σχήματος τραπέζιου, που παίζεται με δυο πένες). Όργανα όμως με περισσότερο τοπικό χαρακτήρα εν χρήσει και σήμερα είναι η λύρα, η γκάιντα, η μασιά, η ταραμπούκα και ο νταϊρές.

Οι κύριες πολιτιστικές εκδηλώσεις στο τμήμα των Π.Ε. Ροδόπης-Έβρου παρουσιάζονται παρακάτω:

- ΟΧΥΡΟ ΝΥΜΦΑΙΑΣ: Στις αρχές Απριλίου γιορτάζεται η επέτειος της μάχης του οχυρού της Νυμφαίας, το οποίο βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα μακριά από την πόλη, στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Το κοινό έχει την ευκαιρία να περιηγηθεί στους χώρους του οχυρού και να ζήσει νοερά τον ηρωικό αγώνα των μαχητών του 1940.
- ΠΑΡΧΑΡΙΑ: Τα Παρχάρια ξεκίνησαν το 2002 πάλι από τον σύλλογο ποντιακής νεολαίας Ν. Ροδόπης «Η Τραπεζούντα». Παρχάρι σημαίνει οροπέδιο στην διάλεκτο των Ελλήνων του Πόντου, πρόκειται για ένα ολοήμερο υπαίθριο πανηγύρι το οποίο πλαισιώνεται από χορευτικές, παλαιστικές εκδηλώσεις, προσφορά ποντιακών εδεσμάτων, τυροκομικών προϊόντων και διάφορα άλλα παραδοσιακά. Φέτος αφού έχει γίνει ο δρόμος από το οχυρό έως και το σημείο που γίνεται η εκδήλωση, έχει ασφαλοστρωθεί 1,5 χιλιόμετρο, έχουν γίνει 4 κιόσκια για περίπου 600 άτομα με τραπεζόπαγκους.
- 20 Ιουλίου: Προφήτη Ηλία, στον Ίασμο και στην Πάνδροσο.
- Πανηγύρι Πάλης Ροδόπης: Στην περιοχή της ορεινής Ροδόπης κάθε Αύγουστο γίνονται δύο ιστορικά πανηγύρια με πολιτιστικές εκδηλώσεις και αγώνες πάλης (οι

οποίες αναφέρονται ως εκδηλώσεις παραδοσιακής μουσουλμανικής πάλης). Στην συγκεκριμένη πάλη, η οποία είναι σαν την Ελληνορωμαϊκή/Ελεύθερη Πάλη, οι παλαιστές λαδώνονται. Στις συγκεκριμένες εκδηλώσεις πάλης συμμετέχουν αθλητές από τις γειτονικές χώρες όπως Βουλγαρία και Τουρκία.

- Στην τοποθεσία Χίλια κοντά στο χωριό Μ. Δέρειο (ορεινή Ροδόπη, σύνορα νομού Ροδόπης με Έβρου), στις αρχές Αυγούστου κάθε χρόνο, γίνεται το πανηγύρι των Χιλίων. Τα τελευταία χρόνια το πανηγύρι έχει εξελιχθεί κυρίως σε χώρο προβολής πολιτιστικών εκδηλώσεων και αγώνων πάλης.
- Στην τοποθεσία Αλάν Τεπέ (Στην Κοινότητα Οργάνης κοντά στο χωριό Κάτω Βυρσίνη / ορεινή Ροδόπη) κάθε χρόνο, τέλη Αυγούστου γίνεται το ιστορικό πανηγύρι του Αλάν Τεπέ. Αρχικά στο πανηγύρι (εκτός των εκδηλώσεων πάλης) υπήρχε ένα τεράστιο υπαίθριο παζάρι όπου δίνονταν η ευκαιρία να συναντηθούν οι κάτοικοι της περιοχής και να ανταλλάξουν νέα και να συζητήσουν τα προβλήματά τους. Σήμερα το πανηγύρι έχει εξελιχθεί σε χώρο προβολής πολιτιστικών εκδηλώσεων και αγώνων πάλης (Βικιπαίδεια 2011).

5 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

5.1 Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον McNamara (2011), δεν υπάρχει ένας «ορθόδοξος» ή μοναδικός τρόπος για τη διεξαγωγή του στρατηγικού σχεδιασμού. Πάντως, τα τρία βασικά στάδια που πρέπει να ακολουθούνται (προσαρμοσμένα στην πρακτική της τοπικής ανάπτυξης) είναι η στρατηγική ανάλυση, ο καθορισμός των στρατηγικών κατευθύνσεων και ο σχεδιασμός των δράσεων (τα δυο τελευταία στάδια αποτελούν αντικείμενο του κεφαλαίου 6 του παρόντος).

Ειδικά για τη στρατηγική ανάλυση, αναφέρεται ότι αυτή η δραστηριότητα περιλαμβάνει τη διεξαγωγή της σάρωσης, ή συνολικής θεώρησης του στενού και ευρύτερου περιβάλλοντος στο οποίο εντάσσεται η υπό εξέταση περιοχή (ειδικότερα εξετάζονται πολιτικοί, κοινωνικοί, οικονομικοί και άλλοι παράγοντες). Οι σχεδιαστές, στο πλαίσιο αυτό, εξετάζουν προσεκτικά τους αναπτυξιακούς ή από-αναπτυξιακούς παράγοντες, όπως π.χ. οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, οι δημογραφικές εξελίξεις, το νομικό πλαίσιο κ.λπ. οι οποίοι εντάσσονται σε ένα γενικότερο φάσμα πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών, τεχνολογικών, περιβαλλοντικών και νομικών παραγόντων (PESTEL). Από την εξέταση αυτή και με βάση τα δεδομένα της περιοχής προκύπτουν οι δυνάμεις, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές (SWOT) για το χώρο.

Στο παρόν σχέδιο, αφού προχωρήσουμε με τη στρατηγική ανάλυση του τοπικού και ευρύτερου αναπτυξιακού περιβάλλοντος για κάθε Υποπεριοχή του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (Υποκεφάλαια 5.3 και 5.4), θα προχωρήσουμε στη γενική θεώρηση του αναπτυξιακού χώρου του προγράμματος, βάση η οποία ακολούθως θα χρησιμοποιηθεί στο κεφάλαιο του στρατηγικού σχεδιασμού-εξειδίκευσης του προγράμματος (Κεφάλαιο 6).

5.2 Υπάρχον αναπτυξιακό πλαίσιο

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται η περιοχή αναφοράς σε σχέση με τα βασικά θεσμοθετημένα εργαλεία που υπάρχουν και συγκεκριμένα:

- α) το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης,
- β) την Κ.Υ.Α. θεσμοθέτησης του Ε.Π.Ο.Ρ.,
- γ) το θεσμικό πλαίσιο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις,
- δ) το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. 2007-2013.

Οι παραπάνω αναφορές λαμβάνονται υπόψη στη σύνθεση των επόμενων κεφαλαίων αφού εμπεριέχουν κρίσιμα ζητήματα για τη διαμόρφωση του αναπτυξιακού προφίλ και την εξειδίκευση του προγράμματος.

Επιπλέον η διαμόρφωση του αναπτυξιακού προφίλ επηρεάζεται και από την ιδιωτική επιχειρηματικότητα μέσω της χρηματοδότησης ιδιωτικών επενδύσεων. Παράγοντας ο οποίος λήφθηκε υπόψη και στην εξειδίκευση του προγράμματος μέσω συγκεκριμένων έργων.

5.2.1 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Το πλαίσιο καταγράφει και αξιολογεί τη θέση της Περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, αξιολογεί τους παράγοντες που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου της, εξετάζει τις χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων και προσδιορίζει τις βασικές προτεραιότητες για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας, με προοπτική 15 (δεκαπέντε ετών), οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξή της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

Σύμφωνα με το πλαίσιο, οι ορεινές περιοχές της Περιφέρειας καλύπτουν το 40% της συνολικής της έκτασης και η περιοχή παρέμβασης του επιχειρησιακού σχεδίου ανήκει εξ ολοκλήρου σε αυτή την κατηγορία και μάλιστα είναι οι 7 από τους 8 συνολικά ορεινούς Ο.Τ.Α. της Περιφέρειας.

Στην Π.Ε. Δράμας οι φθίνοντες οικισμοί της ορεινής περιοχής με κέντρο το Κ. Νευροκόπι και κάποια μικρότερα κέντρα μεταξύ Π.Ε. Ξάνθης και Κ. Νευροκοπίου (Σταυρούπολη-Παρανέστι-Σιδηρόνερο) μπορούν να αποκτήσουν δυναμική με την αξιοποίηση της παρουσίας τεχνητών λιμνών στους Υ/Η σταθμούς της Δ.Ε.Η., την ορθολογική διαχείριση των παραγωγικών δασών και δασικών οικοσυστημάτων, την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου της γεωργικής γης και των βοσκοτόπων.

Οι ορεινές περιοχές της Π.Ε. Ξάνθης ορίζονται με οικιστικά κέντρα δυτικά τη Σταυρούπολη και βόρεια τον Εχίνο.

Ο ορεινός χώρος της Π.Ε. Ροδόπης περιλαμβάνει ενδιαφέροντες οικισμούς που μπορούν να ενταχθούν στο σχεδιασμό ενός πλέγματος ορεινών διαδρομών.

Γενικότερα, ο ορεινός χώρος της Περιφέρειας περιλαμβάνει αξιόλογους φυσικούς και ιστορικούς πόρους που μπορούν να ενταχθούν σε συστήματα χωρικών συνόλων, δικτύων και διαδρομών, προωθώντας ένα πρότυπο ποιοτικού και ήπιου τουρισμού, με έμφαση στον αγροτουρισμό και τον οικοτουρισμό και την παραγωγή και προβολή των τοπικών προϊόντων

Σύμφωνα με την πρόταση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., η διάρθρωση του οικιστικού δικτύου για την περιοχή παρέμβασης του επιχειρησιακού σχεδίου (Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.) είναι η ακόλουθη:

- **Κέντρα ενίσχυσης αξόνων**

Κατηγορία όπου ανήκουν οι οικισμοί 3^{ου} επιπέδου, ο ρόλος των οποίων υπερκαλύπτει το επίπεδο της γενικής κατάταξης, καθώς στηρίζεται σε αναπτυξιακές επιλογές υπερτοπικής και ευρύτερης σημασίας με μέγεθος πληθυσμού 10.000-25.000 κάτοικοι.

- **Τοπικά αναπτυξιακά κέντρα**

Οικισμοί 3^{ου} επιπέδου που δεν εντάχθηκαν στην προηγούμενη κατηγορία και πρόκειται για παραδοσιακά κέντρα του αγροτικού χώρου με δυνατότητες ενίσχυσης, ανάλογα με τις προοπτικές ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής.

- **Λοιποί οικισμοί**

Οικισμοί 4^{ου} και 5^{ου} επιπέδου, οι οποίοι πρέπει να οργανωθούν με βάση τα τοπικά αναπτυξιακά κέντρα αφού αξιολογηθούν σύμφωνα με τη θέση, το χαρακτήρα και τη βιωσιμότητά τους.

Πίνακας 5.2-1: Χαρακτηρισμός οικισμών περιοχής παρέμβασης Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. με βάση το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ 29310/2003-ΦΕΚ1471/9-10-2003)

Π.Ε.	Κέντρα ενίσχυσης αξόνων	Τοπικά αναπτυξιακά κέντρα	Παραδοσιακοί οικισμοί	Κέντρα ανάπτυξης ορεινών περιοχών	Χερσαίος μεθοριακός σταθμός	Λοιπές έδρες νέων Ο.Τ.Α.
Π.Ε. Δράμας	Κάτω Νευροκόπι (Ενδιάμεσος σταθμός εμπορικής δραστηριότητας και διασυνοριακής συνεργασίας)		Παγονέρι Περιθώριο	Ποταμοί Σιδηρόνερο Παρανέστι κατά μήκος του ορεινού άξονα Ξάνθη-Κάτω Νευροκόπι	Εξοχή-πύλη στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα	
Π.Ε. Ξάνθης			Κάτω Καρυόφυτο	Σταυρούπολη Εχίνος	Δημάριο	
Π.Ε. Ροδόπης		Ίασμος		Κέχρος Οργάνη		Αμαξάδες
Π.Ε. Έβρου				Μικρό Δέρειο		

Όσον αφορά την ενδοπεριφερειακή διοικητική οργάνωση με βάση το ρόλο που έχει περιγραφεί παραπάνω απαιτούνται οι εξής διοικητικές και κοινωνικές υποδομές που θα πρέπει να ενισχυθούν ή να δημιουργηθούν αν δεν υπάρχουν για το Κάτω Νευροκόπι (Κέντρο Ενίσχυσης Αξόνων):

- Περιφερειακές υπηρεσίες
- Υπηρεσίες διασυνοριακής συνεργασίας
- Παραγωγικές δραστηριότητες
- Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών
- Κέντρο Υγείας
- Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Οι βασικές κατευθύνσεις για την ανάπτυξη του ορεινού όγκου που προτείνονται είναι:

- Ήπια ανάπτυξη των οικισμών
- Οριοθέτηση οικισμών
- Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.
- Οριοθέτηση και προστασία δασών, δασικών εκτάσεων, γεωργικής γης, βοσκοτόπων και λατομικών περιοχών
- Ήπιος τουρισμός
- Οργάνωση ορεινών διαδρομών οικοτουρισμού για αυτοκίνητα και πεζούς
- Προώθηση τοπικών προϊόντων

Οι κατευθύνσεις αυτές μπορούν να διευρύνουν τις δυνατότητες συμπληρωματικής απασχόλησης με στόχο τη συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών περιοχών, διαφυλάττοντας ταυτόχρονα την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι ορεινές περιοχές της Π.Ε. Δράμας θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ιδιαίτερης αντιμετώπισης. Ο ποταμός Νέστος και οι τεχνητές λίμνες στα φράγματα των Υ.Η.Ε. της Δ.Ε.Η., τα παραγωγικά δάση, ο ορυκτός πλούτος, η αρδευόμενη ή αρδεύσιμη γεωργική γη και οι βοσκοτόποι προσφέρουν πολλαπλές δυνατότητες ανάπτυξης της ορεινής περιοχής και θα πρέπει να αξιοποιηθούν, αλλά και να προστατευθούν με προγραμματισμένο τρόπο. Η κύρια ορεινή διαδρομή οικοτουρισμού στο Νομό Δράμας ακολουθεί την πορεία του ποταμού Νέστου και φτάνει μέχρι το Κάτω Νευροκόπι. Στη διαδρομή αυτή εντάσσονται ως ειδικός πόλος ενδιαφέροντος τα ιαματικά λουτρά στο Παρανέστι.

Δεύτερος πόλος ενδιαφέροντος ορεινού τουρισμού αποτελεί η περιοχή του όρους Φαλακρού, με το χιονοδρομικό κέντρο και την περιοχή των σπηλαίων. Για την ευρύτερη περιοχή Φαλακρού απαιτείται η επίλυση συγκρούσεων των περιβαλλοντικών πόρων με τις δραστηριότητες εξόρυξης μαρμάρου, αλλά και των ίδιων των δραστηριοτήτων που δημιουργεί η ανάπτυξη του χιονοδρομικού κέντρου.

Η ορεινή περιοχή της Π.Ε. Ξάνθης περιλαμβάνει δύο σημαντικούς βιότοπους: α) το αισθητικό δάσος στα Στενά του Νέστου και β) το όρος Χαϊντού-Κούλα με τις γύρω κορυφές. Ο πρώτος βρίσκεται πάνω στον άξονα Τοξότες-Σταυρούπολη και μπορεί να αξιοποιηθεί με την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και κέντρο αναφοράς τη Σταυρούπολη. Ο δεύτερος βιότοπος αποτελεί τμήμα της ευρύτερης δασικής και κατοικούμενης ορεινής περιοχής. Η οικονομική αξία του φυσικού χώρου και το πλήθος των μικρών οικισμών, με κεντρικό τον Εχίνο, όπως και η διέλευση του κάθετου διασυνοριακού άξονα της Εγνατίας οδού αποτελούν τα βασικά δεδομένα για ένα ειδικό σχέδιο αιεφόρου ανάπτυξης της περιοχής. Η θέση του οικισμού Εχίνου είναι κομβική στις ορεινές διαδρομές οικοτουρισμού.

Αντίστοιχο χαρακτήρα έχουν και οι ορεινές διαδρομές που προτείνονται στην Π.Ε. Ροδόπης, με κέντρα τους οικισμούς Κέχρου και Οργάνης.

Τέλος, στην Π.Ε. Έβρου, οι διαδρομές που προτείνονται αναδεικνύουν την περιοχή του Μικρού Δερείου.

Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.)

Σύμφωνα με το άρθρο 11 του νόμου 2742/99 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη», ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.) χαρακτηρίζονται οι περιοχές (εντός ή εκτός σχεδίου πόλεως ή ορίων οικισμών) που παρουσιάζουν ιδιαίτερα ή κρίσιμα προβλήματα χωρικής ανάπτυξης, τα οποία απαιτούν ειδικό σχεδιασμό και ρύθμιση και ιδίως:

1. περιοχές που υφίστανται χωρικές επιπτώσεις από μεγάλης κλίμακας έργα, όπως η δημιουργία νέων εδαφών από προσχώσεις, υδάτινων επιφανειών
2. περιοχές με μειονεκτικά χαρακτηριστικά, λόγω γεωγραφικής απομόνωσης
3. περιοχές σε παραμεθόριες ζώνες, με κρίσιμα προβλήματα από γεωπολιτική άποψη
4. περιοχές με απρόβλεπτες ανάγκες, λόγω φυσικών ή τεχνολογικών καταστροφών ή κινδύνων (π.χ. σεισμοί, πλημμύρες, κατολισθήσεις κ.λπ.)
5. περιοχές ειδικών κοινωνικών ομάδων.

Ο συσχετισμός αυτός στην περιοχή παρέμβασης του επιχειρησιακού σχεδίου (Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.) έχει ως εξής:

- Περιοχές κατηγορίας 2 είναι ο ορεινός χώρος των συνοριακών Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης και Ροδόπης.
- Περιοχές κατηγορίας 3 είναι το σύνολο της Περιφέρειας.
- Στην κατηγορία περιοχών 4 εντάσσεται το σύνολο της Περιφέρειας για την περίπτωση κινδύνων από σεισμούς (αν και θεωρείται σεισμική περιοχή), όπως και για τους κινδύνους που εγκυμονούν οι μονάδες παραγωγής πυρηνικής ενέργειας στη

Βουλγαρία. Περιοχές με γνωστούς κινδύνους και ιστορικό καταστροφών από πλημμύρες είναι και οι ορεινές περιοχές της Π.Ε. Ξάνθης.

- Στην κατηγορία περιοχών 5 εντάσσονται πολλές περιοχές της Περιφέρειας ιδιαίτερα στις Π.Ε. Ξάνθης και Ροδόπης όπου συγκεντρώνονται ειδικές κατηγορίες πληθυσμού.

Προτεραιότητα για την εφαρμογή του μηχανισμού Π.Ε.Χ.Π. έχουν οι περιοχές:

- Ορεινός συνοριακός χώρος Π.Ε. Δράμας-Ξάνθης.
- Συνοριακός χώρος Π.Ε. Ροδόπης.
- Βόρειο τμήμα Π.Ε. Έβρου.

Τέλος ως **γενικός αναπτυξιακός στόχος** για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης επιδιώκεται η συγκράτηση του υφιστάμενου πληθυσμού σε συνδυασμό με την ενσωμάτωση των νεοπροσφύγων που διαμένουν και δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια, καθώς και την παλιννόστηση των εσωτερικών ή εξωτερικών μεταναστών. Παράλληλα, επιδιώκεται η ισχυροποίηση της κοινωνικοοικονομικής ευημερίας του συνόλου των κατοίκων της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης.

Ο γενικός αναπτυξιακός στόχος αναλύεται στους εξής κύριους στρατηγικούς στόχους:

- Διαμόρφωση σύγχρονης αυτοδύναμης οικονομίας & ενίσχυση της
- Αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας.
- Προστασία-αξιοποίηση φυσικού περιβάλλοντος & του ορυκτού πλούτου
- Άμβλυση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικών ανισοτήτων & βελτίωση της ποιότητας ζωής.

5.2.2 Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης

Σύμφωνα με την Κ.Υ.Α. 40379/01-10-2009 οι χερσαίες και υδάτινες περιοχές της Οροσειράς Ροδόπης θεσμοθετούνται ως «Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης» (Ε.Π.Ο.Ρ.) και καλύπτει στο σύνολό του μία έκταση 1,7 εκατομμυρίων στρεμμάτων, στην οποία με την Κ.Υ.Α. προβλέπονται περιορισμοί σε ορισμένες δραστηριότητες και χρήσεις. Η συγκεκριμένη έκταση αποτελεί ένα συνολικό βιότοπο διεθνούς σημασίας και ενδιαφέροντος στον οποίο ενδημούν και αναπαράγονται πολλά και σημαντικά είδη χλωρίδας, πανίδας και ορνιθοπανίδας.

Σκοπός της Κ.Υ.Α. είναι η προστασία, βελτίωση, διατήρηση διαχείριση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος της Οροσειράς Ροδόπης, καθώς επίσης και των αρχαιολογικών, ιστορικών, πολιτιστικών και αισθητικών στοιχείων της περιοχής.

Τα χαρακτηριστικά του Ε.Π.Ο.Ρ. είναι:

- Οι υδάτινες και χερσαίες περιοχές τού Ορεινού Όγκου Ροδόπης που βρίσκονται εκτός των ορίων των εγκεκριμένων Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων και εκτός των ορίων των οριοθετημένων οικισμών κάτω των 2000 κατοίκων των Δήμων Παρανεστίου, Κ. Νευροκοπίου και των Δ.Ε. Σιδηρονέρου (Δήμος Δράμας) και Σταυρούπολης (Δήμος Ξάνθης).
- Συνολική έκταση 1.732 χιλιάδες στρέμματα
- Η περιοχή χωρίζεται σε (2) δύο χωρικές ενότητες: Χωρική Ενότητα Ι (Κύρια έκταση του Εθνικού Πάρκου) και Χωρική Ενότητα ΙΙ (Περιφερειακή Έκταση του Εθνικού Πάρκου) που περιλαμβάνουν (4) τέσσερις κατηγορίες ζωνών προστασίας, στις οποίες ορίζονται ρητά και περιοριστικά οι επιτρεπόμενες χρήσεις και δραστηριότητες.

Οι ζώνες που οριοθετούνται είναι:

- Ζώνες Α (Α1, Α2, Α3), Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης
- Ζώνες Β (Β1, Β2, Β3, Β4, Β5, Β6, Β7), Περιοχές Προστασίας της Φύσης
- Ζώνες Γ (Γ1, Γ2, Γ3, Γ4, Γ5, Γ6-Α), Περιοχές Ειδικής Διαχείρισης και Αειφορικής Χρήσης και Ανάπτυξης

Οι χωρικές ενότητες είναι:

1. Χωρική Ενότητα Ι (Κύρια Έκταση του Εθνικού Πάρκου) που περιλαμβάνει:
  - τις Ζώνες Α1, Α2, Α3 (Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης).
  - τις Ζώνες Β1, Β2, Β3, Β4, Β5, Β6, Β7 (Περιοχές Προστασίας της Φύσης).
  - τις Ζώνες Γ1, Γ2, Γ5 (Περιοχές Ειδικής Διαχείρισης) και Γ6-Α (Περιοχή Ειδικής Διαχείρισης Συνδεδειγμένων Εκτάσεων του Εθνικού Δρυμού που περιλαμβάνει έκταση που εξασφαλίζει χωρική συνέχεια μεταξύ των παραπάνω περιοχών).
2. Χωρική Ενότητα ΙΙ (Περιφερειακή Έκταση του Εθνικού Πάρκου) που περιλαμβάνει όλες τις υπόλοιπες περιοχές, δηλαδή τις Ζώνες Γ3, Γ4 (Περιοχές Ειδικής Διαχείρισης) και το υπόλοιπο -μεγαλύτερο- τμήμα της Ζώνης Γ6 (Γ6-Β, Περιοχή Αειφορικής Χρήσης και Ανάπτυξης που περιλαμβάνει τις εκτάσεις που περιέχονται στο Ε.Π.Ο.Ρ. και δεν εντάσσονται στις προαναφερόμενες ζώνες).

Όσον αφορά τις δραστηριότητες και τις επιτρεπόμενες δράσεις, στο σύνολο της έκτασης του Εθνικού Πάρκου επιτρέπεται:

- Η επιστημονική έρευνα που σχετίζεται με την παρακολούθηση βιοτικών και αβιοτικών παραμέτρων, καθώς και αρχαιολογικών, ιστορικών, πολιτιστικών και κοινωνικών στοιχείων και που διεξάγεται από νομικά ή φυσικά πρόσωπα τα οποία διαθέτουν τις απαραίτητες άδειες από τους κατά περίπτωση αρμόδιους φορείς και από το Φορέα Διαχείρισης του Ε.Π.Ο.Ρ.

- Τα απαραίτητα έργα - ενέργειες - λειτουργίες που προβλέπονται από το πενταετές Σχέδιο Διαχείρισης του Ε.Π.Ο.Ρ. για την προστασία, διατήρηση και αναβάθμιση των προστατευόμενων αντικειμένων και που πραγματοποιούνται σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- Η συντήρηση, επισκευή-αναστήλωση, αξιοποίηση και ανάδειξη μνημείων, κτισμάτων, αρχαιολογικών και πολιτισμικών χώρων που βρίσκονται εντός των ζωνών προστασίας τού Ε.Π.Ο.Ρ, καθώς και η αρχαιολογική έρευνα εφόσον έχει εκδοθεί η απαραίτητη άδεια.
- Η φύλαξη-επόπτευση του Ε.Π.Ο.Ρ. όλης της περιοχής βάσει της κείμενης νομοθεσίας και του πενταετούς Σχεδίου Διαχείρισης και του Κανονισμού Λειτουργίας τού Ε.Π.Ο.Ρ.

Οι επιτρεπόμενες χρήσεις ανά ζώνη είναι:

Στο σύνολο των Ζωνών Α1, Α2 και Α3 (Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης) επιτρέπεται σύμφωνα με όρους και προϋποθέσεις η επιστημονική έρευνα, οι διαχειριστικές δράσεις, η συντήρηση-αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων και η αρχαιολογική έρευνα, η φύλαξη-επόπτευση.

Στο σύνολο των Ζωνών Β1 έως και Β7 (Περιοχές Προστασίας της Φύσης) επιτρέπεται σύμφωνα με όρους και προϋποθέσεις η επιστημονική έρευνα, οι διαχειριστικές δράσεις, η φύλαξη-επόπτευση, η επίσκεψη της περιοχής με σκοπό την περιήγηση, εκπαίδευση και παρατήρηση της φύσης, η δημιουργία ελαφράς υποδομής, μικρής κλίμακας, προσαρμοσμένης στη φυσιογνωμία της περιοχής, τα έργα συντήρησης, βελτίωσης και συμπλήρωσης των υφιστάμενων δικτύων και υποδομών που εξυπηρετούν τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες, η καλλιέργεια των δασικών συστάδων βάσει τού υφιστάμενου δασικού διαχειριστικού σχεδίου για λόγους αναβάθμισης και προστασίας των οικοσυστημάτων, η διάνοιξη των οδικών αξόνων Ξάνθης-Βουλγαρίας και Παρανεστίου-Βουλγαρίας, εφόσον ισχύουν οι περιβαλλοντικοί όροι.

Στο σύνολο των Ζωνών Γ1, Γ2, Γ3, Γ5, Γ6-Α (Περιοχές Ειδικής Διαχείρισης) επιτρέπεται σύμφωνα με όρους και προϋποθέσεις η επιστημονική έρευνα και η εκπαίδευση, οι διαχειριστικές δράσεις, η φύλαξη-επόπτευση, η επίσκεψη της περιοχής με σκοπό την περιήγηση, εκπαίδευση και παρατήρηση της φύσης, η δημιουργία ελαφράς υποδομής μικρής κλίμακας προσαρμοσμένης στη φυσιογνωμία της περιοχής, τα έργα συντήρησης, βελτίωσης και συμπλήρωσης των υφιστάμενων δικτύων και υποδομών που εξυπηρετούν τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες, η κτηνοτροφία-βόσκηση σε εκτακτική μορφή με παραδοσιακές μεθόδους σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, η συντήρηση-αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων και η αρχαιολογική έρευνα, η θήρα βάσει ειδικών προϋποθέσεων, η εκμετάλλευση του δασικού πλούτου βάσει ειδικών προϋποθέσεων, η

γεωργία στις νομίμως υφιστάμενες καλλιεργούμενες εκτάσεις, η μελισσοκομία και η συλλογή φύλλων, καρπών και κλάδων βάσει ειδικών προϋποθέσεων.

Ειδικότερα:

Στην Ζώνη Γ4 (Περιοχή Ειδικής Διαχείρισης Νέστου) επιτρέπεται μεταξύ άλλων και σύμφωνα με όρους και προϋποθέσεις η γεωργία και τα έργα αναδάσμου στις νομίμως υφιστάμενες καλλιεργούμενες εκτάσεις, η αλιεία, η μελισσοκομία και η λειτουργία τού φράγματος Τεμένους και της σχετικής με αυτό υποδομής.

Στην Ζώνη Γ6 (Περιοχή Αειφορικής Χρήσης και Ανάπτυξης) επιτρέπεται μεταξύ άλλων και σύμφωνα με όρους και προϋποθέσεις η γεωργία και τα έργα αναδάσμου στις νομίμως υφιστάμενες καλλιεργούμενες εκτάσεις, η βόσκηση και η λειτουργία κτηνοτροφικών μονάδων, η λειτουργία εκτροφείων ζώων στα πλαίσιο της διατήρησης της βιοποικιλότητας, η μελισσοκομία, η υλοτομία-δασική εκμετάλλευση, η κατασκευή κτηρίων και υποδομών κοινής ωφέλειας που αφορούν την περίθαλψη, την εκπαίδευση και τον αθλητισμό, η κατασκευή έργων υδροληψίας και εναλλακτικών μορφών ενέργειας, η κατασκευή τουριστικών υποδομών μικρής κλίμακας, ο ιαματικός τουρισμός στην περιοχή Πηγών θερμών και σε ακτίνα έως 1.000 μέτρα από τις πηγές.

Γενικότερα σε ολόκληρη την έκταση του Ε.Π.Ο.Ρ.:

- Η κάθε είδους επιτρεπόμενη δραστηριότητα έχει ως γνώμονα την εξασφάλιση της αειφορίας των φυσικών πόρων.
- Οι επιτρεπόμενες δραστηριότητες ασκούνται σύμφωνα με τους όρους και περιορισμούς που στη συνέχεια περιγράφονται ανά δραστηριότητα εκτός και αν κατά περίπτωση διαφορετικά αναφέρεται.
- Στα τμήματα των ζωνών προστασίας που συμπίπτουν με τις θεσμοθετημένες περιοχές των καταφυγίων άγριας ζωής «Δάσους Παρανεστίου», «Αετοράχης», «Τσανάκ Ντερέ», «Γέρακα-Ωραίου», «Δασικού Συμπλέγματος Καρυοφύτου» δεν επιτρέπεται η κοπή και συλλογή ειδών άγριας ζωής (χλωρίδα-πανίδα) εκτός των περιπτώσεων που η κοπή και συλλογή ειδών αφορά δραστηριότητες για επιστημονική Έρευνα ή διαχειριστικές Δράσεις.
- δεν επιτρέπονται τα έργα και δραστηριότητες της 1^{ης} υποκατηγορίας της Α κατηγορίας της υπ' αρ. 15393/2332 Κ.Υ.Α. (ΦΕΚ1022 Β/5.8.02).

5.2.3 Το θεσμικό πλαίσιο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις

Σύμφωνα με τον πρόσφατο Ν. 3937/2011 (Φ.Ε.Κ. Α/60/31.03.2011) στο δίκτυο NATURA 2000 στο οποίο ανήκουν περιοχές της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. όπως

αναφέρθηκαν στο Κεφάλαιο 4.1., θεσπίζονται ρυθμίσεις για την προστασία και διαχείριση των περιοχών αυτών.

Σκοπός των ρυθμίσεων είναι η αειφόρος διαχείριση και αποτελεσματική διατήρηση της βιοποικιλότητας, ως πολύτιμου, αναντικατάστατου και σπουδαίας σημασίας εθνικού κεφαλαίου. Η διατήρηση της βιοποικιλότητας προϋποθέτει διαδικασίες προγραμματισμού και διαχείρισης, στο πλαίσιο των οποίων εξασφαλίζεται ευρεία φάση διαβούλευσης, ώστε να αξιοποιείται η βέλτιστη επιστημονική γνώση και η διαθέσιμη τεχνογνωσία.

Οι ειδικότεροι στόχοι για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι οι ακόλουθοι:

- Αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του διεθνούς δικαίου για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Ενσωμάτωση στόχων διατήρησης της βιοποικιλότητας σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού και στις τομεακές και αναπτυξιακές πολιτικές της χώρας.
- Απόκτηση επαρκούς γνώσης για την κατάσταση των ειδών και οικοσυστημάτων, ως κύριο εργαλείο για την αποτελεσματική διατήρηση και διαχείριση της βιοποικιλότητας.
- Αποτελεσματική διατήρηση και διαχείριση των σημαντικών περιοχών για τη βιοποικιλότητα, μέσα από τη βέλτιστη οργάνωση και λειτουργία του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών.
- Επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης της βιοποικιλότητας, στην οποία περιλαμβάνονται οι
  - οικότοποι και τα είδη χλωρίδας και πανίδας και άλλων ομάδων οργανισμών, ιδίως εκείνα που χαρακτηρίζονται ως σημαντικά, σπάνια ή απειλούμενα.
- Αποτελεσματικοί μηχανισμοί επιτήρησης, ώστε να διασφαλίζεται η εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Οι βασικές ρυθμίσεις που προβλέπονται αφορούν περιορισμούς για:

- εγκαταστάσεις ιδιαιτέρως οχλουσών και επικίνδυνων βιομηχανικών εγκαταστάσεων σύμφωνα με συγκεκριμένες οδηγίες της Ε.Κ. και υπουργικές αποφάσεις των Υπουργών Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
- τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων, πλην εκείνων που ενημερώνουν τον επισκέπτη για την περιοχή ή προωθούν τις ήπιες φυσιολατρικές δραστηριότητες.
- όρους δόμησης σε περιοχές που βρίσκονται εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεως ή εκτός ορίων οικισμών νομίμως προϋφιστάμενων του 1923 ή εκτός ορίων οικισμών με πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους και εμπíπτουν σε Ε.Ζ.Δ. ή Ζ.Ε.Π.
- γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες οι οποίες περιλαμβάνονται σε οδηγίες και κανονισμούς της Ε.Κ. και υπουργικές αποφάσεις του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
- δάση και δασικές εκτάσεις που μπορούν να διατίθενται σε φυσικά και νομικά πρόσωπα, για τη δημιουργία ορειβατικών καταφυγίων και χιονοδρομικών κέντρων.

Επίσης σύμφωνα με την Κ.Υ.Α. υπ' αριθ. Η.Π.37338/1807/Ε.103 (Φ.Ε.Κ. Β/1495/09-09/2010), καθορίζονται μέτρα και διαδικασίες για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ., ώστε με τον καθορισμό των αναγκαίων μέτρων και διαδικασιών και τη θέσπιση κανόνων εκμετάλλευσης να καθίσταται αποτελεσματική η προστασία, διατήρηση και ο έλεγχος όλων των ειδών της άγριας ορνιθοπανίδας και η προσαρμογή των πληθυσμών των ειδών αυτών σε ένα επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις.

Για την υλοποίηση των στόχων της Κ.Υ.Α., το Υπουργείο ΠΕΚΑ λαμβάνει κάθε αναγκαίο μέτρο για τη διαφύλαξη και τη διατήρηση σε ευνοϊκή κατάσταση ή την αποκατάσταση μιας επαρκούς ποικιλίας και έκτασης οικοτόπων/ενδιαιτημάτων, για όλα τα είδη των αγρίων πτηνών. Τα μέτρα που λαμβάνονται είναι τα ακόλουθα:

- δημιουργία Ζωνών Προστασίας
- δημιουργία Ζωνών Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.),
- διατήρηση και διαχείριση, σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις, των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων που βρίσκονται εντός και εκτός των Ζ.Ε.Π.
- αποκατάσταση των κατεστραμμένων και υποβαθμισμένων οικοτόπων/ενδιαιτημάτων
- δημιουργία/επαναδημιουργία οικοτόπων/ενδιαιτημάτων.

5.2.4 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Α.Μ.-Θ. 2007-2013

Οι αναπτυξιακοί στόχοι του Ε.Π. 2007-2013 για την Περιφέρεια Α.Μ.-Θ. είναι:

- Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας.
- Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα.
- Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής.

Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Ο άξονας περιλαμβάνει παρεμβάσεις στο οδικό δίκτυο της Περιφέρειας που βελτιώνουν την πρόσβαση σε χώρους ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων (ΒΙ.ΠΕ. και λιμάνια) και σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές. Επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη των λιμενικών υποδομών κύρια στην **Αλεξανδρούπολη** και τη **Καβάλα** ακόμη στη συμπλήρωση του σιδηροδρομικού δικτύου και την σύνδεσή του με βιομηχανικές περιοχές και λιμάνια. Τέλος επιδιώκεται η συμπλήρωση και η κατασκευή αξόνων παράλληλα με την αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των μεθοριακών σταθμών.

Οι κυριότερες παρεμβάσεις του αφορούν σε:

- Βελτίωση/συμπλήρωση του Εθνικού και Επαρχιακού Οδικού Δικτύου και την προσπελασιμότητας σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές.
- Συμπλήρωση των τμημάτων της Εγνατίας Οδού και σύνδεση της με λιμάνια και αεροδρόμια.
- Ενίσχυση των λιμενικών υποδομών και σύνδεση τους με τα δίκτυα μεταφορών
- Βελτίωση/συμπλήρωση του σιδηροδρομικού δικτύου και σύνδεση με χώρους οικονομικού ενδιαφέροντος (ΒΙ.ΠΕ. και λιμάνια).
- Βελτίωση/ κατασκευή νέων μεθοριακών σταθμών.

Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Στο πλαίσιο του Άξονα προβλέπονται άμεσες ενισχύσεις για την προώθηση επενδυτικών σχεδίων στους τομείς της μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών, εστιασμένες κύρια σε περιοχές ή τομείς που αντιμετωπίζουν ή ενδέχεται να αντιμετωπίσουν αναδιάρθρωση της οικονομικής τους δραστηριότητας, σε ειδικές ομάδες πληθυσμού και σε ειδικές μορφές τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός) σε συνάφεια με τις χωρικές προτεραιότητες του Ε.Σ.Π.Α. Επίσης προβλέπεται να υλοποιηθούν δράσεις προστασίας του πλούσιου γεωθερμικού αποθέματος που διαθέτει η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, συμβάλλοντας έτσι στην ορθολογική διαχείριση των ενεργειακών πόρων και στην αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

Οι κυριότερες παρεμβάσεις του αφορούν σε:

- Εισαγωγή στις ΜΜΕ καινοτόμων υπηρεσιών και εφαρμογών ΤΠΕ, όπως ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση.
- Προώθηση επενδυτικών και επιχειρηματικών σχεδίων σε διάφορες παραγωγικές δραστηριότητες, με έμφαση στον εκσυγχρονισμό τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.
- Προστασία και αξιοποίηση γεωθερμικών πεδίων.

Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Ο άξονας συμβάλλει στην αυτοτροφοδοτούμενη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την προστασία, αναβάθμιση και ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος, την εξασφάλιση της υγείας και της ευεξίας του πληθυσμού, την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού δικτύου και την ανάδειξη του πολιτισμού ως παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. Επίσης έμφαση αποδίδεται στην επίτευξη της χωρικής συνοχής μέσα από την υλοποίηση «ολοκληρωμένων σχεδίων για την αστική αναγέννηση» που αφορούν στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

Οι κυριότερες παρεμβάσεις του αφορούν σε:

- Προστασία του Περιβάλλοντος. Ειδικότερα:
  - Ορθολογική διαχείριση αποβλήτων-εφαρμογή προγραμμάτων διαχείρισης στερεών αποβλήτων, μέτρα για τη αποκατάσταση χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων.
  - Ορθολογική διαχείριση οικοσυστημάτων και υδατικών πόρων-κατασκευή μικρών/μεσαίων φραγμάτων, προστασία της ποιότητας επιφανειακών υδάτων, διαχείριση και διανομή νερού.
  - Προώθηση μέτρων πρόληψης κινδύνων (αντιπλημμυρική προστασία ή ατυχήματα).
  - Αναβάθμιση και δημιουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων (βιολογικοί καθαρισμοί).
  - Προστασία και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς.
- Υγειονομικές και Προνοιακές Υποδομές. Ειδικότερα:
  - Δημιουργία νέων υποδομών πρωτοβάθμιας υγείας και προστασία της δημόσιας υγείας.
  - Εκσυγχρονισμός και λειτουργική αναβάθμιση της κτιριακής υποδομής των Κέντρων Υγείας.
  - Ιατροπαιδαγωγικά κέντρα, Κέντρα Ψυχικής Υγείας.
  - Ανάπτυξη δομών ανοικτής φροντίδας κοινωνικών ομάδων.
  - Κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών και Α.ΜΕ.Α.
- Υποδομές Εκπαίδευσης. Ειδικότερα:
  - Αναβάθμιση-συμπλήρωση της κτιριακής υποδομής όλων των βαθμίδων. Έμφαση θα δοθεί στις υποδομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
  - Προμήθεια σύγχρονου τεχνολογικού εξοπλισμού.
  - Ανάπτυξη κέντρων Έρευνας - Καινοτομίας-Τεχνολογίας των εκπαιδευτικών δομών
  - Δικτύωση εκπαιδευτικών μονάδων.
  - Ανάπτυξη βιβλιοθηκών, εργαστηρίων.
- Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικού περιβάλλοντος. Ειδικότερα:
  - Αποκατάσταση των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς
  - Αξιοποίηση και ένταξη των πολιτιστικών πόρων σε πολιτιστικές διαδρομές.

- Χωρική Διάσταση της Ανάπτυξης. Ειδικότερα:
  - Βιώσιμη αστική ανάπτυξη.
  - Ενίσχυση ορεινών περιοχών.
  - Ενίσχυση μειονεκτικών περιοχών.
  - Ενίσχυση νησιωτικών περιοχών.

5.2.5 Χρηματοδότηση Ιδιωτικών Επενδύσεων

Η ιδιωτική επιχειρηματικότητα στηρίζεται μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων των επιχειρησιακών προγραμμάτων και του Αναπτυξιακού Νόμου. Στόχοι των χρηματοδοτικών εργαλείων είναι:

- Η τόνωση της επιχειρηματικότητας
- Η αύξηση της εξωστρέφειας της επιχειρηματικής δραστηριότητας
- Η αναβάθμιση της παραγωγικής βάσης της χώρας
- Η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των επιχειρήσεων
- Η ενίσχυση των ελληνικών επιχειρήσεων σε διεθνείς αγορές
- Η προβολή των ελληνικών επιχειρήσεων στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον

Ειδικότερα αναφέρεται ότι το κατ' εξοχήν κατάλληλο πρόγραμμα για την ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων στην ορεινή περιοχή της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., είναι ο Άξονας 3 του Π.Α.Α. Ο Άξονας 3 «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του Π.Α.Α. έχει ως στόχο κυρίως την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της χώρας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προώθηση δραστηριοτήτων εκτός της γεωργίας, στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μικρής κλίμακας και στην αναστροφή των δυσμενών τάσεων της πληθυσμιακής συρρίκνωσης σε μια ελκυστικότερη ύπαιθρο με προοπτικές ήπιας ανάπτυξης.

Ο Άξονας 3 προκηρύχθηκε το προηγούμενο έτος με καταληκτική ημερομηνία την 1^η Νοεμβρίου 2010. Συγκεκριμένα προκηρύχθηκαν τα Μέτρα 311 (Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες), 312 (Στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων), και 313 (Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων), με δικαιούχους ιδιώτες. Μέχρι στιγμής, επτά μήνες μετά, δεν έχει ενταχθεί κανένα έργο σε αυτόν τον άξονα από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων αλλά ούτε και έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες για την ανάθεση της διαχείρισης του προγράμματος σε Δομές Στήριξης, όπως έγινε την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο (Ο.Π.Α.Α.Χ.).

Μια χαρακτηριστική αστοχία ήταν η προκήρυξη των ανωτέρω μέτρων του Άξονα 3 του Π.Α.Α. κεντρικά (δηλαδή από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων), αφού

κατά την περίοδο εκείνη δεν είχε ξεκινήσει ακόμη η διαδικασία ανάθεσης της διαχείρισης του προγράμματος σε Δομές Στήριξης. Το πρόβλημα που δημιουργήθηκε από την απόφαση αυτή ήταν να μη λάβει η προκήρυξη την ανάλογη δημοσιότητα αλλά ούτε και οι ενδιαφερόμενοι ιδιώτες να ανταπεξέλθουν στην απευθείας επικοινωνία τους με το αρμόδιο υπουργείο. Το αποτέλεσμα ήταν να σημειωθεί ένα εξαιρετικά ισχνό επενδυτικό ενδιαφέρον που αποτυπώνεται στα πολύ χαμηλά ποσοστά κάλυψης της προκηρυχθείσας Δημόσιας Δαπάνης (βλ. Πίνακα 5.2-2).

Πίνακας 5.2-2: Χρηματοδοτικά στοιχεία 1^{ης} προκήρυξης και επενδυτικού ενδιαφέροντος των Μέτρων 311, 312 και 313 του Άξονα 3 του Π.Α.Α.

ΜΕΤΡΟ	ΠΡΟΚΗΡΥΧΘΕΙΣΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΠΡΟΣ ΕΝΤΑΞΗ ΕΡΓΩΝ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ	ΚΑΛΥΨΗ ΠΡΟΚΗΡΥΧΘΕΙΣΑΣ Δ.Δ. (ΠΡΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ)
311- Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες	3.500.000,00	548.061,00	2.951.939,00	16%
312-Στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων	3.500.000,00	1.351.346,00	2.148.654,00	39%
313-Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων	8.000.000,00	4.495.920,00	3.504.080,00	56%
ΣΥΝΟΛΟ	15.000.000,00	6.395.327,00	8.604.673,00	43%

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Τέλος σε ορισμένες περιοχές της Υποπεριοχής Β του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. της Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου οι ιδιωτικές επενδύσεις ενισχύονται και από τον Άξονα 4 του Π.Α.Α. «Προσέγγιση LEADER» ο οποίος δίνει τη δυνατότητα σε αγροτικές περιοχές να εφαρμόσουν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα. Οι δράσεις της LEADER, στο πλαίσιο των οποίων επιδιώκεται η στήριξη της καινοτομίας, περιλαμβάνουν τη δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων, την ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων, την ανάδειξη της αγροτικής κληρονομιάς, την αναμόρφωση χωριών, τις συνεργασίες, τη δικτύωση κ.λπ.

5.3 Υποπεριοχή Α

5.3.1 Ανάλυση PESTEL

Παρακάτω παρατίθενται οι κύριοι πολιτικοί, οικονομικοί, κοινωνικοί, τεχνολογικοί, περιβαλλοντικοί και νομικοί παράγοντες που συνεξεταζόμενοι με την υφιστάμενη κατάσταση διαμορφώνουν τις παρακάτω αναλύσεις SWOT ανά άξονα παρέμβασης του προγράμματος.

POLITICAL ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ	ECONOMICAL ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ
<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης, κεντρικού κράτους και Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. • Πολιτικές προστασίας του περιβάλλοντος. • Διακρατικές συμφωνίες και πολιτικές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομική κρίση. • Χρηματοπιστωτικό σύστημα. • Χρηματοδοτικά εργαλεία (Π.Α.Α., Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α., Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης, INTERREG κ.λπ.).
SOCIAL ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ	TECHNOLOGICAL ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΙ
<ul style="list-style-type: none"> • Δημογραφικά δεδομένα. • Επίπεδο μόρφωσης. • Πρόσβαση σε πληροφόρηση. • Πολιτιστικό κεφάλαιο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξελίξεις στις μεθόδους παραγωγής σε όλους τους παραγωγικούς τομείς. • Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α.Π.Ε.) • Διαδίκτυο-νέες τεχνολογίες.
ENVIRONMENTAL ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ	LEGAL ΝΟΜΙΚΟΙ
<ul style="list-style-type: none"> • Κλίμα-κλιματική αλλαγή. • Ορεινό ανάγλυφο. • Υδάτινοι πόροι. • Απομόνωση. • Διασυνοριακότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προστασία του περιβάλλοντος (δίκτυο NATURA 2000). • Διαχείριση αστικών λυμάτων (Κ.Υ.Α. 5673/400/1007). • Διαχείριση υδατικών πόρων (Οδηγία 60/2000). • Διαχείριση στερεών αποβλήτων (Κ.Υ.Α. 50910/2003, ΠΕ.Σ.Δ.Α., Οδηγία 99/31).

5.3.2 Ανάλυση SWOT

Παρακάτω παρατίθεται η ανάλυση SWOT στους κύριους άξονες παρέμβασης του προγράμματος ήτοι στο φυσικό περιβάλλον, την τοπική οικονομική βάση, τις υποδομές και την ποιότητα ζωής και τη διατοπική / διακρατική συνεργασία.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	
STRENGTHS ΔΥΝΑΜΕΙΣ	WEAKNESSES ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον με επιμέρους οικοσυστήματα εθνικής και παγκόσμιας σημασίας (Ελατιά, Φρακτό, Παρθένο Δάσος, Δάσος Χαϊντού). Υψηλή βιοποικιλότητα και σημαντική παρουσία απειλούμενων και ενδημικών ειδών. Ύπαρξη σημαντικών υδάτινων πόρων που εξυπηρετούν υδρευτικές και αρδευτικές ανάγκες στον ορεινό και πεδινό χώρο. 	<ul style="list-style-type: none"> Έλλειψη ή υποβάθμιση υποδομών πρόσβασης και διαχείρισης δασικών οικοσυστημάτων. Ύπαρξη υποβαθμισμένων τμημάτων φυσικών οικοσυστημάτων.
OPPORTUNITIES ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	THREATS ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> Η αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος ως μη ανταλλάξιμο συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής. Η αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων που σχετίζονται με την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος. Ο χαρακτηρισμός του μεγαλύτερου μέρους της περιοχής ως Εθνικό Πάρκο. 	<ul style="list-style-type: none"> Κίνδυνοι από βιολογικούς και αβιοτικούς παράγοντες (ανεξέλεγκτη απόρριψη στερεών αποβλήτων, μόλυνση υδροφόρου ορίζοντα, πυρκαγιές, έντομα κ.λπ.). Κλιματική αλλαγή (π.χ. επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα, στους υδάτινους πόρους και στη χιονοδρομία). Μόλυνση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων. Πλημμυρικά φαινόμενα σε μικρή έκταση κατά περιοχές. Πιέσεις από οικονομικές δραστηριότητες (π.χ. γεωργία, κτηνοτροφία, τουρισμός).

ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ	
STRENGTHS ΔΥΝΑΜΕΙΣ	WEAKNESSES ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> Αξιόλογο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον (με ιδιαίτερες προοπτικές για τους κλάδους της δασοπονίας, κτηνοτροφίας, τουρισμού κ.λπ.). Ευνοϊκότερα κοινωνικά δεδομένα (π.χ. μορφωτικό επίπεδο) με συνέπεια την μεγαλύτερη προοπτική ανάπτυξης της τοπικής επιχειρηματικότητας. Αξιόλογα στοιχεία της άυλης και υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Σημαντική παραδοσιακή παρουσία του πρωτογενούς τομέα. Ενδείξεις τριτογενοποίησης (tertiarisation) της οικονομίας και διασπορά της απασχόλησης ανά τομέα. Μεγάλα έργα υποδομής ενέργειας (Φράγματα Νέστου). Συγκέντρωση οικισμών σε πυρήνες (επιτρέπουν τη συγκέντρωση των δραστηριοτήτων τοπικά και ελαφρύνουν την πίεση στο φυσικό περιβάλλον). Καθιερωμένοι προορισμοί οικότουρισμού (Σταυρούπολη, Παρανέστι) και ισχυρά θέλγητρα παγκόσμιας εμβέλειας (π.χ. περιηγητικό μονοπάτι Ε6, Δάσος Φρακτού). Διασυνورياκότητα (ειδικά για την περιοχή Κάτω Νευροκοπίου). Χιονοδρομικό κέντρου Φαλακρού. 	<ul style="list-style-type: none"> Έντονο ανάγλυφο που επηρεάζει την άσκηση των γεωργικών δραστηριοτήτων. Έλλειψη συνολικού σχεδίου διαχείρισης υδάτινων πόρων με σκοπό την άρδευση. Αρνητικά δημογραφικά δεδομένα. Χαμηλό ποσοστό οικονομικώς ενεργού πληθυσμού και υψηλά ποσοστά ανεργίας. Έλλειψη συνάρθρωσης του πρωτογενούς με το δευτερογενή (μεταποίηση γεωργικών προϊόντων) και τριτογενή τομέα (αγροτικός τουρισμός). Μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων και ιδιοκτησιών. Παρωχημένες πρακτικές και ελλιπείς υποδομές γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Έλλειψη γνώσης και πρακτικών βιολογικής γεωργίας. Έλλειψη σύνδεσης-ικανοποιητικής πρόσβασης μεταξύ περιοχών. Έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης και κινήτρων για την ανάληψη ιδιωτικής-τοπικής επιχειρηματικότητας. Μη ικανοποιητική παρουσία προϊόντων Π.Ο.Π. Έλλειψη συνολικής στρατηγικής προβολής-προώθησης και σήμανσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής. Αδυναμία αρμόδιων φορέων για αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων που διέπουν τη διαχείριση και λειτουργία του Ε.Π.Ο.Ρ.
OPPORTUNITIES ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	THREATS ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> Αυξανόμενη ζήτηση για προϊόντα διατροφής υψηλής ποιότητας και αναγνωρισιμότητας (βιολογικά, Π.Ο.Π. κ.λπ.). Ευκαιρίες για την ανάπτυξη και μεγέθυνση καινοτόμων αγροτικών δραστηριοτήτων (ιχθυοκαλλιέργεια, εκτροφή μανιταριών, βιολογική καλλιέργεια κ.λπ.). Αυξανόμενη ζήτηση για δραστηριότητες οικότουρισμού σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Δυνατότητα δημιουργίας ενός πολυσχιδούς τουριστικού προϊόντος υψηλής ποιότητας με βάση τα φυσικά, πολιτισμικά, κοινωνικά στοιχεία της περιοχής. Αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων που σχετίζονται με την τοπική επιχειρηματικότητα και απασχόληση-κοινωνική ενσωμάτωση (Τ.Ο.Π.Σ.Α.). Η δημιουργία νέων επαγγελματιών στο πλαίσιο λειτουργίας του Ε.Π.Ο.Ρ. και της γενικότερης ανάπτυξης της πράσινης επιχειρηματικότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> Περαιτέρω υποβάθμιση Δασικών Υπηρεσιών που επηρεάζει τη ξυλοπονία-αναψυχή. Υποκατάσταση τουριστικών προορισμών από τη Βουλγαρία (π.χ. το χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού υποκαθίσταται από το Bansko). Ένταση του ανταγωνισμού -σε διεθνές επίπεδο- στην αγορά αγροτικών προϊόντων. Μείωση των επιδοτήσεων των αγροτικών προϊόντων και των χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Μείωση διαθέσιμου εισοδήματος για οικότουρισμό λόγω οικονομικής κρίσης. Συγκρούσεις χρήσεων γης και ασαφή ιδιοκτησιακά καθεστώτα (π.χ. χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού). Ενδοπεριφερειακός ανταγωνισμός με πεδινές αγροτικές περιοχές.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	
STRENGTHS ΔΥΝΑΜΕΙΣ	WEAKNESSES ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Διάρθρωση οικιστικού δικτύου (συγκρότηση σε πυρήνες). • Παραδοσιακοί οικισμοί (Παγονερίου, Περιθωρίου, Σταυρούπολης και Καρυόφυτου). • Ισχυρό πολιτιστικό κεφάλαιο και αξιόλογη δράση πολιτιστικών συλλόγων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανεπαρκές επίπεδο υποδομών υγείας και κοινωνικής φροντίδας. • Έλλειψη υποδομής εξυπηρέτησης έκτακτων περιστατικών υγείας στον ορεινό όγκο (απομακρυσμένες περιοχές, δασικές συστάδες κ.λπ.). • Σημαντική υστέρηση στην υποδομή πρόσβασης (με ιδιαίτερη έμφαση σε οικισμούς και αναπτυξιακούς άξονες). • Ανεπαρκής υποδομή στον τομέα παροχής διαδικτύου. • Έλλειψη υποδομής πολιτικής προστασίας. • Έλλειψη έργων πρόληψης φυσικών καταστροφών. • Σημαντικές ελλείψεις στις υποδομές διοίκησης, αθλητισμού και πολιτισμού. • Σχεδόν παντελής έλλειψη υποδομής πολιτισμού. • Σημαντικές ελλείψεις στον τομέα της ύδρευσης, αποχέτευσης και διαχείρισης λυμάτων των οικισμών. • Έλλειψη σχεδίου αποκομιδής και διαχείρισης συγκεκριμένων ρευμάτων αποβλήτων (Α.Ε.Κ.Κ., ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά απόβλητα). • Υποβαθμισμένο αισθητικό οικιστικό περιβάλλον. • Έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού Α και Β επιπέδου.
OPPORTUNITIES ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	THREATS ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη τουρισμού σε παραδοσιακούς οικισμούς. • Εφαρμογή του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση των απορριμμάτων (ΠΕ.Σ.Δ.Α.). • Αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων για την υλοποίηση δημόσιων δράσεων διαχείρισης των υδάτινων πόρων. • Αξιοποίηση Α.Π.Ε. στον οικιστικό ιστό (υψηλό μορφωτικό επίπεδο, βελτιωμένη υποδομή σε σχέση με την Υποπεριοχή Β). • Αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων που σχετίζονται με την ενίσχυση των τεχνικών υποδομών. • Αξιοποίηση του πολιτιστικού κεφαλαίου ως συστατικό του τουριστικού προϊόντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ρύπανση υδατικών πόρων με επίπτωση στη βελτίωση της ποιότητας του πόσιμου νερού. • Αρνητική οικονομική συγκυρία με επίπτωση στη δυνατότητα χρηματοδότησης αναγκαίων έργων μεγάλης κλίμακας (π.χ. κάθετοι άξονες Εγνατίας, Φράγμα Τεμένους). • Αρνητικά δημογραφικά δεδομένα που επιτείνουν την εγκατάλειψη υποδομών.

ΔΙΑΤΟΠΙΚΗ / ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	
STRENGTHS ΔΥΝΑΜΕΙΣ	WEAKNESSES ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ελληνοβουλγαρική μεθόριος (Τελωνείο Εξοχής). • Γεινίαση με το Εθνικό Πάρκο Α.Μ.-Θ. • Γεινίαση με παραθαλάσσιους προορισμούς. • Δίκτυο αδελφοποιημένων πόλεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ελλιπής υποδομή διασύνδεσης (Θέρμες-Zlatograd). • Απουσία ελληνοβουλγαρικού φορέα / παρατηρητηρίου επενδύσεων και ενίσχυσης επιχειρηματικότητας.
OPPORTUNITIES ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	THREATS ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Διασύνδεση σε αναπτυξιακά δίκτυα ορεινών περιοχών. • Κατασκευή κάθετου οδικού άξονα Εγνατίας Οδού. • Αύξηση κίνησης Βούλγαρων τουριστών. • Η αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων εδαφικής συνεργασίας (π.χ. INTERREG, Europe for citizens) με σκοπό την ενίσχυση του τουρισμού, της επιχειρηματικότητας εν γένει και της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανταγωνισμός με όμορες περιοχές της Βουλγαρίας σε επίπεδο υπηρεσιών, αγροτικής παραγωγής, τουρισμού κ.λπ. • Υποκατάσταση τουριστικών προορισμών της Ελλάδας από αντίστοιχους Βουλγαρικούς.

Συμπερασματικά, και ως προς τους υπό εξέταση άξονες παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., η ανάλυση SWOT υποδεικνύει τα εξής:

- Η Υποπεριοχή Α διαθέτει ένα अपαράμιλλης αξίας φυσικό περιβάλλον. Η αξία αυτή έγκειται τόσο στην άμεση χρήση του ως πόρο (δασοπονία, κτηνοτροφία κ.λπ.) όσο και στην έμμεση χρήση του (οικοτουρισμός). Υπό την έννοια αυτή, και λαμβάνοντας υπόψη τις πιέσεις που ήδη δέχεται ή μπορεί να δεχτεί περαιτέρω στο μέλλον, το φυσικό αυτό περιβάλλον πρέπει να προστατευτεί, να αναδειχθεί και να βελτιωθεί σε όλα τα επίπεδα.
- Η τοπική οικονομική βάση της Υποπεριοχής Α πλήττεται από μια σωρεία προβλημάτων που δυσχεραίνουν την επιχειρηματικότητα, προβλήματα τα οποία επιτείνει η παρούσα αρνητική δημοσιονομική συγκυρία. Αυτά θα πρέπει να αντιμετωπιστούν: (α) με την περαιτέρω ενίσχυση των ενδογενών της πόρων μέσω της διαφοροποίησης (π.χ. βιολογική γεωργία, κτηνοτροφία, τουρισμός κ.λπ.) και, (β) με την ενεργοποίηση αδρανοποιημένων πόρων όπως το πολιτιστικό κεφάλαιο.
- Οι ελλείψεις της Υποπεριοχής Α σε επίπεδο υποδομών σε όλους τους τομείς της ποιότητας ζωής είναι σημαντικές και επηρεάζουν ανάλογα και την αναπτυξιακή διαδικασία. Θα πρέπει να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα θεραπείας της κατάστασης αυτής, πάντοτε στη βάση της συνέργειας με άλλους τομείς (π.χ. οι υποδομές αθλητισμού και πολιτισμού θα πρέπει να εξυπηρετούν και τον τουρισμό). Επίσης, απαραίτητα θεωρούνται τα μέτρα για την ενίσχυση καινοτόμας υποδομής παραγωγής ενέργειας όπως οι Α.Π.Ε. ως έργα τόσο ουσιαστικά όσο και επιδεικτικά στο πλαίσιο της πράσινης ανάπτυξης. Ένα μείζον ζήτημα που αναδεικνύεται και δημιουργεί

σημαντικές πιέσεις στις προστατευόμενες περιοχές είναι και η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού Α και Β επιπέδου (Γ.Π.Σ., Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.).

- Στον τομέα της διατοπικής-διακρατικής συνεργασίας, οι προοπτικές είναι μεγάλες (ειδικά στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και του πολιτισμού) με δεδομένα ότι: (α) η περιοχή του Ε.Π.Ο.Ρ. γειτνιάζει με το Εθνικό Πάρκο Α.Μ.-Θ. καθώς και με παραθαλάσσιους προορισμούς αιχμής (Καβάλα, Αλεξανδρούπολη), και (β) μοιράζεται το σύνορο με τη γειτονική Βουλγαρία. Η γειτνίαση αυτή με τη Βουλγαρία είναι ιδιαίτερα σημαντική και για την επιχειρηματικότητα, η οποία θα πρέπει να ενισχυθεί σε διόδους όπως αυτή στο Κάτω Νευροκόπι (Εξοχή).

5.3.3 Αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων

Στην παρούσα ενότητα -σε μια προσπάθεια μεταφοράς του επιπέδου στρατηγικής ανάλυσης προς τα κάτω και με βάση την υφιστάμενη κατάσταση- αποδίδουμε συνοπτικά και περιληπτικά το αναπτυξιακό προφίλ κάθε τμήματος Δήμου ή Δήμου της Υποπεριοχής Α. Η σκιαγράφηση αυτή του αναπτυξιακού προφίλ περιλαμβάνει και μια ιεράρχηση των αναγκών και δυνατοτήτων κάθε Δήμου (ή τμήματος Δήμου), οι οποίες είναι και η βάση για τα προτεινόμενα έργα (βλ. Υποκεφάλαιο 6.5).

Αναφορικά με το τμήμα του Δήμου Δράμας, μπορούμε να πούμε περιληπτικά πως πρόκειται για ένα τμήμα με μικρή δυναμική ως προς τα δημογραφικά και οικονομικά του χαρακτηριστικά. Υπό την έννοια αυτή, εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι προοπτικές ενίσχυσης της τοπικής (ενδογενούς) ιδιωτικής επιχειρηματικότητας στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα στην περιοχή αυτή είναι περιορισμένες, αν όχι ανύπαρκτες. Σημαντικές ωστόσο είναι οι προοπτικές που παρουσιάζει το εν λόγω τμήμα ως προς τους τομείς του οικοτουρισμού και της δασικής παραγωγής, με δεδομένο ότι στην έκταση του περιλαμβάνεται ένα από τα σημαντικότερα δασικά οικοσυστήματα της Ελλάδας, το Δάσος Ελατιάς. Με γνώμονα την εξυπηρέτηση των κατοίκων των οικισμών αλλά και την εξυπηρέτηση της τουριστικής κίνησης, θα πρέπει να δημιουργηθούν απαραίτητες υποδομές μεταφορών, πολιτισμού και πληροφόρησης.

Επιγραμματικά, οι κυριότερες ανάγκες και δυνατότητες του τμήματος του Δήμου Δράμας σε ιεραρχική σειρά παρατίθενται στο παρακάτω πλαίσιο:

ΑΝΑΓΚΕΣ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της υποδομής μεταφορών. • Βελτίωση της υποδομής τουριστικής πληροφόρησης. • Βελτίωση της υποδομής ποιότητας ζωής. • Βελτίωση της υποδομής διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη οικοτουρισμού. • Αύξηση δασικής παραγωγής. • Ενίσχυση γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής (ανάπτυξη ιχθυοκαλλιέργειας).

Ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου- παρά τη διαχρονική δημογραφική του αποδυνάμωση- παραμένει το πλέον ισχυρό κέντρο παροχής υπηρεσιών της Υποπεριοχής Α (τουλάχιστον για το τμήμα της Π.Ε. Δράμας) με σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης ιδιωτικής επιχειρηματικότητας στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα, με προϋπόθεση τη θεραπεία των κύριων προβλημάτων υποδομών του (μεταφορών, πολιτικής προστασίας, πολιτισμού κ.λπ.). Ειδικά για τον τουρισμό οι προοπτικές ανάπτυξης είναι μεγάλες, με δεδομένο ότι πόροι όπως οι παραδοσιακοί οικισμοί και το αξιόλογο πολιτιστικό κεφάλαιο παραμένουν ακόμη και τώρα εν πολλοίς αναξιοποίητοι. Επίσης, επισημαίνεται ότι όλο το αναπτυξιακό προφίλ του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου καθορίζεται αποφασιστικά από τη θέση του στα σύνορα με τη Βουλγαρία.

Ειδικά για το Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, οι ανάγκες εξοικονόμησης ενέργειας είναι μεγάλες αφού αποτελεί μια περιοχή με ιδιαίτερα κλιματολογικά χαρακτηριστικά, με κυριότερο όλων το δριμύ ψύχος κατά τη χειμερινή περίοδο. Λαμβάνοντας υπόψη και τα κοινωνικά δεδομένα της περιοχής, μεγάλες είναι οι προοπτικές που παρουσιάζονται στη χρήση των Α.Π.Ε. στον οικιστικό ιστό τόσο για οικιακή όσο και για επαγγελματική χρήση.

Τέλος σημειώνεται ότι το τμήμα του Βώλακα του εν λόγω Δήμου, λόγω της γεινιάσής του με το χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού, αποτελεί ένα σημαντικό τουριστικό προορισμό, ο οποίος τα τελευταία χρόνια πλήττεται από τη φθίνουσα πορεία του χιονοδρομικού κέντρου. Με σκοπό την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, προτείνεται η «στροφή» προς εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως ο αθλητικός, ο πολιτιστικός, ο οικοτουρισμός κ.λπ.

Επιγραμματικά, οι κύριες ανάγκες και δυνατότητες του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου σε ιεραρχική σειρά παρατίθενται στο παρακάτω πλαίσιο:

<u>ΑΝΑΓΚΕΣ</u>	<u>ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της υποδομής ποιότητας ζωής με έμφαση σε αυτήν του αθλητισμού. • Βελτίωση της υποδομής μεταφορών. • Βελτίωση της υποδομής διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων. • Εξοικονόμηση ενέργειας. • Ανάδειξη μοναδικού πολιτισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη τουρισμού με έμφαση στον αθλητικό, πολιτιστικό και οικολογικό τουρισμό. • Αύξηση δασικής παραγωγής. • Ενίσχυση γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής. • Ενίσχυση μεταποίησης και τριτογενούς τομέα. • Ανάπτυξη διακρατικής συνεργασίας σε όλους τους τομείς.

Αναφορικά με το αναπτυξιακό προφίλ του τμήματος του Δήμου Παρανεστίου, εξάγεται το συμπέρασμα του ότι αυτό ταυτίζεται πρακτικά με τις προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης του οικοτουρισμού σε αυτό. Ο οικοτουρισμός συνδέεται -στο τμήμα αυτό- με την ανάγκη βελτίωσης της υποδομής διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων (δρόμοι,

εγκαταστάσεις κ.λπ.). Έχοντας υπόψη ότι ο προορισμός αναδεικνύεται όλο και περισσότερο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, απαιτείται η θεραπεία των προβλημάτων των υποδομών ποιότητας ζωής, τόσο για τους κατοίκους όσο και για το αυξανόμενο κύμα τουριστών.

Επιγραμματικά, οι κύριες ανάγκες και δυνατότητες του τμήματος του Δήμου Παρανεστίου παρατίθενται στο παρακάτω πλαίσιο:

<u>ΑΝΑΓΚΕΣ</u>	<u>ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ</u>
<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση - βελτίωση υπαρχουσών υποδομών (Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ροδόπης, Οικισμός Δ.Ε.Η. Μεσοχωρίου κ.λπ.). Βελτίωση της υποδομής ποιότητας ζωής. Βελτίωση της υποδομής μεταφορών. Βελτίωση της υποδομής διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> Περαιτέρω ανάπτυξη τουρισμού με έμφαση στον αθλητικό τουρισμό (V.F.U.T.) και την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Αύξηση δασικής παραγωγής.

Αναφορικά με το **τμήμα του Δήμου Ξάνθης που αντιστοιχεί στην ΔΕ Σταυρούπολης** επισημάνεται τα ακόλουθα σε σχέση με το αναπτυξιακό της προφίλ:

Η περιοχή μέχρι πριν την εφαρμογή της διοικητικής αναμόρφωσής του «Καλλικράτη» ήταν Δήμος (Δήμος Σταυρούπολης) και συνεπώς διαθέτει αναπτυγμένη διοικητική οργάνωση και ικανότητα εξυπηρέτησης με τις νέες αποκεντρωμένες υπηρεσίες.

Αν και οι δημογραφικοί δείκτες δεν είναι ευνοϊκοί, εντούτοις η περιοχή που αντιστοιχεί στο συγκεκριμένο τμήμα του Δήμου Ξάνθης αποτελεί αναγνωρισμένο τουριστικό προορισμό που λειτουργεί και ως κόμβος στο ευρύτερο τουριστικό περιβάλλον, με τα τελευταία χρόνια να έχει υλοποιηθεί ένα πλήθος παρεμβάσεων δημόσιων αλλά και ιδιωτικών έργων. Στο πλαίσιο αυτό προβάλλει και η ανάγκη για την αναβάθμιση των υποδομών ποιότητας ζωής που συνδέεται άμεσα με την βελτίωση της αισθητικής εικόνας των οικισμών, των υποδομών επεξεργασίας λυμάτων και διαχείρισης στερεών αποβλήτων. Ταυτόχρονη ανάγκη αποτελούν και τα ζητήματα βελτίωσης της πρόσβασης στην περιοχή που αφορούν σε συντηρήσεις, βελτιώσεις κεντρικών αξόνων και επιμέρους διασυνδέσεων.

Οι δυνατότητες της περιοχής σε σχέση με την γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή είναι αυξημένες. Ιδίως όταν αυτή ειδωθεί σε μία ολοκληρωμένη προσέγγιση σύνδεσης του πρωτογενούς με τον τριτογενή τομέα, για παράδειγμα μέσω της προώθησης βιολογικών γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων ή των προϊόντων Π.Ο.Π. στο πλαίσιο προώθησης του αγροτουρισμού-οικοτουρισμού.

Ανακεφαλαιώνοντας, οι κύριες ανάγκες και δυνατότητες αυτού του τμήματος αποτυπώνονται στο παρακάτω πλαίσιο:

<u>ΑΝΑΓΚΕΣ</u>	<u>ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της υποδομής ποιότητας ζωής • Βελτίωση της τουριστικής υποδομής • Βελτίωση της υποδομής μεταφορών • Βελτίωση της υποδομής διαχείρισης γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής 	<ul style="list-style-type: none"> • Περαιτέρω ανάπτυξη οικότουρισμού και αγροτικού τουρισμού • Ενίσχυση γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής • Ενίσχυση τριτογενούς τομέα • Ανάπτυξη ιδιωτικών επενδύσεων

Αναφορικά με το **τμήμα του Δήμου Μύκης** που εντάσσεται στην Υποπεριοχή Α (τοπική κοινότητα Ωραίου και Δ.Κ. Μύκης) προκύπτουν από την SWOT ανάλυση και λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές συνθήκες οι επιμέρους ανάγκες και δυνατότητες της περιοχής. Αν και η περιοχή εντάσσεται στο ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο του Δήμου Μύκης, γιατί από εκεί προκύπτουν ισχυρές διασυνδέσεις, εντούτοις διαθέτει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον και το επίπεδο προστασίας του.

Με δεδομένο ότι η περιοχή αποτελεί τμήμα του Ε.Π.Ο.Ρ. και περιλαμβάνει επιπλέον ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία, προσφέρεται για την ανάπτυξη οικότουρισμού και βιωματικού τουρισμού εν γένει. Ταυτόχρονα στα συγκριτικά της πλεονεκτήματα συγκαταλέγεται η ικανότητα της για δασική παραγωγή και ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Στο αναπτυξιακό της προφίλ συγκαταλέγονται αυξημένες ανάγκες σε θέματα εξυπηρέτησης και ομαλής ένταξης των περιηγητών με την δημιουργία των απαραίτητων υποδομών διαμονής, τροφοδοσίας και σήμανσης πρόσβασης στο δασικό χώρο. Παράλληλα μείζονα θεωρούνται τα ζητήματα της αντιμετώπισης των υποδομών ποιότητας ζωής, όπως είναι η βελτίωση υδρεύσεων, η δημιουργία αποχετευτικών δικτύων και βελτίωση της πολιτικής προστασίας (προστασία από πλημμυρικά φαινόμενα ή κατολισθήσεις).

Συγκεντρωτικά, οι ανάγκες και οι δυνατότητες της εν λόγω περιοχής αποτυπώνονται στο παρακάτω πλαίσιο.

<u>ΑΝΑΓΚΕΣ</u>	<u>ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της υποδομής μεταφορών. • Βελτίωση της υποδομής τουριστικής πληροφόρησης. • Βελτίωση της υποδομής ποιότητας ζωής. • Βελτίωση της υποδομής διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων • Βελτίωση της πολιτικής προστασίας • Βελτίωση υποδομών υγείας 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη οικότουρισμού. • Ανάπτυξη πρωτογενούς τομέα με νέα μεθόδους και προϊόντα • Αύξηση δασικής παραγωγής.

5.4 Υποπεριοχή Β

5.4.1 Ανάλυση PESTEL

Κατ' αναλογία με το Υποκεφάλαιο 5.3, παρακάτω παρατίθενται οι κύριοι πολιτικοί, οικονομικοί, κοινωνικοί, τεχνολογικοί, περιβαλλοντικοί και νομικοί παράγοντες που συνεξεταζόμενοι με την υφιστάμενη κατάσταση για την Υποπεριοχή Β διαμορφώνουν τις παρακάτω αναλύσεις SWOT ανά άξονα παρέμβασης του προγράμματος.

<p>POLITICAL ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ</p>	<p>ECONOMICAL ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης, κεντρικού κράτους και Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. • Πολιτικές προστασίας του περιβάλλοντος. • Διακρατικές συμφωνίες και πολιτικές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομική κρίση. • Χρηματοπιστωτικό σύστημα. • Χρηματοδοτικά εργαλεία (Π.Α.Α., Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α., Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης, INTERREG).
<p>SOCIAL ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ</p>	<p>TECHNOLOGICAL ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΙ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Δημογραφικά δεδομένα. • Επίπεδο μόρφωσης. • Πολιτισμικό κεφάλαιο. • Πρόσβαση σε πληροφόρηση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξελίξεις στις μεθόδους παραγωγής σε όλους τους παραγωγικούς τομείς. • Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α.Π.Ε.) • Διαδίκτυο-νέες τεχνολογίες.
<p>ENVIRONMENTAL ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ</p>	<p>LEGAL ΝΟΜΙΚΟΙ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Κλίμα-κλιματική αλλαγή. • Ορεινό ανάγλυφο. • Υδάτινοι πόροι. • Απομόνωση. • Διασυνοριακότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προστασία του περιβάλλοντος (δίκτυο NATURA 2000). • Διαχείριση των αστικών λυμάτων (Κ.Υ.Α. 5673/400/1007). • Διαχείριση των υδατικών πόρων (Οδηγία 60/2000). • Διαχείριση στερεών αποβλήτων (Κ.Υ.Α. 50910/2003, Π.Ε.Σ.Δ.Α., Οδηγία 99/31).

5.4.2 Ανάλυση SWOT

Παρακάτω παρατίθενται οι αναλύσεις SWOT στους κύριους άξονες παρέμβασης του προγράμματος ήτοι το φυσικό περιβάλλον, την τοπική οικονομική βάση, τις υποδομές και την ποιότητα ζωής και τη διατοπική / διακρατική συνεργασία.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	
STRENGTHS ΔΥΝΑΜΕΙΣ	WEAKNESSES ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ορεινό φυσικό περιβάλλον με επιμέρους αξιόλογα οικοσυστήματα ενταγμένα σε καθεστώς προστασίας • Ορεινό φυσικό περιβάλλον που συνορεύει με οικοσυστήματα εθνικής και παγκόσμιας σημασίας (Ελατιά, Φρακτό, Παρθένο Δάσος, Δάσος Χαϊντού-Τσίχλα). • Υψηλή βιοποικιλότητα • Παρουσία απειλούμενων ειδών • Ύπαρξη σημαντικών υδάτινων πόρων που εξυπηρετούν υδρευτικές και αρδευτικές ανάγκες στον ορεινό και πεδινό χώρο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Υποβαθμισμένα τμήματα φυσικών οικοσυστημάτων.
OPPORTUNITIES ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	THREATS ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Η αξιοποίηση του ευρύτερου φυσικού περιβάλλοντος. • Η αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων που σχετίζονται με την προστασία, αποκατάσταση και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος. • Η άμεση γεινίαση με το Ε.Π.Ο.Ρ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η μόλυνση του υπόγειου υδροφορέα και των επιφανειακών υδάτων της περιοχής από τα λύματα των οικισμών τα οποία δεν υπόκεινται σε καμιά επεξεργασία • Οι συγκρούσεις χρήσεων γης μεταξύ κτηνοτροφίας και δασικών εκτάσεων, ως αποτέλεσμα της κακής οργάνωσης της κτηνοτροφίας • Κίνδυνοι από άλλους βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες (ανεξέλεγκτη απόρριψη στερεών αποβλήτων, πυρκαγιές, έντομα κ.λπ.). • Κλιματική αλλαγή (επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα, υδάτινους πόρους, δάση) • Πλημμυρικά φαινόμενα.

ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ	
STRENGTHS ΔΥΝΑΜΕΙΣ	WEAKNESSES ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Υψηλές συγκεντρώσεις πληθυσμού, ειδικά στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης και συνολικά μεγαλύτερη πυκνότητα πληθυσμού σε σχέση με την Υποπεριοχή Α • Ευνοϊκότεροι δημογραφικοί δείκτες (μικρός δείκτης γήρανσης) σε σχέση με την Υποπεριοχή Α • Υψηλός αριθμός οικονομικώς ενεργών πληθυσμών • Σημαντική παραδοσιακή παρουσία του πρωτογενούς τομέα στον τοπικό κοινωνικοοικονομικό ιστό, με ιδιαίτερη έμφαση στον καπνό που αντικατοπτρίζεται στην υλική και άυλη κληρονομιά • Ύπαρξη αξιόλογων δασικών οικοσυστημάτων • Ευνοϊκό φυσικό περιβάλλον για ανάπτυξη νέων μορφών κτηνοτροφίας • Τα προϊόντα του δάσους αποτελούν ισχυρό οικονομικό πόρο • Δυνατότητα πρόσβασης στο Ε.Π.Ο.Ρ. • Πυκνό δίκτυο οικισμών • Ύπαρξη γεωθερμικών ρευστών στην περιοχή Θερμών • Ιδιαίτερο πολιτισμικό περιβάλλον • Αξιόλογα στοιχεία της άυλης (γλώσσα, τραγούδια, ήθη και έθιμα) και υλικής (γεφύρια, νερόμυλοι) πολιτιστικής κληρονομιάς. • Δίκτυο εγκαταλεημένων αγροτικών οικισμών με ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό προφίλ • Διασυνورياκότητα 	<ul style="list-style-type: none"> • Υψηλά ποσοστά ανεργίας. • Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. • Απομόνωση περιοχής και συνεχής ανάγκη συντήρησης του δασικού δικτύου • Επικλινές ανάγλυφο που επηρεάζει την άσκηση των γεωργικών δραστηριοτήτων • Αποκλειστική εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα και ιδιαίτερα από την φθίνουσα καλλιέργεια του καπνού • Μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων και ιδιοκτησιών. • Παρωχημένες πρακτικές και ελλιπείς υποδομές γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής. • Έλλειψη συνολικού σχεδίου διαχείρισης υδατικών πόρων με σκοπό την άρδευση. • Έλλειψη διασύνδεσης πρωτογενούς με δευτερογενή και τριτογενή τομέα • Έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης και κινήτρων για την ενίσχυση της ιδιωτικής-τοπικής επιχειρηματικότητας. • Έλλειψη σύνδεσης-ικανοποιητικής πρόσβασης μεταξύ περιοχών. • Έλλειψη γνώσης και πρακτικών βιολογικής γεωργίας. • Έλλειψη προϊόντων Π.Ο.Π. • Έλλειψη συνολικής στρατηγικής προβολής-προώθησης και σήμανσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων. • Έλλειψη μηχανισμού παρακολούθησης των τοπικών δεδομένων ανάπτυξης και απασχόλησης.
OPPORTUNITIES ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	THREATS ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατότητα για παραλαβή χρήσεων, συμβατών και συμπληρωματικών με το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., που δεν μπορούν να χωροθετηθούν σε αυτό. • Αυξανόμενη ζήτηση για προϊόντα διατροφής υψηλής ποιότητας και αναγνωρισιμότητας (βιολογικά, Π.Ο.Π. κ.λπ.). • Ευκαιρίες για την εισαγωγή και ανάπτυξη νέων αγροτικών επενδύσεων προσαρμοσμένων στον ορεινό χώρο (δενδροκαλλιέργειες, εκτροφή μανιταριών, βιολογική καλλιέργεια, βιολογική κτηνοτροφία κ.λπ.). • Αυξανόμενη ζήτηση για υπηρεσίες θερμαλικού τουρισμού. • Η δυνατότητα δημιουργίας ενός θεματικού τουριστικού προϊόντος με βάση τα φυσικά, πολιτισμικά, κοινωνικά στοιχεία της περιοχής • Η αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων που σχετίζονται με την τοπική επιχειρηματικότητα και απασχόληση-κοινωνική ενσωμάτωση (Τ.Ο.Π.Σ.Α.). • Η αξιοποίηση της ύπαρξης τουριστικών διόδων προς Βουλγαρία 	<ul style="list-style-type: none"> • Η έλλειψη επενδύσεων στην περιοχή • Οι απειλές που επιβάλλει η νέα ΚΑΠ για τον καπνό, ιδίως το τμήμα του μηχανισμού που θα ισχύσει μετά το 2013. • Ένταση του ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο στην αγορά αγροτικών προϊόντων. • Μείωση των επιδοτήσεων των αγροτικών προϊόντων και των χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. • Ενδοπεριφερειακός ανταγωνισμός με πεδινές αγροτικές περιοχές.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	
STRENGTHS ΔΥΝΑΜΕΙΣ	WEAKNESSES ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλοι σε μέγεθος οικισμοί, τουλάχιστον στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης • Ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική παράδοση συνδεδεμένη με την επί μακρόν ασκούμενη αγροτική οικονομία • Ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία • Αυξημένοι πληθυσμοί των μικρών ηλικιακών ομάδων • Ύπαρξη αναξιοποίητων αποθεμάτων νερού για την ύδρευση των οικισμών 	<ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού (Α και Β επιπέδου). • Αυθαίρετη δόμηση • Σημαντική υστέρηση στην υποδομή πρόσβασης σε οικισμούς • Σημαντικές ελλείψεις στον τομέα της ύδρευσης, λόγω έλλειψης διαχειριστικών σχεδίων και αποτύπωσης υφιστάμενης κατάστασης • Ανύπαρκτες υποδομές στον τομέα της αποχέτευσης και της διαχείρισης λυμάτων των οικισμών. • Έλλειψη υποδομής πολιτικής προστασίας. • Υποβαθμισμένες υποδομές έργων πρόληψης φυσικών καταστροφών. • Ανεπαρκές επίπεδο υποδομών υγείας και κοινωνικής φροντίδας. • Αδυναμία γρήγορης εξυπηρέτησης έκτακτων περιστατικών υγείας στον ορεινό όγκο (απομακρυσμένες περιοχές, δασικές συστάδες κ.λπ.). • Ανεπαρκής υποδομή στον τομέα παροχής διαδικτύου. • Σημαντικές ελλείψεις στις υποδομές διοίκησης και αθλητισμού. • Σχεδόν παντελής έλλειψη υποδομής πολιτισμού. • Έλλειψη σχεδίου διαχείρισης διακεκριμένων ρευμάτων αποβλήτων (Α.Ε.Κ.Κ., ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά απόβλητα). • Μικρότερο ποσοστό νοικοκυριών με επιλεγμένες ανέσεις. • Υψηλός αριθμός μελών ανά νοικοκυριό • Υποβαθμισμένο αισθητικά οικιστικό περιβάλλον.
OPPORTUNITIES ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	THREATS ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη τουρισμού ορεινών περιοχών • Εφαρμογή του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων (ΠΕ.Σ.Δ.Α.). • Αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων για την υλοποίηση δημόσιων δράσεων διαχείρισης των υδάτινων πόρων. • Αξιοποίηση Α.Π.Ε. στο δημόσιο χώρο • Η αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων που σχετίζονται με την ενίσχυση των τεχνικών υποδομών. • Η αξιοποίηση του ιδιαίτερου πολιτισμικού κεφαλαίου ως συστατικό του τουριστικού προϊόντος. • Αξιοποίηση της φήμης του καπνού ως στοιχείο που διαμορφώνει το πολιτισμικό περιβάλλον και προσδίδει φήμη και ελκυστικότητα στην περιοχή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αυξημένα πλημμυρικά φαινόμενα λόγω κλιματικής αλλαγής • Αρνητική οικονομική συγκυρία με επίπτωση στη δυνατότητα χρηματοδότησης αναγκαίων έργων. • Ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο ή ανεπάρκεια εφαρμογής του για την επίλυση κρίσιμων ζητημάτων της περιοχής

ΔΙΑΤΟΠΙΚΗ / ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	
STRENGTHS ΔΥΝΑΜΕΙΣ	WEAKNESSES ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ελληνοβουλγαρική μεθόριος (Δίοδος Θερμών-Zlatograd). • Άμεσες σχέσεις εξάρτησης και διασύνδεσης με το Ε.Π.Ο.Ρ. • Γεινίαση με το Εθνικό Πάρκο Α.Μ.-Θ. • Γεινίαση με παραθαλάσσιους προορισμούς. • Ύπαρξη αρκετών σχέσεων αδελφοποίησης με Δήμους της Βουλγαρίας • Ύπαρξη σημαντικών σχέσεων μεταξύ Φορέων σε επίπεδο διασυνοριακής συνεργασίας • Εγκατεστημένες σχέσεις διασυνοριακής συνεργασίας • Αυξημένη αναγνωρισιμότητα της περιοχής τα τελευταία χρόνια 	<ul style="list-style-type: none"> • Ελλιπής υποδομή διασύνδεσης (Θέρμες-Zlatograd). • Απουσία ελληνοβουλγαρικού φορέα / παρατηρητηρίου επενδύσεων και ενίσχυσης επιχειρηματικότητας.
OPPORTUNITIES ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	THREATS ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Διασύνδεση σε αναπτυξιακά δίκτυα ορεινών περιοχών. • Ολοκλήρωση κάθετου οδικού άξονα Εγνατίας Οδού στην Νυμφαία • Αύξηση κίνησης Βούλγαρων τουριστών. • Η αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων εδαφικής συνεργασίας (π.χ. INTERREG, Europe for citizens) με σκοπό την ενίσχυση του τουρισμού, της επιχειρηματικότητας εν γένει και της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανταγωνισμός με όμορες περιοχές της Βουλγαρίας σε επίπεδο υπηρεσιών, αγροτικής παραγωγής, τουρισμού κ.λπ.

Συμπερασματικά, και ως προς τους υπό εξέταση άξονες παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., η ανάλυση SWOT υποδεικνύει τα εξής:

- Η Υποπεριοχή Β, τουλάχιστον στο τμήμα της που αφορά στην Π.Ε. Ξάνθης, διαθέτει σημαντικό ανθρώπινο δυναμικό που παρουσιάζει -ακόμη- ευνοϊκά δημογραφικά δεδομένα, παρά την διαχρονική μείωση του πληθυσμού, γεγονός που θα μπορούσε να συμβάλλει αποφασιστικά προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Είναι γεγονός, αν και αποτυπώνεται εν μέρει στην ανάλυση της παρούσας κατάστασης, ότι στην Υποπεριοχή Β λαμβάνει χώρα «διαρροή» πληθυσμού ως αποτέλεσμα μετακίνησης προς το εσωτερικό ή ακόμη και το εξωτερικό, ιδίως την τελευταία δεκαετία. Το φαινόμενο μπορεί να αντιστραφεί εάν άμεσα ληφθούν μέτρα για την στήριξη ενός νέου παραγωγικού προτύπου στην περιοχή.
- Το φυσικό περιβάλλον της εν λόγω Υποπεριοχής, μπορεί να χαρακτηριστεί ως μεταβατικό, υψηλής όμως ποιότητας και ιδιαίτερα σημαντικό κατά περιοχές ως ενδιαίτημα πληθυσμών θηλαστικών και πτηνών, αποτελεί δε την «γέφυρα» προς το Ε.Π.Ο.Ρ., ένα αδιατάρακτο οικοσύστημα που προστατεύεται μέσω Εθνικών και Διεθνών συνθηκών. Ειδικότερα στην περιοχή του Δήμου Ιάσμου υπάρχει η

ιδιαιτερότητα της συνύπαρξης του οικοσυστήματος με το πλούσιο μοναστικό παρελθόν της περιοχής του Παπικίου Όρους. Στο πλαίσιο αυτό πολιτικές που προστατεύουν το περιβάλλον και το αναδεικνύουν μέσα από τις αλληλεξαρτήσεις του με το ανθρωπογενές περιβάλλον είναι σημαντικά εργαλεία για την βιώσιμη τοπική ανάπτυξη. Η περιοχή προσφέρεται για ήπιες μορφές ανάπτυξης του ορεινού τουρισμού, που θα αναδείξουν την ιδιόμορφη αρχιτεκτονική και πνευματική κληρονομιά της περιοχής. Δοθέντος ότι στην περιοχή του Ε.Π.Ο.Ρ., υπάρχει σαφής διάκριση των χρήσεων γης που είναι δυνατόν να παραλαμβάνονται, γίνεται εμφανές ότι η Υποπεριοχή Β μπορεί να παραλάβει χρήσης γης, συμβατές με το Ε.Π.Ο.Ρ. και συμπληρωματικές ως προς αυτό, που δεν μπορούν όμως να χωροθετηθούν εκεί.

- Η Υποπεριοχή Β χαρακτηρίζεται στο σύνολό της από ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία, τόσο σε ανθρώπινο δυναμικό όσο και σε επίπεδο υλικής και άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς, στοιχείο που πρέπει να ενισχυθεί και να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής. Ταυτόχρονη οφείλει να είναι στο ίδιο πλαίσιο η αύξηση της εξωστρέφειας του τοπικού πληθυσμού με σκοπό την αύξηση των προσόντων που απαιτούνται για την μετάβαση σε ένα νέο παραγωγικό πρότυπο, που θα απαιτήσει γνώσεις και καλή εφαρμογή πρακτικών.
- Η Υποπεριοχή Β παρουσιάζει ισχυρή διασύνδεση με τον πρωτογενή τομέα. Στο επίπεδο αυτό είναι συνδεδεμένη -κατά το μεγαλύτερο ποσοστό- με την φθίνουσα καλλιέργεια του καπνού. Η Κοινή Αγροτική πολιτικών των τελευταίων ετών σήμανε το τέλος των χρηματοδοτήσεων, τουλάχιστον με τον τρόπο που ασκούσαν μέχρι τότε ο μηχανισμός. Οι επιδοτήσεις για μετά το έτος 2013 σαφώς θα είναι κατά πολύ μειωμένες και θα συνδέονται με άλλα σύνθετα κριτήρια. Εκείνο που είναι δεδομένο πλέον είναι ότι η περιοχή, την τελευταία δεκαετία, βιώνει την κατάρρευση αυτού παραγωγικού προτύπου που είχε χτιστεί πάνω στην επιδοτούμενη μονοκαλλιέργεια του καπνού. Παράλληλα η κτηνοτροφία που αναπτύσσεται στην περιοχή ως τμήμα του πρωτογενούς τομέα παραμένει αναποτελεσματική καθώς υπολείπεται βασικής υποδομής και αποτελεσματικών πρακτικών.
- Τα υψηλά επίπεδα ανεργίας είναι απόρροια των παραπάνω συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί για την περιοχή καθώς και της οικονομικής κρίσης που επηρεάζει και άλλους τομείς (π.χ. κατασκευαστικό τομέας). Τούτο εάν συνδυαστεί με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο που επικρατεί στην Υποπεριοχή Β και άρα την μειωμένη πιθανότητα για αξιοποίηση των ευκαιριών και των χρηματοδοτικών εργαλείων, οδηγεί σε συνθήκες αποκλεισμού ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού της περιοχής. Η αρνητική οικονομική συγκυρία επιτείνει τον κίνδυνο αυτό. Υπάρχει επιτακτική ανάγκη για προώθηση ενός νέου παραγωγικού προτύπου που θα στρέψει την υπάρχουσα δυναμική (δυναμικό, αγροτική παράδοση) σε πιο ανταγωνιστικά προϊόντα (βιολογικών καλλιεργειών, Π.Ο.Π., βιολογικής κτηνοτροφίας, κλπ) που εντάσσονται

στο ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να υπάρξουν στοχευμένα προγράμματα ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων. Επίσης η αναπτυξιακή δυναμική, ειδικά στις Π.Ε. Ροδόπης και Έβρου, που θα δημιουργηθεί από τις επενδύσεις στις Α.Π.Ε. -ειδικότερα στα αιολικά πάρκα- που πραγματοποιούνται ή δρομολογούνται στην περιοχή δε πρέπει να είναι πρόσκαιρη, αλλά να συμβάλλει αποφασιστικά στην αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου. Τα κεφάλαια που θα εισρεύσουν στην περιοχή θα πρέπει να διοχετευτούν σε αναπτυξιακές επενδύσεις. Προς την ίδια κατεύθυνση πρέπει να κινηθεί και η σύνδεση που θα πρέπει να υπάρξει μεταξύ πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα που θα επιχειρηθεί μέσω καθετοποίησης των διαδικασιών και σύνδεσης στο τέλος της διαδικασιών με εξειδικευμένες εμπειρίες και προϊόντα.

- Μείζον ζήτημα σε επίπεδο υποδομών αποτελεί η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού στην Υποπεριοχή Β, που αναστέλλει στην πράξη την αναπτυξιακή διαδικασία. Στο ίδιο επίπεδο αναφοράς, σημαντικά προβλήματα που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης είναι τα ζητήματα που συνδέονται με τους τομείς της ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων. Τα ζητήματα επίσης της συνολικής αισθητικής αναβάθμισης είναι μείζονος σημασίας, με δεδομένο ότι οι οικισμοί αποτελούν τους πόλους γύρω από τους οποίους οργανώνεται και διαχέεται η ανάπτυξη της περιοχής, αποτελώντας ταυτόχρονα την «εικόνα» του ορεινού χώρου.
- Εκ της θέσεως της περιοχής προκύπτουν σημαντικά πλεονεκτήματα σε σχέση με την διατοπική και την διασυνοριακή συνεργασία: Η αύξηση της επιχειρηματικότητας σε σχέση με την Βουλγαρία, η προώθηση εξειδικευμένων τουριστικών προϊόντων μπορούν να συνεισφέρουν στην αύξηση της εξωστρέφειας αλλά και στην ενίσχυση του βιωματικού τουρισμού στην περιοχή. Σημαντικό Ρόλο στη αύξηση της επισκεψιμότητας στην περιοχή θα παίξει ο κάθετος οδικός Άξονας Κομοτηνής - Νυμφαίας-Ελληνοβουλγαρικών συνόρων. Θα πρέπει οι περιοχές πλησίον των σημείων εξόδου από τον Άξονα να προετοιμαστούν κατάλληλα ώστε να εκμεταλλευτούν τα νέα δεδομένα εισροής επισκεπτών και να προσφέρουν σε αυτούς αναβαθμισμένες και ποιοτικές παροχές.
- Συνολικά, το νέο παραγωγικό πρότυπο για την περιοχή οφείλει να αξιοποιήσει **με σύνεση, ποιότητα και πιστότητα** κάθε είδους πλουτοπαραγωγική πηγή και να διαμορφώσει ένα νέο περιβάλλον στο οποίο: τα βιολογικά και επώνυμα ποιοτικά τοπικά προϊόντα, η αγροτική οικονομία, το δάσος, οι οικισμοί, τα τοπία, η ιστορία, ο πολιτισμός της περιοχής και οι εκφάνσεις του (χοροί, τραγούδια, μαγειρική, αρχιτεκτονική) καθώς και τα εξειδικευμένα προϊόντα ταξιδιωτικής εμπειρίας (θερμαλισμός, γευστικές και ιστορικές διαδρομές, αγροτουρισμός, κλπ) αποτελούν τα συστατικά της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης για την περιοχή.

5.4.3 Αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων

Στην παρούσα ενότητα -σε μια προσπάθεια μεταφοράς του επιπέδου στρατηγικής ανάλυσης προς τα κάτω και με βάση την υφιστάμενη κατάσταση- αποδίδουμε συνοπτικά και περιληπτικά το αναπτυξιακό προφίλ κάθε τμήματος Δήμου ή Δήμου της Υποπεριοχής Β. Η σκιαγράφηση αυτή του αναπτυξιακού προφίλ περιλαμβάνει και μια ιεράρχηση των αναγκών και δυνατοτήτων κάθε Δήμου (ή τμήματος Δήμου), οι οποίες είναι και η βάση για τα προτεινόμενα έργα (βλ. Υποκεφάλαιο 6.5).

Ο Δήμος Μύκης, το τμήμα του που περιλαμβάνεται στην Υποπεριοχή Β διαθέτει την υψηλότερη συγκέντρωση πληθυσμού σε ολόκληρη της Οροσειρά της Ροδόπης με ευνοϊκά δημογραφικά δεδομένα αν και την τελευταία δεκαετία η περιοχή αποδυναμώνεται πληθυσμιακά λόγω εσωτερικών μετακινήσεων ή μετανάστευσης προς το εξωτερικό εξαιτίας της ανατροπής του παραγωγικού προτύπου και της γενικότερης οικονομικής συγκυρίας.

Πέραν του ανθρώπινου δυναμικού, οι δυνατότητες του Δήμου Μύκης αναφέρονται σε πολλά επίπεδα: Έχει ισχυρή διασύνδεση με τον πρωτογενή τομέα και ιδιαίτερα την γεωργία και διαθέτει πλούσιο φυσικό περιβάλλον κατάλληλο για κτηνοτροφικά και γεωργικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας. Την ίδια στιγμή τα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία της περιοχής (υλικά και άυλα) αναδεικνύονται σε συγκριτικό πλεονέκτημα εντασσόμενα στο αναπτυξιακό προφίλ του Δήμου.

Ταυτόχρονα, φαινόμενα απομόνωσης, έλλειψης εξωστρέφειας της περιοχής και χαμηλού μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων, δρουν ανασταλτικά για την ανάπτυξη του Δήμου, ενώ παράλληλα η απουσία χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού σε όλο το εύρος των οικισμών του αποτελεί ιδιαίτερα αρνητικό παράγοντα για την ανάπτυξη της περιοχής.

Στο αναπτυξιακό προφίλ του Δήμου, δοθέντος ότι αποτελεί συνοριακή περιοχή, εντάσσεται η δυνατότητα για ανάπτυξη διασυνοριακών συνεργασιών σε όλα τα επίπεδα με τις γειτονικές περιοχές της Βουλγαρίας και την ενδοχώρα της. Στο πλαίσιο της εξωστρέφειας και της διασύνδεσης του Δήμου εντάσσεται επίσης η δυνατότητα του για δικτύωση με άλλες ορεινές περιοχές της Ελλάδας.

Ανακεφαλαιώνοντας, το συνεκτικό προφίλ του Δήμου Μύκης, με ιεραρχικά τοποθετημένες τις ανάγκες του Δήμου, όπως έχουν αποτυπωθεί μέσω της SWOT ανάλυσης και μέσω της διαδικασίας της διαβούλευσης με τους τοπικούς και υποτροπικούς φορείς, έχει ως εξής:

ΑΝΑΓΚΕΣ

- Βελτίωση της υποδομής ποιότητας ζωής και αισθητική αναβάθμιση των οικισμών
- Βελτίωση της υποδομής μεταφορών
- Προστασία από πλημμυρικά φαινόμενα και φαινόμενα κατολισθήσεων
- Βελτίωσης της γεωργοκτηνοτροφικής υποδομής και πρακτικής
- Βελτίωση των υποδομών τουρισμού
- Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας, κοινωνικής φροντίδας και αθλητισμού
- Συνολική τόνωση της τοπικής οικονομικής βάσης
- Απλοποίηση θεσμικού πλαισίου-ρύθμιση με νέο θεσμικό πλαίσιο κρίσιμων ζητημάτων.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

- Αξιοποίηση τουρισμού με έμφαση στον βιωματικό τουρισμό
- Αξιοποίηση ιδιαίτερου πολιτισμικού περιβάλλοντος
- Ενίσχυση γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής για την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων με ονομασία προέλευσης
- Αύξηση δασικής παραγωγής.
- Ανάπτυξη διακρατικής συνεργασίας σε όλους τους τομείς.
- Ανάπτυξη ιδιωτικών επενδύσεων

Η περιοχή του Δήμου Κομοτηνής που βρίσκεται μέσα στην περιοχή παρέμβασης λόγω της διέλευσης του κάθετου άξονα «Κομοτηνή - Νυμφαία-Ελληνοβουλγαρικά Σύνορα» σε αυτήν αναμένεται να προσπελαστεί από δυνητικούς επισκέπτες από και προς Βουλγαρία. Στα πλαίσια αυτής της ιδιαιτερότητας και σε συνδυασμό με την διευκόλυνση της πρόσβασης και την εγγύτητα της στη μητροπολιτική περιοχή της Κομοτηνής θα πρέπει να ενισχύσει τον χαρακτήρα της ως περιοχή ευεξίας, δευτερευουσών κατοικιών και ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς.

Προτείνεται λοιπόν οι παρεμβάσεις στη περιοχή να αφορούν:

- Βελτίωση των υποδομών των οικισμών με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, την ενίσχυση της προσπελασιμότητας και την αισθητική αναβάθμιση της περιοχής
- Ενίσχυση των υποδομών πολιτισμού ώστε να αυξηθεί ο χρόνος παραμονής στην περιοχή των επισκεπτών
- Ενίσχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων ώστε να μπορέσουν να υποδεχθούν το αυξημένο τουριστικό ρεύμα με ίδρυση και εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων τουριστικών υποδομών εστίασης και υποδοχής τουριστών

Η περιοχή του Δήμου Ιάσμου που βρίσκεται μέσα στην περιοχή παρέμβασης συνδυάζει το πλούσιο παρελθόν (η μοναστική πολιτεία του Παπικίου όρους) με το παρθένο φυσικό περιβάλλον, με τις ανθρώπινες δραστηριότητες να είναι περιορισμένες. Οι παρεμβάσεις που θα γίνουν στην περιοχή θα πρέπει να αναδείξουν αυτό το συνδυασμό, χωρίς όμως να αλλοιώσουν τη φυσιογνωμία της περιοχής ενώ παράλληλα το φυσικό περιβάλλον που απειλείται από επικείμενες πυρκαγιές και τη σταδιακή διάβρωση των εδαφών θα πρέπει να προστατευθεί. Στο πλαίσιο αυτό οι Παρεμβάσεις εντός της περιοχής θα πρέπει να σεβαστούν το περιβάλλον και να αφορούν:

- Την προστασία του περιβάλλοντος από φυσικά φαινόμενα (διάβρωση πυρκαγιές κ.λπ.)
- Την ανάδειξη των θρησκευτικών μνημείων του Παπικίου Όρους
- Την βελτίωση προσβασιμότητας και σήμανσης της περιοχής μέσα από ενοποιημένων δίκτυο μονοπατιών.
- Την ανάδειξη χώρων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Η μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση για τις περιφερειακές ενότητες Ροδόπης και Έβρου εντοπίζεται στις περιοχές εντός της περιοχής παρέμβασης που ανήκουν διοικητικά στα όρια των Δήμων Αρριανών και Σουφλίου. Οι περιοχές αυτές έχουν τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση η οποία συγκεντρώνεται γύρω από τους οικισμούς της Οργάνης του Κέχρου και του Μ. Δερείου. Τα ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής συγχωνεύουν τάσεις και παραδόσεις με τρόπο πρωτότυπο και μοναδικό. Ο παραδοσιακός χαρακτήρας της περιοχής παρέμβασης που αποτυπώνεται κυρίως στην αρχιτεκτονική των κτιρίων και την διαμόρφωση των οικισμών. Δυστυχώς αυτή η ιδιαίτερη κοινωνική οργάνωση σε συνδυασμό με τη γεωγραφική απομόνωση και την έλλειψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών και σχεδιασμού, οδήγησε την περιοχή στην καθυστέρηση της ισόρροπης ανάπτυξη και την εξάρτηση της από το πρωτογενή τομέα (κυρίως καλλιέργεια καπνού) με όλα τα εγγενή προβλήματα αυτής της επιλογής (κατακερματισμός καλλιεργειών, μη ανταγωνιστικά ποιοτικά προϊόντα, απαρχαιωμένοι μέθοδοι παραγωγής και διάθεσης προϊόντων) και αβέβαιο ιδιοκτησιακό καθεστώς. Θα πρέπει λοιπόν στην συγκεκριμένη περιοχή να γίνουν τέτοιες παρεμβάσεις, επικεντρωμένες στα δυνατά σημεία της περιοχής, που να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται για την περιοχή και να καλύψουν το μεγάλο αναπτυξιακό κενό που έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια ειδικά στις βασικές υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης και τη δόμηση. Κλειδιά για την αλλαγή της περιοχής θεωρείτε ο σχεδιασμός, η οριοθέτηση και η βελτίωση των υποδομών των οικισμών της περιοχής, η εκμετάλλευση των εισροών της περιοχής σε χρηματοδοτήσεις, φτηνή ενέργεια και επισκεπτών από την εγκατάσταση και λειτουργία των αιολικών πάρκων της περιοχής καθώς και η αλλαγή του παραγωγικού προτύπου με στροφή σε παραδοσιακές μεθόδους καλλιέργειας προϊόντων, πέρα του καπνού, αλλά και την ίδρυση και εγκατάσταση μεταποιητικών επιχειρήσεων. Επίσης στο τριτογενή τομέα θα πρέπει οι επιχειρήσεις της περιοχής χαράξουν πιο εξωστρεφή πολιτική και να επενδύσουν στην προσέλκυση τουριστών για να αυξήσουν τον όγκο των δραστηριοτήτων τους και να μπορέσουν να ξεπεράσουν το εμπόδιο της γεωγραφικής απομόνωσης.

Στο πλαίσιο αυτό οι παρεμβάσεις εντός της περιοχής θα πρέπει να αφορούν:

- Στην αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος μέσα από το σχεδιασμό, την αναδιοργάνωση των χρήσεων γης και εξωτερικές παρεμβάσεις στους οικισμούς με σεβασμό στην ιδιαίτερη αρχιτεκτονική της περιοχής,
- στη βελτίωση των βασικών υποδομών ύδρευσης, αποχέτευσης, μεταφορών και επικοινωνιών με σεβασμό στο περιβάλλον,
- στη προστασία των οικισμών από επικίνδυνα και καιρικά φαινόμενα και την εξασφάλιση πόσιμου νερού,
- στην ενεργειακή θωράκιση της περιοχής,
- στη στροφή προς εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας της γης,
- στην εξωστρέφεια της τοπικής οικονομίας (αλλαγή τρόπου διάθεσης και προβολής των τοπικών προϊόντων)
- στη ενθάρρυνση και διευκόλυνση της τοπικής επιχειρηματικότητας (απλοποίηση διαδικασιών δημιουργία υποδομών),
- στη δημιουργία τουριστικών υποδομών και ενίσχυση και διατήρηση της προβολής της ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής.

5.5 Γενική θεώρηση του αναπτυξιακού χώρου του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης (Κεφάλαιο 4) αλλά και από τη στρατηγική ανάλυση (Υποκεφάλαια 5.3 και 5.4) προκύπτει πως η παρούσα κοινωνικοοικονομική διαδικασία στην περιοχή παρέμβασης συγκεντρώνεται σε συγκεκριμένους θύλακες ή άξονες (που κατά βάση συνδέονται με οδικούς άξονες) που παρουσιάζουν -πέραν της παρούσας συγκέντρωσης- και περαιτέρω προοπτικές ανάπτυξης στο πλαίσιο του αναπτυξιακού οράματος και των τεθέντων στρατηγικών στόχων για κάθε Υποπεριοχή του προγράμματος και για την περιοχή της Οροσειράς της Ροδόπης στο σύνολό της (βλ. Χάρτη 9 - Παράρτημα Ι).

Υπενθυμίζεται ότι οι συγκεκριμένοι αναπτυξιακοί θύλακες και άξονες δεν είναι (και ούτε θα μπορούσαν να είναι στο πλαίσιο του παρόντος) αποτέλεσμα ακαδημαϊκής σκέψης και επεξεργασίας και ούτε βασίζονται σε συγκεκριμένα δεδομένα πρωτογενούς ή δευτερογενούς ποσοτικής έρευνας που συνήθως χρησιμοποιούνται για την οριοθέτηση θυλάκων επιρροής με βάση το οικονομικό ίχνος (π.χ. μετακίνηση με σκοπό την εργασία, μετακίνηση με σκοπό την αγορά καταναλωτικών αγαθών ή τη χρήση υπηρεσιών κ.λπ.). Αποτελούν εκτιμήσεις, οι οποίες βασίζονται σε συγκεκριμένα δεδομένα που εκτιμώνται ποιοτικά και ποσοτικά από την Ομάδα Έργου και μπορεί να περιλαμβάνουν στοιχεία: συγκέντρωσης της οικονομικής δραστηριότητας ή ορισμένων οικονομικών κλάδων σε

συγκεκριμένες χωρικές ενότητες, σύνδεσης μέσω οδικών αξόνων, διασυνοριακότητας (μεθοριακοί σταθμοί), δημογραφικής ευρωστίας ή μη κ.λπ.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να τονίσουμε ότι, σε κάθε περίπτωση, απαραίτητη κρίνεται η εκπόνηση μιας συνολικής μελέτης για το σύνολο της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. όπου θα εξεταστεί η ένταση και το εύρος των οικονομικών δεσμών των μικρότερων οικισμών -και ειδικά αυτών που στον χωροταξικό σχεδιασμό της εν λόγω περιφέρειας έχουν κάποιο ρόλο- με την ενδοχώρα τους. Μια τέτοια έρευνα στην περίπτωση των αστικών κέντρων όπως η Δράμα, η Ξάνθη και η Κομοτηνή μπορεί να γίνει με τη χρήση δευτερογενών δεδομένων (βλ. π.χ. Αρβανιτίδης και Δωρής, 2008). Δεν μπορεί να γίνει το ίδιο όμως και στην περίπτωση μικρότερης τάξεως οικισμών λόγω έλλειψης δευτερογενών στοιχείων από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Η έλλειψη αυτή υπαγορεύει την εφαρμογή επιτόπιας εμπειρικής έρευνας στα πρότυπα άλλων ερευνών που έχουν γίνει στο εξωτερικό (βλ. π.χ. The Scottish Government, 2005).

Με βάση τις ως ανωτέρω περιγραφείσες εκτιμήσεις της Ομάδας Έργου, για την Υποπεριοχή Α του προγράμματος αναγνωρίζονται οι παρακάτω αναπτυξιακοί θύλακες και άξονες, από τα δυτικά προς τα ανατολικά (βλ. Χάρτη 6.4-1, Παράρτημα).

5.5.1 Αναπτυξιακός Θύλακας Κάτω Νευροκοπίου

Ο θύλακας αυτός περιλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου με σημεία «ορόσημα» τον οικισμό του Κάτω Νευροκοπίου και το τελωνείο της Εξοχής, που αδιαμφισβήτητα δημιούργησε νέα αναπτυξιακά δεδομένα για την περιοχή. Από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης προέκυψε ότι η περιοχή του εν λόγω Δήμου, αποτελεί ένα σημαντικό κέντρο ιδιωτικής επιχειρηματικότητας στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα και -ακόμη περισσότερο- έναν από τους σημαντικότερους θύλακες ορεινής αγροτικής παραγωγής σε όλη την περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Υποκεφάλαιο 4.4) με σημάδια πάντως τριτογενοποίησης της οικονομίας ως προς τη διάρθρωση της απασχόλησης (βλ. Υποκεφάλαιο 4.3). Επίσης, όπως δείξαμε, ο οικισμός του Κάτω Νευροκοπίου είναι το κύριο κέντρο παροχής υπηρεσιών σε όλους τους τομείς που εξετάσαμε δηλαδή στην εκπαίδευση, την υγεία, την κοινωνική μέριμνα και τον αθλητισμό (βλ. Υποκεφάλαιο 4.5). Δημογραφικά και κοινωνικά, μπορεί να χαρακτηριστεί ως τυπικό τμήμα της Υποπεριοχής Α με τα χαρακτηριστικά της να συνοψίζονται στο Κεφάλαιο 4.2 (ενδεικτικά αναφέρονται οι δυσμενέστεροι δημογραφικοί δείκτες σε σχέση με την Υποπεριοχή Β αλλά και ένα αξιόλογο ποσοστό αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης, χαμηλό ποσοστό ατόμων που δεν γνώριζαν γραφή και ανάγνωση και μικρά αλλά αναγνωρίσιμα ποσοστά κατοίκων με μεταδευτεροβάθμια, ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση). Φυσικά, και σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον, δεν θα πρέπει να εξαιρεθεί η μεγάλη σημασία των φυσικών οικοσυστημάτων τόσο από άποψη τουριστικής

ανάπτυξης όσο και από την άποψη της δασικής παραγωγής (βλ. Υποκεφάλαιο 4.4.1B). Μεγάλη είναι επίσης και η δυνητική αξία των πολιτιστικών πόρων (κυρίως της υλικής κληρονομιάς) σε αυτόν το θύλακα με τους πόρους αυτούς να βρίσκονται σε διαδικασία αδράνειας (idle resources).

5.5.2 Αναπτυξιακός Θύλακας Βώλακα

Ο θύλακας αυτός θα μπορούσε να αντιμετωπίζεται ως επιμέρους θύλακας του ανωτέρω του Κάτω Νευροκοπίου. Εντούτοις, εμφανίζει κάποια διακριτά χαρακτηριστικά που πιστεύουμε ότι τον προκρίνουν ως ξεχωριστό, και αναδεικνύουν το κέντρο του, δηλαδή τον οικισμό του Βώλακα, σε κέντρο πολύ σημαντικότερο των Ποταμών, που μη ορθώς - κατά την άποψη μας - χαρακτηρίζεται στον χωροταξικό σχεδιασμό της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. ως «κέντρο ανάπτυξης ορεινών περιοχών». Η σημαντικότητα του Βώλακα έγκειται κατ' αρχάς στο γεγονός ότι είναι ο πλέον εύρωστος δημογραφικά χώρος εντός του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου αλλά και ευρύτερα (βλ. ειδικότερα τα Γραφήματα 4.2-11 έως 4.2-14 στο Υποκεφάλαιο 4.2). Πέραν όμως αυτής της ευρωστίας διαθέτει και τη μεγαλύτερη συγκέντρωση τουριστικών καταλυμάτων στην Π.Ε. Δράμας, απόρροια της ύπαρξης του χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού (βλ. Υποκεφάλαιο 4.4Γ). Επίσης, είναι και θα παραμείνει (συνδέεται με τη δημογραφική του ευρωστία) σημαντικός θύλακας λαϊκής πολιτιστικής έκφρασης ως χωριό «ντόπιων» με πλούσια δρώμενα (βλ. Υποκεφάλαιο 4.8).

5.5.3 Αναπτυξιακός Άξονας Δράμας - Ελατιάς

Ο αναπτυξιακός αυτός άξονας ταυτίζεται με το τμήμα του Δήμου Δράμας και αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους χώρους της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., παρά τα ιδιαίτερος αρνητικά δημογραφικά-κοινωνικά του δεδομένα (βλ. Υποκεφάλαιο 4.2). Εντούτοις, τεράστια είναι η σημασία του για τον πρωτογενή τομέα και ειδικά για τη δασοπονία (βλ. Υποκεφάλαιο 4.4Α) καθώς και λόγω των προοπτικών που ανοίγονται σε αυτόν το θύλακα στον τομέα του οικοτουρισμού. Χαρακτηρίζεται ως «άξονας» αφού η κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα συγκεντρώνεται στους οικισμούς κατά μήκος του ομώνυμου οδικού άξονα Δράμας-Ελατιάς και ειδικά στους Ταξιάρχες, Λιβαδερό, Σιδηρόνερο, Σκαλωτή Ελατιά (βλ. Υποκεφάλαιο 4.7). Ο άξονας αυτός επηρεάζεται σχεδόν αποκλειστικά από το αστικό κέντρο της Π.Ε. Δράμας, δηλαδή τη Δράμα και εμφανίζει μεγάλες προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης από την προτεινόμενη σύνδεσή του με τους αναπτυξιακούς θύλακες Κάτω Νευροκοπίου και Βώλακα μέσω του έργου σύνδεσης της οδού Παπάδων-Μικρομηλιάς. Εξαιρετικά σημαντική για οικισμούς όπως το Σιδηρόνερο θα πρέπει να θεωρείται η σύνδεση αυτού του άξονα με αυτόν του Παρανεστίου σε όλους τους τομείς αλλά κυρίως στους τομείς των υπηρεσιών υγείας (βλ.

Υποκεφάλαιο 4.5). Αυταπόδεικτη είναι φυσικά, η σημασία των συνδέσεων Μικρομηλιάς-Παπάδων και Σιδηρονέρου - Θησαυρού, αλλά και άλλων βορειότερων που επιτυγχάνονται μέσω δασικών οδών (π.χ. Πιστόλα-Ζήτα), για τους σκοπούς του οικοτουρισμού (βλ. Υποκεφάλαιο 4.4Γ).

5.5.4 Αναπτυξιακός Θύλακας Παρανεστίου

Ο θύλακας Παρανεστίου αποτελεί τον πιο σημαντικό θύλακα από άποψη τουρισμού, όχι τόσο από άποψη συγκέντρωσης της υποδομής (όπου αυτός του Κάτω Νευροκοπίου-Βώλακα υπερτερεί) αλλά από άποψη διαφοροποίησης και ποικιλομορφίας του τουριστικού προϊόντος. Πράγματι, τα τελευταία χρόνια η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος στην περιοχή του Παρανεστίου με την εισαγωγή δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού και ιδιαίτερα αθλητικού τουρισμού έχει προδώσει ένα διακριτό χαρακτήρα στην περιοχή (βλ. Υποκεφάλαιο 4.4Γ). Αν και ο δευτερογενής τομέας είναι περιορισμένος στο θύλακα αυτό σε σχέση με τον έτερο θύλακα του Κάτω Νευροκοπίου (βλ. Υποκεφάλαιο 4.4B), ικανοποιητική θα πρέπει να θεωρείται η συγκέντρωση επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα και ειδικά του τουρισμού (βλ. Υποκεφάλαιο 4.4Γ). Μεγάλη είναι η σημασία του Παρανεστίου και σαν έδρα υπηρεσιών εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικής μέριμνας και αθλητισμού (βλ. Υποκεφάλαιο 4.5), γεγονός που πηγάζει από την ιδιότητα του ως διοικητικό κέντρο.

5.5.5 Αναπτυξιακός Άξονας Παρανεστίου - Φρακτού

Ο αναπτυξιακός άξονας Παρανεστίου-Φρακτού δεν εμφανίζει κανένα ενδιαφέρον από οικιστική άποψη. Εντούτοις, θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο άξονας αυτός είναι εξαιρετικά σημαντικός από άποψη τουριστική, αφού οδηγεί σε έναν από τους σημαντικότερους πόρους παγκόσμια, το Δάσος του Φρακτού και το Παρθένο Δάσος Κεντρικής Ροδόπης (βλ. Υποκεφάλαιο 4.1). Επίσης, στη διαδρομή τοποθετείται και ο χώρος των ιαματικών πηγών Θερμιών, σημαντικός δυναμικός πόλος για τον θερμολιστικό τουρισμό (βλ. Υποκεφάλαιο 4.4Γ). Μέχρι τη δημιουργία σχετικής υποδομής στο χώρο των Θερμιών, ο άξονας εξαρτάται αποκλειστικά από το Παρανέστι. Βορειότερα, ο άξονας συνδέεται με αυτόν της Δράμας-Ελατίας μέσω δικτύου δασοδρόμων.

5.5.6 Αναπτυξιακός Θύλακας Σταυρούπολης

Ο προτεινόμενος αναπτυξιακός θύλακας περιλαμβάνει όλη τη Δ.Ε. Σταυρούπολης (πρώην Δ. Σταυρούπολης). Ο θύλακας αυτός διακρίνεται για τα επί μέρους χαρακτηριστικά του, που είναι:

- ο ρόλος της Σταυρούπολης ως κομβικό σημείο όπου τέμνονται 2 άξονες ανάπτυξης. Ο ένας προς Κομνηνά, που αποτελεί την πύλη εισόδου και εξόδου προς και από τα Στενά του Νέστου και την Εγνατία οδό. Ο ίδιος άξονας με κατεύθυνση προς Καρυόφυτο-Λειβαδίτη αποτελεί την πύλη εισόδου προς το δασικό σύμπλεγμα όπου βρίσκεται και το Δασικό χωριό. Ο άλλος άξονας εκτείνεται κατά μήκος της Εθνικής οδού Ξάνθης-Δράμας, κατά μήκος του οποίου αναπτύσσεται ένα σημαντικό οικιστικό δίκτυο (Σταυρούπολη, Δαφνώνας, Νεοχώρι).
- ο ρόλος της Σταυρούπολης ως διοικητικό κέντρο και κέντρο παροχής Υπηρεσιών Υγείας, Αθλητισμού, Τουρισμού, αναψυχής, κοινωνικής μέριμνας-εκπαίδευσης.
- Σύμφωνα με τα στοιχεία της ανάλυσης στον οικισμό της Σταυρούπολης αναπτύσσονται νέες τουριστικές μονάδες διανυκτέρευσης και εστίασης, το Κέντρο υποδοχής και εκπαίδευσης νεοσυλλέκτων, το Κέντρο Υγείας, το Λύκειο της περιοχής, Μουσεία. Επίσης είναι η έδρα του πρώην Δήμου, με αρκετές Υπηρεσίες του σημερινού Δήμου Ξάνθης να λειτουργούν αποκεντρωμένες στον οικισμό. Εξάλλου το εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., προσδιορίζει τη Σταυρούπολη ως Κέντρο Ανάπτυξης ορεινών περιοχών.
- ο σημαντικός ρόλος των υπολοίπων οικισμών που όμως συμπληρώνουν με βασικές λειτουργίες που έχουν παραλάβει λόγω της εφαρμογής του Προγράμματος «Ροδόπης-Νέστου» κατά τα προηγούμενα χρόνια, το αναπτυξιακό μοντέλο οικοανάπτυξης της περιοχής. Αυτό το πλεονέκτημα, να εφαρμόζεται δηλαδή ένα συγκεκριμένο σχέδιο ανάπτυξης, οδήγησε στην υλοποίηση σημαντικών παρεμβάσεων στα υπόλοιπα χωριά, τόσο από άποψη δημόσιων υποδομών, αλλά και ιδιωτικών επενδύσεων.
- Οι οικισμοί αυτοί διαθέτουν πλούσιους πολιτισμικούς, ιστορικούς, φυσικούς πόρους, ορισμένοι δε βρίσκονται πάνω στους δύο βασικούς άξονες ανάπτυξης που προαναφέρθηκαν, όπως τα Κομνηνά, Δαφνώνας, Καρυόφυτο, Νεοχώρι και λειτουργούν ως αλληλοσυμπληρούμενο δίκτυο.
- Επί πλέον η λειτουργία του Δήμου Σταυρούπολης, τα προηγούμενα χρόνια, ως διοικητικό και αναπτυξιακό Κέντρο, συνέτεινε στην ομοιογένεια των παρεμβάσεων και στην στοχευόμενη ανάπτυξη της περιοχής.

5.5.7 Αναπτυξιακός Θύλακας Μύκης

Ο θύλακας αυτός ταυτίζεται με τα διοικητικά όρια του Νέου Καλλικρατικού Δήμου.

Από την ανάλυση των στοιχείων προκύπτει ότι ο Εχίνος αποτελεί ένα δυναμικό οικισμό ο οποίος λειτουργεί ως τοπικό Κέντρο Εξυπηρέτησης της ευρύτερης περιοχής (Κοτύλη, Θέρμες, Μελίβοια, Δημάριο, Μέδουσα κ.λπ.)

Ο Εχίνος διαθέτει Κέντρο Υγείας και είναι κέντρο αρκετών μικρών επιχειρηματικών μονάδων και πληθυσμιακά είναι ο δεύτερος (μετά τον Κένταυρο) σε πληθυσμό οικισμός του Δήμου. Επίσης με βάση το εγκεκριμένο περιφερειακό πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., ο Εχίνος προσδιορίζεται ως Κέντρο ανάπτυξης ορεινών περιοχών με το Δημάριο ως Χερσαίο Μεθοριακό Σταθμό, παρ' ότι η σημερινή δίοδος βρίσκεται στην περιοχή των Θερμών.

Από την άλλη πλευρά η νέα πρωτεύουσα του Καποδιστριακού και σήμερα του Καλλικρατικού Δήμου, η Σμίνθη με τη γειτονική Μύκη, λειτουργεί ως ένας νέος Διοικητικός πόλος στον οποίο αναπτύσσεται έντονα τελευταία η επιχειρηματικότητα, κυρίως όσον αφορά στο εμπόριο.

Από αυτό το νέο πόλο εξυπηρετούνται διάσπαρτοι οικισμοί οι οποίοι όμως διατηρούν σε ένα επίπεδο την αυτάρκειά τους, όπως ο Κένταυρος, η Πάχνη, το Ωραίο.

Επί πλέον ένα πλέγμα οικισμών όπως δεξιά του οδικού άξονα Ξάνθης-Σμίνθης, έχουν επιρροές τόσο από τη Σμίνθη, όσο και από την πόλη της Ξάνθης.

Βασικός άξονας που ενοποιεί τις περιοχές είναι ο δρόμος Ξάνθη-Σμίνθη-Εχίνος, με διακλάδωση προς Δημάριο (1ος κλάδος) και προς Θέρμες-Μεθοριακό Σταθμό (2ος κλάδος).

Ενώ σε πρώτη φάση θα μπορούσε να χωρίσει κανείς τον Δήμο σε δύο αναπτυξιακούς θύλακες, σύμφωνα με το δίπολο Σμίνθη-Εχίνος, εντούτοις η τελική πρόταση είναι για έναν αναπτυξιακό θύλακα. Στην επιλογή αυτή καθοριστικό ρόλο έπαιξαν οι βασικοί παράγοντες που έχουν να κάνουν με:

- τους φυσικούς πόρους και το αδιαίρετο φυσικό περιβάλλον
- τα κοινά προβλήματα απομόνωσης που επιδέχονται συνολική λύση.
- η ύπαρξη μιας ικανής παραγωγικής βάσης με όμοια χαρακτηριστικά
- τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ενιαία η περιοχή ως προς την κατάρρευση του υπάρχοντος παραγωγικού προτύπου και της ανάγκης εξεύρεσης ενός νέου.
- η ομοιογένεια της περιοχής, όσον αφορά στους πολιτισμικούς πόρους που αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξή της.
- τα κοινά χαρακτηριστικά σε όλη την περιοχή, όπως προκύπτουν από την υπάρχουσα κατάσταση
- Η ύπαρξη ενός νέου Δήμου, τα όρια του οποίου ταυτίζονται με αυτόν του Αναπτυξιακού θύλακα, ο οποίος Δήμος πρέπει να αναδειχθεί ως ο δυναμικός Φορέας ανάπτυξης της περιοχής.

Ειδικότερα οι περιοχές του Ωραίου και της Κοτύλης ανήκουν στο θεσμοθετημένο Ε.Π.Ο.Ρ. Ως εκ τούτου στο εξής μια σειρά ειδικών μέτρων προστασίας και περιορισμών θα ισχύει για τις περιοχές αυτές. Παρ' όλα αυτά, δεδομένου ότι δεν επικοινωνούν με τον

αναπτυξιακό θύλακα Σταυρούπολης, ανήκουν στο ενιαίο Διοικητικό κέντρο του Δ. Μύκης και παρουσιάζουν κοινά προβλήματα και ανάγκες με τον υπόλοιπο Δήμο, όπως αυτά αναλύθηκαν σε προηγούμενα Κεφάλαια, για τους λόγους αυτούς εντάσσονται, ως προς τις προτεινόμενες παρεμβάσεις, στον αναπτυξιακό θύλακα Δ. Μύκης. Εξάλλου η ένταξή τους στον υπόψη θύλακα προσθέτει τα απαραίτητα πλεονεκτήματα που έχει ανάγκη ο θύλακας αυτός για να επαναπροσδιορίσει το αναπτυξιακό του πρότυπο.

5.5.8 Αναπτυξιακός Θύλακας Παπικίου Όρους

Ο θύλακας Παπικίου Όρους. Είναι τοποθετημένος στη δυτική πλευρά του Νομού Ροδόπης και περιλαμβάνει τη τομή της περιοχής παρέμβασης με τα διοικητικά όρια του Καλλικρατικού Δήμου Ιάσμου. Πρόκειται για μία περιοχή αραιοκατοικημένη, καθώς τα τελευταία χρόνια το μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού μετακινήθηκε νότια, στους οικισμούς στους πρόποδες της οροσειράς της Ροδόπης. Η περιοχή του Δήμου Ιάσμου που βρίσκεται μέσα στην περιοχή παρέμβασης συνδυάζει το πλούσιο παρελθόν (η μοναστική πολιτεία του Παπικίου όρους) με το παρθένο φυσικό περιβάλλον. Αυτό το δυναμικό της περιοχής πρέπει να αξιοποιηθεί με παρεμβάσεις που θα αναδείξουν το συνδυασμό, χωρίς όμως να αλλοιώσουν τη φυσιογνωμία της περιοχής ενώ παράλληλα το φυσικό περιβάλλον που απειλείται από επικείμενες πυρκαγιές και τη σταδιακή διάβρωση των εδαφών θα πρέπει να προστατευθεί.

5.5.9 Αναπτυξιακός Άξονας Κομοτηνής - Νυμφαίας - Ελληνοβουλγαρικών Συνόρων

Ο άξονας αυτός μήκους 23 km αποτελεί τμήμα του Πανευρωπαϊκού Διαδρόμου ΙΧ. Η κατασκευή του άξονα αποφασίστηκε στο πλαίσιο διακρατικής συμφωνίας για την ανάπτυξη των οδικών συνδέσεων μεταξύ Ελλάδας-Βουλγαρίας. Η χάραξη του επηρεάζει την περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. που βρίσκεται στα διοικητικά όρια του Δήμου Κομοτηνής και κυρίως τους οικισμούς Πανδρόσου, Νυμφαίας και Κάλχα που βρίσκονται στη Νότια έξοδο του Άξονα. Η περιοχή αναμένεται να προσπελαστεί από δυνητικούς επισκέπτες από και προς Βουλγαρία. Στα πλαίσια αυτής της ιδιαιτερότητας και σε συνδυασμό με την διευκόλυνση της πρόσβασης και την εγγύτητα της στη μητροπολιτική περιοχή της Κομοτηνής θα πρέπει να ενισχύσει τον χαρακτήρα της ως περιοχή ευεξίας, δευτερευουσών κατοικιών και ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς.

5.5.10 Αναπτυξιακός Θύλακας Αρριανών - Μ. Δερείου

Ο θύλακας Αρριανών-Μ. Δερείου είναι τοποθετημένος στην ανατολική απόληξη της Οροσειράς της Ροδόπης και περιλαμβάνει τη τομή της περιοχής παρέμβασης με τα διοικητικά όρια των Καλλικρατικών Δήμων Αρριανών και Σουφλίου. Έχει τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση για τις περιφερειακές ενότητες Ροδόπης και Έβρου και περιλαμβάνει τους οικισμούς της Οργάνης του Κέχρου και του Μ. Δερείου. Ο παραδοσιακός χαρακτήρας της περιοχής παρέμβασης που αποτυπώνεται κυρίως στην αρχιτεκτονική των κτιρίων, την διαμόρφωση των οικισμών και στα ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά των κατοίκων. Δυστυχώς αυτή η ιδιαίτερη κοινωνική οργάνωση σε συνδυασμό με τη γεωγραφική απομόνωση και την έλλειψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών και σχεδιασμού, οδήγησε την περιοχή στην καθυστέρηση της ισόρροπης ανάπτυξης και την εξάρτηση της από το πρωτογενή τομέα. Στη περιοχή θα πρέπει να γίνουν τέτοιες παρεμβάσεις, επικεντρωμένες στα δυνατά σημεία της περιοχής, που να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται για την περιοχή και να καλύψουν το μεγάλο αναπτυξιακό κενό που έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια.

6 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ)

6.1 Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον McNamara (2011), τα στάδια που έπονται της στρατηγικής ανάλυσης είναι αυτά του γενικού καθορισμού των στρατηγικών κατευθύνσεων και του ειδικού σχεδιασμού των δράσεων. Ειδικότερα:

1. Καθορισμός στρατηγικών κατευθύνσεων

Ο σχεδιασμός θα πρέπει να καταλήγει σε συμπεράσματα σχετικά με το «τι θα πρέπει να γίνει», σε απάντηση των σημαντικών θεμάτων και ευκαιριών που αντιμετωπίζει η περιοχή. Σε κάποιο σημείο της διαδικασίας του στρατηγικού σχεδιασμού, οι σχεδιαστές συνήθως προσδιορίζουν τη λεγόμενη στρατηγική «φιλοσοφία». Αυτή συνήθως αποτυπώνεται στο λεγόμενο αναπτυξιακό «όραμα», έννοια περισσότερο ευρεία που εμπεριέχει αξίες και θεωρητικές έννοιες. Επίσης, κατά τη διαδικασία αυτή καθορίζονται οι αναπτυξιακοί στόχοι και σκοποί.

2. Σχεδιασμός δράσεων

Ο σχεδιασμός των δράσεων αφορά ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίον θα επιτευχθούν οι στρατηγικοί αναπτυξιακοί στόχοι. Οι «δράσεις» μπορούν να είναι επιμέρους έργα, ενέργειες, σύνολα έργων και ενεργειών ή παρεμβάσεις σε επίπεδο που δεν περιλαμβάνουν «έργο» όπως π.χ. οι θεσμικές παρεμβάσεις. Ο σχεδιασμός των δράσεων περιλαμβάνει συνήθως και ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη διαδικασία λήψης απόφασης και ελέγχου εκπλήρωσης των στόχων.

Στο παρόν υποκεφάλαιο αφού αποδώσουμε το αναπτυξιακό όραμα για το σύνολο της περιοχής και τις επιμέρους Υποπεριοχές, θα παραθέσουμε τους κύριους σκοπούς και στόχους για την επίτευξη του. Ακολούθως θα προταθεί μια συγκεκριμένη δομή προγράμματος, βάσει των κύριων στρατηγικών του στόχων, η οποία εξυπηρετεί την κατηγοριοποίηση των παρεμβάσεων σε Άξονες, Κατηγορίες Πράξεων και Δράσεις.

Τονίζεται ότι σε καμία περίπτωση οι προτεινόμενες παρεμβάσεις δεν απαντούν στο σύνολο των κοινωνικοοικονομικών αναγκών του χώρου και ούτε προτείνονται μέτρα σε τομείς όπως η βιομηχανία, η εξόρυξη ορυκτών, η οδοποιία μεγάλης κλίμακας (διασύνδεση με κάθετους άξονες της Εγνατίας Οδού) κ.λπ. Οι παρεμβάσεις προτείνονται στο πλαίσιο της λογικής της τοπικής ανάπτυξης με γνώμονα τη μέγιστη δυνατή συνάρθρωση των δημοσίων παρεμβάσεων με την ιδιωτική επιχειρηματικότητα που θα μπορούσε να αναπτυχθεί ή ήδη αναπτύσσεται στην περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

6.2 Αναπτυξιακό όραμα

Με βάση τα αποτελέσματα της στρατηγικής ανάλυσης προκύπτει ότι το αναπτυξιακό όραμα για το σύνολο της περιοχής της Οροσειράς Ροδόπης είναι **η δημιουργία ενός οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμου ορεινού χώρου στον οποίο αξιοποιούνται αειφορικά οι τοπικοί πόροι.**

Λόγω των διαφοροποιήσεων που εμφανίζονται, και με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες σε κάθε Υποπεριοχή, το αναπτυξιακό όραμα συγκεκριμενοποιείται για κάθε μια εξ αυτών ως εξής:

Για την Υποπεριοχή Α, είναι:

Η επίτευξη της πράσινης ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης μέσα από τη διατήρηση και ανάδειξη των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και την αναδιάρθρωση της τοπικής παραγωγικής βάσης.

Για την Υποπεριοχή Β, είναι:

Η βελτίωση της ευημερίας, του επιπέδου και της ποιότητας ζωής των κατοίκων μέσω της βελτίωσης της προσπελασιμότητας, της ανασυγκρότησης των τομέων παραγωγής, της παροχής των αναγκαίων κοινωνικών υπηρεσιών και της διατήρησης και αξιοποίησης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

6.3 Σκοποί

Οι γενικοί σκοποί του προγράμματος, όπως διαμορφώνονται από την παραπάνω ανάλυση, ταυτίζονται με τους τέσσερις κύριους άξονες του προγράμματος. Οι άξονες και άρα γενικοί σκοποί είναι κοινοί και για τις δυο Υποπεριοχές, οι ειδικοί σκοποί όμως μπορεί να διαφοροποιούνται από Υποπεριοχή σε Υποπεριοχή ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες. Για κάθε ειδικό σκοπό παρατίθενται και επιμέρους στόχοι.

Παρακάτω, παρατίθενται οι γενικοί και ειδικοί σκοποί, καθώς και οι στόχοι του προγράμματος.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Γενικός σκοπός 1-Προστασία / βελτίωση / ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος	
Υποπεριοχή Α	Υποπεριοχή Β
Ειδικός σκοπός: Η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος σε παράγοντα ανάπτυξης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας.	Ειδικός σκοπός: Η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος σε παράγοντα ανάπτυξης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας παράλληλα με την προστασία και βελτίωσή του.
<p>Στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες. • Η βελτίωση της ποιοτικής κατάστασης των φυσικών οικοσυστημάτων. • Η τόνωση της περιβαλλοντικής συνείδησης και η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος σε πόλο έλξης και παράγοντα ταυτοποίησης της περιοχής. 	<p>Στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες. • Η βελτίωση της ποιοτικής κατάστασης των φυσικών οικοσυστημάτων. • Η τόνωση της περιβαλλοντικής συνείδησης και η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος σε πόλο έλξης και συντελεστή ανάπτυξης της περιοχής.
Γενικός σκοπός 2-Ενίσχυση της τοπικής οικονομικής βάσης	
Υποπεριοχή Α	Υποπεριοχή Β
Ειδικός σκοπός: Η τόνωση της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας και η σταδιακή στροφή της τοπικής οικονομίας στην πράσινη ανάπτυξη.	Ειδικοί σκοποί: <ul style="list-style-type: none"> • Η τόνωση της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας μέσω της διαφοροποίησης του τοπικού παραγωγικού μοντέλου. • Κατασκευή δημοσίων υποδομών για την ενίσχυση όλων των τομέων παραγωγής.
<p>Στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής. • Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας όλων των κλάδων με έμφαση στην αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων. • Η ενίσχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων με έμφαση στις δραστηριότητες οικοτουρισμού. • Η βελτίωση υποδομής παραγωγής ενέργειας για την υποστήριξη της παραγωγικής διαδικασίας με έμφαση στη χρήση των Α.Π.Ε. • Η υποστήριξη της τοπικής οικονομικής βάσης με μελέτες, καταρτίσεις, δικτυώσεις κ.λπ. 	<p>Στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο εκσυγχρονισμός του πρωτογενούς τομέα παραγωγής. • Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας όλων των κλάδων με έμφαση στην αξιοποίηση των τοπικών παραγόμενων προϊόντων. • Η ενίσχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων και της επισκεψιμότητας στην περιοχή. • Η ενίσχυση παραγωγής ενέργειας με έμφαση στις χρήσεις Α.Π.Ε. • Η υποστήριξη της τοπικής οικονομικής βάσης με μελέτες, καταρτίσεις, δικτυώσεις κ.λπ. • Η δημιουργία υποδομών για την ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής & δασικής παραγωγής. • Η δημιουργία υποδομών ενίσχυσης δευτερογενούς και τριτογενούς Τομέα παραγωγής.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Γενικός σκοπός 3-Βελτίωση υποδομών και ποιότητας ζωής	
Υποπεριοχή Α	Υποπεριοχή Β
<p>Ειδικός σκοπός: Η δημιουργία ενός βιώσιμου κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος.</p> <p>Στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας. • Η βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών. • Η ενίσχυση της πολιτικής προστασίας. • Η αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος με έμφαση στα έργα υποδομής. • Βελτίωση ενεργειακής απόδοσης οικιών και δημόσιων κτιρίων με έμφαση στη χρήση νέων τεχνολογιών και Α.Π.Ε. • Η στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού. 	<p>Ειδικός σκοπός: Η άρση της απομόνωσης, η αναβάθμιση του κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος και η σύγκλιση του επιπέδου ζωής των κατοίκων με αυτό της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ.</p> <p>Στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας. • Η βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών και ευρυζωνικότητας. • Η ενίσχυση της πολιτικής προστασίας. • Η αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος με έμφαση στην οικιστική διάρθρωση, στον σχεδιασμό των οικισμών, καθώς και στα απαραίτητα έργα υποδομής. • Βελτίωση ενεργειακής απόδοσης οικιών και δημόσιων κτιρίων με έμφαση στη χρήση νέων τεχνολογιών και Α.Π.Ε. • Η στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού. • Η ανάδειξη ιστορικών και μεγάλης αξίας μνημείων: θρησκευτικά μνημεία, αρχαιολογικά ευρήματα, γεφύρια, μύλοι, βρύσες κ.λπ.
Γενικός σκοπός 4-Διατοπική / διακρατική συνεργασία	
Υποπεριοχή Α	Υποπεριοχή Β
<p>Ειδικός σκοπός: Η εξαγωγή της μοναδικής ταυτότητας της περιοχής, η εισαγωγή καλών αναπτυξιακών πρακτικών και η ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας.</p> <p>Στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η ενίσχυση συνεργασιών με άλλες περιοχές της Ελλάδας. • Η ενίσχυση της διακρατικής / διασυνοριακής συνεργασίας. 	<p>Ειδικός σκοπός: Η ενίσχυση της εξωστρέφειας της περιοχής, η εισαγωγή καλών αναπτυξιακών πρακτικών και η ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας.</p> <p>Στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η ενίσχυση συνεργασιών με άλλες περιοχές της Ελλάδας. • Η ενίσχυση της διακρατικής / διασυνοριακής συνεργασίας.

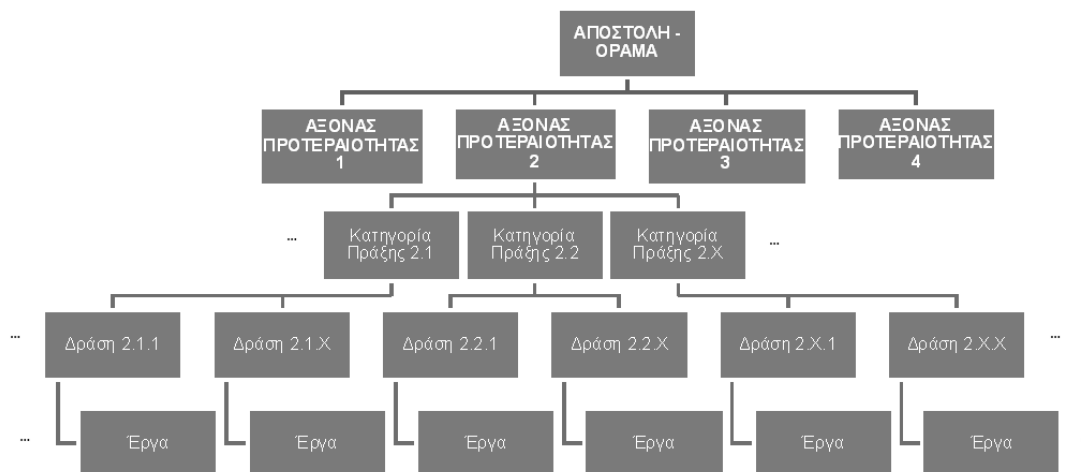
6.4 Δομή προγράμματος

Για τον αποτελεσματικότερο συντονισμό της διαδικασίας της διαβούλευσης με τους Ο.Τ.Α., τις Υπηρεσίες και άλλους φορείς, η δομή του προγράμματος σχεδιάστηκε ήδη **αδρά** κατά τη φάση Α του προγράμματος. **Εν συνεχεία, και κατόπιν της στρατηγικής ανάλυσης, η δομή οριστικοποιήθηκε στη βάση του επιχειρήματος της συνάρθρωσης των έργων σύμφωνα με την κάτωθι διαδικασία:**

- Το Όραμα για την κάθε Υποπεριοχή της Οροσειράς της Ροδόπης εξειδικεύτηκε σε Θεματικούς Τομείς στη βάση των οποίων έγινε η SWOT ανάλυση και από αυτούς τους τομείς προέκυψαν οι Άξονες Προτεραιότητας.
- Από την SWOT ανάλυση προέκυψαν τα Κρίσιμα Ζητήματα, τα οποία αντιστοιχούν στους Γενικούς Στόχους που αναφέρονται στη Δομή του Προγράμματος ως Δράσεις.
- Στη συνέχεια οι Δράσεις ομαδοποιήθηκαν στη Δομή του Προγράμματος σε Κατηγορίες Πράξεων.
- Ακολούθως οι Κατηγορίες Πράξεων ομαδοποιήθηκαν και εντάχθηκαν στους αντίστοιχους Άξονες Προτεραιότητων.
- Τέλος, σε κάθε Κατηγορία Πράξης που προήλθε από την ομαδοποίηση των σχετικών Δράσεων δημιουργήθηκε το πλέγμα των Έργων που υποστηρίζουν την κάθε Δράση και Κατηγορία Πράξης.

Το Διάγραμμα 6.4-1 που ακολουθεί, επεξηγεί τη δομή του Ε.Π. όπως προκύπτει από τις αναλύσεις που προηγήθηκαν.

Διάγραμμα 6.4-1: Αρχιτεκτονική του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Η ανωτέρω διάρθρωση αποτελεί την **αρχιτεκτονική του Επιχειρησιακού Σχεδίου** και αντανακλά τις αναπτυξιακές προτεραιότητες για κάθε Υποπεριοχή. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιχειρείται να διαμορφωθεί η εικόνα ενός ενιαίου και συνεκτικού προγράμματος, που βασίζεται σε ιεραρχημένες συνολικές προτεραιότητες με βάση την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και τα κρίσιμα ζητήματα.

Όπως διαπιστώνεται, η Ομάδα Έργου προσπάθησε να έχει ως βάση Κατηγορίες Πράξης και Δράσεις άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων και σε ορισμένες προσπάθειες να υπάρχει ακόμη και απόλυτη ταύτιση με αυτές. Ως βάση για τη αρχιτεκτονική του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν:

- **το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) «Αλέξανδρος Μπαλαταζής».** Ενδεικτικά αναφέρονται:
  - Κατηγορία Πράξης 125-Δράση Α1 του Άξονα 1 (Εγχειοβελτιωτικά έργα και δράσεις),
  - Κατηγορία Πράξης 125-Δράση Α5 του Άξονα 1 (Βελτίωση προσπελασιμότητας στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις),
  - Κατηγορία Πράξης 227-Δράση 1 του Άξονα 2 (Έργα δασικής αναψυχής σε δημόσια δάση και δασικές εκτάσεις),
  - Άξονας 3 (Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας),
  - Άξονας 4 (Προσέγγιση LEADER) κ.λπ.

- **Ε.Π. «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».** Ενδεικτικά αναφέρονται:
  - Άξονας Προτεραιότητας 1 (Προστασία ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος και αστικές μεταφορές-αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής-Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας),
  - Άξονας Προτεραιότητας 2 (Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων),
  - Άξονας Προτεραιότητας 4 (Προστασία εδαφικών συστημάτων και διαχείριση στερεών αποβλήτων),
  - Άξονας Προτεραιότητας 7 (Προστασία και διαχείριση υδατικών πόρων),
  - Άξονας Προτεραιότητας 8 (Πρόληψη και αντιμετώπιση περιβαλλοντικού κινδύνου),
  - Άξονας Προτεραιότητας 10 (Θεσμοί και μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής) κ.λπ.

- **Ε.Π. «Ψηφιακή Σύγκλιση».** Ενδεικτικά αναφέρεται:
  - Νήμα 3 (Ψηφιακή προστασία του φυσικού περιβάλλοντος).

- **Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα».** Ενδεικτικά αναφέρονται:
  - Άξονας Προτεραιότητας 2 (Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας και της Εξωστρέφειας),
  - Άξονας Προτεραιότητας 3 (Ολοκλήρωση του ενεργειακού συστήματος της Χώρας και ενίσχυση της αειφορίας) κ.λπ.

- **Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού».** Ενδεικτικά αναφέρονται:
  - Θεματικός Άξονας Προτεραιότητας 2, Άξονες Προτεραιότητας 2.1, 2.2 και 2.3: «Ενίσχυση της Προσαρμοστικότητας του Ανθρώπινου Δυναμικού και των Επιχειρήσεων»,
  - Θεματικός Άξονας Προτεραιότητας 4, Άξονες Προτεραιότητας 4.1, 4.2, 4.3: «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών» (Παρεμβάσεις για την κοινωνικοοικονομική ένταξη ευπαθών ομάδων όπως Α.ΜΕ.Α., άτομα με θρησκευτικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες κ.λπ.).

Με βάση την αρχιτεκτονική των ανωτέρω χρηματοδοτικών εργαλείων και λαμβάνοντας υπόψη τους Άξονες Προτεραιότητας του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., προτείνουμε για κάθε ένα από αυτούς συγκεκριμένες Κατηγορίες Πράξεων που μπορούν να περιλάβουν έργα δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα. Ένας πέμπτος άξονας (τεχνική βοήθεια) περιλαμβάνει ενέργειες που αφορούν την εκπόνηση μελετών, την ωρίμανση έργων, διοικητικές πράξεις και απαλλοτριώσεις, το κόστος υλοποίησης του προγράμματος αλλά και τη δημοσιότητά του.

Αναλυτικά, οι προτεινόμενες Κατηγορίες Πράξεων και Δράσεις ανά Άξονα Προτεραιότητας παρουσιάζονται παρακάτω:

ΑΞΟΝΑΣ 1 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ / ΒΕΛΤΙΩΣΗ / ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 1.1 Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες

ΔΡΑΣΗ 1.1.1	Προμήθεια και εγκατάσταση εξοπλισμού πυροπροστασίας στο δασικό χώρο
ΔΡΑΣΗ 1.1.2	Εφαρμογή μέτρων περιορισμού της ρύπανσης των υδατικών πόρων
ΔΡΑΣΗ 1.1.3	Εφαρμογή μέτρων καταπολέμησης ασθενειών στα δασικά οικοσυστήματα
ΔΡΑΣΗ 1.1.4	Εφαρμογή μέτρων παρακολούθησης και καταγραφής της επισκεψιμότητας σε ευαίσθητα οικοσυστήματα

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 1.2 Βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος

- ΔΡΑΣΗ 1.2.1 Εφαρμογή δασοκομικών χειρισμών για τη βελτίωση της ποιότητας των δασικών οικοσυστημάτων
- ΔΡΑΣΗ 1.2.2 Εφαρμογή μέτρων βελτίωσης της ποιοτικής και ποσοτικής κατάστασης των υδατικών πόρων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 1.3 Μελέτες για την προστασία και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος

- ΔΡΑΣΗ 1.3.1 Μελέτες αναγνώρισης κινδύνων και προστασίας των οικοσυστημάτων
- ΔΡΑΣΗ 1.3.2 Μελέτες ποιοτικής αναβάθμισης των οικοσυστημάτων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 1.4 Ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος

- ΔΡΑΣΗ 1.4.1 Ψηφιακή προβολή της περιοχής του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης
- ΔΡΑΣΗ 1.4.2 Ενίσχυση δράσεων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης μαζικού χαρακτήρα (περιβαλλοντικές κατασκηνώσεις, εθελοντισμός, ενημερώσεις σε σχολεία, κλπ.)

ΑΞΟΝΑΣ 2 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 2.1 Ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής

- ΔΡΑΣΗ 2.1.1 Έργα εγγείων βελτιώσεων μικρής κλίμακας (ταμειυτήρες, λιμνοδεξαμενές, κλπ.)
- ΔΡΑΣΗ 2.1.2 Έργα οδοποιίας για την εξυπηρέτηση των γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων
- ΔΡΑΣΗ 2.1.3 Εκσυγχρονισμός υποδομής κτηνοτροφικής παραγωγής (σταβλικές εγκαταστάσεις, ποιμνιοστάσια, αποθήκες, κλπ.)
- ΔΡΑΣΗ 2.1.4 Έργα βελτίωσης βοσκοτόπων
- ΔΡΑΣΗ 2.1.5 Ίδρυση / επέκταση μονάδων βιολογικής καλλιέργειας, κτηνοτροφίας και ολοκληρωμένης διαχείρισης
- ΔΡΑΣΗ 2.1.6 Ίδρυση / επέκταση μονάδων παραγωγής καινοτόμων προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής (μανιτάρια, σαλιγκάρια, κλπ.)
- ΔΡΑΣΗ 2.1.7 Ίδρυση / επέκταση μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας εσωτερικών υδάτων
- ΔΡΑΣΗ 2.1.8 Έργα δασικής οδοποιίας
- ΔΡΑΣΗ 2.1.9 Έργα εκσυγχρονισμού και εξωραϊσμού εγκαταστάσεων δασικής υπηρεσίας (δασικά χωριά, εργοτάξια)
- ΔΡΑΣΗ 2.1.10 Δασοκομικοί χειρισμοί για τη βελτίωση της δασικής παραγωγής (αραιώσεις, καλλιέργειες, κλπ.)
- ΔΡΑΣΗ 2.1.11 Βελτίωση / εκσυγχρονισμός πρακτικών υλοτομίας, συγκομιδής δασικών προϊόντων και ορεινής διαβίωσης δασεργατών

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 2.2 Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

- ΔΡΑΣΗ 2.2.1 Αύξηση της αξίας των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων
- ΔΡΑΣΗ 2.2.2 Αύξηση της αξίας των δασοκομικών προϊόντων
- ΔΡΑΣΗ 2.2.3 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός μονάδων παραγωγής ειδών διατροφής με βάση τα γεωργοκτηνοτροφικά προϊόντα μετά την πρώτη μεταποίηση
- ΔΡΑΣΗ 2.2.4 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός βιοτεχνικών μονάδων όλων των κλάδων (πλην αυτών της Δράσης 2.2.3)
- ΔΡΑΣΗ 2.2.5 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός μονάδων οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και παραγωγής ειδών παραδοσιακής τέχνης
- ΔΡΑΣΗ 2.2.6 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών όλων των κλάδων (πλην του τουρισμού)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 2.3 Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων

- ΔΡΑΣΗ 2.3.1 Ίδρυση ολοκληρωμένων τουριστικών επιχειρήσεων θεματικού χαρακτήρα (προπονητικά, ιαματικά, ακαδημαϊκά-ερευνητικά, ιατρικά κέντρα, κλπ.)
- ΔΡΑΣΗ 2.3.2 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός υποδομών διανυκτέρευσης μικρής δυναμικότητας
- ΔΡΑΣΗ 2.3.3 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του τουρισμού της υπαίθρου (περιηγήσεις, canoe, kayak, rafting, κλπ.)
- ΔΡΑΣΗ 2.3.4 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός χώρων εστίασης
- ΔΡΑΣΗ 2.3.5 Ίδρυση / επέκταση / βελτίωση χώρων δασικής αναψυχής (θέσεις θέας, υπαίθριου γεύματος, κλπ.) με ιδιαίτερη μέριμνα στην προσβασιμότητα των Α.Μ.Ε.Α.
- ΔΡΑΣΗ 2.3.6 Κατασκευή / βελτίωση περιηγητικών μονοπατιών και ποδηλατικών διαδρομών
- ΔΡΑΣΗ 2.3.7 Ενίσχυση δραστηριοτήτων αθλητικού τουρισμού μεγάλης κλίμακας
- ΔΡΑΣΗ 2.3.8 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός τοπικών κέντρων τουριστικής πληροφόρησης και γραφείων οργάνωσης, πληροφόρησης και προώθησης αγροτικού τουρισμού
- ΔΡΑΣΗ 2.3.9 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός μουσείων φυσικής ιστορίας
- ΔΡΑΣΗ 2.3.10 Ανάδειξη αξιοθέατων χώρων της φυσικής κληρονομιάς
- ΔΡΑΣΗ 2.3.11 Αποκατάσταση / ανάδειξη μνημείων υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς (βρύσες, γεφύρια, μύλοι, πατητήρια, καλύβες, κλπ.)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 2.4 Βελτίωση υποδομής παραγωγής ενέργειας για την υποστήριξη της παραγωγικής διαδικασίας

- ΔΡΑΣΗ 2.4.1 Βελτίωση εγκαταστάσεων / μονάδων / επιχειρήσεων (που εντάσσονται στις δράσεις του άξονα) για τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (όπως

φωτοβολταϊκά, αξιοποίηση βιομάζας, γεωθερμίας) με σκοπό την ίδια κατανάλωση

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 2.5 Ενέργειες υποστήριξης της τοπικής οικονομικής βάσης

- ΔΡΑΣΗ 2.5.1 Μελέτες οικονομικών επιπτώσεων από την εφαρμογή της υπ' αριθ. 40379/02-10-2009 Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού των χερσαίων και υδάτινων περιοχών της Οροσειράς Ροδόπης στους τομείς της δασοπονίας, γεωργοκτηνοτροφίας και τουρισμού (οικολογική χωρητικότητα)
- ΔΡΑΣΗ 2.5.2 Μελέτες για την εφαρμογή νέων μεθόδων και τεχνικών στην παραγωγική διαδικασία όλων των οικονομικών κλάδων
- ΔΡΑΣΗ 2.5.3 Μελέτες σκοπιμότητας / βιωσιμότητας για τις επιχειρήσεις της Δράσης 2.3.1 (ολοκληρωμένες τουριστικές επιχειρήσεις θεματικού χαρακτήρα)
- ΔΡΑΣΗ 2.5.4 Μελέτη ονοματοδοσίας (brand naming) και απόδοσης σήματος ποιότητας για την περιοχή παρέμβασης
- ΔΡΑΣΗ 2.5.5 Προβολή των τοπικών προϊόντων όλων των κλάδων
- ΔΡΑΣΗ 2.5.6 Προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής παρέμβασης
- ΔΡΑΣΗ 2.5.7 Δικτύωση ομοειδών και συμπληρωματικών επιχειρήσεων και ενίσχυση των συνεργειών
- ΔΡΑΣΗ 2.5.8 Πιστοποίηση των τοπικών προϊόντων όλων των κλάδων
- ΔΡΑΣΗ 2.5.9 Ενέργειες κατάρτισης επαγγελματικών ομάδων (υλοτόμοι, δασοφύλακες, θηροφύλακες, κλπ.)
- ΔΡΑΣΗ 2.5.10 Ενέργειες κατάρτισης του τοπικού πληθυσμού σε θέματα πράσινης ανάπτυξης και επιχειρηματικότητας
- ΔΡΑΣΗ 2.5.11 Ενέργειες ενίσχυσης ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ακαδημαϊκών συνεργασιών

ΑΞΟΝΑΣ 3 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 3.1 Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας

- ΔΡΑΣΗ 3.1.1 Εκσυγχρονισμός μονάδων πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας
- ΔΡΑΣΗ 3.1.2 Δημιουργία κινητών ιατρικών μονάδων για την παροχή πρώτων βοηθειών στο δασικό χώρο
- ΔΡΑΣΗ 3.1.3 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός μονάδων φροντίδας ηλικιωμένων και ψυχικής υγείας
- ΔΡΑΣΗ 3.1.4 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός μονάδων φροντίδας παιδιών προσχολικής ηλικίας

- ΔΡΑΣΗ 3.1.5 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός σχολείων και κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών
- ΔΡΑΣΗ 3.1.6 Δημιουργία υποδομών και λειτουργία δομών δια βίου μάθησης
- ΔΡΑΣΗ 3.1.7 Δημιουργία υποδομών και λειτουργία δομών για την αποφυγή του αποκλεισμού σε όλες του τις μορφές

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 3.2 Βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών

- ΔΡΑΣΗ 3.2.1 Μελέτη / κατασκευή / βελτίωση βασικών οδικών αξόνων
- ΔΡΑΣΗ 3.2.2 Βελτίωση ενδο-και δια-δημοτικής δημόσιας συγκοινωνίας
- ΔΡΑΣΗ 3.2.3 Επέκταση / αναβάθμιση της προσβασιμότητας στο διαδίκτυο

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 3.3 Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας

- ΔΡΑΣΗ 3.3.1 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός πυροσβεστικών σταθμών / κλιμακίων και μέσων
- ΔΡΑΣΗ 3.3.2 Εγκατάσταση πυροσβεστικών κρουών και λοιπών βοηθητικών εγκαταστάσεων (π.χ. υδατοδεξαμενές) στο οικιστικό δίκτυο
- ΔΡΑΣΗ 3.3.3 Δημιουργία / επέκταση / βελτίωση υποδομής και προμήθεια εξοπλισμού αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών (διαμορφωτές, εκχιονιστικά μηχανήματα, αποθηκευτικοί χώροι αλατιού, κλπ.)
- ΔΡΑΣΗ 3.3.4 Μελέτες αναγνώρισης αναγκών και οργάνωσης της πολιτικής προστασίας

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 3.4 Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος

- ΔΡΑΣΗ 3.4.1 Βελτίωση ποιότητας και ποσότητας πόσιμου νερού
- ΔΡΑΣΗ 3.4.2 Επέκταση / εκσυγχρονισμός δικτύου ύδρευσης
- ΔΡΑΣΗ 3.4.3 Ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμός μονάδων επεξεργασίας οικιστικών λυμάτων
- ΔΡΑΣΗ 3.4.4 Εφαρμογή πρότυπων μεθόδων αποκομιδής και διαχείρισης απορριμμάτων
- ΔΡΑΣΗ 3.4.5 Βελτίωση και ανάπλαση κοινόχρηστων χώρων
- ΔΡΑΣΗ 3.4.6 Αποκατάσταση εξωτερικών όψεων κτισμάτων με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική / ιστορική αξία
- ΔΡΑΣΗ 3.4.7 Καταγραφή των προβλημάτων και διατύπωση προτάσεων επίλυσής τους (διαδικασία-μεθοδολογία) στα πλαίσια της χωροταξικής και πολεοδομικής οργάνωσης των οικισμών της περιοχής παρέμβασης
- ΔΡΑΣΗ 3.4.8 Ανάπτυξη και δημιουργία απαραίτητων υποβάθρων και εργαλείων για την εκπόνηση μελετών που αφορούν στην χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση των οικισμών της περιοχής παρέμβασης

ΔΡΑΣΗ 3.4.9 Εκπόνηση των απαιτούμενων χωροταξικών και πολεοδομικών μελετών για την οργάνωση των οικισμών της περιοχής παρέμβασης

ΔΡΑΣΗ 3.4.10 Δημιουργία υποδομών για τη στήριξη της διοικητικής μεταρρυθμίσεις

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 3.5 Βελτίωση υποδομής παραγωγής ενέργειας για οικιακή και κοινόχρηστη χρήση

ΔΡΑΣΗ 3.5.1 Βελτίωση οικιών και κοινόχρηστων χώρων για τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (όπως φωτοβολταϊκά, αξιοποίηση βιομάζας, γεωθερμίας) με σκοπό την ίδια κατανάλωση

ΔΡΑΣΗ 3.5.2 Εξοικονόμηση ενέργειας στον οικιστικό ιστό (αντικατάσταση πετρελαίου, ενεργειακά τζάκια, κλπ.)

ΔΡΑΣΗ 3.5.3 Μελέτες εξορθολογισμού ενεργειακής κατανάλωσης, εξοικονόμησης ενέργειας και αξιοποίησης νέων τεχνολογιών

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 3.6 Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού

ΔΡΑΣΗ 3.6.1 Ενίσχυση πολιτιστικών φορέων για την ίδρυση / επέκταση / εκσυγχρονισμό μικρής κλίμακας υποδομής και την προμήθεια σχετικού υλικού (στολές, όργανα, ηχητικά συστήματα, κλπ.)

ΔΡΑΣΗ 3.6.2 Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων

ΔΡΑΣΗ 3.6.3 Μελέτες καταγραφής και ανάδειξης στοιχείων άυλης και υλικής τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς

ΑΞΟΝΑΣ 4 ΔΙΑΤΟΠΙΚΗ / ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 4.1 Ενίσχυση συνεργασιών με άλλες περιοχές της Ελλάδας

ΔΡΑΣΗ 4.1.1 Σχεδιασμός και προώθηση τουριστικών πακέτων σε συνεργασία με παραθαλάσσιες περιοχές (τουρισμός βουνού-θάλασσας)

ΔΡΑΣΗ 4.1.2 Συνεργασίες σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς

ΔΡΑΣΗ 4.1.3 Διατοπικές συνεργασίες τοπικών φορέων / επιχειρήσεων / δικτύων στον τομέα της επιχειρηματικότητας

ΔΡΑΣΗ 4.1.4 Δημιουργία «διαδρόμων» μεταξύ προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 4.2 Ενίσχυση διακρατικής / διασυνοριακής συνεργασίας

ΔΡΑΣΗ 4.2.1 Σχεδιασμός και προώθηση τουριστικών πακέτων σε συνεργασία με παραμεθόριες περιοχές της Βουλγαρίας (Zlatograd, Smolyan, Gotse Delcev, κλπ.) και της Τουρκίας

- ΔΡΑΣΗ 4.2.2 Δημιουργία / βελτίωση υποδομής διασυννοριακής πρόσβασης (οδικοί άξονες, τηλεπικοινωνίες, κλπ.)
- ΔΡΑΣΗ 4.2.3 Συνεργασίες σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς
- ΔΡΑΣΗ 4.2.4 Διακρατικές συνεργασίες τοπικών φορέων / επιχειρήσεων / δικτύων στον τομέα της επιχειρηματικότητας

ΑΞΟΝΑΣ 5 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 5.1 Υλοποίηση προγράμματος

- ΔΡΑΣΗ 5.1.1 Υλοποίηση από την ομάδα έργου
- ΔΡΑΣΗ 5.1.2 Υλοποίηση από εξωτερικούς συνεργάτες
- ΔΡΑΣΗ 5.1.3 Εξοπλισμός, μηχανοργάνωση και αναλώσιμα

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 5.2 Ενέργειες δημοσιότητας του προγράμματος

- ΔΡΑΣΗ 5.2.1 Δημοσιεύσεις στον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο
- ΔΡΑΣΗ 5.2.2 Παραγωγή υλικού προβολής και δημοσιότητας
- ΔΡΑΣΗ 5.2.3 Διοργάνωση συνεντεύξεων Τύπου
- ΔΡΑΣΗ 5.2.4 Διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων-συνεδρίων
- ΔΡΑΣΗ 5.2.5 Ενέργειες εμπύχωσης

6.5 Προτεινόμενα έργα και προϋπολογισμός

Στο παρόν υποκεφάλαιο παρουσιάζονται τα προτεινόμενα έργα και ο προϋπολογισμός τους ανά αναπτυξιακό θύλακα ή άξονα (βλ. Υποκεφάλαιο 5.5). Για το σύνολο σχεδόν των έργων που προτείνονται σε κάθε θύλακα ή άξονα αλλά και για τα έργα οριζόντιας εμβέλειας (είτε σε Υποπεριοχές ή στο σύνολο της περιοχής του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.) παρατίθενται σχόλια για τη σκοπιμότητά τους, έτσι ώστε να δικαιολογηθεί η κάθε παρέμβαση.

Υπενθυμίζεται ότι η σκοπιμότητα εξετάζεται υπό το πρίσμα των στρατηγικών στόχων του προγράμματος ενώ πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Όλα τα έργα και ο προϋπολογισμός τους παρουσιάζονται ως εξής, στο Παράρτημα IV:

- Ο Πίνακας 6.5-1 περιλαμβάνει όλα τα έργα που προτείνονται για ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση). Τα έργα αυτά χαρακτηρίζονται ως έργα της Ομάδας I. Ειδικά για τα έργα αυτά, παρέχονται, στο Παράρτημα V, και τα Αντίστοιχα Τεχνικά Δελτία Έργου, όπως αυτά συμπληρώθηκαν από τις Υπηρεσίες των Δήμων (με εξαίρεση ορισμένων Δήμων που δεν ανταποκρίθηκαν μέχρι και τη στιγμή κατάθεσης του παρόντος).
- Ο Πίνακας 6.5-2 περιλαμβάνει όλα τα έργα που προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας «Αλέξανδρος Μπαλτατζής» 2007-2013, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρου Ανάπτυξης (Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.) κ.λπ. Τα έργα αυτά χαρακτηρίζονται ως έργα της Ομάδας II. Επισημαίνεται ότι για τη διευκόλυνση του σχεδιασμού έγινε προσπάθεια να αποτυπωθούν στον εν λόγω πίνακα -και όπου αυτό ήταν δυνατόν- οι ανωτέρω ή άλλες πηγές χρηματοδότησης πέραν του Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης.
- Ο Πίνακας 6.5-3 περιλαμβάνει τα έργα ιδιωτικού χαρακτήρα σε μορφή Δράσεων, όπως αυτά προτείνονται ως προτεραιότητες για ορισμένες χωρικές ενότητες (Δήμοι ή Δημοτικές-Τοπικές κοινότητες κ.λπ.).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί για ακόμη μια φορά ότι τα προτεινόμενα έργα δεν απαντούν στο σύνολο των αναπτυξιακών αναγκών της περιοχής. Δεδομένου ότι η αρχική προσέγγιση και κατεύθυνση ήταν να διαμορφωθεί ένα Επιχειρησιακό Σχέδιο και όχι Αναπτυξιακή Μελέτη, τέθηκε -σε συνεργασία με την Περιφέρεια Α.Μ.-Θ.- ένα όριο συνολικού προϋπολογισμού (130 MEUR) το οποίο εκτιμήθηκε ότι θα μπορούσε να διεκδικηθεί για την περιοχή, με βάση τα υπάρχοντα χρηματοδοτικά μέσα, τις βασικές ανάγκες και δυνατότητες της περιοχής με χρονικό ορίζοντα αναφοράς το 2020, μέχρι δηλ. την επόμενη δεκαετία, που θα είναι τα έτη εφαρμογής των νέων Αναπτυξιακών και Χρηματοδοτικών μέσων.

6.5.1 Αναπτυξιακοί Θύλακες Κάτω Νευροκοπίου και Βώλακα

Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT και την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων για κάθε δήμο (βλ. Ενότητα 5.3.3) προτείνουμε τις κάτωθι κατηγορίες παρεμβάσεων για το σύνολο των δυο ανωτέρω αναπτυξιακών θυλάκων Κάτω Νευροκοπίου και Βώλακα:

3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

3.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

3.5-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΗ ΧΡΗΣΗ

2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω κατάταξη γίνεται με βάση τη βαρύτητα του συνολικού προϋπολογισμού των δημόσιων έργων που εντάσσονται σε κάθε Κατηγορία Πράξης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Πίνακες 6.5-1 και 6.5-2, Παράρτημα) και είναι αποτέλεσμα της διαρκούς διαβούλευσης της Ομάδας Έργου με το τοπικό αναπτυξιακό σύστημα δηλαδή τους Ο.Τ.Α., Υπηρεσίες και λοιπούς φορείς. Η χωροταξία των παρεμβάσεων παρουσιάζεται στο Χάρτη 10 - Παράρτημα Ι.

Ειδικότερα, και αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.2 (Βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΔΟΥ ΜΙΚΡΟΜΗΛΙΑΣ-ΠΑΠΑΔΩΝ	ΒΩΛΑΚΑ	7.300.000,00

Το έργο προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας ΙΙ. **Η δε σκοπιμότητα του σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή του στην Ομάδα ΙΙ των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετείται εκεί αποκλειστικά και μόνο λόγω του υψηλού του προϋπολογισμού και της φύσης του.**

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Η έλλειψη σύνδεσης του αναπτυξιακού θύλακα Βώλακα με τον αναπτυξιακό άξονα Δράμας-Ελατίας δημιουργεί προβλήματα σε πολλούς τομείς της κοινωνικοοικονομικής σφαίρας όπως η εξυπηρέτηση της οικονομικής δραστηριότητας, η υγεία, κ.λπ. Επηρεάζει όμως άμεσα αρνητικά την προοπτική της τουριστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου και πολυσχιδούς τουριστικού προϊόντος. Για αυτόν το λόγο η κατασκευή του θεωρείται ύψιστης προτεραιότητας.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.1 (Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας, κοινωνικής φροντίδας και αθλητισμού)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΣΤΟ ΒΩΛΑΚΑ	ΒΩΛΑΚΑ	1.100.000,00
2. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	300.000,00

3. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ Τ.Κ. ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	542.292,49
4. ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΙΑΤΡΕΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΟΛΕΣ	250.000,00
5. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΕΡΚΙΔΩΝ & ΑΠΟΔΥΤΗΡΙΩΝ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	225.000,00

Τα έργα 1-3 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ τα λοιπά έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας ΙΙ.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Τα έργα αθλητισμού συμβάλλουν στη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας προς τον τριτογενή τομέα, και ειδικά σε ήπιες οικοτουριστικές και θεματικές παρεμβάσεις όπως ο αθλητικός τουρισμός. Η ανάγκη της διαφοροποίησης αυτής καθίσταται περισσότερο επιτακτική στο Βώλακα καθώς το χιονοδρομικό κέντρο, το οποίο συγκέντρωνε μέχρι πρότινος την τουριστική δραστηριότητα βρίσκεται σε φάση αδράνειας ως πόρος.
- Τα έργα στον τομέα της υγείας συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε μια περιοχή όπου η απομόνωση και οι μεγάλες αποστάσεις δημιουργούν προβλήματα. Για το Δήμο Κάτω Νευροκοπίου, του οποίου οι οικισμοί είναι σχετικά μεγάλοι, το έργο αυτό θα πρέπει να θεωρείται σημαντικό.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.6 (Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΩΛΑΚΑ	ΒΩΛΑΚΑ	1.700.000,00

Το έργο προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργο Ομάδας Ι).

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Ο πολιτισμός στην περιοχή του Βώλακα μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό θετικό πλεονέκτημα που θα ενισχύσει περαιτέρω τον ειδικό τουριστικό αναπτυξιακό θύλακα Φαλακρού-χιονοδρομικού κέντρου. Μέχρι στιγμής, καμιά υποδομή πολιτισμού δεν υπάρχει ώστε να εξυπηρετήσει τον σκοπό αναπαραγωγής και διάχυσης του πολιτιστικού κεφαλαίου.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.3 (Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	1.360.000,00

Το έργο προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργο Ομάδας Ι).

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Ο χειμάρρος Περιθωρίου συλλέγει και αποστραγγίζει τα όμβρια ύδατα από μέρος του ορεινού όγκου ανατολικά του οικισμού. Με τη κατασκευή του έργου θα αυξηθεί η παροχευτικότητα του χειμάρρου και θα αποφευχθούν πλημμυρικά φαινόμενα. Το έργο θα συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αλλά και στην αναβάθμιση του χαρακτηρισμένου ως «παραδοσιακό» οικισμό του Περιθωρίου.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.4 (Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ	180.000,00
2. ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΟΥ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΑΓΙΟΥ ΡΑΦΑΗΛ ΠΟΤΑΜΩΝ	ΠΟΤΑΜΩΝ	200.000,00
3. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΡΥΜΟΤΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ-ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ Τ.Κ. ΠΑΓΟΝΕΡΙΟΥ & Τ.Κ. ΒΩΛΑΚΑ	ΠΑΓΟΝΕΡΙΟΥ, ΒΩΛΑΚΑ	400.000,00

Τα έργα 1-2 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ το έργο 3 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας ΙΙ.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Με την αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος σε περιοχές υψηλού κάλλους όπως οι παραδοσιακοί οικισμοί επιτυγχάνεται η αύξηση της επισκεψιμότητας τους. Ειδικότερα, η αισθητική αναβάθμιση του Περιθωρίου θα συμβάλλει προς τη βελτίωση της εικόνας του σε σχέση με τον έτερο παραδοσιακό οικισμό του τμήματος Π.Ε. Δράμας, το Παγονέρι. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί πως το Περιθώρι βρίσκεται εντός του δυνητικού τουριστικού αναπτυξιακού θύλακα του Κάτω Νευροκοπίου.
- Η αποκέντρωση των εκδηλώσεων πολιτισμού και ο εξωραϊσμός κέντρων που βρίσκονται στα όρια των οικισμών αλλά όχι σε οικιστικό περιβάλλον θα πρέπει να θεωρείται προτεραιότητα. Επισημαίνεται παράλληλα, ειδικά για την εν λόγω περιοχή

του Αγίου Ραφαήλ, ότι με την κατασκευή και χρήση των έργων θα γεννηθεί και η παράλληλη ανάγκη για έργα προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος του χώρου στον οποίο θα λαμβάνουν χώρα οι εκδηλώσεις.

- Η εκπόνηση ρυμοτομικών σχεδίων και πολεοδομικών μελετών εντάσσεται στην γενικότερη αναγκαιότητα του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού στην Υποπεριοχή Α, αναγκαιότητα η οποία συνδέεται άμεσα με το φυσικό περιβάλλον και τις πιέσεις που ασκούνται σε αυτό.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.1 (Ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΡΟΜΟΥ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗ «ΤΣΙΡΑ» Τ.Κ. ΒΩΛΑΚΑ	ΒΩΛΑΚΑ	300.000,00
2. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ	ΟΛΕΣ	30.000,00
3. ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ «ΑΔΑΜΟΥ ΧΩΡΑΦΙΑ-ΜΑΓΟΥΛΑ» Β ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ	ΜΙΚΡΟΜΗΛΙΑΣ	320.000,00
4. ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΩΝ «ΠΟΤΑΜΩΝ-ΜΙΚΡΟΜΗΛΙΑΣ»	ΠΟΤΑΜΩΝ, ΜΙΚΡΟΜΗΛΙΑΣ	96.205,00

Τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Ο οριοθέτηση των κτηνοτροφικών ζωνών αλλά και η μελέτη βελτίωσης της βοσκοικανότητας των βοσκότοπων του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου (έργο 2) θα πρέπει να θεωρείται έργο το οποίο θα ενταχθεί στη γενικότερη μελέτη της κατάστασης που προκύπτει από τον χαρακτηρισμό της περιοχής ως Εθνικό Πάρκο. Επισημαίνεται επίσης η ανάγκη συνολικής θεώρησης-επανεκτίμησης της απαγόρευσης της βόσκησης σε συγκεκριμένες περιοχές του Ε.Π.Ο.Ρ.
- Αναφορικά με τα έργα πρόσβασης στις γεωργοκτηνοτροφικές και δασικές εκμεταλλεύσεις θα πρέπει να θεωρηθεί ότι εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο πολιτικής δημιουργίας υποδομών για την εξυπηρέτησης της ιδιωτικής οικονομίας. Η πολιτική αυτή έχει μεγάλη σημασία για τη δασική παραγωγή, η οποία μπορεί να αυξηθεί με τη δημιουργία δασοδρόμων που θα επιτρέψουν την πρόσβαση σε νέες συστάδες. Παράλληλα, με την ενίσχυση του δικτύου δασοδρόμων ενισχύεται η δασοπροστασία και ο τουρισμός.
- Τέλος, σημαντικές θα πρέπει να θεωρούνται οι παρεμβάσεις των δασοκομικών χειρισμών αφού αυτές είναι οι οποίες οδηγούν σε αύξηση της ποσότητας και ποιότητας του ξυλώδους κεφαλαίου και ενισχύουν περαιτέρω την προστασία των δασικών οικοσυστημάτων.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.5 (Βελτίωση υποδομής παραγωγής ενέργειας)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ 2 ΚΤΙΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ (ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ ΚΑΙ ΒΩΛΑΚΑ)	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ, ΒΩΛΑΚΑ	505.000,00
2. ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΜΕΛΕΤΗ ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ, ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	60.000,00
3. ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΛΕΘΕΡΜΑΝΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	150.000,00

Τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου χαρακτηρίζεται από το ιδιαίτερο του κλίμα, το οποίο κατά τη χειμερινή περίοδο μπορεί να είναι ακραίο. Αν και οι οικιακές υποδομές στον τομέα της θέρμανσης φαίνεται να είναι περισσότερο «εξελιγμένες» σε σχέση με αυτές στους οικισμούς της Υποπεριοχής Β (π.χ. περισσότεροι καυστήρες κεντρικής θέρμανσης), θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα αντικατάστασης της καύσιμης ύλης των καυστήρων αυτών. Η γενικότερη αυτή πολιτική κατεύθυνσης του Κάτω Νευροκοπίου προς την εξοικονόμηση ενέργειας θεωρείται ότι θα μπορούσε να ξεκινήσει με πιλοτικές εφαρμογές σε κτίρια δημοσίου χαρακτήρα όπως τα σχολεία, των οποίων οι ανάγκες βελτίωσης επισημάνθηκαν αλλού. Τέλος, αναγκαία θα πρέπει να θεωρείται η εκπόνηση μιας μελέτης τηλεθέρμανσης για τον οικισμό του Κάτω Νευροκοπίου στο πλαίσιο αυτή της ολιστικής αντιμετώπισης του θέματος της ενέργειας σε αυτόν το δήμο.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.3 (Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ-ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΟΧΥΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ (ΒΩΛΑΚΑΣ)-ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ (ΠΕΡΙΘΩΡΙ)-ΟΧΥΡΩΝ ΛΥΣΣΕ (ΟΧΥΡΟ)	ΒΩΛΑΚΑ, ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ, ΟΧΥΡΟΥ	50.000,00
2. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΓΡΑΝΙΤΗ (ΔΗΜΟΣ Κ. ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ) 22 ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΩΝ	ΓΡΑΝΙΤΗ	130.000,00
3. ΚΕΝΤΡΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΣΕ ΓΡΑΝΙΤΗ & ΒΩΛΑΚΑ	ΓΡΑΝΙΤΗ, ΒΩΛΑΚΑ	100.000,00

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Το αναξιοποίητο δίκτυο των οχυρωματικών εγκαταστάσεων του Β Παγκοσμίου Πολέμου στην περιοχή του δυνητικού τουριστικού αναπτυξιακού θύλακα Κάτω Νευροκοπίου είναι εν πολλοίς αναξιοποίητο, παραμένει δηλαδή ένας σημαντικός

πόρος σε αδράνεια. Σε συμπληρωματικότητα με ένα έργο που προτείνεται για ένταξη στο INTERREG (για την αξιοποίηση του Οχυρού Λίσσε), τα έργα πρόσβασης όπως τα μονοπάτια θα αναδείξουν αυτόν τον πόρο.

- Ο Γρανίτης, ως ενδιάμεσος σταθμός μεταξύ της Δράμας και του Βώλακα (και του χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού) δεν συγκρατεί ικανοποιητικό αριθμό τουριστών παρά μόνο για τους σκοπούς της φιλοξενίας (στη συνέχεια αυτοί κατευθύνονται προς τους προορισμούς της Δράμας ή του χιονοδρομικού κέντρου). Επιβάλλεται λοιπόν, η ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος του εν λόγω οικισμού με σκοπό και την επιμήκυνση της διαμονής των τουριστών που επισκέπτονται το Γρανίτη (κυρίως για άλλους σκοπούς όπως η χιονοδρομία) αλλά και την προσέλκυση ημερήσιων επισκεπτών από τη Δράμα.
- Τα κέντρα ενημέρωσης σε Γρανίτη και Βώλακα θα επιτρέψουν την πληροφόρηση για το πολυσχιδές προϊόν του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου. Εδικά στην περιοχή του Βώλακα, μπορεί αυτή η πληροφόρηση να ενταχθεί στη γενικότερη πολιτική διαφοροποίησης προς τον αθλητικό τουρισμό και την ανάδειξη του πολιτιστικού κεφαλαίου.

Με βάση τα χαρακτηριστικά του εν λόγω θύλακα και έχοντας υπόψη τα ανωτέρω προτεινόμενα δημόσια έργα, σε ενδεχόμενες προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος που θα απευθύνεται σε ιδιώτες, οι εξής Δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρούνται ως δράσεις-προτεραιότητες που εξυπηρετούν τους στόχους του προγράμματος στο δεδομένο θύλακα (σε μη ιεραρχική κατάταξη):

2.2.5-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ (ΠΛΗΝ ΑΥΤΩΝ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ 2.2.4)

2.2.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, ΚΑΝΟΕ, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)

2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

2.4.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ / ΜΟΝΑΔΩΝ / ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ) ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΟΠΩΣ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ, ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΒΙΟΜΑΖΑΣ, ΓΕΩΘΕΡΜΙΑΣ) ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

3.1.8-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΗΣΗΣ

3.5.2-ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ (ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΤΖΑΚΙΑ Κ.ΛΠ.)

3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

4.2.3-ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Οι προτεινόμενες ως προτεραιότητες δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρείται ότι θα πρέπει κυρίως να συναρθρώνονται / συμπληρώνονται με τα έργα των Κατηγοριών Πράξεων δημοσίου χαρακτήρα στους αναπτυξιακούς θύλακες Κάτω Νευροκοπίου-Βώλακα με τον παρακάτω γραφικό τρόπο:

	2.2.5-ΔΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ (ΠΛΗΝ ΑΥΤΩΝ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ 2.2.4)	2.2.6-ΔΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	2.3.2-ΔΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ	2.3.3-ΔΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, ΣΑΝΟΕ, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)	2.3.4-ΔΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	2.4.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ / ΜΟΝΑΔΩΝ / ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ) ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΟΠΩΣ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΪΚΑ, ΑΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΒΙΟΜΑΖΑΣ, ΓΕΩΘΕΡΜΙΑΣ) ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	3.1.8-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΗΣΗΣ	3.5.2-ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ (ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΤΖΑΚΙΑ Κ.ΛΠ.)	3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ	4.2.3-ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ		X	X	X	X		X		X	X
3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ		X	X	X	X				X	X
3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ			X	X	X				X	X
2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	X									
3.5-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΗ ΧΡΗΣΗ						X			X	
2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ		X	X	X	X				X	X

6.5.2 Αναπτυξιακός Άξονας Δράμας-Ελατιάς

Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT και την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων για κάθε δήμο (βλ. Ενότητα 5.3.3) προτείνουμε τις κάτωθι κατηγορίες παρεμβάσεων για τον αναπτυξιακό άξονα Δράμας-Ελατιάς:

3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

1.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω κατάταξη γίνεται με βάση τη βαρύτητα του συνολικού προϋπολογισμού των δημόσιων έργων που εντάσσονται σε κάθε Κατηγορία Πράξης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Πίνακες 6.5-1 και 6.5-2, Παράρτημα). Η χωροταξία των παρεμβάσεων παρουσιάζεται στο Χάρτη 10 - Παράρτημα Ι.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.2 (Βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΛΙΒΑΔΕΡΟ-ΔΕΝΤΡΑΚΙΑ	ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	300.000,00
2. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗΣ ΔΡΟΜΟΥ ΑΠΟ ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ ΠΡΟΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΑΛΛΙΚΑΡΠΟΥ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	990.000,00
3. ΟΔΟΠΟΙΙΑ «ΣΚΑΛΩΤΗ-ΕΛΑΤΙΑ (ΕΡΓΟΤΑΞΙΟ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ)»	ΣΚΑΛΩΤΗΣ	8.000.000,00

Τα έργα 1-2 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ το έργο 3 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας ΙΙ. **Η δε σκοπιμότητα του έργου 3 σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή του στην Ομάδα ΙΙ των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετείται εκεί αποκλειστικά και μόνο λόγω του υψηλού του προϋπολογισμού και της φύσης του.**

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Τα μικρής κλίμακας έργα οδοποιίας που οδηγούν σε μικρούς οικισμούς πλησίον του κύριου οδικού και αναπτυξιακού άξονα Δράμας-Ελατιάς θα συμβάλλουν στην ενίσχυση του άξονα και δη των οικονομικών του προοπτικών. Ειδικά σε σχέση με το έργο 2, επισημαίνεται ότι η περιοχή του Καλλίκαρπου είναι ο χώρος της

συγκέντρωσης της ορεινής ιχθυοκαλλιέργειας της Π.Ε. Δράμας (βλ. έργο 1 της Κατηγορίας Πράξης 2.1 καθώς και τις προτάσεις των ιδιωτικών έργων).

- Η σκοπιμότητα και η αναπτυξιακή σημασία της ολοκλήρωσης της απόληξης του αναπτυξιακού άξονα Δράμας-Ελατιάς, δηλαδή του οδικού τμήματος «Σκαλωτής-Ελατιάς» έχει αναλυθεί αλλού στο παρόν, ειδικά σε σχέση με τις προοπτικές ανάπτυξης του τουρισμού και την υποβοήθηση της δασικής διαχείρισης.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.1 (Ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗΣ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΙΕΡΓΕΙΩΝ (Π.Ο.Α.Υ.) ΣΤΟ ΒΑΘΥΡΕΜΑ ΔΡΑΜΑΣ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	147.600,00
2. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΟΔΟΣΤΡΩΣΙΑ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ «ΟΡΟΠΕΔΙΟ-ΦΡΑΓΜΑ ΘΗΣΑΥΡΟΥ»	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	2.500.000,00
3. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ-ΕΞΩΡΑΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΕΛΑΤΙΑΣ	ΣΚΑΛΩΤΗΣ	500.000,00
4. ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΕΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΟΡΟΣΕΙΡΑΣ ΡΟΔΟΠΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΡΑΜΑΣ	ΔΡΑΜΑΣ, ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	1.000.000,00

Τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Σχετικά με τη σκοπιμότητα του έργου 1, αναφέρεται ότι η περιοχή του Καλλίκαρπου Σιδηρονέρου Δράμας είναι η περιοχή με την μεγαλύτερη συγκέντρωση μονάδων υδατοκαλλιέργειών εσωτερικών υδάτων στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης: σήμερα λειτουργούν 3 μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας συνολικής ετήσιας δυναμικότητας, σύμφωνα με τις άδειες τους περίπου 140 τον. αμερικάνικης πέστροφας. Όμως η έλλειψη εγκεκριμένων χωροταξικών σχεδίων για τις υδατοκαλλιέργειες στο νομό Δράμας σε συνδυασμό και με την απόφαση 2489/2006 της Ολομέλειας του ΣτΕ, δημιουργούν κλίμα ανασφάλειας για τις ήδη λειτουργούσες μονάδες με το ενδεχόμενο ακύρωσης των πράξεων αδειοδότησής τους. Συνεπώς είναι απαραίτητο να ιδρυθεί ζώνη «Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιέργειών» (Π.Ο.Α.Υ.) στη περιοχή του Βαθυρέματος, γιατί σε περίπτωση που δεν καθορισθεί ζώνη υδατοκαλλιέργειών ελλοχεύει ο κίνδυνος να μην ανανεωθούν οι μισθώσεις και κυρίως οι περιβαλλοντικοί όροι των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας με τελικό αποτέλεσμα το κλείσιμο των επιχειρήσεων.
- Σχετικά με τη σκοπιμότητα του έργου 2, σημειώνεται η αυταπόδεικτη σημασία του ως έργο σύνδεσης αξόνων καθώς και η μεγάλη επίπτωση που θα έχει στην υποβοήθηση της ενίσχυσης της σχέσης μεταξύ Σιδηρονέρου και Παρανεστίου. Εντούτοις, και παρά

τη μεγάλη σημασία του άξονα αυτού, προτείνονται ήπιες παρεμβάσεις βελτίωσης του υπάρχοντος δρόμου (που έχει προδιαγραφές δασικής οδοποιίας), με γνώμονα -κατ' αρχάς- την εξυπηρέτηση της τουριστικής κίνησης μεταξύ των προορισμών του Παρανεστίου και του Σιδηρονέρου.

- Ο εκσυγχρονισμός-εξωραϊσμός των κτιριακών εγκαταστάσεων του δασικού χωριού Ελατιάς (ή σταθμού δασοπροστασίας Ελατιάς) αποτελεί ένα χρόνιο αίτημα του Δασαρχείου Δράμας και της Διεύθυνσης Δασών Δράμας. Με τις απαραίτητες επεμβάσεις στα κτίρια, ο σταθμός θα επιτύχει οικονομία στην ενέργεια, θα αναβαθμιστεί αισθητικά και λειτουργικά και θα εκπληρώσει τους δυο κύριους σκοπούς του, ήτοι τη διαχείριση του δάσους και την εξυπηρέτηση κοινωνικών ομάδων όπως οι φοιτητές του σχετικού αντικείμενου (σχολών Δασολογίας και Δασοπονίας).
- Τέλος, αυταπόδεικτης σκοπιμότητας θα πρέπει να θεωρούνται οι παρεμβάσεις των δασοκομικών χειρισμών αφού αυτές είναι οι οποίες οδηγούν σε αύξηση της ποσότητας και ποιότητας του ξυλώδους κεφαλαίου και ενισχύουν περαιτέρω την προστασία των δασικών οικοσυστημάτων.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.4 (Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΩΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΝΕΡΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	770.000,00

Το έργο προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση) ως έργο της Ομάδας Ι.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Λόγω της παλαιότητας του υφιστάμενου δικτύου ύδρευσης υπάρχουν συνεχείς βλάβες και διαρροές νερού με αποτέλεσμα κατά τους θερινούς κυρίως μήνες να χάνεται μεγάλη ποσότητα πολύτιμου νερού, απαραίτητο για τους κατοίκους αλλά και για τους επισκέπτες που ο αριθμός τους αυξάνει την εν λόγω περίοδο. Επίσης το προτεινόμενο έργο θα διαφυλάξει την υγεία των κατοίκων και των επισκεπτών.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.6 (Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΛΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	500.000,00

Το έργο προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση) ως έργο της Ομάδας Ι.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Όπως αναφέρθηκε στο Υποκεφάλαιο 4.5 (Κοινωνική Οργάνωση), ανύπαρκτες είναι οι υποδομές πολιτισμού στον εν λόγω άξονα. Υπό την έννοια αυτή, ένα κέντρο το οποίο θα εξυπηρετεί τους πολιτιστικούς συλλόγους της ευρύτερης περιοχής (Δενδράκια, Καλλίκαρπος, Σιδηρόνερο) θα πρέπει να εντάσσεται σε μια ευρύτερη λογική ενίσχυσης των ορεινών αυτών πληθυσμών σε όλες τις υποδομές πέραν των απόλυτα αναγκαίων. Σημειώνεται επίσης, ότι ο πολυχρηστικός του χαρακτήρας θα υποβοηθήσει και άλλους τομείς όπως ο τουρισμός.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.3 (Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ	ΔΡΑΜΑΣ (ΟΙΚ. ΤΑΞΙΑΡΧΕΣ)	80.000,00
2. ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	200.000,00

Τα έργα προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση) ως έργα της Ομάδας Ι.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Τα ανωτέρω κέντρα, εκ των οποίων ένα προτείνεται ως πολλαπλών χρήσεων, θα εξυπηρετούν βασικά το σκοπό της τουριστικής πληροφόρησης. Το δε κέντρο στους Ταξίαρχες θα μπορεί να λειτουργήσει και ως χώρος ενίσχυσης πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Σημειώνεται, προς δικαιολόγησης της σκοπιμότητας των ανωτέρω έργων, πως κατά μήκος του άξονα Δράμας-Ελατιάς, και μετά από την έξοδο του επισκέπτη από το αστικό συγκρότημα της Δράμας, δεν υπάρχει καμία υποδομή τουριστικής πληροφόρησης.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 1.2 (Βελτίωση φυσικού περιβάλλοντος)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ (ΣΤΑΘΕΡΟΣ ΚΑΙ ΦΟΡΗΤΟΣ) ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ Α ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΚΑΛΛΙΚΑΡΠΟΥ	61.500,00
2. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	100.000,00

Τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας ΙΙ.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Με τον εξοπλισμό θα υπάρχει η δυνατότητα καταγραφής σε τακτική βάση των τιμών βασικών περιβαλλοντικών παραμέτρων (θερμοκρασία, διαλυμένο οξυγόνο, pH) ενώ θα μπορούν να μεταφερθούν στο γραφείο δείγματα νερού ή οργανισμών για περαιτέρω εξέταση και αποστολή σε πιστοποιημένα εργαστήρια ανάλυσης. Επίσης θα είναι δυνατή η επιβεβαίωση καταγγελιών για θέματα μόλυνσης και ρύπανσης του νερού. Υπό την έννοια αυτή, με την υλοποίηση του έργου μπορεί να εγκατασταθεί ένας μηχανισμός παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων που θα διαχέει τα δεδομένα του στους τοπικούς φορείς (π.χ. Δασικές Υπηρεσίες, Φ.Δ.Ο.Ρ. κ.λπ.) και να τους βοηθά στο έργο της προστασίας και πρόληψης.

Με βάση τα χαρακτηριστικά του εν λόγω θύλακα και έχοντας υπόψη τα ανωτέρω προτεινόμενα δημόσια έργα, σε ενδεχόμενες προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος που θα απευθύνεται σε ιδιώτες, οι εξής Δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρούνται ως δράσεις-προτεραιότητες που εξυπηρετούν τους στόχους του προγράμματος στο δεδομένο θύλακα (σε μη ιεραρχική κατάταξη):

2.1.5-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

2.1.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ Κ.ΛΠ.)

2.1.7-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

2.2.2-ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

2.2.3-ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ

2.3.1-ΙΔΡΥΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΜΑΤΙΚΑ, ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΤΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ Κ.ΛΠ.)

2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, CANOE, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)

2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

Οι προτεινόμενες ως προτεραιότητες δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρείται ότι θα πρέπει κυρίως να συναρθρώνονται / συμπληρώνονται με τα έργα των Κατηγοριών Πράξεων δημοσίου χαρακτήρα στον αναπτυξιακό άξονα Δράμας-Ελατίας με τον παρακάτω γραφικό τρόπο:

	2.1.5-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	2.1.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ Κ.ΛΠ.)	2.1.7-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΙΧΘΥΟΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	2.2.2-ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	2.2.3-ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	2.3.1-ΙΔΡΥΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΜΑΤΙΚΑ, ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΤΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ Κ.ΛΠ.)	2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ	2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, CANOE, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)	2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	X	X	X	X	X					
3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ							X	X	X	X
2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ			X			X	X	X	X	X
1.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X		X		X					

6.5.3 Αναπτυξιακός Θύλακας Παρανεστίου / Άξονας Παρανεστίου - Φρακτού

Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT και την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων για κάθε δήμο (βλ. Ενότητα 5.3.3) προτείνουμε τις κάτωθι κατηγορίες παρεμβάσεων για τον αναπτυξιακό θύλακα Παρανεστίου και για τον άξονα Παρανεστίου-Φρακτού.

2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω κατάταξη γίνεται με βάση τη βαρύτητα του συνολικού προϋπολογισμού των δημόσιων έργων που εντάσσονται σε κάθε Κατηγορία Πράξης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Πίνακες 6.5-1 και 6.5-2, Παράρτημα). Η χωροταξία των παρεμβάσεων παρουσιάζεται στο Χάρτη 10 - Παράρτημα Ι.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.1 (Ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΚΑΙ ΟΔΟΣΤΡΩΣΙΑ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΑΚΙ-ΡΕΜΑ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ (ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΘΕΡΜΙΩΝ)»	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	2.000.000,00
2. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΠΟ Β ΣΕ Α' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΟΔΟΣΤΡΩΣΙΑ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ «ΠΙΣΤΟΛΑ-ΖΗΤΑ»	ΣΙΛΛΗΣ	2.500.000,00
3. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ-ΕΞΩΡΑΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΦΡΑΚΤΟΥ	ΣΙΛΛΗΣ	300.000,00

Τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας ΙΙ.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Η ενίσχυση των υποδομών της δασικής διαχείρισης είναι πολλαπλής σκοπιμότητας και αυτό γιατί έτσι υποβοηθείται και η αύξηση της δασικής παραγωγής αλλά και η ενίσχυση του οικοτουρισμού. Ειδικά για τα ανωτέρω έργα οδοποιίας σημειώνεται ότι αυτά εντάσσονται και στην ευρύτερη λογική της βορειότερης (σε σχέση με αυτήν του Σιδηρονέρου-Θησαυρού) σύνδεσης του αναπτυξιακού άξονα Δράμας-Ελατίας με αυτή του Παρανεστίου-Φρακτού.
- Μέσα στους σκοπούς της χρήσης των κτιρίων της Δασικής Υπηρεσίας περιλαμβάνονται η παροχή διευκολύνσεων για αναψυχή και υπηρεσιών περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης επισκεπτών, η φιλοξενία δασικών

περιβαλλοντικών αποστολών, επιστημόνων, η διοργάνωση συνεδρίων περιβαλλοντικού-δασοπονικού περιεχομένου, με σκοπό την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και την τόνωση της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας και η διαμονή προσωπικού της Δασικής Υπηρεσίας. Οι χρήσεις αυτές θα πρέπει να θεωρούνται σημαντικές στο Δάσος του Φρακτού με την παγκόσμια φήμη του και έτσι η σκοπιμότητα της υλοποίησης του έργου θεωρείται προφανής.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.4 (Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΥΔΡΕΥΣΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ Δ. ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ, ΚΑΤΩ ΘΟΛΟΥ	350.550,00
2. ΥΔΡΕΥΣΗ Δ. ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΣΙΛΛΗΣ	750.000,00
2. ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	1.300.000,00

Τα έργα 1-2 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ το έργο 3 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας ΙΙ.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Με την υλοποίηση του έργου 1, θα επιτευχθεί η ενίσχυση υδροδότησης των οικισμών του Μελισσοχωρίου και του Περιβλέπτου και άρα η αντιμετώπιση των προβλημάτων τους σε αυτόν τον τομέα. Επίσης θα αντικατασταθούν οι σωλήνες αμιάντου, με πλαστικούς σωλήνες πολυαιθυλενίου, του οικισμού του Κάτω Θόλου, αναβαθμίζοντας την ποιότητα του πόσιμου νερού ύδρευσης και συμβάλλοντας στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Σε σχέση με τη σκοπιμότητα του Υποέργου 2 παραθέτουμε τα εξής: Καθώς αντικείμενο του έργου είναι η ενίσχυση της υπάρχουσας δεξαμενής του οικισμού Διποτάμων κατά την διάρκεια όλου του έτους με πόσιμο νερό, από τη θέση «Γκιόλ» με 400 κυβικά πόσιμο νερού και κατά την πορεία του αγωγού με περίπου 100 κυβικά πόσιμο νερού (δηλ. σύνολο 500 κυβικά πόσιμο νερού) καθίσταται προφανές ότι το έργο θα συμβάλλει αποφασιστικά προς την επίλυση των προβλημάτων υδροδότησης σε αυτόν τον οικισμό.
- Τέλος, προφανής είναι και η μεγάλη σκοπιμότητα του έργου του βιολογικού καθαρισμού Παρανεστίου, ειδικά στο πλαίσιο του Ε.Π.Ο.Ρ. και του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. Ο μόνος λόγος για τον οποίον το έργο δεν προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (δηλαδή ως έργο της Ομάδας Ι) είναι λόγω της πιθανότητας ένταξής του σε άλλο μέτρο του Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.2 (Βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΟ ΝΟ 14 ΞΑΝΘΗΣ-ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ-ΔΡΑΜΑΣ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	1.500.000,00

Το έργο προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Το έργο αποτελεί συνέχεια αυτού που προτείνεται στο τμήμα της Π.Ε. Ξάνθης (αναπτυξιακός θύλακας Σταυρούπολης) και συμβάλλει άμεσα στη σύνδεση των αναπτυξιακών αξόνων Παρανεστίου-Σταυρούπολης που εμφανίζουν πολλά κοινά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.3 (Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ Δ.Ε.Η. ΜΕΣΟΧΩΡΙΟΥ	ΜΕΣΟΧΩΡΙΟΥ	600.000,00
2. ΕΠΕΚΤΑΣΗ-ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΡΟΔΟΠΗΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ ΚΑΙ ΔΟΥΡΥΦΟΡΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	500.000,00
3. ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΓΩΝΩΝ ΒΟΥΝΟΥ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ (VFUT)	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	130.380,00

Τα έργα 1-2 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας I) ενώ το έργο 3 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Σχετικά με το έργο 1 αναφέρονται τα εξής: Η λογική του έργου εντάσσεται μέσα στο πλαίσιο της γενικότερης παρέμβασης για την οικοτουριστική ανάπτυξη και στοχεύει, μεταξύ άλλων, να αποτελέσει: (α) μονάδα διαμονής οργανωμένων εκδρομών Α.ΜΕ.Α. ή ηλικιωμένων με σκοπό την καλύτερη εξυπηρέτησή τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η διαμονή τους αντίκειται στα συμφέροντα των ιδιωτών-ξενοδόχων, (β) μονάδα δωρεάν διαμονής και σίτισης οργανωμένων εθελοντών, οι οποίοι θα

εργαστούν πάνω σε έργα περιβαλλοντικού χαρακτήρα¹⁶, (γ) μονάδα δωρεάν διαμονής και σίτισης οργανωμένων ερευνητικών ομάδων όπως ακαδημαϊκά ιδρύματα, Μ.Κ.Ο., κ.α. με προϋπόθεση την εκτέλεση ερευνητικού έργου σχετικού με την περιοχή και τη διάχυση των αποτελεσμάτων τοπικά.

- Όσον αφορά το έργο 2 επισημαίνεται ότι δέκα χρόνια μετά την ίδρυσή του, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ροδόπης Παρανεστίου έχει ανάγκη ανακαίνισης, η οποία θα στοχεύσει στην αισθητική αλλά και στην ουσιαστική αναβάθμιση και βελτίωση των υποδομών του, αλλά και στην εφαρμογή νέων μεθόδων παρουσίασης και ερμηνείας των εκθεμάτων του. Απώτερος σκοπός του έργου δεν είναι άλλος από τη δημιουργία ενός χώρου «μύησης» στον ορεινό όγκο της Ροδόπης, η ανάπτυξη του οποίου αποτελεί προτεραιότητα για την Περιφέρεια Α.Μ.-Θ. Η υλοποίηση του εν λόγω έργου θα προωθήσει αδιαμφισβήτητα το φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο της περιοχής και θα οδηγήσει στην αύξηση της επισκεψιμότητάς της. Επίσης, θα συμβάλει στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και στην ταυτοποίηση της περιοχής της Οροσειράς Ροδόπης ως ένα οικοτουριστικό προορισμό αιχμής.
- Σχετικά με το έργο 3 υπενθυμίζεται ότι στην περιοχή Παρανεστίου διοργανώνεται ήδη για πέμπτη συνέχεια χρονιά το μεγάλο αθλητικό γεγονός των Αγώνων Βουνού Παρθένου Δάσους Παρανεστίου (V.F.U.T.). Το γεγονός έχει μεγάλη απήχηση στο χώρο του αθλητικού τουρισμού, συγκεντρώνει πλειάδα αθλητών, εθελοντών και φίλων του είδους και αποτελεί πρόκριμμα για τους αγώνες μεγάλων αποστάσεων του Mont Blanc (Ελβετία-Γαλλία-Ιταλία). Υπό την έννοια αυτή, η υλοποίηση του έργου θα βοηθήσει τη δυναμική της εξέλιξης του αγώνα και κατ' επέκταση τη γενικότερη οικοτουριστική ανάπτυξη.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.6 (Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Δ. ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	615.000,00

Το έργο προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση) ως έργο της Ομάδας Ι.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

¹⁶ Τέτοια έργα -όπως π.χ. οι συντηρήσεις μονοπατιών- θα μπορούσαν να σχετίζονται με την προετοιμασία για τη διοργάνωση του VFT, επιμηκύνοντας έτσι την τουριστική περίοδο και υποβοηθώντας και την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού.

- Όπως επισημάνθηκε στο Υποκεφάλαιο 4.8, ο πολιτισμό παραμένει γενικά απών ή με χαμηλή συμμετοχή στο τουριστικό προϊόν. Για την περιοχή του Παρανεστίου η διαπίστωση αυτή έχει ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα, αφού αυτή έχει ταυτιστεί με δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού. Υποστηρίζεται ότι με την υλοποίηση έργων πολιτιστικής υποδομής θα υποβοηθηθεί η διαδικασία εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος με πρωταρχικό όφελος φυσικά για τους κατοίκους της περιοχής.

Με βάση τα χαρακτηριστικά του εν λόγω θύλακα και έχοντας υπόψη τα ανωτέρω προτεινόμενα δημόσια έργα, σε ενδεχόμενες προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος που θα απευθύνεται σε ιδιώτες, οι εξής Δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρούνται ως δράσεις-προτεραιότητες που εξυπηρετούν τους στόχους του προγράμματος στο δεδομένο θύλακα (σε μη ιεραρχική κατάταξη):

2.1.3-ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΣΤΑΒΛΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ, ΠΟΙΜΝΙΟΣΤΑΣΙΑ, ΑΠΟΘΗΚΕΣ Κ.ΛΠ.)

2.1.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ Κ.ΛΠ.)

2.2.3-ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ

2.2.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

2.2.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, ΚΑΝΟΕ, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)

2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

4.2.3-ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Οι προτεινόμενες ως προτεραιότητες δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρείται ότι θα πρέπει κυρίως να συναρθρώνονται / συμπληρώνονται με τα έργα των Κατηγοριών Πράξεων δημοσίου χαρακτήρα στον αναπτυξιακό θύλακα Παρανεστίου και αναπτυξιακό άξονα Παρανεστίου-Φρακτού με τον παρακάτω γραφικό τρόπο:

	2.1.5-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	2.1.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ Κ.ΛΠ.)	2.1.7-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΙΧΘΥΟΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	2.2.2-ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	2.2.3-ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	2.3.1-ΙΔΡΥΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΜΑΤΙΚΑ, ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΤΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ Κ.ΛΠ.)	2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ	2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΓΗΓΗΣΙΣ, CANOE, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)	2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	X	X	X	X	X					
3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ							X	X	X	X
2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ			X			X	X	X	X	X
1.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X		X		X					

6.5.4 Αναπτυξιακός Θύλακας Σταυρούπολης

Με βάση τα αποτελέσματα της SWOT και την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων (Ενότητα 5.3.3) προτείνονται οι παρακάτω παρεμβάσεις για τον αναπτυξιακό θύλακα της Σταυρούπολης. Οι παρεμβάσεις αυτές παρατίθενται σε κατάταξη με βάση την βαρύτητα του συνολικού προϋπολογισμού των δημοσίων έργων που εντάσσονται σε κάθε κατηγορία πράξης του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης (Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.).

3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

1.1-ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΒΙΟΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΒΙΟΤΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

1.4-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.5-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΗ ΧΡΗΣΗ

3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

3.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

1.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ειδικότερα παρακάτω παρατίθενται ανά Κατηγορία Πράξης τα προτεινόμενα έργα και περιγράφεται η σκοπιμότητά τους. Επισημαίνεται ότι με έντονη (**bold**) γραφή εμφανίζονται τα έργα τα οποία προτείνονται μετά από διαδικασία διαβούλευσης με τους Δήμους και την Π.Ε. για άμεση ένταξη στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση). Η χωροταξία των παρεμβάσεων παρουσιάζεται στο Χάρτη 10 - Παράρτημα Ι.

α) Έργα Κατηγορίας Πράξης 1.1 «Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΕ ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΣΥΣΤΑΔΩΝ 56, 71, 46Α, 46Β ΚΑΙ 46Γ ΠΕΥΚΗΣ (ΔΑΣΙΚΗΣ) ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ «ΚΑΛΥΒΑΣ-ΜΑΡΓΑΡΙΤΙΟΥ» ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΙΟΥ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	37.034,51
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΥΔΑΤΟΔΕΞΑΜΕΝΗΣ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΔΡΥΜΟΥ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	400.000,00

ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΟΧΘΕΩΝ ΝΕΣΤΟΥ ΚΑΙ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	150.000,00
--	-----------------	------------

- **Τα 2 πρώτα έργα** αφορούν παρεμβάσεις της Δασικής Υπηρεσίας για την κάλυψη αναγκών σε σχέση με την πυροπροστασία σε βασικά σημεία του Δασικού συμπλέγματος της περιοχής. Το έργο αποκτά ιδιαίτερη σημασία λόγω των κλιματικών αλλαγών και των έντονων ξηροθερμικών συνθηκών τα τελευταία χρόνια, που ευνοούν την εμφάνιση μεγάλων πυρκαγιών. Η αντιμετώπιση του προβλήματος με τη μέθοδο των λιμνοδεξαμενών αποτελεί καινοτόμο και αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος και περιέχει υποδομές (π.χ. ελικοδρόμιο) για συνδυαστική χρήση του νερού με άλλα μέσα αποτελεσματικής πυρόσβεσης, π.χ. ελικόπτερα.
- **Το 3^ο έργο** συνδυάζεται με όλες τις παρεμβάσεις προστασίας του περιβάλλοντος και τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής, αφού επιχειρεί να αμβλύνει το πρόβλημα της ρύπανσης των χειμάρρων και του Νέστου από τα σκουπίδια, πολλά από τα οποία μεταφέρονται από Βουλγαρία.

β) Έργα Κατηγορίας Πράξης 1.2 «Βελτίωση του Φυσικού Περιβάλλοντος»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ		100.000,00

Το έργο περιλαμβάνει:

- Ειδική δασοκομική μελέτη στην οποία θα αναλύονται οι σχηματισμοί οξιάς (μικτοί ή αμιγείς), στη Δ.Ε. Σταυρούπολης, οι οποίοι εμφανίζονται σε χαμηλά έως ιδιαίτερα χαμηλά υψόμετρα για το είδος στην Ελλάδα. Επίσης θα αναλύονται οι σταθμοί στους οποίους εμφανίζονται οι σχηματισμοί αυτοί καθώς και η φυσική αναγέννηση τους. Στόχος της μελέτης είναι η συγκέντρωση και ανάλυση πληροφορίας και δεδομένων για την προστασία, διατήρηση, βελτίωση και κατά το δυνατόν επέκταση των σπάνιων αυτών σχηματισμών. Στο πλαίσιο αυτό θα προτείνονται και δασοκομικά (όπως και άλλα ενδεχομένως) μέτρα. Η μελέτη θα εκπονηθεί σε συνεργασία της Δασικής Υπηρεσίας με το τμήμα Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων του Δ.Π.Θ.
- Εφαρμογή μιας πρώτης σειράς δασοκομικών (και άλλων ενδεχομένως) μέτρων που προτείνονται στην παραπάνω μελέτη, όπως καλλιέργεια της βλάστησης, αραιώσεις και γενικά ειδικές υλοτομικές και δασοκομικές εργασίες. Στόχος των μέτρων αυτών είναι η προστασία, διατήρηση, βελτίωση και κατά το δυνατόν επέκταση των σχηματισμών της οξιάς οι οποίοι εμφανίζονται σε χαμηλά έως ιδιαίτερα χαμηλά υψόμετρα για το είδος στην Ελλάδα.

- Το έργο είναι αναγκαίο να υλοποιηθεί για τους εξής λόγους: υπάρχουν μικτές συστάδες οξιάς με άλλα πλατύφυλλα σε ιδιαίτερα χαμηλά υψόμετρα ακόμη και κάτω των 250 μέτρων. Σε άλλες περιπτώσεις εμφανίζονται σχηματισμοί της οξιάς σε μεγαλύτερα υψόμετρα τα οποία όμως θεωρούνται χαμηλά για το είδος. Αυτοί είναι ιδιαίτερης οικολογικής αξίας παγκόσμια, λόγω του ότι ακριβώς εμφανίζονται και έχουν προσαρμοστεί σε τόσο χαμηλά υψόμετρα-από τα χαμηλότερα στην Ελλάδα και στην παραμεσόγειο περιοχή. Πολλά από τα δασικά οικοσυστήματα της ορεινής Ροδόπης θα κινδυνέψουν με υποβάθμιση ή και εξαφάνιση ως αποτέλεσμα της ολοένα αυξανόμενης θερμοκρασίας λόγω της κλιματικής αλλαγής. Στο πλαίσιο αυτό οι σχηματισμοί αυτοί της οξιάς είναι σε άμεσο κίνδυνο. Στη Γερμανία, εδώ και πολλά χρόνια γίνεται μια τεράστια προσπάθεια μέσω ερευνών να αναλυθούν οι κίνδυνοι που θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον πολλά οικοσυστήματα οξιάς λόγω της αύξησης της θερμοκρασίας. Στη μεσογειακή και θερμή Ελλάδα, όπου η οξιά βρίσκεται στα νότια όρια εξάπλωσής της η αναγκαιότητα ανάλυσης και προστασίας-διατήρησης-βελτίωσης των σχηματισμών οξιάς σε χαμηλά υψόμετρα αποτελεί αναγκαιότητα. Η απώλειά τους θα σημάνει απώλεια σημαντικής βιοποικιλότητας. Αντίθετα η διατήρησή τους θα ισχυροποιήσει την σταθερότητα των οικοσυστημάτων και την ικανότητά τους να ανταπεξέλθουν στους κινδύνους του μέλλοντος με πρωταρχικούς κερδισμένους από την όλη διαδικασία τον άνθρωπο και τη χώρα μας.

Η προτεινόμενη μελέτη καθώς και τα μέτρα που θα προτείνει λειτουργούν προς την κατεύθυνση της ανάλυσης, προστασίας-διατήρησης και βελτίωσης των ιδιαίτερα σημαντικών αυτών σχηματισμών.

γ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 1.4 «Ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΔΑΣΙΚΟΥ ΦΥΤΩΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ ΩΣ ΧΩΡΟΥ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	131.846,38
ΕΞΩΡΑΙΣΜΟΣ-ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΠΑΛΙΟΥ ΕΡΓΟΤΑΞΙΟΥ ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	300.000,00
ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	80.000,00

- Το έργο της ανάδειξης του Δασικού φυτώριου Καλλιθέας συνδέεται με τα παραπάνω έργα και αποσκοπεί στην ανάδειξη φιλοδασικού πνεύματος των επισκεπτών της περιοχής για την προστασία του φυσικού πλούτου και περιλαμβάνει την εγκατάσταση νέων λυόμενων οικισμάτων και κατασκευών στο φυτώριο, σε συνδυασμό με καλλιέργειες και ανάδειξη ομάδων κωνοφόρων, πλατύφυλλων κ.λπ. ειδών.
- Ομοίως το έργο εξωραϊσμού των εγκαταστάσεων παλιού Εργοταξίου Ερύμανθου, στο οποίο προτείνεται να λειτουργούν Μουσείο, Κέντρο Ενημέρωσης-Πληροφόρησης

και Τηλεματικός Μετεωρολογικός Σταθμός, αποσκοπεί στην προβολή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής, την ανάδειξή της σε οικοτουριστικό προορισμό και την τόνωση της περιβαλλοντικής συνείδησης.

- Σε συνδυασμό με τα παραπάνω έργα, προτείνονται δράσεις περιβαλλοντικής εκπαίδευσης-ευαισθητοποίησης προς μαθητές. Τονίζεται ότι ο σχολικός τουρισμός στο πλαίσιο μαθημάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αποτελεί για τον θύλακα της Σταυρούπολης έναν αξιοσημείωτο πόρο, ιδιαίτερα σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του Δασικού χωριού Ερύμανθου και των μικρών υποδομών διανυκτέρευσης στον Λειβαδίτη.

δ) Κατηγορία πράξης 2.1 «Ενίσχυση της Γεωργοκτηνοτροφικής και Δασικής Παραγωγής»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ (ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗ, ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ)	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	200.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΚΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	60.000,00
ΕΡΓΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	300.000,00
ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΛΥΒΑΣ-ΜΑΡΓΑΡΙΤΙΟΥ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	100.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΞΑΝΘΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	150.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ «ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ-ΓΕΦΥΡΑ ΛΕΩΝΙΔΑ» Α ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	250.000,00

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των παραπάνω έργων αναφέρεται περιληπτικά ως εξής:

- Η οριοθέτηση κτηνοτροφικών ζωνών και η βελτίωση της βοσκοϊκανότητας των βοσκοτόπων αποτελεί βασική ενέργεια για υποστήριξη της κτηνοτροφίας σε περιοχές που υπάρχει αυξημένη δραστηριότητα, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της ανάλυσης. Το έργο συμβάλλει επίσης στην δυνατότητα επανεκτίμησης της απαγόρευσης της βόσκησης σε συγκεκριμένες περιοχές του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.
- Το παραπάνω έργο συνδυάζεται με τη μελέτη αιεφορικής βιολογικής κτηνοτροφίας που προτείνεται, καθώς και με την υποστήριξη του ιδιωτικού τομέα για τη δημιουργία προϊόντων ονομασίας προέλευσης περιοχής Ροδόπης. Ειδικότερα μέσα από την μελέτη της Βιολογικής κτηνοτροφίας θα εξετασθεί η δυνατότητα ανάπτυξης της κτηνοτροφίας με τη δημιουργία ενός ορεινού φυσικού κτηνοτροφικού Πάρκου, μέσω της εφαρμογής προγράμματος βιολογικής κτηνοτροφίας. Τέλος η μελέτη θα προτείνει τα αναγκαία έργα και παρεμβάσεις με τη συμμετοχή κυρίως των ιδιωτών. Η

αξιοποίηση των φυσικών βιοτόπων και οι προσπάθειες για βελτίωση της ποιότητας παραγωγής, στο πλαίσιο της βιολογικής κτηνοτροφίας, είναι προτεραιότητα για την περιοχή. Ενέργειες-κλειδιά στην όλη προσπάθεια είναι η «συστηματική στήριξη της φυσικής διαβίωσης των ζώων», «ζωοτροφές που παράγονται με βιολογικό τρόπο», «πιστοποιημένα προϊόντα βιολογικής κτηνοτροφίας».

Η μελέτη αφ' ενός θα καταγράψει την υφιστάμενη κατάσταση της κτηνοτροφίας σε μια περιοχή που έχει τα χαρακτηριστικά του φυσικού ορεινού κτηνοτροφικού Πάρκου και αφ' ετέρου την πρόθεση των κτηνοτρόφων της περιοχής αλλά και της ευρύτερης ζώνης, να συμμετάσχουν σε ένα πρόγραμμα αειφορικής βιολογικής κτηνοτροφίας.

- Αναφορικά με τα έργα πρόσβασης σε γεωργοκτηνοτροφικές και δασικές εκμεταλλεύσεις, αυτά εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο δημιουργίας υποδομών για την εξυπηρέτηση της ιδιωτικής οικονομίας. Ιδιαίτερα οι βελτιώσεις βασικών δασοδρόμων ενισχύει την πρόσβαση περιηγητών σε συγκεκριμένες περιοχές, αλλά και τη δασοπροστασία της περιοχής. Οι δρόμοι αυτοί συνδυάζονται με τα προτεινόμενα έργα της Κατηγορίας Πράξης 1.4.
- Η Ομάδα Έργου στο πλαίσιο της διαβούλευσης με τις Υπηρεσίες της Π.Ε. Ξάνθης, πρότεινε την υλοποίηση μικρών αναδασμών στην περιοχή. Τελικώς, τα έργα αυτά δεν προκρίθηκαν στη φάση αυτή λόγω μετακίνησης προσωπικού και μεταφοράς αρμοδιοτήτων στους Δήμους. Στόχος είναι, έργα αναδασμών να περιέχονται στην πρώτη επικαιροποίηση του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ε) Έργα Κατηγορίας Πράξης 2.3 «Ενίσχυση Τουριστικών δραστηριοτήτων»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΑΤΖΗΣ	ΝΕΟΧΩΡΙ	70.000,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΕΝΤΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΥΠΑΡΧΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ ΣΤΑ ΚΟΜΝΗΝΑ	ΚΟΜΝΗΝΑ	150.000,00
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΕ ΥΠΑΡΧΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ	ΔΑΦΝΩΝΑΣ	50.000,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΤΡΩΜΑΤΩΝ ΣΕ ΥΠΑΡΧΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ ΣΤΟ ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	100.000,00
ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΤΩ ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ ΣΕ ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΚΟΥΔΑ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ «ΑΡΚΤΟΥΡΟ»	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	300.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΧΩΡΙΟΥ ΣΕ ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΝΙΘΟΠΑΝΙΔΑ	ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ	40.000,00
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΧΩΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΕ ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΟΡΝΙΘΟΠΑΝΙΔΑΣ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗΝ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»	ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ	200.000,00
ΕΡΓΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΗΝΙΟΧΟΣ	ΚΟΜΝΗΝΑ	150.000,00

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΕΛΕΦΕΡΙΚ ΔΡΥΜΙΑΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΑΞΙΟΘΕΑΤΟ	ΠΑΣΧΑΛΙΑ	15.000,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΔΑΦΝΩΝΑ	ΔΑΦΝΩΝΑΣ	80.000,00
ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΤΕΓΑΣΗΣ ΤΟΥ ΤΗΛΕΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	80.000,00
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	500.000,00
ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΒΡΑΧΩΔΟΥΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΘΕΣΗ «ΕΡΜΑΡΙΟ»-ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ-ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	79.715,82
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ «ΚΑΣΤΡΟΥ-ΚΑΛΥΒΑΣ»	ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ	98.400,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΓΥΦΤΟΚΑΣΤΡΟ-ΔΙΠΟΤΑΜΑ-ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	150.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟ ΧΩΡΙΟ ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ-ΓΥΦΤΟΚΑΣΤΡΟ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	150.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ: ΔΑΣΙΚΟ ΧΩΡΙΟ ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ-ΓΕΦΥΡΑ ΛΕΩΝΙΔΑ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	150.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΔΑΣΙΚΩΝ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗ-ΛΕΙΒΑΔΙΤΗ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	100.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	100.000,00
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ «ΚΑΣΤΡΟ ΚΑΛΥΒΑΣ-ΣΙΔΗΡΟΠΕΤΡΑ-ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ», «ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ-ΚΑΛΛΙΘΕΑ» ΚΑΙ «ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ»	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ ΔΑΦΝΩΝΑ	300.000,00
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΓΕΦΥΡΩΝ-ΝΕΡΟΜΥΛΩΝ ΣΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ «ΚΑΣΤΡΟ ΚΑΛΥΒΑΣ-ΣΙΔΗΡΟΠΕΤΡΑ-ΕΘΝΙΚΗ ΟΔΟΣ»	ΠΑΣΧΑΛΙΑ	100.000,00

Όπως φαίνεται στον παραπάνω Πίνακα, προτείνονται οι παρακάτω κατηγορίες έργων και οι οποίες περιγράφονται ως προς την σκοπιμότητά τους:

► Έργα ανάδειξης και αξιοποίησης ανενεργών κτιριακών υποδομών με παραλαβή χρήσεων σχετικών με την οικοανάπτυξη της περιοχής, σε ένα δίκτυο επιλεγμένων οικισμών, ως εξής:

- **Η πρώτη υποκατηγορία** έργων αφορά στη δημιουργία θεματικών Μουσείων ή Εκθέσεων που αξιοποιούν την πολιτιστική κληρονομιά των κατοίκων της περιοχής όπως: "Μουσείο Αλέξανδρος Μπαλτατζής" στο Νεοχώρι, "Μουσείο Κεντημάτων" στα Κομνηνά, "Μουσείο Φωτογραφίας και Αρχείο Χαρτών" στο Δαφνώνα, "Μουσείο Πετρωμάτων" στο Καρυόφυτο.

Πρόκειται για ένα δίκτυο μονοθεματικών δομών που συνδυάζονται με τουριστικές διαδρομές κυρίως πάνω στον αναπτυξιακό άξονα «Στενά του Νέστου-Δασικό χωριό» και αξιοποιούν, σε συνδυασμό με άλλες δράσεις που προτείνονται το χρόνο του περιηγητή επισκέπτη.

- **Η δεύτερη υποκατηγορία** έργων αναφέρεται στη δημιουργία Κέντρων Ενημέρωσης για την Αρκούδα και την Ορνιθοπανίδα στο κάτω Καρυόφυτο και Σταυροχώρι, σε συνεργασία με τον "Αρκτούρο" και την "Ορνιθολογική Εταιρία", αντίστοιχα.

Πρόκειται για έργα με ευρύτερη ακτινοβολία, αφού συνδυάζεται η ένταξη των παραπάνω προτεινόμενων Κέντρων στο δίκτυο ενδιαφέροντος αξιόλογων Μ.Κ.Ο. Πανελληνίας και Διεθνούς φήμης.

Και στις δύο υποκατηγορίες έργων παράλληλα αξιοποιείται το αξιόλογο κτιριακό απόθεμα των Δήμων.

- **Η τρίτη υποκατηγορία** περιλαμβάνει την αξιοποίηση υπαρχουσών τουριστικών εγκαταστάσεων (Ηνίοχος, σύστημα διάβασης Νέστου, παραποτάμιος χώρος πολιτιστικών εκδηλώσεων στο Δαφνώνα) και τη λειτουργία καινοτόμων δράσεων όπως το τηλεματικό δίκτυο στη Σταυρούπολη απ' όπου ο επισκέπτης μέσω καμερών μπορεί να απολαύσει μοναδικές ζωντανές εικόνες του δάσους και του Νέστου ποταμού.
  - Έργα που συμπλέκονται και δημιουργούν πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα και αφορούν στην ανάδειξη αξιοθέατων χώρων της φυσικής κληρονομιάς περιηγητικών διαδρομών και μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς:
  - Πιο συγκεκριμένα η ανάδειξη του Διατηρητέου Μνημείου της Φύσης με περιμετρικά μονοπάτια, περιφράξεις, ενημερωτικές πινακίδες, μικρά κέντρα πληροφόρησης, σημεία ανάπαυσης, συνδυάζεται με την σκοπιμότητα καθιέρωσης ενός μοναδικής ομορφιάς και αξίας τόπου σε οικοτουριστικό προορισμό εθνικής και διεθνούς εμβέλειας.
  - Συνδυαστικά με το παραπάνω έργο λειτουργεί η ανάδειξη φυσικών σχηματισμών όπως οι βραχώδεις σχηματισμοί ύψους 35μ. στη θέση «Ερμάριο», καθώς και οι αρχαιολογικοί χώροι της Καλύβας, με δέντρα αντιπυρικής προστασίας και προστασίας από τη διάβρωση. Οι παραπάνω παρεμβάσεις προτείνονται και υλοποιούνται από τις Δασικές Υπηρεσίες.
  - Ένα πλέγμα δασικών μονοπατιών που συνδυάζει και αξιοποιεί βασικούς προορισμούς, όπως το Μνημείο της Φύσης, τον Αρχαιολογικό χώρο Καλύβας, το Δασικό χωριό Ερύμανθου, τους Καταρράκτες Λειβαδίτη, καθώς επίσης και έργα ανάδειξης μνημείων, όπως Γεφύρια και Νερόμυλοι, που υπάρχουν σ' αυτές τις διαδρομές, προτείνονται ως βασικά έργα που ενοποιούν τις επί μέρους περιοχές και δημιουργούν ευχάριστες διαδρομές περιπάτου με τα πόδια ή το ποδήλατο βουνού σε ορισμένες περιπτώσεις.

Σημειωτέον ότι για όλα τα έργα της Δασικής Υπηρεσίας κατά το διάστημα εκπόνησης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. έχουν εκπονηθεί ή βρίσκονται στο τελικό στάδιο εκπόνησης από την Υπηρεσία οι μελέτες των προτεινόμενων παρεμβάσεων.

στ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.1 «Βελτίωση των Υπηρεσιών Υγείας, Κοινωνικής Μέριμνας και Αθλητισμού»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΨΥΞΗΣ ΣΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΟΥ Κ.Α.Π.Η.	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	45.000,00
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	200.000,00

Πρόκειται για 2 έργα, εκ των οποίων το ένα απευθύνεται στην Τρίτη ηλικία που σύμφωνα με την ανάλυση των στοιχείων είναι αυξημένη σε ποσοστό στην περιοχή και αποσκοπεί στη δημιουργία καλύτερων όρων διαμονής στο κτίριο του Κ.Α.Π.Η. Το δεύτερο αποσκοπεί στην κάλυψη αναγκών των σχολείων, όπως προέκυψαν από την έρευνα που διεξήγαγε η Ομάδα Έργου, σε συνεργασία με τους Διευθυντές των Σχολείων.

ζ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.2 «Βελτίωση των Υπηρεσιών μεταφορών»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΝΟ 14 ΞΑΝΘΗΣ-ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ-ΔΡΑΜΑΣ ΕΝΤΟΣ ΟΡΙΩΝ ΔΗΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	2.000.000,00
ΕΡΓΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΚΥΡΙΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	250.000,00

- **Το πρώτο έργο** είναι αυτό που ενώνει τον θύλακα της Σταυρούπολης με την πόλη της Ξάνθης και αποτελεί τον βασικότερο άξονα εισόδου στην περιοχή του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. Πρόκειται για έργο προτεραιότητας και βασικής σημασίας για την ανάπτυξη του θύλακα, αλλά και συνολικά του Εθνικού Πάρκου. Σημειωτέον ότι για το έργο έχει εκπονηθεί μελέτη από την Δ.Ε.Κ.Ε.
- **Το δεύτερο έργο** αποσκοπεί στη βελτίωση του οδικού δικτύου κατά μήκος του αναπτυξιακού άξονα Κομνηνά-Δασικό χωριό με σημειακές βελτιώσεις της χάραξης και διευκόλυνσης πρόσβασης ιδιαίτερα των λεωφορείων από σημερινά επικίνδυνα σημεία π.χ. στροφές Καρυοφύτου.

η) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.3 «Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΕΙΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	180.000,00
ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΔΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	150.000,00

- **Το πρώτο έργο** αφορά στη δημιουργία κατάλληλων υποδομών αντιμετώπισης εκτάκτων καταστροφικών φαινομένων. Τα προτεινόμενα έργα αναφέρονται στην αγορά εξοπλισμού για αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, στην εγκατάσταση

συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης, μέσω SMS, για πυρκαγιές που εντοπίζονται άμεσα μέσω καμερών, καθώς και εξοπλισμού για άμεση επέμβαση.

- **Η δεύτερη υποκατηγορία έργων** αφορά σε εντοπισμένα σημεία που παρουσιάζουν πρόβλημα και δημιουργούν επικινδυνότητα στο οδικό δίκτυο. Για το έργο έχει εκπονηθεί σχετική μελέτη.

θ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.4 «Αναβάθμιση οικιστικού Περιβάλλοντος»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΔΡΟΛΗΨΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	60.000,00
ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΛΙΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ Η ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΠΗΓΕΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	250.000,00
ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ (ΑΛΛΑΓΗ ΑΜΙΑΝΤΟΣΩΛΗΝΩΝ)	ΔΑΦΝΩΝΑΣ, ΠΑΣΧΑΛΙΑ, ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ	100.000,00
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΠΗΓΩΝ ΥΔΡΕΥΣΗΣ	ΠΑΣΧΑΛΙΑ	45.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	1.500.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΔΑΣΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	80.000,00
ΕΡΓΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	570.000,00
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΑΝΩ ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	272.000,00
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟΥ	80.000,00
ΑΓΟΡΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΕΩΝ (Α.Ε.Κ.Κ.) ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	80.000,00
ΣΧΕΔΙΑ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΟΛΗΣ (ΣΧ.Ο.Ο.Α.Π.) ΤΗΣ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	150.000,00
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΩΣ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ-ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΟΥΣ ΕΝΕΡΓΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	120.000,00
ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΟΡΙΩΝ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 2.000 ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	100.000,00

Πρόκειται για έργα παρεμβάσεων στους τομείς ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης απορριμμάτων, αισθητικής αναβάθμισης οικισμών και πολεοδομικού σχεδιασμού-οικιστικής οργάνωσης. Ειδικότερα η σκοπιμότητα υλοποίησης των παραπάνω παρουσιάζεται ως εξής:

- Τα έργα ύδρευσης επιλύουν σοβαρά προβλήματα λειψυδρίας, ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Πρόκειται για έργα ελέγχου υδροληψίας, μεταφοράς νερού από επαρκείς πηγές (Καλλιθέα), αντικατάστασης παλαιού δικτύου που παρουσιάζει διαρροές ή πρόκειται για αμιαντοσωλήνες και έργα καλλιέργειας νέων πηγών. Πρόκειται για παρεμβάσεις προτεραιότητας, αφού κατά τόπους το φαινόμενο είναι οξύ και η επίλυση του προβλήματος αποτελεί προσπάθεια για τη βελτίωση της καθημερινότητας των κατοίκων αλλά και για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.
- Τα έργα αποχέτευσης έχουν ως σκοπό να επιλύσουν την επιβάρυνση, κυρίως, του ποταμού Νέστου, αλλά και του οικοσυστήματος από τα υγρά απόβλητα, μέσω της

δημιουργίας Μ.Ε.Λ. στην ευρύτερη περιοχή της Σταυρούπολης που προοδευτικά θα παραλάβει τα λύματα και των γειτονικών οικισμών (Κομνηνά, Δαφνώνας κ.λπ.). Πρόκειται για έργο προτεραιότητας που η Ομάδα Έργου προτείνει να υλοποιηθεί με τη μέθοδο των φυσικών υγροτόπων, αφού βέβαια μελετηθεί κατάλληλα.

- Τα έργα αισθητικής αναβάθμισης προτείνονται σε επιλεγμένους οικισμούς και συνδυάζονται με αυτή της Κατηγορίας Πράξης 2.3 που αφορούν στην ενίσχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων. Οι οικισμοί στα βασικά τους σημεία (κέντρο, είσοδος, τουριστικές υποδομές) πρέπει να παρουσιάζουν ελκυστικότητα με αναβαθμισμένη αισθητική που θα λειτουργεί πολλαπλασιαστικά σε σχέση με τις άλλες χρήσεις που προτείνονται να παραλάβουν, στο πλαίσιο του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., με στόχο την υλοποίηση συμπληρωματικών επενδύσεων διαμονής, εστίασης, αναψυχής, αλλά και αύξηση της επισκεψιμότητας.
- Για τα έργα αυτής της υποκατηγορίας η Ομάδα Έργου προτείνει την εκπόνηση Οδηγών Ποιότητας, που πρέπει να εφαρμοσθεί από τις Υπηρεσίες. Συγκεκριμένα, στις παρεμβάσεις πρέπει να ενσωματωθούν ψυχρά υλικά, κατάλληλες φυτεύσεις, και γενικότερα να συνδυασθεί ο βιοκλιματικός σχεδιασμός και οι οικολογικές αρχές στον σχεδιασμό και υλοποίησή τους.
- Το προτεινόμενο έργο που αφορά στην αγορά εξοπλισμού στον τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων, ενισχύει τις ήδη αναγνωρισμένες πρωτοβουλίες του πρώην Δήμου για ανακύκλωση υλικών, οι οποίες πρωτοβουλίες συνάδουν με τις αρχές της πράσινης ανάπτυξης.
- Τα έργα και προτεινόμενες παρεμβάσεις που αφορούν στον πολεοδομικό σχεδιασμό και οικιστική οργάνωση, θεωρούνται πρώτης προτεραιότητας αφού αποτελούν προϋπόθεση για άσκηση οικιστικής πολιτικής με άμεση συσχέτιση με τις επενδύσεις στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

ι) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.5 «Βελτίωση υποδομών Παραγωγής Ενέργειας για οικιστική και κοινόχρηστη χρήση»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ ΚΤΗΡΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΧΡΗΣΗΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ Α.Π.Ε. ΣΤΟ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	110.000,00
ΕΡΓΑ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΗΡΙΑ ΣΤΗΝ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	110.000,00
ΧΡΗΣΗ Α.Π.Ε. ΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ (ΠΛΑΤΕΙΕΣ, ΣΤΑΣΕΙΣ, ΚΛΠ)	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	110.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΛΕΘΕΡΜΑΝΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΕ ΧΡΗΣΗ Α.Π.Ε.-ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	110.000,00

Η σκοπιμότητα του έργου πηγάζει από το θεωρητικό πλαίσιο που αφορά στην Πράσινη ανάπτυξη και εξειδικεύεται σε Γενικούς και Ειδικούς στόχους. Ο αναπτυξιακός θύλακας Σταυρούπολης στον τομέα της Ενέργειας πρέπει να ενσωματώσει τις νέες τεχνολογίες

για την Εξοικονόμηση Ενέργειας και αυτές που αφορούν στη χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

Ο Δημόσιος τομέας διαθέτει ενεργοβόρα κτίρια στην περιοχή στα οποία προτείνεται η καταναλισκόμενη ενέργεια να προέρχεται από διαφορετικές πηγές π.χ. γεωτρήσεις, Φωτοβολταϊκά, Pellets κ.λπ. αλλά και τα ίδια τα κτίρια να πάψουν να είναι ενεργοβόρα με παρεμβάσεις εξοικονόμησης (μονώσεις, αίθρια, αυτοματισμοί κ.λπ.). Τέτοια πιλοτικά σχέδια μπορούν να έχουν εφαρμογή σε σχολεία της περιοχής, στα κέντρα ενημέρωσης, σε κτίρια διοίκησης.

Επίσης επιδεικτικά έργα φωτισμού πλατειών και οδών με χρήση Α.Π.Ε., στάσεων λεωφορείων, πινακίδων, info kiosk κ.λπ., προτείνονται ως σκόπιμα για υλοποίηση, διότι συνάδουν με τη γενικότερη εικόνα ανάπτυξης του θύλακα και λειτουργούν παιδευτικά προς τους κατοίκους και επισκέπτες.

Τέλος, η αξιοποίηση των υπολειμμάτων ξυλείας αλλά και άλλων πρωτογενών πηγών για τηλεθέρμανση οικισμών, προτείνονται για μελέτη από την Ομάδα Έργου με σκοπό την υλοποίηση στο μέλλον πιλοτικών έργων.

ια) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.6 «Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πληθυσμού»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	100.000,00
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΟΡΕΙΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ, ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΔΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	150.000,00

Τα προτεινόμενα έργα προτείνονται ως συμπληρωματικά των υπολοίπων αφού δημιουργούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και τα αξιοποιούν στο πλαίσιο ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

ιβ) Συνάρθρωση Δημόσιων και Ιδιωτικών Έργων

Με βάση τα χαρακτηριστικά του εν λόγω θύλακα και έχοντας υπόψη τα παραπάνω δημόσια έργα, προτείνονται επίσης οι παρακάτω δράσεις ιδιωτικών έργων ως Α προτεραιότητας. Οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να υλοποιηθούν είτε με Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος μέσω υπαρχόντων χρηματοδοτικών εργαλείων, είτε μέσω συμπληρωματικών ενεργειών της Διοίκησης για τη διαμόρφωση νέων εργαλείων χρηματοδότησης.

Οι προτεινόμενες ως προτεραιότητες δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρείται ότι θα πρέπει κυρίως να συναρθρώνονται / συμπληρώνονται με τα έργα των Κατηγοριών Πράξεων δημοσίου χαρακτήρα στον αναπτυξιακό θύλακα Σταυρούπολης με τον παρακάτω γραφικό τρόπο:

	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ Κ.ΛΠ.)	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ (ΠΛΗΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ)	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΜΑΤΙΚΑ, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΤΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ Κ.ΛΠ.)	ΕΡΓΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, CANOE, KAYAK, RAFTING Κ.ΛΠ.) ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΞΥΛΟΣΟΜΠΩΝ ΚΑΙ ΤΖΑΚΙΩΝ ΜΕ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΝΕΟΥ ΤΥΠΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ- ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ.
3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ					X		X	X	X		X	X	X	X
2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ		X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X
3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	X		X		X			X	X		X	X	X	
2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	X	X	X	X	X	X		X					X	
1.1-ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΒΙΟΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΒΙΟΤΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	X	X	X	X					X	X	X			X
1.4-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ		X			X				X		X	X	X	
3.5-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΗ ΧΡΗΣΗ								X	X	X				X
3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	X	X	X	X				X	X		X	X	X	
3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ							X	X	X		X		X	
3.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ									X		X	X	X	
1.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ		X							X		X	X	X	X

6.5.5 Αναπτυξιακός Θύλακας Μύκης

Με βάση τα αποτελέσματα της SWOT και την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων (Ενότητα 5.3.3) προτείνονται οι παρακάτω παρεμβάσεις για τον αναπτυξιακό θύλακα της Μύκης. Οι παρεμβάσεις αυτές παρατίθενται σε κατάταξη με βάση την βαρύτητα του συνολικού προϋπολογισμού των δημοσίων έργων που εντάσσονται σε κάθε κατηγορία πράξης του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης (Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.).

3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

4.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗΣ / ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

3.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

2.5-ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

1.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1.1-ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΒΙΟΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΒΙΟΤΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

3.5-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΗ ΧΡΗΣΗ

3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

1.4-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ειδικότερα παρακάτω παρατίθενται ανά Κατηγορία Πράξης τα προτεινόμενα έργα και περιγράφεται η σκοπιμότητά τους. Επισημαίνεται ότι με έντονη (**bold**) γραφή εμφανίζονται τα έργα τα οποία προτείνονται μετά από διαδικασία διαβούλευσης με τους Δήμους και την Π.Ε. για άμεση ένταξη στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση). Η χωροταξία των παρεμβάσεων παρουσιάζεται στους Χάρτες 10 και 11 - Παράρτημα Ι.

α) Έργα Κατηγορίας Πράξης 1.1 «Προστασία του φυσικού Περιβάλλοντος από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΥΔΑΤΟΔΕΞΑΜΕΝΗΣ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΕΧΙΝΟΥ	ΕΧΙΝΟΥ	400.000,00
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΟΧΘΕΩΝ ΤΩΝ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ		100.000,00
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΟΧΘΕΩΝ ΤΩΝ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ		100.000,00

- **Η πρώτη υποκατηγορία** έργων θεωρείται προτεραιότητα και αποκτά ιδιαίτερη σημασία λόγω της αλλαγής των κλιματικών συνθηκών που ευνοούν την εμφάνιση μεγάλων πυρκαγιών. Η προτεινόμενη από τη Δασική Υπηρεσία παρέμβαση αποτελεί καινοτόμο και αποτελεσματική λύση πυροπροστασίας για το Δημόσιο δασικό σύμπλεγμα Εχίνου, καθώς περιλαμβάνει δασική φυσική υδατοδεξαμενή χωρητικότητας 2.000-5.000 m³, με σκοπό τον εφοδιασμό των πυροσβεστικών ελικοπτέρων και πυροσβεστικών οχημάτων.
- Συμπληρωματικά έργα επίσης περιλαμβάνονται στο έργο της υδρομάστευσης πηγών και δικτύων μεταφοράς νερού, ομβροπλατία, κατασκευή ελικοδρομίου, περιμετρική περίφραξη. Το έργο έχει επίσης πολλαπλή σημασία για τη χλωρίδα και πανίδα της περιοχής.
- **Η δεύτερη υποκατηγορία** αφορά στον καθαρισμό των χειμάρρων από σκουπίδια. Η εικόνα που παρουσιάζουν οι χειμάρροι, ιδιαίτερα μετά από έντονη βροχόπτωση, είναι τελείως απωθητική και προβληματική για την υγιεινή διαβίωση των κατοίκων όλου του Νομού Ξάνθης, αφού αυτά μεταφέρονται σταδιακά στον κάμπο και τις παραλίες του Νομού. Η παρέμβαση αποσκοπεί στον καθαρισμό όχθων από σκουπίδια τα οποία έχουν συσσωρευτεί πολλά χρόνια πριν.

β) Έργα Κατηγορίας Πράξης 1.2 «Βελτίωση του Φυσικού Περιβάλλοντος»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΞΑΝΘΗΣ	ΟΛΕΣ	250.000,00
ΑΝΟΡΘΩΣΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΩΝ ΔΑΣΩΝ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ	ΘΕΡΜΕΣ	500.000,00
ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΝΕΡΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ, ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	20.000,00
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΚΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΟΛΕΣ	40.000,00
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΚΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΟΛΕΣ	160.000,00

- **Η πρώτη υποκατηγορία** έργων αφορά σε παρέμβαση της Δασικής Υπηρεσίας και περιλαμβάνει:
  - Ειδική δασοκομική μελέτη στην οποία θα αναλύονται οι σχηματισμοί οξιάς (μικτοί ή αμιγείς), στο Δήμο Μύκης, οι οποίοι εμφανίζονται σε χαμηλά έως ιδιαίτερα χαμηλά υψόμετρα για το είδος στην Ελλάδα. Επίσης θα αναλύονται οι σταθμοί στους οποίους εμφανίζονται οι σχηματισμοί αυτοί καθώς και η φυσική αναγέννηση τους. Στόχος της μελέτης είναι η συγκέντρωση και ανάλυση πληροφορίας και δεδομένων για την προστασία, διατήρηση, βελτίωση και κατά το δυνατόν επέκταση των σπάνιων αυτών σχηματισμών. Στο πλαίσιο αυτό θα προτείνονται και δασοκομικά (όπως και άλλα ενδεχομένως) μέτρα. Η μελέτη θα

εκπονηθεί σε συνεργασία της Δασικής Υπηρεσίας με το τμήμα Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων του Δ.Π.Θ.

- Εφαρμογή μιας πρώτης σειράς δασοκομικών (και άλλων ενδεχομένως) μέτρων που προτείνονται στην παραπάνω μελέτη, όπως καλλιέργεια της βλάστησης, αραιώσεις και γενικά ειδικές υλοτομικές και δασοκομικές εργασίες. Στόχος των μέτρων αυτών είναι η προστασία, διατήρηση, βελτίωση και κατά το δυνατόν επέκταση των σχηματισμών της οξιάς οι οποίοι εμφανίζονται σε χαμηλά έως ιδιαίτερα χαμηλά υψόμετρα για το είδος στην Ελλάδα.

Το έργο είναι αναγκαίο να υλοποιηθεί για τους εξής λόγους: υπάρχουν μικτές συστάδες οξιάς με άλλα πλατύφυλλα σε ιδιαίτερα χαμηλά υψόμετρα ακόμη και κάτω των 250 μέτρων. Σε άλλες περιπτώσεις εμφανίζονται σχηματισμοί της οξιάς σε μεγαλύτερα υψόμετρα τα οποία όμως θεωρούνται χαμηλά για το είδος. Αυτοί είναι ιδιαίτερης οικολογικής αξίας παγκόσμια, λόγω του ότι ακριβώς εμφανίζονται και έχουν προσαρμοστεί σε τόσο χαμηλά υψόμετρα-από τα χαμηλότερα στην Ελλάδα και στην παραμεσόγειο περιοχή. Πολλά από τα δασικά οικοσυστήματα της ορεινής Ροδόπης θα κινδυνέψουν με υποβάθμιση ή και εξαφάνιση ως αποτέλεσμα της ολοένα αυξανόμενης θερμοκρασίας λόγω της κλιματικής αλλαγής. Στο πλαίσιο αυτό οι σχηματισμοί αυτοί της οξιάς είναι σε άμεσο κίνδυνο. Στη Γερμανία, εδώ και πολλά χρόνια γίνεται μια τεράστια προσπάθεια μέσω ερευνών να αναλυθούν οι κίνδυνοι που θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον πολλά οικοσυστήματα οξιάς λόγω της αύξησης της θερμοκρασίας. Στη μεσογειακή και θερμή Ελλάδα, όπου η οξιά βρίσκεται στα νότια όρια εξάπλωσής της η αναγκαιότητα ανάλυσης και προστασίας-διατήρησης-βελτίωσης των σχηματισμών οξιάς σε χαμηλά υψόμετρα αποτελεί αναγκαιότητα. Η απώλειά τους θα σημάνει απώλεια σημαντικής βιοποικιλότητας. Αντίθετα η διατήρησή τους θα ισχυροποιήσει την σταθερότητα των οικοσυστημάτων και την ικανότητά τους να ανταπεξέλθουν στους κινδύνους του μέλλοντος με πρωταρχικούς κερδισμένους από την όλη διαδικασία τον άνθρωπο και τη χώρα μας.

Η προτεινόμενη μελέτη καθώς και τα μέτρα που θα προτείνει λειτουργούν προς την κατεύθυνση της ανάλυσης, προστασίας-διατήρησης και βελτίωσης των ιδιαίτερα σημαντικών αυτών σχηματισμών

- Στην ίδια υποκατηγορία περιλαμβάνονται έργα ανόρθωσης υποβαθμισμένων δασών στο Δασικό σύμπλεγμα Θερμών, σε έκταση 2.000 στρ., όπως καθαρισμός, αραιώση, περιποίηση αναδασώσεις με μελισσοκομικά είδη, περιφράξεις. Το έργο εκτός από τη βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος δημιουργεί και ευκαιρίες για τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες με βάση τη μελισσοκομία.

- **Η δεύτερη υποκατηγορία** περιλαμβάνει έργα που κρίνονται προτεραιότητας από την Ομάδα Έργου και αφορούν στην αποκατάσταση χώρων που στο παρελθόν δέχθηκαν σκουπίδια. Πρόκειται για πολλούς, πολύ μικρής έκτασης, χώρους, όπως μικρές χαράδρες, μικρές κλειστές στροφές, δίπλα σε γέφυρες, που όμως δημιουργούν απωθητική εικόνα για τους κατοίκους και επισκέπτες.
- Τέλος, η έρευνα που προτείνεται να υλοποιηθεί, σε συνεργασία Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και Αυτοδιοίκησης, θα εντοπίσει τα απαιτούμενα έργα διαχείρισης των νερών για άρδευση, ύδρευση και για τις ανάγκες της κτηνοτροφίας. Το έργο κρίνεται εξαιρετικής προτεραιότητας, διότι με βάση τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, έχουν προταθεί έργα στην Κατηγορία Πράξεων 2.1 και 3.4. όπου και αναλύονται λεπτομερέστατα.

γ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 1.4 «Ανάδειξη Φυσικού Περιβάλλοντος»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ		70.000,00

Το έργο έχει ως ειδικό στόχο την αύξηση της επισκεψιμότητας των μαθητών μέσω των μαθημάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Τα πλούσια δάση, το ανθρωπογενές περιβάλλον, τα μνημεία όπως γεφύρια, μύλοι, τα τοπικά έθιμα και η πολιτισμική κληρονομιά, οι μέθοδοι παραγωγής και επεξεργασίας καπνού, αποτελούν στοιχεία για τη δημιουργία εξειδικευμένων προγραμμάτων επισκεψιμότητας της περιοχής από Σχολεία όλης της Ελλάδας.

δ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 2.1 «Ενίσχυση της Γεωργοκτηνοτροφικής και Δασικής παραγωγής»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΕΡΓΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	1.000.000,00
ΕΡΓΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	ΟΛΕΣ	200.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ «ΜΑΓΚΙΛΑ» ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΡΕΜΑΤΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΑΤΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ.	ΣΑΤΡΩΝ	552.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΞΑΝΘΗΣ	ΘΕΡΜΕΣ, ΜΥΚΗΣ	250.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Α ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ «ΑΣΒΕΣΤΟΠΟΥΛΟΥ»	ΩΡΑΙΟΥ	300.000,00
ΕΞΟΡΑΙΣΜΟΣ-ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΔΑΣΟΝΟΜΕΙΟΥ ΕΧΙΝΟΥ	ΕΧΙΝΟΥ	120.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΚΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	60.000,00

- **Η πρώτη υποκατηγορία** έργων αφορά στη διαχείριση των υδατικών πόρων. Πρόκειται για έργα εξαιρετικής προτεραιότητας, αφού το νερό αποτελεί τη βάση για την στήριξη της αγροτικής παραγωγής αλλά και για τις δυνατότητες αξιοποίησης των καλλιεργειών με νέα προϊόντα στον γεωργικό τομέα αλλά και την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας.

Ειδικότερα στον τομέα της άρδευσης, προβλέπονται τα εξής έργα τα οποία προτείνονται να διερευνηθούν από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο Κεφάλαιο:

- Κατασκευή μικρών εξωποτάμιων λιμνοδεξαμενών
- Κατασκευή μικρών φραγμάτων
- Κατασκευή μικρών αναβαθμών
- Κατασκευή δικτύου μεταφοράς
- Για τις ανάγκες της κτηνοτροφίας, τα έργα αφορούν στην κατασκευή ποτίστρων και δικτύου μεταφοράς νερού.
- Η υλοποίηση των παραπάνω έργων αναμένεται να βελτιώσει την δραματική κατάσταση, όπως προκύπτει από την ανάλυση που επικρατεί σήμερα, αφού το νερό μεταφέρεται από χείμαρρους με απλό λάστιχο σε απόσταση χιλιομέτρων.

- **Η δεύτερη υποκατηγορία** έργων αφορά στις υποδομές προσπελασιμότητας που ενισχύουν τις εκμεταλλεύσεις στον πρωτογενή τομέα. Η συντήρηση του υπάρχοντος δασικού δικτύου στις περιοχές Μύκης, Σατρών και Θερμών βοηθά, εκτός από την προστασία, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας από την εκμετάλλευση των προϊόντων του δάσους.

Έργο προτεραιότητας κρίνεται ότι είναι οι επεμβάσεις συντήρησης και βελτίωσης υπάρχοντος δρόμου σε μήκος 6,5 km που οδηγεί στο διατηρητέο μνημείο της Φύσης. Ο δρόμος που βρίσκεται στην τοπική Κοινότητα Ωραιίου, συνδέει την περιοχή και το Δήμο Μύκης με το διατηρητέο μνημείο της Φύσης που αποτελεί πόλο έλξης επισκεπτών και συντελεστή ανάπτυξης της περιοχής.

Οι υποδομές με στόχο τη λειτουργία δασονομείων στην περιοχή Εχίνου κρίνονται απαραίτητες από την Δασική Υπηρεσία για την προστασία συνολικά του δασικού οικοσυστήματος (λαθροκυνηγοί, λαθροϋλοτόμοι κ.λπ.).

- **Η τρίτη υποκατηγορία** παρέμβασης αφορά στην Βιολογική Κτηνοτροφία. Όπως προέκυψε από την ανάλυση της περιοχής αναπτύσσεται ο κλάδος με αρκετές δυσκολίες, έχει όμως μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης με βάση τις δυνατότητες για παραγωγή προϊόντων ονομασίας προέλευσης «Ροδόπη». Ειδικότερα μέσα από την Μελέτη-Πρόγραμμα Βιολογικής Κτηνοτροφίας θα εξετασθεί η δυνατότητα ανάπτυξης

της κτηνοτροφίας με τη δημιουργία ενός ορεινού φυσικού κτηνοτροφικού Πάρκου, μέσω της εφαρμογής προγράμματος βιολογικής κτηνοτροφίας.

Η αξιοποίηση των φυσικών βιοτόπων και οι προσπάθειες για βελτίωση της ποιότητας παραγωγής, στο πλαίσιο της βιολογικής κτηνοτροφίας, είναι προτεραιότητα για την περιοχή. Ενέργειες-κλειδιά στην όλη προσπάθεια είναι η «συστηματική στήριξη της φυσικής διαβίωσης των ζώων», «ζωοτροφές που παράγονται με βιολογικό τρόπο», «πιστοποιημένα προϊόντα βιολογικής κτηνοτροφίας».

Η μελέτη αφ' ενός θα καταγράψει την υφιστάμενη κατάσταση της κτηνοτροφίας σε μια περιοχή που έχει τα χαρακτηριστικά του φυσικού ορεινού κτηνοτροφικού Πάρκου και αφ' ετέρου την πρόθεση των κτηνοτρόφων της περιοχής αλλά και της ευρύτερης ζώνης, να συμμετάσχουν σε ένα πρόγραμμα αειφορικής βιολογικής κτηνοτροφίας. Τέλος, η μελέτη θα προτείνει τα αναγκαία έργα και παρεμβάσεις με τη συμμετοχή κυρίως των ιδιωτών.

ε) Έργα Κατηγορίας Πράξης 2.3 «Ενίσχυση Τουριστικών δραστηριοτήτων»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ-ΘΕΣΕΙΣ ΘΕΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ, ΩΡΑΙΟΥ, ΕΧΙΝΟΥ, ΘΕΡΜΩΝ, ΚΟΤΥΛΗΣ	60.000,00
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ-ΘΕΣΕΙΣ ΘΕΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ, ΩΡΑΙΟΥ, ΕΧΙΝΟΥ, ΘΕΡΜΩΝ, ΚΟΤΥΛΗΣ	140.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΕΧΙΝΟΥ	ΕΧΙΝΟΥ	400.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΕΧΙΝΟΥ (ΜΕΛΙΒΟΙΑ)	ΕΧΙΝΟΥ	200.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΚΟΥΛΑ-ΩΡΑΙΟ	ΩΡΑΙΟΥ	250.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ: ΓΥΦΤΟΚΑΣΤΡΟ-ΚΟΥΛΑ-ΔΗΜΑΡΙΟ-ΚΟΤΥΛΗ	ΚΟΤΥΛΗΣ	300.000,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	ΕΧΙΝΟΥ, ΜΥΚΗΣ	250.000,00

- **Η πρώτη υποκατηγορία** έργων αφορά στην αξιοποίηση ενός δικτύου επιλεγμένων αξιολογών σημείων θέας και τη διαμόρφωσή τους σε υποσταθμούς χώρων αναψυχής. Οι χώροι αυτοί αναψυχής αξιοποιούνται στην περιοχή σε μεγάλο βαθμό από τους κατοίκους, με την ευκαιρία αργιών, πολιτιστικών εκδηλώσεων, πανηγυριών. Παράλληλα αποτελούν στοιχεία έλξης ημερησίου τουρισμού, σχολικών εκδρομών από το κέντρο της Ξάνθης και γειτονικών Νομών, γεγονός που ενισχύει την εξωστρέφεια και την οικονομία της περιοχής.
- **Η δεύτερη υποκατηγορία** πράξεων αφορά στην ανάδειξη-βελτίωση μονοπατιών στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη του θύλακα Δ. Μύκης.

Πρόκειται για έργα προτεραιότητας διότι συνδέει τον θύλακα με την περιοχή του Εθνικού Πάρκου και καθιστούν τους οικισμούς Ωραίο, Κοτύλη, Δημάριο πύλες εισόδου προς το Πάρκο με ότι συνεπάγεται αυτό ως προς την ανάπτυξη συμπληρωματικών επενδύσεων στον οικότουρισμό (διαμονής, εστίασης, αναψυχής κ.λπ.).

Συγκεκριμένα στο πρώτο μονοπάτι «Κούλα» προς Ελληνοβουλγαρικά σύνορα-Ωραίο, θα γίνουν επεμβάσεις σε μήκος 4.000 μέτρων, στο δε δεύτερο: κορυφή «Γυφτόκαστρο» προς ΚΟΥΛΑ-ΔΗΜΑΡΙΟ-ΚΟΤΥΛΗ επεμβάσεις σε μήκος 5.000 μέτρων.

Τα παραπάνω μονοπάτια διαπλέκονται και δημιουργούν συνθήκες οριζόντιας επικοινωνίας των περιοχών της Ροδόπης αξιόλογου φυσικού ενδιαφέροντος.

- **Η τρίτη υποκατηγορία** αναφέρεται στη δημιουργία Λαογραφικών Μουσείων. Το έργο κρίνεται προτεραιότητας διότι μέσω των δομών αυτών δίνεται η δυνατότητα στους κατοίκους της περιοχής να εκφράσουν και να αναδείξουν στοιχεία της καθημερινότητάς τους, εργαλεία, φορεσιές, ήθη και έθιμα και συνδυάζεται με την αύξηση της επισκεψιμότητας και εξωστρέφειας.

στ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 2.5 «Ενέργειες υποστήριξης της Τοπικής διοικητικής βάσης»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΓΕΩΘΕΡΜΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΘΕΡΜΩΝ ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ	ΘΕΡΜΕΣ	200.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	50.000,00
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΓΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	ΟΛΕΣ	50.000,00
ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΟΜΟΡΦΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	100.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΕΧΙΝΟΣ	50.000,00
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΦΗΜΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ, ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ ΤΥΠΟΥ «ΜΠΑΣΜΑΣ» ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΔΙΚΤΥΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΟΒΑΛΛΕΙ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ (ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ, Μ.Ε.Λ.	ΟΛΕΣ	500.000,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΕΙΝΗ ΡΟΔΟΠΗ	ΟΛΕΣ	150.000,00

Όπως φαίνεται στον παραπάνω Πίνακα, πρόκειται για έργα που αφορούν σε όλους τους παραγωγικούς τομείς:

- Έμφαση δίδεται στον πρωτογενή τομέα με την υιοθέτηση νέων μεθόδων και τεχνικών στην παραγωγική διαδικασία. Στην κατεύθυνση αυτή κρίνεται σκόπιμη η αξιοποίηση του Γεωθερμικού πεδίου Θερμών με νέες γεωτρήσεις. Συγκεκριμένα οι Υπηρεσίες της

Π.Ε. Ξάνθης (πρώην Νομαρχίας) έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες στην κατεύθυνση της «καταγραφής και ανάδειξης των Θερμών Πηγών στις Θέρμες». Στο πλαίσιο αυτό έχει προταθεί σε λεπτομέρειες ένα πλέγμα έργων (Λουτροθεραπευτήριο, Ξενοδοχείο, Θερμοκήπια κ.λπ.). Επίσης σε εξέλιξη βρίσκεται η διαδικασία για την αναγνώριση της κεντρικής Ιαματικής Πηγής με την ονομασία «Πηγή Εχίνου».

Προκειμένου να υπάρξουν ιδιωτικές επενδύσεις στην περιοχή σε πρώτη φάση είναι απαραίτητη (σύμφωνα με την Υπηρεσία) η διερεύνηση της διακρατικότητας και δυναμικότητας του συστήματος. Προτείνονται 3 ερευνητικές γεωτρήσεις, δοκιμαστικές αντλήσεις, τοποθέτηση εξοπλισμού αξιοποίησης σε μία από τις γεωτρήσεις, καθώς επίσης εφαρμογή ερευνητικών μεθόδων και εργαστηριακών αναλύσεων. Το έργο στη συνέχεια μπορεί να δημιουργήσει πολλαπλασιαστικά αναπτυξιακά οφέλη, μέσω των προτεινόμενων ιδιωτικών επενδύσεων στην γεωργία, τον τουρισμό, την αναψυχή.

- Στον πρωτογενή τομέα προτείνεται η διερεύνηση της δυνατότητας εφαρμογής νέων καλλιεργειών και μεθόδων. Σκοπός της Μελέτης είναι να προσεγγίσει, σε μεγάλο βαθμό, τι μπορεί να καλλιεργηθεί στην περιοχή, με ποιες μεθόδους (π.χ. βιολογικές καλλιέργειες) και ποιος από τους κατοίκους μπορεί να προχωρήσει σ' αυτές τις πρωτοβουλίες. Η Μελέτη θα λάβει υπόψη της παλαιότερες προσπάθειες και πιλοτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν στην περιοχή π.χ. καλλιέργειες λεβάντας, σε συνδυασμό με μελισσοκομία, δενδρώδεις καλλιέργειες, βελτίωση ποιότητας υπαρχόντων καλλιεργειών (πατάτας) κ.λπ. Έμφαση πρέπει να δοθεί στην οργάνωση των παραγωγών ώστε ορισμένες πρωτοβουλίες να γίνουν σε συνεργατική βάση π.χ. ομάδες νέων παραγωγών.
- Τα παραγόμενα ντόπια προϊόντα, σκοπός είναι να συνδεθούν με την προώθηση και κατανάλωσή τους σε επιχειρήσεις της ευρύτερης περιοχής, μέσω της προβολής των τοπικών γεύσεων και προϊόντων προέλευσης από την Ροδόπη, σε συνδυασμό με την προβολή της φυσικής ομορφιάς στο θύλακα του Δήμου Μύκης. Σκοπός είναι, στο μέλλον, να αποτελέσει η περιοχή θύλακα αναζωογόνησης και βελτίωσης της υγείας των επισκεπτών
- Στον δευτερογενή τομέα προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για τη δημιουργία Βιοτεχνικού Πάρκου. Η μελέτη θα διερευνήσει στοιχεία όπως: Χωροθέτηση και εξεύρεση κατάλληλου χώρου, θεσμικό πλαίσιο, διαδικασίες, υποψήφιοι επενδυτές. Σήμερα, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της ανάλυσης, η περιοχή διαθέτει ένα σημαντικό μέγεθος πληθυσμού, ο οποίος κατανέμεται σε οικισμούς, αρκετοί από τους οποίους έχουν πληθυσμό πάνω από 2.000 κατοίκους και οι βασικές ανάγκες των κατοίκων όσον αφορά κυρίως συνεργεία αυτοκινήτων, έπιπλα, αλουμινοκατασκευές, σιδηροκατασκευές, μεταποίηση προϊόντων, γλυκά κ.λπ., εξυπηρετείται κατά κύριο λόγο από την Ξάνθη. Η μελέτη για τη δημιουργία υποδομών αυτού του είδους,

κρίνεται σκόπιμη για την άμεση εξυπηρέτηση του πληθυσμού και τον τομέα της επιχειρηματικότητας, σε συνδυασμό με την άρση των δυσκολιών εξεύρεσης οικοπέδων που λειτουργεί αποτρεπτικά σε κάθε επενδυτική προσπάθεια.

- Ως γνωστόν, η περιοχή για πολλά χρόνια αναπτύχθηκε με βάση την μονοκαλλιέργεια του καπνού. Η καλλιέργεια και η επεξεργασία του καπνού όλα αυτά τα χρόνια έχει επιδράσει συνολικά στη ζωή των κατοίκων. Οι συγκεκριμένες ανάγκες έχουν αποτυπωθεί στα κτίρια, στις συνήθειες, στα έθιμα, στα εργαλεία, στον τρόπο οργάνωσης της καθημερινότητας.

Ο καπνός δεν πρέπει να περιορίζεται σήμερα μόνο ως προς το παραγόμενο προϊόν, το οποίο λόγω αλλαγής καταναλωτικών προτύπων και συνθηκών φθίνει, αλλά να επεκτείνεται γενικότερα ως πολιτισμικός παράγοντας που έχει διαμορφώσει την καθημερινή ζωή των κατοίκων. Αυτή η φήμη της περιοχής προτείνεται να αξιοποιηθεί κατά τρόπο οργανωμένο. Στην κατεύθυνση αυτή κρίνεται σκόπιμο, σε πρώτη φάση, να υλοποιηθούν μελέτες που θα περιλαμβάνουν:

- α) δημιουργία υποδομών στους οικισμούς, όπως λαογραφικά μουσεία, μουσεία καπνών, κέντρα ενημέρωσης
  - β) Υποδομές προβολής αρχιτεκτονικών στοιχείων ως επιρροές του καπνού, π.χ. τυπική κατοικία περιοχής
  - γ) Δημιουργία εκδόσεων με τα τοπικά έθιμα, συνήθειες, παραμύθια, τραγούδια
  - δ) Δημιουργία τουριστικών και εκπαιδευτικών «πακέτων» για επισκέπτες, όλες τις εποχές του χρόνου, για γνωριμία με τη ζωή των ανθρώπων της περιοχής, όπως πολιτισμικά οριοθετείται με βάση τον τρόπο ζωής και τις ανάγκες που υπαγορεύει η καλλιέργεια του καπνού.
- Τέλος, η δημιουργία Παρατηρητηρίου για την εξέλιξη της απασχόλησης θα λειτουργήσει ενισχυτικά για την όλη προσπάθεια τόνωσης της τοπικής οικονομικής βάσης. Ειδικότεροι στόχοι της δράσης είναι η Συστηματική και διαχρονική καταγραφή, αξιολόγηση, μελέτη και αξιοποίηση όλων των μετρητικών και ποιοτικών πληροφοριών που αφορούν στις συγκεκριμένες κάθε φορά συνθήκες της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, οι οποίες αλληλεπιδρούν και επηρεάζουν την ανάπτυξη στην ορεινή περιοχή της Οροσειράς της Ροδόπης.

Αυτό το σχέδιο δράσης στοχεύει αφενός στη δημιουργία και προώθηση ενός "Τοπικού Μοντέλου Ανάπτυξης" στην Ορεινή περιοχή της Ροδόπης, αφετέρου, μέσω πιλοτικών εφαρμογών, της διαρκούς αξιολόγησης των αναπτυξιακών παρεμβάσεων, να επεξεργασθεί και να συγκροτήσει μέσω δικτύου φορέων μηχανισμούς προώθησης και διαχείρισης ολοκληρωμένων πολιτικών και προγραμμάτων και δημιουργίας εργαλείων για την ανάδειξη της ικανότητας της κάθε παραδοσιακής χωρικής ενότητας

να μπολιάσει την αναπτυξιακή δραστηριότητα της με την ταυτότητα και μοναδικότητα του τόπου της.

Η προσέγγιση του χαρακτήρα της ανάπτυξης της Ορεινής περιοχής, θα περιλάβει ένα ευρύ φάσμα παραμέτρων-διαστάσεων, ικανό να αποδώσει με κάποια σχετική ακρίβεια τη φυσιογνωμία της. Αυτές οι παράμετροι-διαστάσεις είναι: Φυσικογεωγραφικές, Γεωμορφολογικές Δημογραφικές, Οικονομικές, Περιβαλλοντικές και Πολιτισμικές.

Η ανάπτυξη των στόχων θα υλοποιηθεί μέσω των ακόλουθων ενεργειών:

- Σύνταξη-προώθηση-ερμηνεία ερωτηματολογίων
- Έρευνες μελέτες
- Συγκρότηση και διάδοση ενός ολοκληρωμένου βιώσιμου Αναπτυξιακού Σχεδίου για την Οροσειρά της Ροδόπης
- Μικρές Πιλοτικές δράσεις.
- Δικτύωση τοπικών φορέων
- Εκπαίδευσης, βιωματικής κατάρτισης, πολιτισμού.
- Συμβουλευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες που θα βοηθούν στους επιμέρους τομείς της τοπικής ανάπτυξης.
- Χρήση νέων τεχνολογιών.

ζ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.1 «Βελτίωση των υπηρεσιών Υγείας, Κοινωνικής φροντίδας και Αθλητισμού»

Τα έργα της Κατηγορίας αυτής απεικονίζονται στον παρακάτω Πίνακα:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΥΓΕΙΑΣ ΕΧΙΝΟΥ & ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΙΑΤΡΕΙΩΝ		150.000,00
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ		30.000,00
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ		350.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ ΜΕΛΙΒΟΙΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ	ΕΧΙΝΟΥ, ΜΥΚΗΣ	300.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ ΣΜΙΝΘΗΣ	ΜΥΚΗΣ	300.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΧΝΗ	ΚΟΥΤΥΛΗΣ	100.000,00

- όσον αφορά στην αντιμετώπιση των θεμάτων στον τομέα της Υγείας, προτείνεται η αναβάθμιση του εξοπλισμού του Κέντρου Υγείας Εχίνου και των υπαρχόντων Αγροτικών Ιατρείων, σε συνδυασμό με την αγορά και λειτουργία κινητών Ιατρικών Μονάδων, έργο που προτείνεται για όλη την περιοχή του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (αναφορά γίνεται σε επόμενο Κεφάλαιο). Το έργο κρίνεται προτεραιότητας λόγω της

απομόνωσης των οικισμών και των δυσμενών συνθηκών μετακίνησης του πληθυσμού στην Ξάνθη. Παράλληλα προτείνεται η αξιοποίηση ενημερωτικών προγραμμάτων προληπτικής ιατρικής και προγραμμάτων καταπολέμησης των ναρκωτικών, διότι προκύπτει ότι και στα δύο ζητήματα το πρόβλημα είναι έντονο στην περιοχή.

- Στον τομέα της εκπαίδευσης η έρευνα πεδίου συγκεκριμενοποίησε το είδος των παρεμβάσεων που είναι απαραίτητες για τη βελτίωση των υποδομών και την εύρυθμη λειτουργία των σχολικών μονάδων.
- Τέλος, ο αθλητισμός με κύριο άθλημα το ποδόσφαιρο, αναπτύσσεται ραγδαία στο Δήμο Μύκης. Αθλητικά σωματεία και νέοι αξιόλογοι Σύλλογοι με οργανωμένα τμήματα, επιμόνως ζητούν τη δημιουργία υποδομών. Ιδιαίτερα σε οικισμούς με αυξημένο το ποσοστό των νέων, η δημιουργία γηπέδων άθλησης προβάλλει ως επιτακτική ανάγκη. Η δράση αυτή μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά στις πρωτοβουλίες που τηρούνται για την καταπολέμηση των ναρκωτικών, ιδιαίτερα σε αυτές τις ηλικίες του πληθυσμού. Το έργο αφορά στη βελτίωση υπαρχόντων και δημιουργία νέων γηπέδων, σε ένα δίκτυο οικισμών όπως Μελίβοια, Κένταυρος, Πάχνη, Σμίνθη.

η) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.2 «Βελτίωση των Υπηρεσιών Μεταφορών / Τηλεπικοινωνιών»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΩΡΑΙΟΥ-ΜΑΝΤΑΙΝΑΣ	ΩΡΑΙΟΥ	400.000,00
ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΓΙΑΝΝΟΧΩΡΙΟ, ΘΕΟΤΟΚΑΤΟ, ΔΟΥΡΓΟΥΤΗ, ΤΣΑΛΑΠΕΤΕΙΝΟΣ, ΚΑΛΟΥΤΥΧΟ	ΣΑΤΡΩΝ	350.000,00
ΕΡΓΑ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΡΟΜΟΥ ΜΕΔΟΥΣΑΣ-ΚΟΤΑΝΗΣ	ΘΕΡΜΩΝ	233.700,00
ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΔΡΟΜΟΥ ΜΕΔΟΥΣΑΣ-ΚΟΤΤΑΝΗΣ	ΘΕΡΜΩΝ	400.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΡΟΜΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΟΤΑΝΗΣ ΠΡΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟ, ΛΥΚΟΤΟΠΟ ΚΑΙ ΣΑΤΡΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΣΑΤΡΩΝ	2.028.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΜΥΚΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ	200.000,00
ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΝΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗΣ	600.000,00
ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΔΡΟΜΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΔΕ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	224.025,37
ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	350.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ ΟΔΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΩΡΑΙΟ, ΚΟΥΤΥΛΗ	150.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ ΟΔΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗ, ΘΕΡΜΕΣ, ΕΧΙΝΟΣ, ΣΑΤΡΕΣ	450.000,00

Όπως φαίνεται από τον παρακάτω Πίνακα, κρίνεται σκόπιμο να υλοποιηθούν τρεις υποκατηγορίες έργων στο πλαίσιο του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.:

- **Η πρώτη υποκατηγορία** αφορά παρεμβάσεις σε δράσεις που ενώνουν οικισμούς του Δήμου. Έμφαση δίδεται σε οικισμούς που παρουσιάζουν υψηλότερους φόρτους κίνησης όπως: Ωραίο-Μάνταινα, Γιαννοχώρι-Θεοτοκάτο μέχρι Καλότυχο, Μέδουσα-Κοτάνη.
- **Η δεύτερη υποκατηγορία** αφορά στη διάνοιξη δρόμων που συνδέουν οικισμούς και ταυτόχρονα εξυπηρετούν υπάρχουσες μικρές κτηνοτροφικές μονάδες. Σήμερα η επικοινωνία γίνεται μόνο με ζώα ή με τα πόδια.
- **Η τρίτη υποκατηγορία** έργων αναφέρεται στη βελτίωση των οδικών δικτύων εντός των οικισμών του Δήμου. Πρόκειται για παρεμβάσεις σε ένα δίκτυο επιλεγμένων οικισμών, με κριτήρια όπως: εξυπηρετούμενος πληθυσμός, δυσμενής κατάσταση δρόμων, οικισμοί που πρόκειται να παραλάβουν και άλλες προτεινόμενες δράσεις στο πλαίσιο του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

θ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.3 «Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΕΙΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ	ΟΛΕΣ	200.000,00
ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ-ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΚΡΟΥΝΩΝ ΕΝΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΩΡΑΙΟ, ΚΟΥΤΥΛΗ	50.000,00
ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ-ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΚΡΟΥΝΩΝ ΕΝΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΜΥΚΗ, ΕΧΙΝΟΣ, ΣΑΤΡΕΣ, ΘΕΡΜΕΣ	150.000,00
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ (ΑΛΑΤΙΕΡΑ, ΜΗΧΑΝΗΜΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ, ΜΙΚΡΟ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ ΓΙΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΛΠ.)	ΟΛΕΣ	200.000,00
ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΛΗΜΜΥΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΒΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΛΕΚΑΝΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΥΝΘΟΥ	ΟΛΕΣ	200.000,00
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΛΗΜΜΥΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΒΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΛΕΚΑΝΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΥΝΘΟΥ	ΟΛΕΣ	1.450.000,00
ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΕΧΙΝΟΥ	ΕΧΙΝΟΥ	2.000.000,00
ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΟΙΤΩΝ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΑΝΘ ΘΕΡΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΔΟΥΣΑΣ	ΘΕΡΜΕΣ	500.000,00
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΩΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΡΕΜΑΤΟΣ	ΩΡΑΙΟΥ	300.000,00
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΥΣΤΑΘΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΑΝΩΝ ΤΩΝ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΕΙΝΗ ΖΩΝΗ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΛΗΣΙΟΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΟΛΕΣ	150.000,00

- **Η πρώτη υποκατηγορία** έργων αφορά στη δημιουργία κατάλληλων υποδομών αντιμετώπισης εκτάκτων καταστροφικών φαινομένων. Τα προτεινόμενα έργα αναφέρονται στην αγορά εξοπλισμού για αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, στην εγκατάσταση συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης, μέσω SMS, για πυρκαγιές που εντοπίζονται άμεσα μέσω καμερών, καθώς και εξοπλισμού για άμεση επέμβαση. Επίσης προτείνεται η κατασκευή δικτύων κρουनों μέσα στους οικισμούς, κυρίως σ' αυτούς που δεν μπορεί να μετακινηθεί με ευκολία πυροσβεστικό όχημα.

- **Η δεύτερη υποκατηγορία** αναφέρεται σε μελέτες και έργα μεγάλης κλίμακας για την αντιμετώπιση πλημμυρών και τη διάβρωση της υδρολογικής λεκάνης του Κόσυνθου. Οι επιπτώσεις από τα φαινόμενα σήμερα είναι μεγάλες, κυρίως σε οικισμούς, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια έντονων καιρικών φαινομένων. Τα φαινόμενα μάλιστα έχουν σοβαρές επιπτώσεις και έξω από την περιοχή του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. στην πόλη της Ξάνθης, στους πεδινούς οικισμούς και στις καλλιέργειες.
- **Η τρίτη υποκατηγορία** έργων αφορά στην αντιμετώπιση πλημμυρικών φαινομένων και φαινομένων κατολισθήσεων, που σε ορισμένα σημεία είναι έντονα και άκρως επικίνδυνα.

Όσον αφορά στα αντιπλημμυρικά, η μεγάλη παρέμβαση γίνεται στις κοίτες των χειμάρρων Εχίνου, με έργα διευθέτησης, σύμφωνα με μελέτη που έχει εκπονηθεί, γεγονός που θα ανακουφίσει πολλές περιοχές και οικισμούς. Πιο μικρές παρεμβάσεις, σύμφωνα με την εκπονηθείσα μελέτη, προβλέπονται για τις Θέρμες και Μέδουσα.

Τέλος, έρευνες αξιολόγησης της ευστάθειας πρηνών χειμάρρων και κατασκευή αναγκαίων έργων, ιδιαίτερα κοντά σε οικισμούς, καθώς και αποκαταστάσεις κατολισθήσεων, κρίνονται ως έργα προτεραιότητας, αφού έχουν να κάνουν με την ασφάλεια των πληθυσμού.

ι) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.4 «Αναβάθμιση οικιστικού περιβάλλοντος»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΕΡΓΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΕ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗ, ΘΕΡΜΕΣ, ΕΧΙΝΟΥ, ΣΑΤΡΩΝ	1.800.000,00
ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΕ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΩΡΑΙΟ, ΚΟΥΤΥΛΗ	200.000,00
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΓΕΩΤΡΗΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΜΙΝΘΗΣ.	ΜΥΚΗΣ	300.000,00
ΕΡΓΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΩΡΑΙΟ, ΚΟΥΤΥΛΗ	200.000,00
ΕΡΓΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΜΥΚΗ, ΣΑΤΡΕΣ, ΘΕΡΜΕΣ, ΕΧΙΝΟΣ	400.000,00
ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΛΟΥΤΡΑ ΘΕΡΜΩΝ	ΘΕΡΜΕΣ	200.000,00
ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΕΧΙΝΟΥ, ΜΕΛΙΒΟΙΩΝ, ΜΥΚΗΣ	ΕΧΙΝΟΣ, ΜΥΚΗ	600.000,00
ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ, ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	500.000,00
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	200.000,00
ΓΕΝΙΚΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΤΑ ΌΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	350.000,00
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΥΠΟΒΑΘΡΩΝ	ΟΛΕΣ	300.000,00
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΡΙΘΜΕΤΗΣΕΩΣ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ-ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΟΥΣ ΕΝΕΡΓΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΟΛΕΣ	230.000,00
ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΟΡΙΩΝ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 2.000	ΟΛΕΣ	250.000,00

ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΜΥΚΗΣ		
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΣΤΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΕΧΙΝΟΥ ΚΑΙ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ	ΕΧΙΝΟΣ, ΜΥΚΗ	250.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ ΜΕ ΑΙΘΟΥΣΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	ΜΥΚΗ	1.500.000,00
ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΧΕΤΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ	ΜΥΚΗΣ	400.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΓΩΓΩΝ ΟΜΒΡΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΟΤΥΛΗΣ	ΚΟΤΥΛΗΣ	150.000,00
ΑΓΟΡΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΕΩΝ (Α.Ε.Κ.Κ.) ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	ΟΛΕΣ	50.000,00
ΑΓΟΡΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΕΩΝ (Α.Ε.Κ.Κ.) ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	ΟΛΕΣ	150.000,00

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω Πίνακα, προτείνονται οι εξής υποκατηγορίες έργων για τα οποία η σκοπιμότητα υλοποίησής τους περιγράφεται επίσης:

- **Η πρώτη υποκατηγορία** έργων αναφέρεται σε έργα ύδρευσης. Ορισμένα έργα προτείνονται για την κάλυψη άμεσων υδρευτικών αναγκών. Οι μεγάλες παρεμβάσεις προτείνονται μετά από έρευνα που πρόκειται να υλοποιήσει το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Υδάτων της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης, όπως αναφέρεται στα έργα της κατηγορίας Πράξης 1.2 και αφορά στις εξής απαιτούμενες παρεμβάσεις διαχείρισης των νερών, σε όλη την περιοχή του θύλακα Δήμου Μύκης, με έμφαση στις περιοχές που προκύπτουν έντονα προβληματικές και αναφέρονται στο Κεφάλαιο 4 της ανάλυσης. Ειδικότερα θα εξετασθούν έργα όπως:
  1. Υδρομάστευση πηγών
  2. Διόρθωση και συμπλήρωση έργων απολύμανσης του νερού στις δεξαμενές
  3. και έργων καθαρισμού στις πηγές και γεωτρήσεις
  4. Σχεδίαση δικτύων μεταφοράς
  5. Εγκατάσταση αυτόματων σταθμών ελέγχου ποιότητας
  6. Ανόρυξη νέων γεωτρήσεων
  7. Κατασκευή τεχνητών υδροφορέων.
- **Η δεύτερη υποκατηγορία** έργων αφορά στην αισθητική αναβάθμιση οικισμών. Πρόκειται για έργα σε επιλεγμένους οικισμούς που σχεδιάζονται, στο πλαίσιο του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. να παραλάβουν και άλλες δραστηριότητες, στην κατεύθυνση αύξησης της ελκυστικότητας της περιοχής και προσέλευσης των επισκεπτών. Ενδεικτικά αναφέρονται οικισμοί στους αναπτυξιακούς άξονες: Σμίνθη-Εχίνος,-Θέρμες, Εχίνος-Μελίβοια-Δημάριο, αλλά και σε μεμονωμένους όπως: Κοτύλη, Ωραίο, Κένταυρος, Σάτρες, Πάχνη κ.λπ. Η Ομάδα Έργου προτείνει οποιαδήποτε παρέμβαση στο οικιστικό περιβάλλον να υλοποιείται στη βάση αυστηρών προδιαγραφών ποιότητας που πρέπει να εκπονηθούν. Τα έργα αισθητικής αναβάθμισης πρέπει να γίνουν με

ψυχρά υλικά και μεθόδους, σύμφωνα με τις νέες τάσεις βιοκλιματικού σχεδιασμού. Αναφερόμαστε σε μικρές πλατείες, πεζόδρομους, αποκατάσταση όψεων κτιρίων, πλακοστρώσεις, επιστρώσεις δρόμων, πάρκων, φυτεύσεις κ.λπ.

Στην ίδια υποκατηγορία περιλαμβάνεται η αγορά και τοποθέτηση κάδων στους οικισμούς για ανακύκλωση υλικών.

- **Η τρίτη υποκατηγορία** έργων αφορά έργα εξαιρετικής προτεραιότητας που πρέπει να ξεκινήσουν άμεσα, λόγω και της απαιτούμενης μεγάλης διάρκειας υλοποίησής τους. Στην περιοχή πρέπει να προχωρήσει πολεοδομικός σχεδιασμός, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο για την εκπόνηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου στο νέο Καλλικρατικό Δήμο, η εκπόνηση Πολεοδομικών μελετών κατά προτεραιότητα για μεγάλους οικισμούς (Εχίνος, Κένταυρος), η οριοθέτηση οικισμών κάτω των 2.000 κατοίκων με κατάλληλη μεθοδολογία και η δημιουργία των κατάλληλων υποβάθρων. Τα έργα αποτελεί προϋπόθεση για εφαρμογή οποιασδήποτε προσπάθειας αναπτυξιακού προγράμματος στο Δήμο Μύκης. Ταυτόχρονα πρέπει να προχωρήσουν θεσμικές ρυθμίσεις σχετικές με την παραχώρηση γης από το Δασαρχείο για επέκταση οικισμών, απλοποίησης γραφειοκρατικών διατάξεων οριοθέτησης και κατοχύρωσης ιδιοκτησιών, επίσπευση διαδικασιών υλοποίησης χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.

- Η δημιουργία νέων Δημαρχείων με αίθουσα πολλαπλών χρήσεων κρίνεται απαραίτητο έργο αφού ο Δήμος δεν διαθέτει κτίριο για στέγαση των Υπηρεσιών του, αλλά ούτε και αίθουσα για εκδηλώσεις ενημερωτικές και πολιτιστικές. Στο πλαίσιο της διαβούλευσης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. έγινε έρευνα των χώρων για την υλοποίηση του έργου.

- Οι παρεμβάσεις στον τομέα της αποχέτευσης δεν συμπεριλαμβάνονται στο προτεινόμενο έργο, παρά μόνο η αντικατάσταση τμήματος των αποχετευτικών δικτύων Κενταύρου και Κοτύλης για τους εξής λόγους:

Κατά τη διάρκεια των διαδικασιών διαβούλευσης, τα έργα της αποχέτευσης προέβλεπαν από τα πιο βασικά έργα, λόγω των δυσμενών επιπτώσεων στο φυσικό περιβάλλον (νερά, δάση), αλλά και στην υγεία των κατοίκων. Με πρωτοβουλίες της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. και της Ομάδας Έργου, έγινε εφικτή η υποβολή από τον Δήμο Μύκης, των απαραίτητων δικαιολογητικών για 3 Μονάδες Επεξεργασίας Λυμάτων και απαραίτητων δικτύων, για Μύκη, Κένταυρο, Εχίνο, στο πλαίσιο προκηρύξεων της Περιφέρειας και του ΥΠΕΚΑ. Τα έργα αυτά είναι υπό αξιολόγηση.

Τα παραπάνω έργα δεν επιβαρύνουν τον συνολικό προϋπολογισμό του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

ια) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.5 «Βελτίωση υποδομών Παραγωγής Ενέργειας για οικιστική και κοινόχρηστη χρήση»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ ΚΤΗΡΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΧΡΗΣΗΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ Α.Π.Ε. ΣΤΟ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ	ΟΛΕΣ	140.000,00
ΕΡΓΑ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΗΡΙΑ ΣΤΗΝ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ	ΟΛΕΣ	140.000,00
ΧΡΗΣΗ Α.Π.Ε. ΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ (ΠΛΑΤΕΙΕΣ, ΣΤΑΣΕΙΣ, ΚΛΠ)	ΟΛΕΣ	140.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΛΕΘΕΡΜΑΝΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΕ ΧΡΗΣΗ Α.Π.Ε.-ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ	ΟΛΕΣ	140.000,00

Η σκοπιμότητα του έργου πηγάζει από το θεωρητικό πλαίσιο που αφορά στην Πράσινη ανάπτυξη και εξειδικεύεται σε Γενικούς και Ειδικούς στόχους. Ο αναπτυξιακός θύλακας Μύκης στον τομέα της Ενέργειας πρέπει να ενσωματώσει τις νέες τεχνολογίες για την Εξοικονόμηση Ενέργειας και αυτές που αφορούν στη χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

Ο Δημόσιος τομέας διαθέτει ενεργοβόρα κτίρια στην περιοχή στα οποία προτείνεται η καταναλισκόμενη ενέργεια να προέρχεται από διαφορετικές πηγές π.χ. γεωτρήσεις, Φωτοβολταϊκά, Pellets κ.λπ. αλλά και τα ίδια τα κτίρια να πάψουν να είναι ενεργοβόρα με παρεμβάσεις εξοικονόμησης (μονώσεις, αίθρια, αυτοματισμοί κ.λπ.). Τέτοια πιλοτικά σχέδια μπορούν να έχουν εφαρμογή σε σχολεία της περιοχής, στα κέντρα ενημέρωσης, σε κτίρια διοίκησης.

Επίσης επιδεικτικά έργα φωτισμού πλατειών και οδών με χρήση Α.Π.Ε., στάσεων λεωφορείων, πινακίδων, info kiosk κ.λπ., προτείνονται ως σκόπιμα για υλοποίηση, διότι συνάδουν με τη γενικότερη εικόνα ανάπτυξης του θύλακα και λειτουργούν παιδευτικά προς τους κατοίκους και επισκέπτες.

Τέλος, η αξιοποίηση των υπολειμμάτων ξυλείας αλλά και άλλων πρωτογενών πηγών για τηλεθέρμανση οικισμών, προτείνονται για μελέτη από την Ομάδα Έργου με σκοπό την υλοποίηση στο μέλλον πιλοτικών έργων.

ιβ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 3.6 «Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού Πολιτισμού»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΗΣ	ΟΛΕΣ	100.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΜΜΕΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	ΟΛΕΣ	80.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ, ΑΠΟΤΥΠΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΝΕΡΟΜΥΛΩΝ	ΟΛΕΣ	80.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ, ΑΠΟΤΥΠΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΕΦΥΡΙΩΝ ΜΕ ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ	ΟΛΕΣ	230.000,00

Πρόκειται για μελέτες καταγραφής-ανάδειξης αξιόλογων στοιχείων, όπως είναι οι νερόμυλοι, οι εγκαταλελειμμένοι οικισμοί αλλά και τα γεφύρια για τα οποία προτείνεται και η αποκατάσταση ενός ικανού αριθμού τους.

Πρόκειται για στοιχεία που συνδιαμορφώνουν την εικόνα της περιοχής, αναδεικνύουν το πλούσιο πολιτισμικό περιβάλλον και συνδυάζονται με το μοντέλο της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης.

ιγ) Έργα Κατηγορίας Πράξης 4.2 «Ενίσχυση διακρατικής / διασυνοριακής συνεργασίας»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΟΠΙΚΗ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΗ(ΕΣ) ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ(ΕΣ) ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΑΠΟ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΗ ΛΟΥΤΡΩΝ ΘΕΡΜΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΘΕΣΗ Μ. ΚΩΝ/ΝΟΣ	ΘΕΡΜΩΝ	1.945.000,00

Πρόκειται για την τουριστική δίοδο προς Βουλγαρία που λειτουργεί εδώ και 1 χρόνο και η οποία είναι απαραίτητη να βελτιωθεί με πρόσθετα μέτρα ασφαλείας λόγω μεγάλης επικινδυνότητας από κατολισθήσεις, ολισθηρότητας κ.λπ. Οι προωθούμενες παρεμβάσεις δικαιολογούνται λόγω του υψηλού φόρτου οχημάτων που διέρχονται καθημερινά από τη δίοδο. Λόγω δε της καθυστέρησης των έργων διάνοιξης του κάθετου άξονα Ξάνθη-Δημάριο-Βουλγαρία, ο δρόμος αυτός αποτελεί την κύρια Πύλη Εισόδου από Βουλγαρία για την Π.Ε. Ξάνθης, αλλά και πρόσβασης των κατοίκων της Περιφέρειας προς το Χιονοδρομικό Κέντρο Παμπόροβο και την περιοχή του Σμόλυαν.

ιδ) Συνάρθρωση Δημόσιων και Ιδιωτικών Έργων

Με βάση τα χαρακτηριστικά του εν λόγω θύλακα και έχοντας υπόψη τα παραπάνω δημόσια έργα, προτείνονται επίσης οι παρακάτω δράσεις ιδιωτικών έργων ως Α προτεραιότητας. Οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να υλοποιηθούν είτε με Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος μέσω υπαρχόντων χρηματοδοτικών εργαλείων, είτε μέσω συμπληρωματικών ενεργειών της Διοίκησης για τη διαμόρφωση νέων εργαλείων χρηματοδότησης

Οι προτεινόμενες ως προτεραιότητες δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρείται ότι θα πρέπει κυρίως να συναρθρώνονται / συμπληρώνονται με τα έργα των Κατηγοριών Πράξεων δημοσίου χαρακτήρα στον αναπτυξιακό θύλακα Μύκης με τον παρακάτω γραφικό τρόπο:

	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ Κ.ΛΠ.)	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ (ΠΛΗΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ)	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΛΟΥΤΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ: ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ.	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΜΑΤΙΚΑ, ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΤΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ Κ.ΛΠ.)	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΛΟΥΤΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΘΕΡΜΩΝ.	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΥΚΗΣ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ Κ.ΛΠ.)	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΥΚΗΣ	ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΕΥΛΟΣΟΜΠΩΝ ΚΑΙ ΤΖΑΚΙΩΝ ΜΕ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΝΕΟΥ ΤΥΠΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΜΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ-ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ.	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΑΠΟΜΟΝΩΜΕΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ		
3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ			X	X		X		X	X	X		X	X	X	X				
3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	X	X	X						X				X	X					
2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	X	X	X	X	X	X	X						X						X
4.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗΣ / ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ			X	X		X		X	X	X		X	X	X	X				
2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	X	X	X		X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ												X	X	X	X				X
2.5-ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ	X	X	X	X	X		X	X	X	X			X	X	X	X	X	X	X
1.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X													X	X		X		
1.1-ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΒΙΟΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΒΙΟΤΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	X													X	X				
3.5-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΗ ΧΡΗΣΗ													X	X			X		X

6.5.6 Αναπτυξιακός Θύλακας Παπικίου Όρους

Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT και την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων για κάθε δήμο (βλ. Ενότητα 5.4.3) προτείνουμε τις κάτωθι κατηγορίες παρεμβάσεων για το σύνολο του Εν δυνάμει αναπτυξιακού θύλακα Παπικίου Όρους:

3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

1.4-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω κατάταξη γίνεται με βάση τη βαρύτητα του συνολικού προϋπολογισμού των δημόσιων έργων που εντάσσονται σε κάθε Κατηγορία Πράξης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Πίνακες 6.5-1 και 6.5-2, Παράρτημα) και είναι αποτέλεσμα της διαρκούς διαβούλευσης της Ομάδας Έργου με το τοπικό αναπτυξιακό σύστημα δηλαδή τους Ο.Τ.Α., Υπηρεσίες και λοιπούς φορείς. Η χωροταξία των παρεμβάσεων παρουσιάζεται στο Χάρτη 11 - Παράρτημα Ι.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.2 (Βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΟΥ ΣΩΣΤΟΥ-Ι.Μ. ΜΑΞΙΜΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΗ-Α' ΚΕΡΑΣΕΑΣ	ΣΩΣΤΟΥ, ΚΕΡΑΣΕΑΣ	238.160,00
2. ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΟΔΟΥ ΙΑΣΜΟΥ-ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ (18 km)	ΙΑΣΜΟΥ ΑΣΤΡΑΙΑΣ	3.500.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-1, το έργο 1 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ το 2 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας ΙΙ.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, το έργο 2 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα (έργα Ομάδας ΙΙ). **Η δε σκοπιμότητα όμως του έργου αυτού σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή του στην Ομάδα ΙΙ των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετείται εκεί λόγω του μεγάλου προϋπολογισμού.**

Η σκοπιμότητα των έργου αυτών της Κατηγορίας πράξης 3.2 (των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Η οδός που αναμένεται να βελτιωθεί με το πρώτο έργο αφορά τη κύρια είσοδο προς τον ορεινό όγκο του Παπικίου Όρους. Η οδός οδηγεί από τη πεδινή περιοχή και το κεντρικό οικισμό του Σώστου, προς το μοναστήρι ΜΑΞΙΜΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΗ. Επίσης η παραπάνω οδός διασταυρώνεται με τα μονοπάτια που αναμένεται να αξιοποιηθούν και διατρέχουν όλο το Παπίκιο όρος, καθώς και με το ορειβατικό μονοπάτι Ε6 και θα αποτελεί την αφητηρία ποδηλατικών και πεζοπορικών διαδρομών. Τα αναμενόμενα οφέλη από το έργο θα είναι η βελτίωση της προσβασιμότητας στην περιοχή και η ανάδειξη των θρησκευτικών μνημείων της περιοχής.
- Η δεύτερη παρέμβαση που προτείνεται αφορά την ασφαλτόστρωση του δρόμου Ιάσμου-Καταφυγίου στη περιοχή της Αστραίας. Η παραπάνω παρέμβαση αναμένεται να βελτιώσει την προσβασιμότητα στην περιοχή και να εξασφαλίσει εύκολη πρόσβαση προς το καταφύγιο της Αστραίας όπου υπάρχουν δυνατότητες φιλοξενίας περίπου 10 ατόμων. Επίσης θα αναδειχθούν και τα θρακικά μετέωρα, ένα ιδιαίτερο μνημείο της φύσης που ως πόρος της περιοχής παραμένει ανεκμετάλλετος.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.3 (Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΦΥΤΟΚΟΜΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ ΣΤΗ ΛΕΚΑΝΗ ΑΠΟΡΡΟΗΣ ΡΕΜΑΤΟΣ (ΠΕΡΙΟΧΗ ΙΠΠΙΚΟΥ-ΚΟΠΤΕΡΟΥ)	ΙΑΣΜΟΥ	3.130.000,00
2. ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ, ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΤΗΣ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΣΧΙΣΟΥΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΩΣΤΟΥ	ΣΩΣΤΟΥ	300.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, Όλα τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II. **Η δε σκοπιμότητα όμως των έργων αυτών σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή τους στην Ομάδα II των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετούνται εκεί λόγω της δυνατότητας χρηματοδότησης από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε.**

Η σκοπιμότητα των έργου αυτών της Κατηγορίας πράξης 3.3 (Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και

συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Το πρώτο έργο από τα προτεινόμενα σε αυτή τη κατηγορία παρέμβασης αφορά σε φυτοκομικές και τεχνικές εργασίες που σκοπό έχουν τη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τη συγκράτηση των εδαφών που απειλούνται από τη διάβρωση. Το παραπάνω έργο θεωρείται απαραίτητο για την περιοχή αφού προσπαθεί να ανασχέσει την ήδη έντονη διάβρωση που παρατηρείται στην περιοχή, ενώ επίσης θα προστατεύσει και τον οικισμό του Κοππερού (που βρίσκεται εκτός περιοχής παρέμβασης) από πλημμυρικά φαινόμενα.
- Ανάλογη σκοπιμότητα έχει και το δεύτερο έργο που αφορά έργα υποδομών για τη διευθέτηση των χειμάρρων (αύξηση της παροχευτικότητας, προστασία από πλημμυρικά φαινόμενα, συγκράτηση των εδαφών) που συλλέγουν και αποστραγγίζουν όμβρια ύδατα και διαπερνούν ή είναι παρακείμενοι σε οικισμούς του Δήμου Ιάσμου. Το έργο αναμένεται να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής, να προστατεύσει το περιβάλλον από τα φυσικά φαινόμενα.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.3** (Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων), προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΣΩΣΤΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ Β ΚΕΡΑΣΕΑΣ	ΣΩΣΤΟΥ	300.000,00
2. ΣΗΜΑΝΣΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΠΙΚΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	ΣΩΣΤΟΥ	300.000,00
3. ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΠΟΥ ΔΙΑΤΡΕΧΕΙ ΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΟΥ ΚΟΜΨΑΤΟΥ	ΣΩΣΤΟΥ	200.000,00
4. ΕΞΩΡΑΙΣΜΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΤΟΥ ΤΡΑΥΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΛΑΤΑΝΑΚΙΑ	-	300.000,00
5. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΩΣΤΟΥ	ΚΕΡΑΣΕΑΣ	300.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-1, Τα έργα 1-4 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ το 5 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας ΙΙ.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, το έργο 5 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα (έργα Ομάδας ΙΙ). **Η δε σκοπιμότητα όμως του έργου αυτού συγκλίνει με τη σκοπιμότητα των υπολοίπων έργων και σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή του στην Ομάδα ΙΙ των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετείται εκεί λόγω των περιορισμών στο προϋπολογισμού του επιχειρησιακού σχεδίου.**

Η σκοπιμότητα των έργου αυτών της Κατηγορίας πράξης 2.3 (Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Οι παραπάνω παρεμβάσεις είναι το κεντρικό σημείο του αναπτυξιακού σχεδιασμού για την περιοχή. Η διευκόλυνση της προσβασιμότητας, η δημιουργία εναλλακτικών διαδρομών και ο προσεκτικός σχεδιασμός για ένα δίκτυο διαδρομών που θα αναδεικνύει τα θρησκευτικά μνημεία του Παπικίου όρους σε συνδυασμό με προσεκτικά σχεδιασμένες στάσεις στον παραδοσιακό οικισμό της Κερασέας και στην περιοχή Πλατανάκια, αναμένεται να αυξήσουν την επισκεψιμότητα της περιοχής και για αυτό θεωρούνται έργα προτεραιότητας. Επίσης με τις παραπάνω δράσεις η περιοχή αναμένεται να απορροφήσει ένα κομμάτι των δραστηριοτήτων των κατοίκων της Ροδόπης που αφορούν δραστηριότητες κοντά στη φύση (πεζοπορίες, ποδηλασία κ.λπ.) που Οι παραπάνω δράσεις θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τα έργα της κατηγορίας πράξης 3.2 και την οικιστική αναβάθμιση του οικισμού της Κερασέας.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.1 (Ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το εξής έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ-ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΜΕΓΑ ΠΙΣΤΟΥ-ΠΟΛΥΑΝΘΟΥ	ΙΑΣΜΟΥ	990.000,00
2. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ-ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΜΙΣΧΟΥ-ΜΕΓΑ ΠΙΣΤΟΥ	ΙΑΣΜΟΥ	113.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, Όλα τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II. **Η δε σκοπιμότητα όμως των έργων αυτών σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή τους στην Ομάδα II των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετούνται εκεί λόγω της δυνατότητας χρηματοδότησης από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε.**

Η σκοπιμότητα των έργου αυτών της Κατηγορίας πράξης 2.1 (Ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Οι παραπάνω Δασικοί δρόμοι αναμένεται να κατασκευαστούν για να ενισχύσουν την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής από φαινόμενα πυρκαγιάς. Θα διευκολύνουν την πρόσβαση των επίγειων δυνάμεων στην περιοχή σε περίπτωση πυρκαγιάς, ενώ οι δύο παρεμβάσεις λειτουργούν συμπληρωματικά δημιουργώντας μία ζώνη προστασίας που εκτείνεται από την περιοχή που βρίσκεται πάνω από τον οικισμό του Μ. Πιστού μέχρι τον Πολύανθο. Προστατεύοντας όλους τους οικισμούς που βρίσκονται στους πρόποδες του ορεινού όγκου.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.6 (Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το εξής έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΠΟΥ ΔΙΑΤΡΕΧΕΙ ΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΟΥ ΚΟΜΨΑΤΟΥ	ΚΕΡΑΣΕΑΣ, ΣΩΣΤΟΥ, ΠΟΛΥΑΝΘΟΥ	200.000,00
2. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΣΩΣΤΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ Β ΚΕΡΑΣΕΑΣ	ΣΩΣΤΟΥ, ΚΕΡΑΣΕΑΣ	150.000,00
3. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΩΣΤΟΥ	ΣΩΣΤΟΥ, ΚΕΡΑΣΕΑΣ	300.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, Όλα τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II. **Η δε σκοπιμότητα όμως των έργων αυτών σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή τους στην Ομάδα II των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.**

Η σκοπιμότητα των έργων αυτών της Κατηγορίας πράξης 3.6 (Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης του ανωτέρω έργου έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά κυρίως στα εξής:

- Οι παραπάνω μελέτες θεωρούνται απαραίτητες ώστε να υλοποιηθούν οι παρεμβάσεις της κατηγορίας πράξης 2.3 και να έχουν το μέγιστο δυνατό συνδυασμένο αποτέλεσμα. Η εκπόνηση των μελετών θα πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες τάσεις του τουρισμού και τη στροφή του πληθυσμού προς δραστηριότητες στην εξοχή. Επίσης θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη ότι όλες οι παρεμβάσεις στην περιοχή θα γίνουν με σεβασμό στο περιβάλλον και ότι θα επιφέρουν την ελάχιστη αλλοίωση στα φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής,

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 1.4 (Ενέργειες υποστήριξης της τοπικής οικονομικής βάσης)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το εξής έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
- ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΣΩΣΤΗ (Α' ΚΕΡΑΣΕΑΣ)	ΣΩΣΤΟΥ, ΚΕΡΑΣΕΑΣ	150.000,00

Η σκοπιμότητα υλοποίησης του ανωτέρω έργου έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά κύρια στα εξής:

- Για να θεωρείται ολοκληρωμένος ο σχεδιασμός για τον θύλακα του Παπικίου όρους θα πρέπει εκτός από τις παρεμβάσεις των κατηγοριών πράξης 3.2, 2.3, 2.5 θα πρέπει να υπάρξουν και ενέργειες προβολής που θα προωθήσουν τα πλεονεκτήματα της περιοχής και θα δράσουν συμπληρωματικά σε αυτές. Όλες αυτές οι ενέργειες θα πραγματοποιηθούν στα πλαίσια του έργου 1. Οι εξωστρεφείς αυτές δράσεις αναμένεται να αυξήσουν την επισκεψιμότητα στην περιοχή και να διαμορφώσουν το τουριστικό προϊόν κατάλληλα ώστε να γίνει ελκυστικότερο.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.4 (Αναβάθμιση του Οικιστικού περιβάλλοντος)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το εξής έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ Α' ΚΕΡΑΣΕΑΣ	ΚΕΡΑΣΕΑΣ	100.000,00

Η σκοπιμότητα υλοποίησης του ανωτέρω έργου έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά κύρια στα εξής:

- Το έργο αφορά σε παρεμβάσεις ανάπλασης των κοινοχρήστων χώρων του οικισμού Κερασέας που όπως έχει προαναφερθεί στο σχεδιασμό αναμένεται να αποτελέσει ενδιάμεση στάση των επισκεπτών της περιοχής. Πρόκειται για οικισμό που τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζεται ως οικισμός δευτερευουσών κατοικιών των κατοίκων του νομού Ροδόπης, ενώ λειτουργεί και ξενώνας δυνατότητας φιλοξενίας 14 ατόμων και η ανάπτυξη του κρίνεται αναγκαία ώστε να ενθαρρυνθούν ακόμη περισσότερο οι επιχειρηματικές δραστηριότητες στην περιοχή.

Με βάση τα χαρακτηριστικά του εν λόγω θύλακα και έχοντας υπόψη τα ανωτέρω προτεινόμενα δημόσια έργα, σε ενδεχόμενες προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος που θα απευθύνεται σε ιδιώτες, οι εξής δέκα Δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρούνται ως δράσεις-προτεραιότητες που εξυπηρετούν τους στόχους του προγράμματος στο δεδομένο θύλακα (σε μη ιεραρχική κατάταξη):

2.2.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, ΚΑΝΟΕ, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)

2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

2.4.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ / ΜΟΝΑΔΩΝ / ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ) ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΟΠΩΣ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ, ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΒΙΟΜΑΖΑΣ, ΓΕΩΘΕΡΜΙΑΣ) ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

3.1.8-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΗΣΗΣ

3.5.2-ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ (ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΤΖΑΚΙΑ Κ.ΛΠ.)

3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

4.2.3-ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Οι προτεινόμενες ως προτεραιότητες δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρείται ότι θα πρέπει κυρίως να συναρθρώνονται / συμπληρώνονται με τα έργα των Κατηγοριών Πράξεων δημοσίου χαρακτήρα στον αναπτυξιακό θύλακα Παπικίου Όρους με τον παρακάτω γραφικό τρόπο:

	2.1.5-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	2.1.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ Κ.ΛΠ.)	2.2.2-ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	2.3.1-ΙΔΡΥΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΜΑΤΙΚΑ, ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΤΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ Κ.ΛΠ.)	2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ	2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, CANOE, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)	2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	X	X	X	X	X	X	X	
3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	X	X	X	X	X	X	X	
2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	X	X	X	X	X	X	X	X
2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	X	X	X	X	X	X	X	X
3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	X	X	X	X	X	X	X	X
1.4-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X				X	X	X	X
3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X	X	X	X	X	X	X	X

6.5.7 Αναπτυξιακός Άξονας Κομοτηνής - Νυμφαίας - Ελληνοβουλγαρικών Συνόρων

Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT και την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων για κάθε δήμο (βλ. Ενότητα 5.4.3) προτείνουμε τις κάτωθι κατηγορίες παρεμβάσεων για το σύνολο του αναπτυξιακού Άξονα Κομοτηνής-Νυμφαίας-Ελληνοβουλγαρικά Σύνορα:

3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω κατάταξη γίνεται με βάση τη βαρύτητα του συνολικού προϋπολογισμού των δημόσιων έργων που εντάσσονται σε κάθε Κατηγορία Πράξης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Πίνακες 6.5-1 και 6.5-2, Παράρτημα) και είναι αποτέλεσμα της διαρκούς διαβούλευσης της Ομάδας Έργου με το τοπικό αναπτυξιακό σύστημα δηλαδή τους Ο.Τ.Α., Υπηρεσίες και λοιπούς φορείς. Η χωροταξία των παρεμβάσεων παρουσιάζεται στο Χάρτη 11 - Παράρτημα Ι.

Αναφορικά με το έργο που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.3 (Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το εξής κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΟΧΘΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΛΧΑΝΤΟΣ	ΚΑΛΧΑΝΤΟΣ	1.500.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-1, Το έργο 1 προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι).

Η σκοπιμότητα του έργου αυτού της Κατηγορίας πράξης 3.3 (Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης του ανωτέρω έργου έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Το παραπάνω έργο αναμένεται να αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων του οικισμού Κάλχα και να βελτιώσει την προσβασιμότητα σε αυτόν. Αναμένεται να ολοκληρώσει την παρέμβαση που ήδη έχει γίνει στην περιοχή με την ανάπλαση της ανατολικής όχθης. Ο οικισμός μετά από αυτή την παρέμβαση θα αλλάξει κυριολεκτικά όψη, θα προστατευτεί από πλημμυρικά φαινόμενα και θα μπορέσει να προσελκύσει

επισκέπτες που θα διέρχονται κατά μήκος του Άξονα Κομοτηνής-Νυμφαίας-Ελληνοβουλγαρικών συνόρων ώστε η ζώνη επίδρασης του Άξονα να διευρυνθεί και σε αυτό τον οικισμό πέρα από τους οικισμούς της Νυμφαίας και της Πανδρόσου.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.6 (Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το εξής έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ	ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ	350.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-1, Το έργο 1 προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι).

Η σκοπιμότητα του έργου αυτού της Κατηγορίας πράξης 3.3 (Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης του ανωτέρω έργου έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Η παρέμβαση θα συμπληρώσει τον εξοπλισμό του Μουσείου Πανδρόσου, και θα δώσει τη δυνατότητα να εκτεθούν επιπλέον αντικείμενα, άνω οι εξωτερικές παρεμβάσεις θα ενσωματώσουν καλύτερα το κέλυφος του κτηρίου στο φυσικό περιβάλλον. Η σκοπιμότητα της παρέμβασης έγκειται στο να βελτιώσει ακόμα ένα σημείο ενδιαφέροντος στην περιοχή, ώστε ο επισκέπτης να επιμηκύνει το χρόνο παραμονής του και να συνδυάζει την διέλευση του από την περιοχή με μία αξιόλογη στάση για φαγητό και ξεκούραση. Η παρέμβαση δρα συμπληρωματικά με τις επενδύσεις που αναμένεται να πραγματοποιηθούν στην περιοχή σε υποδομές διανυκτέρευσης και εστίασης.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.3 (Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΩΝ ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ	ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ	150.000,00
2. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΔΑΣΙΚΗΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ (ΘΕΣΕΙΣ ΘΕΑΣ) ΣΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΛΧΑΝΤΟΣ ΚΑΙ ΝΥΜΦΑΙΑΣ	ΚΑΛΧΑΝΤΟΣ, ΝΥΜΦΑΙΑΣ	100.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-1, τα έργα 1 και 2 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Πρόγραμμα Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα Ομάδας Ι).

Η σκοπιμότητα υλοποίησης του ανωτέρω έργου έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

Οι παρεμβάσεις θα λειτουργήσουν σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις της κατηγορίας 3.6 και αποσκοπούν στην επιμήκυνση του χρόνου παραμονής στην περιοχή αλλά και στην ενίσχυση των ήδη υπάρχουσών τουριστικών υποδομών. Οι δράσεις στοχεύουν να προσελκύσουν παιδιά και τους γονείς τους όχι μόνο από την περιοχή της Α.Μ.-Θ. αλλά και από τη Βουλγαρία.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.4 (αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΝΥΜΦΑΙΑΣ	ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ	75.000,00
2. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΝΥΜΦΑΙΑ	ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ	50.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, τα έργα αυτά προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα (έργα Ομάδας II).

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Η βελτίωση των παρακάτω υποδομών αναμένεται να βελτιώσει το επίπεδο διαβίωσης στον οικισμό, καλυτερεύοντας το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων, ενώ θα επεκτείνει το δίκτυο των περιαστικών οικισμών του Δήμου Κομοτηνής που μπορούν να ανεγερθούν δευτερεύουσες κατοικίες και να αναπτυχθούν υποδομές εστίασης και διανυκτέρευσης πέρα από τον οικισμό της Πανδρόσου.

Με βάση τα χαρακτηριστικά του εν λόγω άξονα και έχοντας υπόψη τα ανωτέρω προτεινόμενα δημόσια έργα, σε ενδεχόμενες προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος που θα απευθύνεται σε ιδιώτες, οι εξής δέκα Δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρούνται ως δράσεις-προτεραιότητες που εξυπηρετούν τους στόχους του προγράμματος στο δεδομένο θύλακα (σε μη ιεραρχική κατάταξη):

2.2.5-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ (ΠΛΗΝ ΑΥΤΩΝ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ 2.2.4)

2.2.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, ΚΑΝΟΕ, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)

2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

2.4.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ / ΜΟΝΑΔΩΝ / ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ) ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΟΠΩΣ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ, ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΒΙΟΜΑΖΑΣ, ΓΕΩΘΕΡΜΙΑΣ) ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

3.1.8-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΗΣΗΣ

3.5.2-ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ (ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΤΖΑΚΙΑ Κ.ΛΠ.)

3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

4.2.3-ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Οι προτεινόμενες ως προτεραιότητες δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρείται ότι θα πρέπει κυρίως να συναρθρώνονται / συμπληρώνονται με τα έργα των Κατηγοριών Πράξεων δημοσίου χαρακτήρα στον αναπτυξιακό Άξονας Κομοτηνής-Νυμφαίας-Ελληνοβουλγαρικών συνόρων με τον παρακάτω γραφικό τρόπο:

	2.1.5-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	2.1.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ Κ.ΛΠ.)	2.2.2-ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	2.3.1-ΙΔΡΥΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΜΑΤΙΚΑ, ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΤΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ Κ.ΛΠ.)	2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ	2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΓΗΓΕΙΣ, CANOE, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)	2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	X	X		X	X	X	X	X
3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	X	X				X	X	X
2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	X	X	X	X	X	X	X	X
3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X	X	X	X	X	X	X	X

6.5.8 Αναπτυξιακός Θύλακας Αρριανών - Μ. Δερείου

Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT και την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων για κάθε δήμο (βλ. Ενότητα 5.4.3) προτείνουμε τις κάτωθι κατηγορίες παρεμβάσεων για το σύνολο του αναπτυξιακού θύλακα Αρριανών-Μ. Δερείου:

3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

3.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

2.5-ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

3.5-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΗ ΧΡΗΣΗ

1.4-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω κατάταξη γίνεται με βάση τη βαρύτητα του συνολικού προϋπολογισμού των δημόσιων έργων που εντάσσονται σε κάθε Κατηγορία Πράξης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Πίνακες 6.5-1 και 6.5-2, Παράρτημα) και είναι αποτέλεσμα της διαρκούς διαβούλευσης της Ομάδας Έργου με το τοπικό αναπτυξιακό σύστημα δηλαδή τους Ο.Τ.Α., Υπηρεσίες και λοιπούς φορείς. Η χωροταξία των παρεμβάσεων παρουσιάζεται στο Χάρτη 11 - Παράρτημα Ι.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.4 (αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΑΓΩΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΔΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ ΕΣΟΧΗΣ	ΕΣΟΧΗΣ	950.000,00
2. ΥΔΡΕΥΣΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΠΛΑΓΙΑΣ, ΣΤΡΟΦΗΣ, ΑΓΙΟΧΩΡΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΔΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΠΛΑΓΙΑΣ, ΣΤΡΟΦΗΣ, ΑΓΙΟΧΩΡΙΟΥ, ΝΕΔΑ	600.000,00
3. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΑΓΩΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΔΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ ΡΑΓΑΔΑΣ	ΡΑΓΑΔΑΣ	450.000,00
4. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΕΧΡΟΥ, ΧΛΟΗΣ, ΧΑΜΗΛΟΥ, ΧΑΡΑΔΡΑΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	750.000,00
5. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΟΡΓΑΝΗΣ ΚΑΙ ΔΡΑΝΙΑΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	300.000,00
6. ΔΙΚΤΥΟ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	500.000,00
7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΕΞΑΜΕΝΩΝ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	200.000,00
8. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΝΥΜΦΑΙΑΣ	ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ	75.000,00
9. ΥΔΡΕΥΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ-ΓΕΡΙΚΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	500.000,00
10. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΜΕΣΗΜΕΡΙΟΥ-ΟΥΡΑΝΙΩΝ-ΚΙΣΣΟΥ-ΑΝΩ ΜΙΚΡΑΚΙΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	1.000.000,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
11. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΡΟΥΣΣΑΣ-ΓΟΝΙΚΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	1.500.000,00
12. ΑΠΟΧΕΤΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΠΛΑΓΙΑΣ, ΣΤΡΟΦΗΣ, ΑΓΙΟΧΩΡΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΔΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΠΛΑΓΙΑΣ, ΣΤΡΟΦΗΣ, ΑΓΙΟΧΩΡΙΟΥ, ΝΕΔΑΣ	350.000,00
13. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΠΛΑΤΕΙΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	600.000,00
14. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΡΥΜΗΣ	ΔΡΥΜΗ	60.000,00
15. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΕΣΟΧΗΣ	ΕΣΟΧΗΣ	60.000,00
16. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΤΩ ΔΡΟΣΙΝΗΣ	ΚΑΤΩ ΔΡΟΣΙΝΗΣ	60.000,00
17. ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ-ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΧΩΡΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	300.000,00
18. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΑΝΩ ΔΡΟΣΙΝΗΣ	ΑΝΩ ΔΡΟΣΙΝΗΣ	60.000,00
19. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΡΟΣΙΑΣ	ΔΡΟΣΙΑΣ	60.000,00
20. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΡΑΓΑΔΑΣ	ΡΑΓΑΔΑΣ	60.000,00
21. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΚΙΑΔΑΣ	ΣΚΙΑΔΑΣ	60.000,00
22. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΝΥΜΦΑΙΑ	ΠΑΝΔΡΟΣΟ	50.000,00
23. ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΛΑΤΕΙΩΝ Δ.Δ. ΜΙΚΡΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	150.000,00
24. ΣΧΕΔΙΑ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ ΚΕΧΡΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	231.154,08
25. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΕΧΡΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	500.000,00
26. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	500.000,00
27. ΣΧΕΔΙΑ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	251.390,38
28. ΣΧΕΔΙΑ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΔΗΜΟΥ ΦΙΛΥΡΑΣ	ΦΙΛΥΡΑΣ	335.894,16
29. ΣΧΕΔΙΑ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ ΔΕΡΕΙΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	274.735,72

Τα έργα 1, 3-7, 9, 12, 14-21 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ τα υπόλοιπα 2,8,10-11,13, 22-29 προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας ΙΙ.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, τα έργα 24-29 προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα (έργα Ομάδας ΙΙ). **Η δε σκοπιμότητα όμως των έργων που αφορούν στην οριοθέτηση των οικισμών καθώς και στα σχέδια οικιστικής οργάνωσης ανοικτής πόλης σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή τους στην Ομάδα ΙΙ των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετούνται εκεί αποκλειστικά και μόνο λόγω της φύσης τους.**

Η σκοπιμότητα των έργων αυτών της Κατηγορίας πράξης 3.4 (αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Με την υλοποίηση των έργων 1-4, 6-11, που αφορούν έργα βελτίωσης του υδρευτικού δικτύου της περιοχής παρέμβασης. θα επιτευχθεί η ενίσχυση υδροδότησης των οικισμών του Δήμου Αρριανών και Σουφλίου και άρα η αντιμετώπιση των προβλημάτων τους σε αυτόν τον τομέα που αναφέρθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, ενδεικτικά αναφέρονται εποχική ανεπάρκεια νερού, πλημμυλής καθαρισμός, αντικατάσταση απαρχαιωμένου δικτύου μεταφοράς. Επίσης οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Ο διαχωρισμός των έργων αυτών σε έργα ομάδας I και II έγινε με βάση την ωριμότητα των παρεμβάσεων και τις προτεραιότητες που προέκυψαν από τη διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς
- Με την υλοποίηση των έργων 24-29 αν και προτείνονται στα έργα της ομάδας II θεωρούνται ιδιαίτερα κρίσιμα για την ανάπτυξη της εν λόγω περιοχής. Η εκπόνηση ρυμοτομικών σχεδίων και πολεοδομικών μελετών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην περιοχή καθώς θα επιλύσει το πρόβλημα του αβέβαιου ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Επίσης θα βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων, εξαλείφοντας την άναρχη δόμηση και επιχειρηματική δραστηριότητα.
- Τα έργα 5 και 12 αναμένεται να ικανοποιήσουν την ανάγκη για τη βελτίωση των αποχετευτικών δικτύων των οικισμών της περιοχής Οργάνης, Δρασιάς, Πλαγιάς, Στροφής, Αγιοχωρίου και Νέδας που αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα και θα βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων. Σημειώνεται ότι οι ανάγκες της περιοχής στο παραπάνω τομέα είναι πολύ μεγαλύτερες όπως αυτές αποτυπώθηκαν στα πλαίσια του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. σε προηγούμενα κεφάλαια. Οι παραπάνω οικισμοί επιλέχθηκαν στα πλαίσια της διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς και τους περιορισμούς στη χρηματοδότηση.
- Τα υπόλοιπα έργα 13-23 αφορούν σε παρεμβάσεις ανάπλασης των οικισμών με σκοπό την αναβάθμιση του Οικιστικού περιβάλλοντος στους οικισμούς με σεβασμό στην ιδιαίτερη αρχιτεκτονική της περιοχής. Τα αναμενόμενα οφέλη είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, η προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών, η διευκόλυνση της τοπικής επιχειρηματικότητας και η διατήρηση της ιδιαίτερης τοπικής αρχιτεκτονικής.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.3 (Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΦΥΤΟΚΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΗ ΛΕΚΑΝΗ ΑΠΟΡΡΟΗΣ ΧΛΟΗΣ	ΚΕΧΡΟΥ	3.000.000,00
2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΥΡΤΙΣΚΗΣ ΣΜΙΓΑΔΑΣ ΒΥΡΣΙΝΗΣ	ΚΕΧΡΟΥ	331.388,40
3. ΕΡΓΑ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ ΧΑΜΗΛΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	150.000,00
4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	51.203,58
5. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΥΡΤΙΣΚΗΣ ΣΜΙΓΑΔΑΣ ΒΥΡΣΙΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	52.4516,50
6. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΔΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΧΛΟΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΕΧΡΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	150.000,00
7. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΡΑΝΩΝ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΧΑΡΑΔΡΑΣ-ΧΑΜΗΛΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	150.000,00
8. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΧΕΙΜΑΡΡΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΤΟΥ ΤΡΕΛΟΥ ΡΕΜΑΤΟΣ Μ. ΔΕΡΕΙΟΥ (ΓΟΝΙΚΟ)	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	1.001.770,00
9. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΝΕΡΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΙΛΙΑ ΚΑΙ ΣΑΠΚΑ	ΚΕΧΡΟΥ	150.000.000,00
10. ΕΡΓΑ ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Δ.Δ. ΔΕΡΕΙΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	80.000,00
11. ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ-ΑΠΟΣΤΡΑΓΓΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΣΤΟ Δ.Δ. ΔΕΡΕΙΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	80.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-1, Τα έργα 6-7 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας I) ενώ τα υπόλοιπα 1-5, 8-11 προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, ότι αν και τα έργα 1-5, 8-11 προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα (έργα Ομάδας II). **Η δε σκοπιμότητα όμως των έργων αυτών σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή τους στην Ομάδα II των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετούνται εκεί λόγω της ετοιμότητας αλλά και της δυνατότητας χρηματοδότησης τους.**

Η σκοπιμότητα των έργων αυτών της Κατηγορίας πράξης 3.3 (Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Τα έργα 1,3,6,7,10,11 αφορούν έργα υποδομών για τη διευθέτηση των χειμάρρων (αύξηση της παροχευτικότητας, προστασία από πλημμυρικά φαινόμενα, συγκράτηση των εδαφών) που συλλέγουν και αποστραγγίζουν όμβρια ύδατα και διαπερνούν ή είναι παρακείμενοι σε οικισμούς της περιοχής παρέμβασης Τα έργα αποσκοπούν στο να βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής, να προστατεύσουν το ιδιόμορφο αρχιτεκτονικό τοπίο από τα φυσικά φαινόμενα, ώστε η περιοχή να αποκτήσει την απαιτούμενη δομική σταθερότητα για την ανάπτυξη εμπορικών δραστηριοτήτων. Σημειώνεται ότι επελέγησαν τα έργα 6,7 για την ομάδα Ι λόγω του είδους της παρέμβασης και της ετοιμότητας των τοπικών αρχών να ωριμάσουν το έργο.
- Αντίστοιχα οι παρεμβάσεις 2,4,5,8,9 επιχειρούν να επιλύσουν τα ίδια προβλήματα με την παραπάνω ομάδα έργων, με διαφορετική προσέγγιση. Παράλληλα με τη προστασία των οικισμών, οι πολύτιμοι και σπάνιοι υδατικοί πόροι συγκρατούνται από τα δίκτυα φραγμάτων στις ορεινές περιοχές, επιλύοντας παράλληλα και το μείζον ζήτημα της ύδρευσης των οικισμών. Βελτιώνοντας το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων και αναβαθμίζοντας τους οικισμούς.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.2 (Βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΠΛΑΓΙΑΣ, ΣΤΡΟΦΗΣ, ΑΓΙΟΧΩΡΙΟΥ, ΝΕΔΑΣ	300.000,00
2. ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ, ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΕΙΣ, ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΣΟΥΚΑ, ΚΕΡΑΣΙΑ, ΧΛΟΗ, ΣΟΥΜΑΚ	ΚΕΧΡΟΥ	600.000,00
3. ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΚΕΡΑΣΙΑΣ, ΧΛΟΗΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΥ ΚΕΧΡΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	450.000,00
4. ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	500.000,00
5. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΡΑΓΑΔΑΣ ΚΑΙ ΕΣΟΧΗΣ	ΕΣΟΧΗΣ, ΡΑΓΑΔΑΣ	180.000,00
6. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΑΒΑΣΕΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	150.000,00
7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΦΥΡΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΡΑΤΙΝΗΣ	ΓΡΑΤΙΝΗΣ	400.000,00
8. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΡΥΜΗΣ ΣΑΡΑΚΗΝΗΣ	ΚΑΛΧΑΝΤΟΣ, ΦΙΛΥΡΑΣ	80.000,00
9. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΥΠΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ, ΣΙΔΗΡΟΧΩΡΙΟΥ, ΠΕΤΡΟΛΟΦΟΥ, ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	1.800.000,00
10. ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΣΤΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	600.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-1, Τα έργα 5-6 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ τα υπόλοιπα 1-4, 7-10 προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας ΙΙ.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, ότι αν και το έργο 10 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα (έργα Ομάδας II). **Η δε σκοπιμότητα όμως των έργου αυτών σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή τους στην Ομάδα II των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετούνται εκεί λόγω της ετοιμότητας τους και την δυνατότητα χρηματοδότησης σε αυτή τη χρονική συγκυρία.**

Η σκοπιμότητα των έργου αυτών της Κατηγορίας πράξης 3.2 (των υπηρεσιών μεταφορών / τηλεπικοινωνιών) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Τα μικρής κλίμακας έργα οδοποιίας που αναφέρονται σε αυτή τη κατηγορία πράξης (1, 2,5,8) είναι κυρίως έργα συντήρησης και αναβάθμισης της υπάρχουσας οδοποιίας που διασυνδέει οριζόντια τους οικισμούς της περιοχής. Με τις παρεμβάσεις αυτές αναμένεται να βελτιωθούν οι συνθήκες προσπελασιμότητας της περιοχής, ενώ παράλληλα, θα διασφαλιστεί η πρόσβαση σε απομακρυσμένους οικισμούς (παρεμβάσεις 2,3), ειδικά κατά τους χειμερινούς μήνες. Αναμενόμενα οφέλη η ενίσχυση των οικονομικών προοπτικών της περιοχής, η δυνατότητα μεταφοράς και διάθεσης των τοπικών προϊόντων, η διευκόλυνση της τοπικής επιχειρηματικότητας.
- Τα έργα της προηγούμενης ομάδας αναμένεται να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τα έργα 3,4,6,9 καθώς και με αυτά της κατηγορίας πράξης 3.4 ώστε η προσπελασιμότητα της περιοχής να βελτιωθεί, ενώ παράλληλα να αναβαθμιστεί και το οικιστικό περιβάλλον, καθιστώντας τους οικισμούς πιο ανταγωνιστικούς σε σχέση με αυτούς της όμορης πεδιάδας της Ροδόπης.
- Ειδική μνεία πρέπει να γίνει στο έργο 7, ένα έργο το οποίο τοποθετείται στη βασική δυτική δίοδο εισόδου προς το θύλακα. Ένα έργο που θα επιλύσει σημαντικά προβλήματα προσπελασιμότητας σε κρίσιμο σημείο εισόδου από και προς το διοικητικό κέντρο της περιφέρειας, αλλά και ως προς τη σύνδεση με τον κάθετο άξονα Κομοτηνής-Νυμφαίας-Ελληνοβουλγαρικών συνόρων, δημιουργώντας συνθήκες εξωστρέφειας της τοπικής οικονομίας.
- Τέλος στην υπάρχουσα χωρική και κοινωνική απομόνωση της περιοχής μπορεί να θέσει η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών. Και η υποβοήθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας μέσω αυτών, με δεδομένο ότι αυτές αυξάνουν την εξωστρέφεια, την ταχύτητα των συναλλαγών και την ευνοϊκότερη αντιμετώπιση των ορεινών περιοχών

ως χώρων εγκατάστασης επενδύσεων. Το έργο 10 αποσκοπεί σε αυτόν ακριβώς το σκοπό και αναμένεται να δράσει συμπληρωματικά με την οριζόντια δράση για την εγκατάσταση ευρυζωνικών δικτύων.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.1 (Ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΡΙΩΝ (3) ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ		1.500.000,00
2. ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΠΛΑΓΙΑΣ, ΣΤΡΟΦΗΣ, ΑΓΙΟΧΩΡΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΔΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΠΛΑΓΙΑΣ, ΣΤΡΟΦΗΣ, ΑΓΙΟΧΩΡΙΟΥ, ΝΕΔΑΣ	350.000,00
3. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΙΚΡΟΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	800.000,00
4. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΔΡΟΜΑΣΤΕΥΣΗΣ-ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΝΕΡΟΥ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΟΤΙΣΤΡΑΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	150.000,00
5. ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ (ΦΑΣΚΟΜΗΛΟ, ΤΣΑΙ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ Κ.ΛΠ.)	ΚΕΧΡΟΥ	150.000,00
6. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΔΡΟΣΙΑΣ-ΦΛΑΜΠΟΡΟΥ	ΟΡΓΑΝΗΣ	830.000,00
7. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΦΛΑΜΠΟΡΟΥ-ΚΟΒΑΛΟΥ	ΟΡΓΑΝΗΣ	333.000,00
8. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΣΜΙΓΑΔΑΣ-ΚΥΜΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	545.000,00
9. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΟΡΓΑΝΗΣ-ΑΝΩ ΔΡΟΣΙΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	876.000,00
10. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΜΥΡΤΙΣΚΗ-ΚΑΛΥΒΙΑ-ΚΥΜΗ	ΟΡΓΑΝΗΣ	292.000,00
11. ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΑΣΙΚΟΥ ΦΥΤΩΡΙΟΥ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	20.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, Όλα τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II. **Η δε σκοπιμότητα όμως των έργων αυτών σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή τους στην Ομάδα II των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετούνται εκεί λόγω της δυνατότητας χρηματοδότησης από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε.**

Η σκοπιμότητα των έργων αυτών της Κατηγορίας πράξης 2.1 (Ενίσχυση της γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Τα έργα 6-10 αφορούν την ενίσχυση των υποδομών της δασικής διαχείρισης είναι πολλαπλής σκοπιμότητας και αυτό γιατί έτσι υποβοηθείται και η αύξηση της δασικής παραγωγής αλλά και η ενίσχυση του οικοτουρισμού και του συστήματος πρόληψης και καταπολέμησης φυσικών καταστροφών ενάντια στο Δασικό οικοσύστημα. Παράλληλα με τα παραπάνω έργα που αναμένεται να τονώσουν την τοπική δασική

παραγωγική διαδικασία, συμπληρωματικά αναμένεται να δράσει το έργο 11 που αφορά στην επαναλειτουργία του Δασικού φυτωρίου Οργάνης, επαναφέροντας ακόμα μια πηγή επιχειρηματικότητας στην περιοχή

- Τα έργα 2-4 αφορούν απαραίτητες επεμβάσεις στην περιοχή που αφορούν την εξασφάλιση των απαραίτητων υδατικών πόρων, πάντοτε με ήπιες παρεμβάσεις με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον ώστε να μπορέσουν οι τοπικοί παραγωγοί να βελτιώσουν τις συνθήκες παραγωγής στους λιγοστούς εδαφικούς πόρους της περιοχής, και να στραφούν σε διαφορετικές καλλιέργειες που απαιτούν περισσότερους υδατικούς πόρους και να μεγιστοποιήσουν την παραγωγή τους.
- Με την επέμβαση 5 προτείνεται η ενθάρρυνση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού να στραφεί σε εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας, πέρα από τις συμβατικές, και να εκμεταλλευτεί την εμπειρία των κατοίκων στην διάθεση και εμπορία ρίγανης. Η παραπάνω παρέμβαση αναμένεται να λειτουργήσει συμπληρωματικά με παρεμβάσεις που αφορούν σε ιδιωτικά έργα και ειδικότερα την ίδρυση μεταποιητικών επιχειρήσεων για τα αρωματικά προϊόντα.
- Τέλος πολύ σημαντική είναι η παρέμβαση 1 που αφορά στην μετεγκατάσταση των διάσπαρτων και στη πλειοψηφία των περιπτώσεων παράνομων κτηνοτροφικών μονάδων σε τρία οργανωμένα κτηνοτροφικά πάρκα, που θα δημιουργηθούν με σεβασμό στο περιβάλλον σε κατάλληλα επιλεγμένες τοποθεσίες που θα παρέχουν στους κτηνοτρόφους όλες τις απαραίτητες υποδομές για το σταβλισμό των ζώων. Θα μπορέσουν να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας. Ενώ θα λυθεί και το θολό ιδιοκτησιακό καθεστώς της υπάρχουσας κατάστασης

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.3** (Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων), προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑΣ ΦΛΑΜΠΟΥΡΟ	ΟΡΓΑΝΗΣ	200.000,00
2. ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΜΥΛΩΝ ΚΑΙ ΓΕΦΥΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΕΧΡΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	300.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-1, Το έργο 2 προτείνεται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ το έργο 1 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας ΙΙ.

Η σκοπιμότητα των έργων αυτών της Κατηγορίας πράξης 2.3 (Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Σχετικά με το έργο 1 αναφέρονται τα εξής: στοχεύει, μεταξύ άλλων να δημιουργήσει τις απαραίτητες υποδομές ώστε τόσο οι ντόπιοι κάτοικοι όσο και δυνητικοί επισκέπτες μπορούν να μεταφέρουν τις εκδρομικές εξορμήσεις τους και δραστηριότητες τους στη συγκεκριμένη περιοχή, γνωρίζοντας ότι υπάρχει η κατάλληλη υποστηρικτική υποδομή. Έτσι βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής ενώ θα εξυπηρετηθούν πολύ καλύτερα και οι επισκέπτες ή εργαζόμενοι στην περιοχή.
- Η λογική του έργου 2 εντάσσεται μέσα στο πλαίσιο της γενικότερης παρέμβασης για την ενίσχυση και διατήρηση της προβολής της ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Η συντήρηση και ανάδειξη των παραδοσιακών μύλων και γεφυριών της περιοχής αναδεικνύει την ιδιαίτερη τοπική αρχιτεκτονική. Χαράσσει αυτόματα μία διαδρομή που θα περιλαμβάνει αναγκαστικά και οικισμούς τονώνοντας την επιχειρηματική δραστηριότητα. Η παραπάνω παρέμβαση αναμένεται να λειτουργήσει συμπληρωματικά με παρεμβάσεις που αφορούν σε ιδιωτικά έργα και ειδικότερα την ίδρυση μεταποιητικών επιχειρήσεων διάθεσης τοπικών προϊόντων και την ίδρυση υποδομών εστίασης και διανυκτέρευσης

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.1 (Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας, κοινωνικής φροντίδας και αθλητισμού)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ ΚΕΧΡΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	60.000,00
2. ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ ΟΡΓΑΝΗΣ	ΟΡΓΑΝΗΣ	60.000,00
3. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΤΙΡΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΙΑΤΡΕΙΩΝ Δ.Δ. ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	100.000,00
4. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΟΧΙΑΚΟΥ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΣΤΟΝ ΚΕΧΡΟ	ΚΕΧΡΟΥ	60.000,00
5. ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ Δ.Δ. ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	ΜΙΚΡΟΥ ΔΕΡΕΙΟΥ	50.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-1, Τα έργα 1-4 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας I) ενώ το έργο 5 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, ότι αν και το έργο 5 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα (έργα Ομάδας II). **Η δε σκοπιμότητα όμως των έργου αυτών σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή τους στην Ομάδα II των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.**

αλλά τοποθετούνται εκεί λόγω της ετοιμότητας τους και την δυνατότητα χρηματοδότησης σε αυτή τη χρονική συγκυρία.

Η σκοπιμότητα των έργου αυτών της Κατηγορίας πράξης 3.1 (Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας, κοινωνικής φροντίδας και αθλητισμού) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Τα έργα 1-3 στην ουσία αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα στους τρεις μεγαλύτερους οικισμούς του θύλακα. Η απουσία κατάλληλων υποδομών υγείας στην περιοχή παρέμβασης υποβαθμίζει το επίπεδο ζωής των κατοίκων ενώ είναι ανατρεπτικός παράγοντας για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Για αυτό το λόγο θα πρέπει τουλάχιστον οι όποιες υπηρεσίες πρωτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης στην περιοχή να αναβαθμιστούν έστω και μέχρι αυτό το επίπεδο αφού η οικονομική κατάσταση της χώρας δεν επιτρέπει την ίδρυση Κέντρου υγείας στην περιοχή.
- Αντίστοιχα αντιμετωπίζουν τις σχεδόν ανύπαρκτες κοινωνικές υποδομές τα έργα 4 και 5 για την αναβάθμιση της φροντίδας των παιδιών, τη δημιουργική απασχόληση τους, ειδικά σε μία αγροτική περιοχή που η εποχικότητα των εργασιών αναγκάζει τις μητέρες σε πολύωρη εργασία και μετά το πέρας του σχολικού ωραρίου.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.5 (Ενέργειες υποστήριξης της τοπικής οικονομικής βάσης)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα εξής έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ-ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΡΙΓΑΝΗΣ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ ΚΕΧΡΟΥ	ΚΕΧΡΟΥ	150.000,00
2. ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΡΙΓΑΝΗ	ΚΕΧΡΟΥ	75.000,00
3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΕ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΚΕΧΡΟΥ	90.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, Όλα τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II. **Η δε σκοπιμότητα όμως των έργων αυτών σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζεται στην συμπερίληψή τους στην Ομάδα II των προτεινόμενων έργων του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αλλά τοποθετούνται εκεί λόγω της δυνατότητας χρηματοδότησης από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε. και το Ε.Κ.Τ.**

Η σκοπιμότητα των έργου αυτών της Κατηγορίας πράξης 2.5 (Ενέργειες υποστήριξης της τοπικής οικονομικής βάσης) στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων του προγράμματος πηγάζει και συνδιαμορφώνεται από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την

ανάλυση SWOT και την αξιολόγηση και ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων.

Η σκοπιμότητα υλοποίησης των ανωτέρω έργων έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά στα εξής:

- Οι ενέργειες προβολής και προώθησης αλλά και οι ενέργειες για την ποιοτική αναβάθμιση της ποιότητας της ρίγανης και των αρωματικών φυτών του Κέχρου θεωρούνται απαραίτητα εργαλεία υποβοήθησης της εναλλακτικής αυτής δραστηριότητας στην περιοχή, σε σχέση με τυχόν παραγωγικό πρότυπο και τη καλλιέργεια του καπνού. Το παραπάνω σε συνδυασμό με τις τοπικές εκδηλώσεις αναμένεται να δημιουργήσουν ένα brand name στην περιοχή, θα ενισχύσουν την εξωστρέφεια της περιοχής, θα συμβάλλουν στην αύξηση της επισκεψιμότητας της περιοχής, θα ενισχύσουν την τοπική επιχειρηματικότητα.
- Οι παραπάνω δράσεις θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τις την κατάρτιση των νέων σε παραδοσιακά επαγγέλματα, διατηρώντας έτσι την ιδιαίτερη πολιτιστική κληρονομιά του τόπου αλλά και δίνοντας διέξοδο στους νέους στο μεγάλο πρόβλημα της ανεργίας στην περιοχή.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.5 (βελτίωση υποδομής παραγωγής ενεργείας για οικιακή και κοινόχρηστη χρήση)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το εξής έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ (ΣΑΠΚΑ, ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ-ΧΛΟΗΣ)	ΚΕΧΡΟΥ	180.000,00

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5-2, το έργο προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας II

Η σκοπιμότητα υλοποίησης του ανωτέρω έργου έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά κύρια στα εξής:

- Το παραπάνω έργο θα δράσει συμπληρωματικά με τα προτεινόμενα έργα της κατηγορίας πράξης 2.1 που αφορούν στη βελτίωση της παραγωγή στον αγροτικό τομέα. Αναμένεται να βοηθήσει τους κατοίκους των εν λόγω οικισμών να εκσυγχρονίσουν τις μεθόδους παραγωγής προσβλέποντας σε ποιοτικότερες και μεγαλύτερες παραγωγές, ενώ πλέον θα μπορούν να στραφούν και σε εναλλακτικές καλλιέργειες. Ενώ παράλληλα θα συμβάλλει στην ενεργειακή θωράκιση της περιοχής.

Αναφορικά με τα έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 1.4 (Ενέργειες υποστήριξης της τοπικής οικονομικής βάσης)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το εξής έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ-ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Π/Υ
1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	ΚΕΧΡΟΥ	60.000,00

Η σκοπιμότητα υλοποίησης του ανωτέρω έργου έγκειται περιληπτικά και ανακεφαλαιωτικά κύρια στα εξής:

- Σε μια περιοχή όπου οι κάτοικοι έχουν χαμηλή περιβαλλοντική συνείδηση τέτοιες παρεμβάσεις είναι απαραίτητες ώστε, οι κάτοικοι της περιοχής να επενδύσουν στην προστασία και διατήρηση της φυσικής τους κληρονομιάς της περιοχής τους. Η σκοπιμότητα υλοποίησής της δράσης θα πρέπει να θεωρείται επίσης παρόμοια με αυτή των προτεινόμενων έργων της Κατηγορίας Πράξης 2.5 (Ενέργειες υποστήριξης της τοπικής οικονομικής βάσης).γιατί ενθαρρύνει τους κατοίκους να στραφούν σε παραδοσιακούς βιολογικούς τρόπους παραγωγής, δημιουργώντας προϊόντα υψηλής προστιθεμένης αξίας για την περιοχή, υποβοηθώντας και τη τουριστική ανάδειξη της περιοχής.

Με βάση τα χαρακτηριστικά του εν λόγω θύλακα και έχοντας υπόψη τα ανωτέρω προτεινόμενα δημόσια έργα, σε ενδεχόμενες προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος που θα απευθύνεται σε ιδιώτες, οι εξής Δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρούνται ως δράσεις-προτεραιότητες που εξυπηρετούν τους στόχους του προγράμματος στο δεδομένο θύλακα (σε μη ιεραρχική κατάταξη):

2.2.5-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ (ΠΛΗΝ ΑΥΤΩΝ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ 2.2.4)

2.2.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, ΚΑΝΟΕ, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)

2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

2.4.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ / ΜΟΝΑΔΩΝ / ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ) ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΟΠΩΣ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ, ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΒΙΟΜΑΖΑΣ, ΓΕΩΘΕΡΜΙΑΣ) ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

3.1.8-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΗΣΗΣ

3.5.2-ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ (ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΤΡΕΛΛΑΙΟΥ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΤΖΑΚΙΑ Κ.ΛΠ.)

3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

4.2.3-ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Οι προτεινόμενες ως προτεραιότητες δράσεις ιδιωτικών έργων θεωρείται ότι θα πρέπει κυρίως να συναρθρώνονται / συμπληρώνονται με τα έργα των Κατηγοριών Πράξεων δημοσίου χαρακτήρα στον αναπτυξιακό θύλακα Αρριανών-Μ. Δερείου με τον παρακάτω γραφικό τρόπο:

	2.1.5-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	2.1.6-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ Κ.ΛΠ.)	2.2.2-ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	2.2.3-ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	2.3.1-ΙΔΡΥΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΜΑΤΙΚΑ, ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ, ΙΑΤΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ Κ.ΛΠ.)	2.3.2-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ	2.3.3-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, ΚΑΝΟΕ, ΚΑΥΑΚ, RAFTING Κ.ΛΠ.)	2.3.4-ΙΔΡΥΣΗ / ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	3.6.2-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	X	X	X	X					X
2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	X	X	X		X	X	X	X	X
3.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	X			X		X	X	X	X
2.5-ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.5-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΗ ΧΡΗΣΗ	X	X	X			X		X	
1.4-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	X	X	X		X	X	X	X	X

6.5.9 Οριζόντιες αναπτυξιακές παρεμβάσεις

Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT και την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων για κάθε δήμο (βλ. Ενότητες 5.3.3 και 5.4.3) προτείνουμε τις κάτωθι οριζόντιες κατηγορίες παρεμβάσεων για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. ή για τις επιμέρους Υποπεριοχές του Α και Β:

2.5-ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

3.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

2.3-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

4.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ ΜΕ ΆΛΛΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

3.4-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.1-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

1.4-ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.6-ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω κατάταξη γίνεται με βάση τη βαρύτητα του συνολικού προϋπολογισμού των δημόσιων έργων που εντάσσονται σε κάθε Κατηγορία Πράξης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (βλ. Πίνακες 6.5-1 και 6.5-2, Παράρτημα IV). Η χωροταξία των οριζόντιων παρεμβάσεων μαζί με όλες των ανωτέρω θυλάκων παρουσιάζεται στο Χάρτη 12 - Παράρτημα I.

Αναφορικά με τα οριζόντια έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.5 (Ενέργειες υποστήριξης της τοπικής οικονομικής βάσης)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ	Π/Υ
1. ΜΕΛΕΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 40379/02-10-2009 Κ.Υ.Α. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΧΕΡΣΑΙΩΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΟΡΟΣΕΙΡΑΣ ΡΟΔΟΠΗΣ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ, ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΦΕΡΟΥΣΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ)	A	50.000,00
2. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΥΨΗΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	A & B	80.000,00
3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΟΜΟΡΦΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ	A	300.000,00
4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΟΛΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	A & B	600.000,00

Τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Οι μελέτες των οικονομικών επιπτώσεων από το χαρακτηρισμό της περιοχής ως Εθνικό Πάρκο στο τοπικό οικονομικό σύστημα είναι μια αναγκαιότητα που πηγάζει

από τους περιορισμούς της σχετικής Κ.Υ.Α. για τη ζωνοποίηση του πάρκου. Οι μελέτες αυτές αναφέρονται στους τομείς της δασοπονίας, της γεωργοκτηνοτροφίας και του τουρισμού (φέρουσα ικανότητα) και σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να αναδεικνύουν και τις αναπτυξιακές δυνατότητες που παρουσιάζονται.

- Οι ενέργειες προβολής και προώθησης (αλλά και η εκπόνηση της μελέτης για την ταυτότητα της περιοχής) θεωρούνται απαραίτητα εργαλεία υποβοήθησης της τουριστικής δραστηριότητας. Η δε μελέτη για την ταυτότητά της θα βοηθήσει τους σχεδιαστές να δημιουργήσουν ένα ενιαίο brand name για την Ροδόπη, με βάση τα μη ανταλλάξιμα πλεονεκτήματά της όπως το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, η ιδιαιτερότητα του πολυσχιδούς πολιτισμού της κ.λπ. Το brand name θα πρέπει να προχωρήσει σε συγκεκριμένες ενέργειες προβολής της περιοχής που-ακόμη και αν αναφέρονται σε επιμέρους περιοχές-θα πρέπει να διακατέχονται από κοινή φιλοσοφία και προσέγγιση. Με βάση τα παραπάνω η σκοπιμότητα έγκειται στην ενίσχυσης της εξωστρέφειας της περιοχής και της αύξησης της επισκεψιμότητάς της.
- Η σκοπιμότητα των ενεργειών κατάρτισης σε θέματα πράσινης ανάπτυξης και επιχειρηματικότητας είναι μεγάλη για όλη την περιοχή παρέμβασης αφού μπορεί να αποτελέσει το πρώτο στάδιο σταδιακής μείωσης της εξάρτησης της τοπικής οικονομίας από τον πρωτογενή τομέα. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει οι εν δυνάμει επιχειρηματίες της περιοχής παρέμβασης να λάβουν την απαραίτητη πληροφόρηση πάνω σε θέματα που σχετίζονται με την πράσινη ανάπτυξη όπως ο οικότουρισμός, η εξοικονόμηση ενέργειας κ.λπ.

Αναφορικά με τα οριζόντια έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.2 (Βελτίωση των υπηρεσιών μεταφορών και τηλεπικοινωνιών)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ	Π/Υ
1. ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΠΤΙΚΗΣ ΙΝΑΣ ΣΕ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	A & B	500.000,00
2. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΥΡΥΖΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ	A & B	500.000,00

Τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Η υποβοήθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας και δη της επιχειρηματικότητας θα πρέπει να έχει ως στόχο τις νέες τεχνολογίες, με δεδομένο ότι αυτές αυξάνουν την εξωστρέφεια, την ταχύτητα των συναλλαγών και την ευνοϊκότερη αντιμετώπιση των ορεινών περιοχών ως χώρων εγκατάστασης επενδύσεων.

Αναφορικά με τα οριζόντια έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 2.3 (Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ	Π/Υ
1. ΨΗΦΙΑΚΗ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΟΥ ΙΧΝΟΥΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ Ε6 ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΘΕΤΩΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΥΝ ΤΟ Ε6 ΜΕ ΣΗΜΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	A	500.000,00
2. ΕΡΓΑ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΟΣΕΙΡΑ ΤΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΚΟΜΒΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	A	300.000,00
3. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ (ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ-ΕΛΑΤΙΑΣ)	A	80.000,00

Τα έργα 1-2 προτείνονται για άμεση ένταξη στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση ή έργα της Ομάδας Ι) ενώ το έργο 3 προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας ΙΙ.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Το μονοπάτι Ε6, διατρέχει το σύνολο του ορεινού όγκου της Ροδόπης και αποτελεί έναν τουριστικό πόρο μεγάλης εμβέλειας. Ο πόρος αυτός θα πρέπει να χαρτογραφηθεί, έτσι ώστε να προβληθεί αποτελεσματικά και με βάση τη σύγχρονη τεχνολογία.
- Αναφορικά με τα έργα σήμανσης κατεύθυνσης και πληροφόρησης επισημαίνεται ότι η σκοπιμότητα τους έγκειται στη μέχρι τώρα έλλειψη ή κακή κατάστασή τους. Ένα επίσης αρνητικό στοιχείο της υπάρχουσας υποδομής σήμανσης είναι η διαφορετική αισθητική προσέγγιση αλλά και η πληροφόρηση που παρέχουν και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν είναι αξιοποιήσιμη τουριστικά.
- Η μελέτη θα εξετάσει τη σκοπιμότητα και την αναγκαιότητα σύνδεσης των δασικών χωριών Ερυμάνθου-Ελατίας, μέσω της κατασκευής και οργάνωσης ενός μονοπατιού που θα διασχίζει την Ροδόπη μήκους περίπου 100 km Κατά μήκος του μονοπατιού θα δημιουργηθούν ενδιάμεσοι σταθμοί υποδοχής-διανυκτέρευσης, γραφεία ενημέρωσης τουριστών και θέσεις θέας. Το προτεινόμενο μονοπάτι θα ενώνει το Δασικό χωριό Ερυμάνθου (Ξάνθη) με το αντίστοιχο της Ελατίας (Δράμα), τα οποία αποτελούν τα πιο προχωρημένα σημεία διανυκτέρευσης επί της δασικής έκτασης της οροσειράς της Ροδόπης.

Αναφορικά με τα οριζόντια έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 4.1 (Ενίσχυση συνεργασιών με άλλες περιοχές της Ελλάδας)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ	Π/Υ
1. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΟΛΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	A & B	500.000,00

Το έργο προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Η σύνδεση της περιοχής παρέμβασης με τους τουριστικούς θύλακες των παραθαλάσσιων περιοχών και δη των προορισμών της Αλεξανδρούπολης (βλ. Ενότητα 4.4Γ.1) και της Καβάλας θα πρέπει να είναι μια από τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας Α.Μ.-Θ., στο πλαίσιο της ενιαίας θεώρησης του χώρου της ως προϊόν. Η σύνδεση αυτή με τη δημιουργία πακέτων «βουνού-θάλασσας» θα ενισχύσει την αναγνωρισιμότητα της περιοχής και θα την εντάξει σε ευρύτερους θύλακες ανάπτυξης.

Αναφορικά με τα οριζόντια έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.4 (Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος)**, προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. τα κάτωθι έργα σε μη ιεραρχική σειρά:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ	Π/Υ
1. ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ, ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΟ Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.	A & B	418.000,00
2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΔΙΑΚΡΙΤΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ / ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	A & B	60.000,00

Τα έργα προτείνονται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργα της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής τους έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Το προτεινόμενο έργο 1 θα δώσει την δυνατότητα ολοκληρωμένου σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης έργων και παρεμβάσεων βιώσιμης ανάπτυξης στην περιοχή μελέτης της οροσειράς Ροδόπης καθώς ενσωματώνει σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα, εργαλεία διακυβέρνησης για βιώσιμη τοπική ανάπτυξη, εργαλεία ανάλυσης καταλληλότητας του χώρου για έργα και άλλες παρεμβάσεις, εργαλεία αξιολόγησης περιβαλλοντικών, κοινωνικών, οικονομικών και θεσμικών επιπτώσεων, εργαλεία αντισταθμιστικής αξιολόγησης επιπτώσεων για την διασφάλιση κοινωνικής συμφωνίας και αποδοχής των έργων και παρεμβάσεων και πρωτόκολλο ιεράρχησης των έργων με βάση την συνεισφορά των έργων στην βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. Το έργο διασφαλίζει τις διαδικασίες σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής μελέτης με αντικειμενικό και διαφανή τρόπο, με κοινωνική συμμετοχή και χαμηλό κόστος. Επίσης

το προτεινόμενο έργο μπορεί να αποτελέσει πρότυπο σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης και άλλων στρατηγικών και επιχειρησιακών σχεδίων άλλων περιοχών δημιουργώντας έτσι προστιθέμενη αξία.

Εγκατάσταση σε κομβικά σημεία της ορεινής περιοχής (π.χ. Δημαρχεία) κόμβων ηλεκτρονικής ενημέρωσης των επισκεπτών και των ερευνητών για τα χαρακτηριστικά των καταγραφών που έχει εκπονήσει το ΤΕΕ Θράκης αλλά και για τα αποτελέσματα της έρευνας που ήδη οργανώνουμε με τον γενικό τίτλο «Βιομηχανική Κληρονομιά».

- Το προτεινόμενο έργο 2 αναφέρεται στη δημιουργία συνολικής βάσης δεδομένων πολεοδομικών, πολιτισμικών χαρακτηριστικών οικισμών της περιοχής της οροσειράς της Ροδόπης ώστε να δημιουργηθεί μια ενεργή βάση δεδομένων που θα παρουσιάζει την υφιστάμενη κατάσταση αλλά και θα προσφέρεται για την επεξεργασία στοιχείων και εξαγωγή συμπερασμάτων με σκοπό την ιεράρχηση παρεμβάσεων σε διακριτά κτίσματα της περιοχής. Η βάση μπορεί να αναδειχθεί και σε χρήσιμο εργαλείο και για εξεύρεση καλών πρακτικών, περαιτέρω έρευνας και επεξεργασίας τόσο από το κοινό όσο και από τους ερευνητές.

Αναφορικά με τα οριζόντια έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.1 (Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας, κοινωνικής φροντίδας και αθλητισμού)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ	Π/Υ
1. ΚΙΝΗΤΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΟΛΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	A & B	300.000,00

Το έργο προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Η μεγάλη έκταση της περιοχής παρέμβασης-και σε ορισμένες περιπτώσεις το δύσβατο του χαρακτήρα της-καθιστά τις κινητές μονάδες υγείας μια λύση στο πρόβλημα της γρήγορης πρόσβασης των κατοίκων της περιοχής σε περίθαλψη. Οι κινητές μονάδες υγείας μπορούν επίσης να είναι εξαιρετικά χρήσιμες κατά περιόδους άσκησης συγκεκριμένων αθλητικών γεγονότων (π.χ. VFUT) ή σε περιοχές συγκέντρωσης της τουριστικής δραστηριότητας σε απομακρυσμένες περιοχές

Αναφορικά με τα οριζόντια έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 1.4 (Ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ	Π/Υ
1. ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΟΡΟΣΣΕΙΡΑΣ ΡΟΔΟΠΗΣ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ (INTERNET, MOBILE, INFOKIOSK)	A	200.000,00

Το έργο προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του θα πρέπει να θεωρείται παρόμοια με αυτή των προτεινόμενων έργων της Κατηγορίας Πράξης 2.5 (Ενέργειες υποστήριξης της τοπικής οικονομικής βάσης). Προτείνεται για ένταξη στην εν λόγω Κατηγορία Πράξης με δεδομένο ότι η δράση αυτή δεν θα στοχεύει μόνο στην υποβοήθηση της τουριστικής διαδικασίας αλλά θα αναδεικνύει το φυσικό περιβάλλον ως πόρο με εσωτερική αξία (intrinsic value). Η εφαρμογή αυτής της συλλογιστικής αποτυπώνεται στη σκέψη π.χ. για real time μετάδοση εικόνων από την καρδιά του Παρθένου Δάσους Κεντρικής Ροδόπης (όπου απαγορεύεται παντελώς η είσοδος σε επισκέπτες χωρίς άδεια).

Αναφορικά με τα οριζόντια έργα που εντάσσονται στην **Κατηγορία πράξης 3.6 (Στήριξη και ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού)**, προτείνεται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. το κάτωθι έργο:

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ	Π/Υ
1. ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ-ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	A & B	200.000,00

Το έργο προτείνεται για ένταξη σε λοιπά χρηματοδοτικά προγράμματα ως έργο της Ομάδας II.

Η σκοπιμότητα υλοποίησής του έγκειται -περιληπτικά- κυρίως στα εξής:

- Η πολυσχιδής πολιτιστική κληρονομιά του χώρου της Ροδόπης θα πρέπει να είναι ένα από τα βασικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της στο πλαίσιο της διαφοροποίησης της οικονομίας της προς τον τριτογενή τομέα και ειδικά προς τον τουρισμό. Όπως είδαμε σε πολλά σημεία του παρόντος, ο πολιτισμός φαίνεται να υστερεί ως αναπτυξιακός παράγοντας. Με γνώμονα την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτής της υστέρησης προτείνεται και η ανωτέρω μελέτη.

6.6 Προτεινόμενες θεσμικές και άλλες ενέργειες

Με γνώμονα τα ανωτέρω δημόσια έργα που προτείνονται στο παρόν Επιχειρησιακό Σχέδιο και έχοντας υπόψη και τις ιδιωτικές επενδύσεις οι οποίες θα μπορούσαν να υλοποιηθούν στην περιοχή του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (τις προσεγγίσαμε από άποψη προτεραιοτήτων σε συγκεκριμένες περιοχές) προτείνονται ορισμένες θεσμικές, πολιτικές και άλλες ενέργειες για την εξυπηρέτηση των στόχων του προγράμματος. Τονίζεται ότι οι

περισσότερες εξ' αυτών των προτάσεων αποτελούν πάγια αιτήματα των φορέων της περιοχής, καταγράφονται και σε δημόσιες συζητήσεις και έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς στον τοπικό Τύπο (βλ. Μουρατίδης, 2002, 2006, 2007, 2009α, 2009β).

Ειδικότερα, **αναφορικά με τον Άξονα Προτεραιότητας 1 (Προστασία, βελτίωση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος)**, παρατίθενται οι εξής επισημάνσεις-προτάσεις:

Οι Δασικές Υπηρεσίες (Δασαρχεία και Διευθύνσεις Δασών) αποτελούν τη ναυαρχίδα της προστασίας και διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων της χώρας. Στην περίπτωση της Ελλάδας, τα δασικά οικοσυστήματα συνθέτουν ένα σημαντικό κεφάλαιο της δημόσιας περιουσίας που δεν μπορεί να απαξιωθεί ή να εκποιηθεί αφού εξυπηρετεί δεκάδες άλλους σημαντικούς σκοπούς πέραν της παραγωγής δασικών προϊόντων (προστασία από πλημμύρες, ρύθμιση κλίματος κ.λπ.). Σε όλη την περιοχή παρέμβασης του Ο.Π.Β.Α.Ο.Π., αλλά ειδικά στην Υποπεριοχή Α, τα δασικά οικοσυστήματα είναι μεγάλης αξίας και πρέπει να διαχειριστούν απρόσκοπτα. Για να γίνει αυτό, απαιτείται η άμεση ενεργοποίηση του Εδικού Φορέα Δασών, ο οποίος είναι πρακτικά ανύπαρκτος¹⁷. Στη βάση της δασικής παραγωγής και συνεισφοράς του στο Ειδικό Ταμείο Δασών, τα Δασαρχεία της Υποπεριοχής Α θα ήταν ένας από τους μεγαλύτερους αποδέκτες χρηματοδότησης.

Ο Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης (Φ.Δ.Ο.Π.), είναι θεσμικά ο αρμοδιότερος όλων των φορέων για τη γενικότερη διαχείριση του χώρου του Ε.Π.Ο.Π. με αποστολή την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη των φυσικών οικοσυστημάτων της περιοχής του Ε.Π.Ο.Π. (Υποπεριοχή Α) καθώς και την περιβαλλοντική εκπαίδευση-ευαισθητοποίηση. Εντούτοις, ο εν λόγω φορέας δεν μπορεί να εκτελέσει στο έπακρο την αποστολή του αυτή λόγω προβλημάτων που είναι κατά βάση διοικητικής φύσεως και εξωγενή. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της μη επαρκούς ανταπόκρισης του εν λόγω φορέα στην ανωτέρω αποστολή είναι το γεγονός ότι από την ουσιαστική ενεργοποίησή του (2005) μέχρι σήμερα δεν έχει εκπονηθεί ακόμη διαχειριστικό σχέδιο για την περιοχή του Ε.Π.Ο.Π. παρά το γεγονός ότι αυτό εντάχθηκε (μαζί με άλλα έργα) τόσο στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον (Ε.Π.ΠΕΡ.) κατά τη Γ Προγραμματική Περίοδο όσο και στο Επιχειρησιακό πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη (Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.) που ακολούθησε κατά τη Δ (τρέχουσα) προγραμματική περίοδο. Η έλλειψη αυτή του διαχειριστικού σχεδίου για το Ε.Π.Ο.Π., η οποία προτείνεται να

---

¹⁷ Αντίθετα από την πρόβλεψη του Νόμου 3208/2003 για τη σύσταση του Ειδικού Φορέα Δασών, ο οποίος είχε ως σκοπό την αυτοχρηματοδότηση της δασοπονίας, ο φορέας αυτός όχι μόνο δεν συστάθηκε ποτέ, αλλά και τα έσοδα που του αντιστοιχούσαν (και εισπράττονταν κανονικά από διάφορες πηγές), ουδέποτε διατέθηκαν υπέρ της προστασίας των δασών, αλλά διοχετεύτηκαν σε άλλες μη προβλεπόμενες από τον νόμο δαπάνες (ΤΟ ΒΗΜΑ, 2009).

θεραπευτεί άμεσα, δυσχεραίνει την αναπτυξιακή διαδικασία ποικιλοτρόπως αφού το τοπικό οικονομικό και κοινωνικό σύστημα δεν αντιλαμβάνεται σαφώς το πλαίσιο των περιορισμών αλλά και των προοπτικών που ανοίγονται από τη λειτουργία της προστατευόμενης περιοχής.

Ένα δείγμα του εξωγενούς χαρακτήρα των προβλημάτων διοικητικής φύσεως του Φ.Δ.Ο.Ρ. είναι το γεγονός ότι από το 2005 και μετά άλλαξε τέσσερεις (4) φορές η σύνθεση του Δ.Σ. από την κεντρική κυβέρνηση, γεγονός που δεν ευνοεί ούτε τη σταθερότητα αλλά ούτε και την εξοικείωση με τα προβλήματα της περιοχής. Φυσικά, πρόβλημα παραμένει η ίδια η σύνθεση του Δ.Σ. του Φ.Δ.Ο.Ρ., η οποία δεν αποτυπώνει τόσο τις πρόσφατες διοικητικές εξελίξεις όσο και τα όρια του Ε.Π.Ο.Ρ. Προτείνεται λοιπόν άμεσα η τροποποίηση της υπ' αριθ. 125810/1415 Κ.Υ.Α. των Υπουργών Ανάπτυξης, Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. και Γεωργίας για τον καθορισμό των μελών του Δ.Σ. του Φ.Δ.Ο.Ρ. (ενδεικτικά αναφέρεται ότι δεν υπάρχει λόγος εκπροσώπησης της Π.Ε. Ροδόπης και του Υπουργείου Ανάπτυξης στη σύνθεση του Δ.Σ., ενώ οι Δασικές Υπηρεσίες ανήκουν πια στην αρμοδιότητα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και ο τομέας Δασών ανήκει στο ΥΠΕΚΑ και όχι στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης) και η λειτουργία του με υπηρεσιακό Δ.Σ. (σημειώνεται ότι ο Φ.Δ.Ο.Ρ. δεν μπορεί να εκτελέσει οποιοδήποτε έργο αλλά και ούτε να λάβει επιχορήγηση χωρίς ισχύον Δ.Σ.).

Ένα σημαντικό πρόβλημα λειτουργίας του Φ.Δ.Ο.Ρ. είναι και το οικονομικό, με δεδομένο ότι η λειτουργία του έχει συνδεθεί με το Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. και, πριν από αυτό, με το Ε.Π.ΠΕΡ. Καθώς η ίδρυση και η λειτουργία ΦΔ αποτελεί σημαντική υποχρέωση της χώρας στο πλαίσιο του δικτύου NATURA 2000, θα πρέπει να βρεθούν εναλλακτικοί ή/και πρόσθετοι τρόποι χρηματοδότησης της λειτουργίας τους, είτε από εθνικούς πόρους είτε από την είσπραξη περιβαλλοντικών τελών κατ' αντιστοιχία με αυτών των Ο.Τ.Α. (π.χ. τέλη υλοτομίας, τέλη κυνηγίου). Ειδικότερα προτείνεται, σύμφωνα με πρόταση του Μουρατίδη:

- Για τα τέλη υλοτομίας αναφέρεται ότι το γενικό σύνολο των φόρων (της τάξης του 5%) από την πώληση των δασικών προϊόντων που παρακρατήθηκαν υπέρ Ο.Τ.Α. (δυνάμει του Ν 4260/62) ανήλθε για το σύνολο των Δήμων της Π.Ε. Δράμας σε περίπου 300.000 € κατά την πενταετία 2006-2010. Αν και τα χρήματα αυτά του παρακρατηθέντος φόρου δασικών προϊόντων δεν έχουν-παρατύπως-ακόμη αποδοθεί στους Ο.Τ.Α., μέρος των τελών αυτών, εφόσον οι υλοτομίες λαμβάνουν χώρα εντός της περιοχής του Ε.Π.Ο.Ρ., θα μπορούσε να εισπράττει ο Φ.Δ.Ο.Ρ. βάσει σχετικής ρύθμισης.
- Για τα παράβολα έκδοσης άδειας κυνηγίου προτείνεται η επιβολή ειδικού πρόσθετου παράβολου, στην περίπτωση κατά την οποία κάποιος θέλει να κυνηγήσει σε

επιτρεπόμενη περιοχή εντός της χωρικής αρμοδιότητας ΦΔ. Τα αναλογούντα ποσά θα πρέπει να αποδίδονται απευθείας, εν προκειμένω στον Φ.Δ.Ο.Ρ.

- Τέλος, αποτελεί μείζον θέμα και η άμεση απόδοση από τη Δ.Ε.Η. στο Φ.Δ.Ο.Ρ. του περιβαλλοντικού τέλους ηλεκτροπαραγωγικών μονάδων Θησαυρού και Πλατανόβρυσης, βάσει του Άρθρου 27 του Ν. 3734/2009 (σημ. ο Φ.Δ.Ο.Ρ. έχει προχωρήσει σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για την είσπραξη των εν λόγω τελών αλλά η Δ.Ε.Η. δεν έχει ανταποκριθεί ακόμη).

Σχετικά με το προτεινόμενο Προεδρικό Διάταγμα για την ανακήρυξη και λειτουργία του Ε.Π.Ο.Ρ., επισημαίνεται ότι αυτό θα πρέπει να λάβει υπόψη του τόσο τους σκοπούς ίδρυσης των Εθνικών Πάρκων εν γένει όσο και την αναπτυξιακή προοπτική της Υποπεριοχής Α. Στο παρόν (βλ. Ενότητα 4.4Α-2) δείξαμε πως οι ρυθμίσεις της ισχύουσας Κ.Υ.Α. επηρεάζουν την δασοπονία με την εφαρμογή μεθόδων υλοτομίας που είναι πρακτικά ανεφάρμοστες στις παρούσες συνθήκες (ΚΕΔ αντί για εμπορία). Επίσης, επισημαίνονται και αστοχίες της Κ.Υ.Α. σε άλλα επίπεδα όπως αυτό της αρχικής απαγόρευσης τουριστικής υποδομής μικρής κλίμακας εντός της περιοχής Γ6, η οποία αναγνωρίστηκε άμεσα από τις αρμόδιες υπηρεσίες κατόπιν εισήγησης της Αναπτυξιακής Δράμας. Προτείνεται λοιπόν, στο πλαίσιο της τρέχουσας διαβούλευσης για το Προεδρικό Διάταγμα να αντιμετωπιστούν αυτά τα θέματα συνολικά με τη θέσπιση επιτροπών σε κάθε αρμόδιο φορέα (όπως αυτή που έχει συστήσει ο Φ.Δ.Ο.Ρ.). Σε κάθε περίπτωση, επισημαίνεται ότι υπάρχει σαφής έλλειψη επιστημονικών δεδομένων σε πολλά επίπεδα (πλην ίσως αυτών που αφορούν τη ξυλοπονία) και για αυτόν το λόγο είναι άμεση η εκπόνηση μελετών που αφορούν τις επιπτώσεις από την ίδρυση και λειτουργία του Ε.Π.Ο.Ρ. στους παραγωγικούς τομείς (προτείνονται στο παρόν) αλλά και η εφαρμογή καινοτόμων εργαλείων όπως το ολοκληρωμένο σύστημα σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης έργων που προτείνουμε για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί και η ανάγκη άμεσης συμμόρφωσης της Δ.Ε.Η. στους περιβαλλοντικούς όρους που έχουν επιβληθεί με την υπ' αριθ. 105195/12-06-2008 Κ.Υ.Α. για τη λειτουργία των υφιστάμενων Υδροηλεκτρικών Σταθμών Θησαυρού και Πλατανόβρυσης και του προγραμματισμένου του Τεμένους στον ποταμό Νέστο. Ειδικότερα προτείνεται η πιστή τήρηση όσων προβλέπονται για τα τεχνικά έργα και τα μέτρα αντιρρύπανσης ή γενικότερα αντιμετώπισης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος που επιβάλλεται να κατασκευασθούν ή να ληφθούν.

Αναφορικά με τον Άξονα Προτεραιότητας 2 (Ενίσχυση της τοπικής οικονομικής βάσης), παρατίθενται οι εξής επιστημάνσεις-προτάσεις:

Τα δημόσια έργα ενίσχυσης της τοπικής οικονομικής βάσης που προτείνονται για ένταξη στο Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. αφορούν κυρίως την παραγωγική διαδικασία της οποίας «επενδυτής» είναι το κράτος. Αφορά κυρίως τη δασοπονία και ειδικότερα, παρεμβάσεις στον τομέα της

υποδομής άσκησής της (δασικοί δρόμοι, εργοτάξια, κ.λπ.). Οι θεσμικές και άλλες (πολιτικές) ενέργειες που απαιτούνται για την περαιτέρω στήριξη της δασικής παραγωγής έχουν αναλυθεί παραπάνω και αφορούν τη χρηματοδότηση των Δασικών Υπηρεσιών μέσω του Ειδικού Φορέα Δασών.

Ειδική αναφορά θα πρέπει να γίνει στο θέμα που αφορά την τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου του ιαματικού τουρισμού, με δεδομένο ότι ο εν λόγω πόρος θα μπορούσε να αποτελέσει ένα σημαντικό πόλο τουριστικής ανάπτυξης και ίσως προσέλκυσης μεγάλου στρατηγικού επενδυτή για συγκεκριμένες περιοχές του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. (Θερμιά, Θέρμες, κ.λπ.).

Για να γίνει περισσότερο αντιληπτή η ανωτέρω πρόταση αναφέρουμε ειδικά την περίπτωση του χώρου των Θερμιών όπου οι παρεμβάσεις εστιάζονται σε τρία σημεία:

- Το ιαματικό νερό πρέπει να επαναπιστοποιηθεί παρά το γεγονός ότι έχει πιστοποιηθεί με Π.Δ. (ο χρόνος αναλύσεων ανέρχεται σε περίπου τρία χρόνια).
- Η παραχώρηση χρήσης γίνεται για πολύ μικρό χρονικό διάστημα (10 χρόνια) και άρα θα πρέπει να επεκταθεί.
- Αν και το προτεινόμενο Π.Δ. για τη λειτουργία του Ε.Π.Ο.Ρ. κάνει ειδική μνεία για την υλοποίηση έργων ιαματικού τουρισμού στην περιοχή Πηγών Θερμιών (δηλαδή δεν τα απαγορεύει εξ' αρχής), εντούτοις τα οριοθετεί σε ακτίνα έως 1.000 μέτρα από τις εν λόγω πηγές. Καθώς αυτή η απόσταση δεν θεωρείται επαρκής, προτείνεται η τροποποίηση του εν λόγω σημείου κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης κατόπιν εμπειριστατωμένης αιτιολόγησης της ανάγκης επέκτασης.

Μια άλλη σημαντική παρέμβαση που προτείνεται-και έχει προεκτάσεις τόσο στην παραγωγική διαδικασία αλλά και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος-είναι αυτή της ρύθμισης της διαμονής των υλοτόμων στα δασικά συμπλέγματα κατά την υλοτομική περίοδο. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το υπό διαβούλευση Π.Δ., επιτρέπεται: *«η διανυκτέρευση των υλοτόμων, των κτηνοτρόφων και εν γένει των απασχολούμενων σε άλλες επιτρεπόμενες δράσεις και δραστηριότητες σε τροχόσπιτα ή σε πρόχειρες ξύλινες κατασκευές μόνο κατά την περίοδο άσκησης των δραστηριοτήτων τους. Μετά το πέρας αυτής της περιόδου υποχρεωτικά απομακρύνουν αυτές τις κατασκευές καθώς και ότι άλλο έχουν κατασκευάσει ή χρησιμοποιήσει, λαμβάνοντας μέριμνα για την καθαριότητα και την προστασία του περιβάλλοντα χώρου».*

Με δεδομένο ότι η ανάγκη κατασκευής αυτών των πρόχειρων παρατηγμάτων πηγάζει από τις ιδιαίτερες συνθήκες της περιοχής (μεγάλες αποστάσεις, δύσβατοι δρόμοι κ.λπ.) προτείνεται να εξεταστεί στο πλαίσιο του υπό διαβούλευση Π.Δ. η δυνατότητα δημιουργίας ειδικών ομαδικών θέσεων διανυκτέρευσης για τους δασεργάτες, τους κτηνοτρόφους και όποιους άλλους βρίσκονται σε ανάγκη διανυκτέρευσης στο δάσος. Οι

οργανωμένες θέσεις κατασκήνωσης ή διαμονής με τροχόσπιτα θεωρείται ως πιο ενδεδειγμένη λύση για ένα Εθνικό Πάρκο τέτοιας εμβέλειας.

Σημαντική κρίνεται για όλη την περιοχή παρέμβασης, η αναβίωση του οικιστικού δικτύου. Για να γίνει αυτό απαιτείται η θεσμική κατοχύρωση της κυριότητας των οικισμών που ήταν κατοικημένοι πριν λίγες δεκαετίες και έχουν πλέον εγκαταληφθεί στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η θεσμική αυτή ενέργεια θα έχει ως αποτέλεσμα την κατοχύρωση μικρών δυνητικών «θυλάκων» ανάπτυξης (κυρίως τουριστικής) εντός προστατούμενων περιοχών όπως αυτής του Ε.Π.Ο.Ρ. (τμήματα Π.Ε. Ξάνθης, Δράμας).

Σχετικά με την ιδιωτική επιχειρηματικότητα, θα πρέπει να αναφέρουμε την χαρακτηριστική καθυστέρηση στην εφαρμογή χρηματοδοτικών εργαλείων όπως οι Άξονες 3 και 4 του Π.Α.Α. καθώς και σε αυτήν του Αναπτυξιακού Νόμου. Ειδικά για τον Άξονα 3, και συγκεκριμένα για τα Μέτρα 311 (Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες), 312 (Στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων), και 313 (Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων), με δικαιούχους ιδιώτες, έγινε ειδική αναφορά στο παρόν (Υποκεφάλαιο 5.2). Από την αναφορά αυτή, το κύριο εστιακό σημείο θα πρέπει να είναι το ιδιαίτερα υψηλό ποσό της Δημόσιας Δαπάνης που παραμένει αδιάθετο (περίπου 8.6 MEUR) σε όλη την Περιφέρεια Α.Μ.-Θ. Το αδιάθετο αυτό ποσό δεν συνεπάγεται απαραίτητα και αποκλειστικά την αδυναμία ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας ούτε και «δείχνει» την παρούσα οικονομική κρίση. Σε μεγάλο βαθμό έχει άμεση σχέση με το γεγονός ότι η κεντρική προκήρυξη δεν έλαβε την ανάλογη δημοσιότητα αλλά ούτε και οι ενδιαφερόμενοι ιδιώτες κατάφεραν να ανταπεξέλθουν στην απευθείας επικοινωνία τους με το αρμόδιο υπουργείο. Προτείνονται λοιπόν τα εξής:

- Άμεση ολοκλήρωση της διαδικασίας ανάθεσης της διαχείρισης του Άξονα 3 (επισημαίνεται ότι έχει γίνει ο σχετικός διαγωνισμός, έχει κατατεθεί μόνο μια πρόταση σε επίπεδο Περιφέρειας Α.Μ.-Θ. και εκκρεμεί η τελική απόφαση ανάθεσης).
- Επαναπροκήρυξη των Μέτρων 311, 312 και 313 του Άξονα 3 μέσω της Δομής Στήριξης στην Περιφέρεια Α.Μ.-Θ. με σκοπούς τη μεγαλύτερη δυνατή διάχυση της πληροφορίας στον ορεινό όγκο και την υποβοήθηση των υποψήφιων επενδυτών με τις γραφειοκρατικές διαδικασίες.

Αναφορικά με τον Άξονα Προτεραιότητας 3 (Βελτίωση υποδομών και ποιότητας ζωής), παρατίθενται οι εξής επισημάνσεις-προτάσεις:

Οι ανάγκες της περιοχής σε υποδομές σε όλους τους τομείς είναι πολλές και έχουν αναδειχτεί δεόντως στο παρόν. Εντούτοις κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί για ακόμη μια φορά πως η αναγκαιότητα χωροταξικού σχεδιασμού πρώτου και δεύτερου βαθμού στα όρια του Ε.Π.Ο.Ρ. είναι μεγάλη. Για το λόγο αυτό προτείνεται η διάθεση μέρους των πόρων του Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (στο πλαίσιο του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ.) (ή εναλλακτικά του

Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. ή του Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ.) για το σκοπό εκπόνησης Γ.Π.Σ. και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. από τους Δήμους που βρίσκονται εντός του Ε.Π.Ο.Ρ. ή γειτνιάζουν με αυτό.

Πέραν των ανωτέρω θεσμικών κυρίως παρεμβάσεων, παραθέτουμε και σειρά γενικότερων παρεμβάσεων για την εξυπηρέτηση **των στόχων του Προγράμματος** με ιδιαίτερη αναφορά στην Υποπεριοχή Β:

- Διαδικασίες κατοχύρωσης τίτλων ιδιοκτησίας περιοχής πληθυσμού Δ. Μύκης.
- Απλοποίηση διαδικασιών για παραχώρηση δασικών εκτάσεων με σκοπό την επέκταση οικισμών.
- Επίσπευση διαδικασιών εκπόνησης Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., Γ.Π.Σ., πολεοδομικών μελετών, οριοθέτησης οικισμών.
- Κατοχύρωση διαδικασιών για εξασφάλιση αγροτικής γης.
- Προσαρμογή διατάξεων για υλοποίηση αναδασμών στην περιοχή.
- Κατοχύρωση ρυθμίσεων κινητροδότησης του πληθυσμού για επενδύσεις ειδικού σκοπού (π.χ ενεργειακά τζάκια).
- Ρυθμίσεις για εξεύρεση γης για δημιουργία Βιοτεχνικού Πάρκου.
- Εξειδίκευση και αναγνώριση διαδικασιών δημιουργίας ορεινών Κτηνοτροφικών Πάρκων.
- Ξεκαθάρισμα αρμοδιοτήτων Φορέων για την έγκριση μελετών και έργων, π.χ. δρόμοι που ενώνουν οικισμούς (δασικοί ή αγροτικοί;).
- Συγκεκριμενοποίηση διατάξεων για την εκτός σχεδίου δόμηση.

6.7 Υλοποίηση και υποστήριξη του προγράμματος

6.7.1 Διαδικασία ένταξης έργων

Επισημαίνεται ότι, βάσει του εγκεκριμένου συστήματος διοίκησης, και αναφορικά μόνο με τη διαδικασία ένταξης έργων / πράξεων προβλέπονται τα κάτωθι:

1. Η Επιτροπή Συντονισμού και Εξειδίκευσης σε συνεργασία με την Τεχνική Γραμματεία-με βάση το Επιχειρησιακό Σχέδιο καθώς και σχετικές εισηγήσεις του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης-προβαίνει στην εξειδίκευση των Αξόνων Προτεραιότητας και των Κατηγοριών Πράξης, με την περιγραφή Ενδεικτικών Πράξεων για το πρόγραμμα με βάση τα Κριτήρια Επιλογής που έχουν καθορισθεί από την Επιτροπή Παρακολούθησης.
2. Για την ένταξη των πράξεων στο πρόγραμμα και τη χρηματοδότησή τους από αυτό προβλέπεται η σύνταξη και υποβολή από τους φορείς υλοποίησης Τεχνικών Δελτίων Έργου, σύμφωνα με τα υποδείγματα που προετοιμάζονται από την Τεχνική Γραμματεία και εγκρίνονται με αποφάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης. Η ένταξη στηρίζεται σε αποφάσεις της Επιτροπής Συντονισμού και Εξειδίκευσης, με βάση τη σχετική αξιολόγηση από την Τεχνική Γραμματεία. Η αξιολόγηση της επάρκειας και πληρότητας των Τεχνικών Δελτίων Έργου γίνεται από την Τεχνική Γραμματεία με σύνταξη Δελτίου Ελέγχου Εκπλήρωσης Κριτηρίων (Δ.Ε.Ε.Κ.), με βάση υπόδειγμα που εγκρίνεται από την Επιτροπή Παρακολούθησης. Με αποφάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης προσδιορίζονται επίσης τα χρονικά διαστήματα εντός των οποίων οι δυνητικοί δικαιούχοι των μελετών και των έργων υποχρεούνται να υποβάλλουν συμπληρωμένα τα Τεχνικά Δελτία Έργου.
3. Μετά την έγκριση των πράξεων από την Επιτροπή Συντονισμού και Εξειδίκευσης οι φορείς υλοποίησης αποστέλλουν, μέσω των Υπηρεσιών της αρμόδιας Περιφέρειας, σχετικό αίτημα στη Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας για την ένταξη των έργων και μελετών στο Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Συμπερασματικά, η Τεχνική Γραμματεία πρέπει να:

- υποβοηθήσει το έργο της εξειδίκευσης κατά Άξονες Προτεραιότητας και Κατηγορίες Πράξεων με βάση το Επιχειρησιακό Σχέδιο και τις εισηγήσεις του Περιφερειακού Συμβουλίου,
- παράξει πρότυπα Τ.Δ.Ε. για έγκριση από την Επιτροπή Παρακολούθησης,
- παράξει Δελτία Ελέγχου Εκπλήρωσης Κριτηρίων (Δ.Ε.Ε.Κ.) για έγκριση από την Επιτροπή Παρακολούθησης,

- αξιολογήσει τις πράξεις με βάση τα Δ.Ε.Ε.Κ. και την εξειδίκευση και να προωθήσει τα αποτελέσματα της αξιολόγησης για επικύρωση από την Επιτροπή Συντονισμού και Εξειδίκευσης.

Είναι προφανές ότι τα ανωτέρω ισχύουν-κατά βάση-για την περίπτωση που τα έργα χρηματοδοτούνται από το Π.Δ.Ε. Ωστόσο, δεν διευκρινίζεται αν η ανωτέρω διαδικασία πρέπει να τηρείται και στην περίπτωση που τα έργα εντάσσονται σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα όπως το Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης, έστω και για λόγους τυπικούς.

Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται μια απλοποίηση-βελτίωση του συστήματος διοίκησης για την αντιμετώπιση όχι σαφών περιπτώσεων όπως η ανωτέρω, αλλά και το «κατέβασμα» του επιπέδου λήψης απόφασης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι με βάση το ισχύον σύστημα διοίκησης, ως ένα από τα μέλη της Επιτροπής Συντονισμού και Εξειδίκευσης ορίζεται ο Υφυπουργός Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (νυν Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας).

Η Ομάδα Έργου στο πλαίσιο της εκπόνησης του Επιχειρησιακού Σχεδίου έχει ήδη εξειδικεύσει το πρόγραμμα σε Άξονες Προτεραιότητας και Κατηγορίες Πράξεων (βλ. Υποκεφάλαιο 6.5) και έχει ήδη προχωρήσει στη σύνταξη πρότυπων Τεχνικών Δελτίων για το πρόγραμμα (παρουσιάζονται στο Παράρτημα II) τα οποία μάλιστα χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια υποβολής προτάσεων.

Καθώς, εντός σύντομου χρόνου, η Ε.Δ.Α. Α.Μ.-Θ. θα ενεργοποιήσει το Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. με προκήρυξη για ένταξη έργων στο Ε.Π. Μακεδονίας-Θράκης (Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση), κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθεί από την Αναθέτουσα Αρχή η τυχόν παράλληλη διαδικασία η οποία πρέπει να ακολουθηθεί με αυτή του Ε.Σ.Π.Α. (π.χ. διαδικασίες έγκρισης διοικητικών «εργαλείων» όπως τα Τεχνικά Δελτία Έργου). Οι διαδικασίες αυτές θα «ωθήσουν» ουσιαστικά και την ουσιαστική ενεργοποίηση των επιτροπών που προΐστανται της Τεχνικής Γραμματείας.

6.7.2 Μηχανισμός υποστήριξης

Όπως προκύπτει από τις θεωρητικές διαστάσεις του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ., η διαδικασία του ολοκληρωμένου-συμμετοχικού σχεδιασμού είναι η θεμελιώδης αρχή της ενδογενούς ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης δημοσιονομικής κρίσης, η ενδογενής ανάπτυξη, δηλαδή ο σχεδιασμός και η υλοποίηση δράσεων από το τοπικό αναπτυξιακό σύστημα, εικάζεται ότι θα υιοθετηθεί πλήρως ως ενδεδειγμένη πρακτική ενός περισσότερο επιτελικού κράτους.

Φυσικά, ένα καίριο ερώτημα που προκύπτει σε αυτό το σημείο είναι το κατά πόσο το τοπικό αναπτυξιακό σύστημα μπορεί να ανταπεξέλθει στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης αναπτυξιακών έργων. Το ερώτημα αυτό είναι καίριο και αφορά κυρίως φορείς όπως οι Ο.Τ.Α. ή οι Υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Η τριβή της Ομάδας Έργου με τέτοιου είδους φορείς στο πλαίσιο της εκπόνησης του παρόντος την καθιστά σε κάποιο βαθμό αρμόδια να απαντήσει αυτό το ερώτημα αυτό αφού εισέπραξε σε μεγάλο βαθμό, τις αδυναμίες του τοπικού συστήματος να ανταπεξέλθει στο σχεδιασμό, ειδικά σε μεταβατικές περιόδους όπως αυτές των αυτοδιοικητικών εκλογών. **Παράλληλα όμως, διαπιστώθηκε και η μεγάλη δυναμική για αποτελεσματικό σχεδιασμό από τους ίδιους φορείς όταν αυτός γίνεται στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης προσέγγισης και μέσα από διαδικασίες εμπύχωσης (empowerment).**

Με βάση τα παραπάνω, και με γνώμονα την αποτελεσματικότερη υλοποίηση του Ο.Π.Β.Α.Ο.Ρ. -που σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να υποβιβαστεί η αξία του ως προς το συμμετοχικό του σχεδιασμό- προτείνεται ένα ολοκληρωμένο και συνεχιζόμενο έργο τεχνικής υποστήριξης του προγράμματος, στο οποίο θα περιλαμβάνεται και η δημιουργία και λειτουργία ενός **Μηχανισμού Υποστήριξης** σε επίπεδο περιφέρειας (**στα πρότυπα της παρούσας Ένωσης Εταιρειών**) ο οποίος θα διεκπεραιώνει όλες με τις απαραίτητες ενέργειες που απαιτούνται σε όλα τα επίπεδα.

Αυτός ο μηχανισμός θα μπορούσε να εξυπηρετήσει γενικά:

- το συμμετοχικό-ολοκληρωμένο σχεδιασμό σε ένα βάθος χρόνου,
- την προσαρμογή του προγράμματος στην (αβέβαιη) χρηματοδοτική πραγματικότητα,
- την ενίσχυση της τεκμηρίωσης των αναπτυξιακών επιλογών με χρήση συγκεκριμένων εργαλείων χωρικής ή άλλης ανάλυσης.

Υπενθυμίζεται, σε αυτό το σημείο, ότι στο πλαίσιο του Α Παραδοτέου, είχε ήδη προταθεί ο σχετικός ενδεικτικός προϋπολογισμός του έργου της Τεχνικής Βοήθειας, σύμφωνα με τον παρακάτω Πίνακα 6.7-1.

Πίνακας 6.7-1: Προτεινόμενος προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 5 Ο.Π.Β.ΑΟ.Ρ.

Άξονας Προτεραιότητας 5: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ		8.000.000 €
Κατηγορία Πράξης 5.1	Κόστος υποστήριξης προγράμματος	3.000.000 €
Κατηγορία Πράξης 5.2	Μελέτες / απαλλοτριώσεις / διοικητικές πράξεις	5.000.000 €

Το ανωτέρω έργο και ειδικότερα αυτό του **Μηχανισμού Υποστήριξης** μπορεί να περιλαμβάνει ενέργειες:

- διαβούλευσης με τους Ο.Τ.Α. και άλλους φορείς με σκοπό τη συλλογή έργων για ένταξη στο πρόγραμμα ανάλογα με τη διαθεσιμότητα χρηματοδότησης,
- ευρείας διαβούλευσης με τον τοπικό πληθυσμό, με δεδομένο ότι το πρόγραμμα προβλέπει και την υλοποίηση ιδιωτικών έργων,
- υποστήριξης θεσμικών οργάνων που θα προκύψουν από το υπάρχον σύστημα διοίκησης ή τη βελτίωση - απολοποίησης του,
- ωρίμανσης έργων για λογαριασμό Ο.Τ.Α. ή άλλων φορέων με σκοπό την ταχύτητα και αποτελεσματικότητα στις διαδικασίες υλοποίησης του προγράμματος,
- ωρίμανσης έργων περιφερειακής εμβέλειας που εξυπηρετούν την ενιαία αναπτυξιακή θεώρηση του χώρου.
- άμεσης υποστήριξης της επιχειρηματικότητας και της διαφοροποίησης μέσα από την ίδρυση και λειτουργία δομών εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης, πληροφόρησης κ.λπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- Agro-Tour.Net (2011). *Τέχνες / πολιτισμός / κάστρα / ανατολική Μακεδονία και Θράκη / κάστρο Καλύβας*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.agro-tour.net/>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 05/04/2011).
- Barke, M. and Newton, M.T. (1994). A New Rural Development Initiative in Spain: the European Community's "Plan LEADER". *Geography*, 79(4): 366-371.
- Bassand, M. (1986). The Socio-Cultural Dimension of Self-Reliant Development. In: *Self-Reliant Development in Europe*. Eds. M. Bassand, E.A. Brugger, J.M. Bryden, J. Friedmann and B. Stuckey. Gower: Aldershot. pp. 130-145.
- Bridger, J.C. and Lulo, A.E. (1999). Toward an interactional approach to sustainable community development. *Journal of Rural Studies*, 15: 377-387.
- Bryden, J. M. (1994). Sustainable Rural Communities: From Theory to Action. In: *Towards Sustainable Rural Communities*. Ed. J.M. Bryden. Guelph: University School of Rural Planning and Development. pp. 211-233.
- Commission of the European Communities (1993). *Growth, competitiveness, employment. The challenges and ways forward into the 21st century. White Paper*. Bulletin of the European Communities Supplement 6/93. COM(93) 700.
- Dawe, S. P. and Bryden J. M. (2000). Competitive Advantage in the Rural Periphery: Redefining the Global-Local Nexus. In: *Developing Frontier Cities: Global Perspectives - Regional Contexts*. Eds. H. Lithwick and Y. Gradus. The Netherlands: Kluwer Academic Publications. pp. 189-214.
- Ergorlan A.E (Απρίλιος 2000). *Μελέτη για τη Σύνταξη Προγράμματος Ολοκληρωμένης Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ανατολικής Ορεινής Ροδόπης: Σχέδιο Ολοκληρωμένης ανάπτυξης των Ορεινών περιοχών της Ανατολικής Ροδόπης*.
- Friedmann, J. (1986). Regional Development in Industrialised Countries: Endogenous or Self-Reliant? In: *Self-Reliant Development in Europe*. Eds. M. Bassand, E.A. Brugger, J.M. Bryden, J. Friedmann and B. Stuckey. Gower: Aldershot. pp. 203-216.

- Garofoli, G. (1992). Endogenous Development and Southern Europe: An Introduction. In: *Endogenous Development and Southern Europe*. Ed. G. Garofoli. Avebury: Aldershot. pp. 1-13.
- Hansen, N.M. (1981). Development from Above: The Centre-Down Development Paradigm. In: *Development from Above or Below? The Dialectics of Regional Planning in Developing Countries*. Eds. W.B. Stöhr and D.R. Fraser Taylor. Chichester: Wiley. pp. 15-38.
- Iakovidou, O. (1997). Agro-tourism in Greece: The Case of Women's Agro-tourism Cooperative of Ambelakia. *Medit.*, 8(1): 44-47.
- Iakovidou, O. (2002). Women's Agro-tourist Co-operatives in Greece: Key Elements for their Successful Operation. *Journal of Rural Co-operation*, 30(1): 13-24.
- Infogroup A.E. (Νοέμβριος 1994). *Αναπτυξιακή Μελέτη για την περιοχή της Θράκης (Ν. Ξάνθης-Ροδόπης-Έβρου)*.
- Lowe, P., Ray, C., Ward, N., Wood, D. and Woodward, R. (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions) (1999). *Participation in Rural Development*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- McNamara, C. (2011). *Basic Description of Strategic Planning*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://managementhelp.org/plan_dec/str_plan/str_plan.htm (Τελευταία πρόσβαση: 23/05/2011).
- Mebratu, D. (1998). Sustainability and sustainable development: historical and conceptual review. *Environmental Impact Assessment Review*, 18: 493-520.
- Nemes, G. (2005). *Integrated Rural Development: The concept and its operation*. Budapest: Institute of Economics Hungarian Academy of Sciences, KTI/IE Discussion Papers 2005/6.
- Papathanassiou - Zuhrt, D., Sakellariadis, O., Doumi, M., Tsimitakis, M. and Thomaidis, N. (2007) *Promoting a Non-Exchangeable Destination Image: The Tourism Cluster in The Prefecture of Drama, Greece and its Final Product "Ecstasy"*. Paper presented at the 1st Biannual International Conference on "Strategic Developments In Services Marketing". 27 - 29 September 2007, Chios, Greece.

- Picchi, A. (1994). The Relations Between Central and Local Powers as Context for Endogenous Development. In: *Born from Within: Practice and Perspectives of Endogenous Rural Development*. Eds. J.D. van der Ploeg and A. Long. Assen: Van Gorcum. pp. 195-203.
- Ray C. (2001). *Culture Economies*. Newcastle upon Tyne: Centre of Rural Economy Press.
- Silva-Natura E.Π.Ε. *Μελέτη προστασίας και διαχείρισης Δημοσίου δάσους Ωραίου*.
- Slee, B. (1993). Endogenous Development: A Concept in Search of a Theory. *Options Méditerranéennes: Série A (Séminaires Méditerranéens)*, 23: 43-54.
- Slee, B. (1994). Theoretical Aspects of the Study of Endogenous Development. In: *Born from Within: Practice and Perspectives of Endogenous Rural Development*. Eds. J.D. van der Ploeg and A. Long. Assen: Van Gorcum. pp. 163-183.
- Stöhr, W. B. (1981). Development from Below: The Bottom-Up and Periphery-Inward Development Paradigm. In: *Development from Above or Below? The Dialectics of Regional Planning in Developing Countries*. Eds. W.B. Stöhr and D.R. Fraser Taylor. Chichester: Wiley. pp. 39-72.
- Stöhr, W.B. (1983). Alternative Strategies of Integrated Regional Development or Peripheral Regions. In: *The Crises of the European Regions*. Eds. D. Seers and K. Ostrom. New York: St. Martin's Press.
- Stöhr, W.B. (1990). Introduction. In: *Global Challenge and Local Response: Initiatives for Economic Regeneration in Contemporary Europe*. Ed. W.B. Stöhr. London: Manshell. pp. 20-34.
- Stöhr, W.B. (2001). Introduction. In: *New Regional Development Paradigms (Volume 3): Decentralization, Governance, and the New Planning for Local-Level Development*. Eds. W. B. Stöhr, J. S. Edralin and D. Mani. Greenwood. pp. 1-19.
- Thomaidis, N. (2003). *Rural Tourism and Endogenous Development: A Case Study of a Mountainous Area in Northern Greece*. Unpublished Ph.D. thesis. Aberdeen: University of Aberdeen.
- UNESCO (2011). *Culture / Intangible Heritage / About Intangible Heritage / What is Intangible Heritage?* Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unesco.org/culture/ich/>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 22/03/2011).

World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.

Αγροτουριστικό Δίκτυο Ελλάδας (2011). *Τέχνες / πολιτισμός / ανατολική Μακεδονία και Θράκη/ Ν.Ξάνθης*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.agro-tour.net/>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 29/04/2011).

Αικατερινίδης, Γ. (1997) *Γιορτές και Δρώμενα στο Νομό Δράμας*. Δράμα: Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας

Ακαδημία Αθηνών - Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής κοινωνίας (1995). *Η ανάπτυξη της Θράκης: Προκλήσεις και Προοπτικές*. Αθήνα.

Αμιγής Επιχείρηση «Ενέργεια - Περιβάλλον - Ανάπτυξη» της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης (Μάρτιος 2003). *Προβλήματα και δυνατότητες ανάπτυξης Δ. Μύκης*. Ξάνθη.

Αμιγής Επιχείρηση «Ενέργεια - Περιβάλλον - Ανάπτυξη» της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης (2003). *Συνθετική θεώρηση των προβλημάτων του Δ. Μύκης και των Κοινοτήτων Σατρών, Θερμών, Κοτύλης*. Μύκη.

Αμιγής Επιχείρηση «Ενέργεια - Περιβάλλον - Ανάπτυξη» της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης (2003). *Συνθετική θεώρηση των προβλημάτων του Δ. Σταυρούπολης*. Σταυρούπολη.

Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρία Ν. Ξάνθης (Νοέμβριος 2002). *Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις στις Ορεινές περιοχές Ν. Ξάνθης (ΠΕΠ-ΑΜΘ)*. Ξάνθη.

Αναπτυξιακή Δράμας Α.Ε. (2010). *Τουρισμός στην ύπαιθρο του Νομού Δράμας*. Ενημερωτικό έντυπο που παρήχθη στο πλαίσιο της Κ.Π. LEADER+. Δράμα: Αναπτυξιακή Δράμας.

Αναπτυξιακή Εταιρία Δράμας και Δήμος Παρανεστίου και Δήμος Σταυρούπολης (1999). *Συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στο δίκτυο περιβαλλοντικής ενημέρωσης - πληροφόρησης ορεινού όγκου Ροδόπης - Κοιλιάδας Νέστου: Μελέτη Ανάπτυξης Ολοκληρωμένου δικτύου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης - Πληροφόρησης Ροδόπης - Νέστου*. Δράμα.

Αναπτυξιακή Εταιρία Ν. Δράμας και Δήμος Παρανεστίου και Δήμος Σταυρούπολης (1999). *Μελέτη Ανάπτυξης Ολοκληρωμένου Δικτύου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης-Πληροφόρησης, Δίκτυο ΡΟ.-ΝΕ*.

Αναπτυξιακή Φαλακρού (2011). *Παρουσίαση υποδομών - αναβατήρες*. Διαθέσιμο στο: <http://www.falakro.gr/index.php?do=lifts> (Τελευταία πρόσβαση: 23/05/2011).

Απτόγλου, Ι. (2007). *Η ανάπτυξη και η ορθολογική διαχείριση του οικότουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές. Η περίπτωση των περιοχών Natura 2000 της Ελατίας και του Φρακτού στο Νομό Δράμας*. Μεταπτυχιακή διατριβή που κατατέθηκε στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

ΑΤΛΑΝΤΙΣ Συμβουλευτική Α.Ε. (2007). *Μελέτη Εξειδίκευσης Σχεδίου Ανάπτυξης Οικότουρισμού (Προώθηση, Διαδρομές, Υπηρεσίες) και Ενεργειών Διαχείρισης Επισκεπτών και Περιβάλλοντος*. Μελέτη που εκπονήθηκε στο πλαίσιο της Κ.Π. LEADER+ για λογαριασμό του Επιμελητηρίου Δράμας. Δράμα: Επιμελητήριο Δράμας.

Γκατζογιάννης, Σ. (2011). *Η ελληνική δασοπονία: Πλεονέκτημα ή άλλο ένα μεγάλο πρόβλημα για την οικονομία;* Εισήγηση στην ημερίδα με θέμα: «Ελληνική Δασοπονία: ένα μεγάλο πλεονέκτημα και για την Ελληνική Οικονομία». Διοργάνωση WWF Ελλάς και Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων & Τεχνολογίας Δασικών Προϊόντων (ΙΜΔΟ&ΤΔΠ). Αθήνα, 16 Μαΐου 2011. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.wwf.gr/> (Τελευταία πρόσβαση: 19/05/2011).

Γυμνάσιο Σμίνθης - Περιβαλλοντική Ομάδα (1997). *Οι Νερόμυλοι της ορεινής περιοχής (σε χρήση και μη) και ειδικότερα η λειτουργία του μύλου στο Ωραίο*. Ξάνθη.

Γυμνάσιο Σμίνθης - Περιβαλλοντική Ομάδα (1999). *Εγκαταλειμμένοι Ορεινοί οικισμοί Νομού Ξάνθης*. Ξάνθη.

Δασαρχείο Ξάνθης. *Διαχειριστική Μελέτη Δασικού Συμπλέγματος Δρυμού*.

Δασαρχείο Ξάνθης. *Διαχειριστική Μελέτη Δασικού Συμπλέγματος Εχίνου*.

Δασαρχείο Ξάνθης. *Διαχειριστική Μελέτη Δασικού Συμπλέγματος Θερμών-Σατρών*.

Δασαρχείο Ξάνθης. *Διαχειριστική Μελέτη Δασικού Συμπλέγματος Μύκης*.

Δασαρχείο Ξάνθης. *Μελέτη προστασίας και διαχείρισης Δημοσίου δάσους Κοτύλης*.

Δασαρχείο Σταυρούπολης. *Μελέτη προστασίας και διαχείρισης Δημοσίου δάσους Καλύβας-Μαργαριταρίου*.

- Δασαρχείο Σταυρούπολης. *Διαχειριστική Μελέτη Δασικού Συμπλέγματος Πασχαλιάς περιόδου 2008-2017.*
- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών (1993). *Εξειδικευμένη διερεύνηση πλαισίου προγραμματισμού και εφαρμογής ΤΑΠ σε ημιορεινές και ορεινές περιοχές, Αναπτυξιακού Συνδέσμου «Η Κοιλιάδα του Νέστου».* Ξάνθη.
- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών (2000). *Ερευνητικό Πρόγραμμα «Γεωλογική διερεύνηση και δυνατότητες ανάπτυξης στους ΟΤΑ Ν. Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης».* Ξάνθη.
- Δήμος Ορεστιάδας και Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ιούλιος 2000). *Αναπτυξιακή στρατηγική του Δ. Ορεστιάδας.*
- Δήμος Σταυρούπολης (Οκτώβριος 1999). *Πρόταση Επιχειρησιακού Προγράμματος στα πλαίσια σύνταξης του Γ'ΠΕΠ (2000-2006) ΑΜΘ.* Σταυρούπολη.
- Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης «Νέστος-Ροδόπη», Οκτώβριος 1999. *Πρόταση Επιχειρησιακού Προγράμματος στα πλαίσια σύνταξης του Γ'ΠΕΠ (2000-2006) ΑΜΘ.*
- Διαμαντής, Ι. (Αν. Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Τομέας Γεωτεχνικής Μηχανικής) και Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης (2001). *Διερεύνηση συνθηκών ύδρευσης Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης: Προοπτικές.* Ξάνθη.
- Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ) Οροσειράς Ροδόπης (2006). Εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. 186837/3275/25.09.2006 απόφαση του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
- Ελληνική Δασολογική Εταιρία. *Διερεύνηση των προϋποθέσεων, Άσκηση αειφορικής βιολογικής κτηνοτροφίας σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές.*
- Ελληνοτεχνική Α.Ε. (Νοέμβριος 1994). *Αναπτυξιακή Μελέτη για την περιοχή της Θράκης (Ν. Ξάνθης-Ροδόπης-Έβρου).*
- Ευθυμίου, Π. (2006). *Σύγχρονες τάσεις στην Δασοπονική Ανάπτυξη του Νομού Δράμας.* Εισήγηση στο Αναπτυξιακό Συνέδριο του Νομού Δράμας. Δράμα, 28 & 29 Ιανουαρίου 2006. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.drama.gr/anaptyxiako/indexgr.php> (Τελευταία πρόσβαση: 19/05/2011).

- Η φωνή των Πομάκων της Θράκης (2011). *Πομακοχώρια Ν.Ξάνθης: Πως ζούσαν παλιά οι Πομάκοι της Ροδόπης*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.zagalisa.gr>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 29/04/2011).
- Θεοχαρίδης Δ. Π. (1995). *Πομάκοι, Οι Μουσουλμάνοι της Ροδόπης* (Ιστορία, Καταγωγή, γλώσσα, θρησκεία, λαογραφικά).
- Θωμαΐδης, Ν. (2010). *Νεο-ενδογενής αγροτική ανάπτυξη, πολιτιστικοί και φυσικοί πόροι: Το παράδειγμα των «δρόμων του νερού» στο Νομό Δράμας*. Εισήγηση στο συνέδριο: «*Τοπική Κληρονομιά και Ανάπτυξη*». Δράμα, 11 Δεκεμβρίου 2010.
- Ιακωβίδου, Ό. (1988). *Επιπτώσεις της ανάπτυξης του τουρισμού στην αγροτική κοινωνία της Χαλκιδικής*. Διδακτορική διατριβή και παραρτήματα. Θεσσαλονίκη: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων Α.Π.Θ.
- Ιακωβίδου, Ό. (2000). Αγροτουρισμός. Το μικρό, όμορφο και θηλυκό πρόσωπο στον τουρισμό. Στο: *Τουριστική Ανάπτυξη. Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. Επιμ. Π. Τσάρτας. Αθήνα: Εξάντας. Σελ. 69-80.
- Ιακωβίδου, Ό. (2003). Ο Αγροτουρισμός στην Ελλάδα - ένας απολογισμός της αποκτηθείσας εμπειρίας. *Γεωτεχνική Ενημέρωση*, 132: 46-50.
- Κέντρο Ερευνών χώρου - WWF (Οκτώβριος 1995). *Πρόγραμμα Οικοανάπτυξης Ροδόπης - Νέστου*.
- ΚΥΑ υπ' αριθμ *Η.Π.37338/1807/Ε.103* (2010). *Φ.Ε.Κ. Β'1495/09-09/2010*), «*Μέτρα και διαδικασίες για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, 'Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών', του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ*».
- ΚΥΑ υπ' αριθμ. 40379 /01-10-2009 (2009). «*Θεσμοθέτηση του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης*».
- Λαλένης, Κ. και Σαμουρκασίδου, Έ. (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας) (16 Ιανουαρίου 2010). 2^ο Αναπτυξιακό Συνέδριο Ξάνθης: *Νομός Ξάνθης, Χάρτης πορείας ως το 2020: Πολεοδομική πραγματικότητα και ιδιαιτερότητες χωρικού σχεδιασμού στους ορεινούς δήμους του Νομού Ξάνθης*. Ξάνθη.
- Μουρατίδης, Ι., Τζήμου, Ε. και Χατζηαϊβάζ, Ι. (2003). *Πρόταση πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης Ν. Δράμας*. Δράμα.

- Μουρατίδης, Μ. (2002). *Τοπική Δράση για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση*. Εφημερίδα «ΧΡΟΝΙΚΑ» Δράμας. Τεύχος 27/11/2002.
- Μουρατίδης, Μ. (2006). *Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Περιοχής Ροδόπης - Νέστου*. Εφημερίδα «ΧΡΟΝΙΚΑ» Δράμας. Τεύχος 30/10/2007.
- Μουρατίδης, Μ. (2006). *Συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα για την ανάπτυξη του ν. Δράμας*. Εφημερίδα «ΧΡΟΝΙΚΑ» Δράμας. Τεύχος 23/01/2006.
- Μουρατίδης, Μ. (2009α). *Ειδικά Περιβαλλοντικά και Ενεργειακά Τέλη: Δυνατότητες και προοπτικές για το Νομό Δράμας*. Εφημερίδα «ΧΡΟΝΙΚΑ» Δράμας. Τεύχος 23/10/2009.
- Μουρατίδης, Μ. (2009β). *Εθνικό Πάρκο Ροδόπης: Ευκαιρία για Δράση και όχι για Καταστροφολογία*. Εφημερίδα «ΧΡΟΝΙΚΑ» Δράμας. Τεύχος 26/10/2009.
- Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας-Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων (Ιούνιος 1994). *Απογραφή Ελληνικών Υγροτόπων ως φυσικών πόρων*.
- Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας-Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων και Δασαρχείο Καβάλας. *Παραποτάμιο δάσος Νέστου: Αποκατάσταση και Ανάδειξη*.
- Ν. 3937/2011 (2011) Φ.Ε.Κ. Α'60/31-03-2011 «*Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις*».
- Νομαρχία Ξάνθης (2011). Εισήγηση Λαλένη Κ. και Σαμαουρκασίδου Ε., Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, στο 2^ο Αναπτυξιακό Συνέδριο Ξάνθης, Νομός Ξάνθης, Χάρτης πορείας ως το 2020: *Πολεοδομική πραγματικότητα και ιδιαιτερότητες χωρικού σχεδιασμού στους ορεινούς δήμους του Νομού Ξάνθη*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.xanthi.gr>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 28/04/2011).
- Νομαρχία Ξάνθης (2011). Εισήγηση Οικονόμου Αθ., Τμήματος Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, στο 2^ο Αναπτυξιακό Συνέδριο Ξάνθης, Νομός Ξάνθης, Χάρτης πορείας ως το 2020: *Προβλέψεις & Περιορισμοί της Νέας Κ.Υ.Α. του Εθνικού Πάρκου*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.xanthi.gr>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 14/04/2011).
- Νομαρχία Ξάνθης (2011). Εισήγηση Σπυρ. Κ. Κυριάκη, Καθηγητή Κτηνιατρικής ΑΠΘ στο 2^ο Αναπτυξιακό Συνέδριο Ξάνθης: Νομός Ξάνθης, Χάρτης πορείας ως το 2020: *Ζητήματα Κτηνοτροφικής Ανάπτυξης στο Νομό Ξάνθης*. Διαθέσιμο

στην ιστοσελίδα: <http://www.xanthi.gr>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 14/04/2011).

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας (2011). *Γνωριμία με το Νομό Δράμας / Επικοινωνία / Διαμονή στο Νομό Δράμας*. Διαθέσιμο στο <http://www.traveldrama.gr/>. (Τελευταία πρόσβαση: 15/05/2011).

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας (2011). *Μενοίκιο*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.menoikio.com>. (Τελευταία πρόσβαση: 12/04/2011).

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας (Αικατερινίδης, Γ., Μέντης, Ν., Περιστέρη, Κ., Ριτζαλέος, Β., Τζήμου, Ε. και Τσουρή, Ε.) (2002). *Τουριστικός Οδηγός: Νομός Δράμας*. Αθήνα: Ίτανος.

Ομάδα Εργασίας «Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς ΡΟΔΟΠΗΣ» (2007-2010) *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δ. Μύκης (2007-2010)*. Ξάνθη.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2011) *Ερμηνευτικά κείμενα Ερευνητικού Προγράμματος «e-Demography»*. Διαθέσιμα στην ιστοσελίδα: <http://www.e-demography.gr/theory/>. (Τελευταία πρόσβαση: 24/02/2011).

Παντοκράτορας, Α. (Αν. Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Τομέας Υδραυλικών Έργων) και Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης (2001). *Εκπόνηση έρευνας για τις συνθήκες αποχέτευσης ομβρίων και ακαθάρτων υδάτων Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης: Προοπτικές*. Ξάνθη.

Παπαδάκη - Τζεδάκη, Σ. (1999). *Ενδογενής τουριστική ανάπτυξη Διαρθρωμένη ή αποδιαρθρωμένη τοπική ανάπτυξη: Η περίπτωση του Ρεθύμνου Κρήτης*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Παπαδόπουλος, Σ. Γκατζογιάννης, Δ. Παλάσκας, Ν. Στάμου (Νοέμβριος 2004). *Φυσικά Κτηνοτροφικά Πάρκα: Οι πυρήνες-ατμομηχανές της Βιολογικής κτηνοτροφίας*.

Περιβαλλοντική Ομάδα 1^{ου} Γυμνασίου Ξάνθης (1999). *Εγκαταλειμμένοι ορεινοί οικισμοί Ν. Ξάνθης*. Ξάνθη.

Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης - Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης (Ιούλιος 1999). *Πρόταση Μελετών έργων και παρεμβάσεων διαχείρισης υδάτινων πόρων Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης για το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης*. Κομοτηνή.

- Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης - Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (Μάιος 2009). *Οριστικοποιημένη πρόταση Αν. Μακεδονίας-Θράκης: ΠΕΠ Μακεδονίας-Θράκης*. Κομοτηνή.
- Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης - Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή. (Σεπτέμβριος 2011). *ΠΕΠ Αν. Μακεδονίας-Θράκης: Τελική Έκθεση εκτέλεσης Επιχειρησιακού Προγράμματος*. Κομοτηνή.
- Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης (2003). *Απόφαση 29310/ΦΕΚ1471/9-10-2003 «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης*. Κομοτηνή.
- Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης (Μάιος 1988). *Ειδικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Θράκης*. Κομοτηνή.
- Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης. *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας ΑΜΘ 2007-2013*. Κομοτηνή.
- Περιφερειακό Επιχειρησιακό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΠΕΣΔΑ) (2009). Εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. 9424/9/03.09.2009 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://diaamath.gr/>. (Τελευταία πρόσβαση: 13/04/2011).
- Πέτρου Ν. και Βιδάκης Κ. (2009). *Χρώματα του δάσους: Ροδόπη*. Αθήνα: Μίλητος.
- Πολιτιστικό Αναπτυξιακό Κέντρο Θράκης (ΠΑΚΕΘΡΑ) (1995). *Πομάκοι - Οι Μουσουλμάνοι της Ροδόπης*. Ξάνθη.
- Πομάκοι-Οι Μουσουλμάνοι της Ροδόπης (2010). *Φωτογραφίες*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.peripomakon.blogspot.com>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 29/04/2011).
- Πομακοχώρια (2010). *Οι Πομάκοι της Θράκης χθες, σήμερα, αύριο. Ένα οδοιπορικό στην ιστορία, τη γλώσσα και τον πολιτισμό τους*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.pomakohoria.blogspot.com>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 29/04/2011).
- Στάδιον Α.Ε. (Νοέμβριος 1994). *Αναπτυξιακή Μελέτη για την περιοχή της Θράκης (Ν. Ξάνθης-Ροδόπης-Έβρου)*.

- Σύλλογος Σαρακατσάνων Ν. Ξάνθης "Ο Λεπενιώτης" (2011). *Φωτογραφίες*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.lepeniotis.gr> (Ημερομηνία πρόσβασης: 28/04/2011).
- Σύνδεσμος Ξενοδόχων Θράκης (2011). *Λαογραφικό Μουσείο Σταυρούπολης*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.thracehotels.gr>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 28/04/2011).
- Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας (2001α). *Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Κάτω Νευροκοπίου*. Χρηματοδότηση: ΕΑΠΤΑ 2. Δράμα: Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας.
- Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας (2001β). *Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Παρανεστίου*. Χρηματοδότηση: ΕΑΠΤΑ 2. Δράμα: Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας.
- Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας (2001γ). *Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Κοινότητας Σιδηρονέρου*. Χρηματοδότηση: ΕΑΠΤΑ 2. Δράμα: Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας.
- Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Δράμας (2009). *Η πολιτισμική ταυτότητα της Δράμας και της περιοχής της*. (Πρωθητικό Έντυπο 16 σελ.). Δράμα: Photo/Graphs Studio.
- Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης (Οκτώβριος 1999). *Πρόταση Επιχειρησιακού Προγράμματος στα πλαίσια σύνταξης του Γ'ΠΕΠ (2000-2006) ΑΜΘ*.
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος - Τμήμα Θράκης (2007). *Τα Μουσουλμανικά μνημεία της Ξάνθης*.
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος - Μόνιμη Επιτροπή Χωροταξίας και Δομημένου Περιβάλλοντος - Τμήμα Θράκης (2007). «*Χωρικός Σχεδιασμός - Η θέση και ο ρόλος των ΓΠΣ και των ΣΧΟΟΑΠ στο Χωρικό Σχεδιασμό*».
- Τζήμου, Ε. (2011). Συνέντευξη. Δράμα, 23/03/2011.
- Τζήμου, Ε., Θωμαΐδης, Ν., Βιδάκης, Κ., Μαλκάκης, Ε. (2006). *Φαλακρό: Τουριστικός προορισμός τεσσάρων εποχών*. Εισήγηση στο Αναπτυξιακό Συνέδριο του Νομού Δράμας, 28-28/01/2006.
- ΤΟ ΒΗΜΑ (2009). *Εισαγγελέας για τα χαμένα εκατομμύρια του Φορέα Δασών*. Διαθέσιμο στο: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=295791>. (Τελευταία πρόσβαση: 29/05/2011).

- Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (ΤΕΔΚ) Ν. Δράμας και ΤΕΔΚ Ν. Καβάλας και ΤΕΔΚ Ν. Ξάνθης και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης (Οκτώβριος 1995). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: Ολοκληρωμένη Παρέμβαση στην περιοχή Ροδόπης-Νέστου.*
- Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης (1999). *Πρόγραμμα «ΔΙΟΔΟΣ» Κ.Π. Απασχόληση - Αξονας INTEGRA: Καταγραφή και επεξεργασία στοιχείων του Πρωτογενή τομέα της ορεινής περιοχής του Δήμου Μύκης.*
- Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης (Μάιος 2001). *Επιχειρησιακή Ανάπτυξη Ορεινής περιοχής Ν. Ξάνθης - Υφιστάμενη κατάσταση ορεινών Κοινοτήτων Ν. Ξάνθης. Ξάνθη*
- Τουριστική διαδικτυακή πύλη (2011). *Φωτογραφίες.* Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.tourportal.gr>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 28/04/2011).
- Τουριστικός οδηγός Ξάνθης (1999). *Ορεινή Περιοχή: Η Αρχιτεκτονική των Ορεινών Κειμένων.* Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://travel.xan.gr>. (Ημερομηνία πρόσβασης: 28/04/2011).
- Υπουργείο Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας (Νοέμβριος 1994). *Αναπτυξιακή Μελέτη για την περιοχή της Θράκης (Ν. Ξάνθης-Ροδόπης-Έβρου).*
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Μάιος 2002). *Επενδυτικές δυνατότητες στον τομέα Αρωματικών Φυτών στην Ελλάδα.* Αθήνα.
- Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης (ΦΔΟΡ) (2011) *Περιοχή ευθύνης.* Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.fdor.gr/>. (Τελευταία πρόσβαση: 12/04/2011).
- Χατζηδημητρίου, Κ. (2009). *Οικονομικότητα - παραγωγικότητα πατάτας Κάτω Νευροκοπίου.* Μεταπτυχιακή Διατριβή που κατατέθηκε στο ΑΠΘ, Σχολή Γεωπονίας, Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας. Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <http://invenio.lib.auth.gr/>. (Τελευταία πρόσβαση: 12/04/2011).
- Χατζιμπίρος, Κ. (2009). *Πράσινη Ανάπτυξη.* Στο: *Κατευθύνσεις Προοδευτικής Διακυβέρνησης*, Επιμ. Δ. Ξενάκης. Αθήνα: Παπαζήσης.